

ΑΠΑΝΤΑ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

ΣΥΜΕΩΝ
ΤΟΥ ΝΕΟΥ
ΘΕΟΛΟΓΟΥ

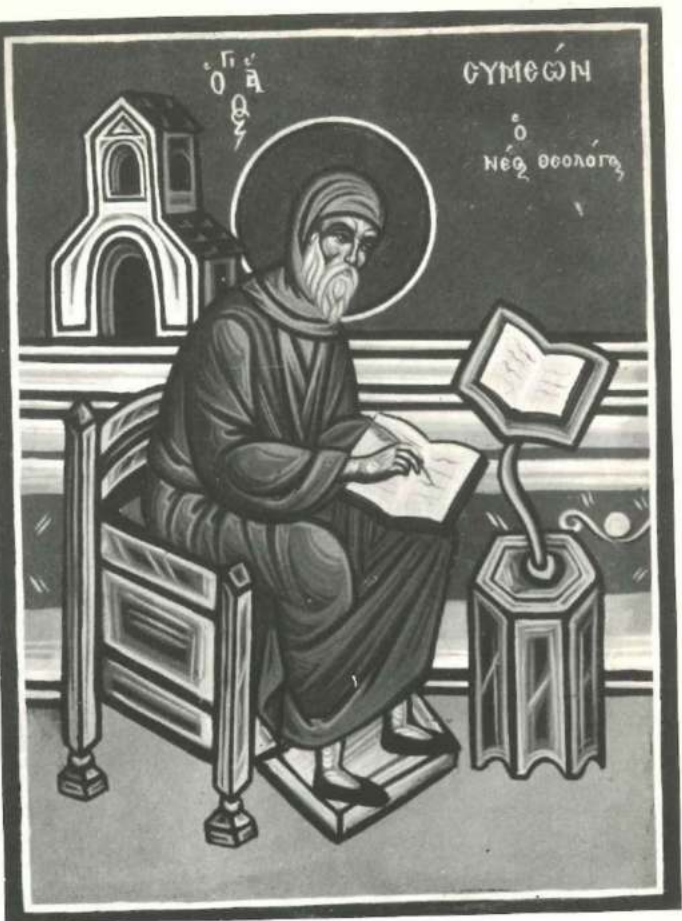
ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΩΦΕΛΙΜΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ»

ΑΠΟΛΥΤΙΚΙΟΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΣΥΜΕΩΝ

Ἦχος γ' «Θείας πίστεως...»

«Θείαν ἔλλαμψεν, Συμεὼν πάτερ, εἰσδεξάμενος ἐν τῇ
ψυχῇ σου, φωστήρ ἐν κόσμῳ ἐδείχθης λαμπρότατος, δια-
σκεδάζων αὐτοῦ τὴν σκοτόμαιναν καὶ πάντας πείθων ζητεῖν,
ἣν ἀπώλεσαν, χάριν Πνεύματος· αὐτῷ ἐκτενῶς ἰκέτευε
δωρήσασθαι ἡμῖν τὸ μέγα ἔλεος».

(Ἐκ τῆς ἱερᾶς Ἀκολουθίας, ποιηθείσης ὑπὸ τοῦ ἁγίου Νικοδήμου τοῦ
Ἀγιορείτου).

Ο ΑΓΙΟΣ ΣΥΜΕΩΝ Ο ΝΕΟΣ ΘΕΟΛΟΓΟΣ
(Δέησις Δ.Μ.Α.)

Συνεργασία: ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ —
ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΚΔΟΤΙΚΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ

ΑΠΑΝΤΑ
ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

Υπεύθυνος ἐκδόσεως
Ἱερεὺς ΙΩΑΝΝΗΣ Κ. ΔΙΩΤΗΣ
Ἐφ. Ἰ. Ν. Ἀγ. Παντελεήμονος Ἀχαρνῶν

ΣΥΜΕΩΝ
ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ
ΑΠΑΝΤΑ

Τὰ ἔργα τοῦ ἁγίου Συμεῶν μεταφράζουν θεολόγοι Μοναχοὶ
τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτήρος Μετεώρων.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	13	
ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΣΥΜΕΩΝ	17	
ΤΟ ΣΥΓΓΡΑΦΙΚΟΝ ἜΡΓΟΝ ΤΟΥ ΣΥΜΕΩΝ ...	23	
Αἱ ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΜΕΩΝ	29	(161)*
Κατήχησις Α΄	37	(166)
Κατήχησις Β΄	45	(170)
Κατήχησις Γ΄	63	(181)
Κατήχησις Δ΄	77	(190)
Κατήχησις Ε΄	102	(208)
Κατήχησις ΣΤ΄	141	(234)
ΚΕΙΜΕΝΟΝ	161	

---

* Οἱ ἐντὸς παρενθέσεων ἀριθμοὶ παραπέμπουν εἰς τὰς ἀντιστοίχους σελίδας τοῦ κειμένου.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἡ σχολαστικὴ θεολογία, ποὺ ἔχει φιλοσοφικὴν καὶ δυτικὴν προέλευσιν, κατ'ὥρθωσε νὰ πείσῃ τὴν Δύσιν πρῶτον καὶ τὴν Ἀνατολὴν ὑπερον, ὅτι ὁ κύκλος τῶν μεγάλων Πατέρων καὶ διδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας ἐκλείσῃ τὸν Ε' αἰῶνα. Ἐκαμε μόνον ὑποχώρησιν (!) καὶ περιέλαβεν εἰς τοὺς Πατέρας τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνόν.

Ἀλλὰ ἡ σχολαστικὴ αὐτὴ θεολογία καὶ τὰ συμπεράσματά της πρέπει νὰ θεωροῦνται ξένα πρὸς τὴν ζωὴν καὶ τὴν πραγματικότητά της ἁγίας Ἐκκλησίας μας. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία εἶχε καὶ θὰ ἔχῃ Πατέρας καὶ διδασκάλους εἰς κάθε ἐποχὴν, ὅταν αὐτὴ θὰ ἔχῃ ἀνάγκην τῆς παρουσίας καὶ τῆς δράσεως ἐνὸς Πατρός. Τοῦτο ἀποδεικνύει ἡ θαθεῖα μελέτη τῆς ζωῆς, τῆς δομῆς καὶ τῆς ἱστορίας τοῦ ἀνατολικοῦ Χριστιανισμοῦ, ὅπως καταννοεῖται διὰ τῶν κατωτέρω:

Ἡ Μία ἁγία, καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ Ἐκκλησία ἀποτελεῖ πορείαν εἰς τὴν ἱστορίαν, πορείαν ζῶντος καὶ αὐξανομένου ὀργανισμοῦ. Ἡ πορεία δὲ αὐτὴ οὐδέποτε σταματᾷ, εἰς αὐτὴν οὐδὲν τελειώνει. Ὅλοι οἱ πιστοί, πού, ἐπειδὴ ἠνώθημεν μὲ τὸν Χριστόν, εἴμεθα Ἐκκλησία, ὁφειλομένη νὰ «αὐξήσωμεν εἰς αὐτὸν τὰ πάντα» (Ἐφεσ. 4, 15). Μὲ τὴν αὐξήσιν δὲ «ἐνὸς ἐκάστου» ἐπιτυγχάνεται ἡ «αὐξήσις τοῦ σώματος» (Ἐφεσ. 4, 16) τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ Ἐκκλησία λοιπὸν γνωρίζει κατὰ τὸν ἀπόστολον Παῦλον τὴν ἱερὰν διαδικασίαν τῆς αὐξήσεως, ἀφοῦ κεφαλὴ της εἶναι ὁ Κύριος καὶ ἀφοῦ δέχεται τὴν χορηγίαν τοῦ ἁγ. Πνεύματος. Ἐδῶ ἀκριθῶς πρέπει νὰ ἀναζητήσωμεν τοὺς μεγάλους Πατέρας. Ἐδῶ ὅπου κατ' ἐξοχὴν ἡ Ἐκκλησία γνωρίζει μεγάλας καὶ εὐτυχεῖς στιγμὰς μετὰ ἀπὸ κρίσεις καὶ δυσχερείας. Οἱ μεγάλοι Πατέρες καὶ διδάσκαλοι δηλαδὴ ὑπῆρξαν τὸ συγκεκριμένον πρόσωπον τῆς κατὰ καιροὺς ἐξαιρετικῆς αὐξήσεως τῆς Ἐκκλησίας. Ὑπῆρξαν οἱ πιστοί, διὰ τῶν ὁποίων ὁ Θεὸς ἐφάνέρωσε περαιτέρω τὸ θέλημά του, ὑπῆρξαν τὰ ἱερὰ πρόσωπα, τὰ ὁποῖα ἠξιώθησαν νὰ γνωρίσουν τὴν αὐτὴν πάντοτε θεῖαν πραγματικότητα «πλεῖον» καὶ «πλε-

ον» τῶν ἄλλων κατὰ τὸν ἅγιον Εἰρηναῖον καὶ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον.

Ἡ αὐξησις τῆς Ἐκκλησίας κατὰ ἐποχὰς συνδέεται πάντοτε μετὰ κρίσιν τῆς Ἐκκλησίας ἐν τόπῳ καὶ χρόνῳ. Ἡ κρίσις ἐπὶ τοῦ προκειμένου εἶναι ἀμφιταλάντευσις περὶ τὴν διδασκαλίαν, εἶναι ἡ ἀμφιβολία καὶ ἡ ἀδυναμία τῶν πιστῶν νὰ δεχθῶν καὶ νὰ ζήσουν αὐτὴν ἢ ἐκείνην ἀπὸ τὰς προτεινομένας λύσεις ἐπὶ σπουδαίου καὶ θεμελιώδους προβλήματος. Ἐπειδὴ δὲ εἰς τὸν χώρον τῆς Ἐκκλησίας τὰ πάντα ἔχουν πρακτικὸν χαρακτήρα, δηλ. τὰ πάντα ἀφοροῦν εἰς τὴν σωτηρίαν, κρίσις εἰς τὴν Ἐκκλησίαν σημαίνει καὶ ἀμφιβολίαν διὰ τὴν σωτηρίαν. Ἔτσι ἐξηγεῖται ἡ μέχρις αὐτοθυσίας καὶ μαρτυρίου προσπάθεια τῶν Πατέρων νὰ φανερώσουν, νὰ διατυπώσουν καὶ ἐπιβάλουν τὴν ἐκάστοτε θεολογικὴν λύσιν, εἰς τὴν ὁποίαν ὡδηγήθησαν μετὰ τὸν φωτισμὸν τοῦ ἁγ. Πνεύματος. Ὁ Μ. Ἀθανάσιος φερ' εἰπεῖν ἠγωνίσθη νὰ φανερώσῃ τὴν ἀλήθειαν ὅτι ὁ Υἱὸς εἶναι Θεός, ὁμοούσιος τῷ Πατρί, διότι ἂν ὁ Υἱὸς ἦτο κτίσμα δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ σώσῃ, νὰ προσλάβῃ τὸ κτίσμα δηλ. τὸν ἄνθρωπον. Ὁ Θεολόγος Γρηγόριος ἠγωνίσθη νὰ δείξῃ τὴν ἀλήθειαν ὅτι τὸ ἅγιον Πνεῦμα εἶναι Θεός, διότι ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει θὰ ἔλεγε πρὸς τὸ ἅγιον Πνεῦμα: «εἰ μὴ Θεὸς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον θεοτήτῳ πρῶτον καὶ οὕτῳ θεοῦτῳ με»¹. Ἀνάλογον συνέβη καὶ μετὰ τοὺς ἁγίους Μάξιμον τὸν Ὁμολογητὴν, Ἰωάννην τὸν Δαιμασκηνὸν καὶ Φώτιον τὸν Μέγαν. Καὶ αὐτὰ μὲν ἰσχυρὸν μέχρι καὶ τοῦ Θ' αἰῶνος (Μ. Φώτιος). Δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν τὰ αὐτὰ καὶ διὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα, κατὰ τὸν ὁποῖον ἔζησε καὶ ἔδρασεν ὁ ἅγιος Συμεὼν ὁ Νέος Θεολόγος;

Ἡ ἀπάντησις δὲν δύναται νὰ εἶναι παρὰ μόνον καταφατική. Ἡ Ἐκκλησία ἀντιμετώπιζεν ἕνα βαθὺ καὶ ὀξύ πρόβλημα. Τὸ πρόβλημα τοῦ ἐσωτερικοῦ πνευματικοῦ βίου. Τὸ θέμα τῆς ἐνώσεως μετὰ τοῦ Θεοῦ κατὰ τὴν προσευχὴν καὶ διὰ τῆς προσευχῆς. Βεβαίως, ἡ Ἐκκλησία πάντοτε προσέφερε σωτηρίαν καὶ οἱ πρὸ τοῦ Συμεὼν Πατέρες ὡμίλησαν διὰ τὰ θέματα αὐτά. Τὸ μεγαλειώδες ἐν τούτοις τῆς θεολογίας τοῦ ἁγίου Πατρὸς ἡμῶν Συμεὼν ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι ἐνεβάθυνεν ἀκόμη περισσότερο. Μετὰ τὸν φωτισμὸν τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐ-

γνώρισε — λαβὼν πείραν προσωπικὴν — εὐρύτερον καὶ πληρέστερον τὴν θεῖαν ἀλήθειαν τῆς ἐνώσεως τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τοῦ Θεοῦ. Ἐδειξε περισσότερον συγκεκριμένα τὴν ὁδὸν τῆς θεώσεως τοῦ ἀνθρώπου. Ἐφάνέρωσε μὲ πρωτόγνωρον αὐθεντικότητά τὰς ἀγίας θεοπτικές ἐμπειρίας του.

Οἱ Χριστιανοὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Πατρὸς καὶ διδασκάλου Συμεὼν τοῦ Νέου Θεολόγου ἀμφέβαλλον διὰ τὴν ἐνότητα μετὰ τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν ὁποίαν φθάνει ὁ ἄνθρωπος. Τὸ πρόβλημα εἶναι πρωταρχικῆς σημασίας διὰ τοὺς πιστοὺς, οἱ ὅποιοι, ἀφοῦ ἀμφέβαλλον, σημαίνει ἀκριβῶς, ὅτι ἡ Ἐκκλησία διήρχετο κρίσιν.

Καὶ ἐπειδὴ ζῇ ὁ Θεὸς καὶ ἐπειδὴ ἀγαπᾷ τὴν Ἐκκλησίαν Του ἐφώτισε κατ' ἐξοχὴν τὸν Συμεὼν διὰ τὴν φανερώση εὐκρινέστερα εἰς τοὺς πιστοὺς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ εἰς ὅλους ἡμᾶς τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν ὁδὸν τῆς ἐνώσεως τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τοῦ Θεοῦ.

Παραλλήλως πρὸς τὸ θέμα τοῦτο ἐθεολόγησε καὶ περὶ τῆς ἐνότητος καὶ τῆς διακρίσεως εἰς τὴν ἀγίαν Τριάδα, τόσον ἐπιτυχῶς καὶ αὐθεντικῶς, ὥστε ἡ Ἐκκλησία νὰ τὸν τιμῇ μὲ τὸν τίτλον τοῦ «Θεολόγου». Πόσον μεγάλην δὲ σημασίαν ἔχει αὐτὸ διὰ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν θεολογίαν ἀντιλαμβάνεται κανεὶς, ὅταν ἀναλογισθῇ, ὅτι ἡ Ἐκκλησία μας ἐτίμησε μόνον τρεῖς ἱερούς ἀνδρας μὲ τὸ προσωνύμιον «Θεολόγος»: Τὴν Εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην, τὸν Ναζιανζηνὸν Γρηγόριον καὶ Συμεὼν τὸν Νέον Θεολόγον.

Τὸ θεολογικὸν ὅμως μεγαλεῖον τοῦ Συμεὼν θὰ διαπιστώσῃ ὁ ἀναγνώστης μόνος, διὰ τῶν μεταφράσεων, αἱ ὁποῖαι ἀκολουθοῦν, καὶ διὰ τῶν πρωτοτύπων κειμένων του.

Λιθογραφηθὲν δὲ ἰδιαίτερώς εὐτυχεῖς, διότι παραδιδόμεν ἐν μεταφράσει καὶ ἔργα τοῦ Συμεὼν, τὰ ὁποῖα ἐγνώσθησαν μόλις προσφάτως καὶ τὰ ὁποῖα διὰ πρώτην φοράν θὰ κυκλοφορήσουν εἰς τὴν Ἑλλάδα.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ Γ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Καθηγητὴς τῆς Πατρολογίας
τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΒΙΟΣ ΣΥΜΕΩΝ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ

Περὶ τῆς ζωῆς τοῦ ἁγ. Συμεών, τοῦ Νέου Θεολόγου (949 - 1022), πληροφοροῦμεθα ἐκ τοῦ ἔργου τοῦ ἰδίου καὶ ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ μαθητοῦ του Νικήτα Στηθάτου συνταχθείσης βιογραφίας (Νικήτα Στηθάτου, *Vie de Syméon le Nouveau Théologien*, "Εκδ. ὑπὸ I. Hausherr, ἐν *Orientalia Christiana*, τ. XII, No 45, Roma, 1928).

Ὁ ἅγιος Συμεών ἐγεννήθη τὸ 949 μ.Χ. εἰς τὴν Γαλάτην τῆς Παφλαγονίας¹. Ὁ θεὸς του Βασίλειος, ὁ ὁποῖος κατεῖχεν ὑψηλὴν θέσιν εἰς τὸν αὐτοκρατορικὸν οἶκον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, προσέλαβεν ἐνωρὶς τὸν ἀνεψιὸν πλησίον του, ὅπου ὡς ἦτο φυσικόν, ἀνέως θὰ ἀπελάμβανε καλῆς παιδείας. Οὗτος ὁμοῦ δὲν ἔδιδε προσοχὴν καὶ δὲν ἐδεύκυνεν ἐνδιαφέρον πρὸς μάθησιν. Ὁ βιογράφος λέγει χαρακτηριστικῶς: «ἐκ παιδὸς ὁ ἀνὴρ πολὺς τὴν σύνεσιν ὦν καὶ τὸν μῶμον ἐκφεύγων, εἰ καὶ μὴ καθόλου ὁμοῦ σὺχ εἴλετο, ἀκροῖς δὲ ψαύσας δακτύλοις τῆς ἐκείθεν ὠφελείας καὶ μόνην μεμαθηκώς τὴν οὕτω λεγομένην γραμματικὴν, τὸ λοιπὸν ἦ καὶ τὸ πᾶν ὡς εἰπεῖν τῆς ἔξωθεν ἀπεσείστατο παιδείας καὶ τὴν ἐκ τῶν συμφορητικῶν δλάβην ἐξέφυγεν» (Βίος 2, 22 - 26).

Κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ὁ Συμεών ἐγνωρίσθη μεθ' ἐνὸς μοναχοῦ τῆς γνωστῆς μονῆς τοῦ Στουδίου ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὁ ὁποῖος ὀνομάζετο ἐπίσης Συμεών. Ὁ μοναχὸς οὗτος ἐξ ἀρχῆς ἐγένινεν ὁ πνευματικὸς του πατήρ. Ὅταν κατὰ τὸ 963 ἀπέθανεν αἰφνιδίως ὁ θεὸς, ὁ Συμεών ἐπωφελήθη τῆς εὐκαιρίας νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰ ἀνάκτορα καὶ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν μονὴν τοῦ Στουδίου, ὅπου «ζητεῖ τὸν ἐκ νεότητος αὐτοῦ χρηματίσαντα πατέρα πνευματικὸν καὶ διδάσκαλον» (Βίος 4, 2 - 3). Ὁ Συμεών παρομοιάζει τὸν θετὸν του μὲ τὸν Φαραῶ, τὴν διαμονὴν του εἰς τὸν αὐτοκρατορικὸν οἶκον μὲ τὴν εἰς Αἴγυπτον αἰχμαλωσίαν τῶν Ἰσραηλιτῶν καὶ τὸν πνευματικὸν του πατέρα μὲ τὸν Μωϋσῆν.

Ἄλλ' ὁ πνευματικὸς πατήρ ἀναχαιτίζει ταῦτον ἔτι νέον ὄντα καὶ τὸν τεσσαρεσκαίδέκατον ἔτι χρόνον τῆς ἡλικίας ἀνύοντα τῆς τοιαύτης ὁρμῆς» (Βίος 4, 9 - 11). Ἐπιστρέφας εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ θεοῦ του «ἐπεμέλετο προσευχῆς σπουδαίως ἄγαν καὶ ἀναγνώσεως». Βαθυτάτην ἐντύπωσιν ἀπεκόμισεν ἐκ τῆς ἀναγνώσεως ἔργων

1. Μὲ τὸ χρονολογικὸν πρόβλημα τοῦ Συμεών ἠσχολήθη προσφάτως ὁ Π. Χρήστου, ὅστις καταλήγει εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ Συμεών πρέπει νὰ ἐγεννήθη τὸ 957 μ.Χ. καὶ νὰ ἀπέθανε τὸ 1035 μ.Χ. (βλ. ἐν *Θρησκευτικῇ καὶ Ἠθικῇ Ἐγκυκλοπαίδειᾳ* 11, σελ. 537 - 538).

Μάρκου τοῦ Ἐρημίτου καὶ Διαδόχου τοῦ Φωτικῆς, τὰ ἅποια ἔλαβεν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ πνευματικοῦ του πατρὸς. Ὁ βιογράφος ἀναφέρει, ὅτι ἐντυπωσιάσεν ἐξ ἀρχῆς τὸν Συμεὼν ἡ ἐξῆς φράσις: «ζητῶν ὠφέλειαν ἐπιμέλησαι τῆς συνειδήσεως καὶ ὅσα λέγει ποιήσον καὶ εὐρήσεις ὠφέλειαν» (Βίος 4, 16 - 17).

Κατὰ τὸ 970 ὁ Συμεὼν ἐπεσκέφθη τοὺς γονεῖς του, οἱ ὅποιοι ματαίως προσεπάθησαν νὰ μεταβάλουν τὴν ἀπόφασιν τοῦ μόνου τέκνου των. Ὁ πατὴρ του «λαμβάνει κατ' ἰδίαν αὐτὸν καὶ οὕτω μετὰ δακρῶν παρακαλεῖν ἤρξατο· μὴ ἑάσῃς με τέκνον, παρακαλῶ, ἐν τῇ γῇρει μου. Ἴδου γάρ, ὡς ὄρας, τὸ τέλος τῶν ἡμερῶν μου ἐγγὺς καὶ ὁ καιρὸς οὐ μακρὰν τῆς ἐμῆς ἀναλύσεως... Ταῦτα καὶ τούτων πλείονα ἔλεγεν ὁ πατὴρ λιβάδας καταφέρων δακρῶν» (Βίος 8, 5 - 14). Μολαταῦτα ἡ ἀπόφασις τοῦ Συμεὼν ἦτο σταθερά. Πρὸς τὸν πατέρα του ἐν τέλει εἶπε: «τὸ τοῦ προτιμήσασθαι ἄλλο τι τῆς τοῦ Κυρίου δουλείας σφαλερὸν ἔμοιγε οὖν καὶ ἐπικίνδυνον». Ἐν συνεχείᾳ ἠρνήθη ἐγγράφως τὴν εἰς αὐτὸν ἀνήκουσαν πατρικὴν περιουσίαν καὶ ἐπιβάς ἵππου, «ἔφευγεν ἀκρατῶς... μὴ ἐπιστραφεὶς ὅλως εἰς τὰ ὀπίσω πρὸς τοὺς θρήνους τῶν συγγενῶν...».

Κατόπιν ὁ Συμεὼν ἐπέστρεφεν εἰς Κωνσταντινούπολιν «πρὸς τὸν θεῖον ἐκεῖνον γέροντα... Ὁ δὲ φιλοστοργότατος ἐκεῖνος τῷ ὄντι πατὴρ τὴν εἰς θάθος ταπεινῶσιν καὶ πίστιν αὐτοῦ θεασάμενος... μεθ' ἑαυτοῦ δὲ τούτον λαβὼν εἰς τὸ μοναστήριον ἀπεδύσατο πρὸς τοὺς ὑπὲρ αὐτοῦ πειρασμούς» (Βίος, 10, 3 - 9).

Ἡ ἀπόλυτος ὑπακοή πρὸς τὸν πνευματικὸν Γέροντά του ἦτο κάτι, τὸ ὅποιον ἀντέβαινεν εἰς τὸ κοινοδιακὸν σύστημα τῆς μονῆς. Ἐπόμενον ἦτο νὰ παρερμηνευθῇ ἡ σχέσις αὕτη καὶ νὰ δημιουργήσῃ ποικίλας ἀντιδράσεις. Ὁ ἡγούμενος τῆς μονῆς Στουδίου Πέτρος εὐρέθη πρὸ τῆς ἐκλογῆς «ἢ τῆς προθέσεως αὐτὸν μεταστῆσαι καὶ τῆς πρὸς τὸν πνευματικὸν αὐτοῦ πατέρα πίστεως ἀποσπᾶσαι ἢ τέλειον ἐξῶσαι τῆς μονῆς» (Βίος 16, 23 - 24).

Ἐνώπιον τῆς ἀφορήτου καταστάσεως αὐτῆς εἰς τὴν μονὴν τοῦ Στουδίου ὁ Γέροντας τοῦ Συμεὼν τὸν συνέστησε εἰς τὸν «τῇ ἀρετῇ περιδότητον ἡγούμενον». Ἀντώνιον τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Μάμαντος τοῦ Σηροκέρκου (ἢ Σηλοκέρκου), ἡ ὁποία εὐρίσκετο πλησίον τῆς μονῆς τοῦ Στουδίου.

Μετὰ διετίαν ἐκάρη ἐνταῦθα μοναχός, «ἵνα φαίνη πᾶσι τοῖς [πιστοῖς] ὃ ἑαυτὸν ἐφώτισε φῶς γνώσεως» (Βίος 29, 9 - 10). Ὁταν δὲ μετ' ὀλίγον ἐξεδήμησεν ὁ προεσιὼς τῆς μονῆς, ὁ Συμεὼν ἐχειροτονήθη πρεσβύτερος καί, τῇ ἐγκρίσει τοῦ πατριάρχου Νικολάου τοῦ Χρυσοβέργη καὶ τῶν μοναχῶν τοῦ ἁγίου Μάμαντος, ἐγένετο ἡγούμενος τῆς μονῆς.

Ὡς ἡγούμενος ὁ Συμεὼν ἐπρεπε νὰ ἀντιμετωπίσῃ πολλὰς

δυσαρέστους καταστάσεις· ὄχι μόνον τὴν κατεστραμμένην μονὴν ἀλλὰ πρὸ πάντων τὸ ἀνθρώπινον στοιχεῖον. Ἡ μονὴ παρωμοιάζετο πρὸς «κατάλυμα κοσμικῶν καὶ νεκρῶν σωμάτων». Καὶ ἡ μὲν μονὴ ὡς οἰκοδόμημα ἀνωρθώθη καὶ «κατελαμπρύνθη»· ἡ πνευματικὴ ὁμῶς συγκρότησις τῶν μοναχῶν ἀπήτη πολλὰς καὶ πολλακίς ἀνυπερβλήτους προσπάθειας. Ἡ διδασκαλία του συνήνητησε τὴν μεγάλην ἀδιαφορίαν ὀρισμένης ομάδος μοναχῶν, (μεταξὺ τῶν ἐτῶν 995 καὶ 998), οἱ ὁποῖοι κατὰ τὴν διάρκειαν μιᾶς πρωϊνῆς κατηχήσεως εἰς τὸν ναὸν «αἰφνης... τὰ ἑαυτῶν διαρρήξαντες πάλλια, ὡς οἱ περὶ Ἄνναν ποτὲ καὶ Καϊάφαν, κραυγαῖς ἀσήμεσις καὶ ὀρμήματι φονικῷ κινήθεντες καὶ τὴν ἐκκλησίαν πᾶσαν διαταράξαντες, χεῖρας ἀνόμους τολμηρῶς ἦραν κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτῶν, ὥστε συλλαβεῖν καὶ ὡσεὶ θῆρες διασπαράξαι αὐτόν» (Βίος 38, 10 - 15). Ἡ ἀσεδῆς καὶ θρασεῖα αὐτῇ ἐνέργεια τῶν μοναχῶν ἐκείνων δεικνύει τὴν μεγάλην ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ ἡγουμένου τινος καὶ πόσον ξένη πρὸς αὐτοὺς ἦτο ἡ διδασκαλία του. Ἡ θεωρητικὴ θέσις τοῦ Συμεῶν ἤλθεν εἰς τραγικὴν σύγκρουσιν πρὸς τὴν «συνῆθη» πρακτικὴν καὶ καθημερινὴν ἀντίληψιν τῶν μοναχῶν, ἡ στάσις τῶν ὁποίων ἐξηνάγκασε τὸν Συμεῶν νὰ τοὺς εἴπῃ: «ὕπερ ἐνὸς κλάσματος ἄρτου λογομαχεῖν καὶ βλασφημεῖν οὐκ αἰσχυρόμεθα!» (Κατηχ. 3, 70 - 71). Οὕτω κατανοεῖ κανεὶς διατί οἱ λόγοι τοῦ ἁγίου Συμεῶν περὶ «θείου ἔρωτος», «θεωρίας» καὶ «θείου φωτός» συνήνητησαν ὄχι ἀπλὴν ἀδιαφορίαν, ἀλλὰ ἐχθρότητα καὶ μάλιστα δολοφονικὴν διάθεσιν. Κατὰ τὴν ἀπαισίαν ὥραν τῆς ἐπιθέσεως ἦτο ὄντως θαυμαστὴ ἡ στάσις τοῦ Συμεῶν, ὁ ὁποῖος, «τὰς χεῖρας δεσμεύσας πρὸς ἑαυτὸν καὶ εἰς οὐρανὸν ἄρας αὐτοῦ τὴν διάνοιαν, ἐπὶ χώρας ἀσειστος ἔστη, ὑπομειδῶν καὶ φαιδρὸν ἀτενίζων πρὸς τοὺς ἀλάστορας» (Βίος 38, 15 - 19).

Τοῦτο ἦτο ἀρκετὸν νὰ ἀφοπλίσῃ τελείως τοὺς τριάκοντα ἐκείνους μοναχοὺς, οἱ ὁποῖοι «ταῖς ἀσήμεσις κραυγαῖς τε καὶ βλασφημίαις κυνῶν ὑλακτούντων μανίαν καὶ ἀναίδειαν ἐπεδείξαντο, ἐκωλύοντο μὲν ἄνωθεν τὰς ἀνόμους χεῖρας ἐπιβαλεῖν αὐτῷ» (Βίος 39, 1 - 3). Ὁ πατριάρχης Σισίνιος, πρὸς τὸν ὁποῖον εὐθὺς ἀμέσως κατέφυγον, διὰ νὰ δικαιωθοῦν προφανῶς ὑπ' αὐτοῦ (!), «ἐξεπλάγη πρὸς ταῦτα καί, γνοὺς τὸν φθόνον αὐτῶν καὶ τὴν μανίαν τῶν ἀπυνήτων, θυμοῦ δικαίου πλησθεὶς ἐξορίαν πάντων καταψηφίζεται» (Βίος 39, 20 - 22). Ὁ ἅγιος πατὴρ ὁμῶς παρεκάλει θερμῶς τὸν πατριάρχην νὰ τοὺς συγχωρήσῃ.

Μετὰ τὸ γεγονός τοῦτο ὁ Συμεῶν παρέμεινεν ἐπὶ 25ετίαν ὡς ἡγούμενος, ἀποσυρθεὶς τὸ 1005 εἰς ἡσυχαστήριον. Εἰς τὴν ἡγουμένην τὸν διεδέχθη ὁ μαθητὴς του Ἀρσένιος. Παρὰ τὰς πολλὰς διοικητικὰς καὶ καθοδηγητικὰς ὑποχρεώσεις των εἰς τὴν μονὴν

τοῦ ἁγίου Μάμαντος εὗρισκε καιρὸν νὰ συνθέτῃ «τῶν θείων ὕμνων τοὺς ἔρωτες», τοὺς «λόγους τῶν ἐξηγήσεων» καὶ τοὺς «κατηχητικούς λόγους» (Βίος 37, 12 - 14).

Ἀκατανόητοι διὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Συμεὼν ἦσαν «αἱ περὶ ἁγιότητος» ἀπόψεις του. Εἰς τὰς ἀπόψεις περὶ τοῦ ἀνεφίκτου τῆς ἁγιότητος παρετήρησε: «Διατί γάρ, εἰπέ μοι, ἀδύνατον; διὰ τίνας δὲ ἄλλου οἱ ἅγιοι ἐπὶ τῆς γῆς ἔλαμψαν καὶ φωστήρες ἐν κόσμῳ γεγόνασιν; Εἰ ἦν ἀδύνατον, οὐδ' ἂν ἐκείνοι ταῦτα κατορθῶσαι ποτε ἠδυνήθησαν. Ἀνθρώποι γὰρ ὑπῆρχαν κακέينوι, ὡς καὶ ἡμεῖς καὶ οὐδὲν πλέον ἡμῶν ἐκέκτηντο, εἰ μὴ τὴν προαίρεσιν εἰς τὸ ἀγαθόν, σπουδὴν τε καὶ ὑπομονὴν καὶ ταπείνωσιν καὶ ἀγάπην πρὸς τὸν Θεόν» (Κατηχ. 29, 181 - 187). Τὴν ἀποφιν περὶ τοῦ ἀδυνατοῦ τῆς ἁγιότητος ἐξεπροσώπει καὶ ὁ Σύγκελλος τοῦ πατριάρχου Στέφανος. Ὁ Συμεὼν ἐπιμόνως ἐδίδασκεν ὅτι ἡ πρὸς τὸν Θεὸν εἰλικρινὴς ἀγάπη καὶ ἡ μετάνοια ἦσαν ἀσφαλεῖς ὁδοὶ πρὸς θέωσιν. Τὸ γεγονός ὅτι οἱ ἅγιοι ἀπολαμβάνουν ἐπὶ γῆς τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ ἐδιδάχθη ἐκ τοῦ παραδείγματος τοῦ πνευματικοῦ του πατρός. Διὰ τοῦτο συνηριθμήσε μεταθανάτιως τὸν Γέροντά του μεταξὺ τῶν ἁγίων. Ὡς πρὸς τὸν ἅγιον αὐτὸν ἄνδρα ὁ Νικητάς Σιτηθᾶτος γράφει τὰ ἑξῆς (Βίος 72, 7 - 26): «Συμεὼν, ὁ θεῖος ἐκεῖνος ἀνὴρ, ὃς ἦν ἐπώνυμον φερωνύμως ὁ Εὐλαβής, ὁ καὶ τοῦ θαυμαστοῦ τούτου Συμεὼν πατὴρ χρηματίσας ὁμοῦ καὶ διδάσκαλος, ἐπεὶ πρὸς γῆρας ἤκεν ἦδη καλὸν τεσσαράκοντα πέντε χρόνους νομίμως τὸ τῆς συνειδήσεως ἀθλήσας μαρτύριον, χάριτος ἀποστολικῆς ἡξιώθη ἰάσεις καὶ θαύματα πεποιγκῶς καὶ εἰδὼλον ὅλην πάσης ὠφελείας οὖσαν πνευματικῆς ἀγράμματος ὧν θείῳ πνεύματι συνεγράφατο. Ἔδει δὲ αὐτὸν καταπαῦσαι τῶν μακρῶν ἐκείνων τῆς ἀσκήσεως πόνων, περὶ ὧν ὁ μαθεῖν ζητῶν ἐκ τῶν κατὰ πλάτος γεγραμμένων αὐτῷ εἴσεται ἀκριδῶς, νενοσηκῶς τὰ τῆς λύσεως πρὸς κύριον ἐνεδήμησεν, ἐκδημήσας τοῦ πολυάθλου καὶ καρτερικοῦ αὐτοῦ σώματος. Τούτον οὖν καὶ τὰ τούτου λαμπρὰ κατορθώματα οἷα δὴ μαθητῆς ὁ μακάριος οὗτος εἰδὼς καὶ ἀποστολικὴν αὐτοῦ βίον ἀκριδῶς ἐπιστάμενος, θεοῦ ἔργα καὶ θεῖα χαρίσματα μὴ εἰδὼς κατορύττειν, ἀλλ' ἀνακηρύττειν καὶ ἀνιμνεῖν, ὕμνους εἰς αὐτὸν καὶ ἐγκώμια ἐκ θείας ἀποκαλύψεως συνεγράφατο καὶ ὅλον τὸν βίον αὐτοῦ... Τὴν μνήμην αὐτοῦ κατὰ τὴν τῶν ἀποστόλων παράδοσιν ἐτησίως μετὰ πάντων λαμπρῶς ἐώρταζε τῶν ἁγίων, στήλην ἀρετῆς γεγραμμένην τὴν ἱστορίαν ἀναξωγραφήσας τῆς εἰκόνης αὐτοῦ». Τὸ γεγονός τοῦτο ἐξένισε τὸν πατριάρχην Σέργιον, ὁ ὁποῖος ἐκάλεσε τὸν Συμεὼν νὰ ἀπολογηθῇ σχετικῶς. Ὁ Συμεὼν ἔδωκεν εἰς τὸν πατριάρχην τοὺς ὕμνους καὶ τὸν βίον, διὰ νὰ βεβαιωθῇ ὁ ἴδιος περὶ τῆς ἁγιότητος τοῦ Γέροντός του. Ὅταν ὁ πατριάρχης ἐδιάβασε τὰ κείμενα ἔμεινε πλήρως ἰκα-

νοποιημένος καὶ εἶπε «κατὰ τὸν καιρὸν τῆς τοῦ πατρὸς μνήμης, ὡσάν καὶ αὐτὸς κηροῦς καὶ μύρα παρέχῃ καὶ ἀφοσιῶται τὴν τιμὴν τῷ ἁγίῳ» (Βίος 73, 10 - 11).

Δυσάρεστα ζητήματα ἐναντίον τοῦ Συμεὼν ἐδημιούργησεν ὁ Σύγκελλος τοῦ πατριάρχου μητροπολίτης Νικομηδείας Στέφανος. Ἀφορμὴ πρὸς τοῦτα ἦτο ἡ ἀγαθὴ φήμῃ τοῦ Συμεὼν. Ὁ διογράφος σημειώνει σχετικῶς τὰ ἐξῆς (Βίος 74, 12 ἐξ) : «Ὁ μακάριος Συμεὼν τὴν ἀληθινὴν γνῶσιν ἔχων τοῦ πνεύματος, παρὰ πᾶσι. τῷ τότε καιρῷ ἐπέραστος ἦν καὶ ἤδετο ὑπὸ πάντων ἡ τούτου γνῶσις καὶ θαυμάζετο, καὶ οὐ μόνον ὡς σοφὸς τῷ πνεύματι, ἀλλὰ δὴ καὶ ὡς ἅγιος παρὰ παντὸς ἑταίρου ἀνθρώπου». Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Σύγκελος, δὲν ἠδύνατο νὰ εὕρῃ εἰς τὴν ζωὴν τοῦ Συμεὼν κάποιαν κατηγορίαν, ἐστράφη εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ κοιμηθέντος ἡδὴ Γέροντός του. Ἡ κατηγορία τοῦ Συγκέλλου τώρα ἦτο ἡ ἐξῆς : «ὡς ἀμαρτωλὸν ὄντα τὸν αὐτοῦ πνευματικὸν πατέρα μετὰ τῶν ἁγίων οἰάπερ ἅγιον ἀνυμνεῖ» (Βίος 81, 13 - 14). Τελικῶς ἐπέισε τὴν σύνοδον πρὸς μίαν δικαστικὴν διερεύνησιν τοῦ ζητήματος. Καὶ μετὰ τὴν διαδικασίαν αὐτὴν ὅλοι, ἐκτὸς τοῦ Συγκέλλου, ἀνεγνώρισαν τὸ δίκαιον τοῦ Συμεὼν. Ὁ Σύγκελος τότε, συνεργασθεὶς μὲ ἐχθρευομένους τὸν Συμεὼν μοναχοὺς, ἔκλεψε ἐκ τῆς μονῆς τὴν εἰκόνα, ἐπὶ τῆς ὁποίας παριστάνετο ὁ πνευματικὸς πατὴρ τοῦ Συμεὼν, μαζί μὲ τὸν Χριστὸν καὶ ἄλλους ἁγίους, καὶ προσεχώρισεν αὐτὴν εἰς τὸ πατριαρχεῖον. Ὁ Συμεὼν διατάχθη νὰ προσέλθῃ πάλιν πρὸ τῆς συνόδου, πρὸς νέαν ἀπολογία ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς εἰκόνας. Ἡ ἀπολογία τοῦ Συμεὼν ἔχει ὡς ἐξῆς (Βίος 88, 5 - 20) : «Ἐγὼ μὲν, ὡς γε λελογισμένως ἐμαυτὸν ἐξετάζω, οὐδὲν ἀσύνηθες ἢ ξένον τῇ παραδόσει τῶν πατέρων καὶ ἀποστόλων πεποίηκα, ἀλλὰ καθὼς παρένθεντο ἡμῖν ἐξ ἀρχῆς οἱ κατὰ διαδοχὴν τὰ ἔθιμα καὶ τοὺς τύπους παραλαβόντες τῆς τῶν πιστῶν ἐκκλησίας πατέρες ἡμῶν, ἵνα τῶν πατέρων ἡμῶν τῶν ἁγίων ἱστορῶμεν τοὺς χαρακτῆρας καὶ τιμῶμεν καὶ ἀσπαζόμεθα, ὡς πρὸς τὸ πρωτότυπον τῆς τιμῆς διαβ-θαιούσης αὐτὸν τὸν Χριστὸν, οὗ καὶ τὴν εἰκόνα φοροῦμεν, εἰ καὶ τὴν ἡμετέραν αὐτὸς οὐκ ἀπηξίωσεν ἀναδέεσθαι, γέγραφα αὐτὴν τὴν εἰκόνα ὡς δούλου Χριστοῦ καὶ τὰ μέλη φοροῦντος αὐτοῦ καὶ γεγονότος συμμόρφου τῆς εἰκόνας αὐτοῦ. ἦν καὶ σεβόμενος ἀσπάζομαι προσκυνῶν τὸν Χριστὸν ἐν τῷ ἁγίῳ τούτῳ καὶ αὐτὸν ἐν τῷ Χριστῷ καὶ Θεῷ, ἐπειδὴ αὐτὸς ἐν τῷ Χριστῷ διὰ Πνεύματος καὶ ὁ Χριστὸς ἐν τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν τῷ Χριστῷ καὶ Θεῷ κατὰ τὸ ὅσιον λόγιον ἐν ἐκείνῃ, φησί, τῇ ἡμέρᾳ γνώσεσθε ὑμεῖς, ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ μου καὶ ὑμεῖς ἐν ἐμοὶ καὶ ἐν ὑμῖν».

Καὶ πάλιν ὁ Συμεὼν εὐρέθη ἁθῶς. Ἡ εἰκὼν τοῦ ἐπεστράφη,

ἀλλ' ὁ διώκης του δὲν ἠσύχασεν. Ἀργότερον ἐξησφάλισε τὴν ὑποστήριξιν τῆς συνόδου καὶ μετὰ πολλὰς δίκας ἔπεισε τὸν πατριάρχην νὰ ἐξορίσῃ τὸν Συμεὼν εἰς τὴν Χρυσούπολιν (1009). Ἄν καὶ μετ' ὀλίγον ὁ πατριάρχης εἶδεν ὡς ἐσφαλμένην τὴν ἀπόφασίν του καὶ τὴν ἀνεκάλεσεν, ὁ Συμεὼν δὲν ἐπέστρεψεν, ἀλλ' ἔμεινεν ἐκεῖ εἰς τὴν μονὴν τῆς ἁγίας Μαρίνης, ὅπου ἀπέθανε τὴν 12 Μαΐου τοῦ 1022. Περί τοῦ τέλους τοῦ Συμεὼν ὁ βιογράφος του γράφει τὰ ἑξῆς (Βίος 128, 1 - 24): «Ἐκεῖ δὲ τρεῖς πρὸς τοὺς δέκα ἐν τῇ ὑπερορίᾳ πεποίηκε χρόνους καὶ πολλοὺς ἐν ταύτῃ ταῦς πειρασμοὺς, πολλοὺς τοὺς πόνους καὶ τὰς θλίψεις ὁ γενναῖος τὴν ὑπομονὴν καθυπέστη, ἐζήτηε δὲ τὴν λύσιν ἢ φύσιν ἥδη πρὸς θαρρὺ γῆρας ἐλάσασα, νόσῳ καὶ ἀρρωστίᾳ κάτοχος γίνεται. Ἐκτίηξασα δὲ καὶ κατεργασμένη τοῦτον εἰς τέλος, ἡ μὲν φύσις αὐτὴ τὰ ἑαυτῆς ἐπασχεν, εἰκὸς γὰρ ἦν· ἡ δὲ ψυχὴ ἐκείνου δι' ὅλου κεκαλλημένη Θεῷ ὑπῆρχεν, ὥ καὶ πρὸ τῆς λύσεως ἔζη καὶ ἐθεολόγει καὶ συνεγίνετο. διὸ καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ σώματος λύσιν ἐδεῖτο ταχεῖαν γενέσθαι, ἵνα πρὸς οὐρανοὺς κουφισθῇ τῇ ἀρετῶν ἄρματι, καὶ εἰς ἀκηράτους σκηνώσεως ἐπαναπαύσῃται. Ὅθεν αὐτὸς ἑαυτὸν καὶ τοὺς ἰδίους στηρίζων μαθητὰς τῇ παρακλήσει τοῦ λόγου παρεμυθεῖτο, ὁμοῦ τε τὴν ὥραν καὶ τὴν ἡμέραν τῆς τοῦ σώματος ἐκδημίας προλέγων αὐτοῖς, καὶ μὴ πρὸ καιροῦ καὶ μετὰ καιρὸν ἀφιλοσόφους ὥσπερ οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα οὕτω κόπτεσθαι καὶ θρηνεῖν ἐπισκήπτων, καὶ ἅμα προφητεία φρικτὴ τὸ τέλος ἐπισφραγίζων τοῦ θείου αὐτοῦ. Ὡς γὰρ πρὸς τοὺς θρηνούντας τὴν ὀρφανίαν ἐμβλέψας εἶδε· τί μὲ λείποντα ὀδύρεσθε; εἶπε, πέμπτῃν ἰνδικτιῶνα τάφῳ με καλύπτετε θνήσκοντα, εἰς πέμπτῃν με πάλιν ὀψεσθε ἰνδικτιῶνα καὶ ἐξιδόντα τοῦ τάφου καὶ ἡμῖν συνεσόμενον τοῖς ποθοῦσι. Ταῦτ' εἰπὼν, ἐπεὶ καὶ ἡ ὠρισμένη κατὰ τὴν δωδεκάτην τοῦ μαρτυρίου ἐνειστήκει, ἐν μεθέξει τῶν ἀχράντων τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων ὥσπερ ἔθος αὐτῷ καθ' ἐκάστην ὁ αἰοίδιμος γεγονώς καὶ τὸ ἀμὴν εἰπὼν, ἄδειν τὰ ἐπιτάφια τοῖς ἑαυτοῦ προετρέπετο μαθηταῖς».

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΣ

Ὑφηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΤΟ ΣΥΓΓΡΑΦΙΚΟΝ ΕΡΓΟΝ ΣΥΜΕΩΝ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ

Παρά τὰ βαρύτατα καθήκοντά του ὡς ἡγουμένου καὶ πνευματικοῦ - Γέροντος ἐπεδόθη ὁ ἅγιος Συμεὼν καὶ εἰς τὴν σύνταξιν σπουδαιοτάτων νηπτικῶν ἔργων. Ταῦτα ἐκφράζουν βαθείας καὶ γλυκείας θεοπτικές του ἐμπειρίας, ὀδύνην ἀσκητικοῦ βίου, ἀγάπην καὶ ἐνδιαφέρον διὰ τοὺς ὑπ' αὐτὸν μοναχοὺς, ἀρροσίωσιν εἰς τὸν πνευματικόν του Γέροντα Συμεὼν τὸν Εὐλαβῆ, ἔξοχον καὶ θαυμαστὸν φωτισμὸν ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος — ὥστε νὰ γνωρίζῃ καὶ νὰ διατυπώσῃ τὴν θεϊὰν πραγματικότητα —, λογοτεχνικὸν τάλαντον ἀξιόλογον, τόλμην πρὸς χρῆσιν τῶν γλωσσικῶν (ποιητικῶν) μορφῶν τῆς ἐποχῆς του καὶ βαθεῖαν γνῶσιν τῶν πρὸ αὐτοῦ Πατέρων καὶ διδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας. Διὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς ἡ παρουσία καὶ τὸ ἔργον τοῦ Νέου τούτου Θεολόγου ἀπετέλεσεν ὀργανικὴν συνέχειαν τῆς ἐκκλησιαστικῆς θεολογικῆς Παραδόσεως καὶ σημαντικὸν σταθμὸν καὶ ἔθμα εἰς τὴν πορείαν αὐτῆς, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον θὰ καταδειχθῇ ἀπὸ τὴν ἀνάλυσιν καὶ ἐκτίμησιν τῆς θεολογικῆς του προσφορᾶς, ἡ ὁποία θὰ γίνῃ εἰς τὸν τελευταῖον Τόμον τῶν «ἀπάντων» αὐτοῦ, ἐὰν θελήσῃ ὁ Θεός.

Κατωτέρω παραθέτομεν κατάλογον τῶν ἔργων τοῦ Συμεὼν, σημειοῦντες καὶ τὰς ἐκδόσεις αὐτῶν:

- Α. «Κεφάλαια» εἰς τρεῖς σειράς:
- α. «Κεφάλαια πρακτικὰ καὶ θεολογικὰ ρ'».
  - β. «Κεφάλαια γνωστικὰ τε καὶ θεολογικὰ κε'».
  - γ. «Κεφάλαια θεολογικὰ καὶ πρακτικὰ ρ'».

Τὸ κεῖμενον τῶν «Κεφαλαίων» τούτων εἶδε παλαιότερον τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος ἀτελῶς διὰ τοῦ J. Pontanus (Symeonis Junioris opuscula, Ingolstadt 1603), διὰ τῶν Νικοδήμου Ἀγιορείτου καὶ Μακαρίου Κορίνθου (Φιλοκαλία τῶν ἱερῶν Νηπτικῶν, γ' ἐκδ., Ἀθῆναι 1960, Γ', σελ. 237 -

270), διὰ τοῦ J. P. Migne (PG 120, 604 - 688) καὶ τοῦ Διονυσίου Ζαγοραίου (Τοῦ ὁσίου... Σημεῶν τοῦ Νέου Θεολόγου τὰ εὑρισκόμενα, Βενετία 1790, σελ. 527 - 564). Ἐσχάτως αἱ τρεῖς σειραὶ τῶν «Κεφαλαίων» ἐξεδόθησαν κριτικῶς ὑπὸ τοῦ J. Darrouzès, Syméon le Nouveau Théologien: Chapitres Théologiques, gnostiques et pratiques. Introduction, texte critique, traduction (γαλλικὴ) et notes (Sources chrétiennes No 51), Paris 1957.

B. «Κατηχήσεις». Αὗται εἶναι 34 τὸν ἀριθμὸν καὶ ἐξεδόθησαν τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ ῥώσου ἀρχιεπισκόπου Βρυξελλῶν Βασιλείου Krivochéine, Syméon le Nouveau Théologien: Katéchèses, I (1 - 5) (Sources chrétiennes No 96), Paris 1963· II (6 - 22) (Sour. chrét. No 104), Paris 1964· III (23 - 34) (Sour. chrét. No 113), Paris 1965.

Ba. Μὲ τὰς «Κατηχήσεις» συνδέονται καὶ δύο μικρὰ κείμενα τοῦ Συμεῶν ὑπὸ τὸν τίτλον «Εὐχαριστίαι», ἐκδοθέντα ὡσαύτως ὑπὸ τοῦ B. Krivochéine μετὰ τὰς «Κατηχήσεις» (ἐνθ' ἄνωτ., III, σελ. 304 - 356).

Γ. «Θεολογικοὶ» λόγοι τρεῖς ὑπὸ τὸν τίτλον: «Βίβλος τῶν θεολογικῶν». Καὶ τὸ ἔργον τοῦτο ἐξεδόθη μόλις πρό τινων ἐτῶν ὑπὸ τοῦ J. Darrouzès, Syméon le Nouveau Théologien: Traités théologiques et éthiques, I (Sources chrétiennes No 122), Paris 1966, σελ. 96 - 169.

Δ. «Ἠθικοὶ» λόγοι δέκα πέντε τὸν ἀριθμὸν ὑπὸ τὸν τίτλον «Βίβλος τῶν θεολογικῶν». Καὶ οὗτοι ἐξεδόθησαν τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ J. Darrouzès, Syméon le Nouveau Theologien: Traités thelogiques et éthiques, τ. I (Sources chrétiennes No 122), Paris 1966, σελ. 96 - 440, καὶ τ. II (Sourc. chrét. No 129), Paris 1967. Ἐκ τῶν «Ἠθικῶν» λόγων ὁ Irénée Hausherr

1. Ἡ 25ῃ Κατήχησις μόνη εἶχεν ἐκδοθῆ ὑπὸ τοῦ P. Poussines, S. P.N. Nili Epistolae... studio Petri Possini, Parisiis 1657, σελ. 347 - 360.

εἶχεν ἐκδόσει τὸν πέμπτον (*Méthode d' oraison et d' attention*, ἐν *Orientalia Christiana* 9[1927] 150 - 209).

- Ε. «Ὑμνοι», δεκαπεντασύλλαβοι, δωδεκασύλλαβοι καὶ ὀκτασύλλαβοι, πενήκοντα καὶ ὀκτὼ τὸν ἀριθμὸν (κατὰ τὰς συλλαβὰς) ὑπὸ τὸν τίτλον «Τῶν θεῶν ὕμνων οἱ ἑρωότες». Ἀπὸ τριῶν ἐτῶν ἤρχισεν ἡ κριτικὴ ἐκδόσις τῶν Ὑμνων τοῦ ἁγίου Συμεὼν ὑπὸ τοῦ Johannes Koder, *Syméon le Nouveau Theologien: Hymnes* 1 - 15, τ. I (*Sources chrétiennes* No 156), Paris 1969, καὶ *Hymnes* 16 - 40, τ. II (*Sources chrétiennes* No 174), Paris 1971. Θὰ ἀκολουθήσῃ εἰς ἀκόμη τόμος. Οἱ Ὑμνοι ἦσαν καὶ παλαιότερον γνωστοί, ἀλλ' ἀτελῶς ἐκ τῆς ἐκδόσεως κυρίως τοῦ Διονυσίου Ζαγοραίου, Τοῦ ὁπίου Συμεὼν τοῦ Νέου Θεολόγου τὰ εὐρισκόμενα... Τὸ δὲ δεύτερον μέρος περιέχει ἐτέρους λόγους αὐτοῦ διὰ στίχων πολιτικῶν πάνω ὠφελίμους... Βενετία 1790. Σποραδικῶς Ὑμνους τοῦ Συμεὼν εἶχον ἐκδόσει καὶ ἄλλοι: Ὑμνοι 5 καὶ 28 ὑπὸ Σωσο. Εἰστρατιάδου, Κατάλογος τῶν ἐν τῇ μονῇ τῶν Βλατέων ἀποκειμένων κωδίκων, Θεσσαλονίκη 1918, σελ. 118 - 124. Ὑμνοι 4, 5, 10 καὶ 15 ὑπὸ P. Maas, *Aus der Poesie des Mystikers Symeon*, ἐν *Festgabe A. Ehrhard*, Bonn - Leipzig 1922, σελ. 328-341. Ὑμνος 17 ὑπὸ G. Soyter, *Byzantinische Dichtung*, Heidelberg 1930, σελ. 28-31. Μέρος τοῦ Ὑμνου 21 ὑπὸ τοῦ I. Hausherr, *Un grand mystique byzantin: Vie de Syméon le Nouveau Théologien par Nicéas Stéthartos*, Rome 1928 (*Orientalia Cristiana* 12) σελ. LXIII-LXV. Περὶ τῶν εἰς λατινικὴν καὶ εἰς συγχρόνους εὐρωπαϊκὰς γλώσσας μεταφράσεων τῶν Ὑμνων βλ. τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ Johannes Koder, ἐνθ' ἀνωτ., τ. I, σελ. 22.

- ΣΤ. Ἐπιστολαί. Σώζονται πέντε, ἐξ ὧν δύο ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ I. Hausherr, ἀνήκουσαι εἰς τὸ κείμενον τοῦ Βίου τοῦ Συμεὼν, συγγραφέντος ὑπὸ τοῦ Νικήτα Στή-

θάτου (No 96, 99) (βλ. ἀνωτέρω μνημονευθέν ἔργον) καὶ μία ὑπὸ τοῦ Karl Holl, *Enthusiasmus und Busgewalt beim griechischen Mönchtum. Eine studie zu Symeon dem Neuen Theologen*, Leipzig 1898, σελ. 110-127. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη εἶχε παλαιότερον ἐκδοθῇ ἐσφαλμένως (κατὰ τὸν Holl) ὡς ἔργον τοῦ Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ.

Ἐπ' ὀνόματι τοῦ Συμεῶν φέρονται καὶ ἄλλα ἔργα, ἀμφιβόλου γνησιότητος, ὅπως Λόγοι Κατηχητικοί, γνωστοὶ εἰς δύο συλλογὰς, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ πρώτη ὑπὸ τὸν τίτλον «Λόγοι ἐκ τῆς Συγγραφῆς» (33 Λόγοι) καὶ ἡ δευτέρα ὑπὸ τὸν τίτλον «Λόγοι ἐν Κεφαλαίοις ἐκ τῆς Συγγραφῆς» (24 Λόγοι). Ὁ μνημονευθεὶς Basil Krivochéine φρονεῖ ὅτι πρόκειται περὶ μεταγενεστέρων συμπληρωμάτων ἐπὶ τῇ βάσει ὅμως τῶν Κατηχήσεων τοῦ Συμεῶν, ἐνῶ ὁ Παναγιώτης Χρήστου ὑποθέτει ὅτι αἱ ὁμοιότητες τῶν Κατηχητικῶν τούτων Λόγων πρὸς τὰς «Κατηχήσεις» θὰ ἐξηγοῦντο καλύτερον, ἐὰν ἐδεχόμεθα ὅτι ὁ Συμεῶν μετὰ τὴν ἀναχώρησιν ἐκ τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Μάμαντος προέβη εἰς ἀνασύνταξιν τοῦ ὕλικου τῶν διδασκῶν του, ἐκ τῆς ὁποίας ἀπέρρευσαν οἱ Λόγοι οὗτοι (Θρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἑγκυκλοπαιδεῖα, 11, σελ. 542).

Ἡ γνωστὴ εὐχὴ «ἀπὸ ρυπαρῶν χειλέων» τῆς ἀκολουθίας τῆς Θείας Εὐχαριστίας δὲν ἀναφέρεται ὡς ἔργον τοῦ Συμεῶν εἰς οὐδένα τῶν παλαιῶν κωδίκων.

Ἐπίσης καὶ ἡ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Συμεῶν φερομένη, «Μέθοδος περὶ τῆς ἱερᾶς προσευχῆς» εἶναι ἔργον τοῦ ΙΓ' ἢ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΔ' αἰῶνος (βλ. I. Hausherr, *La méthode d'oraison hésychaste*, ἐν *Orientalia Christiana* 9 [1927] 173-209).

Βιβλιογραφία. Οἱ ἐπαθυμοῦντες νὰ ἀσχοληθῶν εἰδικώτερον μὲ τὸ πρόσωπον καὶ τὸ ἔργον τοῦ ἁγίου Συμεῶν δύνανται νὰ εὑρουν τὴν σχετικὴν βιβλιογραφίαν εἰς τὸ ἀρ-

θρον τοῦ Παν. Χρήστου («Θρησκευτική καὶ Ἠθική Ἐγκυκλοπαιδεία», 11, σελ. 537-545), εἰς τὸν πρῶτον τόμον τῆς ἐκδόσεως τῶν Ὑμνων τοῦ Συμεὼν ὑπὸ τοῦ J. Koder (Sources Chrétiennes No 156 Paris 1969, σελ. 94-99) καὶ εἰς Archevêque Basile (Krivoschéine), «Essence créée» et «essence divine» dans la théologie spirituelle de S. Syméon le Nouveau Théologien, ἐν Messenger de l' Exarchat du Patriarche Russe en Europe Occidentale 19(1971) 151-170.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ Γ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Ἔκτ. Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΑΙ ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΜΕΩΝ

1. ΑΙ Κατηχήσεις τοῦ Ἁγίου Συμεών τοῦ Νέου Θεολόγου εἶναι διδαχαί, τὰς ὁποίας συνέταξε κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἡγουμενίας του εἰς τὴν μονὴν τοῦ Ἁγίου Μάμαντος καὶ τὰς ἀπηύθυνε πρὸς τοὺς μοναχοὺς του. Ἀκολουθῶν τὴν μοναστικὴν γενικῶς παράδοσιν καὶ μάλιστα τὴν συνήθειαν τῆς μονῆς τοῦ Στουδίου, ἐκατήχει ὁ Συμεὼν τοὺς μοναχοὺς του, εἰς ὠρισμένας ἡμέρας ἢ καὶ εἰς ἑορτάς. Ὁ Ἅγιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης εἰς τὰς Κατηχήσεις του καὶ εἰς τὴν Διαθήκην του μαρτυρεῖ, ὅτι ἡ κατήχησις ἐγένετο εἰς τὴν μονὴν δις τῆς ἑβδομάδος καὶ μάλιστα «καθ' ἑσπέραν». Αἱ Κατηχήσεις τοῦ Συμεὼν ἀνέκουν εἰς τὰς ἀρχαιότερας συλλογὰς τῶν κηρυγμάτων του, ἐγράφησαν κατὰ τὰ ἔτη 980 - 1006 καὶ σώζονται μὲ τὴν ἀρχικὴν των σχεδὸν μορφήν. Ὀλίγα μέρη τῶν Κατηχήσεων ἴσως νὰ μὴ ὑπῆρχον ἐξ ὑπαρχῆς εἰς τὴν σημερινὴν σύνθεσιν τῆς συλλογῆς. Ὁμοιάζουν συχνὰ περισσότερον μὲ ἐπιστολάς πού ἐγράφησαν πρὸς τοὺς μαθητάς του παρὰ μὲ Κατηχήσεις πού ἀπηυθύνθησαν πρὸς τοὺς μοναχοὺς.

Σώζονται ἐν συνόλῳ 34 Κατηχήσεις, τὰς ὁποίας ἀκολουθοῦν δύο «εὐχαριστίαι» ἐκ τῶν ὁποίων, ἡ μὲν πρώτη συνδέεται μὲ τὰς Κατηχήσεις, ἡ δὲ δευτέρα προσαρτᾶται εἴτε εἰς τοὺς Ἠθικοὺς Λόγους εἴτε εἰς τοὺς Ὑμνους. Ἐντονα καὶ φανερά εἰς αὐτάς εἶναι τὰ προσωπικὰ στοιχεῖα. Χαραismaτοῦχος καὶ κεχρισμένος ὁ Ἅγιος Συμεὼν, μὲ κυριαρχικὸν βίωμα τὸ πάθος καὶ τὴν ἀδιάλειπτον ἐπιθυμίαν τοῦ Θεοῦ, διὰ τῶν εὐχαριστιῶν τρόπον τινὰ ἱκετεύει καὶ δοξολογεῖ τὸν Θεόν.

Αἱ Κατηχήσεις εἶναι ἀπαύγασμα μιᾶς ἐντόνου καὶ θαθείας ἐσωτερικῆς ἐμπειρίας, καρπὸς μιᾶς ἐμπόνου καὶ ἐνωδύνου πνευματικῆς ἀναζητήσεως, ἑκφρασις τῶν ἀδιαλείπτων ἐκείνων καὶ μυστικῶν συνομιλιῶν μὲ τὸ «ἀεὶ διφώμενον»¹, «ἀτμίς τῆς τοῦ Θεοῦ δυνάμεως καὶ ἀπόρροια τῆς τοῦ παντοκράτορος δόξης εἰλικρινής»². Ἐκφράζουν ὅτι περὶ αὐτοῦ ἔγραψεν ὁ Νικήτας ὁ Σιτηθᾶτος, προλογίζων τὴν ἑκδοσιν τῶν θείων ὕμνων τοῦ Συμεὼν: «οὗτος ὁ θεὸς, ἡξίωται καὶ μεγάλων ἀποκαλύψεων καὶ θεωριῶν ἀπορρήτων καὶ μυστικῆς ὁμιλίας καὶ ῥημάτων θείων ἀνωθεν αὐτῷ ξένως ἐνηχηθέντων καὶ συλλήδδην εἰπεῖν χάριτος ἀποστολικῆς, ὅλος πυρπο-

1. Ἰωάννου τοῦ Σιναῖτου, Κλίμαξ, Ζ' α' Ἐκδοσις «Ἀστέρως», Ἀθηναί, σελ. 62.

2. J. KODER, Syméon le Nouveau Théologien: HYMNES, I, (Sources Chrét. No 156), Paris 1969, σελ. 116, 119 - 120.

ληθείς ὑπὸ τοῦ θεοῦ πυρός»³.

Αἱ Κατηχήσεις δὲν εἶναι πλούσιαι εἰς ἱστορικὰς πληροφορίας καὶ ἐξωτερικὰ γεγονότα, ἀλλ' εἶναι πλούσιαι εἰς πνευματικὰς ἐμπειρίας. Δίδουν πλήρη εἰκόνα τῆς μορφῆς τοῦ Ἁγίου Συμεών, τοῦ ὁποῖου ἡ ἀπέραντος πατρικὴ ἀγάπη πρὸς τοὺς μοναχοὺς του καὶ πρὸς τὸν λαόν ἦτο ἔκδηλος. Ἀλλωστε ἡ ἀγάπη του αὐτὴ ἐγένετο καὶ ἡ ἀφορμὴ τῆς ἀποκαλύψεως τῶν πνευματικῶν του βιωμάτων. Ὡς εὐεργετούμενος «πτωχὸς φιλάδελφος», «ἐν ᾧ τὸ φῶς ἦν ἀληθὺς ἡ πνοὴ αὐτοῦ, ὃ δίκην λύχνου ἔχων ἐν διανοίᾳ, ᾧ ἐώρων οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ νοερῶς ἔλεγέ τε καὶ ἀρεδηλότατα μετὰ γνώσεως ἔγραφε»⁴. Παρέθετε, ὅπεδείκνυε, μετέδιδε τὰ θεῖα θεάματα εἰς τοὺς πιστοὺς ἀφθόνης, «ὡς ἅγια τοῖς ἁγίοις»⁵. Διὰ τοῦτο ἔγραφεν ὁ διογράφος του ὅτι τοὺς θουλομένους «ἐγκύπτειν εἰς θεολόγων ἀνδρῶν γραφάς, ...πρῶτα μὲν... χρὴ φυγεῖν καὶ τὰ ἐν κόσμῳ καθόλου τῷ σώματι καὶ τῷ πνεύματι... καὶ οὕτως οἷα δὴ τηλαυγεῖς τὴν διάνοιαν... ἐγκύψαι»⁶.

3. *Εὐθ' ἀνωτ., σελ. 116, 111 - 114.

4. *Εὐθ. ἀνωτ., σελ. 118, 151 κ. ἐξ.

5. Λειτουργία Ἁγίου Χρυσόστομου.

6. J. KODER. HYMNES, I, σελ. 108, 19 κ. ἐξ.

Περὶ ἀγάπης καὶ περὶ τοῦ ποῖοι εἶναι οἱ δρόμοι καὶ αἱ πράξεις τῶν πνευματικῶν ἀνθρώπων. Μακαρισμός εἰς ἐκείνους πού ἔχουν τὴν ἀγάπην ἐγκάρδιον. Λόγος πρῶτος.

Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει νὰ ἀποφεύγωμεν τοὺς ὀλεθρίους καὶ φθοροποιούς ἀνθρώπους, νὰ ἀποστρεφώμεθα τοὺς λόγους τῶν καὶ νὰ ἀναλάβωμεν ἀγῶνα διὰ τὴν ἀπόκτησιν τῆς ἀρετῆς. Ἀκόμῃ δὲ καὶ περὶ τοῦ ὅτι πρέπει νὰ ἐξετάζωμεν, ἐὰν εἶναι ἐντὸς μας ὅσα εἶπεν ὁ Χριστὸς εἰς τοὺς μακαρισμούς. Καὶ περὶ δακρύων καὶ κατανύξεως. Λόγος δεύτερος.

Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει καλῶς νὰ ὑποτασσώμεθα καὶ νὰ μὴ λησμονώμεν τὰς ὑποσχέσεις πού ἐδώσαμεν εἰς τὸν Θεόν. Καὶ περὶ τοῦ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀγανακτῶμεν κατὰ τὰς ὀλοφυκτίους ἀγρυπνίας τῶν δεθρῶν. Λόγος τρίτος.

Περὶ μετανόιας καὶ κατανύξεως καὶ διὰ ποίων ἔργων εἶναι δυνατόν νὰ τὰς ἀποκτήσῃ κανεὶς. Καὶ περὶ τοῦ ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ φθάσῃ κανεὶς εἰς καθαρότητα καὶ ἀπάθειαν χωρὶς δάκρυα. Λόγος τέταρτος.

Περὶ μετανόιας καὶ περὶ τοῦ ὅτι δὲν εἶναι ἀρκετὸν διὰ τὴν κάθαρσιν τῆς ψυχῆς μας ἡ διάδοσις μόνον τῶν ὑπαρχόντων εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ ἡ ἀπογύμνωσις ἀπ' αὐτά, ἐὰν ἴσως δὲν ἀποκτησώμεν καὶ τὸ πένθος. Περὶ τῆς ἐξορίας τοῦ Ἀδάμ καὶ περὶ τοῦ ὅτι, ἐὰν μετὰ τὴν παράβασιν μετενύει, δὲν θὰ ἐξωρίζετο ἀπὸ τὸν παράδεισον. Καὶ περὶ τοῦ ποῖον καρπὸν ἔδωκεν εἰς αὐτὸν ἡ μετάνοια πού ἔδειξε μετὰ τὴν ἐξορίαν. Περὶ τῆς δευτέρας παρουσίας τοῦ Κυρίου καὶ τῆς καταδίκης τῶν ἀμαρτωλῶν. Καὶ πρὸς τὸ τέλος τοῦ λόγου, ἔλεγχος ἐκείνων πού ζοῦν μὲ κακίαν καὶ ὑπόκρισιν. Λόγος πέμπτος.

Περὶ πνευματικῆς ἐργασίας καὶ περὶ τοῦ ποῖα ἦτο ἡ ἐργασία τῶν παλαιῶν ἀγίων. Πῶς δὲ ἡμποροῦμεν νὰ τὴν κατορθώσωμεν καὶ ἐμεῖς, διὰ νὰ γίνωμεν, ὅπως ἐκεῖνοι, μέτοχοι τοῦ Παναγίου Πνεύματος. Λόγος ἕκτος.

Περὶ προσκολλήσεως εἰς τοὺς συγγενεῖς καὶ περὶ τοῦ ποῖα εἶναι ἡ ἀπάτη αὐτῆς καὶ εἰς ποῖον λάκκον καὶ ποῖα δεσμὰ παρασύρει ἐκείνους, πού κυριεύονται ἀπ' αὐτήν. Περὶ ἀπογνώσεως καὶ τῶν μορφῶν τῆς. Καὶ τί σημαίνει τὸ «Ἐκεῖνος πού θὰ πιστεύσῃ καὶ θὰ βαπτισθῇ, θὰ σωθῇ· ἐκεῖνος δὲ πού δὲν θὰ πιστεύσῃ, θὰ κατακριθῇ». Λόγος ἑβδόμος.

Περὶ τελείας ἀγάπης καὶ ποία ἡ ἐνέργειά της. Καὶ περὶ τοῦ ὅτι δὲν ἡμποροῦμεν νὰ εἴμεθα οὔτε πιστοὶ καὶ χριστ' ἀνοὶ οὔτε υἱοὶ καὶ τέκνα Θεοῦ, ἐὰν δὲν φροντίσωμεν νὰ γίνωμεν ἀπὸ τὴν παροῦσαν ζωὴν συμμέτοχοι εἰς τὴν ζωὴν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Λόγος ὀγδόος.

Περὶ ἐλεημοσύνης καὶ περὶ τοῦ ποῖος εἶναι αὐτὸς ποὺ τρέφει τὸν Θεόν, ὅταν πεινᾷ, καὶ τὸν ποτίζει ὅταν διψᾷ, καὶ τὰ λοιπά· καὶ πῶς τοῦτο θὰ κατωρθωθῇ εἰς κάποιον. Καὶ ὅτι, ἐὰν κάποιος δὲν τὰ κάμῃ καὶ εἰς τὸν ἑαυτὸν του ὅλα αὐτὰ καὶ δὲν θρέψῃ καὶ δὲν ποτίσῃ καὶ δὲν ἐνδύσῃ τὸν Χριστόν, καθόλου δὲν θὰ ὠφεληθῇ ἐκ τοῦ ὅτι κάνει αὐτὰ μόνον εἰς τοὺς πτωχοὺς, τὴν σιγμὴν ποὺ παραμελεῖ καὶ ἀφήνει τὸν ἑαυτὸν του νηστικὸν καὶ γυμνὸν ἀπὸ τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ. Λόγος ἑνατος.

Περὶ μετοχής τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, περὶ ἀγιότητος καὶ τελείας ἀπαθείας. Καὶ περὶ τοῦ ὅτι ἐκεῖνος ποὺ ἀγαπᾷ τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων, δὲν ὠφελεῖται καθόλου ἀπὸ τὰς ἄλλας ἀρετάς του, καὶ ἂν ἀκόμη τὰς ἀπέκτησεν ὅλας. Λόγος δέκατος.

Περὶ νηστείας καὶ περὶ τοῦ ὅτι δὲν πρέπει νὰ τηρῶμεν μὲ ζῆλον καὶ νὰ δεχώμεθα τὴν ὠφέλειαν τῆς νηστείας κατὰ τὴν πρώτην μόνον ἐβδομάδα τῶν νηστειῶν, ἀλλὰ πρέπει οἱ ἀγωνισταὶ νὰ διατηροῦν τὴν αὐτὴν προθυμίαν καθ' ὅλας τὰς ἐβδομάδας τῶν νηστειῶν. Λόγος ἐνδέκατος.

Περὶ ἐγκρατείας καὶ ὑπομονῆς εἰς τὴν ἐργασίαν τῶν ἀρετῶν κατὰ τὴν περίοδον τῆς νηστείας καὶ περὶ σιωπῆς. Καὶ πῶς πρέπει νὰ ζοῦν καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς νηστείας ὅσοι ἀγωνίζονται ἀληθινά. Λόγος δωδέκατος.

Περὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ. Καὶ εἰς τί συνίσταται αὕτη, πῶς δηλαδὴ γίνεται μέσα μας ἡ ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ καὶ πῶς μαζὶ μὲ αὐτὴν ἡ ἀνάστασις τῆς ψυχῆς. Ποῖον εἶναι τὸ μυστήριον αὐτῆς τῆς ἀναστάσεως. Λόγος δέκατος τρίτος.

Περὶ μετανόας καὶ ἀρχῆς τοῦ μοναχικοῦ βίου. Καὶ περὶ τοῦ πῶς κανεῖς, ἀκολουθῶν μὲ μέτρον καὶ τάξιν τὸν δρόμον πρὸς τὴν ἀρετὴν, φθάνει εἰς τὴν τελειότητα διὰ τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν. Λόγος δέκατος τέταρτος.

Περὶ ἐμπαθοῦς, ἀπίστου καὶ πονηρᾶς διαθέσεως. Καὶ ποία εἶναι ἡ ἑνωσις τοῦ Θεοῦ μὲ τοὺς υἱοὺς τοῦ φωτὸς καὶ μὲ ποῖον τρόπον γίνεται μέσα τους. Καὶ πρὸς τὸ τέλος τοῦ λόγου, σφοδρὰ κατηγορία ἐναντίον ἐκείνων ποὺ ἀποτολμοῦν ἀναξίως τὴν ἀρχιερωσύνην. Λόγος δέκατος πέμπτος.

Περὶ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ περὶ τοῦ ποία εἶναι ἡ θεωρία τῶν μυστηρίων αὐτοῦ. Μὲ ποῖον τρόπον ἀποκαλύπτονται αὐτὰ εἰς ἐκείνους ποὺ ἔχουν καθαρὰν τὴν καρδίαν. Καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου ὠφέλιμος διήγησις περὶ ἐνός

ὑποτακτικοῦ πού μέ τὰς εὐχὰς τοῦ πνευματικοῦ του πατρὸς ἔλαβε Πνεῦμα Ἅγιον. Λόγος δέκατος ἕκτος.

Περὶ θεωρίας καὶ ἀποκαλύψεως καὶ φωτισμένης προσευχῆς. Καὶ πῶς φέρεται ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐκεῖνος πού ἐκκυριεύθη ἀπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ καὶ ἐφθασεν εἰς βάθος ταπεινοφροσύνης. Λόγος δέκατος ἑβδομος.

Περὶ τῶν μεθόδων τοῦ διαβάλλον τὰς ὁποίας ὑποβάλλει, ὅταν ἀποθάνῃ ὁ ποιμὴν, εἰς τοὺς ἀδελφοὺς ἐκείνους πού εἶναι φιλόδοξοι καὶ κενόδοξοι. Καὶ περὶ τοῦ ὅτι πρέπει, ἀπ' ἐνὸς μὲν, νὰ ἐμποδίζωμεν μέ κάθε τρόπον ἐκείνους πού ἀναξίως προσπαθοῦν νὰ καταλάβουν τὴν ἐξουσίαν, ἀπ' ἑτέρου δέ, νὰ συνεργῶμεν καὶ νὰ προωθῶμεν εἰς αὐτὴν τοὺς πνευματικοὺς καὶ ἁγίους. Καὶ πρὸς τὸ τέλος, λόγος πρὸς τὸν ποιμένα. Λόγος δέκατος ὄγδοος.

Περὶ τοῦ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἔχωμεν ἐμπιστοσύνην μόνον εἰς τοὺς λόγους καὶ τὰς ὑποσχέσεις τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐπικυρώσωμεν τὴν ἀξιοπιστίαν τῶν λόγων ἀπὸ τὰ ἔργα τους. Καὶ τί εἶδους εἶναι ἡ διάθεσις καὶ ἡ ἀγάπη πού ἔχουν οἱ ἀληθινοὶ διδάσκαλοι πρὸς τοὺς μαθητάς των, ποία ἡ εὐσπλαγχνος ἀγάπη καὶ φροντίς των, καὶ πῶς μεσιτεύουν εἰς τὸν Θεὸν ὑπὲρ αὐτῶν. Λόγος δέκατος ἑνατος.

Περὶ ἀποταγῆς καὶ ἐκκοπῆς τοῦ ἰδίου θελήματος πρὸς ἐκείνους, πού ἐζήτησαν νὰ τοὺς γράψῃ πῶς πρέπει νὰ ζῇ κατεῖς τὸν βίον τῆς ἀσκήσεως. Καὶ περὶ τῶν ὅτι εἶναι καλὸν καὶ ὠφέλιμον διὰ τὴν ζωὴν αὐτὴν νὰ ἔχῃ κατεῖς ὡς πνευματικὸν πατέρα, ἐμπειρὸν ὁδηγόν, διὰ νὰ τοῦ μάθῃ τὰ τῆς ἀρετῆς καὶ τὴν δυσκολοκατόρθωτον ἐργασίαν τῆς ἀσκητικῆς τέχνης.

100

Περὶ τῆς ἐμπιστοσύνης πρὸς τοὺς πνευματικοὺς πατέρας καὶ περὶ τῆς Θεᾶς τοῦ θείου φωτός, ἀπὸ τὸ ὅποιον κάθε ψυχὴ πού φωτίζεται, προκόπτει εἰς ἀγάπην Θεοῦ. Λόγος εἰκοστός.

Περὶ μνήμης θανάτου καὶ περὶ τοῦ ποῖον ἀγαθὸν τέλος εἶχεν ὁ μακάριος ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἀντώνιος. Καὶ πρὸς τὸ τέλος τοῦ λόγου, ἐπιτάφιος πρὸς αὐτόν. Λόγος εἰκοστός πρῶτος.

Περὶ πίστεως καὶ διδασκαλίας, ἡ ὁποία ἀναφέρεται εἰς ἐκείνους πού λέγουν ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν, μέσα εἰς τὰς βιωτικὰς μερίμνας, νὰ φθάσουν εἰς τὴν τελειότητα τῶν ἀρετῶν. Καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν ἐπωφελὲς διήγησις. Λόγος εἰκοστός δεύτερος.

Περὶ μετανοίας καὶ φόβου Θεοῦ. Καὶ περὶ τοῦ ποῖον ἀγῶνα καὶ πόσον πόνον καρδίας ἔχει ἐκεῖνος πού μετανοεῖ μέ συντετριμμένον τὸ πνεῦμα. Ποῖα εἶναι αὐτὰ τὰ ὁποία λέγει καὶ προσεύχεται εἰς τὸν φιλάνθρωπον Θεόν. Λόγος εἰκοστός τρίτος.

Περὶ γνώσεως πνευματικῆς καὶ περὶ τοῦ ὅτι ὁ θησαυρὸς τοῦ πνεύματος, πού εἶναι κρυμμένος κάτω ἀπὸ τὸ γράμμα τῆς θείας Γραφῆς, δὲν εἶναι εἰς ὅλους φανερός, ἀκόμη καὶ εἰς ἐκείνους πού

τὸν ἐπιθυμοῦν, ἀλλὰ μόνον εἰς ὅσους ἀπέκτησαν ἐκεῖνον ποὺ δια-
νοίγει τὸν νοῦν, διὰ τὰ κατανοήσουν τὰς Γραφάς. Λόγος εἰκο-
στός τέταρτος.

Περὶ τὸν ἀλλοιώσεων καὶ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος ποὺ
συμβαίνουν εἰς ἡμᾶς ἐξ αἰτίας τοῦ ἀέρος, τῶν φυσικῶν στοιχεί-
ων, τῶν φαγητῶν καὶ τῶν δαιμόνων. Λόγος εἰκοστός πέμπτος.

Περὶ ἀρχῆς βίου λίαν ὠφελίμον καὶ σωτηρίου, ἡ ὁποία ἀρ-
μοῖζει εἰς ἐκείνους ποὺ μόλις πρὸ ὀλίγον ἐγκατέλειψαν τὸν κό-
σμον καὶ τὰ τοῦ κόσμου καὶ ἀκολουθοῦν τὸν μοναχικὸν βίον.
Καὶ ἐπὶ πλέον διδασκαλία κατὰ πολὺ ὠφίλιμος διὰ τοὺς ἀρχα-
ρίους. Λόγος εἰκοστός ἕκτος.

Περὶ τοῦ ὅτι δὲν πρέπει νὰ δεικνύωμεν ἀμέλειαν διὰ τὴν
ἐργασίαν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ οὔτε νὰ καταφρονῶμεν, ἔστω
καὶ μίαν μόνον ἐξ αὐτῶν, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἀγωνιζώμεθα νὰ τὰς
τηρῶμεν ὅλας, διὰ νὰ μὴ μείνωμεν ἔξω τοῦ νυμφῶνος, ὡς κατα-
φρονηταὶ τῶν ἐντολῶν του, καὶ περὶ τοῦ ὅτι πρέπει νὰ ὑπομένω-
μεν γενναίως τοὺς πειρασμούς. Λόγος εἰκοστός ἑβδομος.

Περὶ τῆς ζωοποιοῦ νεκρώσεως, ἡ ὁποία γεννᾶται ἐκ τοῦ
Ἁγίου Πνεύματος καὶ πρὸ τοῦ θανάτου ἐντὸς ἐκείνων ποὺ ἀγω-
νίζονται. Καὶ περὶ τοῦ ὅτι ἐκεῖνοι ποὺ διὰ τῆς χάριτος ἡλενθε-
ρώθησαν ἀπὸ τὸν Νόμον, λαμβάνουν ἐνσυνειδήτως μέσα τοὺς τὴν
χάριν τοῦ Θεοῦ φωτός. Διότι ἐκεῖνοι ποὺ δὲν ἔλαβον ἀκόμη εἰς
αὐτὴν τὴν ζωὴν αὐτὸ τὸ φῶς καὶ δὲν βλέπουν αὐτό, εὐρίσκονται
ἀκόμη ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ νόμου καὶ θὰ κριθοῦν ἀπ' αὐτόν. Περὶ
τοῦ πῶς καὶ τί πρέπει νὰ εἶναι ὁ ἡγούμενος καὶ ὁ ἱερεὺς, ποὺ
ἔλαβε τὴν ἐξουσίαν ἀπὸ τὸν Χριστὸν νὰ δένη καὶ νὰ λύη τὰ ἁ-
μαρτήματα τῶν ἀνθρώπων. Καὶ περὶ τοῦ ὅτι εἰς ἐκεῖνον ποὺ ἱε-
ρουργεῖ ἀληθινὰ καὶ καταλάμπεται ἀπὸ τὸ θεῖον φῶς, ὅλοι οἱ
ἄνθρωποι εἶναι ὀλοφάνεροι ἐνώπιόν του, καὶ αὐτοὶ ποὺ περιπα-
τοῦν σύμφωνα μετ' τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ καὶ ἐκεῖνοι ποὺ δὲν ἔχουν
ἀκόμη ἀποβάλλει ἀπὸ ἐπάνω τοὺς τὸν χοϊκὸν ἄνθρωπον. Λόγος
εἰκοστός ὄγδοος.

Περὶ τοῦ ὅτι δὲν πρέπει νὰ λέγη κανεὶς ὅτι σήμερον εἶναι
ἀδύνατον εἰς ἐκεῖνον, ποὺ θέλει, νὰ φθάσῃ εἰς τὴν κορυφὴν τῆς
150 ἀρετῆς καὶ νὰ μιμηθῇ τοὺς παλαιοὺς ἁγίους. Καὶ περὶ τοῦ ὅτι
κάθε ἕνας ποὺ διδάσκει ἀντίθετα πρὸς τὰς θείας Γραφάς, διδά-
σκει νέαν αἵρεσιν εἰς ἐκείνους ποὺ τὸν πιστεύουν. Περὶ δακρύων,
ὅτι δηλαδὴ αὐτὰ ὑπάρχουν ἐκ φύσεως εἰς ἡμᾶς. Λόγος εἰκοστός
ἐνατος.

Περὶ μετανόας καὶ ἀρχῆς ἐναρέτου ζωῆς, ἥτοι τί πρέπει νὰ
κάνῃ καθημερινῶς ἐκεῖνος ποὺ μετανοεῖ. Περὶ δακρύων, ἀκόμη
καὶ κατανύξεως. Λόγος τριακοστός.

Περὶ τοῦ πῶς πρέπει νὰ προσέχη κανεὶς τὸν ἑαυτὸν του κα-

νά ἐρευνᾷ τὰ τοῦ ἑαυτοῦ του μέ πολλήν ἐπιμέλειαν. Καὶ πῶς πρέπει νά ἀντιπαραβάλλῃ τὴν ζωὴν του πρὸς τὰς ἐντολὰς τοῦ Χριστοῦ. Λόγος τριακοστός πρῶτος.

Περὶ βλασφημίας καὶ περὶ τοῦ ὅτι ἐκεῖνος ποὺ λέγει ὅτι εἶναι ἀδύνατον νά ἀποκτήσῃ κανεὶς εἰς τὴν ἐποχὴν μας τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, καθὼς καὶ ἐκεῖνος ποὺ ἀπορρίπτει τὰς ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ ἀποδίδει αὐτὰς εἰς τὸν διάβολον, εἰσάγει νέαν αἵρεσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ. Λόγος τριακοστός δεύτερος.

Περὶ μετοχῆς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ περὶ τοῦ ὅτι εἶναι ἀδύνατον νά στερεωθοῦν τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς δι' ἄλλον τρόπον, παρὰ μόνον διὰ τῆς ἐπισκέψεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἄνευ τοῦ ὁποῖον κανεὶς δὲν ἡμπορεῖ νά ἀκολουθήσῃ τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς οὔτε ἡμπορεῖ νά ὠφελήσῃ ἄλλον; καὶ νά ἀκούῃ τοῦς λογισμοὺς των. Καὶ περὶ τοῦ ὅτι τὰ τρία πρόσωπα τῆς Θεότητος εἶναι ἴσα κατὰ πάντα καὶ ὁμοούσια. Λόγος τριακοστός τρίτος.

Περὶ τοῦ ὅτι εἶναι ἐπικίνδυνον πρᾶγμα νά κρύπτωμεν μέσα εἰς τὴν γῆν τὸ τάλαντον ποὺ μᾶς ἔδωσεν ὁ Θεός. Διότι πρέπει νά κάμνωμεν αὐτὸ φανερόν καὶ γνωστὸν εἰς ὅλους καὶ νά κηρύττωμεν μὲ εὐγνωμοσύνην τὰς ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ πρὸς ὠφέλειαν ἐκείνων ποὺ μᾶς ἀκούουν, ἔστω καὶ ἂν ἀκόμη μερικοὶ δυσαρεστοῦνται. Λόγος τριακοστός τέταρτος.

Τοῦ αὐτοῦ, εὐχαριστία πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τὰς δωρεὰς ποὺ ἔχει ἀξιωθῆ νά λάβῃ. Καὶ διδασκαλία περὶ τοῦ πῶς φανερόνεται πάντοτε ὁ Θεός εἰς ἐκείνους ποὺ ἔχουν καθαρὰν τὴν καρδίαν καὶ μὲ ποῖα πράγματα καὶ γνωρίσματα γίνεται φανερός εἰς αὐτούς. Λόγος τριακοστός πέμπτος.

ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΣΥΜΕΩΝ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΘΕΟΛΟ-
ΓΟΥ, ΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΚΑΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΤΟΥ
ΑΓΙΟΥ ΜΑΜΑΝΤΟΣ²

1

Γ.

Περὶ ἀγάπης³ καὶ περὶ τοῦ ποῖοι εἶναι οἱ δρόμοι καὶ αἱ πρά-
ξεις τῶν πνευματικῶν ἀνθρώπων. Μακαρισμὸς εἰς ἐκείνους, πού
ἔχουν τὴν ἀγάπην ἐγκάρδιον.

Α Ο Γ Ο Σ Α'

Ἀδελφοὶ καὶ Πατέρες, θέλω νὰ σᾶς εἶπω αὐτά, πού
συντελοῦν εἰς τὴν ὠφέλειαν τῆς ψυχῆς, ὅλλ' ἐντρέπομαι
τὴν ἀγάπην σας — μάρτυς μου ὁ Χριστός, ἡ ἀλήθεια —,
ἐπειδὴ γνωρίζω τὴν ἀναξιότητά μου. Διὰ τοῦτο πάντοτε
ἠθελον νὰ σωπῶ, ὅπως γνωρίζει ὁ Κύριος. Καὶ δὲν ἠ-
θελον οὔτε τὸ κεφάλι μου νὰ σηκώνω διὰ νὰ βλέπω ἀν-
θρώπινον πρόσωπον, ἐπειδὴ μὲ ἐλέγχει ἡ συνειδήσις
μου, ὅτι τελείως ἀναξίως ἔχω ὀρισθῇ νὰ εἶμαι ὁδηγός
σας. Καὶ ἐγένετο αὐτό, ὡσάν νὰ ἐγνωρίζον τὸν δρόμον,
ἐγὼ πού δὲν γνωρίζω οὔτε αὐτά πού εἶναι εἰς τὰ πόδια
μου καὶ οὔτε κόν ἐπιησίασα τὸν δρόμον πού ὁδηγεῖ
εἰς τὸν Θεόν. Μὲ διακατέχει, λοιπόν, ὄχι μικρά καὶ συνή-
θης λύπη, διὰ τὸ ὅτι προεκρίθην ὁ μηδαμινὸς ἐγὼ νὰ
καθοδηγῶ τοὺς τιμιωτάτους ἐσᾶς, τοὺς ὁποίους θὰ ἔ-

1. Ὁ Ἅγιος Συμεὼν ὁ Νεὸς Θεολόγος εἰς ἡλικίαν 31 ἐτῶν, τὸ 980 μ.Χ.,
μὲ τὴν φήφον τοῦ Πατριάρχου Νικολάου Χρυσόβεργη καὶ τῶν μοναχῶν τοῦ
μοναστηρίου τοῦ Ἁγίου Μάμαντος, ἐχειροτονήθη ἱερεὺς καὶ ἐγένετο ἡγού-
μενος τῆς μονῆς τρία μόνον ἔτη μετὰ τὴν κοινοβίασίν του εἰς αὐτήν.

2. Τὸ μικρὸν μοναστήριον τοῦ Ἁγ. Μάμαντος ἰδρῆθη εἰς τὴν ἐποχὴν
τοῦ Βασιλέως Μαυρικίου κατὰ τὰ τέλη τοῦ ἔκτου αἰῶνος. Εὐρίσκατο εἰς τὸ
δυτικὸν μέρος τῆς Κωνσταντινουπόλεως πλησίον τῆς πόλης τῆς Συλοκέρκου
ἢ Σηροκέρκου (τὸ σημερινὸν Μπελγράδ - Καπού).

Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἁγ. Συμεὼν εὐρίσκατο εἰς πολὺ ἀθλίαν κατά-
στασιν. Τὰ κτίρια τοῦ ἴσαν κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος αὐτῶν ἀρειπώμε-
να καὶ, ὅπως λέγει ὁ βιογράφος τοῦ Ἁγ. Συμεὼν Νικήτας Στεγθετός, τὸ
μοναστήριον δὲν ἀπετέλει πλέον «μοναστῶν καταγωγῶν ἢ ποιμένων, ἀλλὰ
κατάλοιμα κοσμικῶν... ἐχρημάτιζα» (Βίος κεφ. 34, 2-4).

3. Τὸν κατηχητικὸν αὐτὸν λόγον «Περὶ ἀγάπης» ὁ Ἅγιος Συμεὼν ἀ-
πηθῆκε πρὸς τοὺς μοναχοὺς του μετὰ τὴν ἐκλογὴν του εἰς ἡγούμενον. Δό-
νεται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἡ καλυτέρα ἔκφρασις τοῦ πνευματικοῦ του προγράμ-
ματος, τὸ ὅποion ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐν Χριστῷ ἀνακαινίσιν καὶ τὴν πνευ-
ματικὴν καθοδήγησιν.

πρεπεν ἐγὼ ὁ ἴδιος νὰ ἔχω ὁδηγούς, ὡσάν τελευταῖος ποὺ εἶμαι ἀπ' ὅλους σὰς καὶ εἰς τὸν χρόνον τῆς μοναστικῆς ζωῆς καὶ εἰς τὴν ἡλικίαν⁴. Δὲν διαθέτω λόγον ἐμπρακτον καὶ μαρτυρημένον ἀπὸ τὴν ζωὴν, διὰ νὰ σὰς προτρέπω καὶ νὰ σὰς ὑπενθυμίζω ὅσα ἀφοροῦν εἰς τὸν νόμον καὶ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἀκόμη ἔχω λύπην, διότι κι' ἀπ' αὐτὰ ποὺ ἐπιθυμῶ νὰ σὰς εἶπω, γνωρίζω ὅτι ποτὲ δὲν ἔπραξα τίποτε. Γνωρίζω δὲ πολὺ καλὰ ὅτι ὁ Κύριος καὶ Θεὸς ἡμᾶς δὲν μακαρίζει αὐτὸν ποὺ λέγει μόνον, ἀλλ' ἐκείνον ποῦ, πρὶν νὰ εἶπῃ κάτι, τὸ ἔχει πράξει. Διότι λέγει: «εἶναι μακάριος ἐκεῖνος ποὺ ἐφαρμόζει καὶ διδάσκει (τὰς ἐντολάς). Αὐτὸς θὰ ὀνομασθῇ μέγας εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν»⁵. Τὸν διδάσκαλον αὐτὸν καὶ οἱ μαθηταί, ἀφοῦ ἀκούσουν, προθυμοποιοῦνται νὰ τὸν μιμηθοῦν. Καὶ δὲν ὀφελοῦνται τόσον ἀπὸ τοὺς λόγους ἐκείνου, ὅσον ἐκ τοῦ ὅτι παρακινοῦνται ἀπὸ τὰς καλὰς τοῦ πράξεως καὶ ἀναγκάζονται νὰ πράττουν τὰ ἴδια μὲ ἐκείνον. Τέτοιο πρᾶγμα ὅμως εἰς τὸν ἑαυτὸν μου δὲν γνωρίζω, ἐφ' ὅσον καὶ ἡ συνείδησίς μου μαρτυρεῖ ὅτι κανένα καλὸν δὲν ἔχω. Ὅμως, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, σὰς ἱκετεύω καὶ σὰς παρακαλῶ ὅλους νὰ μὴ προσέχετε τὸν ἀκατάστατον θίον μου, ἀλλὰ τὰ προστάγματα τοῦ Κυρίου καὶ τὰς διδασκαλίας τῶν ἁγίων Πατέρων ἡμᾶς. Διότι τίποτε δὲν ἔγραψαν οἱ φωτεινοὶ ἐκεῖνοι ἀστέρες, πρὶν νὰ τὸ πράξουν καὶ δὲν τὸ ἐπέτυχον, ἀφοῦ τὸ ἔκαμον.

Λοιπὸν, ἅς γίνῃ ἓνας καὶ κοινὸς ὁ δρόμος, δι' ὅλους ἡμᾶς, ἡ τήρησις — δηλαδὴ τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ, ποὺ ἡμᾶς ἀναφέρουν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ τὸν Θεόν. Διότι, ἂν καὶ ὁ λόγος⁶ αὐτὸς ὑπονοεῖ διαφόρους δρόμους. ἐν τούτοις ὁ χωρισμὸς δὲν ἀναφέρεται εἰς τὴν οὐσίαν, ἀλλ' ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν δύναμιν καὶ τὴν πρόθεσιν τοῦ καθενός. Διότι ὁ καθένας ἀπὸ ἡμᾶς, ἐνῶ ἀρχίζομεν ἀπὸ πολλὰ καὶ διαφορετικὰ ἔργα καὶ πράξεις, ὡσάν νὰ ἀναχωροῦμεν κατὰ κάποιον τρόπον ἀπὸ διαφόρους τόπους καὶ πολλὰς πολιτείας, ὅμως ἀγωνιζόμεθα νὰ φθάσωμεν εἰς

4. Τρία ἔτη μετὰ τὴν εἰσοδὸν τοῦ εἰς τὴν μονὴν τοῦ Ἁγίου Μάμαντος, ὁ Σιμεὼν ὁ Νεὸς Θεολόγος ἐξελέγη ἡγούμενος αὐτῆς εἰς ἡλικίαν 31 ἐτῶν. 5. Ματθ. 5, 19.

6. Πρόκειται περὶ τοῦ χαρίου τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου. «Μίαν μὲν (= εἶναι τὴν ὁδὸν) διὰ τὴν ἀρετὴν μία γάρ, κἂν εἰς πολλὰ σχιζῇται» (Γρηγ. Θεολόγου, Θεολογικὰς Α 8).

τὸ αὐτὸ κατάλυμα δηλαδὴ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ὡς πράξεις δὲ καὶ δρόμους τῶν ἀνθρώπων, ποὺ πολιτεύονται κατὰ Θεόν, πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν τὰς πνευματικὰς ἀρετάς. Καὶ ἐκεῖνοι ποὺ ἤρχισαν νὰ περιπατοῦν εἰς αὐτάς ὀφείλουσαν νὰ τρέχουν καὶ νὰ ἀποθλέπουν εἰς ἓνα σκοπὸν, εἰς τὸ νὰ συναντηθοῦν δηλαδὴ εἰς τὴν αὐτὴν πολιτείαν, ὅπως ἐλέχθη προηγουμένως, τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀπὸ διαφοροτικὰ χωρία καὶ πόλεις ὁρμώμενοι, καὶ εἰς τὸ νὰ ἀξιωθοῦν νὰ βασιλεύσουν μαζί με τὸν Χριστόν, ὑποτασσόμενοι εἰς ἓνα Βασιλέα, τὸν Θεόν καὶ Πατέρα. Πολιτείαν, λοιπόν, ἐδῶ νὰ ἐννοήσης μίαν καὶ ὄχι πολλὰς, τὴν ἀγίαν καὶ ἀχώριστον τριάδα τῶν ἀρετῶν⁷, πρὸ πάντων δὲ τὴν πρώτην ἐξ αὐτῶν, τὴν ὁποῖαν ἀριθμοῦν ὡς τελευταίαν⁸, ἐπειδὴ εἶναι τὸ τέλος τῶν καλῶν καὶ ἡ πρὸ μεγάλῃ ἀπὸ ὅλας τὰς ἄλλας, τὴν ἀγάπην ἐννοῶ. Ἀπὸ αὐτὴν προῆλθε καὶ εἰς αὐτὴν ἐθεμελιώθη⁹ ἐξ ὁλοκλήρου ἡ πίστις καὶ ἐκτίσθη ἡ ἐλπίς καὶ χωρὶς αὐτὴν κανένα ἀπὸ τὰ πράγματα δὲν ἔλαβε πραγματικὴν ὑπόστασιν οὔτε πρόκειται νὰ λάβῃ ποτέ. Καὶ τῆς ἀγάπης αὐτῆς τὰ ὀνόματα εἶναι πολλὰ, τὰ ἔργα τῆς πολλὰ, τὰ γνωρίσματά τῆς περισσότερα καὶ τὰ ἰδιώματά τῆς πάμπολλα καὶ Θεϊκά. Ὅμως ἡ φύσις τῆς εἶναι μία καὶ τελείως ἀνέκφραστος ἀπ' ὅλους, καὶ ἀπ' τοὺς ἀγγέλους καὶ ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἀπὸ ὅλην τὴν ἄλλην κτίσιν, ποὺ ἴσως ἐμεῖς δὲν γνωρίζομεν. Εἶναι ἀκατάληπτος (ἡ ἀγάπη) κατὰ τὴν οὐσίαν, ἀπληροίαιστος κατὰ τὴν δόξαν, ἀνεξερευνήτος κατὰ τὰ σχέδιά τῆς. Εἶναι αἰώνιος, διότι εἶναι καὶ ἄχρονος. Εἶναι ἀθέατος, διότι νοεῖται μὲν, ἀλλ' ὅμως δὲν καταλαμβάνεται. Πολλὰ εἶναι τὰ κάλλη αὐτῆς, τῆς ἀχειροποιήτου καὶ ἀγίας Σιών, τὰ ὁποῖα, ἐκεῖνος ποὺ ἄρχισε νὰ τὰ ἐλέγῃ, δὲν εὐφραίνεται πλέον εἰς τὰ ἐξωτερικὰ θεάματα οὔτε μένει προσηλωμένος εἰς τὴν δόξαν τοῦ κόσμου τούτου.

50

+

+

+

7. Ἀναφέρεται εἰς τὴν πίστιν, τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν ἀγάπην (Α' Κορινθ. 13, 13).

8. Ἡ τριάς τῶν ἀρετῶν, «πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη», ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου εἰς τὴν Α' Κορινθ. 13, 13, Α' Θεσσαλ. 1, 3' 5, 8 καὶ Κολοσ. 1, 4. Εἰς τὰ χωρία αὐτὰ ἡ ἀγάπη ἀριθμεῖται ὡς δευτέρα μετὰ τὴν πίστιν, ἐκτός τοῦ χωρίου Α' Κορινθ. 13, 13. Πάντως καὶ εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Σωμῶν, ἀλλὰ καὶ σήμερον τὴν ἀγάπην ἀριθμοῦν πάντοτε ὡς τελευταίαν.

9. Ἐφεσ. 3, 17. Κολ. 1, 23.

Δώσατέ μου, λοιπόν, τὴν εὐκαιρίαν νὰ συνομιλήσω ὀλίγον μὲ αὐτὴν τὴν ἀγάπην εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου, νὰ τὴν χαιρετήσω καὶ νὰ τῆς δείξω τὸν πόθον ποὺ τρέφω πρὸς αὐτήν¹⁰. Μόλις, ἀγαπητοί μου Πατέρες καὶ ἀδελφοί, ἔφερα εἰς τὴν μνήμην μου τὸ κάλλος τῆς ἀνωμότητος ἀγάπης, ἔξαφνα εὐρέθη εἰς τὴν καρδίαν μου τὸ φῶς τῆς καὶ ἐθέλγῃ ἀπὸ τὴν γλυκύτητά της καὶ ἔχασα τὰς σωματικές μου αἰσθήσεις, ἐπειδὴ ὁ νοῦς μου εὐρέθη ἔξω ἀπὸ τὴν ζωὴν αὐτὴν καὶ ἐλησμόνησα κι' αὐτὰ ποὺ εἶχα εἰς τὰ χέρια μου. "Ὁμως, δὲν ξέρω πῶς νὰ τὸ εἶπω, ἔφυγε πάλιν μακριὰ μου καὶ μὲ ἄφησε νὰ κλαίω τὴν ἀθλιότητά μου. "Ὁ ἀγάπη πολυπόθητε, μακάριος ἐκεῖνος ποὺ σὲ ἠσπάσθη, διότι ποτὲ πλέον δὲν θὰ ἐπιθυμήσῃ νὰ ἀσπασθῇ μὲ ἐμπάθειαν, κάλλος ἀνθρώπινον. Μακάριος ἐκεῖνος ποὺ περιεπλέχθη μαζί σου ἀπὸ θεῖον ἔρωτα¹¹ διότι θὰ ἀρνηθῇ ὅλον τὸν κόσμον καὶ καθόλου δὲν θὰ μολυνθῇ συναναστρεφόμενος μὲ ὁποιοιδήποτε ἀνθρώπων. Μακάριος αὐτὸς ποὺ ἠσπάσθη μὲ πόθον τὰ ἰδικά σου κάλλη καὶ ἀπῆλauseν αὐτὰ μὲ πόθον ἀμέτρητον, διότι θὰ ἀγιασθῇ ἡ ψυχὴ του ἀπὸ τὸ καθαρὸν αἷμα¹¹ καὶ ὕδωρ ποὺ στάζει ἀπὸ σέ. Μακάριος ἐκεῖνος ποὺ μὲ σφοδρὸν πόθον σὲ ἐνηγκαλίσθη, διότι ἐξ αἰτίας σου θὰ ἀλλοιωθῇ τὴν καλὴν ἀλλοίωσιν κατὰ τὸ πνεῦμα καὶ θὰ εὐφρανθῇ ἡ ψυχὴ του, ἐπειδὴ σὺ εἶσαι ἡ χαρὰ ἡ ἀνέκφραστος. Μακάριος ἐκεῖνος ποὺ σὲ ἀπέκτησε, διότι ὅλους τοὺς θησαυροὺς τοῦ κόσμου θὰ λογαριάσῃ σὰν τὸ τίποτε, ἐπειδὴ σὺ εἶσαι ἀληθῶς ὁ πλοῦτος ὁ ἀκένωτος. Εὐτυχισμένος δὲ καὶ τρισευτυχισμένος εἶναι καὶ ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον ἀνέλαβες ὑπὸ τὴν προστασίαν σου, διότι, ἐνῶ θὰ φαίνεται χωρὶς δόξαν, εἰς τὴν πραγματικότητά θὰ εἶναι ὁ πιὸ ἐνδοξος ἀπὸ ὅλους τοὺς ἐνδόξους καὶ ὁ πιὸ σεμνὸς καὶ τίμιος ἀπὸ ὅλους τοὺς τιμίους. Ἀξιέπαινος ἐκεῖνος ποὺ σὲ ἀναζητεῖ, πιὸ ἀξιέπαινος ἐκεῖνος ποὺ σὲ εὔρε, τρισμακάριστος αὐτὸς ποὺ ἔχει ἀγαπηθῇ, δεξιωθῇ καὶ διδαχθῇ ἀπὸ σέ. ποὺ ἐκατοίκησεν ἐντός σου καὶ ἔλαθεν ἀπὸ σέ ὡς τροφὴν τὸν ἀθάνατον Χριστόν, τὸν Θεόν μας.

"Ὁ ἀγάπη Θεϊκή, φανέρωσέ μου ποῦ περικλείεις τὸν

10. Ἡ ἀγάπη ἐνταῦθα προσωποποιεῖται ἀπ' τὸν "Αγ. Στήμεν καὶ τὸ ἐγκώμιον, ποὺ πλέκεται εἰς αὐτήν, προσλαμβάνει χαρακτῆρα ἐμπνευσμένου ὕμνου.

11. Ἰωάν. 19, 34.

Χριστόν, πού τόν φυλάττεις κρυμμένον; Διατί ἀπήγαγες τόν Σωτῆρα¹² τοῦ κόσμου καί ἔφυγες μακριά μας; Ἄνοιξε καί εἰς ἡμᾶς τοὺς ἀναξίους μίαν μικράν σου θύραν, διὰ νὰ ἴδωμεν τόν Χριστόν, πού ἔπαθε πρὸς χάριν μας καί νὰ πιστεύσωμεν εἰς τὸ ἔλεός Του, διότι, ἐάν Τὸν ἴδωμεν, δὲν θὰ ἀποθάνωμεν ποτὲ πλέον. Ἄνοιξέ μας ἐσύ, πού ἐγίνες ἡ θύρα, ἀπὸ ὅπου κατῆλθεν ὁ Χριστὸς εἰς τὴν γῆν, διὰ νὰ σαρκωθῇ. Ἐσύ, ἡ ὁποία ἐβίασες τὰ ἀβίαιστα καὶ πλουσιοπάροχα σπλάγχνα τοῦ ἰδικοῦ μας Δεσπότη, διὰ νὰ θαστάσῃ τὰς ἁμαρτίας¹³ καὶ τὰς ἀσθενείας¹⁴ ὧν τῶν ἀνθρώπων, μὴ μὸς καταφρονήσῃς μὲ τὸ νὰ μᾶς εἴπῃς: «δὲν σὰς γνωρίζω»¹⁵. Ἐλα μαζί μας, διὰ νὰ μᾶς γνωρίσῃς, διότι εἴμεθα ἀγνωστοὶ εἰς σέ. Κατοίκησεν μέσα μας, διὰ νὰ ἐπισκεφθῇ καὶ ἐμᾶς τοὺς ταπεινοὺς πρὸς χάριν σου ὁ Δεσπότης, τὸν ὁποῖον σὺ θὰ προὔπαντήσῃς — διότι ἡμεῖς εἴμεθα παντελῶς ἀνάξιοι — διὰ νὰ παραιμῇν ὀλίγον, καθὼς θὰ συνομιλῇ μαζί σου, καὶ νὰ δεχθῇ νὰ πέσωμεν καὶ ἡμεῖς οἱ ἁμαρτωλοὶ εἰς τὰ ἄχραντα πόδια Του. Κι' ἔτσι θὰ εἴπῃς εἰς Αὐτόν δι' ἡμᾶς καλοὺς λόγους καὶ θὰ μεσιτεύσῃς νὰ ἀφήσῃ τὸ χρέος τῶν ἁμαρτιῶν μας, διὰ νὰ μᾶς ἀξιώσῃς καὶ πάλιν νὰ ὑπηρετῶμεν τὸν Δεσπότην Χριστόν. Κι' ἐκεῖνος θὰ προνοῇ δι' ἡμᾶς καὶ θὰ μᾶς τρέφῃ. Διότι, τὸ νὰ μὴ χρεωστῇ κανεὶς τίποτε, ἀλλὰ νὰ ἀφανίζεται ἀπὸ τὴν ἀθλιότητα καὶ τὴν πείναν, αὐτὸ δὲν ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τὴν ἰδίαν τιμωρίαν καὶ κόλασιν ἐκείνου πού χρεωστεῖ.

Ἄς μᾶς συγχωρήσῃς, ἀγία ἀγάπη, καὶ ἄς μᾶς ἀξιώσῃς νὰ ἀπολαύσωμεν τὰ ἀγαθὰ τοῦ Δεσπότη μας, τὴν γλυκύτητα τῶν ὁποίων κανέννας δὲν δύναται νὰ γευθῇ, παρὰ μόνον διὰ σοῦ.

Διότι ἐκεῖνος πού δὲν ἠγάπησεν καὶ δὲν ἐγείνεται ἀγαπηθῇ ἀπὸ σέ, καθὼς πρέπει, ἴσως μὲν τρέχει, ἀλλὰ δὲν ἔφθασεν¹⁶ ἀκόμη (εἰς τὸ τέλος). Καὶ κάθε δρομεύς, ἐφ' ὅσον δὲν ἀπετελείωσεν τὴν πορείαν, εὐρίσκεται μέσα εἰς τὴν ἀβεβαιότητα. Αὐτὸς ὅμως πού σέ ἐκυρίευσεν ἢ ἐκυριεύθῃ ἀπὸ σέ¹⁷, εἶναι ἀληθῶς θέβαιος (καὶ ἀσφα-

12. Ἰωάν. 4, 42.

13. Ἰωάν. 1, 29.

14. Ματθ. 8, 17.

15. Ματθ. 25, 12. Λουκ. 13, 25, 27.

16. Α' Κορ. 9, 24.

17. Φίλ. 3, 12.

→ οὐκ αἰνῶντες οὐ οἱ ἐν σταδίῳ τρέχοντες
παντὶς μὲν τρέχοντι, εἰς δὲ χερματίζει τὸ
βραβεῖον· οὕτω τρέχεται, ἵνα ματαχθῇτε.

λής), διότι σὺ εἶσαι τὸ τέλος τοῦ νόμου¹⁸, σὺ ποὺ με περικυκλώνεις, ποὺ με φιλονίζεις καὶ ποὺ με πόνον καρ-
δίας ἀνάπτεις μέσα μου ἀμέτρητον πόθον διὰ τὸν Θεόν,
τοὺς πατέρας καὶ τοὺς ἀδελφούς μου. Διότι σὺ εἶσαι
 ἡ διδάσκαλος τῶν προφητῶν, ἡ συνοδοιπόρος τῶν Ἀ-
 ποστόλων, ἡ δύναμις τῶν μαρτύρων, ἡ ἐμπνευσις τῶν
 ποτέρων καὶ διδασκάλων, ἡ τελείωσις πάντων τῶν ἀ-
 γίων καὶ ἡ ἰδική μου τώρα προχείρισις εἰς αὐτὴν τὴν
 διακονίαν¹⁹.

Ἀλλὰ, ἀδελφοί μου, ἄς με συγχωρήσετε, διότι ὁ πό-
 θος τῆς ἀγάπης ἦτο ἐκεῖνος ποὺ με παρεκίνησε νὰ ἀπο-
 μακρυνθῶ ὀλίγον ἀπὸ τὴν ὑπόθεσιν τῆς ὁμιλίας. Διότι
 ἐνεθυμήθην αὐτὴν καὶ «ἡ καρδιά μου ἠϋφράνθη»²⁰, ὅπως
 λέγει ὁ θεῖος Δαυὶδ, καὶ ἐστράφην εἰς ἐξύμνησιν τῶν
 θαυμασίων της. Παρακαλῶ, λοιπόν, καὶ τὴν ἀγάπην σας
 νὰ τρέξετε ὀπίσω της, με ὅσῃν δυνάμειν ἔχετε, καὶ νὰ
 τὴν συλλάβετε τρέχοντες με πίστιν καὶ δὲν θὰ χάσετε
 τὴν ἐλπίδα σας. Διότι κάθε προσπάθεια καὶ κάθε ἀσκη-
σις, ποὺ γίνονται με πολλὴν κόπον, ἐὰν με πνεῦμα τα-
πεινώσεως²¹ δὲν καταλήγουν εἰς τὴν ἀγάπην, εἶναι μά-
ταια καὶ δὲν ἐπιφέρουν κανένα καρπὸν. Διότι με καμ-
 μίαν ἄλλην ἀρετὴν ἢ ἐντολὴν τοῦ Κυρίου δὲν δύναται
 νὰ εἶναι κανεὶς μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ. «Ἀπ' αὐτὸ θὰ
 γνωρίζουν ὅλοι ὅτι εἰσθε μαθηταί μου, ἐὰν δηλαδὴ ἔχε-
 τε ἀγάπην μεταξύ σας»²². Διότι ἐξ αἰτίας τῆς ἀγάπης
 «ὁ λόγος ἐσαρκώθη καὶ ἔμεινεν ἀνάμεσά μας»²³. Ἀπὸ
 ἀγάπην ὁ Θεὸς ἔγινεν ἄνθρωπος καὶ ὑπέμεινεν ἐκουσί-
 ως ὅλα τὰ ζωηφόρα πάθη, διὰ νὰ ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὰ
 δεσμὰ τοῦ Ἄδου τὸ πλάσμα του, τὸν ἄνθρωπον καί,
 αἰφοῦ τὸν ἀναλάβῃ νὰ τὸν ἀνεβάσῃ εἰς τοὺς οὐρανοὺς.

18. Ρωμ. 10, 4. 13, 10. Α' Τιμ. 1, 5.

19. Ὑπαγινῶς τοῦ Συμεὼν διὰ τὴν προχείρισιν εἰς τὸ ἱερατικὸν ἀξί-
 ωμα καὶ τὴν ἀποδοχὴν τῆς ἡγουμανίας. Μόνῃ ἡ ἀγάπη πρὸς τοὺς ἀδελφούς
 παρεκίνησε τὸν Συμεὼν ν' ἀναλάβῃ τὴν ἀνωτέραν διακονίαν. Διότι, ὅπως
 λέγει ὁ Νικήτας ὁ Σινθῆτος εἰς τὸν βίον τοῦ Συμεὼν «ὁ Συμεὼν χειροτο-
 νεῖται καὶ γίνεται ἡγουμένος τῶν ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Ἁγίου Μάμαντος μονα-
 χῶν, ὅχι χωρὶς κλαυθμὸν καὶ τὴν ἐπαινετὴν ἀντίστασιν πρῶτον, διατὶ εὐ-
 λαβεῖτο πολλὰ τὸ ἀξίωμα τῆς ἱερωσύνης καὶ ἀδειλάζε τὸ βάρος τῆς ἡγου-
 μενίας». (Διον. Ζαγοραίου, Ἀπαντα τοῦ Ἁγίου Συμεὼν, Ἐκδόσεις Β. Ρη-
 γοπούλου, Θεο/νίκη 1969, σελ. 5).

20. Ψαλμ. 15, 9. 72, 21. 76, 4.

21. Ψαλμ. 50, 19.

22. Ἰωάν. 13, 35.

23. Ἰωάν. 1, 14.

Ἀπὸ ἀγάπην οἱ Ἀπόστολοι ἐθάδισαν ἐκείνον τὸν ἀτελείωτον δράμον καὶ μετὰ τὸ ἀγκίστρι καὶ τὴν σαγήνην τοῦ λόγου ἐσαγήνευσαν ὅλην τὴν οἰκουμένην καὶ τὴν ἀνέσυραν ἀπὸ τὸν θυθὸν τῆς λατρείας τῶν εἰδώλων καὶ τὴν ὠδήγησαν εἰς τὸν λιμένα τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Ἀπὸ ἀγάπην οἱ μάρτυρες ἔχυσαν τὰ αἱματὰ των, διὰ νὰ μὴ χάσουν τὸν Χριστόν. Ἀπὸ ἀγάπην οἱ Θεοφόροι πατέρες καὶ διδάσκαλοι τῆς Οἰκουμένης ἔδωσαν μετὰ προθυμίαν τὴν ζωὴν των διὰ τὴν Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν. Ἀπὸ ἀγάπην καὶ ἐγώ, ὁ εὐτελής, ἀνέλαθον νὰ προστατεύω ἐσᾶς, τοὺς τιμιωτάτους πατέρας καὶ ἀδελφούς, διὰ νὰ πάθω μιμούμενος, ὅσον εἶναι δυνατόν, ἀκείνους καὶ νὰ τὰ ὑπομείνω ὅλα καὶ νὰ πράξω ὅ,τιδήποτε εἶναι πρὸς οἰκοδομὴν καὶ ὠφέλειαν ἰδικήν σας. Καὶ ἔτσι νὰ σᾶς προσφέρω τέλεια, λογικά²⁴ θύματα εἰς τὴν τράπεζαν τοῦ Θεοῦ.

Διότι ἐσεῖς εἴσθε τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ, πού μοῦ ἔδω-
σε σάν παιδιά μου²⁵, εἴσθε τὰ σπλάγχνα μου²⁶ καὶ οἱ ὀφθαλμοί μου. Σεῖς εἴσθε τὸ καύχημά μου²⁷ καὶ ἡ σφραγὶς τῆς διδασκαλίας μου²⁸, ὅπως λέγει καὶ ὁ Ἀπόστολος.

Προσπαθήσετε, λοιπόν, ἀγαπητοί μου ἀδελφοί, ὅπως μετὰ τὸν τρόπον, ἔτσι καὶ μετὰ τὴν ἀγάπην πού θὰ ἔχετε μεταξύ σας, νὰ ὑπηρετῆτε τὸν Θεὸν καὶ αὐτὸν τὸν ὁποῖον ἀρέσκεσθε νὰ ἔχετε πνευματικόν σας Πατέρα, ἂν καὶ δὲν εἶμαι καθόλου ἄξιός. Ἔτσι θὰ χαίρεται ὁ Θεὸς διὰ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν τελειότητά σας, θὰ χαίρωμαι καὶ ἐγὼ ὁ ταπεινός, ὅταν βλέπω νὰ αὐξάνῃ πάντοτε πρὸς τὸ καλύτερον ἢ προκοπὴ τῆς κατὰ Θεὸν πολιτείας σας. Θὰ χαίρωμαι, ὅταν σᾶς βλέπω νὰ προκόπτετε εἰς τὴν πίστιν, εἰς τὴν καθαρότητά²⁹, εἰς τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, εἰς τὴν εὐλάβειαν, εἰς τὴν ταπεινώσιν καὶ εἰς τὰ κατανωκτικὰ δάκρυα, διὰ τῶν ὁποίων καθαρίζεται ἡ καρδιά καὶ ὅλος ὁ ἄνθρωπος, πού ζῇ μέσα εἰς τὴν συντριβὴν³⁰ καὶ τὴν ταπεινώσιν, γεμίζει ἀπὸ τὸ θεῖον φῶς

24. Ρωμ. 12, 1.

25. Ἦσ. 8, 18. Ἑβρ. 2, 13.

26. Φιλῆμ. 1, 12.

27. Β' Κορ. 1, 14.

28. Α' Κορ. 9, 2.

29. Α' Τιμ. 4, 12.

30. Δαν. 3, 39.

καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Καὶ τότε ἡ ἰδική μου χαρὰ εἶναι
εὐλογία ἰδική σας καὶ αὐξησις αἰωνίου καὶ μακαρίας
ζωῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ εἰς τὸ ὅποιον ἀνήκει ἡ αἰώνιος
δόξα Ἀμήν.

II'.

1

Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει νὰ ἀποφεύγωμεν τοὺς ὀλεθρίους καὶ φθοροποιούς ἀνθρώπους, νὰ ἀποστρεφώμεθα τοὺς λόγους των καὶ νὰ ἀναλάβωμεν ἀγῶνα διὰ τὴν ἀπόκτησιν τῆς ἀρετῆς. Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει νὰ ἐξετάσωμεν, ἂν εἴναι ἐντός μας ὅσα εἶπεν ὁ Χριστός εἰς τοὺς μακαρισμούς. Καὶ περὶ δακρύων καὶ κατανύξεως.

Λ Ο Γ Ο Σ¹ Β'

Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, καθέννας ποῦ θέλει νὰ εὕρῃ τὸν Θεόν, ἅς ἀπαρνηθῇ τὸν ἑαυτὸν του² καὶ ἅς μὴ λυπηθῇ τὴν ζωὴν του, ἀλλ' ἅς θάλῃ ἐχθραν μετὰ τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ ὅσων³ «περιπατοῦν κατὰ σάρκα»⁴. Ἄς μὴ ἐπιστρέψῃ εἰς κανενὸς ἐξ αὐτῶν τοὺς δῆθεν παρηγορητικούς λόγους, καὶ νὰ μὴ καθήσῃ μὲ αὐτοὺς εἰς κάθισμα⁵ οὔτε νὰ συμμετέχῃ εἰς κακὰς συναναστροφάς⁶, διὰ τῶν ὁποίων ἡ ψυχὴ δηλητηριάζεται καὶ ἀναγκάζεται νὰ χρονοτριβῇ εἰς τοὺς προηγουμένους πονηροὺς λογισμοὺς καὶ ἐνθυμήματα.

Ἄνθρωπε, φοβήσου τὸ δόλωμα ποῦ ἔχει ἀγκίστρι καὶ ἄκουσέ με καὶ φύγε μακριὰ ἀπ' αὐτοὺς. Μὴ καταβιάσῃς πάλιν τὴν ψυχὴν σου εἰς τὸν Ἕλυν⁷. Στύλωσε τὸν λογισμὸν σου καὶ μὴ ἐπιτρέψῃς εἰς αὐτὸν νὰ πλανᾶται εἰς μάταια ἀκούσματα. Μὴ γυρίσῃς ὀπίσω⁸. Μὴ διστάσῃς οὔτε νὰ θαυνηθῇς ἀπὸ τὴν ὀκνηρίαν, μὴ δώσῃς εἰς τὰ μάτια σου ὕπνον⁹ οὔτε νὰ γλυκάνῃς τὸν λάρυγγά σου¹⁰ μὲ τὴν τέρψιν κάποιου φαγητοῦ, μέχρις ὅτου

1. Ἡ Κατήχησις αὕτη δὲν ὑπάρχει εἰς τὴν μετάφρασιν τοῦ Ζαχαρίου. Εἶναι ὅμως ἐγκατεσπαρμένη, ὅχι βέβαια ἐξ ὁλοκλήρου, εἰς τὰς ὅπ' ἀριθμὸν 19 καὶ 3 Κατηχήσεις.

2. Ματθ. 16, 24. Μάρκ. 8, 34.

3. Γεν. 3, 15.

4. Ρωμ. 8, 4. Β' Κορ. 10, 2.

5. Ψαλμ. 1, 1.

6. Α' Κορ. 15, 33.

7. Ψαλμ. 29, 4.

8. Γεν. 19, 17.

9. Ψαλμ. 131, 4.

10. Παροιμ. 24, 13.

καταλάθης από ποῖον καὶ διὰ τί ἐκλήθης καὶ ποῖος εἶναι ὁ σκοπὸς ποῦ θιαστικά θέλεις νὰ φθάσης¹¹. Μὴ ἀποδεχθῇς τὸν λογιισμόν ποῦ σοῦ λέγει: «Τί σοῦ χρειάζεται, λέγει, τόσοσ πολὺς κόπος καὶ τόση παρὰκαρη ταλαιπωρία; Ἐχουν περάσει ἤδη καὶ ἕνα καὶ δύο καὶ τρία χρόνια καὶ δὲν ἐγνώρισες καμμίαν ὠφέλειαν». Μὴ, ἀδελφέ μου, μὴ πέσης εἰς αὐτὴν τὴν παγίδα¹², οὔτε νὰ προδώσης τὴν σωτηρίαν σου, ἀλλὰ δεῖξε ἀκόμη πῶς ἐντόνον προθυμίαν καὶ ἀνδρείαν εἰς τὴν ἐργασίαν τῶν ἀρετῶν, χωρὶς νὰ δυσπιστῇς εἰς τοὺς λόγους καὶ τὰς διδασκαλίας τῶν κατὰ Θεὸν πατέρων σου. Βάλε, λοιπόν, εἰς τὴν ψυχὴν σου τὴν ἀπόφασιν νὰ ἀποθάνῃς πρῶτα παρὰ νὰ ἀπομακρυνθῇς ἀπὸ τὴν ζωηφόρον αὐτὴν ἀναζήτησιν. Διότι, ἔαν ἔκαμνες τοῦτο ἐξ ἀρχῆς χωρὶς δισταγμό, δὲν θὰ σὲ παρέβλεπεν ὁ ἀγαθὸς Θεός, ἀλλὰ θὰ σοῦ ἔδιδε φανερά τὴν ἀπόλαυσιν ἐκείνου ποῦ ποθεῖς.

Ἐάν θέλῃς, λοιπόν, νὰ ἐπιτύχῃς αὐτὰ ποῦ με πολὺν πόθον ἐπιθυμεῖς, τὰ ἀγαθὰ δηλαδὴ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀπὸ ἄνθρωπος νὰ γίνῃς ἐπίγειος ἀγγελος, ἀγάπησε, ἀδελφέ, τὴν θλίψιν τοῦ σώματος. δέχου τὴν κακοπάθειαν. Ἀγάπησε τοὺς πειρασμοὺς με ὅλην σου τὴν καρδίαν, ἐπειδὴ πρόκειται νὰ γίνουν εἰς σὲ πρόξενoi κάθε καλοῦ. Εἰπέ μου, τί ὠραιότερον ἀπὸ τὴν ψυχὴν ἐκείνην ποῦ θλίβεται με ἐπίγνωσιν, ὅτι ὑπομένουσα θὰ κληρονομήσῃ τὴν πῶς μεγάλην χαράν. Τί ἀνδρειότερον ἀπὸ μίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην καρδίαν¹³, ποῦ χωρὶς κόπον τρέπει εἰς φυγὴν καὶ ἐκδιώκει παντελῶς τὰς φάλαγγας τῶν δαιμόνων; Τί ἐνδοξότερον ἀπὸ τὴν πνευματικὴν πτωχείαν, τὴν πρόξενον τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν¹⁴, τῆς ὁποίας τίποτε δὲν θὰ ἠμποροῦσε νὰ εἶναι ἀντάξιον ἢ εἰς αὐτὴν ἢ εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν; Τὸ νὰ μὴ μεριμνᾷ ὁ κανεὶς ἀκόμη καὶ διὰ τὸν ἑαυτὸν τοῦ διὰ κάποιαν σωματικὴν ἀνάγκην¹⁵, ἀλλὰ νὰ ἔχῃ τὸν νοῦν ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὸν Χριστόν, φαντάζεσαι πόσα αἰῶνια ἀγαθὰ προξενεῖ καὶ εἰς ποῖαν βαθμίδα τῆς ἀγγελικῆς καταστάσεως ὁδηγεῖ; Τὸ νὰ καταφρονῇ δὲ κανεὶς ὅλα τὰ πρόσκαιρα, ἀκόμη καὶ αὐτὰ τὰ ἀναγκαῖα διὰ τὸ

11. Φίλιπ. 3, 14.

12. Σοφ. Σειρ. 9, 3.

13. Ψαλμ. 50, 19.

14. Ματθ. 5, 3.

15. Ματθ. 6, 25.

σῶμα, χωρίς νὰ φιλονεικῇ μὲ κανέναν δι' αὐτά, μὲ σκοπὸν νὰ διατηρήσῃ ἀκεραίαν τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἀγάπην μέσα εἰς μίαν ἀτάραχον ψυχικὴν κατάστασιν, αὐτὸ ποιεῖς ἀμοιβάς, ποίους στεφάνους καὶ ποῖα θραβεῖα δὲν ἀξίζει; Πράγματι, ἡ ἐντολὴ εἶναι ὑπὲρ φύσιν καὶ ἡ ἀνταπόδοσις ὑπὲρ λόγον, ὁ Χριστὸς θὰ γίνῃ δι' αὐτοὺς τὰ πάντα ἀντὶ πάντων. "Ὅταν δὲ ἀκούῃς τὴν λέξιν Χριστός, μὴ προσέχῃς τὴν ἀπλότητα τῆς λέξεως καὶ τὴν συντομίαν τῆς ἐκφράσεως, ἀλλὰ σκέψου τὴν δόξαν τῆς Θεότητος, πού ὑπερβαίνει κάθε σκέψιν καὶ λογικὴν. Σκέψου τὴν δύναμιν τῆς τὴν ἀνέκφραστον, τὸ ἀμέτρητον ἔλεος, τὸν ἀφθαστον πλοῦτον, τὰ ὁποῖα μὲ πολλὴν μεγαλοδωρίαν καὶ ἀφθονίαν δίδει εἰς αὐτοὺς. Καὶ ὅλα αὐτὰ εἶναι ἀρκετὰ δι' αὐτοὺς, διότι ἔχουν δεχθῇ μέσα τους τὸν ἴδιον τὸν Χριστόν, τὸν αἷτιον καὶ τὸν δοτῆρα κάθε ἀγαθοῦ. Διότι τίποτε ἄλλο δὲν ἐπιθυμεῖ ἐκεῖνος πού ἡξιώθη νὰ ἴδῃ καὶ νὰ ἀπολαύσῃ τὸν Χριστόν¹⁶, οὔτε καταδέχεται νὰ ἀγαπήσῃ κάποιον ἄλλον ἐπάνω εἰς τὴν γῆν ἐκεῖνος πού ἐγάμμισεν ἀπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ.

"Ὡς σπεύσωμεν, λοιπόν, ἀγαπητοί μου ἀδελφοί, νὰ εὐρώμεν τὸν Χριστόν καὶ νὰ ἴδωμεν ποῖον εἶναι τὸ κάλλος καὶ ἡ γλυκύτης Του¹⁷. "Ἀλλωστε βλέπαμεν ὅτι καὶ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ὑπομένουν πολλοὺς κόπους καὶ δοκιμασίας καὶ κάνουν μακρινὰ ταξίδια, διὰ πρόσκαιρα μόνον πράγματα. Καὶ ὅχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ βλέπομεν καὶ γυναῖκας καὶ τέκνα καὶ κάθε ἄλλην δόξαν

16. Καὶ ἐνταῦθα ἰδιαιτέρως, ὅπως καὶ ἄλλοι, ὁ "Ἄγ. Συμεὼν ἔχει ὡς κέντρον, ἀφετηρίαν καὶ τέρμα τὸ πρόσωπον τοῦ Χριστοῦ. Κατέχει μίαν ἀποκλειστικὴν θέσιν εἰς τὴν ζωὴν τοῦ καὶ ὁ ἅγιος Τὸν ἀναζητεῖ μὲ ἀποκλειστικότητα. Διαποτίζει καὶ συνέχει τὸ εἶναι τοῦ, γίνεται τὸ πᾶν δι' αὐτόν καὶ λαμβάνει μέρος εἰς ὅλα. Κάθε ἐπιθυμία ἢ κάποιο πρᾶγμα ἢ κάποια ἐξωτερικὴ πρόσκλησις, δὲν ἔχει θέσιν εἰς τὴν ψυχὴν πού ἐγκατεῖται ἀπὸ τὸν πόθον τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Χριστὸς εἶναι ἡ ζωὴ τοῦ ἁγίου, τὰ πάθη Του ἡ καθημερινὴ ἀγωνία του καὶ ὁ καθημερινὸς ἀσκητικὸς τοῦ ἁγίου, καθὼς καὶ τὸ ἀκατάπαυστον πένθος τῆς χαρᾶς (χαροποιὸν πένθος) καὶ τῆς μετανοίας. Ἡ ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἡ δόξα τοῦ, τὸ ἀξίωμα τοῦ, ἡ βασιλεία τοῦ καὶ ἡ καθημερινὴ τοῦ δαδολογία. Κραυγάζει καὶ ἐκδοᾷ "ἰδεῖν τὸ πρόσωπόν Του".

17. Αἱ ἐκφράσεις αὗται εἶναι χαρακτηριστικαὶ τῆς προσωπικῆς ἐμπειρίας τοῦ Ἁγ. Συμεὼν. Εἰς τὸν Ἁγ. Συμεὼν, τὴν κεντρικὴν στιγμήν καὶ τὴν κορυφὴν τῆς μυστικῆς ζωῆς δὲν ἀποτελεῖ καθ' ἑαυτὴν ἡ θεωρία τοῦ φωτός, ἀλλ' ἡ προσωπικὴ συνάντησις μὲ τὸν Χριστόν μέσα εἰς τὸ φῶς. Ἡ ἀποφῆς τοῦ Ἁγίου Συμεὼν δὲν εἶναι ἀπλῶς «φωτοκεντρικὴ», ἀλλὰ «χριστοκεντρικὴ». Ἡ ἔνωσις μετὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Θεοῦ εἶναι τὸ τέρμα τῆς πνευματικῆς τελειώσεως.

καὶ ἀπόλαυσιν νὰ καταφρονοῦν καὶ νὰ μὴ προτιμοῦν τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὸ θέλημά τους, ὥστε νὰ μὴ ἀποτύχουν τοῦ σκοποῦ των. Καί, ἐάν διὰ πρόσκαιρα καὶ φθαρτὰ πράγματα μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους κάνουν τόσους ἀγῶνας καὶ θυσιάζουν ἀκόμη καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν τους, ἡμεῖς διὰ τὸν Βασιλέα τῶν βασιλευόντων καὶ Κύριον τῶν κυριευόντων¹⁸, τὸν δημιουργὸν καὶ ἐξουσιαστήν δ-λῆς τῆς κτίσεως, δὲν θὰ θυσιάσωμεν τὰς ψυχὰς μας καὶ τὰ σώματα; καὶ ποῦ νὰ ὑπάγωμεν ἢ ποῦ νὰ φύγωμεν, ἀδελφοί μου, ἀπ' τὴν παρουσίαν Του¹⁹; Ἐάν ἀναβῶμεν εἰς τὸν οὐρανόν, θὰ τὸν εὕρωμεν ὑπάρχοντα ἐκεῖ. Ἐάν καταβῶμεν εἰς τὸν Ἄδην, καὶ ἐκεῖ εἶναι παρών²⁰. Ἐάν (στήσωμεν τὴν σκηνὴν μας) ἐκεῖ ποῦ τελειώνει ἡ θάλασσα, δὲν θὰ ἀποφύγωμεν τὴν χεῖρά Του, ἀλλ' ἡ δεξιὰ Του θὰ κρατῇ σφικτὰ²¹ τὰς ψυχὰς μας καὶ τὰ σώματα. Ἀφοῦ, λοιπόν, ἀδελφοί μου, δὲν ἡμποροῦμεν νὰ ἀντισταθῶμεν καὶ νὰ κρυφθῶμεν ἀπὸ τὸ πρόσωπόν Του²², ἐλάτε νὰ γίνωμεν δούλοι εἰς τὸν Κύριον καὶ Θεόν μας, ὁ ὁποῖος πρῶτος ἔλαθε μορφὴν δούλου²³ καὶ ἀπέθανε πρὸς χάριν μας. Ἐλάτε νὰ ταπεινωθῶμεν κάτω ἀπὸ τὸ δυνατό χεῖρ τοῦ Θεοῦ²⁴, τὸ ὁποῖον ἐκχύνει εἰς ὅλους αἰῶνιον ζωὴν καὶ ποῦ διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τὴν χαρίζει πλουσιοπάροχα εἰς ἐκείνους ποῦ τὴν ζητοῦν.

Ὡ ἀγαπητοί μου ἀδελφοί, μὲ πόσῃν ὀδύνῃ καὶ λύπῃν γεμίζει ἡ ψυχὴ μου, ὅταν ἐγὼ μὲν θελήσω νὰ σᾶς ἐκφράσω τὰ θαυμάσια τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ ἀνέκφραστον κάλλος τῆς, διὰ νὰ γνωρίσετε ἔτσι καὶ νὰ κατανοήσετε τὰ μεγαλεῖά της καὶ νὰ ἐπιδιώξετε νὰ λάβετε Αὐτὸν μέσα σας, ἀλλὰ βλέπω ὅτι μερικοὶ ἀπὸ σᾶς δὲν προσέχουν μὲ πόθον καὶ θέρημν εἰς τὰ λόγια μου καὶ δὲν ἐπιθυμοῦν²⁵ νὰ ἀπολαύσουν μίαν τέτοιαν

18. Α' Τιμ. 6, 15.

19. Ψαλμ. 138, 7.

20. Ψαλμ. 138, 8.

21. Ψαλμ. 138, 9-10.

22. Ἰων. 1, 3.

23. Φιλίπ. 2, 7.

24. Α' Πέτρ. 5, 6.

25. Οἱ μοναχοί, οἱ ὁποῖοι ἔζων εἰς τὴν μονήν, ἦσαν κατὰ τὸν Νικήταν Σιθηάτον «λιμώττοντες ἀπὸ τὸν λιμὸν τοῦ λόγου καὶ ἐγκαταλειμμένοι χωρὶς προστασίαν καὶ πνευματικὴν ὁδηγίαν» (Βίος 34, 4-6). Φαίνεται ἡ θαθεῖα πνευματικὴ κατὰπτωσις, τὴν ὁποῖαν ὁ Συμεὼν εὗρεν, ὅταν ἦλθεν εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ Ἁγίου Μάμαντος.

δόξαν. Διὰ τοῦτο καὶ μένω ἐντελῶς ἄφωνος, χωρὶς νὰ ἡμπορῶ καθόλου νὰ εἶπω ἢ νὰ ἐξηγήσω εἰς κάποιον τὴν δόξαν τοῦ Χριστοῦ, τὴν ὁποῖαν χαρίζει εἰς ἐκείνους ποὺ τὴν ζητοῦν μὲ ὀλην τους, τὴν ψυχὴν. Ἀλλ', ὡς τῆς ἰδικῆς μου ἐκπλήξεως καὶ τῆς μεγαλωσύνης τῶν δωρεῶν τοῦ Θεοῦ! Διότι ἀφήνων τοὺς σοφοὺς καὶ δυνατοὺς, καὶ πλουσίους τοῦ κόσμου, ἐξέλεξε τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀδυνατούς²⁶ καὶ ὅσους ὁ κόσμος θεωρεῖ μαρροὺς ἀπὸ πολλὴν καὶ ἀνέκφραστον ἀγαθότητα. Καὶ ποῖος εἶναι ἱκανὸς νὰ εὐχαριστήσῃ μόνον δι' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἀξίως τὸν Θεόν; Διότι οἱ ἄνθρωποι μὲν, σχεδὸν ὅλοι, ἀποστρέφονται, τρόπον τινά, τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀσθενεῖς ἀνθρώπους καὶ ἕνας ἐπίγειος βασιλεὺς δὲν ἀνέχεται νὰ τοὺς βλέπῃ. Οἱ ἄρχοντες τοὺς ἀποστρέφονται, οἱ πλούσιοι τοὺς περιφρονοῦν καί, ὅταν τοὺς συναντήσουν, τοὺς προσπερνοῦν, ὥσάν νὰ μὴ εἶναι τίποτε, καὶ κανεὶς δὲν θεωρεῖ εὐτυχία²⁷ τὴν συναναστροφή μὲ αὐτούς. Ὁ Θεὸς ὅμως, ποὺ ὑπηρετεῖται²⁸ ἀπὸ μυρίους καὶ ἀναριθμήτους δυνάμεις καὶ ποὺ μὲ τὸν Παντοδύναμον λόγον κρατεῖ τὰ πάντα²⁹ καὶ εἰς τὴν μεγαλοπρέπειαν τοῦ ὁποῖου τίποτε δὲν ἡμπορεῖ νὰ ἀντισταθῇ, δὲν ἡρνήθη νὰ γίνῃ καὶ πατέρας καὶ φίλος καὶ ἀδελφὸς τῶν ἀποβλήτων τούτων ἀνθρώπων. Καὶ ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ καὶ νὰ σαρκωθῇ ἡθέλησε, διὰ νὰ γίνῃ τελείως ὅμοιος μὲ ἡμᾶς, ἄνευ ἁμαρτίας³⁰, καὶ νὰ μᾶς κάνῃ κοινωνοὺς τῆς δόξης καὶ τῆς βασιλείας Του. Ὡς τῆς πλουσίας καὶ πολλῆς ἀγαθότητος αὐτοῦ! Ὡς τῆς ἀνεκφράστου συγκαταβάσεως τοῦ Δεσπότη καὶ Θεοῦ μας!

Διατί, λοιπόν, ἀδελφοί μου, δὲν καταφεύγομεν εἰς τὸν εὐσπλαγχνιον Θεόν, ποὺ τόσον πολὺ μᾶς ἠγάπησε; Διατί δὲν παραδίδομεν εἰς τὸν θάνατον τὴν ζωὴν μας

26. Α' Κορ. 1, 27.

27. Πολὺ συχνά ὁ Ἅγ. Συμεὼν, διὰ νὰ ἐκφράσῃ θεολογικὰς καὶ πνευματικὰς ἐννοίας, χρησιμοποιεῖ εἰκόνας ἀπὸ τὴν ἐν γένει ζωὴν (πολιτικὴν, κοινωνικὴν κ.λ.π.) τῆς ἐποχῆς του. Διὰ νὰ κάνῃ δὲ πρὸς ἀπτάς καὶ νὰ φανερώσῃ πρὸς ἕντα τὰς σχέσεις τῶν ἀνθρώπων μὲ τὸν Θεόν, χρησιμοποιεῖ εἰκόνας τῆς αἰλλῆς. Ἐν προκειμένῳ πλήρης εἶναι ἡ ἀντίθεσις μεταξὺ τοῦ ἐπιγείου καὶ τοῦ οὐρανοῦ βασιλείας, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν στάσιν ἑναντι τῶν πτωχῶν, τῶν ἀσθενῶν καὶ ἀδυνάτων.

28. Δαν. 7, 10.

29. Ἑβρ. 1, 3.

30. Ἑβρ. 4, 15.

ὕπὲρ τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ, ποῦ πρὸς χάριν μας ἀπέθανε;

Διατί εἴμεθα δειλοὶ καὶ φοβοῦμεθα τὸν θάνατον; Μήπως ὁ Ἄδης πρόκειται νὰ πάρῃ ἢ νὰ κρατήσῃ τὰς ψυχὰς ἐκείνων ποῦ ἐστήριξαν τὴν ἐλπίδα των εἰς τὸν Χριστόν; Μήπως ὁ θάνατος ἐξουσιάζῃ τὰς ψυχὰς ποῦ ἔχουν σφραγισθῇ μετὰ τὴν χάριν τοῦ Παναγίου Πνεύματος καὶ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ; Μήπως ὁ νοητὸς λύκος³¹ τολμᾷ νὰ κοιτάξῃ κατὰ πρόσωπον τὴν σφραγίδα τοῦ ἀρχιποίμενος³² Χριστοῦ, μετὰ τὴν ὁποῖαν σφραγίζει τὰ ἰδικά Του πρόβατα³³; Ὁχι, θέβαια, πιστοὶ καὶ θεόφρονες ἀδελφοί. Ὅσοι, λοιπόν, εἴσθε ἀσφράγιστοι, τρέξατε. Ὅσοι εἴσθε ἀσημάδευτοι, σπεύσατε νὰ σηματοθευθῇτε μετὰ τὸ σημεῖον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ποῖος δὲ εἶναι ὁ ἀσφράγιστος; Αὐτὸς ποῦ φοβεῖται τὸν θάνατον. Ποῖος ὁ ἀσημάδευτος; Αὐτὸς ποῦ δὲν γνωρίζει ἀκριβῶς τὸν τύπον τῆς σφραγίδος. Διότι αὐτὸς ποῦ ἐγνώρισε καλῶς τὸ θεῖον αὐτὸ ἀποτύπωμα, μετὰ τὸ νὰ θαρρήσῃ εἰς τὴν πίστιν, ἀπέκτησε ἐλπίδα ἀνεπαίσχυντον.

Ἄς ζητήσωμεν, λοιπόν, τὸν Χριστόν, τὸν ὁποῖον ἐνεδύθημεν διὰ τοῦ Θεοῦ βαπτίσματος³⁴, ἀλλ' ἐξεδύθημεν διὰ τῶν πονηρῶν ἔργων, ἐπειδὴ, ὅταν χωρὶς συναίσθησιν εἶχομεν ἀγιασθῇ τότε ποῦ εἴμεθα ἀκόμῃ νήπιοι εἰς τὴν σκέψιν καὶ τὴν ἡλικίαν, ἐμολύνουμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας κατὰ τὴν νεότητά, διὰ νὰ μὴ εἴπω ὅτι καθημερινῶς μολύνουμεν τὰς ψυχὰς καὶ τὰ σώματά μας διὰ τῆς παραβάσεως τῶν ἐντολῶν. Διὰ τοῦτο, λοιπόν, ἄς ἐπιστρέψωμεν πάλιν εἰς τὸν Χριστόν διὰ τῆς σωτηρίου μετανοίας, κάνοντες ὅσα Τοῦ εἶναι εὐάρεστα. Καὶ ἔτσι, ἀφοῦ μᾶς σφραγίσῃ, νὰ περάσωμεν τὴν ὑπόλοιπον ζωὴν μας χωρὶς φόβον³⁵, κί' ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ καὶ ἔλεος³⁶

31. Ὁ διάβολος χαρακτηρίζεται ὡς νοητὸς, λύκος. Παραδοσιακὴ ἔκφρασις, ἔχουσα τὰς ρίζας τῆς εἰς τὴν Γραφήν.

32. Α' Πέτρ. 5, 4.

33. Ἰωάν. 10, 3.

34. Γαλ. 3, 27.

35. Ὁ Συμεὼν δὲν ἀρνεῖται τὴν ἀναγκαιότητα καὶ τὴν δύναμιν τοῦ βαπτίσματος τῶν νηπίων, ἀλλ' ἐπιμένει εἰς τὴν δευτέραν ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ σφραγίδα τοῦ πιστοῦ, διὰ τῆς ὁποίας γίνεται, συνειδητὰ πλέον, κοινωνὸς τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ. Αὕτη ἡ σφραγὶς δὲν εἶναι ἄλλη παρὰ ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ποῦ ἀπὸ τὸ βάπτισμα ἔχομεν κρημμένην μέσα μας καὶ ποῦ ἡμαυρώσαμεν καὶ ἡλλοιώσαμεν διὰ τῶν ἁμαρτιῶν μας.

36. Ἐβρ. 4, 16.

νά λάβωμεν ἀπὸ τὸ χέρι Του καὶ νά μᾶς ἀξιώσῃ νά γνωρίσωμεν τὰ μυστήρια τοῦ Χριστοῦ³⁷. Καὶ δὲν λέγω περὶ αὐτῆς τῆς γνώσεως ποὺ μεταδίδεται μὲ τὸν λόγον μόνον καὶ τὴν ἀκοήν, ἀλλὰ περὶ ἐκείνης, τὴν ὁποίαν ἀποκτᾷ κανεὶς μὲ ἔργον καὶ πράξιν. Καὶ πῶς γνωρίζομεν μὲ τὸ ἔργον καὶ τὴν πράξιν τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ; Πρόσεξε νά τὸ μάθῃς.

Ὁ Χριστὸς καὶ Θεὸς μας πολὺ σαφῶς φωνάζει καθημερινῶς διὰ τοῦ Εὐαγγελίου Του: «Μακάριοι εἶναι οἱ ταπεινόφρονες, διότι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν εἶναι ἰδική τους»³⁸. Τοῦτο, λοιπόν, ὅταν τὸ ἀκούωμεν, πρέπει νά στοχαζώμεθα καὶ νά ἐξετάζωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας μὲ ἀκριθείαν, ἐάν εἴμεθα πράγματι τέτοιοι πτωχοί, ὥστε νά εἶναι καὶ ἰδική μας ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Καὶ τόσον ἰδική μας, ὥστε νά ἔχωμεν θεθαίαν τὴν αἴσθησιν μέσα μας, ὅτι τὴν ἔχομεν ἀποκτήσει. Καὶ μὲ τόσῃ θεθαϊότητά νά κατέχωμεν τὰ πλοῦτή της, ὥστε νά αἰσθανώμεθα χωρὶς δισταγμὸν ὅτι εἴμεθα μέσα εἰς αὐτὴν καὶ νά εὐφραινώμεθα ἀπολαμβάνοντες τὰ ἀγαθὰ ποὺ ὑπάρχουν ἐκεῖ. Διότι ὁ ἴδιος ὁ Κύριός μας εἶπε ὅτι αὕτῃ (ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν) εἶναι μέσα μας³⁹. Σημεῖα ὅμως καὶ ἀπόδειξις τοῦ ὅτι κανεὶς εἶναι μέσα εἰς αὐτήν, εἶναι τὸ νά μὴ ἐπιθυμῇ αὐτὸς τίποτε ἀπὸ τὰ αἰσθητὰ καὶ φθαρτὰ καὶ μάλιστα ἀπὸ τὰ πράγματα καὶ τὰ τερπνὰ τοῦ κόσμου τούτου, οὔτε δόξαν, οὔτε πολυτέλειαν, οὔτε καμμίαν ἄλλην κοσμικὴν καὶ σωματικὴν ἀπόλαυσιν. Ἀλλὰ μὲ τέτοιον τρόπον νά ἀπομακρύνεται ἀπ' ὅλα αὐτὰ καὶ μὲ τόσῃ ἀφδίαν εἰς τὴν ψυχὴν καὶ τὴν προαίρεσιν νά τὰ ἀποστρέφεται, μὲ ὅσῃ ἀκριθῶς ἀποστρέφονται ἐκεῖνοι ποὺ διαπρέπουν εἰς τὴν ἐξουσίαν καὶ τὴν βασιλικὴν τιμὴν ὅσους εὐρίσκονται μέσα εἰς τὰ πορνοστάσια. Κι' ἀκόμη νά τὰ ἀποστρέφεται, ὅπως ἀποστρέφονται τὴν δυσωδίαν καὶ τὴν ἀκαθαρσίαν ἐκεῖνοι ποὺ φοροῦν καθαρὰ φορέματα καὶ ἀλείφονται μὲ εὐωδιαστὰ ἀρώματα. Διότι ἐκεῖνος ποὺ ἔχει προσκολληθῇ εἰς ἓνα ἀπὸ αὐτὰ τὰ αἰσθητὰ, αὐτὸς οὔτε εἶδε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, οὔτε ἐνοιῶσε τὴν ὁσμήν της, οὔτε ἐγεύθη τὴν εὐφροσύνην καὶ τὴν γλυκύτητά της. Καὶ συνεχίζει: «Μακάριοι εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ πεινθοῦν, διότι

37. Ματθ. 13, 11. Λουκ. 8, 10. Φιλip. 3, 8.

38. Ματθ. 5, 3.

39. Λουκ. 17, 21.

αὐτοὶ θὰ παρηγορηθοῦν»⁴⁰. Ὡς ἴδωμεν, λοιπόν, ἀμέσως καὶ ὡς ἐξετάσωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας: ἔχομεν ἄρα γε μέσα μας τὸ πένθος; Καὶ ποία εἶναι ἡ παράκλησις ποὺ λέγει ὅτι ἐπακολουθεῖ τὸ πένθος; Κατ' ἀρχὴν μᾶς εἶπεν ὅτι οἱ ταπεινόφρονες εἶναι μακάριοι, διότι δι' αὐτοὺς εἶναι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Οἱ ταπεινόφρονες ὅμως δὲν ἔχουν καμμίαν προσκόλλησιν, ὅπως εἶπομεν, εἰς τὰ πρόσκαιρα, οὔτε συλλογίζονται ἐμπαθῶς καὶ ἂν ἀκόμη αἰσθάνωνται ἀπλῶς κάποιαν ἡδονήν. Πῶς, λοιπόν, καὶ διατί θὰ πενθήσῃ αὐτὸς ποὺ ἀπεστράφη τὸν κόσμον ὁλόκληρον καὶ ποὺ περισσότερον ἀπ' ὅσον πλησιάζει τὸν κόσμον μὲ τὸ σῶμα ἀπεμακρύνθη ἀπ' αὐτὸν μὲ τὴν ἐσωτερικὴν διάθεσιν; Αὐτὸς ποὺ δὲν ἐπιθυμεῖ τίποτε ἀπὸ τὰ πρόσκαιρα, διὰ ποῖον ἐπομένως πρᾶγμα θὰ λυπηθῇ ἢ θὰ χαρῇ καὶ πῶς θὰ πενθήσῃ, ἐφ' ὅσον κατέχει τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καὶ καθημερινῶς εὐφραίνεται μέσα εἰς αὐτήν; Διότι ὁ Κύριος εἶπεν ὅτι ἐκεῖνοι ποὺ πενθοῦν λαμβάνουν τὴν παρηγορίαν. Ἀλλὰ προσέχετε, παρακαλῶ, καὶ θὰ κατανοήσετε τὸ νόημα τοῦ λόγου τούτου.

200 Ὁ πιστὸς ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος πάντοτε μὲ ἀκρίθειαν προσέχει τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ, ὅταν κἀνῇ ὅλα ὅσα λέγουν ἐκεῖναι καὶ ἀνεβάσῃ τὴν σκέψιν του εἰς τὸ ὕψος αὐτῶν, δηλαδὴ εἰς τὴν ἁμεμπτον πολιτείαν καὶ καθαρότητα, τότε, ἐξετάζων ἐπιμόνως τὸ μέτρον τῆς ἀρετῆς του, θὰ εὕρῃ τὸν ἑαυτόν του ἀσθενῇ καὶ μὴ δυνάμενον νὰ φθάσῃ εἰς τὸ ὕψος ἐκεῖνο τῶν ἐντολῶν. Καὶ ὅχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ θὰ εὕρῃ τὸν ἑαυτόν του πολὺ πτωχόν, ἥτοι ἀνάξιον νὰ ὑποδεχθῇ τὸν Θεόν, νὰ τὸν εὐχαριστήσῃ καὶ νὰ τὸν δοξάσῃ, διότι δὲν ἀπέκτησεν ἀκόμη διὰ τὸν ἑαυτόν του κανένα καλόν. Ἐκεῖνος δὲ ποὺ συλλογίζεται αὐτὰ διὰ τὸν ἑαυτόν του μὲ αἰσθησιν ψυχῆς, θὰ πενθήσῃ ὅπως δὴποτε καὶ τὸ πένθος του θὰ εἶναι πρᾶγματι τὸ μακαριώτατον. Αὐτὸ τὸ πένθος καὶ τὴν παρηγορίαν φέρει καὶ τὴν ψυχὴν κάμνει πρᾶξιαν.

Διότι ἡ παρηγορία ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὸ πένθος, εἶναι ἀρραβὼν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Ἡ πίστις μὲν πραγματοποιεῖ ἐκεῖνα ποὺ ἐλπίζομεν⁴¹, ὅπως λέγει ὁ Ἀπόστολος, ἡ δὲ παρηγορία, ποὺ ἔρχεται διὰ τῆς ἐλ-

40. Ματθ. 5, 4.

41. Ἐβρ. 11, 1.

λάμπειως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἰς τὰς ψυχὰς ποῦ πενθοῦν, εἶναι παρουσία Θεοῦ καὶ χαρίζει εἰς αὐτάς ταπεινοφροσύνην, ἡ ὁποία ὀνομάζεται καὶ σπόρος⁴² καὶ τάλαντον⁴³. Διότι, μὲ τὸ νὰ πολλαπλασιασῇ καὶ νὰ αὐξάνη εἰς τὰς ψυχὰς ποῦ ἀγωνίζονται τριάντα καὶ ἐξήντα καὶ ἑκατὸν φορές περισσότερον, προσφέρει⁴⁴ εἰς τὸν Θεὸν καρπὸν ἅγιον τῶν χαρισμάτων τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Διότι ὅπου ὑπάρχει ταπείνωσις ἀληθινή, ἐκεῖ ὑπάρχει καὶ θάθος ταπεινοφροσύνης. Καὶ ὅπου ὑπάρχει ταπεινοφροσύνη, ἐκεῖ ἔχομεν καὶ ἐλλάμψεις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ὅπου δὲ ἔχομεν ἐλλάμψεις τοῦ Πνεύματος, ἐκεῖ ὑπάρχει φωτοχυσία Θεοῦ καὶ Θεὸς μέσῃ εἰς τὴν σοφίαν καὶ τὴν γνῶσιν⁴⁵ τῶν μυστηρίων τοῦ. Ὅπου δὲ ὑπάρχουν αὐτά, ἐκεῖ εἶναι καὶ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν καὶ ἡ ἐπίγνωσις τῆς βασιλείας καὶ ὅλοι οἱ κρυμμένοι θησαυροὶ τῆς γνώσεως⁴⁶ τοῦ Θεοῦ, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι καὶ ἡ φανέρωσις τῆς πνευματικῆς πτωχείας. Ὅπου δὲ ὑπάρχει αἴσθησις τῆς πνευματικῆς πτωχείας, ἐκεῖ καὶ τὸ χαροποιὸν πένθος, ἐκεῖ καὶ ἡ ἀκατάπαυστος ροὴ τῶν δακρύων ποῦ καθαρίζουν τὴν ψυχὴν ἐκείνην ποῦ τὰ ἀγαπᾷ, καὶ τὴν καθιστοῦν τελείως φωτεινὴν.

Μὲ αὐτά, λοιπόν, ἡ ψυχὴ συνέρχεται, γνωρίζει τὸν Δεσπότην τῆς καὶ ἀρχίζει τότε μὲ ζῆλον πολὺν νὰ καρποφορῇ καὶ τὰς ὑπολοίπους ἀρετάς εἰς τὸν ἑαυτὸν τῆς καὶ εἰς τὸν Χριστόν. Καὶ εὐλόγως. Διότι μὲ τὸ νὰ ποτίζεται πάντοτε ἡ ψυχὴ καὶ νὰ αὐξάνεται μὲ τὰ δάκρυα καὶ μὲ τὸ νὰ ἐξασθενίῃ παντελῶς τὸ θυμικόν τῆς⁴⁷, ἀφ' ἑνὸς μὲν γίνεται ἐξ ὁλοκλήρου πραεῖα⁴⁸ καὶ ἀκίνητος πρὸς τὴν ὀργήν, ἀφ' ἑτέρου δὲ μὲ πείναν μαζί καὶ δι-

42. Λουκ. 8, 5. Μάρκ. 4, 26.

43. Ματθ. 25, 15-28.

44. Μάρκ. 4, 20.

45. Ρωμ. 11, 33.

46. Κολ. 2, 3.

47. Ἀναφέρομεν τὴν γνωστὴν καὶ παραδοσιακὴν διαίρεσιν τῆς ψυχῆς εἰς τρία μέρη: λογιστικόν, θυμικόν ἢ βουλητικόν καὶ ἐπιθυμητικόν. Συστηματικῶς ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς εἰς τὸν «Λόγον Ψυχωφελῆ καὶ θαυμασίον» (Φιλοκαλίας, Β', ἔκδοσις «Ἀστέρως», Ἀθήναι 1958, σελ. 284, 29), ὁμιλεῖ περὶ αὐτῶν. Ἀναλύει καὶ περιγράφει τὰ ἁμαρτήματα ἐκάστου μέρους καὶ διὰ ποίων ἀρετῶν αὐτὰ θεραπεύονται. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος τελειοῦται, ὑπάρχει ἐνότης καὶ ἁρμονία μεταξὺ αὐτῶν.

48. Ματθ. 5, 5.

ψαν⁴⁹ ἐπιθυμεῖ καὶ λαχταρεῖ νὰ μάθῃ τὰ δικαιώματα τοῦ Θεοῦ⁵⁰. Καὶ μέσα εἰς αὐτὰ γίνεται ἐλεήμων⁵¹ καὶ συμπαθής, ὥστε καθαρίζεται ἡ καρδιά της δι' ὧν αὐτῶν καὶ εἰσέρχεται εἰς τὴν θέαν τοῦ Θεοῦ καὶ βλέπει καθαρά⁵² τὴν δόξαν Του, ὅπως (ὁ ἴδιος) τὸ ὑπεσχέθη. Ἐκεῖνοι, λοιπόν, ποὺ κατέστησαν τέτοιας τὰς ψυχὰς των, εἶναι ὄντως εἰρηνοποιοὶ καὶ ὀνομάζονται υἱοὶ τοῦ Θεοῦ⁵³. Αὐτοὶ καὶ τὸν ἰδικόν τους Πατέρα καὶ Δεσπότην γνωρίζουν καλῶς καὶ ἀγαποῦν αὐτὸν μὲ ὅλην τους τὴν ψυχὴν, ὑπομένοντες δηλαδὴ κάθε κόπον καὶ θλίψιν δι' αὐτόν. Ὑβρίζονται, κακολογοῦνται, στενοχωροῦνται πρὸς χάριν τῆς δικαίας ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποῖαν μᾶς παρήγγειλε νὰ φυλάττωμεν. Ὀνειδίζονται, καταδιώκονται καὶ ὑπομένουν μὲ χαρὰν κάθε κακὸν λόγον, ποὺ λέγεται ψευδῶς ἐναντίον τους διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ καὶ εὐφραίνονται⁵⁴, διότι ἡξιώθησαν νὰ κακοποιηθοῦν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ὑπὲρ τῆς ἀγάπης Του⁵⁵.

250

Μάθετε ἀκριβῶς, ἀδελφοί μου, τὸ ἀληθινὸν ἀποτύπωμα τῆς σφραγίδος τοῦ Χριστοῦ. Γνωρίσετε σεῖς οἱ πιστοί, τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς σφραγίδος. Ἡ μοναδικὴ σφραγὶς εἶναι ἀληθῶς ἡ ἑλλαμψὶς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἂν καὶ εἶναι πολλαὶ αἱ μορφαὶ τῶν ἐνεργειῶν της καὶ πολλὰ τὰ γνωρίσματα τῶν ἀρετῶν της. Καὶ πρώτη^α καὶ πρῶτα ἀνάγκαια ἀπ' ὅλας εἶναι ἡ ταπεινότης, διότι εἶναι ἀρχὴ καὶ θεμέλιον ὧν τῶν ἄλλων: «Εἰς ποῖον, λέγει, θὰ προσηλώσω τὸ βλέμμα μου; Εἰς αὐτὸν ποὺ εἶναι πρῶτος καὶ ταπεινὸς καὶ φοβεῖται τοὺς λόγους μου»⁵⁶. Δεύτερον εἶναι τὸ πένθος καὶ ἡ πηγὴ τῶν δακρύων, περὶ τῶν ὁποίων θέλω νὰ εἶπω πολλὰ, ἀλλὰ δὲν εὐρίσκω λόγια μὲ τὰ ὁποῖα νὰ ὁμιλήσω δι' αὐτά, ὅπως θὰ ἤθελα. Διότι εἶναι θαῦμα ἀνεκδιήγητον. Πῶς δηλαδὴ τὰ δάκρυα, ποὺ τρέχουν ἀπὸ τοὺς αἰσθητοὺς ὀφθαλμούς, ἐκπλύνουν νοερῶς τὴν ψυχὴν ἀπὸ τὸν μολυσμὸν τῶν ἁμαρτημάτων. Καὶ πῶς αὐτὰ ποὺ πίπτουν εἰς τὴν γῆν κατακαίουν καὶ κατασυντρίβουν τοὺς δαίμονας καὶ ἐ-

49. Ματθ. 5, 6.

50. Ψαλμ. 118, 71.

51. Ματθ. 5, 7.

52. Ματθ. 5, 8.

53. Ματθ. 5, 9. Λουκ. 6, 35. Ψαλμ. 81, 6.

54. Ματθ. 5, 11-12. Λουκ. 21, 12.

55. Πράξ. 5, 41.

56. Ἠσα. 66, 2.

λευθερώνουν τὴν ψυχὴν ἀπὸ τὰ ἀόρατα δεσμὰ τῆς ἀμαρτίας. Ὡ δάκρυα, ποὺ ἀναβλύζετε διὰ τοῦ φωτισμοῦ καὶ ἀνοίγετε καὶ αὐτὸν τὸν οὐρανὸν καὶ μοῦ προξενεῖτε θεῖαν παρηγορίαν! Βλέπετε ὅτι ἀπὸ εὐχαρίστησιν καὶ πόθον ἐπαναλαμβάνω πολλάκις τὰ ἴδια λόγια. Ὅπου ὑπάρχει, ἀδελφοί, ἀφθονία δακρύων μὲ γνῶσιν ἀληθινήν, ἐκεῖ καὶ ἔλλαμψις τοῦ φωτός. Καὶ ὅπου ἔλλαμψις φωτός, ἐκεῖ ἡ δωρεὰ ὅλων τῶν ἀγαθῶν καὶ ἐκεῖ εἶναι τυπωμένη μέσα εἰς τὴν καρδίαν καὶ ἡ σφραγὶς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀπὸ τοῦ ὁποῖον προέρχονται καὶ ὅλοι οἱ καρποὶ τῆς ζωῆς. Ἀπ' ἐδῶ καρποφορεῖται διὰ τὸν Χριστὸν ἡ πραότης, ἡ εἰρήνη, ἡ ἐλεημοσύνη, ἡ εὐσπλαγχνία, ἡ χρηστότης, ἡ ἀγαθωσύνη, ἡ πίστις καὶ ἡ ἐγκράτεια⁵⁷. Ἐν συνεχείᾳ ἡ ἀγάπη πρὸς τοὺς ἐχθροὺς καὶ ἡ προσευχὴ δι' αὐτοὺς⁵⁸, ἡ χαρὰ εἰς τοὺς πειρασμοὺς, ἡ καύχησις εἰς τὰς θλίψεις⁵⁹. Ἐπίσης τὸ νὰ ὑπολογίζῃ καὶ νὰ ξένα ἀμαρτήματα ὡς ἰδικά του, τὸ νὰ κλαίῃ δι' αὐτὰ καὶ τὸ νὰ θυσιάζῃ προθύμως καὶ τὴν ζωὴν τοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν⁶⁰.

Ἄς ἴδωμεν, λοιπόν, ἀδελφοί, καὶ ἄς ἐξετάσωμεν μὲ ἀκρίθειαν τοὺς ἑαυτοὺς μας καὶ ἄς γνωρίσωμεν τὴν κατάστασιν τῶν ψυχῶν μας: ὑπάρχει μέσα μας ἡ σφραγὶς αὐτῆ; Καὶ ἀπὸ τὰ σημεῖα, ποὺ εἴπομεν, ἄς διακρίνωμεν, ἂν ὁ Χριστὸς εἶναι μέσα μας. Ἀκούσατε, παρακαλῶ, ἀδελφοί Χριστιανοί, καὶ συνέλθετε καὶ ἐρευνήσατε, ἂν τὸ θεῖον φῶς ἔλαμψεν εἰς τὰς καρδίας σας⁶¹, ἂν ἀπολαύσατε τὸ μέγα⁶² φῶς τῆς ἐπιγνώσεως καὶ ἂν μᾶς ἐπεσκέφθῃ ἀπ' τὸν οὐρανὸν ὁ ἥλιος⁶³ φωτίζων ἡμᾶς τοὺς εὐρισκομένους εἰς τὸ σκότος καὶ εἰς τὴν σκιάν τοῦ θανάτου⁶⁴. Καὶ τότε ἀκατάπαυστα ἄς δοξάζωμεν καὶ ἄς εὐχαριστοῦμεν τὸν ἀγαθὸν Δεσπότην ποὺ μᾶς ἐ-

57. Γαλ. 5, 22-23.

58. Ματθ. 5, 44.

59. Ρωμ. 5, 3.

60. Α' Ἰωάν. 3, 16.

61. Β' Πέτρ. 1, 19.

62. Ἦσ. 9, 2.

63. Ὁ Χριστὸς εἶναι ἡ ἀνατολὴ ἐξ ὄψεως, ὁ νοητὸς ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, ὁ ἀστὴρ ὁ φαινός, συμφάνης πρὸς τὰ ὑμνολογικά κείμενα. Ὅλα εἶναι χαρακτηριστικὰ ἐνὸς Μεσσία, ὁ ὁποῖος ἐγκαινίζει καὶ καινοουργεῖ τὰ πάντα. Ἀνατέλλει καὶ φέρει τὸν νέον αἰῶνα τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, τῆς ἀπὸ τοῦδε διὰ τῆς Ἐκκλησίας ἐγκαινιζομένης.

64. Λουκ. 1, 78-79. Ἦσ. 9, 2.

χάρισε αὐτὸ τὸ δῶρο. Ἄς ἀγωνισθῶμεν διὰ τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν νὰ αὐξήσωμεν μέσα μας περισσότερον τὴν θεϊαν φλόγα, μὲ τὴν ὁποίαν τὸ θεῖον φῶς περισσότερον φωτίζει καὶ αὐξάνει. Ἐάν ὅμως δὲν ἀπεκτήσαμεν ἀκόμη τὸν Χριστὸν ἢ τὴν σφραγίδα Του καὶ δὲν διακρίνωμεν εἰς τὸν ἑαυτὸν μας τὰ προαναφερθέντα σημεῖα, ἀλλ' ἀντιθέτως ζῇ περισσότερον μέσα μας ὁ ἀπατηλὸς κόσμος καὶ ἡμεῖς οἱ δυστυχεῖς ζῶμεν εἰς αὐτόν, νομίζοντες ὅτι τὰ πρόσκαιρα πράγματα εἶναι κάτι τὸ πολὺ μεγάλον· ἐάν ὑποκύπτωμεν εἰς τὰς θλίψεις καὶ λυπούμεθα διὰ τὰς ἀτυχίας καὶ εὐφραινώμεθα μέσα εἰς τὴν τρυφήν καὶ τὸν πλοῦτον, τότε, ἀλλοίμονον εἰς τὴν ζημίαν, ἀλλοίμονον εἰς τὴν ἀγνοίαν καὶ τὴν τύφλωσιν, τὴν ἀθλιότητα καὶ τὴν ἀναισθησίαν, ἀπὸ τὰ ὁποῖα εἴμεθα κυριευμένοι καὶ ἀπὸ τὰ ὁποῖα συρόμεθα καὶ κρημνίζομεθα εἰς τὰ γήϊνα. Ἀληθῶς, εἴμεθα ἐλεεινοὶ καὶ πανάθλιοι. Εἴμεθα ξένοι τῆς αἰωνίου ζωῆς καὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἡμεῖς ποῦ ὄχι μόνον δὲν ἀπεκτήσαμεν μέσα μας τὸν Χριστὸν, ἀλλὰ καὶ ἔχομεν τὸν κόσμον ζωντανόν μέσα μας, ὥσάν νὰ ζῶμεν μέσα εἰς αὐτόν, καὶ φρονῶμεν τὰ γήϊνα⁶⁵. Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος εἶναι φανερὰ ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ. Διότι ἡ προσκόλλησις εἰς τὰ τοῦ κόσμου εἶναι ἐχθρὰ πρὸς τὸν Θεόν⁶⁶, καθὼς λέγει ὁ θεὸς Ἀπόστολος: «Νὰ μὴ ἀγαπᾶτε τὸν κόσμον οὔτε τὰ πράγματα ποῦ εἶναι εἰς τὸν κόσμον⁶⁷», ἐπειδὴ κανένας δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπηρετῇ τὸν Θεὸν καὶ συγχρόνως νὰ ζῇ κατὰ κόσμον⁶⁸, ἀφοῦ ὅλα τὰ πράγματα τοῦ κόσμου ἐμποδίζουν νὰ ἀγαπήσῃ κανεὶς καὶ νὰ ἀρέσῃ εἰς τὸν Θεόν.

Ποῖος, λοιπόν, ἀγαπῶν τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν ἐκ μέρους τῶν ἀνθρώπων⁶⁹, θὰ θεωρήσῃ ποτὲ τὸν ἑαυτὸν του ὡς τὸν ἔσχατον καὶ πλέον εὐτελεῖ ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους καὶ θὰ ἀποκτήσῃ ταπεινὸν φρόνημα καὶ συντετριμμένην καρδίαν⁷⁰ ἢ τουλάχιστον θὰ ἠμπορέσῃ ποτὲ νὰ πενήθῃ; Ποῖος δὲ ἀγαπῶν τὸν πλοῦτον καὶ κυριευμένος ἀπὸ τὴν φιλαργυρίαν καὶ τὴν πλεονεξίαν,

65. Φιλίπ. 3, 19. Κολ. 3, 2.

66. Ἰάκ. 4, 4.

67. Α' Ἰωάν. 2, 15.

68. Ματθ. 6, 24. Λουκ. 16, 13. Ρωμ. 8, 12.

69. Ἰωάν. 5, 41. 12, 43.

70. Ψαλμ. 50, 19.

θά γίνῃ ἐλεήμων⁷¹ καὶ εὐσπλαγχνος καὶ δὲν θά εἶναι πιὸ ἄγριος καὶ σκληρὸς ἀπὸ ὅλα τὰ θηρία; Ποῖος θά ἤμπορέσῃ ποτέ νά ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὸν φθόνον καὶ τὴν συκοφαντίαν, τὴν στιγμὴν πού κατέχεται ἀπὸ κενοδοξίαν καὶ ὑπερηφάνειαν; Ἐκεῖνος δὲ πού λυγίζει κάτω ἀπὸ τὰ σαρκικὰ πάθη καὶ κυλίνεται μέσα εἰς τὸν θόρβον τῶν ἡδονῶν, πότε, λοιπόν, θά γίνῃ καθαρὸς εἰς τὴν καρδίαν ἢ πότε καὶ πῶς θά ἴδῃ τὸν δημιουργόν Του Θεόν⁷²; Καὶ πῶς θά γίνῃ εἰρηνοποιός⁷³ αὐτὸς πού ἀπεξένωσε τὸν ἑαυτόν του ἀπὸ τὸν Θεόν καὶ δὲν ἀκούει τὸν Ἀπόστολον πού λέγει: «Εἴμεθα πρεσβευταὶ τοῦ Χριστοῦ. Εἶναι ὥσάν νά σᾶς παρακαλῇ ὁ Θεὸς διὰ μέσου ἡμῶν συμφιλιωθῆτε μὲ τὸν Θεόν⁷⁴»; Καθένας, λοιπόν, πού διὰ τῆς παραβάσεως τῶν ἐντολῶν ἀντιστέκεται καὶ πολεμᾷ τὸν Θεόν, καὶ ἂν ἀκόμη συμφιλίῳνῃ ὅλους τοὺς ἄλλους μεταξύ τῶν, αὐτὸς εἶναι ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ οὔτε αὐτοὺς τοὺς ὁποίους συμφιλίῳνει, τοὺς συμφιλίῳνει καθὼς ἀρέσει εἰς τὸν Θεόν. Διότι μὲ τὸ νά εἶναι αὐτὸς πρῶτον ἐχθρὸς τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ τοῦ Θεοῦ, γίνονται καὶ αὐτοί, πού συμφιλίῳνονται ἀπ' αὐτόν, ἐχθροὶ τοῦ Θεοῦ⁷⁵. Διότι ἐκεῖνος πού διάκειται ἐχθρικῶς πρὸς κάποιον, ὅπωςδήποτε δὲν γνωρίζει νά συμβουλευῇ ὀρθῶς εἰς ἄλλους ἐκεῖνα πού φαίνονται καλὰ καὶ εἶναι ἀρεστά εἰς αὐτόν τὸν ἐχθρόν. Οὔτε πάλιν γνωρίζει νά διδάσκῃ εἰς αὐτοὺς νά κάνουν τὰ θελήματα ἐκείνου, ἐπειδὴ αὐτὸ καὶ μόνον, τὸ ὅτι δηλαδὴ ζῇ χωρισμένος καὶ μακριὰ ἀπ' αὐτόν, τὸν κάνει ν' ἀγνοῇ τὰς ἐπιθυμίας του. Καὶ ὅχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ καὶ ἔνεκα τοῦ ὅτι φέρεται μὲ πάθος καὶ ἐχθραν πρὸς αὐτόν καὶ πάντοτε φροντίζει νά θαδίζῃ ἀντίθετα πρὸς τὰ θελήματα ἐκείνου, συνηθίζει ἔτσι νά μὴ δύναται —ἐὰν κάποτε θελήσῃ— νά εἴπῃ μὲ εὐκολίαν εἰς τοὺς ἄλλους τὰ ἀναγκαῖα διὰ τὴν θεραπείαν ἐκείνου. Καὶ εὐλόγως. Διότι ψυχὴ πού εἶναι ἀφώτιστος καὶ ἔχει κυριευθῇ ἀπὸ τὰ πάθη, καὶ μάλιστα τὸν φθόνον, καὶ ἐσκεμμένα φθονεῖ κάποιον, οὔτε κἂν ἀνέχεται νά ἀκούσῃ κάποιον ἄλλον νά ὑπερασπίζεται ἐκείνον πού φθονεῖ, πολὺ δὲ περισσότερον νά πράξῃ ἢ

71. Ματθ. 5, 7.

72. Ματθ. 5, 8.

73. Ματθ. 5, 9.

74. Β' Κορ. 5, 20.

75. Ἰάκ. 4, 4.

350

νά εἶπη κάτι πρὸς θεραπείαν του. Διότι ἓνα χρόνιον πάθος καὶ μία διαρκὴς μελέτη τοῦ κακοῦ μέσα εἰς τὴν ψυχὴν καταντοῦν δευτέρᾳ φύσιν καὶ δὲν δύνανται πλέον νά θεραπευθοῦν ποτέ. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ἀπὸ φῶς γίνονται σκότος καὶ μὲ τὸ νά πίπτουν ἀπὸ τὴν ἀγαθότητα εἰς τὴν πονηρίαν δὲν θεραπεύονται ποτέ.

Αὐτὸς δὲ πού διὰ τῆς πίστεως ἠνώθη μὲ τὸν Θεόν καὶ ἐγνώρισεν αὐτὸν διὰ τῆς τηρήσεως τῶν ἀρετῶν, ὅπωςδὴποτε ἡξιώθη νά θλέπη Αὐτόν. Βλέπει δὲ ὅσα δὲν ἡμπορῶ νά γράφω. Διότι ὁ νοὺς ἀπολαμβάνει θεάματα παράδοξα καὶ φωτίζεται ὅλος καὶ φωτόμορφος γίνεται, ὅμως δὲν ἡμπορεῖ νά συλλογίζεται ἢ νά ὁμιλῇ δι' αὐτά. Καὶ ὁ νοὺς αὐτὸς εἶναι φῶς καὶ ὅλα τὰ βλέπει ὡς φῶς, καὶ τὸ φῶς εἶναι ζωὴ καὶ δίδει ζωὴν εἰς αὐτὸν πού τὸ βλέπει.

Αὐτὸς ὁ νοὺς βλέπει τὸν ἑαυτὸν του νά εἶναι ἐντελῶς ἐνωμένος μὲ τὸ φῶς καὶ βλέπων αὐτὸ συστέλλεται καὶ εἶναι, ὅπως ἦτο καὶ πρὶν νά τὸ ἴδῃ. Κατανοεῖ τὸ φῶς μέσα εἰς τὴν ψυχὴν του καὶ μένει ἐκστατικός. Καὶ μένων ἐκστατικός, βλέπει αὐτὸ μακρυνά του, ὅταν δὲ ἐπιστρέφῃ εἰς τὸν ἑαυτὸν του, πάλιν εὐρίσκεται μέσα εἰς τὸ φῶς. Καὶ ἔτσι δὲν εὐρίσκει λόγια καὶ ἐννοίας διὰ νά εἶπη καὶ νά κατανοήσῃ αὐτὸ πού βλέπει μέσα εἰς αὐτὴν τὴν θεάν⁷⁶.

Ποῖος, λοιπόν, ἀκούων αὐτά τὰ μυστήρια δὲν θά θαυμάσῃ καὶ θαυμάζων δὲν θά τρέξῃ εἰς τὸν Χριστόν; Ποῖος δὲν θά ποθήσῃ νά ἴδῃ τὰ παράδοξα τοῦ Θεοῦ καὶ δὲν θά ἀγαπήσῃ αὐτὸν πού δίδει δωρεὰν τὰ δῶρα αὐτά καὶ τὰ παράξενα χαρίσματα; "Ὅντως, ἀδελφοί, οὐδὲν καλύτερον εἰς τὸν κόσμον ἀπὸ τὸ νά μὴ ἔχῃ κανεὶς τίποτε ἀπὸ τὸν κόσμον, οὔτε νά θέλῃ κάτι περισσότερο ἀπὸ τὰς ἀπαραιτήτους ἀνάγκας τοῦ σώματος. Καὶ ὅταν ὁμιλῶ δι' ἀνάγκας τοῦ σώματος, ἐννοῶ τὸ ψωμί καὶ τὸ νερό, τὸ ἔνδυμα καὶ τὸ σκέπασμα, ὅπως λέγει καὶ ὁ θεῖος Ἀπόστολος: «Ἐάν ἔχωμεν τρο-

76. Εἶναι ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα κείμενα, τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται εἰς τὴν ἑλλαμψίν τοῦ νοῦ καὶ τὴν ἐνωσὶν του μὲ τὸν Θεόν, ἑκφρασις καθαρὰ τῆς προσωπικῆς ἐμπειρίας τοῦ Σομεῶν. Τὸ ἀνέκφραστον τῆς ἐκστάσεως καὶ τῆς ἑλλαμψεως ὑπὸ τοῦ θεοῦ φωτός, ὡς καὶ ἡ ἐπίσκεψις καὶ ἀπομάκρυνσις αὐτοῦ, πολλάκις ἀπαντᾷ εἰς τὸν "Ἅγιον Σομεῶν. "... τὰ τελοῦμενα ὁ νοὺς ὁρᾷ, οὐχ ἐκριννεύει. Βλέπει καὶ δοῦλεται εἰπεῖν καὶ λόγον οὐχ εὐρίσκει». (J. KODER, HYMNES, I, Sources Chrétiennes, Paris 1969, σελ. 158, 28 - 24).

φάς καὶ σκεπάσματα, θὰ εἴμεθα εὐχαριστημένοι με αὐτά»⁷⁷. Ἐάν δὲ χρειάζομεθα καὶ κάτι περισσότερο ἀπὸ αὐτά, ὅπωςδήποτε ἐκεῖνος ποὺ μᾶς ἐχάρισε τὰ πῶ μεγάλα καὶ χορταίνει τὴν ἐπιθυμίαν κάθε ζῶντος ὀργανισμοῦ⁷⁸, θὰ τὸ δώσῃ καὶ εἰς ἡμᾶς, ἐάν ἐλπίζωμεν καὶ πιστεύωμεν εἰς αὐτόν. Μόνον ὡς ἀφήσωμεν ὅλα τὰ ἄλλα πράγματα τῆς προσκαίρου ζωῆς, δηλαδὴ τὴν ματαίαν δόξαν, τὸν φθόνον, τὴν φιλονεικίαν, τὸν δόλον, τὸν γογγυσμόν, τὴν ραδιουργίαν⁷⁹ καὶ ὅλα ἐκεῖνα ποὺ εἶναι μισητὰ εἰς τὸν Θεόν καὶ προξενοῦν θλάθην εἰς τὴν ψυχὴν. Ὡς ποθήσωμεν δὲ μετὰ τὴν ψυχὴν μας ὅσα ὁ Θεὸς μᾶς παραγγέλλει νὰ ἀποδεχώμεθα, τὴν πνευματικὴν πτωχείαν δηλαδὴ, ποὺ ὀνομάζεται ταπείνωσις, τὸ παντοτινὸν πένθος, ποὺ γίνεται νύκτα καὶ ἡμέραν, ἀπ' ὅπου πηγάζει ἡ χαρὰ καὶ ἡ παρηγορία τῆς ψυχῆς κάθε στιγμὴν εἰς ἐκεῖνους ποὺ ἀγαποῦν τὸν Θεόν⁸⁰. Ἐπίσης διὰ τοῦ πένθους αὐτοῦ κατορθώνεται καὶ ἡ πραότης, ἀπὸ ὅλους ἐκεῖνους ποὺ ἀγωνίζονται ἀληθινά, ποὺ πεινοῦν καὶ διψοῦν τὴν δικαιοσύνην καὶ πάντοτε ζητοῦν τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ποὺ ὑπερβαίνει κάθε ἀνθρώπινον νοῦν⁸¹. Καὶ ὅχι μόνον αὐτό, ἀλλ' ἀπ' αὐτὸ τὸ ἴδιο, δηλαδὴ ἀπὸ τοῦ καθημερινὸν πένθους, γίνεται κανεὶς καὶ ἐλεήμων καὶ καθαρός εἰς τὴν καρδίαν, πλήρης εἰρήνης καὶ εἰρηνοποιὸς καὶ γενναῖος εἰς τοὺς πειρασμούς⁸². Ἀπ' αὐτὸ τὸ ἴδιο γεννιέται μέσα μας τὸ μῖσος πρὸς τὰ κακά, ἀπ' αὐτὸ καὶ ὁ θεῖος ζῆλος ἀνάπτει εἰς τὴν ψυχὴν, ὁ ὁποῖος δὲν τὴν ἀφήνει νὰ ἡρεμήσῃ καθόλου ἢ νὰ συμπαρασύρεται εἰς τὰ κακά μετὰ τοὺς κακοὺς, ἀλλὰ τὴν γεμίζει μετὰ ἀνδρείαν καὶ δύναμιν, διὰ νὰ ἡμπορῇ νὰ ὑπομένῃ μέχρι τέλους τοὺς πειρασμούς.

Ὡς ἀπομακρυνθῶμεν, λοιπόν, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ ἀπὸ τὰ πράγματα τοῦ κόσμου⁸³. Διότι τί κοινὸν ἔχομεν ἡμεῖς μετὰ τὸν κόσμον καὶ μετὰ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ κόσμου;

Ὡς τρέξωμεν, ὡς καταδιώξωμεν, ἕως ὅτου ἀρπά-

77. Α' Τιμ. 6, 8.

78. Ψαλμ. 144, 16.

79. Ρωμ. 1, 29. Γαλ. 5, 21.

80. Ρωμ. 8, 28.

81. Φιλιπ. 4, 7.

82. Ματθ. 5, 3-11.

83. Α' Ἰωάν. 2, 15.

ζομεν κάτι ἀπὸ τὰ αἰώνια καὶ ἀφθαρτα. Διότι ὅλα ἀφανίζονται καὶ παρέρχονται σάν ὄνειρο καὶ τίποτε ἀπὸ τὰ ὁρατὰ δὲν εἶναι μόνιμον καὶ θέβαιον. Ὁ ἥλιος, τὰ ἄστρα, ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ὅλα παρέρχονται καὶ μόνος ἀπὸ ὅλα μένει ὁ ἄνθρωπος. Τί, λοιπόν, ἀπὸ τὰ ὁρατὰ δύναται νὰ μᾶς ὠφελήσῃ κατὰ τὴν ὥραν τοῦ θανάτου, ὅταν ἡμεῖς μὲν θὰ φεύγωμεν ἀπὸ ἐδῶ πρὸς τὴν ἀνάπαυσιν τῆς ἄλλης ζωῆς, αὐτὰ δὲ θὰ τὰ ἀφήνωμεν ὀπίσω μας; Ἐάν δὲ τὰ ὁρατὰ πράγματα τοιουτοτρόπως θὰ παρέλθουν, ποῖον εἶναι τὸ κέρδος μας, ἀφοῦ θὰ ἀπέλθωμεν καὶ θὰ ἀφήσωμεν ἐδῶ τὸ σῶμα μας νεκρόν; Διότι ἀπὸ τὴν στιγμήν πού ἡ ψυχὴ ἐγκαταλείψει τὸ σῶμα της, δὲν δύναται πλέον οὔτε νὰ βλέπῃ μὲ αὐτὸ οὔτε νὰ βλέπεται ἀπὸ ἄλλο, ἀλλ' ἔκτοτε εἶναι ἐστραμμένη μόνον πρὸς τὰ ἀόρατα καὶ δὲν φροντίζει καθόλου διὰ τὰ παρόντα. Ἐκεῖ τῆς ἀνοίγεται μία διπλῇ ζωὴ καὶ ἕνας διπλοῦς ἀγών, ἡ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν καὶ ἡ αἰώνιος δόξα ἢ ἀντιθέτως ἡ γέεννα καὶ ἡ τιμωρία τῆς κολάσεως. Διότι ἕνα ἀπὸ τὰ δύο αὐτὰ θὰ λάβῃ ὡς κληρονομίαν αἰώνιον ἀπὸ τὸν Θεόν, σύμφωνα μὲ τὴν ἀξίαν τῶν πράξεων του.

Λοιπόν, ἀπατῶ νὰ ἀποφύγωμεν διὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς τὸν κόσμον. Ἄς ἀποφύγωμεν τὴν ἀπάτην τοῦ θίου καὶ τὴν ἀπατηλὴν χαρὰν τῆς ζωῆς αὐτῆς καὶ ἄς προστρέξωμεν μόνον εἰς τὸν ψυχοσώστην Χριστόν. Ἄς ἀγωνισθῶμεν νὰ εὕρωμεν τὸν πανταχοῦ παρόντα, καί, ἀφοῦ τὸν εὕρωμεν, ἄς τὸν κρατήσωμεν⁸⁴. Ἄς προσπέσωμεν εἰς τὰ πόδια Του⁸⁵ καὶ ἄς τὰ ἀσπασθῶμεν μὲ θερμὴν ψυχῆς. Ναι, παρακαλῶ, ἄς ἀγωνισθῶμεν, τώρα, πού εἴμεθα ἀκόμη εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν, νὰ τὸν ἴδωμεν καὶ νὰ τὸν ἀπολαύσωμεν. Διότι, ἐάν ἀξιωθῶμεν νὰ ἴδωμεν Αὐτὸν αἰσθητικῶς⁸⁶ εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν, δὲν θὰ ἀπο-

84. Ἄσμ. 3, 4.

85. Ματθ. 28, 9.

86. Τόσον εἰς τὸν παρόντα λόγον, ὅσον καὶ εἰς ἄλλους πολλούς, ὅπου ὁ Σημεὼν λέγει ὅτι ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνεται τὰ πνευματικὰ καὶ θεῖα, δὲν ἐννοεῖ ὅτι τὰ βλέπει ἢ τὰ ἀκούει ἢ τὰ γεύεται μὲ τὰς αἰσθητικὰς τοῦ σώματος. Τὰς ἐκφράσεις «αἰσθητικῶς» καὶ «αἰσθάνομαι» ἐχρησιμοποίησαν οἱ Μαροαλιανοί. Κατ' αὐτοὺς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα λαμβάνεται αἰσθητικῶς καὶ ἡ παρουσία του ἐκδηλοῦται αἰσθητικῶς καὶ ὁρατικῶς. Ἐλεγον ὅτι ἔβλεπον μὲ τὰς σωματικὰς ὀφθαλμούς τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Ἐνεκα τούτου εἰς μερικὰ χειρόγραφα τῶν ἔργων τοῦ Σημεὼν ἡ ἐκφρασις «αἰσθητικῶς» ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ «εὐαισθητικῶς» (πολύ καθαρά). Ὁ

θάνατον, ὁ θάνατος δὲν θά μᾶς ἐξουσιάσῃ⁸⁷.

Καὶ ἄς μὴ περιμένωμεν νὰ ἴδωμεν Αὐτὸν εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν, ἀλλ' ἄς ἀγωνισθῶμεν τῶρα⁸⁸ νὰ Τὸν ἴδωμεν, καθὼς καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ Θεολόγος λέγει: «Γνωρίζομεν δὲ ἀπὸ τὸ Πνεῦμα, τὸ ὁποῖον ὁ Θεὸς μᾶς ἔδωκεν, ὅτι Αὐτὸς μένει μέσα μας»⁸⁹. «Ὅσοι, λοιπόν, ἐδείξατε ἐκ τῶν ἔργων πίστιν σταθεράν καὶ θεθαίαν μὲ τὸ νὰ διακρίνετε καλῶς καὶ μὲ ἀκρίθειαν ἐκεῖνα ποῦ προηγουμένως εἴπομεν, προσέχετε νὰ μὴ πλανήσετε τὸν ἑαυτὸν σας μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι ἔχετε τὸν Χριστὸν μέσα σας, χωρὶς νὰ ἔχετε τίποτε, καὶ ἀναχωρήσετε ἀπὸ τὴν ζωὴν αὐτὴν μὲ ἄδεια χέρια καὶ ἀκούσετε, πρᾶγμα ποῦ δὲν εὐχομαι, τὴν φοθερὰν ἐκείνην φωνήν: «Ἀφαιρέσατε ἀπ' αὐτόν, τὸν πονηρὸν δοῦλον, αὐτὸ ποῦ νομίζει ὅτι κατέχει, καὶ δώσατέ το εἰς ἐκεῖνον ποῦ ἔχει περισσότερα»⁹⁰. Καὶ τότε θά κλαύσετε καὶ θά πενθήσετε⁹¹ καὶ ἡ λύπη σας θά εἶναι συνεχὴς καὶ παντοτινὴ.

Ἀλλὰ μὴ γένοιτο νὰ ἀκούσωμεν αὐτὴν τὴν φωνὴν καὶ νὰ πάθωμεν αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἐμεῖς, ποῦ ἔχομεν ἀρνηθῇ τὸν κόσμον ὁλόκληρον καὶ τὰ τοῦ κόσμου⁹² καὶ ἔχομεν προστρέξει εἰς τὸν Χριστόν. Εἴθε δέ, ἀφοῦ τηρήσωμεν τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ, νὰ καθαρίσωμεν τὰς

Συμεὼν μὲ τὰς ἐκφράσεις αὐτὰς ἐννοεῖ τὴν ἐσωτερικὴν αἰσθησίν, τὴν νοερὰν ἐνέργειαν τῆς ψυχῆς, διὰ τῆς ὁποίας ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνεται νοερῶς ἢ ὁλῶς ἢ ἀκούει τὰ πνευματικά. Δὲν πρόκειται περὶ τῆς ἐξωτερικῆς αἰσθήσεως τοῦ σώματος, ἀλλὰ περὶ τῆς ἐσωτερικῆς αἰσθήσεως τῆς ψυχῆς, περὶ τῆς κατανοήσεως, τῆς ἀκριβοῦς εἰδήσεως. Ὁ ἴδιος ὁ Συμεὼν ἐξηγῶν τὸ «αἰσθητῶς», τὸ ἀποδίδει συνήθως μὲ τὸ «γνωστῶς». Δὲν εἶναι δυνατόν, ὅταν λάβῃ κάποιος ἕνα χάρισμα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, νὰ μὴ αἰσθάνεται νοερῶς τοῦτο, δηλαδὴ νὰ μὴ γνωρίζῃ αὐτὸ ποῦ ἔλαβεν. Ἐνεκα τοῦτου συχνὰ ἀναφέρει ὁ ἴδιος τὰ γνωρίσματα, μὲ τὰ ὁποῖα γνωρίζομεν τὴν χάριν ποῦ λαμβάνομεν, ὥπως ἀκριβῶς εἰς τὸν παρόντα Λόγον μᾶς ἀριθμεῖ τὰ σημεῖα ἀπὸ τὰ ὁποῖα γνωρίζομεν ὅτι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν εἶναι ἐντὸς ἡμῶν. Τὴν αὐτὴν ἐρμηνείαν ἐπιδέχεται καὶ ἡ ἐκφρασις «γνωστῶς».

87. Ρωμ. 6, 9.

88. Ἡ θεωρία εἰς αὐτὸν ἐδῶ τὸν κόσμον εἶναι ἀπὸ τὰ βασικώτερα σημεῖα τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἁγίου Συμεὼν. Ἡ θεωρία αὐτὴ δὲν εἶναι ἀμοιβῇ, ποῦ μᾶς δίδει ὁ Θεὸς εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν, ἀλλὰ εἶναι κάτι ποῦ ἀρχίζει ἀπὸ τὴν παρούσαν. Διὰ τὸν Ἅγιον Συμεὼν αὐτὴ ἀποτελεῖ μέρος τῆς ἐπὶ γῆς ζωῆς τοῦ χριστιανοῦ, ἂν καὶ ἡ ολοκλήρωσις καὶ ἡ πλήρωσις τῆς θά γίνῃ εἰς τὸν μέλλοντα αἰῶνα.

89. Α' Ἰωάν. 3, 24. 2, 27.

90. Ματθ. 13, 12. 25, 28-39. Λουκ. 8, 18. 19, 24-26.

91. Ἰακ. 4, 9. Ἀποκ. 18, 11.

92. Α' Ἰωάν. 2, 15.

καρδίας μας με δάκρυα καὶ μετάνοιαν, ἕως οὗτου ἴδωμεν καὶ τὸ θεῖον Φῶς, αὐτὸν τὸν ἴδιον τὸν Χριστόν, ἀπὸ αὐτὴν ἔδω τὴν ζωὴν, καὶ νὰ Τὸν ἀποκτήσωμεν μένοντα μέσα μας. Καὶ ἔτσι νὰ τρέφη καὶ νὰ ζωογονῇ διὰ τοῦ Παναγίου Πνεύματος τὰς ψυχὰς μας καὶ νὰ εὐφραίνῃ αὐτάς με τὴν γλυκύτητα τῶν ἀγαθῶν τῆς Βασιλείας Του. Εἴθε δὲ ὅλοι ἐμεῖς νὰ γίνωμεν ἅγιοι τῆς Βασιλείας αὐτῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει καλῶς νὰ ὑποτασσώμεθα καὶ νὰ μὴ λησμονώμεν τὰς ὑποσχέσεις ποὺ ἐδώσαμεν εἰς τὸν Θεόν. Καὶ περὶ τοῦ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀγανακτῶμεν κατὰ τὰς ὀλονυκτίους ἀγρυπνίας τῶν Ὁρθρίων.

Λ Ο Γ Ο Σ Γ'

Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἀφοῦ ἐνθυμηθῆτε τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ ποὺ λέγει: «Μὴ κρίνετε καὶ δὲν θὰ κριθῆτε»¹, μὴ ἀπασχολεῖσθε καθόλου μὲ τὴν ζωὴν τῶν ἄλλων, ἀλλὰ μάλλον ὅσα σὰς λέγουν οἱ ἱερεῖς νὰ πράττετε, πράττετέ τα, μὴ πράττετε ὅμως σύμφωνα μὲ τὰ ἔργα τῶν², ὅπως λέγει τὸ Εὐαγγέλιον. Διὰ τοῦτο, ὑπακούσατε ὅπως οἱ δοῦλοι τοῦ Χριστοῦ εἰς ἐμὲ τὸν ἀνάξιον καί, μὴ δίδοντες σημασίαν εἰς τὴν μικροψυχίαν καὶ τὴν ἀμέλειάν μου, φροντίσατε, παρακαλῶ, διὰ τὰς ψυχὰς σας καὶ ἀγωνισθῆτε μὲ προθυμίαν νὰ τηρῆτε τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ. Καὶ μὴ γογγύζετε κατ' ἐμοῦ τοῦ ταπεινοῦ, ὥσάν νὰ ἐγείρεσθε τὸ μεσονύκτιον μίαν φορὰν καθ' ὅλον τὸν χρόνον³, ἀλλὰ ἐνθυμηθῆτε (τὸν Δαυὶδ) ποὺ λέγει: «τὸ μεσονύκτιον ἐγείρομαι ἀπὸ τὴν κλίνην μου, διὰ νὰ σὲ δοξολογήσω καὶ νὰ σὲ ἀνυμνήσω διὰ τὰς δικαίας ἐντολὰς τοῦ νόμου σου»⁴, καὶ εὐχαριστήσατε περισσότερο τὸν Θεὸν καὶ ἐκεῖνον ποὺ σὰς ξυπνᾷ διὰ τὴν δοξολογίαν τοῦ Θεοῦ καὶ χαρῆτε καὶ σικιρτήσατε⁵, διότι ἡξιώθητε νὰ δοξολογήτε τὸν Θεὸν μαζί μὲ τοὺς ἁγίους ἀγγέλους. Διότι ἐκεῖνος, ποὺ ἀγανακτεῖ

1. Λουκ. 6, 37.

2. Ματθ. 23, 8.

3. Τὸ κείμενον παρουσιάζει κάποια ἀσάφεια. Ἰσως θέλει νὰ εἴπῃ ὅτι, ἐπειδὴ οἱ μοναχοὶ ἐγείρονται καθημερινῶς κατὰ τὸ μεσονύκτιον, ὥφειλον νὰ εἶναι συνηθισμένοι εἰς αὐτὸ καὶ νὰ μὴ γογγύζουν ἐναντίον τοῦ ἀφρονιστοῦ, ὥσάν νὰ τοὺς κάνουν κάτι τὸ ἀσυνήθιστον καὶ παράξενον, ποὺ συμβαίνει μίαν φορὰν τὸν χρόνον. Ἐμποροῦμεν ἐπίσης νὰ μεταφράσωμεν ὡς αἰτιολογικὴν τὴν πρότασιν. Ἀλλὰ τότε πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν τὸ «ὡς ἀπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ», ὡς «ὡς μίαν φορὰν τὴν ἡμέραν». Δηλαδή ἐνιαυτὸς νὰ σημαίῃ τὴν χρονικὴν περίοδον τῆς ἡμέρας.

4. Ψαλμ. 118. 62.

5. Λουκ. 6, 23.

διὰ τὰς συνήθεις ἀκολουθίας καὶ δυσαρεστεῖται καὶ ἐκνευρίζεται διὰ τὸ μῆκος τῶν ὕμνων, αὐτὸς ὅπως δὴ ποτε δὲν γνωρίζει πόσον γλυκαίνουν τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ τοὺς λάρυγγας αὐτῶν ποὺ τὸν ἀγαποῦν καὶ πόσον εἶναι γλυκύτερα ἀπὸ τὸ μέλι καὶ τὸ κηρίον εἰς τὰ στόματ⁶ αὐτῶν ποὺ τὸν γνωρίζουν. Ἀλλ' ἐπειδὴ εἶναι ἐξ ὀλοκλήρου σαρκικός καὶ ἔχει σαρκικὸν φρόνημα⁷ καὶ ἀκόμη πῶς σαρκικὴν ἔχει τὴν αἴσθησιν, δὲν ἠμπορεῖ νὰ γεύεται πνευματικῶς τὰς εὐεργεσίας ποὺ μᾶς ἔδωσεν ὁ Θεός, ἀλλ' ὅλα τὰ κατὰ Θεὸν τοῦ φαίνονται πικρά καὶ δὲν γνωρίζει καλῶς τὸ (ψαλμικὸν ποὺ λέγει): «Ἐλᾶτε νὰ δοκιμάσετε καὶ θὰ πεισθῇτε ὅτι ὁ Κύριος εἶναι ἀγαθός»⁸. Καὶ ἐκεῖνος ποὺ δὲν γνωρίζει τοῦτο σαφῶς, φανερά πλέον ἔχει ἀποξενωθῇ ἀπὸ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν γλυκύτητα τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐκεῖνος ποὺ δὲν ἐδοκίμασε καὶ εἶναι ξένος πρὸς αὐτὰ —ἀλλοίμονό μου, ἰδική μου ἢ συμφορά, διότι εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ κάνω ἰδικά μου τὰ ξένα— εἶναι ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ καὶ ξένος τῆς θασιλείας τῶν οὐρανῶν. Διότι εἴτε μου, ποῖαν ἄλλην ἐλπίδα ἠμπορεῖ νὰ ἔχη ἢ μὲ ποῖαν ἄλλην ἀγάπην θὰ ἐν-αγκαλισθῇ καὶ ποῦ ἄλλου θὰ εὕρῃ παρηγορίαν ἢ εἰς αὐτὴν ἢ εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν; Καὶ ἐκεῖνος ποὺ ἀντιλέγει καὶ ἀγανακτεῖ καὶ καταράται αὐτοὺς ποὺ τὸν παρακινοῦν εἰς ὕμνολογίαν καὶ δοξολογίαν τοῦ Θεοῦ, ποῖαν ἀπολογίαν θὰ εὕρῃ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Κρίσεως μὲ τὸ νὰ γίνῃ αἰτία νὰ χαθοῦν καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος καὶ οἱ ἄλλοι;

Πιστεῦσατέ μου, πνευματικοί μου πατέρες καὶ ἀδελφοί, ὅτι, ὅταν ἀκούσω αὐτὰ καὶ ἴδω κάποιον ἀπὸ σᾶς νὰ ὑποφέρῃ δι' αὐτά, κυριεύομαι ἀπὸ τόσον μεγάλην θλίψιν καὶ ἡ καρδία μου πληγώνεται, ὥστε μοῦ φαίνεται ὅτι εὐρίσκομαι μέσα εἰς τὴν κόλασιν καὶ καμμία ἀλλὴν χαρὰν τοῦ κόσμου δὲν αἰσθάνομαι, ἀλλὰ μοῦ εἶναι θάρος καὶ αὐτὴ ἡ ζωὴ ἀκόμη. Καὶ κλαίω καὶ θρηνῶ, ὥσάν νὰ ἔχω καταδικασθῇ πλέον, διότι σᾶς παρακαλῶ καὶ δὲν μὲ ἀκούετε, σᾶς ἐπιτιμῶ καὶ μὲ ἀποστρέψετε, σᾶς ἐλέγχω καὶ μὲ μισεῖτε, σᾶς παιδεύω καὶ μοῦ ἀνταποδίδετε τὰ ἴδια καὶ μὲ διώκετε μακριὰ ὡς ἐχθρόν σας καί, ἐνῶ κάμνω ὅλα αὐτά, ὅμως δὲν ἠμπορῶ νὰ εὕρω

6. Ψαλμ. 118, 103.

7. Ρωμ. 8, 6-7.

8. Ψαλμ. 33, 9.

ἀνάπαυσιν. Συλλογίζομαι νὰ σταματήσω πλέον καὶ νὰ σκεφθῶ μόνον τὰ ἰδικά μου ἁμαρτήματα, ἀλλὰ, ὅταν θελήσω νὰ κάμω αὐτό, τότε ἡ καρδίᾳ μου ἀνάπτει ὡς φλόγᾳ καὶ πάλιν περικυκλοῦμαι ὁ ταπεινὸς ἀπὸ τὰ ἰδια πράγματα. Καὶ θλίβομαι διὰ τὰ ἰδικά σας τραύματα ὅχι ὀλιγώτερον ἀπ' ὅσον πονᾷ ὁ καθένας διὰ τὰ τραύματά του καὶ φλέγομαι διὰ σᾶς καὶ θεωρῶ τὸν θίον ἀδίδωτον. Καὶ ἀπορῶ πῶς ἐφθάσαμε εἰς τόσῃν μεγάλῃν ἀναισθησίαν καὶ πῶς ὅλα τὰ κάνομεν εἰς θάρος τῶν ψυχῶν μας καὶ πῶς, ἐνῶ κατακρεωργοῦμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας, δίδομεν λακτίσματα σάν νὰ εἴμεθα ζωντανοὶ καὶ πῶς, ἐνῶ εἴμεθα κάτω ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῶν ἁμαρτιῶν μας, χαιρόμεθα καὶ κατατρώγομεν ἐκείνους ποὺ ἀφαιροῦν αὐτὰ τὰ δεσμὰ. Ἐάν μᾶς ἐμποδίσῃ κάποιος νὰ κάνωμεν κάτι, ποὺ εἶναι πρὸς θλάθην τῆς ψυχῆς μας, τότε γαυγίζομεν ἐναντίον του ὡς σκύλοι λυσσασμένοι καὶ τὸν κατηγοροῦμεν καὶ δὲν παύομεν παρὰ μόνον, ὅταν τελειώσωμεν τὸ κακὸν ἔργον καὶ χάσωμεν τὰς ψυχὰς μας. Ἐπειτα μὲ τὸν καιρὸν συνηθίζομεν εἰς αὐτὰ τὰ κακὰ καὶ γινόμεθα, τρόπον τινά, κατὰ τὴν φύσιν κακοὶ καὶ δὲν ἐπιθυμοῦμεν πλέον νὰ συνέλθωμεν.

Ὑπεσχέθημεν ὅτι θὰ εἴμεθα μοναχοὶ καὶ ἐγίναμεν χειρότεροι ἀπὸ τοὺς κοσμικοὺς. Ἐσυμφωνήσαμεν ὅτι θὰ πεινάσωμεν καὶ θὰ διψᾶσωμεν καὶ θὰ κοκοποσθῶμεν, καὶ ὁμως δὲν ἐντρεπόμεθα νὰ λογομαχώμεν καὶ νὰ θλασφημῶμεν δι' ἓν τεμάχιον ἄρτου, ποὺ ἴσως νὰ μὴ τὸ ζητῶμεν κατὰ τὸν καθωρισμένον χρόνον τῆς τραπέζης. Ἦλθομεν εἰς τὸ μοναστήριον διὰ νὰ ἀπαρνηθῶμεν τοὺς γονεῖς, τοὺς ἀδελφούς, τοὺς φίλους καὶ ὅλους τοὺς κοσμικοὺς, καὶ ὁμως δὲν παύομεν νὰ τρέφωμεν αὐτοὺς μὲ τὰ φαγητὰ τοῦ μοναστηρίου. Ὡς ἐχθρὸν ἀπεφύγομεν τὸν κόσμον, καὶ ὁμως τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ πράγματα τοῦ κόσμου ἀγαπῶμεν περισσότερο ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Χριστόν⁹.

9. Ἱερ. 20, 9.

10. Ὁ Ἅγιος Συμεὼν ὁ Νεὸς θεολόγος ἐπεθύμει σφοδρῶς νὰ συμμετάχουν ὅπως αὐτός, καὶ οἱ μοναχοὶ του εἰς τὰ θεῖα χαρίσματα ὑπέφερε δὲ ὑπερβολικά, ὅταν ἔβλεπεν ὅτι αὐτοὶ ἀδυνατοῦν νὰ τὸν ἀκολουθοῦν εἰς τὰς πνευματικὰς τὸν ἀναζητήσεις. Μερικοὶ ἐκ τῶν μοναχῶν τοῦ Ἁγίου Μάμαντος, ἂν καὶ συνεκινήθησαν θαυτάτα ἀρχικῶς ἀπὸ τὸ κήρυγμα τοῦ Ἁγίου Συμεὼν, δὲν ἠμπόρεσαν νὰ τὸν παρακολουθήσουν ἐπὶ μακρὸν εἰς τὴν πρόσκλησίν του πρὸς ὑψηλοτέραν πνευματικὴν ζωὴν. Πολλὰκις ὁ Ἅγιος Συμεὼν ἔβλεπε τὸν ἑαυτὸν τοῦ τελείως ἀπομεμονωμένον εἰς τὸν πνευματι-

Σέ ἔρωτῶ, ἀδελφέ, εἰπέ μου, ἦλθες εἰς τὸ μοναστήριον πιστεύων ὅτι ὑπάρχει κρίσις, ἀνάστασις καὶ ἀνταπόδοσις τῶν ὅσων ἔζησες; Ἦλθες ὁμολογῶν ὅτι ὁ Θεὸς θὰ ἀνταποδώσῃ εἰς τὸν καθένα ἀνάλογα μὲ τὰς πράξεις του¹¹, ἢ δὲν ἔθεσες τίποτε ἀπὸ αὐτὰ εἰς τὴν καρδίαν σου; Ἐχεις ἔλθει διὰ νὰ τηρήσῃς ὅσα ὑπέσχεθης καὶ συνεφώνησες μὲ τὸν Χριστὸν ἐνώπιον πολλῶν μαρτύρων¹². ἢ αὐτὸ ἦτο μία δολία προσποίησης, διὰ νὰ συνδεθῇς μὲ τὸ μοναστήριον ἀρπάζων τὴν εὐκαιρίαν νὰ γίνῃς μέλος τῆς ἀδελφότητος, ἐνῶ ὅλα τὰ εἶχες σχεδιάσει διὰ νὰ χορταίνῃς καὶ νὰ θεραπεύῃς τὴν κοιλίαν σου χωρὶς καμμίαν στέρησιν καὶ νὰ περνᾷς τὴν ζωὴν σου ἀμέριμνα καὶ ἀκοπίαστα; Ἄν ἴσως ἦλθες ἐδῶ νὰ γίνῃς δοῦλος τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀδελφός μας, φύλασσε, παρακαλῶ, καὶ τὰς ἐντολάς Του καὶ προθυμοποιήσου νὰ ὑπηρετῇς θερμῶς Αὐτόν, διὰ νὰ φανῇς ἔτσι μὲ τὰ ἔργα σου πραγματικὸς Χριστιανὸς καὶ διὰ νὰ γίνῃς ἀδελφός μας θεοσεβής, ἐξομοιούμενος μὲ ἡμᾶς εἰς ὅλα.

Κακοπάθησε μαζί μὲ τοὺς ἄλλους ἀδελφούς ὡς καλὸς στρατιώτης¹³ (τοῦ Χριστοῦ), διὰ νὰ στεφανωθῇς καὶ νὰ συνδοξασθῇς¹⁴, χαίρων (μὲ αὐτοὺς) εἰς τὴν αἰώνιον δόξαν. Ἐάν ἴσως κάνων τὸ πᾶν ἦλθες μὲν διὰ νὰ καρῆς καὶ νὰ γίνῃς μοναχός, ἐσχεδιάζεις δὲ νὰ τρώγῃς μόνον καὶ νὰ πίνῃς μὲ αὐτοὺς, μὲ τὸ νὰ τὰ εὐρίσκῃς ὅλα ἔτοιμα — θάλεγες ἀπὸ μόνᾳ των — ἄκουσε καὶ ἐγὼ θὰ σοῦ εἰπῶ ὅσα πρόκειται νὰ σοῦ συμβοῦν. Τὸ πρῶτον καὶ τὸ μεγαλύτερον ποῦ πρέπει νὰ γνωρίζῃς εἶναι ὅτι δὲν ἔχεις συμφυλιωθῇ μὲ τὸν Θεόν οὔτε ἔγινες οἰκείος του, ἀλλὰ θεωρεῖσαι ἐπίβουλος ἐχθρός. Καὶ πῶς νὰ μὴ εἴσαι ἐπίβουλος, ἀφοῦ ἄλλα μελετᾷς εἰς τὴν καρδίαν σου καὶ ἄλλα ὑπόσχῃσαι μὲ τὸ στόμα σου ἐνώπιον ὄλων καὶ νομίζεις ὅτι ἔτσι ἀπιατᾷς τὸν ἀλάνθᾳ-

κόν τοῦ ἀγῶνα. Μάλιστα εἶχεν ἀναπτυχθῇ καὶ κάποια ἐντασις μεταξύ τῶν μοναχῶν καὶ τοῦ Ἁγίου Σωμεῶν. Πολλὰ σημεῖα τῶν Κατηχήσεών του δεικνύουν φανερά τὰ πικρά παράπονά του διὰ τὰς ἀντιρρήσεις καὶ τὴν παρακοὴν τῶν μοναχῶν. Ὁ Ἁγ. Σωμεὼν ἦτο δι' αὐτοὺς μία προσωπικότης αὐθεντικῆς καὶ ιδιότυπος καὶ ἡ διδασκαλία του ἐφαίνετο εἰς αὐτοὺς ὅτι ὑπερέβαινε τὰς δυνατότητας κοινῶν ἀνθρώπων.

11. Ματθ. 16, 27.

12. Α' Τιμ. 6, 12. Β' Τιμ. 2, 2.

13. Β' Τιμ. 2, 8.

14. Ρωμ. 8, 17.

στον Θεόν; Ἐκεῖνος ρητῶς παραγγέλλει εἰς ὅλους: «Μὴ μεριμνᾶτε διὰ τὴν αὔριον τί θὰ φάγετε ἢ τί θὰ πίετε ἢ τί θὰ φορέσετε»¹⁵, σὺ ὅμως γίνεσαι μοναχὸς μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ εἶσαι ἀδελφὸς τῆς μονῆς καὶ νὰ ἔχῃς περιουσίαν καὶ χρήματα, τὰ ὁποῖα, ἐὰν ἦσουν κοσμικὸς, ἴσως νὰ μὴ τὰ εἶχες. Ὁ Ἀπόστολος συμβουλεύει λέγων: «Ἐὰν ἔχωμεν τροφὰς καὶ σκεπάσματα, θὰ εἴμεθα, εὐχαριστημένοι με αὐτά»¹⁶. Σὺ ὅμως δὲν ἀρκεῖσαι οὐτε εἰς αὐτὰ τὰ ἀπαραίτητα, ἀλλὰ κλέπτεις καὶ σφετερίζεσαι τὰ πράγματα τοῦ μοναστηριοῦ. Καὶ εἰς ὅλα ἐκεῖνα, ποὺ συντελοῦν εἰς τὴν σωματικὴν ἀπόλαυσιν καὶ περιποίησιν, θέλεις νὰ εἶσαι ἀδελφὸς κατὰ πάντα ὅμοιος με ὅλους καὶ ζητεῖς ἐπιμόνως νὰ θεωρῆσαι ἴσος με ἐκείνους, ποὺ κοπιᾶζουν εἰς τὸ ἔργον τοῦ Κυρίου. Ἐὰν ὅμως ἴδῃς ὅτι μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ἀδελφοὺς με προθυμίαν γυμνάζονται καὶ με ὅλην τὴν διάθεσιν καὶ τὴν ψυχὴν τρέχουν εἰς νηστείας, ἀγρυπνίας καὶ ταλαιπωρίας τοῦ σώματος, ἀκόμη δὲ εἰς πένθος καὶ προσευχὴν ἀδιάλειπτον ἢ εἰς ὀλονυκτίους ἀγρυπνίας καὶ ψαλμωδίας καὶ ὕμνους πνευματικούς, τότε λέγεις ὅτι εἶσαι ξένος καὶ δὲν ἠμπορεῖς νὰ κάνῃς ὅλα αὐτά. Ὅχι μόνον δὲ αὐτὸ, ἀλλὰ κρύπτεσαι καὶ δὲν παρευρίσκεσαι εἰς τὰς ἀκολουθίας καὶ νομίζεις ὅτι ὠφελεῖς τὸν ἑαυτὸν σου. Ὡς τῆς μεγάλης τυφλώσεως καὶ τῆς ἀγνοίας καὶ τῆς ἀπάτης τῶν λογισμῶν σου! Καὶ τὸ χειρότερον ἀκόμη εἶναι ὅτι, ἐὰν καμμίαν φορὰν φανῇ ἐνώπιόν σου ὁ παραμικρὸς πειρασμὸς ἢ σὲ λυπήσῃ ὀλίγον ὁ ἡγούμενος, διὰ νὰ σὲ δοκιμάσῃ, τότε ἀρνεῖσαι καὶ αὐτὸ τὸ σχῆμα, καθὼς ἤκουσα ἐγὼ πολλοὺς νὰ λέγουν: «Μήπως ἦλθα εἰς τὸ μοναστήριον διὰ νὰ γίνω δοῦλος κανενὸς ἢ διὰ νὰ ὑβρίζωμαι;». Ὡς τῆς παράφροσύνης!

Δὲν ἦλθες εἰς τὸ μοναστήριον διὰ νὰ ἀγωνισθῇς ἐναντίον τῶν ἀοράτων ἐχθρῶν; Δὲν ἔχεις ἔλθει διὰ νὰ πολεμήσῃς ἐναντίον τῶν παθῶν σου; Διὰ ποῖον δὲ λόγον ἠθέλησες νὰ στρατευθῇς καὶ νὰ καταταγῇς με τοὺς ἄλλους στρατιώτας τοῦ Χριστοῦ; Μήπως διὰ νὰ παίρνῃς τροφὰς καὶ φαγητὰ ἐξ ἰσοῦ πρὸς αὐτοὺς καὶ νὰ παρακάθῃσαι εἰς γεύματα, ὥσάν ἐκείνους ποὺ γλεντοῦν καὶ μεθοῦν εἰς τὰ συμπόσια; Ἐὰν σκέπτεσαι αὐ-

15. Ματθ. 6, 34. Λουκ. 12, 29. 29.

16. Α' Τιμ. 6, 8.

150

τά, ἀλλοίμονόν σου κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως, ὅταν θὰ ἔλθῃ ὁ Χριστὸς διὰ νὰ ἀνταποδώσῃ εἰς τὸν καθένα ἀνόλογα μὲ τὰς πράξεις του¹⁷, ὅταν ζητήσῃ ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς, οἱ ὁποῖοι ἐνώπιον πολλῶν μαρτύρων¹⁸ συνεφώνησαν μὲ Αὐτόν, τὰς ὑποσχέσεις πού ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων ὑπεσχέθησαν ὅτι θὰ τηρήσουν καὶ θὰ διαφυλάξουν. Διότι τί ἀπαντῶμεν, ὅταν γινώμεθα μοναχοὶ καὶ ὁ ἱερεὺς μᾶς ἐρωτᾷ «Προσῆλθομεν εἰς τὸ ἅγιον θυσιαστήριον καὶ εἰς τὴν ἁγίαν αὐτὴν συνοδείαν, ποθοῦντες τὸν μοναχικὸν βίον καὶ τὴν ἀγγελικὴν πολιτείαν»; Τί λοιπὸν ἀπαντῶμεν εἰς αὐτά, ὅχι τὸ «Ναί, τίμιε πάτερ»; Ὁ δὲ ἱερεὺς τί λέγει πάλιν πρὸς ἡμᾶς; «Νὰ γνωρίζετε, ἀδελφοί, ὅτι, ἐφ' ὅσον ἔχετε ἔλθει διὰ νὰ συναριθμηθῆτε μὲ τοὺς δούλους τοῦ Βασιλέως Χριστοῦ, ἐτοιμάσατε τοὺς ἑαυτοὺς σας διὰ πειρασμούς. Διότι θὰ καταλάβετε καλὰ ὅτι ἀπὸ τώρα καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ὁ ἐχθρὸς θὰ μηχανευθῇ τὰ πάντα ἐναντίον σας. Πρέπει, λοιπόν, νὰ πεινάσετε, νὰ διψάσετε, νὰ κρυώσετε, νὰ ἀτιμασθῆτε, νὰ ἐμπτυσθῆτε, νὰ ραπισθῆτε¹⁹, νὰ χλευασθῆτε καὶ νὰ ὑπομείνετε ὅλα ἑκείνα τὰ λυπηρά, κατὰ Θεόν». Τί ἀπάντησιν, λοιπόν, διδομεν ἡμεῖς εἰς αὐτά; Δὲν ὑποσχόμεθα ὅτι θὰ πάθωμεν καὶ θὰ ὑπομεινῶμεν ὅλα, καὶ εἰς κάθε ἐρώτησιν περὶ τῶν παθημάτων τῆς ὑπομονῆς δὲν ἀπαντῶμεν μὲ τὸ «Ναί, τίμιε πάτερ»; Μήπως δὲν ὁμολογοῦμεν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀγγέλων²⁰ ὅτι θὰ τηρῶμεν ἐγκράτειαν καὶ ἀγρυπνίαν καὶ προσευχὴν καὶ ὑπακοὴν μέχρι θανάτου²¹ εἰς τὸν ἡγούμενον καὶ εἰς ὅλην τὴν ἀδελφότητα; Καὶ τώρα ζῶμεν χωρὶς φόβον Θεοῦ καὶ τὰς ἐντολάς αὐτοῦ περιφρονοῦμεν, ὥσαν νὰ μὴ ὑπάρχῃ κανεὶς πού μελλοντικὰ θὰ ἀπαιτήσῃ ἀπὸ ἡμᾶς τὰς ὑποσχέσεις πού ἐδώσαμεν. Καὶ ὅχι μόνον ὁλόκληρον τὴν ἀδελφότητα δὲν λογαριάζομεν, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ αὐτοὺς τοὺς προεστῶτας μας καὶ γογγύζομεν καὶ ἀντιλέγομεν καὶ καταρῶμεθα καὶ ἀμελοῦμεν καὶ κάνομεν ὅσα μισεῖ ὁ Θεὸς καὶ ὅσα ρίπτουν τὰς ψυχὰς μας²² εἰς

17. Ματθ. 16, 27.

18. Α' Τιμ. 6, 12. Β' Τιμ. 2, 2.

19. Ματθ. 26, 67.

20. Α' Τιμ. 5, 21.

21. Φιλιπ. 2, 8.

22. Ματθ. 10, 28.

τὴν γέενναν τοῦ πυρός.

Ποῦ ἠκούσθη²³ ποτὲ μία τέτοια πανουργία; Ποῖος δαίμων ἤμπορεῖ νὰ ἐφεύρῃ κανένα τρόπον ἐξυπνότερον ἀπ' αὐτόν, διὰ νὰ καταστρέψῃ τὰς ψυχὰς μας; Μᾶλλον δέ, τί χειρότερον ἠδύναντο νὰ ἐπινοήσουν οἱ δαίμονες ἢ νὰ σκεφθοῦν διὰ τὴν ἀπώλειάν μας; Διότι, ὅταν μᾶς θλέπουν οἱ δαίμονες νὰ εἴμεθα ὑποδουλωμένοι εἰς τὸ θέλημα τῆς σαρκός²⁴, εἰς τὰ μάτια τῶν φαινόμεθα ὅτι φέρομεν ἐπάνω μας²⁵ τὸν πνευματικὸν θάνατον. Καὶ διὰ ποῖον ἄλλο πρᾶγμα αὐτοὶ ἐκστρατεύουν ἐναντίον μας; Διότι ὅλοι οἱ δαίμονες μόνον καὶ μόνον διὰ τοῦτο πολεμοῦν ἐναντίον μας, πῶς δηλαδὴ νὰ ἀποξενώσουν ἀπὸ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν Χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος αὐτοὺς πρὸς τοὺς ὑπακούουν. Ἄλλ' ἡμεῖς, πρὶν ἀκόμη μᾶς πολεμήσουν ἐκεῖνοι, ἐστερήσαμεν, καθὼς θλέπω, τοὺς ἑαυτοὺς μας ἀπὸ αὐτὴν τὴν δωρεάν τοῦ Θεοῦ, ἐγκαταλείψαντες τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ καὶ δὲν προθυμοποιούμεθα ἔστω καὶ μίαν φοράν νὰ ζητήσωμεν αὐτὸν μετ' ὅλην μας τὴν ψυχὴν²⁶. Διότι, ἐὰν τὸν ἀνεζητούσαμεν, δὲν θὰ διήρχετο ἡ ζωὴ μας μετ' ὅσην ραθυμίαν καὶ ἀμέλειαν. Ἐὰν ἐφροντίζαμεν διὰ τὰ οὐράνια, δὲν θὰ εἶχομεν τόσον ζῆλον διὰ τὰ γήινα²⁷. Ἐὰν ἐσυλλογιζόμεθα τὰ ἄφθαρτα, δὲν θὰ προσηλωνόμεθα μετ' ὅλην μας τὴν ψυχὴν εἰς τὰ μάταια καὶ φθαρτά. Ἐὰν ἐπεθυμοῦμεν τὰ αἰώνια, δὲν θὰ διεκδικούσαμεν μετ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὰ πρόσκαιρα²⁸. Ἐὰν εἶχομεν ἀγάπην πρὸς τὸν Θεόν, δὲν θὰ ἀπεστρεφόμεθα τοιοῦτοτρόπως ἐκείνους πρὸς μᾶς ὁδηγοῦν πρὸς Αὐτόν. Ἐὰν ἐφροντίζαμεν διὰ τὰς ἀρετάς, δὲν θὰ ἐδδελυσσόμεθα τοὺς διδασκάλους τῶν ἀρετῶν. Ἐὰν μετ' εὐχαρίστησιν ἐδεχόμεθα τὴν νηστείαν, δὲν θὰ ὑπῆρχεν οὐδεμία φιλονικία διὰ τὴν στερησιν φαγητῶν καὶ ποτῶν. Ἐὰν ἀγωνιζόμεθα νὰ εἴμεθα ἐγκρατεῖς εἰς τὰ πάθη, δὲν θὰ ὑποχωρούσαμε ἀχαλίνωτα εἰς τὰς ἡδονάς. Ἐὰν εἶχομεν ἀληθινὴν καὶ στερεάν πίστιν, δὲν θὰ ἐκάναμε τὰ ἔργα τῶν ἀπίστων ἀνθρώπων. Ἐὰν εἶχομεν εἰς τὴν καρδίαν μας φόβον Θεοῦ,

23. Ἰωάν. 9, 32.

24. Ἐφεσ. 2, 3.

25. Β' Κορ. 4, 10.

26. Δευτ. 4, 29.

27. Κολ. 3, 2.

28. Β' Κορ. 4, 18.

200 δὲν θὰ ἀντιδρούσαμεν διὰ κάθε θεάρεστον ἔργον πρὸς τοὺς ἀληθινοὺς δούλους αὐτοῦ. Ἐάν εἶχομεν ἀποκτήσει ταπείνωσιν, δὲν θὰ περιφρονούσαμεν τοὺς δούλους τοῦ Θεοῦ. Ἐάν εἶχομεν ἀξιώθῃ νὰ λάβωμεν τὴν ἀληθινὴν ἀγάπην, καὶ τὸν Θεὸν θὰ ἐγνωρίζαμεν καὶ θὰ ἐπιθυμούσαμε ὅχι μόνον νὰ τιμωρούμεθα, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀτιμαζώμεθα, νὰ πληγωνώμεθα, νὰ ἀδικούμεθα, νὰ ταλαιπωρούμεθα καὶ νὰ ὑπομένωμεν διὰ τὸν Χριστὸν μὲ προθυμίαν κάθε πειρασμὸν καὶ θλίψιν.

Αὐτὴν τὴν στιγμήν ὅμως εἴμεθα τόσοσιν πολὺ κυριευμένοι ἀπὸ τὰ πάθη καὶ εὐρισκόμεθα εἰς τόσῃν μεγάλῃν ζάλην καὶ ἄγνοιαν, ὥστε οὔτε αἰσθανόμεθα τὴν κατάστασιν εἰς τὴν ὁποίαν εὐρισκόμεθα οὔτε γνωρίζομεν ὅτι ὁ δρόμος ποὺ βαδίζομεν εἶναι κακός. Διὰ τοῦτο, λοιπόν, καὶ ἐάν μᾶς συμβουλευσῇ κάποιος διὰ κάποιαν ἁμαρτίαν ποὺ ἔκαναμεν, σὺν νὰ μὴ ἔχωμεν ἀκούσει ποτὲ τὰς Γραφὰς τῶν Χριστιανῶν, ἀπαντῶμεν ἔτσι: «Καὶ μήπως εἶναι ἁμαρτία αὐτὸ ποὺ ἔκανα; Καὶ πρὸς χάριν ποίου καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν νὰ εἶναι ἁμαρτία; Δὲν ἔχουν λόγον νὰ ὀνομάζουν ἁμαρτίαν αὐτὸ μερικοί. Ἀρκεῖ νὰ μὴ ἔκαναμεν τὰ μεγαλύτερα κακά, διότι ὁ Θεὸς δὲν θὰ μᾶς ἐξετάσῃ καταλειπτῶς διὰ τὰ μικρά». Καὶ ποῖοι (τὰ λέγουσιν) αὐτά; Οἱ μοναχοί, ποὺ ἔκαναν καὶ δευτέραν ὁμολογίαν καὶ συμφωνίαν μὲ τὸν Θεόν, ποὺ φέρουν τὸ σχῆμα ὡς σημεῖον τῆς ἀρετῆς καὶ τὸ ὀνομάτους ὡς τίτλον τῆς ἀγιότητος. Ἐκεῖνοι ποὺ ὑπεσχέθησαν εἰς τὸν Χριστὸν νὰ ἀπαρνηθοῦν τὸν κόσμον καὶ τὰ τοῦ κόσμου²⁹, ποὺ ὡμολόγησαν ὅτι θὰ ἀρνηθοῦν γονεῖς καὶ φίλους καὶ θὰ ὑποτάσσωνται καὶ θὰ ὑπακούουν εἰς τὸν πνευματικόν τους πατέρα, σὺν νὰ ὑποτάσσωνται εἰς τὸν Θεόν. Αὐτοὶ ποὺ ὑπεσχέθησαν μίαν ἀκριβῆ καὶ αὐστηράν ἀσκήσιν καὶ εἰς ἓνα ὅλεμμα καὶ εἰς ἓνα ἀνωφελῆ λόγον³⁰. Καὶ τώρα αὐτοὶ οἱ ἴδιοι, τὸν φθόνον, τὴν κατηγορίαν, τὸν γογγυσμὸν, τὴν ἀντιλογίαν, τὸ ψεῦδος, τὴν ἰδιορρυθμίαν, τὸν ὄρκον ἢ τὸ νὰ ἰδιοποιῶνται κρυφά κάτι ἀπὸ τὴν μονὴν καὶ τὸ νὰ δίδουν κάτι εἰς ἄλλον χωρὶς τὴν γνώμην τοῦ προεστῶτος, ὅλα αὐτὰ δὲν τὰ θεωροῦν ὡς ἁμαρτίαν. Ἐπὶ πλέον, δὲν θεωροῦν καθόλου ἁμαρτίαν τὸ νὰ τακτοποιοῦν κακῶς τὰς

29. Α' Ἰωάν. 2, 15.

30. Ματθ. 12, 36.

ἐργασίας πού ἡ μονὴ τοὺς ἔχει ἐμπιστευθῇ, ἦτοι τὸ νὰ ἐνεργοῦν ἢ μὲ προσκόλλησιν εἰς αὐτάς ἢ μὲ ἐμπάθειαν ἢ μὲ δόλον ἢ μὲ φθόνον ἢ μὲ ἀσυνειδησίαν καὶ θαρεῖαν καρδίαν.

Δὲν φρίττεις ἄνθρωπε, ὅταν ἀκοῦης καθημερινῶς τὸν Θεὸν νὰ σοῦ λέγῃ διὰ τοῦ Εὐαγγελίου του: «κακὸς λόγος νὰ μὴ ἐξέρχεται ἀπὸ τὸ στόμα σας³¹. Ἀληθινὰ σὰς λέγω ὅτι διὰ κάθε λόγον ἀνωφελῇ πού θὰ εἶπες, θὰ δώσετε³² λόγον. Καὶ δι' ἓνα ποτήριον ψυχροῦ ὕδατος πού θὰ δώσετε, θὰ πάρете μισθόν»;³³ Δὲν ἀκούεις ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι κριτὴς³⁴ ἀκόμη καὶ τῶν σκέψεων καὶ τῶν λογισμῶν τῆς καρδίας; Διότι τί λέγει; «Αὐτὸς πού θλέπει μία γυναῖκα καὶ τὴν ἐπιθυμεῖ, ἤδη διέπραξε μὲ αὐτὴν μοιχείαν μέσα εἰς τὴν καρδίαν του»³⁵. Βλέπεις ὅτι τὸν θεωρεῖ μοιχὸν ὁ Θεὸς αὐτὸν πού κοιτάζει, κάποιον πρόσωπον καὶ τὸ ἐπιθυμεῖ; "Ετσι νὰ εἶσαι θεσβαιος, ἄνθρωπε, ὅτι αὐτὸς πού εἶναι κυριευμένος ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν χρημάτων, θεωρεῖται φιλάργυρος, καὶ ἐὰν ἀκόμη τίποτε ἀπολύτως δὲν ἔχῃ. Καὶ ἐκεῖνος πού ἐπιθυμεῖ πλούσια καὶ πολλὰ φαγητά, εἶναι γαστρίμαργος, καὶ ἐὰν ἀκόμη ἐξ αἰτίας τῆς πτωχείας του τρέφεται μόνον μὲ ψωμί καὶ νερό. Καὶ αὐτὸς πού δέχεται τοὺς αἰσχροὺς λογισμοὺς ἐπὶ μακρὸν χρόνον καὶ μολύνεται, εἶναι πόρνος, ἔστω καὶ ἂν ἀκόμη δὲν ἀντικρύσῃ ποτὲ ἀνθρώπινον πρόσωπον. "Ετσι καὶ ἐκεῖνος πού λέγει μέσα εἰς τὴν καρδίαν του, «κακῶς ἔχει πράχῃ τοῦτο καὶ χωρὶς λόγον ἔγινε ἐκεῖνο» καὶ «Διὰ ποῖον λόγον ἔγινεν αὐτὸ καὶ τοῦτο τὸ πρᾶγμα; Διὰτί δὲ καὶ τὸ ἄλλο δὲν ἔγινεν;», ἂς μὴ πλανηθῇ, διότι αὐτὸς κατέκρινε καὶ θὰ κριθῇ ὡς κατακριτὴς, καὶ ἐὰν ἀκόμη οὔτε ἓνα λόγον δὲν θγάλῃ ἀπὸ τὸ στόμα του καὶ οὔτε ἓνας ἄνθρωπος δὲν ἀκούσῃ τὴν φωνὴν του³⁶.

Μὴ πλανᾷσθαι, ἀδελφοί μου, διότι ὁ Θεὸς εἶναι φιλάνθρωπος καὶ ἐλεήμων καὶ εὐσπλαγχνος, καὶ ἐγὼ τὸ ὁμολογῶ καὶ τὸ θεβαιῶνω καὶ μάλιστα εἰς τὴν εὐσπλαγχνίαν του ἔχω τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας μου. "Ομως

31. Ἐφεσ. 4, 29.

32. Ματθ. 12, 36.

33. Ματθ. 10, 42. Μάρκ. 9, 41.

34. Ἐβρ. 4, 12.

35. Ματθ. 5, 28.

36. Ματθ. 12, 19. Ἦσ. 42, 2.

μάθετε ότι εκείνους που δεν μετανοοῦν καὶ δὲν φυλάττουν μὲ φόβον πολὺν καὶ ἀκρίθειαν τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ, δὲν θὰ τοὺς ὠφελήσῃ καθόλου ἡ φιλανθρωπία του, ἀλλὰ θὰ τιμωρηθοῦν πολὺ σκληρότερα ἀπὸ τοὺς ἀθαπτίστους καὶ τοὺς ἀπίστους ἀνθρώπους. Μὴ πλανᾶσθε, ἀδελφοί μου, μήτε νὰ σᾶς φαίνονται ὅτι μερικά ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματα εἶναι μικρά μήτε νὰ καταφρονῶνται ἀπὸ σᾶς μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι δὲν προξενοῦν μεγάλην θλάβην εἰς τὰς ψυχὰς σας. Διότι οἱ εὐγνώμονες δοῦλοι δὲν γνωρίζουν καμμίαν διαφορὰν μεταξὺ τῶν μικρῶν καὶ μεγάλων ἁμαρτημάτων, ἀλλὰ ὅταν κάνουν κάποιο σφάλμα, ἔστω καὶ μὲ τὸ βλέμμα ἢ τὸν λογισμόν ἢ τὸν λόγον, τότε συμπεριφέρονται ὥσάν νὰ ἐξέπεσαν ἀπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, πρᾶγμα ποὺ πιστεύω ὅτι εἶναι καὶ ἀληθινόν. Διότι ἐκεῖνος ποὺ ἐσυλλογίσθη τὸ παραμικρὸν ἔξω ἀπὸ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ δὲν μετενόησεν ἀμέσως μὲ τὸ νὰ διώξῃ μακριὰ τὸν λογισμόν, ἀλλ' ἐδέχθη νὰ τὸν κρατήσῃ, τοῦτο λογαριάζεται ὡς ἁμαρτία, ἔστω καὶ ἐάν ἀκόμη τὸ συλλογίζεται χωρὶς νὰ ἡξεύρῃ ὅτι εἶναι κακόν. Διότι, ὅταν ἦλθεν ὁ νόμος, δηλαδὴ ἡ διδασκαλία τῶν Ἀγίων Γραφῶν, τὸ μὲν κακόν ποὺ εὐρίσκετο μέσα εἰς τὴν ἄγνοϊαν ἀνέζησεν³⁷ καὶ ἡ ἁμαρτία εὐρέθη μέσα μου³⁸, ἐγὼ δὲ ἐγίνα νεκρὸς³⁹ καὶ ξένος πρὸς τὸ καλόν.

Πρέπει, λοιπόν, νὰ διακρίνωμεν καλῶς ὅλους τοὺς λογισμοὺς ποὺ ἔρχονται εἰς τὸν νοῦν μας καὶ νὰ τοὺς συγκρίνωμεν πρὸς τὰς μαρτυρίας τῶν θεοπνεύστων Γραφῶν καὶ τὴν διδασκαλίαν τῶν πνευματικῶν καὶ ἁγίων πατέρων. Καί, ἐάν μὲν τοὺς εὐρωμεν συμφώνους καὶ ἰσοδυνάμους πρὸς τὰς μαρτυρίας αὐτάς, ὡς ἀγωνισθῶμεν μὲ ὁσὴν δύναμιν ἔχομεν νὰ τοὺς διατηρήσωμεν καὶ νὰ τοὺς κάνωμεν πρᾶξιν. Ὅταν ὅμως δὲν συμφωνοῦν πρὸς τὸν λόγον τῆς ἀληθείας⁴⁰, πρέπει μὲ πολλὴν ὀργὴν νὰ τοὺς ἐξαποστέλλωμεν μακριὰ μας, καθὼς ἔχει γραφῇ: «Ὁργίζεσθε καὶ μὴ ἁμαρτάνετε»⁴¹. Διότι, ὥσάν μίσμα καὶ κεντρὶ θανάτου⁴², πρέπει νὰ ἀποφεύγωμεν τὴν

37. Ρωμ. 7, 9.

38. Ρωμ. 7, 17, 20.

39. Ρωμ. 7, 10.

40. Ἐφεσ. 1, 13. Κολ. 1, 5.

41. Ψαλμ. 4, 5.

42. Α' Κορ. 15, 56.

ἐπιδρομὴν τῶν ἐμπαθῶν λογισμῶν. Χρειάζεται, λοιπόν, ἐκ μέρους μας διαρκὲς ἐγρήγορσις, πολὺς ζήλος καὶ προσεκτικὴ ἔρευνα τῶν θείων Γραφῶν. Διότι, διὰ νὰ δείξῃ ὁ Κύριος τὴν ὠφέλειαν ποὺ προέρχεται ἀπ' αὐτάς, ἔλεγεν: «Ἐρευνᾶτε τὰς Γραφάς»⁴³. Ἐρευνᾶτε καὶ κατέχετε μὲ πολλὴν ἀκρίθειαν καὶ πίστιν τὰ λεγόμενα⁴⁴, διὰ νὰ ἡμπορέσετε ἔτσι, μὲ τὸ νὰ γνωρίζετε ἀκριβῶς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ⁴⁵ ἐκ τῶν θείων Γραφῶν, νὰ διακρίνετε ἁλάνθαστα τὸ καλὸν ἀπὸ τὸ κακόν⁴⁶ καὶ νὰ μὴ ὑπακούετε εἰς κάθε πνεῦμα⁴⁷ οὔτε νὰ παρασύρεσθε ἀπὸ τοὺς θλασθεροὺς λογισμοὺς⁴⁸. Μάθετε, ἀδελφοί μου ὅτι τίποτε δὲν εἶναι εὐκόλον διὰ τὴν σωτηρίαν μας, ὅσον τὸ νὰ ἀκολουθῶμεν τὰ θεῖα προστάγματα τοῦ Σωτήρος. Πλὴν ὅμως χρειαζόμεθα πολλὰ δάκρυα, πολὺν φόβον καὶ πολλὴν ὑπομονὴν καὶ ἐπίμονον προσευχὴν, διὰ νὰ μᾶς ἀποκαλύψῃ ὁ Θεὸς τὴν δύναμιν ποὺ κρύβει ἀκόμῃ καὶ ἓνας δεσποτικὸς λόγος Του. Κι' ἔτσι νὰ γνωρίσωμεν τὸ μέγα μυστήριον ποὺ κρύπτεται κάτω ἀπὸ τὰ ἀπλᾶ λόγια καὶ νὰ δώσωμεν τὰς ψυχὰς μας⁴⁹ εἰς θάνατον καὶ διὰ μίαν κεραίαν⁵⁰ τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ. Διότι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ὁμοιάζει μὲ δίκοπον μάχαιραν, ἡ ὁποία τέμνει καὶ ἀποχωρίζει τὴν ψυχὴν⁵¹ ἀπὸ κάθε σωματικὴν ἐπιθυμίαν καὶ αἰσθησιν. Κι' ὅχι μόνον αὐτὸ ἀλλὰ γίνεται καὶ ἀναμμένη φλόγα⁵² ποὺ ἀνάπτει τὸν ζήλον τῆς ψυχῆς μας καὶ μᾶς κάμει νὰ μὴ δίδωμεν σημασίαν εἰς ὅλα τὰ λυπηρὰ πράγματα τῆς ζωῆς αὐτῆς, ἀλλὰ νὰ θεωρῶμεν χαρὰν κάθε πειρασμόν⁵³ ποὺ ἔρχεται καὶ νὰ ἐπιθυμῶμεν καὶ νὰ ἀποδεχώμεθα, ὡσάν ζωὴν καὶ πρόξενον ζωῆς, τὸν θάνατον, ποὺ εἶναι φοβερός διὰ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους.

Διὰ τοῦτο, παρακαλῶ, ὡς ἐξυπνήσωμεν ἐπὶ τέλους, ἀδελφοί μου, καὶ ὡς παρακινήσωμεν ὁ ἓνας τὸν ἄλλον

43. Ἰωάν. 5, 39.

44. Λουκ. 8, 15.

45. Λουκ. 12, 47. Ρωμ. 2, 18.

46. Ἑβρ. 5, 14. Γ' Βασ. 3, 9.

47. Α' Ἰωάν. 4, 1.

48. Ἑβρ. 4, 14.

49. Α' Ἰωάν. 3, 16.

50. Ματθ. 5, 18.

51. Ἑβρ. 4, 12.

52. Ἰερ. 20, 9, 23, 29.

53. Ἰάκ. 1, 2.

μέ λόγους παρακλήσεως πρὸς ζῆλον καὶ μίμησιν τοῦ καλοῦ. "Ὡς τρέξωμεν θιαστικά καὶ ὡς ἀγωνισθῶμεν με προθυμίαν πολλήν νὰ διαφύγωμεν τὴν προσκόλλησιν τοῦ κόσμου καὶ διὰ τῆς ταπεινώσεως νὰ ἐνωθῶμεν με τοὺς ἀπ' αἰῶνος ἁγίους⁵⁴. "Ὡς ἀποβάλλωμεν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον⁵⁵ με τὸ νὰ κόψωμεν τὸ σαρκικὸν θέλημα καὶ νὰ νεκρώσωμεν τὸ γήϊνον φρόνημα καὶ ὡς ἐνδυθῶμεν διὰ τῆς καθαρᾶς καὶ αὐλοῦ προσευχῆς τὸν νέον Ἀδάμ, τὸν Ἰησοῦν Χριστόν⁵⁶, ἀφοῦ καθαρίσωμεν τὸν ἑαυτὸν μας με τὰ παντοτινὰ δάκρυα. "Ὡραν με τὴν ὥραν καὶ ἡμέραν με τὴν ἡμέραν ὡς ἀνακαινίζομεθα διὰ τῆς μετανοίας⁵⁷, διὰ νὰ μάθωμεν νὰ πολεμῶμεν καὶ νὰ παλαίωμεν με τοὺς δαίμονας, τοὺς ἐχθροὺς μας, πού πάντοτε μᾶς πολεμοῦν. Διότι αὐτὸς πού οὐδέποτε ἀπέκτησε τὰ ὅπλα πού εἶπομεν, δὲν δύναται νὰ ἀντισταθῇ⁵⁸ κατὰ τὴν ὥραν τοῦ πολέμου, ἀλλὰ κάθε στιγμὴν εὐρίσκεται πληγωμένος. Διότι με τὸ νὰ μὴ εἶναι ὡπλισμένος με τὰ ὅπλα ἐκεῖνα, δὲν δύναται νὰ περνᾷ τὴν ζωὴν του με ἐλευθερίαν καὶ εἰρήνην, ἐπειδὴ ὁ ἐσωτερικὸς πόλεμος τῶν δαιμόνων δὲν ὁμοιάζει με τοὺς ἐξω πολέμους καὶ τὰ ὅπλα, ἀλλὰ εἶναι πολὺ φρικωδέστερος ἀπ' ἐκείνους. Διότι ὅταν μάχωνται ἄνθρωποι ἐναντίον ἄλλων ἀνθρώπων, ἄλλοτε μὲν πολεμοῦν με τὰ ὅπλα, ἄλλοτε δὲ ἀποσύρονται καὶ παύουν τὸν πόλεμον καὶ ρίπτουν τὰ ὅπλα καὶ κοιμῶνται καὶ τρώγουν με ὀλὴν τους τὴν ἡσυχίαν καὶ πολλάκις ἀσφαλίζουν τοὺς ἑαυτοὺς των με ὀχυρώματα καὶ τοποθετοῦνται ὡς φύλακες πότε ὁ ἓνας καὶ πότε ὁ ἄλλος. "Ἔτσι, ἐὰν κάποιος εὕρῃ τρόπον νὰ διαφύγῃ τοὺς ἐχθροὺς, διασώζεται. Καὶ ἐὰν συλληφθῇ αἰχμάλωτος, ἴσως νὰ μὴ θανατωθῇ, ἀλλ' ἐνδέχεται, ἀφοῦ ἀνταλλάξῃ τὴν ἐλευθερίαν με ἐνδοξον δουλείαν, νὰ φαῖν πρὸ πλοῦσιος καὶ δοξασμένος ἀπὸ πρῶτα. "Ὁμως ἐδῶ δὲν εἶναι ἔτσι, ἀλλ' ὁ πόλεμος εἶναι ἀκατάπαυστος καὶ εἶναι ἀνάγκη οἱ στρατιῶται τοῦ Χριστοῦ νὰ φοροῦν πάντοτε τὰ ὅπλα τους. Διότι αὐτὸς ἐδῶ ὁ πόλεμος δὲν εἶναι δυνατόν νὰ σταματήσῃ οὔτε τὴν νύκτα, οὔτε τὴν ἡμέραν, οὔτε καμμίαν ἄλλην

54. Λουκ. 1, 70. Πράξ. 3, 21.

55. Κολ. 3, 9.

56. Α' Κορ. 15, 45. Κολ. 3, 10. Ρωμ. 13, 14.

57. Εβρ. 6, 6.

58. Εφεσ. 6, 11. 13.

στιγμὴν, ἀλλὰ πάντοτε εὐρισκόμεθα εἰς τὸ ἀποκορύφωμα τῆς μάχης, ἀκόμη καὶ ὅταν τρώγωμεν καὶ πίνωμεν καὶ κοιμώμεθα καὶ κάνωμεν ὅ,τιδήποτε ἄλλο⁵⁹. Διότι ἔχομεν ἐχθρούς ἀσάρκους, οἱ ὅποιοι, ἂν καὶ δὲν τοὺς βλέπωμεν, εἶναι πάντοτε ἐμπροσθέν μας καὶ μᾶς πολεμοῦν καὶ παρρητοῦν μὲ μεγάλην ἀκρίθειαν, μὴπως καὶ ἡμπορέσουν νὰ εὕρουν κάποιο ἀπὸ τὰ μέλη μας ἀπροφύλακτον, διὰ νὰ ἐμπήξουν ἐκεῖ τὰ βέλη των καὶ νὰ μᾶς θανατώσουν. Καὶ δὲν ὑπάρχει κανένας πού νὰ ἡμπορῇ νὰ προφυλαχθῇ μὲ αἰσθητὰ τείχη καὶ ὀχυρώματα καὶ νὰ κρυφθῇ, ἔστω καὶ διὰ μίαν στιγμὴν, καὶ νὰ ἀνασπασθῇ ὀλίγον ἢ διὰ τῆς φυγῆς νὰ σωθῇ. Οὐτε εἶναι δυνατὸν νὰ πολεμήσῃ ἄλλος ἀντὶ ἄλλου, ἀλλ' εἶναι ἀνάγκη ὅλοι οἱ ἄνθρωποι νὰ λάθουν μέρος εἰς αὐτὸν τὸν πόλεμον καὶ τότε ἢ θὰ νικήσουν καὶ θὰ ζήσουν ἢ θὰ πληγωθοῦν καὶ θὰ ἀποθάνουν.

Πληγὴ δὲ θανατηφόρος εἶναι κάθε ἁμαρτία διὰ τὴν ὁποίαν δὲν μετανοοῦμεν καὶ δὲν τὴν ἐξομολογούμεθα, καθὼς καὶ τὸ νὰ πέσῃ κάποιος εἰς ἀπόγνωσιν, πρᾶγμα πού ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἰδικήν μας προαίρεσιν καὶ θέλησιν. Διότι, ἐὰν ἐμεῖς δὲν παραδώσωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας εἰς τὸν λάκκον τῆς ἀμελείας καὶ τῆς ἀπελπισίας, καμμίαν ἐντελῶς δύναμιν δὲν θὰ ἔχουν ἐπάνω μας οἱ δαίμονες. Ἀλλὰ καὶ ὅταν πληγωθῶμεν ἀπὸ αὐτοὺς, ἐὰν θέλωμεν, ἡμποροῦμεν νὰ γίνωμεν διὰ θερμῆς μετανοίας πῶς ἀνδρεῖοι καὶ πῶς ἔμπειροι. Διότι τὸ νὰ ἀναστηθῇ καὶ νὰ πολεμήσῃ κανεὶς ὕστερα ἀπὸ τὰς πληγὰς καὶ τὸν θάνατον, τοῦτο εἶναι κατόρθωμα τῶν πῶς γενναίων καὶ ἀνδρείων ἀνθρώπων καὶ εἶναι μεγάλης ἀξίας καὶ πολλοῦ θαυμασμοῦ. Καὶ ἐνῶ τὸ νὰ μὴ πληγωθῶμεν δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἐμᾶς, τὸ νὰ γίνωμεν ὅμως ἀθάνατοι ἢ θνητοὶ εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν μας. Διότι, ἐὰν δὲν ἀπελπισθῶμεν, δὲν θὰ ἀποθάνωμεν καὶ δὲν θὰ μᾶς κυριεύσῃ ὁ θάνατος⁶⁰; ἀλλὰ θὰ εἴμεθα πάντοτε δυνατοὶ καταφεύγοντες διὰ τῆς μετανοίας εἰς τὸν παντοδύναμον καὶ φιλόνηρον Θεόν.

Διὰ τοῦτο, λοιπόν, παρακαλῶ καὶ τὸν ἑαυτὸν μου καὶ ὅλους ἐσᾶς, νὰ ἐπιδείξωμεν διὰ τῶν ἀγαθῶν ἔργων κάθε ζῆλον καὶ ἀνδρείαν ὑπομονῆς καὶ καρτερίας, διὰ

59. Α' Κορ. 10, 31.

60. Ρωμ. 6, 9.

νά φθάσωμεν, θαδίζοντες σύμφωνα μέ τάς ἐντολάς καί τά προστάγματα τοῦ Χριστοῦ, μέ προθυμίαν ψυχῆς εἰς τάς αἰωνίους σκηνάς κάτω ἀπό τήν ὁδηγίαν τοῦ Πνεύματος. Καί ἔτσι νά ἀξιωθῶμεν νά παρασταθῶμεν ἔμπροσθεν τῆς μιᾶς καί ἀδιαίρετου Τριάδος καί νά τήν προσκυνήσωμεν ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν, εἰς τόν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καί τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

IV'

Περὶ μετανοίας καὶ κατανύξεως καὶ διὰ ποιῶν ἔργων εἶναι δυνατόν νὰ τὰς ἀποκτήσῃ κανεῖς. Καὶ περὶ τοῦ ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ φθάσῃ κανεῖς εἰς καθαρότητα καὶ ἀπάθειαν χωρὶς δάκρυα.

1

Α Ο Γ Ο Σ Δ'

Ἀδελφοί καὶ πατέρες, ἀναγινώσκετε τοῦ ὁσίου πατρὸς Συμεῶν τοῦ Στουδίτου! τὰ θεόπνευστα συγγράμματα, ποὺ ἀντανακλοῦν τὰ σπουδαῖα κατορθώματά του καὶ ποὺ ἔγραψε κάτω ἀπὸ τὴν καθοδήγησιν τοῦ Ἀγίου Πνεύματος² πρὸς ὠφέλειαν τῶν πολλῶν. Μεταξὺ τῶν ἄλλων θαυμαστῶν κατορθωμάτων του ρητῶς ἔγραψε καὶ ἐδίδασκε καὶ τοῦτο, καθὼς τὸ ἐφύλαξεν ἀπαράβατο εἰς ὅλην του τὴν ζωὴν, λέγων: «Ἀδελφοί, ἄνευ δακρύων μὴ κοινωνήσῃς ποτέ». Αὐτὸ οἱ ἀκροαταὶ — ἦσαν πολλοὶ κοσμικοὶ καὶ μοναχοὶ περιλάλητοι διὰ τὴν ἀρετὴν³ — τὸ ἤκουσαν μὲ πολὺν θαυμασμόν. Καὶ ἀφοῦ ἐκοί-

1. Ὁ Στουδίτης Συμεὼν, ὁ ἐπονομαζόμενος Ἐλλαδὴς ἢ Ἐλαδὴς, ἦτο ἀπλῶς ἓνας μοναχὸς τῆς περιωνόμου μονῆς τοῦ Στουδίου εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐγένετο ὁ πνευματικὸς πατὴρ καὶ διδάσκαλος τοῦ Συμεῶν. Ἐγγενήθη τὸ 917 καὶ ἀπέθανε τὸ 986/987. Εἶχε τὸ προορατικὸν χάρισμα καὶ ἦτο μέγας εἰς τὴν ἀρετὴν. ἔκχευε τὸν Ἀγ. Συμεὼν μοναχὸν καὶ τὸν εἰσήγαγεν εἰς τὴν μονὴν τοῦ Ἀγ. Μάμαντος. Ἐστάθη ὁ ποιμὴν ποῦ τὸν ἐδήγησεν εἰς τοὺς θησαυροὺς τῆς μυστικῆς σοφίας καὶ τοῦ ἐδείξε τὸν ὁρόν τῆς τελειότητος. Πόσον μεγάλην θέσιν εἶχεν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Νέου Θεολόγου ὁ πνευματικὸς του πατὴρ, φαίνεται ἀπὸ τὸν ἀγῶνα ποῦ ὁ πρῶτος ἔκανε καὶ τοὺς διωγμοὺς ποῦ ἐδοκίμασεν, ἕως ὅτου πείσῃ τὸ πατριαρχεῖον νὰ τοῦ ἐπιτρέψῃ νὰ ἑορτάζῃ τὴν μνήμην τοῦ διδασκάλου του. Ἡ ἑορτὴ πάντως τῆς μνήμης Συμεῶν τοῦ Ἐλλαδοῦς φαίνεται ὅτι ἐτάλειτο εἰς περιορισμένην κλίμακα, διὰ τοῦτο καὶ ἀγνοοῦμεν τὸν χρόνον τελέσεώς της.

2. Ὁ Νικήτας Σιτηθῆτις μαρτυρεῖ ὅτι ὁ Συμεὼν ὁ Ἐλλαδὴς «ὄβελον δὴν πάσης ὠφελείας οὐσαν πνευματικῆς, ἀγραμμάτου ὦν, θεοῦ Πνεύματι συνεγράφατο» (Βίος 72, 12-14).

3. Πρόκειται περὶ τῆς ἑορτῆς εἰς τὴν μνήμην τοῦ Συμεῶν τοῦ Ἐλλαδοῦς. Ὁ Συμεὼν ὁ Νέος Θεολόγος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πνευματικοῦ του πατρὸς, πρὶν ἀχόμῃ νὰ ἀναγνωρίσουν τὴν ἀγιότητά του αἱ ἐκκλησιαστικαὶ ἀρχαί, ἤρχισε νὰ τιμᾷ αὐτὸν ὡς ἁγίον.

Ἐφρόντισε νὰ ἱσορηθῇ μία εἰκόνα του, συνέθεσεν ἀκολουθίαν πρὸς τιμὴν του καὶ ἐτέλει μεγαλοπρεπῶς τὴν μνήμην του ἐπὶ δέκα ἐξ ἑτῆ μεταξὺ τῶν ἐτῶν 987-1003. Ἡ ἑορτὴ ἐγίνετο μεταξὺ τῶν μοναχῶν εἰς τὸ μο-

ταξεν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον, ὥσάν νά ὑπομειδιούσαν⁴, εἶπον μέ μίαν φωνήν: «Λοιπὸν ἡμεῖς ὥς μὴ κοινωνήσωμεν ποτέ, ἀλλὰ ὥς μέινωμεν ὅλοι ἀκοινωνήτοισι! Μόλις δὲ ἐγὼ ὁ ἄθλιος καὶ ταλαίπωρος ἤκουσα αὐτά, ἐκάθισα μόνος μου καὶ ἀνελογίσθην καὶ τοὺς ἀκροατάς καὶ τὰ λόγια των. Ἐλυπήθην ὑπερβολικά, ἔκλαυσα πικρά⁵ καὶ με θαρὺν πόνον εἰς τὴν καρδίαν ἔτσι εἶπα μέσα μου: «Ἐ-
 ράγε εἶπαν αὐτά πού εἶπαν, ἐπειδὴ πραγματικά ἔτσι φρονοῦν καὶ ἐπειδὴ στοχάζονται ὅτι εἶναι ἀδύνατον τοῦτο; Ἡ μήπως περιεγέλασαν τὸν λόγον, ἐπειδὴ ἐθε-
 ῶρησαν πολὺ μικρὸν κατόρθωμα τὸ νὰ κλαίουں μόνον κατὰ τὸν καιρὸν τῆς θείας κοινωνίας»; Πάντως εἶναι ἀληθές ὅτι, κι' ὅταν ἀκόμη ἐπιθυμήσῃ κανεὶς νὰ κοινο-
 νήσῃ, ἐάν δὲν ἔχῃ ἔργον καθημερινὸν καὶ νυκτερινὸν τὸ νὰ κλαίῃ ἐνώπιον τοῦ Χριστοῦ, δὲν θὰ ἡμπορέσῃ παν-
 τελῶς νὰ κλαύσῃ καὶ νὰ πενθήσῃ κατὰ Θεὸν οὔτε νὰ χύσῃ σταλαγμοὺς δακρύων. Καὶ πῶς ἀλήθεια θὰ γί-
 νῃ αὐτό, ἐάν δὲν ἔλθῃ κάποτε κατὰ κάποιαν (θείαν) οἰκονομίαν ἄρρητον ἢ ἐξ αἰτίας ἑνὸς τυχαίου γεγονό-
 τος; Αὐτὸ δὲν με παραξενεύει, διότι καὶ ἄλλοι ἔκλαυ-
 σαν καὶ ἐδάκρυσαν συγχρόνως κατὰ τὴν ὥραν τοῦ θα-
 νάτου των —καὶ αὐτοὶ δὲν εἶναι πολλοὶ ἀλλὰ ὀλίγοι καὶ μετρημένοι.— Ἐάν δὲ νομίζουν ὅτι εἶναι παντελῶς ἀδύνατον καὶ τοῦτο, νὰ μεταλαμβάνῃ δηλαδὴ κανεὶς με-
 δάκρυα καθημερινῶς τῶν φρικτῶν μυστηρίων, ἀλλοί-
 μονον διὰ τὴν ἄγνοιαν, ἀλλοίμονον διὰ τὴν ἀναισθησί-
 αν, ἀλλοίμονον διὰ τὴν ἀφροσύνην, τὴν ἀμέλειαν καὶ
 τὴν πώρωσιν ἐκείνων πού λέγουں αὐτά. Διότι, ἐάν ἔ-
 κρινον τοὺς ἑαυτούς των, δὲν θὰ κατεκρίνοντο⁶ ἀπὸ τὰ
 ἴδια τους τὰ λόγια ἐάν ἐφρόντιζαν νὰ μετανοήσουν,
 ποτὲ δὲν θὰ ἔλεγαν ὅτι τοῦτο εἶναι ἀδύνατον ἐάν ἔ-
 πρατταν ἔργα καρποφόρα, δὲν θὰ ἔμεναν παντελῶς ἄ-

ναστήριον, ἀλλ' ἤρχοντο καὶ πολλοὶ ἄνθρωποι τοῦ λαοῦ. Βεβαίως δι' ἐλα-
 αὐτὰ ὁ Σωμὴν συνήντησε μεγάλην ἀντίθρασιν ἐκ μέρους τῶν ἐκκλησιαστι-
 κῶν ἀρχῶν. Ὅμως ὑπερασπίσθη σταθερῶς τὸ δικαίωμά του νὰ τιμῇ τὸν
 διδάσκαλόν του. (Περὶ αὐτοῦ βλ. περισσότερα εἰς τὸν Βίον τοῦ Νικήτα Στη-
 θάτου. Διονυσίου Ζαγοραίου, Ἄπαντα τοῦ Ἁγίου Σωμῆν, ἔκδοσις Ρηγό-
 πούλου, Θεσσαλονίκη 1969, σελ. 11-16).

4. Εἰς τὴν φράσιν αὐτὴν διαφαίνεται ἕνας εἰρωνικὸς τόνος. Ἐνα ση-
 μεῖον πού δείκνυται τὴν ἀντίθρασιν εἰς τὴν πνευματικὴν γραμμὴν τοῦ Ἁ-
 γίου Σωμῆν.

5. Λουκ. 22, 62.

6. Α' Κορ. 11, 31. Λουκ. 19, 22. Ματθ. 12, 37.

γευστοι αὐτοῦ τοῦ καλοῦ, αὐτῆς τῆς δωρεᾶς τοῦ Θεοῦ· ἐάν εἶχαν ἀποκτήσει εἰς τὴν καρδίαν τῶν φόβον Θεοῦ, θὰ ὡμολογοῦσαν ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ πενθοῦν καὶ νὰ κλαίουν ὄχι μόνον κατὰ τὴν ὥραν τῆς θείας μεταλήψεως, ἀλλὰ καὶ εἰς κάθε στιγμήν, ἐάν ἦτο δυνατόν.

Δι' αὐτό, ἐπιθυμῶν νὰ δώσω εἰς τὴν ἀγάπην σας πληροφορίας περὶ αὐτοῦ τοῦ πράγματος, ὥσάν νὰ ἀπευθύνωμαι εἰς αὐτοὺς τοὺς ἰδίους ποὺ ὠμίλησαν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἔκρινα καλὸν νὰ ἐρωτήσω πρῶτα ἀπ' ὅλα τὸ ἐξῆς: «Εἶπατέ μου, καλοὶ μου ἀδελφοί, διὰ ποῖον λόγον εἶναι τοῦτο ἀδύνατον»; — «ἐπειδὴ, ἀπαντοῦν, ἄλλοι μὲν καταλύσσονται εὐχερῶς καὶ αὐθορμήτως, ἄλλοι δὲ ποὺ ἔχουν καρδίας σκληράς ὥσάν τὴν πέτραν δὲν καταλύσσονται, οὔτε ὅταν τοὺς δέρνουν. Ἐκεῖνοι, λοιπόν, ποὺ εὐρίσκονται εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν, πῶς ἤμπορουν νὰ κλαίουν καὶ νὰ πεθοῦν καὶ νὰ κοινωνοῦν πάντοτε μὲ δάκρυα; Ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ ἱερεῖς ἀκόμη, ποὺ τελοῦν τὴν θείαν καὶ ἀναίμακτον λειτουργίαν, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ κλαίουν»; — «Εἶπατε, λοιπόν, ἐάν γνωρίζετε. Αὐτό, τὸ νὰ εἶναι δηλαδὴ μερικοὶ σκληροὶ καὶ δυσκολοκατάνυκτοι, ἀπὸ ποῦ προήλθεν εἰς αὐτοὺς; Ἐάν ὅμως ἀγνοήτε, ἀφοῦ κατεβῆτε χωρὶς ἐντροπήν ὀλίγον ἀπὸ τὸ ὕψος ποὺ εὐρίσκεσθε καὶ κλίνετε εὐμενῶς πρὸς ἐμὲ τὴν ἀκοήν σας, μὴ θεωρήσετε ἀνάξιον νὰ τὸ μάθετε ἀπὸ ἐμὲ τὸν ἐλάχιστον. Διότι ἔχει γραφῇ ὅτι: «Ἐάν κάτι ἔχη ἀποκαλυφθῇ εἰς τὸν ἔσχατον, τότε ἂς σιωπήσῃ ὁ πρῶτος»⁷. «Πῶς, λοιπόν, λέγουν ἄλλος μὲν εἶναι σκληρὸς καὶ ἄλλος εὐκατάνυκτος»; Ἄκουσε. Ὁ μὲν πρῶτος εἶναι κακοπροαίρετος, ὁ δὲ ἄλλος καλοπροαίρετος· καὶ ὁ μὲν ἓνας ἔχει πονηροὺς λογισμοὺς, ὁ ἄλλος ὅμως ὄχι· καὶ τὰ ἔργα τοῦ ἐνὸς εἶναι κακά, τοῦ δὲ ἄλλου φιλόθεα. Καὶ ἂν θέλῃς, ἐξέτασε καὶ θὰ εὕρῃς ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ποὺ ἔζησαν μέχρι τῶρα, ἔγιναν σκληροὶ ἢ εὐκολοκατάνυκτοι δι' αὐτοὺς τοὺς τρεῖς λόγους. Διότι πολλοὶ ἔγιναν ἀπὸ καλοὶ κακοὶ καὶ ἀπὸ κακοὶ καλοὶ. Καὶ διὰ νὰ τοὺς ἀπαριθμήσω ἀπὸ τὴν ἀρχήν, διατί ὁ ἑωσφόρος ἐξέπεσεν;⁸ Ὅχι, ἐπειδὴ συγκατετέθη εἰς τὴν κακὴν προαίρεσιν καὶ τὸν κακὸν λογισμόν; Διατί ὁ Κάϊν ἔγινεν ἀδελφο-

7. Α' Κορ. 14, 30.

8. Ἦσ. 14, 12.

κτόνος;⁹ Δὲν παρεδόθη εἰς τὸν φθόνον καὶ τὸν ἐφόνευσεν, ἐπειδὴ προτίμησε λόγῳ τῆς κακῆς προαιρέσεως, τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀπὸ τὸν Πλάστην καὶ ἠκολούθησε τὰ ἴχνη τῶν πονηρῶν λογισμῶν; Διατί ὁ Σαοὺλ ἐζήτει νὰ συλλάβῃ καὶ νὰ φονεύσῃ τὸν Δαυὶδ, ποὺ προηγουμένως ἐτίμα σὰν τὸν ἑαυτὸν τοῦ καὶ τὸν ὑπερηγάπα σὰν εὐεργέτην;¹⁰ Συνέβη τοῦτο ἐκ φύσεως ἢ λόγῳ τῆς κακῆς προαιρέσεως; Εἶναι φανερόν ὅτι συνέβη ἀπὸ κακὴν προαίρεσιν. Διότι κανεὶς δὲν ἐπλάσθη κακὸς ἐκ φύσεως, ἐπειδὴ ὁ Θεὸς δὲν εἶναι δημιουργὸς κακῶν ἔργων, ἀλλὰ «λίαν καλῶν»¹¹, καθόσον οὗτος εἶναι τὸ πλήρωμα τῆς ἀγαθότητος. Καὶ εἶναι οὐχὶ «θέσει καὶ προαιρέσει, ἀλλὰ φύσει καὶ ἀληθείᾳ». Ἐπὶ πλέον διατί ὁ μὲν ἕνας ληστής ποὺ ἐσταυρώθη μαζί με τὸν Δεσπότην Ἰησοῦν Χριστὸν ἔλεγεν: «Ἐάν σὺ εἴσαι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, σῶσε τὸν ἑαυτὸν σου καὶ ἡμᾶς» ὁ ἄλλος δὲ μὴ ἀντέλεγεν εἰς αὐτόν: «Δὲν φοβᾶσαι οὔτε τὸν Θεόν; Καὶ ἐμεῖς μὲν δικαίως, διότι ἀπολαμβάνομεν ἅξια ἐκείνων, ποὺ ἐκάναν, ἐνῷ αὐτὸς δὲν ἔκανε κανένα κακόν»;¹² Διατί, εἰπέ μου, ὁ μὲν πρῶτος ἔλεγεν αὐτά, ὁ δὲ ἄλλος ἐκεῖνα, καὶ ὁ ἕνας ἐσώθη, ὁ δὲ ἄλλος κατεδικάσθη; "Ο-χι ἐξ αἰτίας τῆς προαιρέσεως καὶ τῶν λογισμῶν ποὺ ἤσαν εἰς τὸν ἕνα καλοί καὶ εἰς τὸν ἄλλον κακοί; Ἐξ αἰτίας αὐτῶν ὁ μὲν ἕνας ἠπίστησεν, ὁ δὲ ἄλλος ἐπίστευσε καὶ ἔλεγεν «Μνήσθητί μου Κύριε, ὅταν ἔλθῃς εἰς τὴν βασιλείαν σου»¹³.

"Ομως θὰ παραλείψω τοὺς ἄλλους —εἶναι τόσοι πολλοί— καὶ ἀπὸ αὐτὰ ποὺ θέλω νὰ σᾶς εἰπῶ, μάθετε καὶ κατανοήσατε ὅτι ὁ καθένας γίνεται κατασκευτικὸς καὶ ταπεινὸς ἢ σκληρόκαρδος καὶ ὑπερήφανος διὰ τῆς ἐλευθερίας τῆς βουλήσεως. Καὶ εἶναι φυσικόν. "Ας ὑποθέσωμεν ὅτι δύο ἄνθρωποι, ποὺ ἀρνοῦνται τὸν κόσμον, ἐξασκοῦν τὴν ἰδίαν τέχνην, εἶναι συγγενεῖς καὶ συνομήλικοι, ἴσως καὶ ἀδελφοί. Ἐχουν τὸ ἴδιον φρόνημα καὶ τοὺς ἰδίους τρόπους, εἶναι δηλαδὴ μοχθηροί, σκληροί, ἀσπλαγχνοί, ἀπάνθρωποι, φιλόσαρκοι καὶ φιλάργυροι καὶ ἐξ Ἰσου διέπραξαν κάθε εἶδους κακίαν

9. Γεν. 4, 8.

10. Α' Βασ. 18, 24 ἐξ.

11. Γεν. 1, 31.

12. Λουκ. 23, 39-41. Ματθ. 27, 40.

13. Λουκ. 23, 42.

καὶ πονηρίαν. Αὐτοί, λοιπόν, εἰσέρχονται συγχρόνως εἰς τὸ στάδιον τῆς ἀσκήσεως. Καὶ ὁ μὲν ἕνας ἀφοῦ ἀποκοπῇ ἀπ' ὅλα τὰ κακὰ, ἀποκτᾷ κάθε ἀρετὴν μὲ θερμὴν πίστιν καὶ προθυμίαν. Ὁ ἄλλος ὁμοῦς γίνεται χειρότερος ἀπὸ ὅ,τι πρὶν ἀρνηθῇ τὸν κόσμον. Διὰ τί, λοιπόν, δὲν ἐπέτυχον ἐξ Ἰσοῦ τὴν ἀρετὴν, ὅπως ἀκριβῶς καὶ τὴν κακίαν; "Ὁχι, ἐπειδὴ ὁ μὲν ἕνας ὑπέμεινε μὲ ἀγαθὴν διάθεσιν ὅλα τὰ κατὰ Θεὸν λυπηρὰ καὶ ἀκόμη ἐπρόσεχεν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς ἀσκητικῆς ζωῆς μὲ συννεσιν τὰς θείας Γραφάς καὶ ἀπὸ μόνος τοῦ αὐθόρμητα ἐπροτίμησε νὰ κάμῃ τὸ ἀγαθὸν μιμούμενος τὴν ζωὴν τῶν πλεόν ἑναρέτων ἀνδρῶν καὶ συναγωνιζόμενος μ' αὐτοὺς εἰς τὰς νηστείας καὶ τὰς προσευχάς, εἰς τὰς δεήσεις¹⁴, εἰς τὴν σιωπὴν, εἰς τὴν κατάνυξιν καὶ τὰ δάκρυα, εἰς τὴν ἀποχὴν ἀπὸ νόστιμα φαγητὰ καὶ ματαίας συνομιλίας, εἰς τὸ συγκράτημα τοῦ θυμοῦ, τῆς ὀργῆς καὶ τῆς κραυγῆς¹⁵, ὑπομένων καρτερικὰ ὕβρεις καὶ θλίψεις καὶ στενοχωρίας¹⁶ καὶ προτιμῶν τὰ εὐτελῆ καὶ τὰ πρὸ ταπεινὰ ἔργα, ὑπακούων εἰς τὰς προσταγὰς χωρὶς ἀντιλογίαν καὶ γογγυσμὸν καὶ ἐκτελῶν μὲ προθυμίαν ὅλα καὶ ἐπιδιώκων πάντοτε τὴν τελευταίαν θέσιν¹⁷ καὶ θεωρῶν τὸν ἑαυτὸν τοῦ σάν τὸν πρὸ εὐτελεῖ ἀπὸ ὅλους καὶ μὲ ἕνα λόγον, πράττων μὲ γνῶσιν ὅλα ὅσα σαφῶς μᾶς διδάσκουν. αἱ θεῖαι Γραφαί, διὰ νὰ εὕρῃ ἔλεος καὶ συγχώρησιν τῶν προηγουμένων κακῶν καὶ παρηρσίαν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ; Ὁ ἄλλος ὁμοῦς πράττων μὲ κακὴν διάθεσιν τὰ ἀντίθετα ὅλων αὐτῶν, παρέμεινε κακός, ὅπως ἦτο καὶ πρὸ τῆς ἀποταγῆς, διὰ νὰ μὴ εἴπω καὶ χειρότερος ἀπ' ὅ,τι ἦτο.

Ἐπομένως, κάθε ἄνθρωπος δὲν εἶναι ἐκ φύσεως, ὅπως λέγουν μερικοί, ταπεινὸς καὶ εὐκατάνυκτος ἢ σκληρόκαρδος καὶ ἀναίσθητος καὶ ἀκατάνυκτος, ἀλλ' ἐκ προαιρέσεως. Διότι, εἶπέ μου, πότε θὰ κατανυχθῇ ἡ ψυχὴ καὶ θὰ σταλάξουν δάκρυα τὰ μάτια ἐκείνου ποὺ γυρίζει ὅλην σχεδὸν τὴν ἡμέραν ἐδῶ κι' ἐκεῖ καὶ δὲν φροντίζει διὰ τὴν σιωπὴν, τὴν προσευχήν, τὴν μελέτην καὶ τὴν ἡσυχίαν, ἀλλὰ ὅποτε μὲν συνομιλεῖ εἰς τὰς ἀκολουθίας μὲ τοὺς πλησίον του, ὕστερῶν τὴν ὠφέλειαν

14. Λουκ. 2, 37. Μάρκ. 9, 29. Ἐφεσ. 6, 18. Φιλιπ. 4, 6. Α' Τιμ. 2, 1.

15. Ἐφεσ. 4, 31. Κολ. 3, 8.

16. Β' Κορ. 6, 4. 12, 10.

17. Λουκ. 14, 10.

καὶ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν τοῦ καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους ποὺ συνομιλεῖ ἄλλοτε δὲ διασύρει καὶ κακολογεῖ τοὺς εὐλαθεῖς ἀδελφούς καὶ καμμίαν φορὰν καὶ αὐτὸν τὸν ἡγούμενον; Πότε θὰ ἀποκτήσῃ κατάνυξιν αὐτὸς ποὺ ἀσχολεῖται μὲ ὅλα τὰ πράγματα τῆς Μονῆς καὶ ὄχι μόνον μὲ αὐτά, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν ζωὴν κάθε μοναχοῦ; Αὐτός, ποὺ ἄλλοτε μὲν λέγει εἰς μερικοὺς ἀδελφούς «χθὲς ἤκουσα τὸ καὶ τό», ἄλλοτε δὲ «ἔμαθες τί συνέβη εἰς ἐκεῖνον τὸν δυστυχῆ;» καὶ ἄλλοτε πάλιν «ἔμαθατε τὴν συμφορὰν ἐκείνου»; Ἐπομένως αὐτὸς πότε θὰ εὕρῃ εὐκαιρίαν νὰ ἐνθυμηθῇ τὰ ἰδικά του ἁμαρτήματα, διὰ νὰ πονέσῃ καὶ νὰ χύσῃ δάκρυα δι' αὐτά; Ἐκεῖνος δὲ ποὺ κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἀναγνώσεως τῶν Θείων Γραφῶν, ἐξέρχεται ἀπὸ τὴν ἀκολουθίαν καὶ κάθεται πλησίον ἢ μακρὰν τῆς ἐκκλησίας καὶ συνομιλεῖ μὲ μερικοὺς ἄλλους καὶ ἄλλοτε μὲν ἐκεῖνος, ἄλλοτε δὲ οἱ ἄλλοι ἀρχίζουν τὰς ἀνωφελεῖς συζητήσεις καὶ λέγουν: «ἔχετε ἀκούσει τί ὁ ἡγούμενος ἔκαμεν εἰς ἐκεῖνον τὸν ἀδελφόν;» καὶ ὁ ἄλλος λέγει: «ἐάν, λοιπόν, σὰς εἴπω τί ἔκαμεν ὁ ἡγούμενος εἰς ἐκεῖνον τὸν δυστυχῆ ἀδελφόν, τί ἔχετε νὰ εἴπετε;». Αὐτός, λοιπόν, ποὺ συζητεῖ αὐτά καὶ χειρότερα ἀπὸ αὐτά καὶ ἀσχολεῖται μὲ τοιοῦτου εἶδους φλυαρίας, πότε θὰ εὕρῃ εὐκαιρίαν νὰ ἔλθῃ εἰς συναίσθησιν τῶν ἰδικῶν τοῦ ἁμαρτημάτων καὶ νὰ κλαύσῃ διὰ τὸν ἑαυτὸν τοῦ;

Διότι ἐκεῖνος ποὺ δὲν προσέχει τὰ θεόπνευστα λόγια καὶ δὲν θέτει θύραν εἰς τὰ χεῖλη τοῦ¹⁸ οὔτε ἀποστρέφεται τὰ μάταια ἀκούσματα¹⁹ καὶ λησμονεῖ τὴν ἐσχάτην ὥραν τῆς κρίσεως καὶ τὸ φοβερόν κριτήριον τοῦ Χριστοῦ καὶ πῶς ὅλοι ὀφείλομεν νὰ παρουσιασθῶμεν ἐνώπιόν τοῦ γυμνοὶ καὶ δλοφάνεροι, διὰ νὰ δώσωμεν λόγον²⁰ δι' ὅσα ἐκάναμεν εἰς τὴν ζωὴν μας, πῶς εἶναι δυνατόν, ἔστω καὶ ἐάν ζήσῃ περισσότερον ἀπὸ ἐκατὸ χρόνιά εἰς τὸ μοναχικόν σχῆμα, αὐτὸς νὰ ἀποκτήσῃ δάκρυα καὶ νὰ πενθήσῃ θερμῶς διὰ τὸν ἑαυτὸν τοῦ; Πῶς θὰ λυπηθῇ ποτὲ καὶ θὰ κλαύσῃ πικρῶς²¹ διὰ τὴν ψυχὴν τοῦ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ αὐτὸς ποὺ ἀγωνίζεται νὰ ἔχῃ τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὴν τράπε-

18. Ψαλμ. 140, 3.

19. Ψαλμ. 118, 37. Ἐξ. 28, 1.

20. Ρωμ. 14, 10. Β' Κορ. 5, 10. Ἐβρ. 4, 13.

21. Λουκ. 22, 62.

ζαν καὶ πάντοτε μάχεται καὶ λυπείται δι' αὐτά· Ἐκεῖνος δὲ ποῦ ἐπικαλεῖται δικαιολογίας διὰ τὰς ἀμαρτίας του²² προφασιζόμενος ἀδυναμίαν εἰς τὰς ἀκολουθίας, ἐνῶ εἶναι δυνατός καὶ νέος, γεμᾶτος ζωῇ καὶ ποῦ συγκρίνει τὸν ἑαυτόν του μὲ τοὺς πλέον εὐλαθεῖς ἀδελφούς, ποῦ ἐκοπίασαν πολὺ καὶ ἐγήρασαν εἰς τὴν ἀσκήσιν, μὲ τὰ ἐξῆς λόγια: «Μήπως ἐγὼ εἶμαι κατώτερος ἀπὸ τὸν τάδε ἢ τὸν τάδε; Διότι ἐκεῖνος ἔχει τὴν θέαν του διὰ νὰ ἀκουμπᾷ καὶ τὴν ἔχει καὶ ὅταν ἀπέρχεται», καὶ ποῦ θεωρεῖ τὸν ἑαυτόν του ἴσον μὲ ἐκείνους, ἐνῶ ἴσως δὲν εἶναι ἄξιος οὔτε διὰ τὴν τελευταίαν θέσιν, αὐτὸς πότε ἡμπορεῖ νὰ γνωρίσῃ τὴν ἀσθενείαν του, διὰ νὰ ἀναστενάξῃ ἀπὸ τὰ θάθη τῆς ψυχῆς του καὶ νὰ κατανυχθῇ ἢ καρδίᾳ του καὶ νὰ δακρῦσουν οἱ ὀφθαλμοὶ του; Διότι ἡ κενοδοξία τὸν πωλεῖ ὡς αἰχμάλωτον εἰς τὴν ἀκηδῖαν καὶ δὲν τὸν ἀφήνει πλέον νὰ ἐπιμεῖνῃ εἰς κανένα πρᾶγμα μὲ ὑπομοήν. Καὶ ἀπὸ τότε καθέννας ἀπὸ αὐτοὺς περνᾷ τὴν ὥραν του εἰς ὅλας τὰς ἀκολουθίας μὲ ἀμέλειαν καὶ ὀκνηρίαν, διηγούμενος συνεχῶς εἰς ὅσους τὸν πλησιάζουν καὶ ἀνέχονται νὰ τὸν ἀκούουν μύθους ματαίους καὶ γραῶδεις²³. Καὶ ἔτσι ἀσυνειδήτα ἢ καλύτερα μὲ ἀναισθησίαν εἰσέρχεται εἰς τὰς θείας ἀκολουθίας μαζί μὲ τοὺς πνευματικούς καὶ θεοσεβεῖς πατέρας καὶ φεύγει ἀπ' ἐκεῖ χωρὶς καμμίαν ὠφέλειαν καὶ δίχως νὰ αἰσθάνεται μέσα του καμμίαν τελείως ἀλλοίωσιν πρὸς τὸ καλύτερον ποῦ δίδεται ἀπὸ τὸν Θεὸν διὰ μέσου τῆς κατανύξεως εἰς αὐτοὺς ποῦ ἀγωνίζονται. Καὶ νομίζει ὅτι τοῦ ἄρκει αὐτὸ καὶ μόνον, τὸ νὰ μὴ ἀπουσιάζῃ δηλαδὴ ἀπὸ τὰς καθωρισμένas ἀκολουθίας —ἐννοῶ τὸν ὄρθρον, τὸν ἑσπερινὸν καὶ τὰς ὥρας— διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ἀπόκτησιν τῶν ἀρετῶν καὶ εἰς τὴν τελειότητα τῶν τελείων²⁴, εἰς τὴν κατὰ Χριστὸν ἡλικίαν²⁵. Διότι ἐγνώρισα μερικοὺς ποῦ ἐκυριεύθησαν ἀπ' αὐτὴν τὴν ἀπάτην καὶ προσπαθοῦν πάρα πολὺ, ὥστε

22. Ψαλμ. 140, 4.

23. Α' Τιμ. 4, 7.

24. Κι' ἐδῶ καὶ εἰς ἄλλα σημεῖα φαίνεται ὅτι ὁ μοναχισμὸς εὗρισκετο εἰς ἄρκετὰ χαμηλὸν ἐπίπεδον κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἁγ. Συμεῶν. Ἡ πνευματικὴ ζωὴ ἦτο περιωρισμένη κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ μᾶλλον εἰς τὴν τυπικὴν τελετουργικὴν πράξιν. Οἱ μοναχοὶ ἦσαν πρακτικοί, ἡ μυστικὴ δὲ εἶχε λημονηθῇ καὶ ἡ προσπάθεια καὶ πρόσκλησις τοῦ Συμεῶν πρὸς ἕνα μυστικόν, θεωρητικόν εἶον ἦτο ξένη καὶ πρωτόκουστος εἰς αὐτούς.

25. Ῥωσ. 4, 18.

200

νά μὴ πέσουν εἰς καμμίαν σαρκικὴν ἁμαρτίαν, συνεργόμενοι μὲ ἄλλα σώματα. "Ὅμως αὐτοὶ δὲν φροντίζουν καθόλου νὰ ἀποφύγουν τὰ ἁμαρτήματα ποὺ γίνονται κρυφὰ ἢ μελετῶνται μέσα εἰς τὴν καρδίαν των καὶ νομίζουν ὅτι θὰ σωθοῦν μόνον μὲ τὸ νὰ πηγαίνουν ἀπλῶς εἰς τὰς ἀκολουθίας, χωρὶς νὰ κάμουν καμμίαν ἄλλην ἐργασίαν, προσευχὴν δηλαδὴ καὶ σιωπὴν καὶ ἀγρυπνίαν καὶ ἐγκράτειαν καὶ πτωχείαν πνευματικὴν²⁶ καὶ ταπεινώσιν καὶ ἀγάπην. Ἀλλὰ δὲν εἶναι ἔτσι. Διότι ὁ Θεὸς δὲν δίδει σημασίαν εἰς τὴν ὄψιν²⁷ οὔτε εἰς τὴν ἐξωτερικὴν μόνον σεμνότητα τῶν ἡθῶν οὔτε εἰς τὰς φωνάς μας, ἀδελφοί, ἀλλ' εἰς τὴν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην²⁸ καὶ ἡσυχον καρδίαν, ποὺ φοβεῖται τὸν Θεόν. Διότι λέγει (ὁ Θεός): «Εἰς ποῖον θὰ προσηλώσω τὸ βλέμμα μου; εἰς αὐτὸν ποὺ εἶναι πρᾶος καὶ ταπεινὸς καὶ τρέμει τοὺς λόγους μου»²⁹.

Τί δὲ νὰ εἶπω καὶ δι' ἐκείνους ποὺ χωρὶς λόγον καὶ μὲ ἀπαιτήσεις πηγαίνουν εἰς τοὺς προεστῶτας; Καὶ ὅσοι μὲν φροντίζουν μόνον διὰ μίαν προσποιητὴν ἐξωτερικὴν εὐλάβειαν ἢ, διὰ νὰ εἶπω καλύτερα, ὅσοι ἔχουν δοθῇ μόνον εἰς τὰ κέρδη καὶ τὴν δόξαν καὶ τὰ παρόντα, λέγουν τὰ ἑξῆς: «Δὲν εἴμεθα καὶ ἡμεῖς ἄξιοι, τίμιε πάτερ, νὰ διακονήσωμεν τὴν μονὴν καὶ τοὺς ἀδελφούς; ἢ μήπως μόνον αὐτὸς ἢ ὁ ἄλλος εἶναι ἄξιοι δι' αὐτὴν ἢ τὴν ἄλλην διακονίαν καὶ γνωρίζει ἐκεῖνος νὰ κυθερινᾷ τὰ πράγματα καλύτερα ἀπὸ ἡμᾶς; Ἐὰν θέλῃς, δοκίμασέ μας καὶ θὰ ἴδῃς ὅτι τακτοποιοῦμεν καὶ διοικοῦμεν καλύτερα ἀπὸ ἐκείνους τὰ πράγματα τῆς μονῆς». "Ὅσοι δὲ ἀπὸ τὴν ὥραν ἀκόμη τῆς ἀποταγῆς των παρέδωσαν τοὺς ἑαυτοὺς των εἰς τὴν ἀμέλειαν καὶ τὴν ὀκηρίαν, προφασιζόμενοι ἀδυναμίαν σώματος, αὐτοὶ ποὺ μόλις χθὲς ἢ προχθὲς ἦλθον εἰς τὴν μονὴν καὶ εἶναι γεμᾶτοι ἀπὸ χίλια κακὰ καὶ πρὶν ἀκόμη ὑποταχθοῦν καὶ ἰδρῶσουν καὶ κοπιᾶσουν εἰς τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, πηγαίνουν, ὅπως εἴπομεν, καὶ κάθονται μαζὶ μὲ ἐκείνους, ποὺ ἐκοπίασαν πολὺ. Καὶ ἐὰν εἴπῃ ὁ πλησίον εἰς κάποιον ἀπ' αὐτοὺς, «πῆγαινε, ἀδελφέ, εἰς τὸν καθωρισμένον σου τόπον καὶ ἐπειδὴ ἡμπορεῖς στάσου ὀρθίος

26. Ματθ. 5, 8.

27. Α' Βασ. 16, 7.

28. Φαλμ. 50, 19.

29. Ψα. 66, 2.

ἐκεῖ διὰ τὴν ψάλλης μαζί με τοὺς ἄλλους ἀδελφούς», αὐτὸς τότε ἀπαντᾷ: «Ἀπὸ ἐδῶ ποῦ εἶμαι καὶ ἀκούω πρὸ προσεκτικὰ καὶ ψάλλω καλύτερα, ἀπ' ὅ,τι ὅταν εὐρίσκωμαι εἰς τὴν συνηθισμένην μου θέσιν». Ἐὰν δὲ τοῦ εἴπῃ πάλιν ὁ ἀδελφός: «Δὲν ἡμπορεῖς νὰ στέκεσαι ἐδῶ, ἀδελφέ μου, χωρὶς τὴν εὐλογίαν τοῦ προεστῶτος», τότε, μόλις ἀκούσῃ αὐτό, ἀμέσως ἐξέρχεται καὶ παρακαλεῖ τὸν προεστῶτα προβάλλων τὴν ἀδυναμίαν καὶ τὴν ἀσθένειαν τοῦ σώματος μέχρις ὅτου ἐπιτύχῃ τὸν σκοπὸν του. Καὶ τοῦ λέγει: «Ἐπίτρεπέ μου νὰ στέκωμαι ἐκεῖ εἰς τὸ πρῶτον ἢ εἰς τὸ δεύτερον στασίδιον πλησίον τοῦ δεῖνα, διὰ νὰ ἀκούω καὶ τὸν κανονάρχην»³⁰. Καὶ παρουσιάζει τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἴσου πρὸς ἐκείνον, ποῦ ἐκοπίασε πολὺ. Καὶ ὅταν ἐπιτύχῃ τὸν σκοπὸν του, ποτὲ πλέον δὲν δύναται νὰ στέκεται εἰς τὸν χορὸν. Ὀλίγον δὲ κατ' ὀλίγον καὶ εἰς κάθε ἄλλην ὑπόθεσιν φροντίζει νὰ συγκαταλέγῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ με τοὺς πρῶτους καὶ ὑποκρίνεται μίαν ἐξωτερικὴν εὐλάβειαν καὶ σεμνότητα καὶ φροντίζει νὰ προὔπαντᾷ τοὺς φίλους τῶν ἄλλων καὶ τοὺς ἄρχοντας ποῦ ἔρχονται εἰς τὴν μονὴν καὶ πηγαίνει συχνότερα εἰς τὰ κελλία τῶν ἀδελφῶν, ὅπου εὐρίσκονται, διὰ νὰ τοὺς γνωρίσῃ με τὴν πρόφασιν, ὅτι ὠφελεῖται ἀπὸ τὰ λεγόμενα εἰς τὰς συναντήσεις αὐτάς καὶ ἀπὸ τὴν ἐξήγησιν τῶν Θείων Γραφῶν.

Ἀρχίζει, λοιπόν, νὰ γυρίῃ τὸ μοναστήριον πηγαίνων ἀπὸ τὸ ἓνα κελλί εἰς τὸ ἄλλο καὶ λέγων εἰς τὸν καθένα: «πίστεψέ με, ἀδελφέ, ὅτι τόσον πολὺ σέ ἀγαπῶ, ὥστε, ἐάν δὲν σέ ἴδω, νομίζω ὅτι οὔτε κἂν ζῶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην». Καὶ ἐάν, λοιπόν, μεταξὺ ἐκείνων ποῦ ἐπισκέπτεται διὰ νὰ εἴπῃ αὐτά, εὐρεθῇ κάποιος ποῦ φο-

30). «Κανονάρχης» εἶναι τὸ διακόνημα τοῦ μοναχοῦ ἐκείνου, ὁ ὁποῖος συντονίζει καὶ ἀπαγγέλλει εἰς ἓνα φαλμωδικὸν τόνον τὰ τροπάρια τῶν ἀκολουθιῶν, τὰ ὅποια οἱ ψάλται καλοῦνται νὰ ψάλλουν. Ὁ Ἅγιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης εἰς μερικoὺς στίχους διαγράφει τὴν ἀργασίαν τοῦ ὡς ἑξῆς: «Ἀρχηγὸς ἑοτός τῆς λύρας τῶν ἁμαρτιῶν, σάλπιξ φάνηθι τῇ μελουργίᾳ ἑνῇ. Σάλπιζε καιρῷ τὸ ξύλον, καθὼς θέοι, κίνοι δέ σου τὴν γλῶτταν ὡς πληκτρον φέρων, αἶε πρεπόντως τὸν στίχον συναισάγων, ἀπύχχυνον, κἀλληχον, ὀργάνου δίκην, τὸ τῆς ἀδελφότητος ἐρηυθιμῶν στόμα...» (Ἱαυθοὶ καὶ ἐπιγράμματα, FG 99, 1784). Ἐθεσπίσθη εἰς μίαν ἐποχὴν ὅπου τὰ βιβλία ἦσαν σπάνια καὶ ἐξυπηρετοῖτο λειτουργικὰς ἀνάγκας. Ἐδίδοτο τοιαυτοτρόπως καὶ χωρὶς βιβλία ἢ δυνατότης εἰς τοῦς μοναχοὺς νὰ κατανεῶσιν τὰ νοήματα τῶν ἀκολουθιῶν. Ἡ παράδοσις αὕτη διατηρεῖται σήμερον εἰς τὸ Ἁγ. Ὅρος.

βεΐται τὸν Θεόν, τότε τοῦ ἀποκρίνεται λέγοντας: «Ὁ Θεὸς ὃς ἐνθυμηθῇ τὴν ἀγάπην σου, ἀδελφέ μου. Διότι τί καλὸν βλέπεις εἰς ἐμέ»; Καὶ ἐκεῖνος ἀπαντᾷ: «καὶ ποῖον καλὸν ὑπάρχει, πού νά μὴ τὸ ἔχῃς ἐσύ; Διότι ποῖος ἄλλος εἶναι τόσο πρᾶος, εὐλαβής, σοφός, γνωστικός, ἀπονήρευτος καὶ τὸ μεγαλύτερον ἀπ' ὅλα, ποῖος ἔχει πατρικὰ σπλάγχνα καὶ ἀγάπην πρὸς ὅλους, ὅπως ἐσύ»; Καὶ τὰ λέγει ὅλα αὐτὰ, ἐπειδὴ ἔχει σκοπὸν νὰ φάγῃ μαζί του. Ὁ δὲ πνευματικός ἀδελφός, ἀνάλογα μὲ τὴν χάριν πού τοῦ ἐδόθη³¹, συιομιλεῖ μὲ αὐτὸν περὶ τῆς σωτηρίας τῆς ψυχῆς καὶ τοῖ διορθώνει μὲ τὸ νὰ ἀποστρέφεται, ὅσον εἶναι δυνατόν, τοὺς ἐπαίνους τοῦ ἀδελφοῦ. Ἐάν ὅμως συμβῇ νὰ μὴ εἶναι τέτοιος ὁ ἀδελφός, ἀλλ' ἀντιθέτως σαρκικός καὶ ἄοτατος, τότε ἀμέσως φουσκώνει ἀπὸ τοὺς ἐπαίνους ἐκείνου καὶ τοῦ ἀποκρίνεται ὡς ἐξῆς: «Καὶ τί πρᾶγμα, πάτερ καὶ ἀδελφέ, εἶναι ἀνώτερον ἀπὸ τὴν ἀγάπην; Ὅντως κανένα. Καὶ μακάριος αὐτὸς πού τὴν ἀπέκτησε». Καὶ ἄλλα παρόμοια τοῦ λέγει, ὅσα καταλαβαίνει ὅτι τὰ δέχεται ὁ κόλαξ καὶ παρακινεῖται εἰς τὸ νὰ τὸν ἐπαινῇ. Ἐπειτα, ἀφοῦ γοητευθῇ ὁ τοιοῦτος ἀπὸ τοὺς ψευδεῖς ἐπαίνους ἐκείνου καὶ φουσκώσῃ ἐξ αἰτίας τῆς ἐλαφρότητος τοῦ νοός του, ἐάν μὲν εἶναι ἀπ' ἐκείνους πού ἔχουν πόρους ζωῆς, ἀμέσως δὲν τὸν ἀφήνει νὰ φύγῃ, ἀλλὰ τὸν παρακαλεῖ νὰ φάγῃ μαζί του. Καὶ ἔτσι, ἐνῶ αὐτὸς τὸν περιποιεῖται μὲ φαγητά, παίρνει ὡς ἀντάλλαγμα ἀνωφελεῖς ἐπαίνους, οἱ ὅποιοι σκορπίζονται μὲν εἰς τὸν ἄέρα, προξενοῦν ὅμως σοβαρὰν θλάβην εἰς τὴν ψυχὴν του. Ἐάν ὅμως δὲν ἔχῃ τίποτε νὰ τὸν φιλεύσῃ, ὕστερα ἀπὸ πολλὰς καὶ ἀνωφελεῖς συζητήσεις, τοῦ λέγει: «Μὴ μὲ κατηγορήσῃς, ἀδελφέ μου. Γνωρίζει ἡ ἀγάπη, ὅτι δὲν ἔχω κάτι ἄξιον, διὰ νὰ φάγῃς μαζί μου. Ὅμως, ἐπειδὴ τέτοιαν διάθεσιν καὶ ἀγάπην ἔχεις πρὸς ἐμέ τὸν ταπεινόν, ἀπὸ τώρα καὶ εἰς τὸ ἐξῆς θὰ ἀπολαμβάνωμεν ἀπὸ κοινοῦ καὶ φιλικὰ ὅτι φαγητὸν δώσει ὁ Κύριος καὶ ἔτσι θὰ εὐφραίνωμαι μαζί σου». Ἀπὸ τότε, λοιπόν, μπαίνει καὶ εἰς τοὺς δύο μία διαρκὴς φροντίς καὶ δὲν παύουν νὰ ἀναζητοῦν πόρους, διὰ τῶν ὁποίων θὰ εἶναι δυνατόν εἰς αὐτοὺς, μὲ τὴν ἀφθονίαν τῶν φαγητῶν, νὰ στερεώσουν καλύτερα τὴν φαινομενικὴν ἐκείνην ἀγάπην των.

31. Β' Πέτρ. 3, 15.

Ἔτσι, λοιπόν, μὲ τὴν πρόφασιν τῆς ἀγάπης ἡ καλύτερα τῆς ἀπάτης δένει τὸν ἑαυτὸν τοῦ μὲ ὅλους καὶ προσκαλῶν πότε μὲν αὐτὸς τοὺς ἄλλους, πότε δὲ οἱ ἄλλοι αὐτόν, δὲν τοῦ λείπει ποτὲ ἡ τράπεζα καὶ τὰ ἄφθονα καὶ εὐχάριστα χορταστικὰ φαγητά. Καὶ ἔτσι γίνεται χοῖρος καὶ δοῦλος τῶν ἡδονῶν καὶ περιποιεῖται ἀδιάκοπα τὴν γαστέρα, διὰ νὰ μὴ εἴπω, καὶ τὰ ὑπογάστρια αὐτοῦ. Λοιπὸν χορταίνων ἐκ συστήματος εἰς τὰ διάφορα συμπόσια καθημερινῶς, ὅταν ἔρχεται τὸ θράδυ, μετὰ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ ἀποδείπνου, πηγαίνει εἰς τὸ κελλί τοῦ καὶ λέγει εἰς τὸν ὑποτακτικόν του: «Κοίταξε, πωχέ μου, καίομαι ἀπὸ τὴν δίψαν. Ἐτοίμασέ κάτι ζεστόν καὶ δώσέ μου νὰ τὸ πιῶ καὶ νὰ καταπαύσω τὴν δίψαν μου». Ἐκεῖνος, λοιπόν, καθὼς εἶναι συνηθισμένος, γίνεται ἀμέσως πρόθυμος καὶ ἐξυπηρετικώτατος ὑπηρετής, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς συνευφραίνεται μὲ αὐτόν καὶ πίνει κρασί ἀνόθευτον καὶ τὸ ροφᾷ μέχρι ρανίδος, καθόσον τὸν ἐνισχύει τὸ σκότος νὰ διαφεύγῃ τὴν προσοχὴν τῶν ἄλλων. Αὐτὸς, ἀφοῦ πιῇ μιὰ καὶ καλὴ, ἀμέσως παρακινεῖται νὰ γευθῇ φαγητά καὶ κατὰ κάποιον τρόπον ἀσυναίσθητως παρασύρεται ἀπὸ τὴν νοστιμάδα τῶν φαγητῶν καί, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ, χορταίνει καὶ κάνει τὴν κοιλίαν τοῦ θαρεῖαν καὶ δυσκολομεταχείριστον καὶ ἀνυπάκουον εἰς τὰ θελήματα τῆς ψυχῆς. Τότε λέγει εἰς αὐτόν ὁ λογισμὸς: «Διῶξε τὸν ὑποτακτικόν σου καὶ στάσου καὶ κάνε τὴν συνήθη προσευχὴν σου»³². Ἀποκρίνεται ὁμοῦς ὁ ἄλλος λογισμὸς καὶ τοῦ λέγει: «Καὶ πῶς ἔμπορεῖς νὰ σταθῇς, τώρα ποῦ εἶσαι χορτάτος καὶ παραφορτωμένος; Κοιμήσου ὀλίγον καὶ θοήθησε τὴν φύσιν σου εἰς τὸ νὰ γωνεύσῃ τὰ φαγητά καὶ ξύπνησε πρὸ τῆς ἀκολουθίας. Καὶ τότε, ἔχων τὸ σῶμά σου εὐκίνητον, θὰ προσευχηθῇς πιὸ καλά». Ὑπακούει εἰς τὸν λογισμὸν καί, ἀφοῦ πέσῃ, κοιμάται καὶ ἂν ξυπνήσῃ δὲν σπκώνεται. ἀλλὰ λέγει: «Εἶναι γρήγορα, ἄς κοιμηθῶ ὀλίγον ἀκόμη». Καὶ ἀφοῦ περάσῃ ἔτσι ὁ καιρὸς, ἔρχεται ἡ ὥρα τοῦ ὁρθοῦ³³ καὶ τότε σπκώνεται καὶ πηγαίνει εἰς

32. Πρόκειται ἡ διὰ τὴν προσευχὴν τοῦ Ἰησοῦ (ἄλλως νοεράν ἡ-καρδιακὴν εὐχὴν) ἢ διὰ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ Μεσονυκτίου, τὴν ὁποίαν ἴσως ἐπέλουν εἰς τὸ κελλίον των.

33. Τὸ εἰκοσιτετράωρον τοῦ μοναχοῦ ἐξ ἐπόψεως ἀκολουθιῶν ἔχει 8 ἀκολουθίας: Τὸν Ὁρθρον, τὴν Α', τὴν Γ', τὴν ΣΤ' καὶ τὴν Θ' ὥραν, τὸν Ἑσπρινόν, τὸ Ἀπόδειπνον καὶ τὸ Μεσονυκτικόν. Ἐν προκειμένῳ τὸ κείμε-

τὴν ἀκολουθίαν, ἐλεγχόμενος ἀπὸ τὴν συνείδησίν του διὰ τὴν ἀμέλειαν καὶ τὴν ὀκνηρίαν του.

Λοιπόν, καθὼς εἶπομεν προηγουμένως, πηγαίνει κατὰ τὴν συνήθειάν του συχνότερα εἰς τὰ κελλία τῶν φίλων καὶ τῶν ἀγαπητῶν του πατέρων καὶ κάθεται ἕως ἄργά καὶ τρώγει καὶ πίνει καὶ συζητᾷ με αὐτούς. Καὶ ἔτσι, ὅταν ἐπιστρέφῃ εἰς τὸ κελλί του, εἶναι πλέον ἀχρηστος ὄχι μόνον διὰ τὸν ἑσπερινόν, ἀλλ' ἀκόμη καὶ διὰ τὸν ὄρθρον, ἀνίκανος πλέον νὰ ἐννοήσῃ ἢ νὰ πράξῃ κάτι τὸ πνευματικόν. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ἰδικόν του κελλί, ἔάν ἔλθῃ κάποιος ἄλλος, περνᾷ τὴν νύκτα κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ χλευάζων ἐνίοτε καὶ κατακρίνων τὴν ζωὴν τῶν ἄλλων. Καὶ ἔτσι αὐτὸς σπαταλᾷ ὅλην του τὴν ζωὴν μέσα εἰς τὴν κραυγὴν, τὴν μέθην καὶ τὰς κακὰς μερίμνας³⁴.

Ἀλλὰ διὰ ποῖον λόγον διηγῆθην ὅλα αὐτά; Διὰ νὰ σὰς δείξω, ὁἰκεῖ, ὅτι ἐκεῖνος, πού περνᾷ τέτοιαν ζωὴν, δὲν ἠμπορεῖ ποτὲ νὰ χύσῃ δάκρυα ἀπὸ τὰ μάτια του. Διότι πῶς εἶναι δυνατόν νὰ δακρύσῃ αὐτὸς πού πάντοτε περιποιεῖται τὴν κοιλίαν του καὶ συνεχῶς φροντίζει, ὅπως οἱ ἔθνικοί, τί θὰ φάγῃ αὔριον καὶ τί θὰ πῇ³⁵ καὶ ὑποτάσσεται εἰς τὴν ἡδονὴν τοῦ φάρυγγος ὥσάν νὰ εἶναι κυριάρχος; Δεχόμεθα ὁμῶς ὅτι αὐτὸς ἀπέχει ἀπὸ ὅσα εἶπομεν καὶ οὔτε πηγαίνει εἰς τὸ κελλί κάποιου ἄλλου, οὔτε τὸν ἐπισκέπτεται κανεὶς εἰς τὸ κελλί του, οὔτε παραδίδεται εἰς τὴν γαστριμαργίαν, τὰ ποτὰ καὶ τὰς ἀργολογίας, ἀλλὰ, ἀφοῦ κλείσῃ τὴν θύραν, μένει εἰς τὸ κελλί του ὁλομόναχος. Ποῖον, λοιπόν, εἶναι τὸ ὄφελος εἰς αὐτόν, ἔάν ἡ ἐργασία του δὲν εἶναι πνευματική καὶ δὲν γίνεταί με γνώσιν, ἀλλ' ἀπλῶς κάθεται εἰς τὸ κελλί του καὶ ἀναγινώσκει διὰ νὰ ἀποστηθίσῃ κάτι, ὥστε νὰ ἠμπορῇ νὰ τὸ ἐπαναλάβῃ κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἀκολουθίας ἢ εἰς συνάντησιν με τοὺς φίλους του καὶ νὰ φανῇ ἔτσι ἄνθρωπος γνωστικός; Ὑποθέτομεν ὁμῶς ὅτι

von διατηρεῖ καὶ ἀποκαλύπτει με τὴν φράσιν ἡ «σύναξις τοῦ ὁρθρου» τὸ γνήσιον καὶ λειτουργικόν νόημα τῶν ἀκολουθιῶν, τὸ ὁποῖον, ὡς γνωστόν, εἶναι τὸ «ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνέχεσθαι», ἡ ἐπισυναγωγὴ τῶν διεσκορπισμένων τέκνων εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, αὐτὴ αὐτὴ ἡ παράστασις τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, με ὅλα τὰ χαρακτηριστικὰ σημεῖα τῆς οὐρανίου συνάξεως. Περὶ τῶν καθ' ἡμέραν ἀκολουθιῶν ὁ Ἀγ. Συμεὼν ἀσχολεῖται ἐκτενέστερον καὶ λεπτομερέστερον εἰς ἑλλας Κατηχήσεις.

34. Λουκ. 21, 34.

35. Ματθ. 6, 81-82. 34.

Πῶς πρέπει
νὰ ἐργάζεται
ὁ μοναχός

δὲν τὸ κάμνει δι' αὐτό, ἀλλὰ καταγίνεται μὲ τὰς Θείας Γραφάς, διὰ νὰ ὠφεληθῇ καὶ ν' ἀκούσῃ λόγον Θεοῦ. Ἐπειτα σηκώνεται καὶ ἰσταται διὰ νὰ προσευχηθῇ. Καὶ ἂν θέλῃς, ἡ προσευχή του εἶναι δύο ἢ τρεῖς ἢ δέκα ἢ ἑκατὸν ψαλμοὶ καὶ αἱ μετάνοιαι του ὁμοίως τόσαι, ὅσαι θὰ ἤθελες. Κατόπιν, φέρων εἰς πέρας κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὅλα αὐτά, πέφτει νὰ κοιμηθῇ καὶ τίποτε περισσότερον. Λοιπὸν, εἰπέ μου, ποία ἡ ὠφέλεια αὐτῆς καὶ μόνον τῆς ἔργασίας, ἐὰν δὲν θλαστήσῃ εἰς τὴν ψυχὴν του διὰ τῶν διακρύων τῆς μετανοίας ὁ καρπὸς τῆς προσευχῆς καὶ τῆς ἀναγνώσεως, ποὺ εἶναι ἡ ἀπάθεια, ἡ ἀπόκτησις τῆς ταπεινοφροσύνης μαζί καὶ τῆς πραότητος καὶ ἡ γνῶσις³⁶ ποὺ συνοδεύεται ἀπὸ τὴν σοφίαν τοῦ πνεύματος; Διότι εἰς τὸν καθένα ποὺ ἐργάζεται μὲ γνῶσιν τὴν πνευματικὴν ἐργασίαν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, ἡ ἀπόκτησις τῶν ἀρετῶν ποὺ εἵπομεν ἔρχεται, χωρὶς καμμίαν ἀμφιβολίαν, ἀνάλογα πρὸς τὴν κοπιαστικὴν ἐργασίαν του. Ἐάν ὁμως ἐκεῖνος, ποὺ ἐργάζεται φαινομενικὰ καὶ κοπιᾷ, δὲν ἀποδώσῃ ὅσα εἵπομεν προηγουμένως, τότε ἡ ἐργασία του δὲν εἶναι κατὰ Θεόν, ἀλλὰ μόνον διὰ νὰ ἀρέσῃ εἰς τοὺς ἀνθρώπους³⁷. Καὶ ἐπόμενον εἶναι νὰ χάνῃ τὰ ἀνώτερα ἀγαθὰ.

350

Ἐάν, λοιπὸν, ὁ καθένας ἀπ' αὐτοὺς ποὺ εἵπομεν, περνᾷ διαρκῶς ἔτσι τὴν ζωὴν του, ἄρα γε θὰ ἤμπορέσῃ ποτὲ νὰ ἀποκτήσῃ δάκρυα ἢ κατάνυξιν ἢ νὰ ἀποβάλῃ τὴν κακίαν καὶ πονηρίαν καὶ σκληροκαρδίαν, ποὺ ἔφερε μαζί του ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ νὰ ἀποκτήσῃ ταπεινώσιν, σὰν ἐκεῖνον ποὺ ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς ἀποταγῆς του παρέδωσεν ὁλόκληρον τὸν ἑαυτὸν του εἰς τὸ νὰ ὑπομῇ καὶ νὰ πάσχῃ ὅλα τὰ κατὰ Θεὸν λυπηρά, καθὼς εἵπομεν προηγουμένως; Μὲ κανένα τρόπον. Κι αὐτὸς νο-

36. Ἡ συνειδήσις τῆς πνευματικῆς ζωῆς ὀνομάζεται «γνῶσις» ἀπὸ τοὺς ἀσκητικούς Πατέρας καὶ τὸν Ἁγ. Σymeών. Ὅσον περισσότερον εἰσέρχεται κάποιος εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς μυστικῆς ἐνώσεως, τόσοον περισσότερον συνειδητὸς γίνεται, τόσοον ἐπὶ πλέον ἀποκτᾷ «γνῶσιν». Εἰς τὴν ὕψιστην τῆς βαθμίδας ἡ γνῶσις αὐτὴ ἐκδηλοῦται ὡς γνῶσις τῆς Ἁγ. Τριάδος. Διὰ τοῦτο ταυτίζεται πολλάκις ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν μὲ τὴν γνῶσιν τῆς Ἁγ. Τριάδος. Ἡ ἄγνοια εἶναι ἡ κόλασις, ἡ αἰώνιος καταδίκη. Ἡ «γνῶσις» ἐπίσης εἶναι ἡ μυστικὴ γαστρίσις καὶ αἰσθησις τοῦ θείου φωτός. Εἶναι τὸ φῶς, ἀπὸ τὸ ὅποιον καταλαμβάνομεθα μέσα εἰς μίαν μυστικὴν ἐμπειρίαν. Ὅπως ἡ «γνῶσις» εἶναι ζωὴ ἐν τῇ χάριτι. Εἶναι ἀπόλαυσις καὶ αἰσθησις τοῦ θείου φωτός.

37. Γαλ. 1, 10. Α' Θεοσ. 2, 4.

μίζει καὶ μάλιστα νομοθετεῖ αὐτά, ὅποιος κι ἂν εἶναι, πλανᾷ τὸν ἑαυτὸν του. "Ὅπως δηλαδὴ δὲν εἶναι δυνατόν ὁ σίδηρος, ποῦ δὲν κατακαίεται εἰς τὴν φωτιάν, νὰ γίνη ὅμοια στὴ λινὸς μὲ τὸν σίδηρον ποῦ καίεται ἢ, μὲ τὴν βοήθειαν κάποιου ἄλλου ὀργάνου, νὰ μαλακώσῃ καὶ νὰ δουλευθῇ καὶ νὰ γίνη τελικὰ χρήσιμον ἐργαλεῖον, ἔτσι ἀκριβῶς καὶ ὁ ἀμελής καὶ ῥάθυμος καὶ αὐτὸς ποῦ ζῇ μίαν τέτοιαν ἐπιβλαστὴ ζωὴν, ὥσαν ἐκείνην ποῦ ἐφάνερωσεν ὁ λόγος μας, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ φθάσῃ αὐτόν, ποῦ διὰ τῆς ὑπακοῆς εἰς τοὺς πνευματικούς πατέρας ἔχει οἰκειοποιηθῇ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς καλὰ πρότυπα καὶ ποῦ ζῇ ἐνάρετον θίον οὔτε νὰ ἀπολαύσῃ τὰς ἰδίας δωρεὰς καὶ τὰ χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Καὶ εἶναι φυσικόν, διότι ὁ μὲν ἕνας, ἐπειδὴ εἶναι ταπεινὸς κατὰ τὴν καρδίαν καὶ ταπεινότερος κατὰ τὴν διάνοιαν καὶ συντετριμμένος κατὰ τοὺς λογισμούς³⁸ καὶ ἐπειδὴ προτιμᾷ νὰ ἀκολουθῇ μὲ περισσότερον ζῆλον τὰ ἴχνη τῶν θείων Γραφῶν καὶ ὑπομένει κάθε θλίψιν καὶ ὑποφέρει κάθε πειρασμόν καὶ ἀκόμη, ἐπειδὴ συγκαταλέγει τὸν ἑαυτὸν του μὲ τοὺς πλέον εὐτελεῖς, μὲ τὸ νὰ ἀναλογίζεται τὰς πράξεις καὶ τὰ ἀμαρτήματά του καὶ μὲ τὸ νὰ ψέγῃ καθημερινῶς τὸν ἑαυτὸν του καὶ νὰ τὸν θεωρῇ ἀμαρτωλόν, αὐτὸς προκόπτει γρήγορα καί, ὅταν δὲν ἔχῃ ἄνθρωπον, διδάσκεται ἀπὸ τὴν θείαν χάριν τὰ πρὸς σωτηρίαν, ἀποβάλλων ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀπὸ τὴν ψυχὴν τοῦ τὰς κακίας καὶ πονηρίας ποῦ ὁ κόσμος τοῦ εἶχεν ἀφήσει καὶ εἰσάγων ἀντὶ ἐκείνων τὰς ἀρετάς. Ὁ ἄλλος ὅμως ποῦ εἶναι γεμᾶτος ἀπὸ ἀκαθαρσίαν μαζὶ καὶ ὑπερηφάνειαν καὶ ποῦ δὲν θέλει νὰ ταπεινωθῇ κάτω ἀπὸ τὸ δυνατόν χέρι τοῦ Θεοῦ³⁹ καὶ νὰ φανερώσῃ εἰς πνευματικόν πατέρα τὰ κρυπτὰ τῆς καρδίας του καὶ νὰ προσκολληθῇ εἰς αὐτόν καὶ νὰ κάμῃ καὶ νὰ πάθῃ ὅλα ὅσα ὁδηγοῦν μὲ σύνεσιν εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ τὸν Θεόν καὶ κάνουν τὸν ἄνθρωπον τέλειον, αὐτὸς γίνεται χειρότερος ἀπ' ὅ,τι ἦτο εἰς τὸν κόσμον, ἐπειδὴ ἐπιστρέφει καὶ κατοικεῖ μέσα του τὸ ὕλικόν πνεῦμα μαζὶ μὲ τὰ ἑπτὰ πνεύματα⁴⁰ τῆς πονηρίας⁴¹. Καὶ ἔτσι ὁ πρῶτος ὑπερβαίνει καὶ ὑπερνικᾷ τὸν ἀδελφόν, μὲ τὸν ὁποῖον ἦλθον μαζὶ εἰς τὴν

38. Ψαλμ. 50, 19.

39. Α' Πέτρ. 5, 6.

40. Ματθ. 12, 43-45. Λουκ. 11, 24-26.

41. Ἑβρ. 6, 12.

ἄσκησιν, τόσον, ὅσον αὐτὸς ποὺ τρέχει ἐλεύθερα, ἐκεῖνον ποὺ εἶναι δεμένος μὲ δεσμὰ καὶ ἀλυσίδας⁴². Ἀλλὰ ὁ δεύτερος νικᾷται καὶ μένει μέσα εἰς τὰ προηγούμενα κακὰ ἢ καὶ εἰς χειρότερα ἀκόμη, μὲ τὸ νὰ μὴ θελήσῃ ἀπὸ μόνος του νὰ ἐκλέξῃ καὶ νὰ πράξῃ τὸ ἀγαθόν, ὅταν εἰσῇλθῃ καὶ ἀνέλαβε τοὺς ἀγῶνας τῆς ἀρετῆς.

Διὰ τοῦτο, λοιπόν, ὅπως εἶπα προηγουμένως, ἡ κατὰ φύσιν εἶναι καρπὸς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν καὶ προξένος καρπῶν, ἡ καλύτερα, αὕτη κατέστη αἰτία καὶ δημιουργὸς ὅλων τῶν ἀρετῶν, καθὼς ὅλη ἡ θεόπνευστος Γραφή⁴³ μαρτυρεῖ. Ἐπομένως κι ἐκεῖνος ποὺ θέλει νὰ κόψῃ τὰ πάθη ἢ νὰ ἀποκτήσῃ τὰς ἀρετάς, πρέπει νὰ ἀναζητῇ μὲ ἐπιμέλειαν, πρὶν ἀπὸ ὅλα τὰ καλὰ καὶ μαζί μὲ ὅλας τὰς ἀρετάς, τὴν κατάνυξιν, διότι χωρὶς αὐτὴν ποτὲ δὲν θὰ ἴδῃ τὴν ψυχὴν του καθαρὰν. Καὶ ἐὰν δὲν ἴδῃ αὐτὴν καθαρὰν, ὅπωςδὴποτε οὔτε τὸ σῶμά του θὰ τὸ κἀνῃ καθαρόν. Διότι χωρὶς νερὸ εἶναι ἀδύνατον νὰ ξεπλυθῇ τὸ λερωμένον ἔνδυμα καὶ χωρὶς δάκρυα εἶναι ἀκόμη πῶς ἀδύνατον νὰ ξεπλυθῇ καὶ νὰ καθαρισθῇ ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὰ στίγματα καὶ τοὺς μολυσμοὺς. Ὡς μὴ ἐπικαλούμεθα προφάσεις⁴⁴ ψυχοθλαβεῖς καὶ ματαίας, ἢ καλύτερα, καθ' ὁλοκληρίαν ψευδεῖς καὶ προξένους τῆς καταστροφῆς, ἀλλ' ὡς ἐπιζητήσωμεν αὐτὴν (τὴν κατάνυξιν) τὴν βασιλίσσαν ὅλων τῶν ἀρετῶν μὲ ὅλην μας τὴν ψυχὴν.

Διότι ἐκεῖνος ποὺ ὁλόψυχα τὴν ἀναζητεῖ τὴν εὕρισκει⁴⁵, ἢ μᾶλλον αὕτη ἔρχεται καὶ εὕρισκε αὐτὸν ποὺ ἐπίπονᾳ τὴν ἀναζητεῖ καί, ἐὰν ἔχῃ καρδίαν σκληροτέραν καὶ ἀπὸ τὸν χαλκὸν καὶ ἀπὸ τὸν σίδηρον καὶ ἀπὸ τὸν ἀδάμαντα, μόλις ἔλθῃ ἐκείνη, τὴν καθιστᾷ μαλακωτέραν καὶ ἀπὸ τὸ κερὶ. Διότι αὕτη εἶναι θεῖον πῦρ ποὺ διαλύει τὰ θουνὰ καὶ τοὺς θράχους⁴⁶ καὶ ὅλα τὰ κάνει ὁμαλὰ⁴⁷ καὶ τὰ μεταβάλλει εἰς παραδείσους καὶ ἀλλοιώνει τὰς ψυχὰς ποὺ τὸ δέχονται. Καὶ γίνεται μέσα εἰς τὸ κέντρον αὐτῶν πηγὴ ποὺ ἀναδύει, γίνεται ὕδωρ ζωῆς ποὺ πάντοτε πηδᾷ καὶ ἀναθερμύει⁴⁸ καὶ ποτίζει

42. Ψαλμ. 149, 8.

43. Β' Τιμ. 3, 16.

44. Ψαλμ. 140, 4.

45. Ματθ. 7, 8.

46. Γ' Βασ. 19, 11-12.

47. Δουκ. 3, 5.

48. Ἰωάν. 4, 14. Ἀποκ. 22, 1.

πλουσίως αὐτάς (τάς ψυχάς). Καί τρέχει, ὥσάν ἀπὸ κάποιαν δεξαμενὴν, πρὸς ὅλους ἐκείνους ποὺ εἶναι κοντὰ καὶ μακριά⁴⁹ καὶ πλημμυρίζει τὰς ψυχὰς ποὺ μέ πῖστιν δέχονται τὸν λόγον⁵⁰. Διότι ἐν πρώτοις καθαρίζει ἀπὸ τὸν ρύπον αὐτοὺς ποὺ μετέχουν εἰς αὐτὸ τὸ ὕδωρ. Ἐπειτα καθαρίζει τὰ πάθη καὶ τὰ ἀπορρυπαίνει καὶ τὰ ἐκριζώνει, ὥσάν φλοῦδες πληγῶν, ἐννοῶ θεβαίως τὴν πονηρίαν, τὸν φθόνον, τὴν κενοδοξίαν καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ποὺ τὰ ἀκολουθοῦν. Καὶ ὅχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ καὶ ὥσάν μία φλόγα ποὺ τρέχει καὶ κατακαίει γρήγορα καὶ καταφλέγουσα ἐξαφανίζει ἐντὸς ὀλίγου αὐτάς, ὥσάν ἀκάνθας⁵¹. Καὶ αὕτῃ πρώτον μὲν θάζει μέσα εἰς τὴν ψυχὴν τὸν πόθον τῆς τελείας ἀπελευθερώσεως καὶ καθάρσεως ἀπ' αὐτά, ἔπειτα καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν ἀγαθῶν ποὺ ἔχουν προορισθῇ καὶ ἐτοιμασθῇ ἀπὸ τὸν Θεὸν δι' ὅσους τὸν ἀγαποῦν⁵².

Καὶ ὅλα αὐτά, λοιπόν, μαζί μὲ δάκρυα, ἢ καλύτερα διὰ τῶν δακρύων, τὰ παράγει τὸ θεῖον πῦρ τῆς κατανύξεως. Καὶ χωρὶς δάκρυα, ὅπως εἶπομεν, οὔτε ἓνα ἀπὸ αὐτὰ ἢ εἰς ἡμᾶς ἢ εἰς κάποιους ἄλλους ἔγινε ποτέ ἢ θὰ γίνῃ. Οὔτε θέβαια μὲ θάσιν τὰς θείας Γραφὰς θ' ἀποδείξῃ κανεῖς τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ χωρὶς δάκρυα καὶ χωρὶς διασκή κατάνυξιν ἐκαθαρίσθῃ ποτέ κάποιος ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ἢ ἔγινεν ἅγιος ἢ ἔλαβε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἢ εἶδε τὸν Θεὸν ἢ ἡσθάνθῃ ὅτι ἐσκήνωσεν ἐντὸς τοῦ ἢ γενικῶς εἶχεν αὐτὸν κάποτε ἔνοικον μέσα εἰς τὴν καρδίαν τοῦ. Τίποτε ἀπ' αὐτὰ δὲν γίνεται, ἐὰν δὲν προηγηθῇ ἡ μετάνοια καὶ ἡ κατάνυξις καί, ὥσάν ν' ἀναβλύζουν συνεχῶς ἀπὸ μίαν πηγὴν, τὰ ἀκατάπαυστα δάκρυα, ποὺ θὰ πλημμυρίζουν δηλαδὴ καὶ θὰ καθαρίζουν ἐντελῶς τὴν οἰκίαν τῆς ψυχῆς καὶ θὰ καταδροσιζοῦν καὶ θὰ ἀνακουφίζουν τὴν ψυχὴν, ποὺ κυριεύεται καὶ καταφλέγεται ἀπὸ τὸ ἀπρόσιτον πῦρ⁵³.

Ἐκεῖνοι, λοιπόν, ποὺ λέγουν ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ πενθῇ καὶ νὰ κλαίῃ κανεῖς κάθε ἡμέραν καὶ κάθε νύκτα, ἀποδεικνύουν ὅτι εἶναι γυμνοὶ ἀπὸ κάθε ἀρετῆν. Ἐὰν πράγματι οἱ Ἅγιοι Πατέρες ἔτσι ἀποφαίνονται καὶ

49. Ῥωμ. 2, 17.

50. Λουκ. 8, 13. Πράξ. 17, 11. Α' Θεσ. 1, 6.

51. Ψαλμ. 105, 18. 117, 12. Σοφ. Σολ. 3, 7.

52. Α' Κορ. 2, 9.

53. Α' Τιμ. 6, 16.

λέγουν ὅτι: «Ἐκεῖνος ποῦ θέλει νὰ κόψῃ τὰ πάθη τὰ κόπτει μὲ τὸν κλαυθμὸν καὶ ἐκεῖνος ποῦ θέλει νὰ ἀποκτήσῃ τὰς ἀρετὰς τὰς ἀποκτᾷ πόλιν μὲ τὸν κλαυθμὸν», εἶναι φανερόν ὅτι ἐκεῖνος ποῦ δὲν κλαίει καθημερινῶς οὔτε κόπτει τὰ πάθη οὔτε ἀποκτᾷ τὰς ἀρετὰς, καὶ ἂν ἀκόμη, ὅπως νομίζῃ, φαίνεται ὅτι καταγίνεται μὲ ὅλας. Διότι, εἰπέ μου, τί ὠφελοῦν τὰ ἐργαλεῖα μιᾶς τέχνης ὅταν ἀπουσιάξῃ ὁ τεχνίτης ποῦ γνωρίζει νὰ χρησιμοποιοῖ τὸ ὕλικόν καὶ νὰ τὸ κἀνῃ χρήσιμον σκευὸς; Καὶ τί θὰ ὠφελήσῃ τὸν κηπουρόν, ἔάν καλλιεργήσῃ ὅλον τοῦ τὸν κῆπον καὶ σπεῖρῃ καὶ φυτεύσῃ εἰς αὐτὸν κάθε εἶδος λαχανικοῦ, ἀλλὰ δὲν πέσῃ ἐπάνω εἰς αὐτὰ βροχὴ ἢ δὲν ἔχῃ νερό, διὰ νὰ τὰ ποτίσῃ; Ὅπωςδὴποτε τίποτε. Ἔτσι ἀκριβῶς καὶ ἐκεῖνος ποῦ ἀσκεῖ τὰς ἄλλας ἀρετὰς καὶ κοπιᾷ εἰς αὐτάς, καθόλου δὲν θὰ ὠφελῇ χωρὶς αὐτὴν τὴν ἀγίαν καὶ μακαρίαν κυρίαν καὶ πρόξενον ὅλων τῶν ἀρετῶν.

Ἐνας βασιλεὺς χωρὶς τὸ στράτευμα, ποῦ ὑπακούει εἰς αὐτόν, εἶναι ἀνίσχυρος καὶ εὐκόλῃ ἡμποροῦν νὰ τὸν συλλάβουν ὅλοι καὶ χωρὶς αὐτὸ οὔτε κἀν φαίνεται βασιλεὺς, ἀλλὰ σὰν ἕνας ἀπ' τοὺς πολλοὺς ἀνθρώπους. Ἐπίσης δὲ καὶ τοῦ πλήθους τὰ στρατεύματα καὶ ὁ μόνιμος στρατὸς χωρὶς βασιλέα ἢ τὸν ἀρχιστράτηγόν των μὲ εὐκολίαν διασκορπίζονται καὶ ἐξαφανίζονται ἀπὸ τοὺς ἀντιπάλους. Ἀκριβῶς ἔτσι σκέψου ὅτι συμβαίνει καὶ μὲ τὸ πένθος ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὰς ἄλλας ἀρετὰς. Ἐνόησε, λοιπόν, ὅτι τὸ συγκεντρωμένον εἰς τὸ ἴδιον μέρος στράτευμα εἶναι ὅλαι αἱ ἀρεταὶ τῶν ἀρχαρίων καὶ βασιλεὺς καὶ ἀρχιστράτηγος αὐτῶν τὸ μακάριον πένθος καὶ τὰ δάκρυα, διὰ τῶν ὁποίων ὅλον τὸ στράτευμα ἐτοιμάζεται καὶ παρατάσσεται εἰς θέσιν μάχης. Δι' αὐτῶν ὅλον τὸ στράτευμα ἐνθαρρύνεται, ἀσκεῖται διὰ τὸν πόλεμον, ἐνισχύεται, διδάσκεται, ἐκπαιδεύεται καλῶς πῶς πρέπει νὰ πολεμῇ καὶ εἰς ποῖον μέρος καὶ πότε καὶ ποῖα ὅπλα νὰ χρησιμοποιοῖ καὶ ἐναντίον ποίου καὶ τί λογῆς ἐχθροῦ, ἀναλόγως μὲ τὰς περιστάσεις, καὶ ποίους κατασκόπους νὰ στέλλῃ καὶ ποίους φύλακας νὰ τοποθετῇ καὶ τί πρέπει νὰ λέγῃ εἰς τοὺς πρέσβεις ποῦ ἀποστέλλουν οἱ ἐχθροὶ καὶ μὲ ποίους νὰ συνομιλῇ. Διότι εἶναι δυνατόν καὶ μὲ μόνην τὴν συνομιλίαν νὰ τρέψῃ εἰς φυγὴν ὅλους αὐτοὺς καὶ ἐνίοτε χωρὶς νὰ τοὺς δεχθῇ κἀν εἰς συνάντησιν. Ἀκόμη ἐκπαιδεύεται πῶς νὰ

στήνουν έναντίον των παγίδας καὶ ἐνέδρας καὶ πότε καὶ ποίους στρατιώτας νὰ στείλῃ δι' αὐτὸ καὶ εἰς ποίους τόπους. Καὶ ὅλα αὐτά, πού εἶπα, τὰ καθορίζει ἀκριθῶς αὐτὸ τὸ πένθος, διότι χωρὶς αὐτὸ ὅλον τὸ στράτευμα τῶν ἀρετῶν γίνεται εὐκολονίκητον ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς.

Διὰ τοῦτο, ἀδελφοί, πρὶν ἀπ' ὅλα καὶ μαζί μὲ ὅλα, ἄς εἶναι ἔργον μας ἡ μετάνοια καὶ ὁ ἐνωμένος μὲ αὐτὴν κλαυθμὸς καὶ τὰ δάκρυα ποὺ ἀκολουθοῦν αὐτόν. Διότι δὲν ὑπάρχει κλαυθμὸς χωρὶς μετάνοιαν καὶ δάκρυα χωρὶς κλαυθμόν, ἀλλὰ αὐτά τὰ τρία εἶναι μεταξὺ τῶν συνδεδεμένα καὶ τὸ ἓνα δὲν εἶναι δυνατόν νὰ φανῇ χωρὶς τὸ ἄλλο. Κανείς, λοιπόν, ἄς μὴ λέγῃ ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ κλαίῃ καθημερινῶς. Διότι ἐκεῖνος πού λέγει αὐτό, λέγει ἀκόμη ὅτι εἶναι ἀδύνατον καὶ νὰ μετανοῇ κανείς καθημερινῶς καὶ ἀνατρέπει ὅλην τὴν θείαν Γραφήν, διὰ νὰ μὴ εἰπῶ καὶ αὐτὴν τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου πού λέγει: «Μετανοεῖτε, διότι ἐπλησίασεν ἡ βασιλεία τῶν Οὐρανῶν»⁵⁴. Κι' ἀκόμη: «Ζητᾶτε καὶ θὰ λάβετε, ἐρευνᾶτε καὶ θὰ εὑρετε, κτυπᾶτε καὶ θὰ σᾶς ἀνοιχθῇ ἡ πόρτα»⁵⁵. Διότι, ἐάν λέγῃς ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ μετανοῇ καὶ νὰ κλαίῃ καὶ νὰ δακρύῃ κανείς καθημερινῶς, τότε πῶς θὰ εἴπῃς ποτὲ ὅτι εἶναι δυνατόν οἱ φθαρτοὶ ἄνθρωποι νὰ ἐπιτύχουν τὴν ταπεινοφροσύνην καὶ τὴν παντοτινὴν χαρὰν καὶ τὴν ἀδιάλειπτον προσευχὴν⁵⁶ καὶ μάλιστα νὰ ἀποκτήσουν καρδίαν καθαρὰν ἀπὸ παντὸς εἶδους πάθη καὶ πονηροὺς λογισμοὺς, διὰ νὰ ἴδουν τὸν Θεόν⁵⁷; Ὅπως δὲ ποτε δὲν θὰ τὸ εἴπῃς. Καὶ ἔτσι θὰ καταλήξῃς νὰ συναριθμηθῇς μὲ τοὺς ἀπίστους⁵⁸ καὶ ὄχι μὲ τοὺς πιστοὺς. Διότι, ἐάν ὁ Θεὸς εἴπῃ καὶ λέγῃ καὶ καθημερινῶς φωνάζῃ ὅτι ὅλα αὐτά εἶναι δυνατόν νὰ γίνουν ἀπὸ ἡμᾶς, σὺ ὅμως ἀντιθέτως ἀντιλέγῃς εἰς αὐτόν λέγων ὅτι αὐτά δὲν εἶναι δυνατὰ ἀλλ' ἀδύνατα, ὅπως δὴ ποτε, δὲν διαφέρεις καθόλου ἀπὸ τοὺς ἀπίστους.

Θέλεις, λοιπόν, νὰ μὴ κοινωνήσῃς ποτὲ δίχως δάκρυα; Κάμε πρᾶξιν ἐκεῖνα ποὺ καθημερινῶς ψάλλεις μαζί καὶ ἀναγινώσκεις καὶ τότε θὰ ἡμπορέσῃς νὰ κάνῃς καὶ αὐτὸ ἀδιάλειπτως. Ποῖα εἶναι αὐτά; Τὰ ἀγνοεῖς

54. Ματθ. 4, 17.

55. Ματθ. 7, 7-8. Λουκ. 11, 9-10.

56. Α' Θεσσ. 5, 17.

57. Ματθ. 5, 8.

58. Λουκ. 12, 46.

παντελῶς; Ἄκουσε ἐκεῖνον ποῦ λέγει: «Δέν θά δικαιώ-
 θοῦν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἐκεῖνοι ποῦ ἀκούουν τὸν νόμον,
 ἀλλ' ἐκεῖνοι ποῦ τὸν ἐφαρμόζουν θά κηρυχθοῦν δίκαιοι»⁵⁹. Ἀλλά, διὰ νὰ μὴ μακρύνωμεν τὸν λόγον, θά σοῦ
 ὑπενθυμίσω αὐτὰ τὰ λόγια τοῦ Δαυὶδ: «Δέν θά ἀναστῶ
 εἰς τὴν κλίνην διὰ νὰ κατακλιθῶ οὔτε θά δώσω ὕπνον
 εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου καὶ νυσταγμὸν εἰς τὰ βλέφαρά
 μου καὶ ἀνάπαυσιν εἰς τοὺς κροτάφους μου, ἕως ὅτου
 εὕρω τόπον διὰ τὸν Κύριον, κατοικίαν διὰ τὸν Θεὸν τοῦ
 Ἰακώβ»⁶⁰. Κι ἀκόμη: «Δέν ὑπάρχει εἰρήνη εἰς τὰ ὀστέα
 μου ἔνεκα τῶν ἁμαρτιῶν μου. Διότι αἱ ἀνομίαι μου ὑ-
 περεκάλυψαν τὴν κεφαλὴν μου καὶ με ὑπερβαρύνουν ὡς
 φορτίον θαρύ. Τὰ τραύματά μου ἐβρώμισαν καὶ ἐσάπι-
 σαν ἔνεκα τῆς ἀφροσύνης μου. Ἐκάμφθην καὶ ἐκυρτώ-
 θην τελείως, ὅλην τὴν ἡμέραν περιφέρομαι σκυθρωπός.
 Ἐκακοπάθησα καὶ ἐταλαιπωρήθην ὑπερβολικά, στενά-
 ζω ἀπὸ τὸν θρήνον τῆς καρδίας μου»⁶¹. Ἐγίνα ὡσάν πτη-
 νὸν ποῦ μένει μόνον τοῦ ἐπάνω εἰς τὴν στέγην»⁶². Ἐγίνα
 ὅμοιος πρὸς πελεκᾶνον τῆς ἐρήμου»⁶³, διότι τρώγω στά-
 κτην ὡς ἄρτον καὶ τὸ ποτόν μου τὸ ἀναμιγνύω με δά-
 κρυα»⁶⁴. Ἀπέκαμα ἀπὸ τοὺς στεναγμούς μου, λούω
 κάθε νύκτα τὸ κρεββάτι μου καὶ θρέχω τὸ στρώμά μου
 με τὰ δάκρυά μου»⁶⁵. Καὶ ὁ ἅγιος Ἰωάννης τῆς Κλίμα-
 κος λέγει: «Ἡ δίψα καὶ ἡ ἀγρυπνία θλίβουν τὴν καρ-
 δίαν. Καὶ ὅταν θλίβεται ἡ καρδιά, τότε ἐκπηδοῦν ὕδατα». Καὶ πόσα ἄλλα ἀκόμη περὶ αὐτῶν μᾶς ἀναπτύσσει (ὁ
ἅγιος Ἰωάννης), θὰ τὰ μάθῃ ἐκεῖνος ποῦ θὰ θελήσῃ
νὰ ἐμβαθύνῃ εἰς αὐτὸ τὸ βιβλίον.

Ἐάν, λοιπόν, καὶ ἐσὺ ἀδιαλείπτως καὶ ὀλοφύχως,
 με ταπεινοφροσύνην καὶ πίστιν, κάνῃς εἰς ὅλην σου τὴν
 ζωὴν ἐκεῖνα ποῦ καθημερινῶς ψάλλεις καὶ ἀναγινώ-
 σκεις ἢ ἀκούεις, ὅταν ἀναγινώσκουν οἱ ἄλλοι, ἀληθῶς
 σοῦ εὐαγγελίζομαι μεγάλην χαρὰν»⁶⁶. Διότι, ἐάν ἐπιμεί-
 νῃς νὰ κάνῃς αὐτά, νὰ διψᾷς δηλαδὴ, νὰ ἀγρυπνᾷς νὰ
ὑποτάσσῃσαι μέχρι θανάτου καὶ νὰ ὑπακούῃς εἰς τὸν

59. Ρωμ. 2, 13.

60. Ψαλμ. 131, 3-5.

61. Ψαλμ. 37, 4-7. 9.

62. Ψαλμ. 101, 8.

63. Ψαλμ. 101, 7.

64. Ψαλμ. 101, 10.

65. Ψαλμ. 6, 7.

66. Λουκ. 2, 10.

550

προεστῶτά σου χωρίς καμμίαν διάκρισιν καὶ ὑποκρι-
σίαν καὶ νὰ ὑποφέρῃς κάθε θλίψιν καὶ ὕβριν καὶ κατη-
γορίαν καὶ συκοφαντίαν, καὶ ὄχι μόνον αὐτά, ἀλλὰ καὶ
τὰ κτυπήματα καὶ τὰς κακοποιήσεις τῶν πλεόν εὐτε-
λῶν ἀδελφῶν, εὐχαριστῶν αὐτοὺς μὲ ὄλην σου τὴν καρ-
δίαν καὶ χωρίς μνησικακίαν καὶ προσευχόμενος ὑπὲρ
αὐτῶν, τότε χαίρε καὶ σκίρτησε⁶⁷ ἀπὸ χαρὰν ἀνεκλάλη-
τον⁶⁸. Διότι ὄχι μόνον τὸ ἐσπέρας καὶ τὸ πρωὶ καὶ τὸ
μεσημέρι⁶⁹, ἀλλὰ κι ὅταν τρώγῃς καὶ πίνῃς καὶ πολλὰ-
κις, ὅταν συνομιλῇς καὶ ὅταν ψάλλῃς καὶ ἀναγινώσκῃς
καὶ προσεύχεσαι καὶ ὅταν ἀναπαύεσαι εἰς τὴν κλίνην,
αὐτὴ ἡ θεία καὶ ἀνεκλάλητος δωρεὰ θὰ ἔλθῃ καὶ θὰ σέ
ἀκολουθῇ εἰς ὄλην σου τὴν ζωὴν⁷⁰ καὶ θὰ σοῦ εἶναι σύν-
τροφος εἰς τὸν δρόμον καὶ θὰ ἀναπαυθῇ μαζί σου ἐκεῖ
ποῦ σὺ θὰ ἀναπαυθῇς καὶ εἰς τὴν διακονίαν σου θὰ δια-
κονῇ μαζί σου, καταπραΰνουσα καὶ παρηγοροῦσα τοὺς
πόνους τῶν κόπων σου. Καὶ τότε θὰ γνωρίσῃς ὅτι πολὺ
σωστά καὶ δίκαια εἶπεν ὁ ἅγιος Συμεὼν ὅτι δὲν πρέπει
νὰ κοινωνήσῃ κανεὶς ποτέ χωρίς δάκρυα καὶ ὅτι αὐτὸ
εἶναι δυνατόν καὶ ἀληθῶς κατάλληλον δι' ὅλους. Διότι
δὲν τὰ εἶπε ἐκεῖνος, ἀλλὰ τὸ "Ἅγιον Πνεῦμα μὲ τὸ στό-
μα ἐκείνου καὶ εἶπε καὶ ἔγραψεν αὐτά. Διότι, ἐὰν κα-
νεὶς ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους δὲν εἶναι ἀναμάρτητος, οὔτε καὶ
ἂν εἶναι μιὰ ἡμέρα ἡ ζωὴ του⁷¹, καὶ ἐὰν κανεὶς δὲν ἡμ-
πορῇ νὰ ἔχῃ τὴν καρδίαν του ἀγνήν, εἶναι φανερόν ὅτι
ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ μὴ περάσῃ οὔτε μίαν ἡμέραν εἰς
ὄλην του τὴν ζωὴν χωρίς μετάνοιαν καὶ δάκρυα, ὅσον
ἐξαρτᾶται ἀπ' αὐτόν. Καὶ ἂν ἀκόμη δὲν ἔχῃ δάκρυα,
τούλάχιστον ὀφείλει, ὅσον ζῇ νὰ τὰ ζητῇ μὲ ὄλην τὴν
δύναμιν τῆς ψυχῆς του. Διότι δὲν ἡμπορεῖ μὲ ἄλλον τρό-
πον νὰ γίνῃ οὔτε ἀναμάρτητος οὔτε ἀγνός καὶ καθαρός
εἰς τὴν καρδίαν.

Καὶ ἂν κάποιος δὲν θελήσῃ νὰ κοιμηθῇ κάτω εἰς τὸ
 χῶμα καὶ νὰ ἀγρυπνήσῃ, ἀναλογιζόμενος τὸ πλῆθος
 τῶν ἀμαρτημάτων καὶ τὸ θάρος τῶν σφαλμάτων του,
 καὶ ἐὰν δὲν στέρεξῃ νὰ θεραπεύσῃ τὰς μολυσμένας καὶ
 σαπισμένας ἀπὸ τὴν ἀμέλειαν καὶ τὴν περιφρόνησιν πλη-

67. Ματθ. 5, 12.

68. Α' Πέτρ. 1, 8.

69. Ψαλμ. 54, 18.

70. Ψαλμ. 22, 6.

71. Ἰωβ 14, 4-5.

γὰς⁷² τῆς ἐμπαθοῦς ἐπιθυμίας καὶ τῶν ἐμφύτων ροπῶν ποῦ τὸν ὀδηγοῦν εἰς τὴν ἀναισθησίαν, — αὐτὸ ἄλλωστε εἶναι ἡ ἀληθινὴ ἀφροσύνη — πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἔλθῃ εἰς συναίσθησιν τῆς μελλούσης καταδίκης καὶ κατακρίσεως τῶν ἁμαρτωλῶν καὶ νὰ κλαύσῃ μὲ πόνον τῆς καρδίας του;

Ἐάν κάποιος δὲν θέλῃ νὰ κακοπαθήσῃ, ὑπομένων τὴν ταλαιπωρίαν, καταπονούμενος μέχρι κυρτώσεως, περιπατῶν ὅλην τὴν ἡμέραν σκυθρωπός, ὑποφέρων τὰς κακώσεϊς καὶ τὰς ὑπερβολικὰς ταπεινώσεις, κραυγάζων ἀπὸ τοὺς στεναγμοὺς τῆς καρδίας του⁷³, γενόμενος ὅμοιος μὲ σπουργίτι, ποῦ κάθεται μόνον τοῦ ἐπάνω εἰς τὴν στέγην⁷⁴ καὶ μὲ πελεκᾶνον ποῦ ζῇ εἰς τὴν ἔρημον⁷⁵, γενόμενος ξένος κατὰ τὴν διάθεσιν τῆς ψυχῆς του πρὸς ὅλα τὰ πράγματα τοῦ μοναστηρίου καὶ τοῦ κόσμου καὶ ἀπαρρησίαστος εἰς μεγάλους καὶ μικρούς, κοπιᾶζων ἀπὸ τοὺς στεναγμοὺς του⁷⁶, τρώγων τὸν ἄρτον του, ὅπως τὴν στάκτην, καὶ ἀναμιγνύων μὲ δάκρυα τὸ ποτόν του⁷⁷, αὐτὸς πῶς θὰ ἔχῃ ποτὲ τὴν δύναμιν, ἀδελφοί, νὰ λοῦγῃ κάθε νύκτα τὸ κρεββάτι του καὶ νὰ θρέχῃ τὸ στρώμα μὲ τὰ δάκρυά του⁷⁸; Ὅντως ποτέ, ἀπολύτως ποτέ δὲν θὰ ἴδῃ νὰ γίνωνται αὐτά, ὅταν εἶναι μόνος του, ἀλλὰ οὔτε καὶ εἰς τὴν προσευχὴν του εἶναι δυνατόν νὰ τὰ εὔρῃ οὔτε θὰ δυνηθῇ ποτὲ νὰ ἐτοιμάσῃ τόπον διὰ τὸν Κύριον καὶ κατοικίαν διὰ τὸν Θεὸν τοῦ Ἰσχωῦ⁷⁹, ποῦ εἶναι ὁ Χριστὸς Κύριος⁸⁰, ὁ Σωτὴρ καὶ Θεὸς μας⁸¹. Ἄλλ' ἐὰν ὅλα αὐτὰ δὲν τὰ ἐτοιμάσῃ ἐκ τῶν προτέρων καλῶς, εἶναι φανερόν ὅτι οὔτε μὲ δάκρυα οὔτε ἀξίως καὶ κοινωνῶν ὅπως πρέπει, θὰ ὑποδεχθῇ μέσα του τὸν Βασιλέα καὶ Θεόν, ἔστω κι' ἂν θὰ ἔκανε αὐτὸ μίαν φορὰν τὸν χρόνον.

«Τὰ ἅγια διὰ τοῦ ἀγίου»! λέγουν εἰς κάθε λειτουργίαν καὶ κηρύττουν εἰς τοὺς ἄλλους μὲ δυνατὴν φωνήν

72. Ψαλμ. 37, 6.

73. Ψαλμ. 37, 9.

74. Ψαλμ. 101, 8.

75. Ψαλμ. 101, 7.

76. Ψαλμ. 6, 7.

77. Ψαλμ. 101, 10.

78. Ψαλμ. 6, 7.

79. Ψαλμ. 131, 5.

80. Λουκ. 2, 11.

81. Τίτ. 2, 13. Β' Πέτρ. 1, 1.

μεγαλὸ !!!

οί ἱερεῖς — μακάρι δὲ νὰ τὸ ἔλεγον καὶ εἰς τὸν ἑαυτὸν τοὺς — καὶ οἱ πιστοὶ τοὺς ἀκούουν. Ἄλλὰ τότε; Ἐκεῖνος ποὺ δὲν εἶναι ἅγιος, εἶναι καὶ ἀνάξιος; "Ὅχι θέβαια. Ἄλλ' ἐκεῖνος ποὺ δὲν ἐξομολογεῖται καθημερινῶς τὰ κρυπτὰ τῆς καρδίας του⁸² καὶ δὲν δεικνύει ἀξίαν μετανοίαν δι' αὐτὰ καὶ δι' ἐκεῖνα ποὺ ἀγνοεῖ καὶ δὲν πεινθεῖ πάντοτε καὶ δὲν περιπατεῖ σκυθρωπός⁸³ καὶ δὲν ἀσκεῖ μὲ ζῆλον ὅσα εἶπομεν, αὐτὸς δὲν εἶναι ἅγιος. Ἀντιθέτως, ἐκεῖνος ποὺ πράττει ὅλα αὐτὰ καὶ περνᾷ τὴν ζωὴν του μὲ δάκρυα καὶ στεναγμούς, εἶναι πάρα πολὺ ἅγιος νὰ κοινωνῇ τὰ ἄχραντα μυστήρια ὄχι μόνον εἰς τὰς ἐορτάς, ἀλλὰ καὶ καθημερινῶς ἀπὸ τὴν ἀρχὴν — ἂν τοιμῶ νὰ τὸ εἶπω — τῆς μετανοίας καὶ τῆς ἐπιστροφῆς του. Ἕνας τέτοιος ἄνθρωπος ἐπιτρέπεται νὰ κοινωνῇ, ἐπειδὴ πρόκειται νὰ ὑπομείνῃ μὲ καρτερίαν εἰς ὅλην του τὴν ζωὴν αὐτὰ καὶ ἄλλα παρόμοια ἔργα προχωρῶν μὲ ταπεινώσιν καὶ συντετριμμένην καρδίαν⁸⁴. Πράττων, λοιπόν, τοιοῦτοτρόπως καὶ εὐρισκόμενος εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν, φωτίζεται ἡμέραν μὲ τὴν ἡμέραν ἡ ψυχὴ του μὲ τὸ νὰ βοηθῇται ἀπὸ τὴν μετάληψιν τῶν ἁγίων μυστηρίων καὶ φθάνει πολὺ γρήγορα εἰς τελείαν κάθαρσιν καὶ ἀγιότητα.

Καὶ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ πλυθῇ καὶ νὰ καθαρισθῇ κάπως διαφορετικὰ τὸ καταλερωμένον ἀγγεῖον μας καὶ ἡ μολυσμένη μας κατοικία. Διότι ἐγὼ κάτι περισσότερο ἀπὸ τὰς Θείας Γραφὰς οὔτε ἔχω μάθει, οὔτε ἀπὸ μόνος μου ἠμπόρεσα νὰ μάθω. Διότι κάθε ἡμέραν ἀκούομεν τὸν Ἀπόστολον νὰ λέγῃ: «Ἄς ἐξετάζῃ ὁ καθένας τὸν ἑαυτὸν του καὶ ἔτσι ὡς τρώγῃ ἀπὸ τὸν ἄρτον καὶ ὡς πίνῃ ἀπὸ τὸ ποτήριον. Διότι ἐκεῖνος ποὺ τρώγει καὶ πίνει τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Κυρίου κατὰ τρόπον ἀνάξιον, τρώγει καὶ πίνει τὴν καταδίκην τοῦ ἑαυτοῦ του»⁸⁵. Κι' ἀκόμη: «Ἐκεῖνος ποὺ τρώγει τὸν ἄρτον τοῦτον ἢ πίνει ἀπὸ τὸ ποτήριον τοῦ Κυρίου κατὰ τρόπον ἀνάξιον, θὰ εἶναι ἔνοχος ἔναντι τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Κυρίου, ἐπειδὴ δὲν διακρίνει τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου»⁸⁶. Ἐὰν δὲ ἐκεῖνος ποὺ δὲν ἔδειξεν ἀξιους καρποὺς μετα-

82. Α' Κορ. 14, 25.

83. Ψαλμ. 34, 14. 37, 7. 41, 10.

84. Ψαλμ. 50, 19.

85. Α' Κορ. 11, 28-29.

86. Α' Κορ. 11, 27. 29.

νοίας⁸⁷, ἀποδεικνύεται ἀπὸ ὁλόκληρον τὴν θείαν Γραφήν⁸⁸ ὅτι δὲν εἶναι ἄξιος, εἶπέ μου σὺ πῶς εἶναι δυνατόν χωρὶς δάκρυα νὰ καθαρισθῇ κάποιος καὶ νὰ κοινωνήσῃ αἰῶως, ὅσον ἐξαρκάται ἀπ' αὐτόν, τὰ ἄχραντα μυστήρια; Διότι πρῶτος καρπὸς τῆς μετανοίας⁸⁹ εἶναι τὰ δάκρυα. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς ἡ θδελυρὰ ρεῦσις τοῦ σώματος καὶ ἡ φιλήδονος ἔνωσις τῆς καρδίας με ὁποιοδήποτε πάθος προσφέρεται ἀπὸ ἡμᾶς σάν κάποια θυσία εἰς τὸν διάβολον, ἔτσι καὶ τὰ δάκρυα ποὺ χύνονται ἀπὸ τὴν καρδίαν προσφέρονται ὡς θυσία εὐπρόσδεκτος⁹⁰ εἰς τὸν Δεσπότην καὶ ἐξαλείφουν τὴν ἐντροπὴν τῆς ἐμπαθοῦς ἐκείνης ἡδονῆς. Καὶ αὐτὸ ἀκριβῶς δηλῶν ὁ Δαυὶδ ἔλεγε: «Θυσία διὰ τὸν Θεὸν εἶναι τὸ συντετριμμένον πνεῦμα⁹¹ συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην καρδίαν ποτὲ ὁ Θεὸς δὲν θὰ περιφρονήσῃ»⁹². Καὶ εἶναι φυσικόν. Διότι, ὅταν ἡ ψυχὴ ἔλθῃ εἰς τέτοιαν συνήθειαν καὶ καθημερινῶς ταπεινώνεται τοιουτοτρόπως, ποτὲ δὲν περνᾷ μίαν ἡμέραν χωρὶς δάκρυα, σύμφωνα με τὰ λόγια τοῦ Δαυὶδ: «Κάθε νύκτα θὰ λούω τὴν κλίνην μου καὶ θὰ θρέχω τὸ στρώμά μου με δάκρυα»⁹².

450

Διὰ τοῦτο, λοιπόν, πατέρες κι' ἀδελφοί μου, σᾶς παρακαλῶ ὁ καθένας με ζῆλον ὡς γυμνάσῃ μέσα σὲ τέτοια καὶ παρόμοια ἔργα τὴν ψυχὴν του, ἡ ὁποία, ἀφοῦ ὀλίγον κατ' ὀλίγον κατανυχθῇ καὶ μεταμορφωθῇ, γίνεται πηγὴ ἀπ' ὅπου ἀναβλύζουν ποταμοὶ δακρύων καὶ καταλύξεως. Ἐάν ὁμως δὲν ἀγωνισθῶμεν νὰ γίνωμεν τόσον καθαροί, ἀλλὰ θελήσωμεν νὰ περάσωμεν τὴν ζωὴν μας μέσα εἰς τὴν ἀμέλειαν καὶ τὴν ραθυμίαν καὶ τὴν μαλθακότητα, ἐγὼ δὲν θὰ εἶπω κανένα λόγον φορτικόν, ἐπειδὴ φείδομαι τῆς ἀγάπης σας, παρὰ μόνον τοῦτο: "Ἄν κάποτε δηλαδὴ συμβῇ κάποιος ἀπὸ σᾶς νὰ κοινωνήσῃ ἴσως με δάκρυα, ἦτοι νὰ κλαύσῃ, ἢ πρό τῆς λειτουργίας ἢ κατὰ τὴν θείαν Λειτουργίαν ἢ καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν ἀκόμῃ τῆς θείας Κοινωνίας, ἀλλὰ δὲν δεικνύει ζῆλον νὰ κάνῃ αὐτὸ καὶ κατὰ τὰς ὑπολοίπους ἡμέρας καὶ νύκτας, αὐτὸς τίποτε δὲν θὰ κερδίσῃ ἐκ τοῦ ὅτι ἔ-

87. Λουκ. 3, 8.

88. Β' Τιμ. 3, 16.

89. Ματθ. 3, 8^ο.

90. Α' Πέτρ. 2, 5.

91. Ψαλμ. 50, 19.

92. Ψαλμ. 6, 7.

κλαυσε μίαν φοράν. Διότι δὲν εἶναι μόνον αὐτὸ πού μᾶς καθαρίζει ἀμέσως καὶ μᾶς καθιστᾷ ἀξίους, ἀλλὰ τὸ μέχρι θανάτου καθημερινὸν καὶ ἀδιάλειπτον πένθος, καθὼς ὁ ἴδιος ὁ Δεσπότης μᾶς παρήγγειλε νὰ κάνωμεν λέγων: «Μετανοεῖτε»⁹³, ζητεῖτε καὶ ἐρευνᾶτε καὶ κτυπᾶτε τὴν θύραν»⁹⁴. Ἔως πότε; «Ἔως ὅτου, λέγει, νὰ λάβετε καὶ νὰ εὑρετε καὶ νὰ σᾶς ἀνοιχθῇ»⁹⁵. Τί νὰ σᾶς ἀνοιχθῇ; Προφανῶς ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Διότι αὕτῃ ἡ μετάνοια καὶ ἐκείνη πού, καθὼς εἵπομεν, γίνεται ἀδιάκοπα μὲ πόνον καὶ θλῖψιν μέχρι θανάτου μᾶς κάνει ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ χύνωμεν δάκρυα πικρά, μὲ τὰ ὁποῖα σπογγίζει καὶ καθαρίζει τὴν ἀκαθαρσίαν καὶ τὸν μολυσμὸν τῆς ψυχῆς. Ὑστερα δὲ προξενεῖ εἰς ἡμᾶς μετάνοιαν καθαρὰν καὶ τὰ πικρὰ δάκρυα τὰ μεταβάλλει εἰς γλυκὰ καὶ γεννᾷ εἰς τὰς καρδίας μας χαρὰν παντοτινὴν καὶ μᾶς κάνει νὰ ἴδωμεν τὸ ἀπρόσιτον ἐκεῖνο φῶς. Αὐτὸ, πνευματικοὶ πατέρες καὶ ἀδελφοί, ἐὰν δὲν ἀγωνισθῶμεν μὲ ὅλον μας τὸν ζῆλον νὰ τὸ ἀποκτήσωμεν, δὲν θὰ ἡμπορέσωμεν οὔτε νὰ ἀπαλλαγῶμεν τελείως ἀπ' ὅλα τὰ πάθη οὔτε νὰ ἀποκτήσωμεν ὅλας τὰς ἀρετάς, οὔτε θὰ ἡμπορέσωμεν ποτὲ ἀξίως νὰ μεταλαμβάνωμεν μὲ τὰ κατὰ Θεὸν δάκρυα καθημερινῶς τὰ θεῖα Μυστήρια ἢ νὰ ἴδωμεν τὸ θεῖον φῶς πού εἶναι ἐνωμένον μὲ αὐτά. Ἀλλὰ οὔτε θὰ ἔχωμεν ποτὲ τὴν καρδίαν καθαρὰν⁹⁶, οὔτε τὸ Ἅγιον Πνεῦμα θὰ κατοικήσῃ φανερά εἰς ἡμᾶς, οὔτε θὰ ἀξιωθῶμεν νὰ ἴδωμεν, ὅπως οἱ ἅγιοι, τὸν Θεόν⁹⁷, οὔτε εἰς αὐτήν, οὔτε εἰς τὴν ἄλλην, νομίζω, ζώην, ἐὰν ἀπέλθωμεν πρὸς αὐτήν τυφλοί. Διότι καθὼς λέγει ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος θὰ στερηθῶμεν τόσον τὴν θεάν τοῦ προσώπου τοῦ Θεοῦ «ἀναλόγως πρὸς τὴν τύφλωσιν πού ὁ καθένας ἔχει εἰς αὐτήν τὴν ζώην», ἐπειδὴ μὲ τὴν θέλησίν μας ἐστερήσαμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας ἀπὸ τοῦ φῶς Αὐτοῦ εἰς τὴν παροῦσαν ζώην.

Ἄλλ' εἴθε ὅλοι ἡμεῖς, οἱ εὐρισκόμενοι εἰς τὸ σάδιον τῆς καθάρσεως καὶ οἱ ἤδη καθαροί, νὰ ἀξιωθῶμεν νὰ ἴδωμεν αὐτόν. Διότι δι' ἐκείνους πού φεύγουν ἀπ'

93. Ματθ. 4, 17.

94. Ματθ. 7, 7. Λουκ. 11, 9.

95. Ματθ. 7, 7-8. Λουκ. 11, 9-10.

96. Ματθ. 5, 8.

97. Ματθ. 5, 8.

αὐτὸν τὸν κόσμον καὶ εὐρίσκονται ἔξω ἀπ' αὐτὰ τὰ δύο, ἄγνωστον εἶναι τὸ τέλος τῆς ἀποφάσεως ποὺ τοὺς ἀφορᾷ. Τὸ δὲ ἄγνωστον καὶ ἀθέεβαιον, εἶναι ἀνέλπιστον καὶ χωρὶς ἀσφάλειαν. Διότι ἐκεῖνος ποὺ δὲν ἐνισχύεται κατὰ τὴν καρδίαν ἀπὸ τὴν Χάριν⁹⁸, τίποτε ἄλλο, νομίζω, δὲν θὰ καταστήσῃ ποτὲ τὴν ἀκαταίσχυντον ἐλπίδα ἀναμφίβολον. Καὶ ἐκεῖνος ποὺ δὲν ἔχει αὐτὴν, μὲ τί ἄλλο θὰ ἀρπαχθῇ εἰς τὸν ἀέρα μαζί με τοὺς ἀγίους διὰ νὰ συναντήσῃ τὸν Κύριον;⁹⁹ Μὲ τί ἄλλο θὰ ἀνάψῃ τότε ἢ λαμπάδα μας, ποὺ εἶναι σθημένη ἀπ' ἐδῶ; Εἶπε μου, ποῦ καὶ ἀπὸ ποῦ θὰ εὑρεθῇ τότε ἔλαιον καὶ ποῖον θὰ εἶναι τὸ φῶς ποὺ πρόκειται νὰ τὴν ἀνάψῃ ἢ ἀπὸ ποῦ ἢ πῶς, διὰ νὰ ἐτοιμασθῶμεν τότε καὶ λαμπροὶ με ἀναμμένους τὰς λαμπάδας νὰ προῦπαντήσωμεν τὸν νυμφίον Χριστόν; Διότι μόλις ἀναστηθῶμεν σάν ἀπὸ ὕπνου, ἀμέσως πρόκειται νὰ τρέξωμεν εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου, καθὼς γνωρίζετε. Ἐάν, λοιπόν, ἐνῶ ἡμεῖς θὰ εὐρισκώμεθα καὶ θὰ κατοικῶμεν μέσα εἰς τὰ μνήματα, μᾶς ξυπνήσῃ ἢ σάλπιγι¹⁰⁰, μόλις σαλπίσῃ, ἐάν δὲν ἔχωμεν ἀπὸ τὴν ζωὴν αὐτὴν τὰς ψυχὰς μας, ὥσαν λαμπάδας, ἐκ τῶν προτέρων ἀναμμένους, ἀλλ' ἀποδειχθούν ὅτι δὲν φωτίζουν καθόλου ἢ ὅτι φωτίζουν πολὺ ὀλίγον καὶ ὅτι πρόκειται¹⁰¹ σχεδὸν νὰ σθῆσουν, καθὼς λέγει τὸ Εὐαγγέλιον, ποῦ θὰ εὕρωμεν τότε ἢ νὰ ἀνάψωμεν τὰς λαμπάδας, ποὺ εἶναι παντελῶς σθημένοι, ἢ νὰ προσθέσωμεν ὀλίγον εἰς ἐκεῖνας ποὺ πρόκειται νὰ σθῆσουν ἀπὸ τὴν ἔλλειψιν ἐλαίου; Πράγματι δὲν θὰ εὕρωμεν τίποτε πουθενά. Διὰ τοῦτο, ὡς φροντίσωμεν μὲ ζῆλον ἡδὴ ἀπ' ἐδῶ νὰ ἀνάψωμεν λαμπρῶς τὰς λαμπάδας διὰ τῆς μετανοίας καὶ τῶν δακρύων, διὰ νὰ προῦπαντήσωμεν ἔτσι λαμπροὶ λαμπρῶς τὸν νυμφίον μας Χριστόν εἰς τὴν Ἀνάστασιν καὶ νὰ εἰσέλθωμεν μαζί με Αὐτὸν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν¹⁰² καὶ νὰ ἀπολαύσωμεν τὰ αἰῶνια ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα εἶθε νὰ ἐπιτύχωμεν ὅλοι ἐμεῖς μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ὅλη ἡ δόξα, ἡ τιμὴ καὶ ἡ προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

700

98. Ἑβρ. 13, 9.

99. Α' Θεσο. 4, 17.

100. Ματθ. 24, 31. Α' Κορ. 15, 52. Α' Θεσο. 4, 16.

101. Ματθ. 25, 1-9.

102. Ματθ. 25, 10.

V'.

- 1 Περὶ μετανοίας καὶ περὶ τοῦ ὅτι δὲν εἶναι ἀρκετὸν διὰ τὴν κάθαρσιν τῆς ψυχῆς μας ἡ διάδοσις εἰς τοὺς πτωχοὺς μόνον τῶν ὑπαρχόντων καὶ ἡ ἀπογύμνωσις ἀπ' αὐτά, ἐὰν ἴσως δὲν ἀποκτήσωμεν καὶ τὸ πένθος. Περὶ τῆς ἐξορίας τοῦ Ἀδάμ καὶ περὶ τοῦ ὅτι, ἐὰν μετὰ τὴν παράδοσιν μετενόει, δὲν θὰ ἐξωρίζετο ἀπὸ τὸν παράδεισον. Καὶ περὶ τοῦ ποῖον καρπὸν ἔδωκεν εἰς αὐτὸν ἡ μετάνοια πού ἔδειξε μετὰ τὴν ἐξορίαν. Περὶ τῆς δευτέρας παρουσίας τοῦ Κυρίου καὶ τῆς καταδίκης τῶν ἀμαρτωλῶν. Καὶ πρὸς τὸ τέλος τοῦ λόγου, ἔλεγχος ἐκείνων πού ζοῦν μὲ κακίαν καὶ ὑπόκρισιν.

Λ Ο Γ Ο Σ Ε'.

Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, εἶναι καλὸν πρᾶγμα ἡ μετάνοια καὶ ἡ ὠφέλεια πού προέρχεται ἀπ' αὐτήν. Καὶ αὐτὸ γνωρίζων καὶ ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός, ὁ Θεὸς μας, πού τὰ γνωρίζει ὅλα ἐκ τῶν προτέρων ἔλεγε: «Μετανοεῖτε, διότι ἐπλησίασεν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν»¹. Θέλετε δὲ νὰ μάθετε, διατὶ χωρὶς μετάνοιαν καὶ μάλιστα μετάνοιαν ἀπὸ τὸ θάθος τῆς ψυχῆς καὶ τέτοιαν πού ὁ λόγος ἀπαιτεῖ ἀπὸ ἡμᾶς, εἶναι ἀδύνατον νὰ σωθῶμεν; Ἀκούσατε τὸν ἴδιον τὸν Ἀπόστολον πού λέγει: «Κάθε ἄλλη ἀμαρτία εἶναι ἔξω ἀπὸ τὸ σῶμα, ἐκεῖνος ὅμως πού πορνεύει ἀμαρτάνει πρὸς τὸ ἴδιόν του τὸ σῶμα»². Κι' ἀκόμη: «Πρέπει ἐμεῖς νὰ παρουσιασθῶμεν ἐμπρὸς εἰς τὸ θῆμα τοῦ Χριστοῦ διὰ νὰ λάβῃ ὁ καθένας ὅ,τι τοῦ ἀρμόζει δι' ὅσα ἔκανε μὲ τὸ σῶμά του, εἴτε καλὸν εἴτε κακόν»³. Ἡμπορεῖ, λοιπόν, κανεὶς ὕστερα ἀπ' αὐτὸ νὰ εἴπῃ πολλάκις: «Εὐχαριστῶ τὸν Θεόν, διότι δὲν ἐμόλυνα κάποιον μέλος τοῦ σώματός μου μὲ καμμίαν πονηρὰν πράξιν» —πρᾶγμα πού ἐγὼ ὁ ἐργάτης κάθε ἀνομίας⁴ δὲν ἠμπορῶ μέχρι τώρα νὰ τὸ εἴπω— καὶ ἔχει τάχα κάποιαν παρηγορίαν ἀπ' αὐτό, ἐπειδὴ μένει ἔξω ἀπὸ κάθε

1 Ματθ. 4, 17.

2 Α' Κορ. 6, 18.

3 Β' Κορ. 5, 10. Ρωμ. 14, 10.

4 Λουκ. 13, 27. Ματθ. 7, 23. Τίτ. 2, 14.

ἁμαρτίαν τοῦ σώματός του. Ἄλλ' ἅπαντᾷ ὁ Δεσπότης καὶ λέγει τὴν παραβολὴν τῶν δέκα Παρθένων⁵ καὶ δεικνύει εἰς ὅλους ἡμᾶς καὶ φανερώνει ὅτι τίποτα δὲν ὠφελοῦμεθα ἀπὸ τὴν καθαρότητα τοῦ σώματος, ἐὰν δὲν συνυπάρχουν εἰς ἡμᾶς καὶ αἱ ὑπόλοιποι ἀρεταί. Κι' ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ κι' αὐτὸς ἐπίσης ὁ Παῦλος, σύμφωνα μὲ τὸν Δεσπότην, φωνάζει καὶ λέγει: «ἐπιδιώκετε εἰρήνην μὲ ὅλους καὶ τὸν ἁγιασμόν, διότι χωρὶς αὐτὸν κανεὶς δὲν θὰ ἴδῃ τὸν Κύριον»⁶. Καὶ διατί εἶπε τὸ «ἐπιδιώκετε»; Διότι δὲν εἶναι δυνατόν μέσα εἰς μίαν ὥραν νὰ γίνωμεν καὶ νὰ εἴμεθα ἅγιοι, ἐπειδὴ πρέπει ἀρχίζοντες ἀπὸ τὰ μικρά, νὰ φθάσωμεν προοδευτικὰ εἰς ἁγιότητα καὶ καθαρότητα. Καὶ διότι καὶ χίλια ἀκόμη χρόνια ἂν ζήσωμεν εἰς τὴν ζωὴν αὐτὴν, οὐδέποτε θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ φθάσωμεν τὴν τελειότητα, ἀλλὰ καθημερινῶς ὀφείλομεν νὰ ἀγωνιζώμεθα δι' αὐτήν, ὥσάν νὰ ἀρχίζωμεν διὰ πρώτην φοράν. Κι' αὐτὸ πάλιν αὐτὸς ὁ ἴδιος τὸ ἐφανέρωσε μὲ τὰ ἐξῆς λόγια: «Τρέχω μήπως καὶ κἀνὼ ἰδικόν μου ἐκεῖνο, διὰ τὸ ὅποιον καὶ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς μὲ ἔκανε ἰδικόν του»⁷.

Διὰ τοῦτο, ἀδελφοί μου, προσέχετε, παρακαλῶ, καὶ ἀκούσατε τὰ λόγια ἐνὸς ἐλαχίστου καὶ ἁμαρτωλοῦ ἀδελφοῦ σας. Ἐλᾶτε νὰ προσκυνήσωμεν καὶ νὰ προσπέσωμεν⁸ ἐνώπιον τοῦ ἀγαθοῦ καὶ φιλανθρώπου Θεοῦ μας. Ἄς προῦπαντήσωμεν αὐτὸν μὲ δοξολογίας⁹ καὶ ἅς κλαύσωμεν ἐνώπιον αὐτοῦ ποὺ μᾶς ἐπλάσε, διότι αὐτὸς εἶναι Κύριος ὁ Θεὸς μας¹⁰ καὶ ἡμεῖς λαὸς αὐτοῦ καὶ πρόβατα τῆς ποιμένης του¹¹ καὶ δὲν θὰ ἀποστρέψῃ τὸ πρόσωπόν του ἀπὸ ἡμᾶς¹². Μόνον ἅς μετανοήσωμεν ὁλοψύχως καὶ ἅς ἀποβάλωμεν ὄχι μόνον τὰ ἁμαρτωλά μας ἔργα, ἀλλὰ ἅς ἐξαφανίσωμεν καὶ αὐτοὺς τοὺς πονηροὺς καὶ ἀκαθάρτους λογισμοὺς τῆς καρδίας, καθὼς ἔχει γραφῇ: «Διαρρήξατε, λέγει, τὰς καρδίας σας καὶ ὄχι τὰ ἐνδύματά σας»¹³. Ποῖον, λοιπόν, τὸ κέρδος, εἰπέ

5. Ματθ. 25, 1-13.

6. Ἑβρ. 12, 14.

7. Φιλ. 3, 12.

8. Ψαλμ. 94, 6.

9. Ψαλμ. 94, 2.

10. Ψαλμ. 94, 6-7.

11. Ψαλμ. 99, 3. Ψαλμ. 94, 7.

12. Ψαλμ. 22, 2.

13. Ἰωήλ 2, 13.

μου, εάν θά διαμοιράσωμεν ὅλα τὰ ὑπάρχοντά μας εἰς τοὺς πτωχοὺς, ἀλλὰ δὲν θά ἀπέχωμεν ἀπὸ τὸ κοικόν, οὔτε θά μισήσωμεν τὴν ἁμαρτίαν; Καὶ τί, εάν ἐμπράκτως μὲν δὲν κάνωμεν καμμίαν σωματικὴν ἁμαρτίαν, νοερῶς ὅμως ἐνώνωμεν αἰσχροὺς καὶ ἀκαθάρτους λογισμοὺς καὶ κάνωμεν τὴν ἁμαρτίαν ἀφανῶς καὶ εἵμεθα κάτω ἀπὸ τὴν βασιλείαν καὶ τὴν κυριαρχίαν τῶν ἀχαλινώτων παθῶν τῆς ψυχῆς; "Ὡς ἀπαρνηθῶμεν, παρακαλῶ, μαζὶ μὲ τὰ πλούτη μας καὶ τὴν συνήθη δουλείαν τῶν κακῶν ποὺ εἶπομεν καὶ ἅς μὴ σταματήσωμεν ἕως ἐδῶ, ἀλλὰ προθύμως ἅς πλύνωμεν μὲ δάκρυα μετανοίας τὸν μολυσμὸν αὐτῶν.

"Ἐνας βασιλεὺς, λοιπόν, ποὺ φορεῖ τὸ στέμμα καὶ τὴν πορφύραν τῆς βασιλείας του καὶ ἔχει θησαυροὺς ἀπὸ ἀμέτρητον χρυσάφι καὶ ἀσήμι καὶ κάθεται ἐπάνω εἰς ὑψηλὸν καὶ μεγαλοπρεπῆ θρόνον, ἅς ὑποθέσωμεν, ὅτι παίρνει ἐκουσίως ἀπὸ κάπου λάσπην καὶ καπνίαν καὶ μὲ τὰ ἴδια του τὰ χέρια, ἀλείφων ὅλον τὸ πρόσωπόν του, κλείνει ὅλας τὰς αἰσθήσεις του, ὥστε νὰ μὴ ἡμπορῇ οὔτε νὰ βλέπῃ, οὔτε νὰ ἀκούῃ, οὔτε νὰ ὁσφραίνεται. "Ἐπειτα ὅτι μετανοεῖ καὶ, ζητῶν νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὸ κακὸν αὐτό, δὲν εἰσέρχεται γρήγορα εἰς τὴν κατοικίαν του καὶ δὲν πλύνει μὲ πολὺ νερὸ τὴν λάσπην ἐκείνην καὶ τὴν καπνίαν, ἔτσι ὥστε νὰ γίνῃ πάλιν καθαρὸς, ὅπως καὶ προηγουμένως, καὶ νὰ καθήσῃ εἰς τὸν βασιλικὸν του θρόνον. Ἀλλὰ, ἀντὶ νὰ κάνῃ αὐτό, ἅς ὑποθέσωμεν ὅτι σκορπᾷ μόνον ὅλους τοὺς θησαυροὺς του εἰς τοὺς πτωχοὺς¹⁴ καὶ διαμοιράζει εἰς αὐτοὺς ὅλην τὴν κινήτην καὶ ἀκίνητον περιουσίαν του. Παρ' ὅλα αὐτὰ δὲν θά ὠφελήσῃ καθόλου τὸν ἑαυτὸν του, εάν δὲν ξεπλύνῃ μὲ νερὸ τὴν καπνίαν καὶ τὴν λάσπην, ἀλλὰ θά κάνῃ νὰ γελοῦν ὅλοι ὅσοι τὸν βλέπουν, γυρίζων ἀπ' ἐδῶ κι' ἀπ' ἐκεῖ σὰν φόβητρον εἰς τὸ μέσον τῆς συγκλήτου. Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ ὅποιοσδήποτε ἄλλος δὲν θά ὠφελήσῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ, εάν διαμοιράσῃ μὲν εἰς τοὺς πτωχοὺς ὅλα τὰ ὑπάρχοντά του καὶ οἰκειοποιηθῇ ὅλην τὴν πτωχείαν καὶ τὴν ἀκτημοσύνην, ἀλλὰ δὲν ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὸ κακὸν καὶ δὲν καθαρίσῃ τὴν ψυχὴν του διὰ τῆς μετανοίας καὶ τῶν δακρύων.

Πράγματι κάθε ἄνθρωπος ποὺ ὁμοία μὲ ἐμέ τὸν

14. Παλμ. 111, 9.

καταδικασμένον ἡμάρτησε καὶ με τὸν μολυσμὸν τῶν ἡδονῶν ἐκλείσσε τὰς αἰσθήσεις τῆς ψυχῆς του, κι' ἂν ἀκόμη ἐμοίρασεν εἰς τοὺς πτωχοὺς ὅλην τὴν περιουσίαν του καὶ ἐγκατέλειψε κάθε δόξαν ἀξιωματῶν καὶ ὅλην τὴν πολυτέλειάν του, σπίτια καὶ ἄλογα, κοπάδια ἀπὸ πρόβατα καὶ θόδια, δούλους, ἀκόμη καὶ ὄλους τοὺς πλῆσιον καὶ τοὺς φίλους καὶ τοὺς συγγενεῖς, καὶ ἦλθε πτωχὸς καὶ ἀκτῆμων καὶ ἔγινε μοναχός, ἐν τούτοις τοῦ χρειάζονται τὰ δάκρυα τῆς μετανοίας, ὡς ἀναγκαῖα διὰ τὴν ζωὴν του, διὰ νὰ πλύνῃ τὸν μολυσμὸν τῶν ἀμαρτημάτων του· καὶ ἀκόμη περισσότερον ἔάν, ὅπως ἀκριβῶς εἰς ἐμέ, ἡ καπνιά καὶ ἡ λάσπη τῶν πολλῶν κακῶν αὐτοῦ δὲν καλύπτουν μόνον τὸ πρόσωπον, ἀλλὰ καὶ γενικῶς ὅλον τὸ σῶμα. Διότι δὲν μᾶς ἀρκεῖ διὰ τὴν καθαρίσιν τῆς ψυχῆς μόνον τὸ μοίρασμα τῶν ὑπαρχόντων, ἔάν ἐπὶ πλεόν, ἀδελφοί, δὲν κλαύσωμεν καὶ δὲν θρηνήσωμεν ἀπὸ τὸ θάθος τῆς ψυχῆς. Νομίζω, λοιπόν, ὅτι, ἔάν δὲν καθαρίσω ἐγὼ ὁ ἴδιος με τὰ δάκρυά μου τὸν μολυσμὸν τῶν ἀμαρτημάτων μου, ἀλλὰ φύγω ἀπὸ τὴν ζωὴν μολυσμένος, δικαίως καὶ ὁ Θεὸς καὶ οἱ ἄγγελοι με περιφρόνησιν θὰ γελάσουν εἰς θάρος μου¹⁵ καὶ θὰ ριφθῶ¹⁶ μαζὶ με τοὺς δαίμονας εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον. Ναί, πράγματι ἔτσι εἶναι ἀδελφοί! Διότι τίποτε δὲν ἐφέραμεν εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον¹⁷, διὰ νὰ τὸ δώσωμεν εἰς τὸν Θεόν¹⁸, ὡς ἀντίλυτρον τῶν ἀμαρτιῶν μας. «Τί ἔμπορεῖ, λέγει ὁ Ἀπόστολος, νὰ δώσῃ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸν Θεόν, διὰ νὰ λάβῃ ἀνταπόδοσιν»;¹⁹ Αὕτη εἶναι ἡ ὀρθὴ κρίσις, αὕτη εἶναι ἡ δικαία καὶ ἀληθὴς ταπεινώσις. Διότι καὶ ὁ Κύριος λέγει: «Μὴ νομίζετε ὅτι ἦλθον διὰ νὰ καταργήσω τὸν νόμον ἢ τοὺς προφῆτας. Δὲν ἦλθον νὰ καταργήσω, ἀλλὰ νὰ ἐκπληρώσω»²⁰. Καὶ αὐτὸ εἶναι ὁλοκλήρως νόμου²¹, τὸ νὰ μὴ ὑπερασπίζεται τὸν ἑαυτὸν τοῦ δηλαδὴ κανεῖς διὰ κάποιο πρᾶγμα, οὔτε νὰ ἀπονέμῃ δικαιοσύνην εἰς τὸν ἑαυτὸν του²², ἀλλὰ νὰ εἶναι δι' ὅλους ὡς πρὸς ὅλα νεκρός, διὰ νὰ μὴ συγχύζε-

15. Λουκ. 9. 26. 12. 9.

16. Ματθ. 18. 8. 25. 41.

17. Α' Τιμ. 6. 7.

18. Ψαλμ. 48. 8-9.

19. Ρωμ. 11. 35.

20. Ματθ. 5. 17.

21. Ρωμ. 13. 10.

22. Ρωμ. 12. 19.

ται καθόλου, ἂν κάνουν κάτι ἐναντίον του, οὔτε ὅταν ταρασσεται, ν' ἀντιλέγη εἰς αὐτούς, ἀλλὰ νὰ εἶναι προσηλωμένος μόνον εἰς τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς τὴν τήρησιν τῶν προσταγμάτων ἐκείνου, ὡσάν λέων ἢ ὡσάν ἄλλος μέγας Σαμψὼν ἢ ὡσάν κάποιος ἄλλος πού ὑπῆρξεν ἢ ὑπάρχει πῶς ἀνδρείος ἀπ' αὐτὸν.

Εἶναι λοιπόν, ἀδελφοί μου, εἰς ὅλους δυνατὸν, ὄχι μόνον εἰς τοὺς μοναχοὺς, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς λαϊκοὺς, τὸ νὰ μετανοοῦν πάντοτε καὶ διαρκῶς καὶ νὰ κλαίουν καὶ νὰ παρακαλοῦν τὸν Θεὸν καὶ μὲ αὐτὰς τὰς πράξεις νὰ ἀποκτήσουν καὶ ὅλας τὰς ὑπολοίπους ἀρετάς. Καὶ ὅτι εἶναι αὐτὸ ἀληθές, τὸ ἐπιβεβαιώνει μαζί μου καὶ ὁ μέγας στυλὸς καὶ διδάσκαλος τῆς Ἐκκλησίας, Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος πού μέσα εἰς τοὺς λόγους περὶ τοῦ Δαυὶδ ἐρμηνεύει τὸν πεντηκοστὸν ψαλμόν²³. Ἐκεῖ λέγει ὅτι ἕνας πού θέλει, κι' ἂν ἀκόμη ἔχη γυναῖκα καὶ τέκνα καὶ δούλας καὶ πλῆθος ὑπηρετῶν καὶ πολλὴν περιουσίαν καὶ διαπρέπη εἰς τὰ κοσμικὰ πράγματα, ἡμπορεῖ ὄχι μόνον νὰ κἀνῃ αὐτό, νὰ κλαίῃ δηλαδὴ καθημερινῶς καὶ νὰ προσεύχεται καὶ νὰ μετανοῇ, ἀλλὰ καὶ νὰ φθάσῃ εἰς τὸ τέλειον τῆς ἀρετῆς καὶ νὰ λάβῃ Πνεῦμα Ἅγιον καὶ νὰ γίνῃ φίλος τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ ἀπολαμβάνῃ τὴν θέαν αὐτοῦ. Τέτοιοι ἐγίναν, προτοῦ μὲν ἔλθῃ ὁ Χριστός, ὁ Ἀβραάμ, ὁ Ἰσαάκ, ὁ Ἰακώβ, καὶ ὁ Λῶτ εἰς τὰ Σόδομα καὶ —διὰ νὰ παραλείψω τοὺς ἄλλους, ἐπειδὴ εἶναι πολλοί— ὁ Μωϋσῆς καὶ ὁ Δαυὶδ, κατὰ δὲ τὴν νέαν ἐπιφάνειαν τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος μας²⁴, ὁ Πέτρος, ὁ ἁλιεὺς καὶ ἀγράμματος, ὁ ὁποῖος, ἔχων μαζὶ του τὴν πεθεράν του²⁵ καὶ τοὺς ἄλλους, ἐκήρυττε τὸν Θεὸν πού ἐφανερώθη. Καὶ ποῖος θὰ ἡμπορέσῃ νὰ μετρήσῃ τοὺς ὑπολοίπους πού εἶναι περισσότεροι ἀπὸ τὰς σταγόναις τῆς βροχῆς²⁶ καὶ τοὺς ἀστέρας τοῦ οὐρανοῦ²⁷, βασιλεῖς, ἄρχοντας, ἐξουσιαστάς —ὅς μὴ ἀναφέ-

23. Ὁ Ἅγ. Χρυσόστομος, τὸν ὅποιον ἀκολουθεῖ καὶ μὲ τὸν ὅποιον συμφωνεῖ ἐξῆς ὁ Ἅγ. Συμεὼν, ἐρμηνεύων τὸν πεντηκοστὸν ψαλμόν, ἐπιμένει καὶ τονίζει τὴν εὐοπλαγχτίαν τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία δὲν ἀρκεῖται μόνον εἰς τὸ νὰ συγχωρήσῃ καὶ νὰ ἐξαλείψῃ τὴν ἁμαρτίαν τοῦ Δαυὶδ, ἀλλὰ τοῦ χαρίζει καὶ τὴν φιλίαν, τὴν οἰκειότητα, τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ τὴν ἀπόλαυσιν τῆς θεωρίας τοῦ προσώπου του.

24. Β' Τιμ. 1, 10. Τίτ. 2, 13.

25. Ματθ. 8, 14. Μάρκ. 1, 30. Λουκ. 4, 38.

26. Σοφ. Σειρ. 1, 2.

27. Γεν. 15, 5...

ρω πτωχοὺς καὶ ἐκείνους ποὺ ἔζησαν μὲ αὐτάρκειαν—
τῶν ὁποίων αἱ πόλεις καὶ αἱ οἰκίαι καὶ τὰ ἱερὰ τῶν ἐκ-
κλησιῶν, τὰ ὁποῖα ἐκεῖνοι ἔκτισαν μὲ κάθε πολυτέλει-
αν, καὶ τὰ γηροκομεῖα καὶ ξενοδοχεῖα σώζονται καὶ ὑ-
πάρχουν μέχρι σήμερα. Καὶ ὅταν ἐκεῖνοι ἦσαν εἰς τὴν
ζωὴν, τὰ εἶχον καὶ τὰ χρησιμοποιοῦσαν εὐσεβῶς ὅχι
σὺν νὰ ἦσαν ἰδικὰ τῶν, ἀλλὰ διοικοῦσαν ὅσα ὁ Δε-
σπότης τοὺς ἔδωκεν, ὡσὰν δοῦλοι δεσπότη, καὶ ὅπως ἦ-
το ἀρεστὸν εἰς ἐκεῖνον, καὶ ἡσχολοῦντο μὲ τὸν κόσμον,
ὅπως λέγει ὁ Παῦλος, ὡσὰν νὰ μὴ ἡσχολοῦντο καθό-
λου²⁸. Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν ἔχουν
γίνει ἐνδοξοὶ καὶ λαμπροὶ καὶ τώρα καὶ εἰς τοὺς ἀτε-
λευτήτους αἰῶνας θὰ γίνουν μέσα εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ
Θεοῦ ἀκόμη πῶς ἐνδοξοὶ καὶ ἀκόμη πῶς λαμπροὶ. "Ἐτσι
καὶ ἐμεῖς, ἐὰν δὲν εἴμεθα ὀκνηροὶ καὶ ῥάθυμοι καὶ κα-
ταφρονηταὶ τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ πρόθυμοι καὶ
ἄγρυπνοι καὶ προσεκτικοί²⁹, δὲν θὰ εἴχομεν καμμίαν ἀ-
νάγκην τῆς ἀποταγῆς ἢ τῆς κουράς ἢ τῆς φυγῆς ἀπὸ
τὸν κόσμον. Καὶ διὰ νὰ σοῦ θεβαιώσω αὐτό, ἀκουσε!

Ὁ Θεὸς εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ἐπῆλασε τὸν ἄνθρωπον θα-
σιλέα ὅχι μόνον αὐτῶν ποὺ εἶναι ἐπάνω εἰς τὴν γῆν³⁰,
ἀλλὰ καὶ ἐκείνων ποὺ εὐρίσκονται κάτω ἀπὸ τὸν θό-
λον τοῦ οὐρανοῦ. Διότι καὶ ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη καὶ τὰ
ἄστρα ἐδημιουργήθησαν ὄντως διὰ τὸν ἄνθρωπον. Τί
λοιπόν; Μήπως ὁ ἄνθρωπος, ἐνῶ ἦτο θασιλεύς ὅλων
αὐτῶν τῶν ὄρατῶν, ἐθλόαπτετο εἰς τὴν ἀσκήσιν τῆς ἀρε-
τῆς ἀπ' αὐτά; "Ὁχι θέβαια, ποτέ, ἀλλὰ καὶ περισσότε-
ρον θὰ ἐπρόκοπτεν, ἐὰν διαρκῶς ηὐχαρίστει τὸν Θεὸν
ποὺ ἐδημιούργησε τὰ πάντα καὶ τοῦ τὰ ἔδωκεν. Διότι,
ἐὰν δὲν παρῆβαινε τὴν ἐντολὴν τοῦ Δεσπότη, δὲν θὰ ἔχα-
νε τὴν θασιλείαν αὐτὴν καὶ δὲν θὰ ἐστειλετο τὴν δό-
ξαν τοῦ Θεοῦ. Ἐπειδὴ ὅμως ἔκανε αὐτό, δικαίως ἐξεδιώ-
χθη καὶ ἐξωρίσθη, ἔζησε καὶ ἀπέθανε. Καὶ θὰ σοῦ εἴπω
κάτι ποὺ καθαρὰ, νομίζω, δὲν ἐφανερώσε κανεὶς, ἀλλὰ
ποὺ ἔχει λεχθῇ μ' ἓνα τρόπον σκοτεινόν³¹. Ποῖον; "Α-

150

28. Α' Κορ. 7, 31.

29. Α' Θεσα. 5, 6.

30. Γεν. 1, 26, 28.

31. Ὁ "Ἅγιος Σομεὼν εἶναι διαποτισμένος ἀπὸ τὴν ζωὴν καὶ τὴν
γνωσὴν τῶν ἁγίων. Ἐχει ἄμεσον, θὰ ἐλέγομεν, σχέσιν καὶ κοινωνίαν μὲ
αὐτοὺς. Καὶ ἔχει οἰκειοποιηθῇ κατὰ ἓνα προσωπικὸν τρόπον τὴν διδασκα-

κουσε την θείαν Γραφήν πού λέγει: «Καί εἶπεν ὁ Θεός, εἰς τὸν Ἀδάμ —μετὰ τὴν παράθεσιν ἐννοῶ: «Ἀδάμ³², πού εἶσαι;»³³. Διὰ ποῖον λόγον εἶπεν αὐτὸ ὁ τῶν ὅλων Δημιουργός; Ὅπωςδὴποτε, ἐπειδὴ ἤθελεν νὰ τὸν ὀδηγήσῃ εἰς συναισθησὶν καὶ ἐπειδὴ τὸν προσεκάλει εἰς μετάνοιαν, τοῦ λέγει: «Ἀδάμ πού εἶσαι; Ἐλα εἰς τὸν ἑαυτὸν σου, γνῶρισε τὴν γύμνασίν σου! Κοίταξε ποῖον ἐνδυμα, ποῖαν δόξαν ἔχεις στερηθῇ. Ἀδάμ πού εἶσαι;». Καὶ εἶναι ὥσαν νὰ τὸν παρακαλῇ κατὰ κάποιον τρόπον καὶ νὰ τοῦ λέγῃ: «Ναί, ἔλα εἰς τὰ σύγκαλά σου, πτωχὲ ἄνθρωπε. Ναί, ἄφησε τὸν τόπον, ὅπου εἶσαι κρυμμένος. Φαντάζεσαι ὅτι κρύπτεσαι ἀπ' ἐμέ³⁴; Εἰπέ: ἡμάρτησα!». Ὅμως δὲν λέγει αὐτό, ἢ καλύτερα, ἐγὼ ὁ ἄθλιος δὲν λέγω αὐτὸ —διότι τοῦτο τὸ πάθημα εἶναι ἰδικόν μου. Καὶ τί λέγει; «Ἦκουσα τὸν θόρυβον, καθὼς περιπατοῦσες μέσα εἰς τὸν Παράδεισον, καὶ ἀντελήφθην ὅτι εἶμαι γυμνός καὶ ἐκρύβην»³⁵. Τί εἶπε, λοιπόν, ὁ Θεός; «Καὶ ποῖος σοῦ ἀνήγγειλεν ὅτι εἶσαι γυμνός; ἔφαγες ἀπὸ τὸν καρπὸν τοῦ δένδρου πού σοῦ εἶχα παραγγείλει ἀπ' αὐτὸ μόνον νὰ μὴ φάγῃς;»³⁶.

Βλέπεις, ἀγαπητέ, τὴν μακροθυμίαν τοῦ Θεοῦ; Διότι ὅταν εἶπε: «Ἀδάμ, πού εἶσαι;»³⁷ κι' ἐκεῖνος δὲν ὡμολόγησεν ἀμέσως τὴν ἁμαρτίαν του, ἀλλὰ εἶπε: «Ἦκουσα τὸν θόρυβόν σου, Κύριε, καὶ ἀντελήφθην ὅτι εἶμαι γυ-

---

λίαν των. Ἐδῶ ὑπαινίσσεται σχετικὸν καίμενον τοῦ Ἁγίου Δωροθέου, ἀσκητοῦ συγγραφέως τοῦ 8ου αἰῶνος, ἡγουμένου ἐνὸς μοναστηρίου πλησίον τῆς Γάζης τῆς Παλαιστίνης, ἀπὸ τοῦ ἔργου: «Διδασκαλῖαι Ψυχωφελεῖς» (P.G. 88, 1625 D — 1628 B). Ὁ Συμεὼν ὁμοῦς ἀναπτύσσει περαιτέρω τὴν σκέψιν τοῦ Ἁγίου Δωροθέου, ἐμβαθύνει εἰς αὐτὴν καὶ προσθέτει νέας ἰδέας.

32. Εἶναι ἐμφανὲς ὁ κατηχητικὸς τόνος. Ὅλη ἡ Κατήχησις εἶναι ὑπόμνησις καὶ ἀναφορὰ εἰς τὰ γεγονότα τῆς σῴτηρις, πού ἀρχίζει μὲ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἀδάμ καί, παρὼν ἀπ' ὅλα τὰ σωτηριώδη γεγονότα, ἀπ' ὅλην τὴν πατρικὴν εὐδοκίαν καὶ οἰκονομίαν διὰ τὸ ἀνθρώπινον γένος, φθά- νει εἰς τὸν Χριστόν, πού ἐχάρισε τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἀνθρώπῳ, ὁπό- τε ἀποκαρδοκεῖ ὁ ἄνθρωπος τὴν σατατολογικὴν πληρώσιν. Ἔτσι ἔχομεν μίαν καθολικὴν σάλληψιν καὶ μίαν πραγματικὴν θέωσιν τῆς ἱστορίας τῆς σω- τηρίας, τῆς πνευματικῆς ζωῆς καὶ τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ καίμενον φέρει ζωντανὰ τὰ βιβλικὰ στοιχεῖα ἔτσι, ὥστε νὰ μὴ χάνῃ ποτὲ τὴν δύναμίν του, τὴν ἐπίδρασίν του καὶ τὴν αὐθεντικότητά του.

33. Γεν. 3, 9.

34. Γεν. 3, 8.

35. Γεν. 3, 10. 7.

36. Γεν. 3, 11.

37. Γεν. 3, 9.

μνός καὶ ἐκρύβην»³⁸, δὲν ὠργίσθη τότε ὁ Θεὸς καὶ δὲν ἀπέστρεψεν ἀμέσως τὸ πρόσωπόν Του, ἀλλὰ τοῦ δίνει τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀπαντήσῃ καὶ διὰ δευτέραν φοράν καὶ τοῦ λέγει: «Ποῖος σοῦ ἀνήγγειλεν ὅτι εἶσαι γυμνός; Ἐκτός κι' ἂν ἔφαγες ἀπὸ τὸν καρπὸν τοῦ δένδρου ποῦ σοῦ εἶχα παραγγέλλει ἀπ' αὐτὸ μόνον νὰ μὴ φάγῃς»³⁹. Σκέψου τὸ βάθος τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ⁴⁰ ὁ ὁποῖος τοῦ λέγει: «Διατί λέγεις ὅτι γυμνός εἰμαι, ἀλλὰ τὴν ἁμαρτίαν σου κρύβεις; Μήπως φαντάζεσαι ὅτι βλέπω μόνον τὸ σῶμα σου καὶ δὲν βλέπω τὴν καρδίαν καὶ τὰ διανοήματά σου;». Διότι, ὅταν ἠπατήθῃ ὁ Ἀδὰμ, ἤλπιζεν ὅτι ὁ Θεὸς δὲν ἐγνώριζε τὴν ἁμαρτίαν του καὶ ἔλεγε μόνος του περίπου τὰ ἑξῆς: «Ἐάν εἶπω ὅτι εἰμαι γυμνός, ὁ Θεὸς ποῦ ἀγνοεῖ, ἤμπορεῖ νὰ μοῦ εἴπῃ: «καὶ διατί εἶσαι γυμνός;». Ἐπειτα θὰ ἤμπορῶ νὰ ἀρνηθῶ ἐγὼ καὶ νὰ εἶπω: «Δὲν γνωρίζω», κι' ἔτσι θὰ ἤμπορῶ νὰ τὸν ἀπατήσω καὶ νὰ λάβω ἐκ νέου τὴν πρώτην μου στολήν»⁴¹. Εἰ δὲ μή, τοῦλάχιστον δὲν θὰ μὲ ἐκδιώξῃ, τοῦλάχιστον δὲν θὰ μὲ ἐξορίσῃ!». Ἐνῶ αὐτὰ ἐσυλλογίζετο ὁ Ἀδὰμ —καθὼς καὶ τώρα τὸ κάνουν πολλοί, καὶ πρῶτος ἐγὼ, μὲ τὸ νὰ κρύπτουν τὰ ἁμαρτήματά των— ὁ Θεός, μὴ θέλων νὰ πολλαπλασιάσῃ τὴν καταδίκην του, λέγει εἰς αὐτόν: «Καὶ πῶς ἔμαθες ὅτι εἶσαι γυμνός; Ἐκτός ἐάν ἀπὸ τὸ δένδρον ποῦ σοῦ παρήγγειλα νὰ μὴ φάγῃς, ἔφαγες»⁴². Κι' εἶναι ὥσάν νὰ τοῦ ἔλεγεν: Καὶ νομίζεις ὅτι κρύβεσαι παντελῶς ἀπὸ ἐμέ; Δὲν γνωρίζω ἐγὼ τί ἔχεις κάνει; Δὲν λέγεις τὸ «Ἠμάρτον»; Εἰπέ, πτωχέ ἄνθρωπε. «Ναί, ἀλήθεια, Δέσποτα, παρέσθην τὴν ἐντολήν σου, ἡμάρτησα, ἐπεὶδὴ ἤκουσα τὴν συμβουλὴν τῆς γυναίκος, ἔσφαλα πολὺ ἀκολουθῶν τὸν λόγον τῆς καὶ παρακούων τὸν ἰδικόν σου. Ἐλέησόν με!». Ἀλλ' ὅμως δὲν λέγει αὐτό, δὲν ταπεινώνεται, δὲν κάμπτεται, ὁ τράχηλος⁴³ τῆς καρδίας του εἶναι σιδηρᾶταινία — ἀκριβῶς ὅπως καὶ ὁ ἰδικός μου. Δυστυχῆς ποῦ εἰμαι. Διότι, ἐάν ὠμολογοῦσε αὐτό, θὰ παρέμενεν εἰς τὸν παράδεισον κι' ὅλον αὐτὸν τὸν κύκλον τῶν μυρίων

38. Γεν. 3, 10. 7.

39. Γεν. 3, 11.

40. Ρωμ. 11, 33.

41. Λουκ. 15, 22.

42. Γεν. 3, 11.

43. Ήσ. 48, 4.

κακῶν πού ὑπέφερεν, ἀφοῦ ἐξωρίσθη καὶ ἔμεινεν εἰς τὸν "Αἰδην τόσους πολλοὺς αἰῶνας, θὰ ἀπέφευγε μ' ἓνα μόνον λόγον.

Αὐτό, λοιπόν, εἶναι ἐκεῖνο, διὰ τὸ ὁποῖον σοῦ ὑπεσχέθη ὅτι θὰ ὁμιλήσω. Ἄκουσε τὴν συνέχειαν καὶ κατανόησε ὅτι ὁ λόγος μου εἶναι ἀληθής καὶ ὅτι δὲν ὑπάρχει ἐλάχιστον ψεῦδος⁴⁴ εἰς αὐτόν. Εἶπεν ὁ Θεὸς πρὸς τὸν Ἀδάμ: «Τὴν στιγμήν πού θὰ φάγετε ἀπὸ τὸν καρπὸν τοῦ δένδρου, πού σᾶς παρήγγειλα μόνον ἀπ' αὐτόν νὰ μὴ φάγετε, θὰ ἀποθάνετε μὲ θάνατον»⁴⁵. Καὶ ἐννοῦσεν ὁ Θεὸς τὸν ψυχικὸν θάνατον, πού συνέβη κατὰ τὴν ἰδίαν ἀκριβῶς στιγμήν τῆς παραβάσεως, διὰ τοῦτο καὶ ἐγυμνώθη ἀπὸ τὴν ἀθάνατον στολήν. Καὶ ὁ Θεὸς δὲν προεῖπε τίποτε περισσότερον καὶ τίποτε περισσότερον δὲν ἔγινε. Διότι, προγνωρίζων ὁ Θεὸς ὅτι ὁ Ἀδάμ θὰ ἡμάρτανε καὶ θέλων νὰ τὸν συγχωρήσῃ, ἐὰν μετανοοῦσε, τίποτε περισσότερον, καθὼς ἀνεφέραμεν, δὲν προεῖπεν ἐναντίον του. Ἐπειδὴ ὁμοῦς ἤρνήθη τὴν ἁμαρτίαν του καὶ δὲν μετενόησεν οὔτε μετὰ τὸν ἔλεγχον τοῦ Θεοῦ, (διότι εἶπε: «Ἡ γυναῖκα, πού μοῦ ἔχεις δώσει, αὐτὴ μὲ ἐξηπάτησεν»⁴⁶. «Ποῦ μοῦ ἔχεις δώσει!»). Ἀλλοίμονον εἰς τὴν ἀπρόσεκτον ψυχὴν, πού ἦτο ὡσὰν νὰ ἔλεγεν εἰς τὸν Θεόν: «Ἐσὺ ἔσφαλές· ἡ γυναῖκα πού μοῦ ἔδωσες αὐτὴ μὲ ἐξηπάτησεν»—. Εἰς αὐτὸ τὸ κατάντημα τώρα ἔχω φθάσει κι' ἐγὼ ὁ ταπεινὸς καὶ ταλαίπωρος καὶ δὲν θέλω νὰ ταπεινωθῶ ποτὲ καὶ νὰ εἶπω ἀπὸ τὰ θάθη τῆς ψυχῆς μου ὅτι ἐγὼ εἰμαι ὁ αἴτιος τῆς καταστροφῆς μου, ἀλλὰ λέγω «ὅτι ὁ τάδε μὲ παρεκίνησε νὰ κάνω καὶ νὰ εἶπω τὰ καὶ τὰ, ὁ δεῖνα μὲ συνεβούλευσε νὰ πράξω τὸ καὶ τό». Δυστυχισμένη μου ψυχὴ, κάθε λέξις σου εἶναι καὶ ἓνας ἁμαρτωλὸς λόγος! ὦ, ψυχὴ ἀκάθαρτος καὶ ἀσύνετος, τὰ λόγια σου εἶναι ἀκόμη πιο ἀσύνετα καὶ ἀκάθαρτα! — Ἐπειδὴ, λοιπόν, ὁ Ἀδάμ (δὲν μετενόησε καὶ) εἶπεν αὐτά, τότε τοῦ λέγει ὁ Θεός: «Μὲ κόπον καὶ ἰδρώτα νὰ τρώγῃς τὸ ψωμί σου καὶ ἀγκάθια καὶ τριβόλια (νὰ σοῦ θλαστοῦν ἡ γῆ»⁴⁷. Καὶ τελευταία τοῦ εἶπε: «Χῶμα εἶσαι καὶ εἰς τὸ χῶμα πάλιν

44. Α' Ἰωάν. 2, 27.

45. Γεν. 2, 17. 3, 11.

46. Γεν. 3, 12. 13.

47. Γεν. 3, 19. 18.

θὰ ἐπιστρέψῃς»⁴⁸. Ἦθελα, λέγει ὁ Θεός, νὰ μετανοή-
σης καὶ νὰ ἐπανέλθῃς εἰς τὴν προτέραν σου κατάστα-
σιν. Ἐπειδὴ ὅμως σὺ εἶσαι τόσο σκληρός, φύγε τοῦ
λοιποῦ ἀπὸ κοντά μου καὶ θὰ σοῦ εἶναι ἀρκετὸν διὰ
παιδαγωγίαν ἢ ἀπομάκρυνσίς σου, διότι «χῶμα εἶσαι
καὶ εἰς τὸ χῶμα θὰ ἐπιστρέψῃς»⁴⁹.

Ἦδη, λοιπόν, ἀντελήφθης ὅτι μετὰ τὴν παράθεσιν,
ἐπειδὴ ὁ Ἀδὰμ δὲν μετενόησε καὶ δὲν εἶπε τὸ «ἡμαρ-
τον», διὰ τοῦτο ἀκριβῶς καὶ ἐξορίζεται (ἀπὸ τὸν Πα-
ράδεισον) καὶ διατάσσεται νὰ περνᾷ τὴν ζωὴν του μὲ
κόπον καὶ ἰδρώτα καὶ κατεδικάσθῃ ἐξ αἰτίας αὐτοῦ νὰ
ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν γῆν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐπλάσθη;⁵⁰ Αὐ-
τό, λοιπόν, φαίνεται ἀπὸ τὰ ἐπόμενα. Ἀφίνει, λοιπόν,
(ὁ Θεός) αὐτὸν (τὸν Ἀδὰμ) καὶ ἔρχεται πρὸς τὴν Εὐ-
αν, θέλων νὰ δείξῃ ἔτσι ὅτι δικαίως μαζὶ μὲ τὸν Ἀδὰμ
καὶ αὕτῃ θὰ ἐκδιωχθῇ (ἀπὸ τὸν Παράδεισον), ἐὰν δὲν
ἤθελε νὰ μετανοήσῃ, καὶ λέγει (πρὸς αὐτήν): «Διατί
ἔκαμες αὐτό»;⁵¹ Καὶ τοῦτο, διὰ νὰ εἴπῃ αὕτῃ τοῦλάχι-
στον τὸ «ἡμαρτον». Διότι, εἶπέ μου, ποίαν ἄλλην ἀνάγ-
κην εἶχεν ὁ Θεός νὰ ὁμιλήσῃ πρὸς αὐτήν μὲ αὐτὰ τὰ λό-
για, παρὰ μόνον διὰ νὰ εἴπῃ ὅτι: «Μέσα εἰς τὴν ἀφρο-
σύνην μου, Δέσποτα, ἔπραξα αὐτό, ἢ ἐλεεινὴ καὶ ἀθλία
καὶ παρήκουσα σέ, τὸν Δεσπότην μου. Ἐλέησόν με»!
Ἀλλὰ δὲν εἶπεν αὐτό. Καὶ τί εἶπε; «Ὁ ὄφις βέ ἐξηπάτη-
σεν»⁵². Πόση ἀναισθησία! Καὶ συνωμίλησες μὲ τὸν ὄφιν,
ὁ ὁποῖος σοῦ ἔλεγεν ἐναντίον τοῦ Δεσπότη σου, καὶ,
ἀντὶ τοῦ πλάστου σου Θεοῦ, προτίμησες αὐτὸν καὶ ἐθε-
ώρησες πῶς πολῦτιμον καὶ πῶς ἀληθινὴν τὴν συμβουλὴν
ἐκείνου ἀπὸ τὴν ἐντολὴν τοῦ Δεσπότη; Ἐπειδὴ, λοι-
πόν, δὲν ἠθέλησεν οὔτε αὕτῃ νὰ εἴπῃ τὸ «ἡμαρτον», ἐκ-
διώκονται ἀπὸ τὴν (ἀπόλαυσιν), ἐξορίζονται ἀπὸ τὸν
παράδεισον καὶ τὸν Θεόν. Ἀλλὰ σιγᾶσ σου τὸ θάθος
τῶν μυστηρίων τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ καὶ μάθε καὶ
διδάξου ἀπ' αὐτὰ ὅτι, ἐὰν μετανοούσαν, δὲν θὰ εἶχον ἐκ-
διωχθῇ (ἀπὸ τὸν παράδεισον), δὲν θὰ εἶχον κατακρι-
θῇ, δὲν θὰ εἶχον καταδικασθῇ νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν

48. Γεν. 3, 19.

49. Γεν. 3, 19.

50. Γεν. 3, 19.

51. Γεν. 3, 13.

52. Γεν. 3, 13.

γῆν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐπλάσθησαν⁵³. Μὲ τί τρόπον; "Ακουσε!

"Οταν ἐδιώχθησαν καὶ ἀμέσως πλέον ἔπεσον μέσα εἰς τοὺς ἰδρώτας καὶ τοὺς σωματικούς κόπους καὶ ἤρχισαν νὰ πεινοῦν καὶ νὰ διψοῦν καὶ συγχρόνως νὰ κρυώνουν καὶ νὰ τρέμουν καὶ νὰ παθαίνουν ἀνάλογα μὲ ἑκεῖνα, ποὺ παθαίνομεν καὶ ἡμεῖς σήμερον, εἶναι φανερόν ὅτι ἔλαβον μεγαλύτεραν αἰσθησιν τῆς συμφορᾶς αὐτῆς καὶ τῆς καταπτώσεως, κι' ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλ' ἐπίσης καὶ τῆς ἰδικῆς των κακοφοροσύνης καὶ τῆς ἀνεκφράστου εὐστολαγχνίας τοῦ Θεοῦ. "Ετσι, καθὼς περιπατοῦσαν καὶ ἐκάθηντο ἔξω ἀπὸ τὸν Παράδεισον, μετανοοῦσαν, ἔκλαιον, ἐθρήνουν, ἐκτύπων τὸ πρόσωπόν των, ξερρίζωναν τὰ μαλλιά τους θρηνοῦντες διὰ τὴν σκληροκαρδίαν των. Καὶ αὐτὸ δὲν τὸ ἔκαναν οὔτε μίαν ἡμέραν οὔτε δύο ἢ δέκα, ἀλλὰ, πιστεύσατε, εἰς ὅλην τὴν ζωὴν των. Διότι πῶς ἦτο δυνατόν νὰ μὴ κλαίουν διαρκῶς καὶ ἀκατάπαυστα, ὅταν ἐνεθυμοῦντο τὸν πρᾶον ἑκεῖνον Δεσπότην, τὴν ἀνεκκλάλητον ἐκείνην τρυφήν, τὰ ἀνέκφραστα κάλλη τῶν ἀνθέων ἐκείνων, τὸν ἀμέριστον καὶ ἀκοπίαστον θίον καὶ τοὺς ἀγγέλους ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας⁵⁴ πρὸς αὐτούς; Φαντασθῆτε, λοιπόν, τοὺς δούλους ἐκείνους, τοὺς ὁποίους κάποιος ἀπὸ τοὺς ἄρχοντας τοῦ κόσμου τούτου ἐδιάλεξε διὰ τὰς προσωπικὰς του ὑπηρεσίας. Μέχρις ὅτου φυλάσσουν αὐτοὶ τὴν συστολήν, τὴν τιμὴν καὶ τὴν δουλείαν ἀνόμευτον πρὸς τὸν Δεσπότην των καὶ ἀγαποῦν αὐτὸν καὶ τοὺς ὁμοδούλους των, ἔχουν καὶ τὴν παρρησίαν πρὸς αὐτὸν καὶ τὴν εὐνοίαν καὶ τὴν ἀγάπην του, ζῶντες μὲ περισσὴν ἀνενόησον, ἀποκτῆσουν θρασύτητα, αὐθαδιάσουν ἐναντίον τοῦ ἰδικοῦ των Δεσπότης καὶ περιφρονήσουν τοὺς συνδούλους των⁵⁵, τότε χάνουν τὴν παρρησίαν πρὸς αὐτὸν καὶ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν εὐνοίαν του καὶ ἀφοῦ ἐξορισθοῦν ἀπ' ἐκεῖνον εἰς μακρινὴν χώραν⁵⁶ καὶ ἀφοῦ ὑποβληθοῦν μὲ τὴν προσταγὴν του εἰς μύρια θάσανα, τότε μέσα εἰς τὸν κόπον καὶ τὴν ταλαιπωρίαν ὅλο καὶ περισσότερον αἰσθάνονται τὴν ἀνέσιν ποὺ ἀπελάμβανον καὶ τὴν στέ-

300

53. Γεν. 3, 19.

54. Γεν. 28, 12. Ἰωάν. 1, 51.

55. Ματθ. 24, 49.

56. Λουκ. 15, 13.

ρησιν τῶν ἀγαθῶν, τὰ ὅποια ἔχασαν. Τὰ ἴδια ἀκριβῶς ἔπαθον καὶ οἱ πρωτόπλαστοι, οἱ ὅποιοι, ἐνῶ πρῶτα ἦσαν μέσα εἰς τὸν Παράδεισον καὶ ἀπελάμβανον ἐκεῖνα τὰ ἀγαθὰ, ἔπειτα ἐξέπεσον ἀπ' αὐτὰ καὶ ἐξωρίσθησαν. Ὅταν, λοιπόν, ἡσθάνθησαν τὴν ἀπώλειαν, πάντοτε ἐθρήνουν, πάντοτε ἔκλαιον, ζητοῦντες τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ Δεσπότη.

Ἄλλὰ τί κάνει τότε αὐτός, ποὺ εἶναι πλούσιος εἰς εὐσπλαγχνίαν⁵⁷ καὶ θραδὺς εἰς τιμωρίαν; Πράγματι, ὅταν εἶδεν αὐτοὺς νὰ ταπεινῶνονται, τὴν μὲν ἀπόφασιν ποὺ ἔλαβε δι' αὐτοὺς, δὲν τὴν ματαιώνει ἀμέσως —κι' αὐτὸ τὸ ἔκαμε διὰ νὰ σωφρονήσῃ ἡμᾶς καὶ διὰ νὰ μὴ σηκῶνῃ κανεὶς τὸ κεφάλι του ἐναντίον τοῦ Δημιουργοῦ ὅλων— ἀλλὰ, ἐπειδὴ προέβλεπεν ὡς Θεὸς καὶ τὴν πῶσιν καὶ τὴν μετάνοιαν τοῦ Ἀδάμ, ὥρισεν ἐκ τῶν προτέρων, προτοῦ νὰ δημιουργήσῃ τὸν κόσμον, καὶ τὸν καιρὸν καὶ τὸν χρόνον, καὶ πῶς καὶ πότε θὰ ἐπαναφέρῃ αὐτὸν ἀπὸ τὴν ἐξορίαν μεθυστικῆς καὶ ἀνεξιχνιάστους⁵⁸ εἰς κάθε δημιούργημα⁵⁹. Καὶ αὐταὶ αἱ θουλαί, ἐὰν βεβαίως ἀποκαλυφθοῦν εἰς μερικοὺς καὶ θελήσῃ νὰ τὰς γράψουν, δὲν θὰ τοὺς φθάσῃ οὔτε ὁ χρόνος οὔτε τὸ χαρτὶ οὔτε ἡ μελάνη καὶ ὁ κόσμος ὁλόκληρος δὲν θὰ χωρέσῃ⁶⁰ τὰ θιβλία ποὺ θὰ γράψουν. Ὅπως, λοιπόν, ἀπὸ εὐσπλαγχνίαν ὥρισεν ἐκ τῶν προτέρων καὶ προεῖπεν ὁ Θεός, ἔτσι ἀκριβῶς καὶ ἔκαμε. Κι' ἐκεῖνους ποὺ διὰ τὴν ἀναίδειαν καὶ τὴν ἀμετανόητον καρδίαν⁶¹ καὶ ἀπόφασιν ἐξεδίωξεν ἀπὸ τὸν Παράδεισον καὶ ποὺ μετενόησαν ὅπως ἔπρεπε, καὶ ἐταπεινώθησαν ὅπως ἄξιζε καὶ ἔκλαυσαν καὶ ἐθρήνησαν, ὁ ἴδιος ἐκεῖνος ὁ Μονογενὴς Υἱὸς καὶ Λόγος, ἀφοῦ κατήλθεν ἐκ τοῦ προανάρχου Πατρὸς —καθὼς ὅλοι γνωρίζετε— καὶ ἐγένεν ὄχι μόνον ἄνθρωπος ὅμοιος μετ' ἐκείνους, ἀλλὰ καὶ ἐδέχθη νὰ ἀποθάνῃ, ὅπως καὶ αὐτοί, προτιμήσας θάνατον καὶ ἐπονείδιστον θάνατον, αὐτοὺς, ἀφοῦ κατήλθεν εἰς τὸν Ἄδην, ἀπὸ ἐκεῖ τοὺς ἀνέστησεν. Αὐτός, λοιπόν, ποὺ τόσα πολλά, ὅσα καθημερινῶς ἀκούεις, ἔπαθε δι' αὐτοὺς προκειμένου νὰ τοὺς ἐπαναφέρῃ ἀπὸ τὴν μα-

57. Ἐφεσ. 2, 4.

58. Ρωμ. 11, 33.

59. Ψαλμ. 150, 6.

60. Ἰωάν. 21, 25.

61. Ρωμ. 2, 5.

κρινὴν ἐκείνην ἐξορίαν, δὲν θὰ τοὺς συμπονοῦσε, ἐὰν μετανοοῦσαν μέσα εἰς τὸν Παράδεισον; Καὶ πῶς ὄχι, αὐτὸς ποὺ εἶναι ἐκ φύσεως φιλόανθρωπος καὶ ποὺ ἔπλασε τὸν ἄνθρωπον διὰ τοῦτο καὶ μόνον, διὰ νὰ ἀπολαμβάνῃ δηλαδὴ εἰς τὸν Παράδεισον τὰ ἀγαθὰ του καὶ νὰ δοξάζῃ τὸν Εὐεργέτην του; Ναί, ὄντως ἀδελφοί, αὐτό, καθὼς νομίζω, θὰ ἐγένετο. Διὰ νὰ μάθῃς δὲ καὶ τὰ ὑπόλοιπα καὶ νὰ πιστεύῃς περισσότερο εἰς τὸν λόγον, ἄκουσε καὶ τὴν συνέχειαν.

350 Ἐὰν μετανοοῦσαν, τότε ποὺ ἦσαν μέσα εἰς τὸν Παράδεισον, αὐτὸν καὶ μόνον τὸν Παράδεισον θὰ ἀπελάμβανον καὶ τίποτε περισσότερο. Ὅταν ὁμοῦς ἐδιώχθησαν ἀπ' αὐτὸν διὰ τὴν ἀμετανοήσιαν των καὶ ὕστερα μετενόησαν καὶ ἔκλαυσαν πολὺ καὶ ἐταλαιπωρήθησαν—αὐτὰ ἀκριβῶς, ὅπως εἶπον, δὲν θὰ ἐπάθαινον, ἐὰν μέσα εἰς τὸν παράδεισον μετανοοῦσαν— διὰ τοὺς πόνους αὐτοὺς καὶ τοὺς ἰδρώτας καὶ τὰς ταλαιπωρίας καὶ τὴν εἰλικρινῇ τους μετάνοιαν, θέλων ὁ Δεσπότης Θεὸς ὄχι μόνον νὰ τοὺς τιμῇ καὶ νὰ τοὺς δοξάσῃ, ἀλλὰ καὶ νὰ τοὺς κάνῃ νὰ λησμονήσουν ὅλας ἐκείνας τὰς συμφοράς, τί κάνει; Πρόσεξε τὸ μέγεθος τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ. Ἀφοῦ κατέβη εἰς τὸν Ἀδὴν καὶ ἀνέστησεν αὐτούς, δὲν τοὺς ἐπανέφερεν⁶² εἰς τὸν Παράδεισον, ἀπ' ὅπου ἐξέπεσον, ἀλλὰ τοὺς ἀνέβασεν εἰς αὐτὰ τὰ ὑπερουράνια ὕψη (τοῦ οὐρανοῦ)⁶³. Καὶ ἀφοῦ ὁ Δεσπότης (Χριστὸς) ἐκάθισεν εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ Θεοῦ⁶⁴ καὶ προανάρχου Πατρός του, τί νομίζεις ὅτι ἔκαμεν αὐτόν, ποὺ ἦτο κατὰ φύσιν δούλος Του, ἀλλ' ἔγινε κατὰ χάριν πατέρας Του; Εἶδες εἰς ποῖον ὕψος ἀνέβασεν αὐτόν ὁ Δεσπότης διὰ τὴν μετάνοιάν του καὶ τὴν ταπεινώσιν καὶ τοὺς θρήνους του καὶ τὰ δάκρυα;

ὦ δύναμις τῆς μετάνοιᾶς καὶ τῶν δακρύων! ὦ πέλαιος ἀνεκδιηγίτου φιλανθρωπίας καὶ ἀνεξιχνίαστου ἐλέους, ἀδελφοί! Διότι ὄχι μόνον ἐκείνον, ἀλλὰ καὶ ὁλόκληρον τὸ σπέρμα του, ἡμᾶς δηλαδὴ τὰ παιδιὰ

62. Μ' ἓνα κατηχητικόν, ἀφανὴ καὶ ἀπλοῦν τρόπον διαγράφονται θέματα σωτηριολογικὰ ἢ δογματικὰ. Χωρὶς καὶ ὁ Ἰδιος νὰ τὸ καταλαβαίνει, αὐτὰ ἐκπηγάζουν ἀπὸ τὴν ζωὴν του. Ὁ Ἀδὰμ τιμᾶται μὲ τὸν τίτλον τοῦ πατρός (πατὴρ κατὰ σάρκα τοῦ Χριστοῦ), τιμὴ ποὺ ἐκπηγάζει ἀπὸ τὸ γεγονός τῆς ἐνσαρκώσεως.

63. Παλμ. 67, 34.

64. Μάρκ. 16, 19. Ἐφεσ. 1, 20.

του, πού μιμούμεθα τὴν ἐξομολόγησιν, τὴ μετάνοιαν, τὸν θρήνον, τὰ δάκρυα ἐκείνου καὶ ὅλα τὰ ἄλλα πού προηγουμένως εἶπομεν, σὺν ἐκεῖνοι, ἔτσι καὶ μᾶς ἐτίμησε καὶ μᾶς ἐδόξασεν. Καὶ ἐκεῖνους πού ἔτσι κάνουν μέχρι τώρα ἢ θὰ κάνουν εἰς τὸ ἐξῆς, εἴτε εἶναι κοσμικοὶ εἴτε μοναχοί, εἶπεν ὁ ἀψευδὴς Θεός⁶⁵: « Ἀληθῶς, δὲν θὰ ἐγκαταλείψω⁶⁶ ποτὲ αὐτοὺς, ἀλλὰ θὰ τοὺς ἔχω ὡς ἀνδελφούς μου καὶ φίλους καὶ πατέρας καὶ μητέρας⁶⁷ καὶ συγγενεῖς καὶ συγκληρονόμους⁶⁸ καὶ τοὺς ἐδόξασα καὶ θὰ τοὺς δοξάσω⁶⁹ καὶ ἐπάνω εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ κάτω εἰς τὴν γῆν⁷⁰, καὶ ἡ ζωὴ αὐτῶν, καὶ ἡ χαρὰ, καὶ ἡ δόξα των δὲν θὰ ἔχῃ τέλος⁷¹.

Τί λοιπόν, εἰπέ μου, ἀδελφέ, ὠφέλησε τοὺς πρωτοπλάστους ἢ ἀκοπίαστος καὶ ἀμέριμνος ἐκείνη ζωὴ μέσα εἰς τὸν Παράδεισον, τὴν στιγμή πού ἡμέλησαν καὶ μετὰ τὴν ἀπιστίαν πρὸς τὸν Θεὸν κατεφρόνησαν καὶ παρέθησαν τὴν ἐντολὴν του; Διότι, ἐὰν εἶχον ἐμπιστοσύνην εἰς αὐτόν, δὲν θὰ ἐθεώρει ἡ Εὐὰ τὸν ὄφιν ἀξιοπιστότερον ἀπ' ἐκεῖνον οὔτε ὁ Ἀδὰμ τὴν Εὐὰν ἀξιοπιστοτέραν, ἀλλὰ θὰ ἐπρόσεχον νὰ μὴ φάγουν ἀπὸ τὸ δένδρον. Ἐπειδὴ ὅμως ἔφαγον καὶ δὲν μετενόησαν, ἐξεδιώχθησαν. Καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ἐξωρίσθησαν καθόλου δὲν ἐζημιώθησαν, ἀλλὰ καὶ ὠφελήθησαν πάρα πολὺ καὶ αὐτὸ ἀπέβη εἰς σωτηρίαν ὅλων μας. Διότι, ἀφοῦ κατέβη ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ὁ Δεσπότης μας, μετὰ τὸν θάνατόν του κατήργησε τὸν θάνατον⁷² πού μᾶς ἐπίεζε καὶ ἐξήλειπεν ἐντελῶς τὴν καταδίκην πού προήρχετο ἀπὸ τὴν παράθεσιν τοῦ προπάτορος καὶ ἀφοῦ μετὰ τὸ ἅγιον βάπτισμα μᾶς ἀναγεννᾷ καὶ μᾶς ἀναπλάττει καὶ μᾶς ἀπαλλάσσει παντελῶς ἀπ' αὐτήν, μᾶς καθιστᾷ μέσα εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον τελειῶς ἐλευθέρους καὶ δὲν μᾶς ὑποβάλλει κάτω ἀπὸ τὴν τυραννικὴν ἐξουσίαν τοῦ ἐχθροῦ, ἀλλὰ, τιμῶν ἡμᾶς μετὰ τὴν ἀρχέγονον ἐλευθερίαν, μᾶς δίδει περισσώτεραν δύναμιν ἐναντίον τοῦ, διὰ νὰ ἡμποροῦν, αὐτοῖς πού

65. Ἰωάν. 3, 33.

66. Ἰησοῦς Ν. 1, 5. Ἑβρ. 13, 15.

67. Ματθ. 12, 49 - 50. Λουκ. 8, 21. Μάρκ. 3, 34 - 35.

68. Ρωμ. 8, 17.

69. Ἰωάν. 13, 28.

70. Δευτ. 4, 39...

71. Λουκ. 1, 33. Ἑβρ. 7, 3.

72. Κολ. 2, 14.

θέλουν, νά τὸν νικοῦν μὲ εὐκολίαν πολὺ καλύτερα ἀπ' ὅλους τοὺς ἀγίους ποὺ ἐζησαν πρὶν ἀπὸ τὴν ἔλευσιν τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ὅταν αὐτοὶ ἀποθνήσκουν, δὲν κατεβαίνουν ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖνοι εἰς τὸν "Ἀδην, ἀλλ' ἀνεβαίνουν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εἰς τὴν τρυφὴν καὶ ἀπόλαυσιν ποὺ ὑπάρχει ἐκεῖ καὶ ἀξιῶνται νά ἀπολαμβάνουν τὴν αἰώνιον χαράν, τῶρα μὲν μερικῶς, μετὰ τὴν ἀνάστασιν ὁμῶς τῶν νεκρῶν, πλήρως.

400 Ἐκεῖνοι, λοιπόν, ποὺ θέλουν, ἄς μὴ φέρουν δικαιο-
 λογίας⁷³ καὶ ἄς μὴ λέγουν ὅτι ἡμεῖς εἴμεθα πλήρως κά-
 τω ἀπὸ τὴν ἐπιρροὴν τῆς παραβάσεως τοῦ Ἀδάμ καὶ
 παρασυρόμεθα εἰς τὴν ἁμαρτίαν. Διότι, ἐκεῖνοι ποὺ συλ-
 λογίζονται καὶ λέγουν αὐτά, νομίζουν, ὅτι ἡ παρουσία
 τοῦ Δεσπότη καὶ Θεοῦ μας ὑπῆρξεν ἀνωφελὴς καὶ μα-
 ταία, πράγμα ποὺ τὸ λέγουν οἱ αἰρετικοὶ καὶ ὄχι οἱ πι-
 στοί. Διὰ τὴν ἐκείνην, κατέβη ἡ διὰ ποῖον λόγον ἐγεύθη
 τὸν θάνατον⁷⁴, εἰ μὴ μόνον, διὰ νά διαγράψῃ τὴν κατα-
 δίκην τῆς ἁμαρτίας καὶ νά ἐλευθερώσῃ τὸ γένος μας
 ἀπὸ τὴν δουλείαν καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἀντικειμένου
 ἐχθροῦ; Πράγματι αὐτὸ εἶναι τὸ ἀληθινὸν αὐτεξούσιον,
 τὸ νά μὴ ἐξουσιάζεται δηλαδὴ κάποιος μὲ ὅποιονδῆπο-
 τε τρόπον ἀπὸ ἄλλον. Διότι ἡμεῖς ἐξ αἰτίας ἐκείνου, ποὺ
 ἡμάρτησεν, εἴμεθα ἁμαρτωλοί, ἐξ αἰτίας τοῦ παραβάτου
 παραβάται, ἐξ αἰτίας τοῦ δούλου τῆς ἁμαρτίας ἐγίναμεν
 καὶ οἱ ἴδιοι δούλοι τῆς ἁμαρτίας⁷⁵, ἐξ αἰτίας ἐκείνου ποὺ
 ἦτο κατηραμένος καὶ νεκρὸς ἐγίναμεν κατηραμένοι καὶ
 νεκροί, ἐξ αἰτίας ἐκείνου ποὺ ἠπατήθη ἀπὸ τὴν συμβου-
 λὴν τοῦ πονηροῦ καὶ ὑπεδουλώθη εἰς αὐτὸν καὶ ἔχασε
 τὸ αὐτεξούσιον, ἡμεῖς σὰν τέκνα τοῦ ἐξουσιαζόμεθα ἀπὸ
 τὸν πονηρὸν, εὐρισκόμενοι κάτω ἀπὸ τὴν ἐπῆρειαν καὶ
 τὴν τυραννικὴν του καταδυνάστευσιν. Ἀλλὰ ὁ Θεὸς
 κατήλθε καὶ ἐσαρκώθη καὶ ἐγεννήθη κατὰ τὸν ἴδιον
 τρόπον μὲ ἡμᾶς, ἄνθρωπος χωρὶς ἁμαρτίαν⁷⁶, καὶ ἔλυσε
 τὴν ἁμαρτίαν, καὶ, ἀφοῦ ἡγάσθη καὶ τὴν σύλληψιν καὶ
 τὴν γέννησιν καὶ ἀφοῦ ἀνετράφη ὀλίγον κατ' ὀλίγον, εὐ-
 λόγησε ἔτσι ὅλα τὰ στάδια τῆς ἡλικίας. Ὅταν δέ, ἐγι-
 νεν ἄνδρας τέλειος, τότε ἤρχισε τὸ κήρυγμα, διδάσκων
 ἡμᾶς νά μὴ προτρέχωμεν εἰς ὅ,τιδῆποτε καὶ νά μὴ προ-

73. Παλμ. 140, 4.

74. Ἐβρ. 2, 9.

75. Ρωμ. 6, 17. 20.

76. Ἐβρ. 4, 15.

λαμβάνωμεν ἐκείνους ποὺ ἐλευκάνθησαν μέσα εἰς τὴν σύνεσιν καὶ τὴν ἀρετὴν⁷⁷, καὶ πρὸ πάντων οἱ νέοι, ποὺ δὲν εἶναι οἱ ἄνδρες κατὰ τὴν σύνεσιν. Καὶ ἀνέλαθεν αὐτὰ ποὺ ἦσαν διὰ τὸ συμφέρον μας καὶ ἀφοῦ ἐφύλαξεν ὅλας τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς⁷⁸ ἔλυσε τὴν παράθεσιν καὶ ἠλευθέρωσε⁷⁹ τοὺς παρασθάτας ἀπὸ τὴν καταδίκη. "Ἐγὶνε δούλος, λαβὼν μορφὴν δούλου⁸⁰, καὶ ἐπανάφερεν ἐμᾶς τοὺς δούλους εἰς τὸ δεσποτικὸν ἀξίωμα καὶ μᾶς κατέστησε πάλιν ἐξουσιαστὰς τοῦ προηγουμένου τυράννου — καὶ εἶναι μάρτυρες οἱ ἅγιοι, οἱ ὁποῖοι ἀκόμη καὶ μετὰ τὸν θάνατον ἐκδιώκουν τὸν διάβολον καὶ τοὺς ὑπηρέτας του, ἐπεὶ εἶναι ἀνίσχυρος. Ἐσταυρώθη καὶ ἔγινε κατάρρα — «Κατηραμένος εἶναι, λέγει, καθέννας ποὺ κρεμάται ἐπάνω εἰς τὸ ξύλον⁸¹» — καὶ ἔλυσε ὅλην τὴν κατάρραν τοῦ Ἀδάμ. Ἀπέθανε καὶ μετὰ τὸν θάνατόν του ἐνέκρωσε τὸν θάνατον. Ἀνέστη καὶ ἠφάνισε τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἐνέργειαν τοῦ ἐχθροῦ⁸², ὁ ὁποῖος διὰ τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἁμαρτίας μᾶς ἐξουσίαζεν⁸³. Διότι, ἀφοῦ ἔρριξε μέσα εἰς τὸ θανατηφόρον δηλητήριον τῆς ἁμαρτίας τὴν ἀνέκφοραστον καὶ ζωοποιὸν ἐνέργειαν τῆς θεότητος καὶ τῆς σαρκὸς του, ἐλύτρωσεν τελείως ὅλον τὸ γένος μας ἀπὸ τὴν ἐνέργειαν τοῦ ἐχθροῦ⁸⁴ καὶ μετὰ τὸ Ἅγιον Βάπτισμα καὶ τὴν κοινωνίαν τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων του, τοῦ τιμίου σώματος καὶ αἵματος αὐτοῦ, καθαρίζων καὶ ζωοποιῶν ἡμᾶς, μᾶς καθιστᾷ ἁγίους καὶ ἀγαπαίρητους⁸⁵. Ἀλλὰ καὶ πάλιν μᾶς ἀφίνει τὴν τιμὴν τοῦ αὐτεξουσίου, διὰ νὰ μὴ φανῶμεν ὅτι ὑπηρετοῦμεν τὸν Χριστὸν μὲ θίαν, ἀλλὰ μὲ τὴν θέλησίν μας. Καί, ὅπως ἀκριβῶς, ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ὁ Ἀδὰμ ἦτο μέσα εἰς τὸν Παράδεισον ἐλεύθερος καὶ ἔξω ἀπὸ κάθε ἁμαρτίαν καὶ θίαν καὶ μετὰ τὴν ἐλευθέραν θέλησίν του ὑπήκουσεν εἰς τὸν ἐχθρόν καὶ ἠπατήθη καὶ παρέβη τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, ἔτσι καὶ ἐμεῖς ἀναγεννώμενοι μετὰ τὸ ἅγιον Βάπτισμα, ἀπαλλασσόμεθα ἀπὸ τὴν δουλείαν καὶ γινόμεθα

77. Σοφ. Σολομ. 4, 8-9.

78. Ἰωάν. 15, 10. 5, 18.

79. Ρωμ. 8, 2.

80. Φιλ. 2, 7.

81. Γαλ. 3, 13.

82. Λουκ. 10, 19.

83. Ἐβρ. 2, 14.

84. Β' Θεοσ. 2, 9.

85. Α' Ἰωάν. 5, 18.

450

αυτεξούσιοι καί, ἐάν δὲν ὑπακούσωμεν εἰς τὸν ἐχθρὸν
 μὲ τὴν θέλησίν μας, δὲν ἔμπορεῖ καθ' οἰονδήποτε τρόπον
 νὰ κάνῃ κάτι ἐναντίον μας. Ἐάν, πράγματι, πρὶν ἀπὸ
 τὸν νόμον καὶ τὴν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ, χωρὶς ὅλα
 αὐτὰ τὰ βοηθήματα, πολλοὶ καὶ ἀναρίθμητοι ἄνθρωποι
 ἔγιναν ἄρεστοὶ εἰς τὸν Θεὸν καὶ ἀπεδείχθησαν ἁμεμ-
 πτοὶ⁸⁶, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὁ Θεὸς τὸν μὲν δίκαιον Ἐνώχ
 μετέθεσεν⁸⁷ εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ ἔτσι τὸν ἐτίμησε, τὸν
 δὲ Ἥλιαν μὲ πύρινον ἄρμα τὸν ἀνέβασεν εἰς τοὺς οὐρα-
 νοὺς⁸⁸, τί ἀπολογίαν θὰ δώσωμεν ἑμεῖς, οἱ ὁποῖοι μετὰ
 τὴν χάριν καὶ τὴν τόσον μεγάλην καὶ τέτοιαν εὐεργε-
 σίαν, μετὰ τὴν κατάργησιν τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἁμαρ-
 τίας, μετὰ τὴν ἀναγέννησιν τοῦ βαπτίσματος καὶ τὴν
 προστασίαν τῶν ἁγίων ἀγγέλων καὶ αὐτὴν τὴν ἐπισκία-
 σιν καὶ ἐπιφοίτησιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος⁸⁹ δὲν θὰ εἴ-
 μεθα οὔτε ἴσοι μὲ δσους ἐζησαν πρὸ τῆς χάριτος, ἀλλὰ
 ραθυμοῦμεν καὶ περιφρονοῦμεν τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ
 καὶ τὰς παρασβάνομεν; Ὅτι δὲ θὰ τιμωρηθῶμεν, ἐάν
 παραμένωμεν μέσα εἰς τὰ κακὰ, πολὺ αὐστηρότερα ἀ-
 πὸ ἐκείνους ποὺ ἡμάρτησαν κάτω ἀπὸ τὸν νόμον, ὁ Ἁ-
 γίος Παῦλος τὸ ἐφάνέρωσε λέγων: «Διότι, ἐάν ὁ λό-
 γος ὁ ὁποῖος ἐκηρύχθη δι' ἀγγέλων εἶχε κύρος καὶ κά-
 θε παράσας καὶ παρακοὴ ἔλαθε δικαίαν ἀνταπόδο-
 σιν, πῶς θὰ διαφύγωμεν ἑμεῖς, ἐάν δείξωμεν ἀμέλειαν
 διὰ μίαν τόσον μεγάλην σωτηρίαν⁹⁰;

Ὅχι, λοιπόν, τὸν Ἀδὰμ, ἀλλὰ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἁς
 κατηγορῇ καὶ ἁς ψέγῃ κάθε ἕνας ἀπὸ ἡμᾶς ποὺ περι-
 πίπτομεν εἰς ὁποιοδήποτε ἁμάρτημα καὶ ὁ κάθε ἕνας
 ἀπὸ ἡμᾶς ἁς ἰδεικνῇ, ὅπως ἐκεῖνος, ἀξίαν μετάνοιαν,
 ἐάν φυσικὰ θέλῃ νὰ ἐπιτύχῃ ἐν Κυρίῳ τὴν αἰώνιον ζωὴν.
 Ἐάν ὁμως δὲν θελήσετε καὶ δὲν φροντίσετε μὲ κάθε
 τρόπον ἢ νὰ φυλάξετε τοὺς ἑαυτοὺς σας ἀναμαρτήτους
 τηροῦντες ὅλας τὰς ἐντολάς⁹¹ ἢ, παρασβάνοντες κά-
 ποίαν, νὰ μετανοήτε μέχρι θανάτου καὶ νὰ κλαίετε πι-
 κρῶς ὁ καθένας διὰ τὴν ἁμαρτίαν σας, ἀλλὰ μένετε
 σταθερά εἰς τὴν σκληρότητα καὶ εἰς τὴν ἀμετανόητον

86. Γεν. 17, 1.

87. Γεν. 5, 24.

88. Δ' Βασ. 2, 11.

89. Λουκ. 1, 35. Ματθ. 17, 5...

90. Ἑβρ. 2, 2-3.

91. Α' Ἰωάν. 5, 18.

γνώμην σας⁹², ἀκούσατε τί λέγει ὁ Κύριος: «Θά μείνη ἔντρομος ἡ γῆ ἐξ αἰτίας ἐκείνων ποῦ ἀναθάλλουν ἀκόμῃ τὴν σωτηρίαν τοὺς καὶ δυσπιστοῦν καὶ δὲν ὑπακούουν εἰς τοὺς λόγους μου, ὕστερα ἀπὸ τόσα πολλὰ καὶ τόσον μεγάλα θαύματα, ὕστερα ἀπὸ τὴν φανέρωσίν μου εἰς τὸν κόσμον, μετὰ ἀπὸ τόσῃν καὶ τόσῃν διδασκαλίαν, ποῦ ἐξήπλωσα εἰς τὸν κόσμον. Καὶ θά σπάσῃ εἰς πολλὰ κομμάτια, ἐπεὶ δὲν ὑποφέρει νὰ θαυμάζῃ εἰς τὴν πλάτην τῆς τοὺς ἀχαρίστους καὶ σκληροτραχήλους καὶ παρηκόους μου. Καὶ θά ἴδουν τὴν πτῶσιν των νὰ φθάσῃ πρὸ τῶν ποδῶν των καὶ θά τρομάξουν. Διότι, τὴν στιγμὴν, ποῦ ἡ γῆ θά πρέμῃ καὶ ὁ οὐρανὸς θά σείεται⁹³ καὶ θά περιτυλίσσεται⁹⁴ ὡς βιβλίον με πάταγον⁹⁵, θά τρομάξουν ἀπὸ τὰ φοβερὰ ἐκεῖνα τέρατα αἱ ἄκαμποι καὶ σκληραὶ καρδίαι των, ὅπως τρομάζει ἡ καρδιά τοῦ λαοῦ τὴν ὥραν τῆς σφαγῆς. Καὶ θά σκοτεινιάσῃ τὸ φῶς⁹⁶, θά πέσουν τὰ ἀστρα⁹⁷, ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη ἐνώπιόν των θά σθίρουν⁹⁸ καὶ ἀπὸ τὰς σχισμάς τῆς γῆς θά ἀνέβῃ φωτιά, ποῦ θά ξεχύνεται, ὅπως τὰ πελάγη τῶν θαλασσῶν. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ κατακλυσμοῦ ἦνοιξαν οἱ καταρράκται τοῦ οὐρανοῦ⁹⁹ καὶ κατέβῃ τὸ νερὸ καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἐκάλυψε τοὺς λαοὺς, ἔτσι ἀκριβῶς καὶ τότε θά ἀνοιχθοῦν τὰ θεμέλιά τῆς γῆς¹⁰⁰ καὶ θά ἐξέλθῃ ἀπ' αὐτὴν ὄχι κατ' ὀλίγον, ἀλλὰ ὅλον μαζὶ τὸ πῦρ καὶ θά σκεπάσῃ ὁλόκληρον τὴν γῆν καὶ θά γίνῃ ὅλη ἓνας πύρινος ποταμὸς¹⁰¹».

Τί λοιπόν, θά κάνουν τότε αὐτοὶ ποῦ λέγουν: «Εἴθε νὰ μὲ ἀφιναν ἐδῶ καὶ ἐγὼ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν δὲν τὴν ἤθελα»; Τί θά γίνουν ἐκεῖνοι ποῦ τώρα γελοῦν¹⁰² καὶ λέγουν: «Διατί, λοιπόν, μᾶς προστάξεις νὰ κλαίωμεν καθημερινῶς»; Αὐτοὶ δὲ ποῦ ἀντιλέγουν ἡ γογγύζουν ἢ κάνουν καὶ χειρότερα ἀπὸ αὐτά, τί θά ἀ-

92. Ρωμ. 2, 5.

93. Ἦσ. 13, 13.

94. Ἦσ. 34, 4. Ἀποκ. 6, 14.

95. Β' Πέτρ. 3, 10.

96. Ἀμώς 8, 9.

97. Ἦσ. 34, 4.

98. Ματθ. 24, 29. Μάρκ. 13, 24.

99. Γεν. 7, 11.

100. Ἦσ. 24, 18. Ψαλμ. 17, 16. 81, 5.

101. Δαν. 7, 10.

102. Λουκ. 6, 25.

πολογηθούν τότε; Μήπως θά εἶπουν ὅτι «δὲν ἠκούσαμεν»; Μήπως ὅτι «κανένας δὲν μᾶς συνεβούλευσεν»; μήπως ὅτι «δὲν ἐγνωρίσαμε σοῦ, τοῦ Δεσπότη, τὸ ὄνομα, τὴν ἐξουσίαν, τὴν ἰσχὺν καὶ τὴν δύναμιν»; Δικαίως (ὁ κριτής) θά μᾶς εἶπῃ: — «Πόσα, ὦ ἄθλιοι, δὲν σᾶς προεῖπον καὶ δὲν σᾶς παρήγγειλα¹⁰³ μὲ τοὺς προφῆτας, τοὺς Ἀποστόλους, μὲ ὅλους μαζί τοὺς δούλους μου καὶ ἀκόμη διὰ μέσου ἐμοῦ τοῦ ἰδίου; Δὲν ἠκούετε τὸ εὐαγγέλιόν μου ποῦ ἔλεγεν: «Μετανοεῖτε¹⁰⁴»; Δὲν ἠκούετε ποῦ ἔλεγεν: «Μακάριοι αὐτοὶ ποῦ τώρα κλαίου, διότι θά γελάσουν¹⁰⁵»; Δὲν μὲ ἠκούετε ποῦ ἐφώναζα: «Μακάριοι αὐτοὶ ποῦ πενθοῦν¹⁰⁶»; Σεῖς, ὅμως, τότε διασκεδάζατε γελῶντες δυνατά, συζητοῦντες μεταξύ σας, ἀργολογοῦντες¹⁰⁷ ἀτελείωτα, προσκαλοῦντες ὁ ἓνας τὸν ἄλλον εἰς γεύματα καὶ περιποιοῦντες τὴν κοιλίαν σας. Ὅταν ἐγὼ ἔλεγα ὅτι «εἶναι στενὴ ἡ πύλη καὶ γεμάτος θλίψιν ὁ δρόμος ποῦ ὁδηγεῖ εἰς τὴν ζωὴν¹⁰⁸», καὶ ὅτι «ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἐκθιάζεται καὶ θιασται τὴν ἀρπάζουν¹⁰⁹», σεῖς δὲν ξαπλώνετε ἐπάνω εἰς μαλακὰ στρώματα καὶ δὲν ἐπιζητοῦσατε μὲ κάθε τρόπον τὴν ἀνεσιν; Καί, ἐνῶ ἐγὼ ἔλεγα: «ἐκεῖνος ποῦ θέλει νὰ εἶναι πρῶτος, ἄς εἶναι ὁ τελευταῖος ἀπ' ὅλους καὶ ὅλων δούλος καὶ διάκονος¹¹⁰», σεῖς δὲν προτιμήσατε τὰς πρώτας θέσεις καὶ τὰς πρωτοκαθεδρίας¹¹¹, τὰς ἀρχάς καὶ τὰς ἐξουσίας, τὰς διακονίας καὶ τὰ μεγάλα ἀξιώματα καὶ ἡρνήθητε νὰ ὑποταχθῆτε ἢ νὰ ὑπηρετήσετε μὲ ταπεινώσιν ψυχῆς¹¹² ἓνα εὐτελὲ καὶ πτωχὸν καὶ καταφρονημένον; Ὅταν ἔλεγον ἐγώ: «ὅσα θέλετε νὰ σᾶς κάνουν οἱ ἄνθρωποι, κάνετε καὶ σεῖς τὰ ἴδια εἰς αὐτούς¹¹³», σεῖς δὲν ἱκανοποιήσατε μόνον τὰς προτιμήσεις σας καὶ τὰ θελήματά σας καὶ τὰς ἐπιθυμίας σας ζητοῦντες τὴν ὑπεροχὴν, ἀρπάζοντες, ἀδικοῦντες¹¹⁴ καὶ ὑπηρετήσατε μό-

103. Ἰεζ. 38, 17. Ματθ. 21, 38 - 46. Λουκ. 20, 9 - 19. Μάρκ. 12, 1 - 12.

104. Ματθ. 3, 2. 4, 17. Μάρκ. 1, 15.

105. Λουκ. 6, 21.

106. Ματθ. 5, 4.

107. Ματθ. 12, 36.

108. Ματθ. 7, 14.

109. Ματθ. 11, 12.

110. Μάρκ. 9, 35. Μάρκ. 10, 44. Ματθ. 20, 27.

111. Ματθ. 23, 6. Λουκ. 20, 46. Μάρκ. 12, 39.

112. Δαν. 3, 39.

113. Ματθ. 7, 12. Λουκ. 6, 31.

114. Α' Κορ. 6, 10. 9, 3.

νον τοὺς ἑαυτοὺς σας; "Όταν ἔλεγον ἐγώ: «ἐὰν κάποιος σὲ κτυπήσῃ εἰς τὴν δεξιάν σιαγόναν, στρέψε εἰς αὐτὸν καὶ τὴν ἄλλην¹¹⁵», ἄλλοι μὲν δὲν ἐγελοῦσατε, ἄλλοι δὲ οὕτε νὰ ἀκούσατε αὐτὸ ἐπιθυμοῦσατε, ἀλλὰ ἐλέγατε ὅτι κακῶς καὶ ἀδίκως διέταξα αὐτό; "Όταν ἔλεγον ἐγώ: «Ἐὰν σοὺ ἐπιβάλῃ κάποιος ἄγγαρεῖαν ἐνὸς μιλίου, πήγαινε μαζί με αὐτὸν δύο¹¹⁶», ὄχι μόνον κανεῖς ἀπὸ σᾶς δὲν ἔκανεν αὐτό, ἀλλ' οἱ περισσότεροι τοὺς ἀδελφούς σας ἠγγαρεύσατε; "Όταν ἔλεγον ἐγώ: «Μακάριοι θὰ εἰσθε, ὅταν θὰ σᾶς ὑβρίσουν ἐξ αἰτίας μου¹¹⁷ καὶ θὰ σᾶς καταδιώξουν καὶ θὰ εἴπουν ἐναντίον σας κάθε κακὸν πρᾶγμα λέγοντες ψέμματα», ἐσεῖς ὑποφέρατε νὰ ἀκούσατε ἔστω κι ἓνα σκληρὸν λόγον, ὄχι μόνον ἀπὸ τοὺς ὁμοίους σας, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς ἀνωτέρους σας; "Όταν ἔλεγον ἐγώ: «χαίρετε καὶ εὐφραίνεσθε¹¹⁸ εἰς τοὺς διωγμούς καὶ εἰς τὰς θλίψεις¹¹⁹», ἐσεῖς δὲν ἀγαπήσατε περισσότερο τοὺς ἐπαίνους, τὴν τιμὴν καὶ τὴν δόξαν καὶ δὲν ἠρνήθητε δι' αὐτὰ ἀκόμη κι αὐτὴν τὴν ζωὴν σας; "Όταν ἐμακάριζον ἐγώ τοὺς πτωχοὺς¹²⁰, ἐσεῖς ποθήσατε ποτὲ μετὰ τὴν ψυχὴν σας νὰ γίνετε πτωχοί; "Όταν ἔλεγον ἐγώ ὅτι οἱ πρᾶεῖς θὰ κληρονομήσουν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν¹²¹, ἐσεῖς δὲν ἐφέρεσθε ὡσὰν ἄγρια θηρία εἰς ἐκείνους πού δὲν ἔκαναν γρήγορα τὰ θελήματά σας; Καὶ ὅταν ἐβλέπετε πάλιν ὅτι αὐτοὶ παρέβαινον τὰς ἐντολάς μου, δὲν ἐγένεσθε τότε συμπαθεῖς καὶ συγκαταστικτοὶ καὶ δὲν ἐλέγετε: «Συγχώρησέ τον, εἶπεν ὁ Κύριος» Μὴ ὀργίζεσαι ἐναντίον κάποιου; Καὶ ὅταν ἐγώ ἔλεγον: «προσεύχεσθε δι' ἐκείνους, πού σᾶς κακομεταχειρίζονται, ἀγαπάτε τοὺς ἐχθρούς σας καὶ εὐεργετεῖτε ἐκείνους, πού σᾶς μισοῦν¹²²», δὲν ἐλέγετε σεῖς: «Αὐτὸ εἶναι διὰ τοὺς Ἀποστόλους, αὐτὸ εἶναι διὰ τοὺς μεγάλους ἀγίους. Διότι ποῖος ἄλλος ἡμπορεῖ νὰ τὸ κάμῃ»; —"Αἰθλιοι, διατί καὶ ἐσεῖς δὲν ἐφροντίζετε νὰ γίνετε ἅγιοι; Δὲν ἠκούετε, ὅταν ἔλεγον: «Γίνεσθε ἅγιοι, διότι

115. Ματθ. 5, 39.

116. Ματθ. 5, 41.

117. Ματθ. 5, 11.

118. Ματθ. 5, 12.

119. Ματθ. 5, 11. Ρωμ. 8, 35. Β' Θεσσ. 1, 4.

120. Ματθ. 5, 3. Λουκ. 6, 70.

121. Ματθ. 5, 5. 8, 10.

122. Ματθ. 5, 44.

ἐγὼ εἶμαι ἅγιος¹²³», ἀλλ' ἐσεῖς παρεμείνατε μέσα εἰς τὴν ἀκαθαρσίαν τοῦ μολυσμοῦ καὶ τῶν ἀνομιῶν σας.

Καὶ πρὸς μὲν τὰς γυναῖκας θὰ εἶπῃ: «Δὲν ἤκούετε εἰς τὰς ἐκκλησίας ἐκείνους, ποῦ ἀνεγίνωσκον καὶ ἔλεγον: «Βίος τῆς ἁγίας Πελαγίας¹²⁴, ἡ ὁποία κάποτε ἦτο πόρνη»; «Βίος τῆς ὁσίας Μαρίας τῆς Αἰγυπτίας¹²⁵, ἡ ὁποία κάποτε ἦτο ἄσωτος»; «Βίος τῆς Ἀγίας Θεοδώρας¹²⁶, ἡ ὁποία κάποτε ἦτο μοιχαλὶς καὶ ὕστερα ἔγινε θαυματουργός»; «Βίος τῆς παρθένου Εὐφροσύνης¹²⁷, ἡ ὁποία μετωνομάσθη Σμάραγδος» καὶ «Βίος τῆς ὁσίας Ξένης¹²⁸, ποῦ ἦτο διτῶς ξένη καὶ θαυμαστή»; Δὲν ἤκούσατε ὅτι ἔγκατέλειψαν καὶ γονεῖς καὶ πλοῦτον καὶ αὐτοὺς τοὺς μνηστῆρας καὶ μετέστησαν μετὰ πτωχείαν καὶ ταπεινώσιν καὶ ἐγίναν ἅγιοι; Διατί, λοιπόν, καὶ ἐσεῖς δὲν ἐμιμήθητε αὐτὰς καὶ τὰς ὁμοίας των; Αἱ πόρναι τὰς πόρναις, αἱ ἄσωτοι τὰς ἄσώτους, αἱ ἑγγαμοὶ τὰς ἐγγάμους, ποῦ ἡμάρτησαν, καὶ αἱ παρθένοι τὰς ὁμοίας σας παρθένους;

Πρὸς τοὺς ἀνδρας δὲ καὶ τοὺς Βασιλεῖς καὶ τοὺς ἄρχοντας ὁμοίως θὰ εἶπῃ: «Δὲν ἔχετε ἀκούσει ὅτι, ὅταν ὁ Δαυὶδ ἡμάρτησε καὶ ἦλθε πρὸς αὐτὸν ὁ προφῆτης Νάθαν καὶ τὸν ἠλεγξε διὰ τὴν ἀμαρτίαν του, ἐκεῖνος δὲν ἀντεστάθη, δὲν ὠργίσθη καὶ δὲν ἔκρυψε τὸ ἀμάρτημά του, ἀλλ'

123. Πέτρ. 1, 16.

124. Ἐξῆς περὶ τὸν 5ον αἰῶνα. Ἐορτάζεται τὴν 8ην Ὀκτωβρίου. Ἦτο ἐρωμένη τοῦ Ἀντιόχου καὶ εἰλκυσθὴ εἰς τὸν χριστιανισμόν ἀπὸ τὴν εὐγλωττίαν τοῦ ἐπισκόπου Νόνου τῆς Ἡλιουπόλεως. Ἐπέκρασε τὴν ζωὴν της εἰς τὴν μονὴν τοῦ Ὁρους τῶν Ἐλαιῶν.

125. Ἐξῆς τὸν 5ον αἰῶνα. Ἐορτάζεται τὴν 1ην Ἀπριλίου καὶ τὴν πέμπτην Κυριακὴν τῶν Νηστειῶν. Ἐπισκεπτομένη τοῖς ἁγίοις Τόποις, μετενόησε διὰ τὴν προτέραν ἄσωτον ζωὴν της καὶ ἐπέκρασε τὴν υπόλοιπον μετ' ἀσκησίν εἰς τὴν πέραν τοῦ Ἰορδάνου ἔρημον. Ἐταπείνωσεν ἐν ὁσιότητι, μεταλαβούσα τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων ἀπὸ τὸν Ἅγιον Ζωσιμῆν.

126. Ἦτο ἑγγαμὸς, ἀλλ' ἐγκατέλειψε τὴν οἰκίαν της καὶ μετέδωκε εἰς ἀνδρικόν μοναστήριον ὅπου ἠσκήτευσεν. Ἐξῆς περὶ τὸν 5ον αἰῶνα. Ἡ μνήμη της τελεῖται τὴν 11ην Σεπτεμβρίου.

127. Παρθένος, πλουσία Ἀλεξανδρινῆς οἰκογενείας. Ἀπέφυγε τὸν γάμον, δραπετεύσασα εἰς ἓνα μοναστήριον ἀνδρῶν, ὅπου ἐπέκρασε τὴν ζωὴν της μετὰ τὸ ὄνομα Σμάραγδος. Ἀπεκαλύφθη τὸ ὄνομα της μετὰ τὸν θάνατόν της. Ὅταν ὁ πατέρας της ἔμαθε τὸ γεγονός, μετεστράφη καὶ ἦλθε νὰ ἀσκητεύσῃ εἰς τὸ καλλίον τῆς κόρης του. Ἐξῆς περὶ τὸν 5ον αἰῶνα καὶ ἡ μνήμη της τελεῖται τὴν 25ην Σεπτεμβρίου.

128. Ἀλλως Εὐσεβία. Ἐξῆς τὸν 5ον αἰῶνα, ἡ εορτὴ της ἀγεται τὴν 24ην Ἰανουαρίου. Κόρη ἐντίμου ρωμαϊκῆς οἰκογενείας, ἀπέφυγε τὸν κατὰ πάντα ἡτοιμασμένον γάμον της, μετὰ δύο παιδίσκας. Διὰ μέσου θαλάσσης ἔφθασεν εἰς τὴν πόλιν τῶν Μυλασσῶν. Ἐκεῖ ἠσκήτευσεν εἰς εὐκτήριον οἶκον

λά, ἀφοῦ ἐσηκώθη ἀπὸ τὸν θρόνον¹²⁹, ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν ἐνώπιον ὄλου τοῦ λαοῦ καὶ εἶπεν: «Ἠμάρτησα ἐναντίον τοῦ κυρίου μου¹³⁰» καὶ δὲν ἔπαυσε νὰ κλαίῃ συνάμα καὶ νὰ θρηνῇ ἡμέραν καὶ νύκτα; Δὲν εἶχате ἀκούσει αὐτὸν νὰ λέγῃ: «Ἐφαγον τὴν στάκτην ἀντὶ ἄρτου καὶ τὸ ποτόν μου τὸ ἀνεμείγιστον μὲ δάκρυά¹³¹, ἀπὸ τὸν πολὺν ἀναστεναγμόν μου ἐκόλλησαν τὰ ὀστέα μου εἰς τὸ δέρμα μου, ἔγινα ὁμοιος μὲ πελεκᾶνον τῆς ἐρήμου¹³²»; Καὶ ἀκόμη: «Ἀπέκαμα ἀπὸ τοὺς στεναγμούς μου, λούω κάθε μέρα τὸ κρεβάτι μου, θρέχω τὸ στρώμά μου μὲ τὰ δάκρυά μου¹³³». Δὲν τὸν εἶχате ἀκούσει νὰ λέγῃ: «Κύριε, ὁ Θεός μου, ἐὰν ἔκανα αὐτό, ἐὰν τὰ χέρια μου διέπραξαν ἀδικίαν, ἐὰν ἀνταπέδωκα κακὸν εἰς ἐκείνους ποὺ μοῦ ἀνταποδίδουν κακὰ, τότε ὡς ὑποκύψω ἔμπροσθεν τῶν ἐχθρῶν μου χωρὶς δύναμιν, ὡς καταδιώξῃ τότε ὁ ἐχθρὸς τὴν ζωὴν μου καὶ ὡς μὲ συλλάβῃ καὶ ὡς ποδοπατήσῃ εἰς τὴν γῆν τὴν ζωὴν μου καὶ ὡς καταθάβῃ τὴν ὑπόληψίν μου εἰς τὸ χῶμα¹³⁴»; Διατί, λοιπόν, καὶ ἐσεῖς δὲν ἐμιμήθητε αὐτὸν καὶ τοὺς ὁμοίους του; Μήπως ἐνομίζατε ὅτι εἰσθε πιὸ ἔνδοξοι καὶ πιὸ πλούσιοι ἀπ' αὐτὸν καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἠθελήσατε νὰ ταπεινωθῆτε ἔμπροσθέν μου; Ἀθλιοὶ καὶ ταλαιπωροὶ, ἐνῶ εἰσθε φθαρτοὶ καὶ θνητοὶ, ἠθέλατε νὰ εἰσθε μονοκράτορες καὶ κοσμοκράτορες. Καί, ἐὰν θέβαια, ὑπῆρχε κάποιος εἰς ἄλλην χώραν ποὺ δὲν ἠθελε νὰ ὑποταχθῇ εἰς ἐσᾶς, τότε ἐσηκώνεσθε ἐναντίον του ὅπως εἰς ἐνα εὐτελὲς δοῦλον. Καὶ δὲν ἠμπορούσατε νὰ ὑπομείνετε τὴν ἀνυπακοὴν τοῦ, ἂν καὶ ἦτο σύνδουλός σας καὶ δὲν εἶχετε τίποτε περισσότερον ἀπ' ἐκεῖνον. Πῶς, λοιπόν, δὲν ἠθελήσατε νὰ ὑποταχθῆτε καὶ νὰ ὑπηρετήσετε ἐμέ, τὸν Ποιητὴν καὶ Δεσπότην σας, μὲ φόβον καὶ τρόμον¹³⁵; Ἐφ' ὅσον ἀνταποδίδετε¹³⁶ τὸ κακὸν εἰς ἐκείνους ποὺ ἡμάρτησαν ἐναντίον σας, τί σκέπτεσθε μέσα σας τότε διὰ τὰ ἁμαρτήματα ἐκεῖνα ποὺ ἐκάνατε ἐναντίον μου; Μήπως

500

τοῦ Ἁγίου Στεφάνου, καθοδηγηθεὶς ψυχᾶς. Ἐπέδειξε πολλὴν ἀσκησιν καὶ μετνομομάθη Ξένῃ, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ διαφύγῃ τὴν προσοχὴν τῶν γονέων τῆς.

129. Ἰων. 8, 6.

130. Β' Βασ. 12, 13.

131. Ψαλμ. 101, 10.

132. Ψαλμ. 101, 6-7.

133. Ψαλμ. 6, 7.

134. Ψαλμ. 7, 4-6.

135. Ψαλμ. 2, 11, 54, 6. Β' Κορ. 7, 15.

136. Ψαλμ. 7, 5.

ὅτι δὲν ὑπάρχει ἐκεῖνος, πού ζητεῖ ἐκδίκησιν διὰ τὸ αἷμα ἐκείνων, πού ἀδικοῦνται¹³⁷; Μήπως ὅτι δὲν ὑπάρχει ἐκεῖνος πού θλέπει τὰς κρυφὰς σας πράξεις; Ἡ μήπως ὅτι μοῦ διεφύγατε τὴν προσοχὴν καὶ ἐνομιζάτε ὅτι δὲν ἔχετε κανένα ἐπάνω ἀπὸ σας, οὔτε ἠλπίσατε ποτέ ὅτι θά παρῶσαισθῆτε¹³⁸ ἔμπροσθέν μου γυμνοὶ καὶ ὀλοφάνεροι¹³⁹; Δὲν μὲ ἠκούετε πού πάντοτε σας ἔλεγον: «Ἐκεῖνος πού θέλει νὰ εἶναι πρῶτος, πρέπει νὰ εἶναι τελευταῖος καὶ δοῦλος καὶ ὑπηρετὴς ὧλων¹⁴⁰». Πῶς δὲν ἐτρομάζετε καὶ δὲν θρηνούσατε μέσα σας καὶ δὲν ἠσθάνεσθε συντριβὴν ἀπὸ τὸν φόβον, μήπως πέσετε εἰς τὴν ὑπερηφάνειαν ἐξ αἰτίας τῆς ματαίας καὶ κενῆς ἐκείνης δόξης καί, μὲ τὸ νὰ γίνετε παραβάται αὐτῆς τῆς ἐντολῆς μου, παραδοθῆτε εἰς αὐτὸ τὸ πῦρ; Δὲν ἠκούετε ὅτι ὁ Δαυὶδ, πού ἐθεώρει τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀπὸ τὰ θάθη τῆς ψυχῆς τοῦ πιὸ εὐτελεῖ ἀπὸ τὸν στρατηγόν τοῦ Σεμεί, ἐνῶ ὕβριζετο ἀπ' ἐκεῖνον καὶ ἐκαλεῖτο φονεύς, ὅχι μόνον δὲν ὠργίζετο, ἀλλὰ ἠμποδίσε¹⁴¹ καὶ ἐκείνους πού ἠθελον νὰ τὸν φονεύσουν; Ἰδοὺ λοιπόν καὶ ὁ Μωϋσῆς καὶ ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ καὶ ὁ Δαυὶδ καὶ ἄλλοι πολλοὶ πρὸ τῆς ἐμφανίσεώς μου καὶ τώρα μετὰ ἀπ' αὐτὴν ἀκόμη περισσότεροι, πού θλέπετε νὰ δοξάζωνται μαζί μου, ὑπῆρξαν βασιλεῖς, ὅπως ἐσεῖς, καὶ ἀρχοντες καὶ στρατηγοὶ καὶ διὰ τὸν φόβον μου ἔζησαν μὲ ταπεινώσιν καὶ δικαιοσύνην καὶ δὲν ἀνταπέδωκαν εἰς κάποιον κακὸν ἀντὶ κακοῦ, ἀλλὰ ἀντιθέτως πολ- λάκις ἐκακοποιήθησαν καὶ ἀπὸ τοὺς ὁμοίους τῶν καὶ ἀπὸ τοὺς κατωτέρους τῶν, ὅμως ἐνεπιστεύθησαν εἰς ἐμέ τὴν ἐκδίκησιν δι' αὐτό¹⁴². Καὶ δι' ἐκεῖνα πού καθ' ὅλην τὴν ζωὴν ἡμάρτησαν εἰς ἐμέ, μετανοοῦσαν καὶ ἔκλαιον ἀπὸ τὸ θάθος τῆς ψυχῆς τῶν μὲ φόβον καὶ μεταμέλειαν, διότι ἤκουον καὶ ἐπίστευον εἰς αὐτὴν τὴν ἡμέραν τῆς ἐλεύσεώς μου καὶ τῆς δευτέρας μου παρουσίας καὶ κρίσεως. Ἐσεῖς ὅμως περιφρονήσατε τὰς ἐντολάς μου, ὥσάν νὰ ἦσαν κανενὸς καταφρονημένου καὶ ἀδυνάτου. Ἐπομένως, λοιπόν, μαζί μ' ἐκείνους πού προτιμήσατε νὰ συναναστρέφεσθε καὶ πού ἐμιμήθητε πράττοντες τοὺς λό-

137. Γεν. 9, 5... Ψαλμ. 9, 13. 141, 5.

138. Ρωμ. 14, 10.

139. Ἑβρ. 4, 13.

140. Μάρκ. 9, 35. Μάρκ. 10, 44. Ματθ. 20, 27.

141. Β' Βασ. 16, 5-12.

142. Ρωμ. 12, 19.

γους καὶ τὰ ἔργα των, μαζί μ' αὐτούς, «ὡς ἀπολαύσετε καὶ ἐκεῖνα ποὺ τοὺς ἔχουν ἐτοιμασθῇ».

Ὁμοίως καὶ εἰς τοὺς πατριάρχας θὰ ἀντιτάξῃ τοὺς ἁγίους πατριάρχας¹⁴³, τὸν Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον, τὸν Ἰωάννην τὸν Ἐλεήμονα, τὸν Γρηγόριον τὸν Θεολόγον, τὸν ἅγιον Ἰγνάτιον, τὸν Ταράσιον καὶ τὸν Μεθόδιον καὶ τοὺς ἄλλους ποὺ ἔγιναν ἀντίτυπα τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, ὅχι μόνον μὲ τοὺς λόγους, ἀλλὰ καὶ μὲ τὰ ἔργα των. Εἰς τοὺς μητροπολίτας θὰ ἀντιτάξῃ τοὺς ἁγίους μητροπολίτας, τὸν (Μέγαν) Βασίλειον, τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Γρηγόριον καὶ τὸν συνώνυμον αὐτοῦ καὶ θαυματουργόν, τὸν ("Ἁγιον) Ἀμβρόσιον καὶ τὸν Νικόλαον. Καὶ διὰ νὰ ὁμιλήσω πιὸ ἀπλᾶ, κάθε πατριάρχην καὶ κάθε μητροπολίτην καὶ κάθε ἐπίσκοπον ὁ Θεὸς θὰ τὸν κρίνῃ μαζί μὲ τοὺς Ἀποστόλους καὶ τοὺς ἁγίους Πατέρας, ποὺ πρὸ αὐτῶν ἔλαμψαν εἰς κάθε μητρόπολιν καὶ ἐπισκοπὴν. Καί, ἀφοῦ ὅλους αὐτοὺς θὰ τοὺς τοποθετήσῃ τὸν ἕνα ἀπέναντι τοῦ ἄλλου, καθὼς ἀκούεις αὐτὸν νὰ λέγῃ: -Τὰ μὲν πρόβατα θὰ τοποθετήσῃ πρὸς τὰ δεξιὰ του, τὰ δὲ ἐρίφια πρὸς τὰ ἀριστερά του¹⁴⁴, θὰ τοὺς εἴπῃ: «Μήπως δὲν ἐζήσατε καὶ ἐσεῖς ἐκεῖ ὅπου αὐτοὶ μὲ ἐλάτρευσαν καὶ μὲ ὑπηρέτησαν καὶ δὲν ἐκαθίσατε εἰς τοὺς θρόνους αὐτῶν; Διὰ τί, λοιπόν, τότε δὲν ἐμιμήθητε καὶ τὴν ζωὴν καὶ τὴν πολιτείαν των; Διὰ τί δὲν ἐφοβήθητε νὰ θαστάζετε καὶ νὰ τρώγετε μὲ ἀκάθαρτα χέρια καὶ μὲ πιὸ ἀκαθάρτους ψυχὰς ἐμέ, τὸν ἄχραντον καὶ ἀμόλυντον; Δὲν ἐφρίξατε καθόλου, δὲν ἐτρομάξατε; Διὰ τί τὰ ἀγαθὰ των πτωχῶν ἐξοδεύσατε διὰ τὰς ἡδονὰς σας καὶ εἰς γνωστούς καὶ συγγενεῖς σας; Διὰ τί μὲ ἐπωλήσατε, ὅπως ὁ Ἰούδας, ἀντὶ χρυσοῦ καὶ ἀργυρίου; Διὰ τί, ἀφοῦ μὲ ἐξηγοράσατε, ὅπως ἕνα ἄθλιον δοῦλον¹⁴⁵, μὲ ἐβόλατε νὰ ὑπηρετῶ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς σαρκὸς σας;¹⁴⁶ Ὁπως, λοιπόν, ἐσεῖς δὲν μὲ ἐτιμήσατε, οὔτε ἐγὼ θὰ σᾶς

550

143. Εἰς τὸν κατάλογον τῶν μνημονευομένων πατριαρχῶν ὑπερέχουν οἱ Κωνσταντινουπολίται πατριάρχαι. Διὰ τὸν Ἅγιον Συμεὼν ὁ θρόνος τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔχει ἰδιαιτέραν σημασίαν. Ἡ σειρά δὲν εἶναι κατὰ χρονολογικὴν ἀκρίβειαν πατριαρχείας. Ὡς πρὴν στοουδίτης μοναχὸς συμπαθεῖ ἰδιαιτέρως τὸν Ἰγνάτιον, ἐνθ' δὲν μνημονεύει τὸν Φώτιον.

144. Ματθ. 25, 33.

145. Ματθ. 25, 30. Λουκ. 17, 10.

146. Ἐφεσ. 2, 3.

λυπηθῶ. Φύγετε ἀπὸ ἐμὲ οἱ ἐργάται τῆς ἀνομίας¹⁴⁷, φύγετε!».

“Ἐτσι, λοιπόν, πατέρες ἀπὸ πατέρας, φίλοι καὶ συγγενεῖς ἀπὸ φίλους καὶ συγγενεῖς, ἀδελφοὶ ἀπὸ ἀδελφούς, δοῦλοι καὶ ἐλεύθεροι ἀπὸ δούλους καὶ ἐλευθέρους, πλούσιοι καὶ πτωχοὶ ἀπὸ πλουσίους καὶ πτωχοὺς, ἔγγαμοι ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἔλαμψαν εἰς τὸν γάμον, ἄγαμοι ἀπὸ τοὺς ἀγάμους, καὶ μ’ ἓνα λόγον κάθε ἁμαρτωλὸς ἄνθρωπος κατ’ ἐκείνην τὴν φοβερὰν ἡμέραν τῆς κρίσεως¹⁴⁸ θὰ ἴδῃ ἀπέναντί του εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν καὶ εἰς τὸ ἀνεκλάλητον ἐκεῖνο φῶς τὸν ὁμοῖόν του καὶ θὰ κριθῇ ἀπ’ αὐτόν. Τί θέλω νὰ εἶπω; Καθένας, δηλαδή, ἀπὸ τοὺς ἁμαρτωλοὺς θὰ στραφῇ πρὸς τὸν ὁμοῖόν του, ἦτοι ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸν βασιλέα, ὁ ἄρχων πρὸς τὸν ἄρχοντα καὶ ὁ ἀμετανόητος πόρνος πρὸς τὸν μετανόησαντα πόρνον, ὁ πτωχὸς πρὸς τὸν πτωχὸν καὶ ὁ δοῦλος πρὸς τὸν δοῦλον. Καὶ θὰ ἐνθυμηθῇ ὅτι κι’ ἐκεῖνος ἦτο ἄνθρωπος, ἔχων τὴν ἰδίαν ψυχὴν, τὰ ἴδια χέρια καὶ τὰ ἴδια μάτια καὶ γενικῶς ὅλα τὰ ἄλλα ἐξ Ἰσοῦ καὶ ὅτι συνέζη μὲ αὐτόν καὶ κατεῖχε τὸ ἴδιον ἀξίωμα, τὴν ἰδίαν τέχνην, τὸ ἴδιον ἐπάγγελμα, ἀλλ’ ὅμως δὲν ἠθέλησε νὰ τὸν μιμηθῇ. Καὶ ἀμέσως τότε θὰ κλείσῃ τὸ στόμα του¹⁴⁹ καὶ θὰ μείνῃ ἀναπολόγητος¹⁵⁰ μὴ δυνάμενος νὰ προφέρῃ ἐντελῶς τίποτε. “Ὅταν, λοιπόν, οἱ κοσμικοὶ θὰ ἴδουν εἰς τὰ δεξιὰ κοσμηκοὺς καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ βασιλεῖς, ἁγίους βασιλεῖς καὶ οἱ ἔγγαμοι πλουσίους καὶ ἔγγαμους ἁγίους καὶ ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ καταδικασμένοι εἰς βασανιστήρια τοὺς ὁμοίους τῶν μέσα εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, τότε καὶ θὰ ἐντραποῦν ἀφάνταστα καὶ θὰ εὑρεθοῦν ἀναπολόγητοι, ὅπως ἀκριβῶς ὁ πλούσιος ἐκεῖνος ποὺ ἔβλεπε τὸν (πτωχὸν) Λάζαρον μέσα εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Ἀβραάμ, ἐνῶ ὁ ἴδιος ἐψήνητο μέσα εἰς τὴν φωτιάν¹⁵¹.

Τί θὰ κάνωμεν, ἐπομένως, ἐμεῖς οἱ μοναχοί, οἱ ὡσάν κι’ ἐμέ, λέγω, ὁκητοὶ καὶ ἁμαρτωλοί, ποῖα ἀράγε ἐντροπὴ καὶ τιμωρία θὰ μᾶς εὕρῃ, ὅταν ἴδωμεν ἐκείνους, ποὺ εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν εἶχον καὶ γυναῖκας καὶ δούλας

147. Λουκ. 13, 27. Ματθ. 7, 23.

148. Α’ Ἰωάν. 4, 17. Ἑβρ. 10, 27.

149. Ψαλμ. 106, 42.

150. Ρωμ. 1, 20.

151. Ἰερ. 36, 22. Λουκ. 16, 28.

καὶ δούλους, νὰ εὐφραίνωνται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν μαζί με τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα τῶν (ἀγαλλόμενοι) ἐκ συμφώνου ὅλοι μαζί; "Ὅταν ἴδωμεν ἐκείνους ποὺ ἔγιναν εὐάρεστοι μέσα ἀπὸ ἀξιώματα καὶ πλοῦτη, ὅταν μ' ἕνα λόγον ἴδωμεν μεταξύ ὧν ἐκείνων, ποὺ εἰς τὴν ζωὴν ἐπέτυχον κάθε ἀρετὴν καὶ ἐξήσαν μέσα εἰς τὴν μετάνοιαν καὶ τὰ δάκρυα διὰ τὸν φόβον τοῦ Κυρίου, νὰ εὐρίσκονται μέσα εἰς τὴν χαρὰν καὶ τὴν λαμπρότητα τῶν δικαίων; "Ὅταν, λοιπόν, ἀναλογισθῶμεν ὅτι ἀφήσαμεν καὶ πατέρας καὶ μητέρας καὶ ἀδελφούς καὶ ἀδελφάς¹⁵² καὶ τὸν κόσμον ὁλόκληρον, διὰ νὰ σώσωμεν τὰς ψυχὰς μας¹⁵³, μερικοὶ δὲ καὶ γυναῖκας καὶ τέκνα, ἄλλοι μαζί μ' αὐτὰ καὶ πλοῦτον καὶ ἀξιώματα καὶ ὅσα ἄλλα εὐχάριστα ἔχει ἡ ζωὴ, καὶ ὅτι ἀνεχωρήσαμεν ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ ἐγίναμεν πτωχοὶ καὶ ἐκάρημεν μοναχοὶ διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ὅμως ἐνεκα μικρᾶς ἀμελείας καὶ μοχθηρίας καὶ ἐξ αἰτίας τῶν κακῶν μας ἐπιθυμιῶν κατετάξαμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας μαζί με τοὺς κοσμικοὺς καὶ τοὺς πόρνους καὶ τοὺς μοιχοὺς καὶ με δόσους ἐξήσαν ἀσώτως¹⁵⁴ εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν, (ὅταν συλλογισθῶμεν ὅλα αὐτὰ) πόσον μεγάλος φόβος καὶ τρόμος καὶ ἐντροπὴ θὰ μᾶς κυριεύσῃ!¹⁵⁵ Πιστεύσατε εἰς τοὺς λόγους μου, ἀδελφοί: αὕτη ἡ ἐντροπὴ μας θὰ εἶναι χειρότερον βασανιστήριον ἀπὸ τὴν αἰώνιον κόλασιν τῶν κοσμικῶν. "Ὅταν, δηλαδή, αὐτοὶ στραφοῦν καὶ ἴδουν ἐμέ, ποὺ μ' ὅλην τὴν ψυχὴν ἠρνήθην τὸν κόσμον, νὰ ἴσταμαι μαζί με κοσμικοὺς, παραδείγματος χάριν, ποὺ τώρα ἔχουν παιδιὰ καὶ ἔχουν ἐμπλακὴ εἰς δημοσίας ὑποθέσεις¹⁵⁶ ἢ ὑπηρετοῦν μέσα εἰς τὸ στράτευμα, καὶ νὰ πρόκειται νὰ λάβω τὴν ἰδίαν με ἐκείνους τιμωρίαν, καὶ μοῦ εἶπουν: «Καὶ σύ, μοναχέ, ποὺ ἀφήσες τὸν κόσμον, ἐδῶ μαζί με ἡμᾶς τοὺς κοσμικοὺς εὐρίσκεσαι; τοῦλάχιστον ἐοὺ διὰ τί;», Τί ἔραγε θὰ ἀπολογηθῶ τότε; Τί θὰ τοὺς εἶπω; Διότι ποῖος, ἀδελφοί, θὰ δυνηθῇ ἀξίως νὰ διηγηθῇ με λόγια τὸ μέγεθος τῆς θλίψεως ποὺ πρόκειται τότε νὰ μοῦ συμβῇ; Ὅπωςδὴποτε κανεῖς. Διότι καὶ τί θὰ εἰπώμεν ἢ τί γενικῶς θὰ ἡμπορέ-

700

152. Ματθ. 19, 29. Μάρκ. 10, 29.

153. Ματθ. 16, 25-26.

154. Λουκ. 15, 13, 30.

155. Ψαλμ. 54, 8.

156. Β' Τιμ. 2, 4.

σωμεν νά ἀπολογηθῶμεν; "Ὅτι ἐγκαταλείψαμεν τὸν κόσμον καὶ τὰ τοῦ κόσμου;¹⁵⁷ Ἄλλ' αὐτὰ δὲν τὰ ἐμισήσαμεν μὲ ὅλην μᾶς τὴν ψυχὴν. Διότι τοῦτο εἶναι ἀληθινὴ ἀναχώρησις ἐκ τοῦ κόσμου καὶ ἀπὸ τὰ τοῦ κόσμου, τὸ νά μισήσωμεν δηλαδὴ καὶ νά ἀποστραφῶμεν τὰ πράγματά του μετὰ τὴν φυγὴν μας ἀπ' αὐτόν.

Ἄλλ' ὅμως τί εἶναι ὁ κόσμος καὶ τί τὰ πράγματά του; "Ἀκουσε. Δὲν εἶναι χρυσάφι οὔτε ἀσήμι οὔτε ἵπποι ἄλλ' οὔτε καὶ ἡμίονοι, διότι ὅλα αὐτὰ καὶ ὅσα ἀκόμη χρειάζονται διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ σώματος, τὰ ἔχομεν καὶ ἐμεῖς. Δὲν εἶναι κρέας οὔτε ψωμί οὔτε κρασί, διότι καὶ ἐμεῖς ἀπὸ αὐτὰ καταναλίσκομεν καὶ τρώγομεν μὲ αὐτάρκειαν. Δὲν εἶναι σπίτια οὔτε λουτρά οὔτε χωράφια ἢ ἀμπέλια καὶ προάστεια¹⁵⁸ διότι καὶ αἱ λαῦραι καὶ τὰ μοναστήρια ἀπὸ τέτοια συνίστανται. Ἄλλὰ ποῖος, λοιπόν, εἶναι ὁ «κόσμος»; Εἶναι ἡ ἀμαρτία, ἀδελφοί, καὶ ἡ ἀγάπη πρὸς τὰ πράγματα καὶ τὰ πάθη. "Ἄς ἀφήσωμεν νά μᾶς εἴπῃ σχετικὰ μὲ τὰ πράγματα τοῦ κόσμου ὁ Ἰωάννης ὁ Θεολόγος, ὁ ἡγαπημένος μαθητὴς¹⁵⁹ τοῦ Χριστοῦ: «Μὴ ἀγαπᾶτε τὸν κόσμον, λέγει, οὔτε τὰ πράγματα τοῦ κόσμου. Διότι κάθε τι, πού ὑπάρχει εἰς τὸν κόσμον, ἡ σαρκικὴ ἐπιθυμία καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν καὶ ἡ ὑπερηφάνεια εἰς τὰ πλοῦτη, δὲν προέρχονται ἀπὸ τὸν Πατέρα, ἀλλ' ἀπὸ τὸν κόσμον»¹⁵⁹. Ἐάν, λοιπόν, ἐμεῖς, πού ἀφήσαμεν τὸν κόσμον ὁλόκληρον καὶ ἐφύγαμεν μακριὰ καὶ ἀπεγυμνώθημεν ἀπ' ὅλα, δὲν ἐφυλάξαμεν αὐτά, ποῖον κέρδος θὰ ἡδυνάμεθα νά ἔχωμεν ἐκ μόνης τῆς ἀναχωρήσεώς μας; Διότι ἀπὸ ὅπου κι' ἂν φύγωμεν κι' ὅπου τυχὸν φθάσωμεν, τὰ ἴδια πάλιν πράγματα θὰ συναντήσωμεν, διότι εἴμεθα ἄνθρωποι καὶ δὲν δυνάμεθα νά ζῶμεν μόνοι μας ὅπου δήποτε. Παντοῦ χρειάζομεθα τὰ ἀναγκαῖα διὰ τὴν συντήρησιν τοῦ σώματος, παντοῦ εὐρίσκονται καὶ γυναῖκες καὶ παιδιὰ καὶ κρασί καὶ κάθε εἶδος καρπῶν, διότι ἀπ' αὐτὰ καὶ τέτοια παρόμοια πράγματα συντηρεῖται ἡ ζωὴ μας. Ἐάν ἔχωμεν τὴν ἐπιθυμίαν τῆς σαρκὸς καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τὴν ὑπερηφάνειαν τῶν λογισμῶν, πῶς θὰ ἡμπορέσωμεν, ἐφ' ὅσον εὐρισκό-

157. Α' Ἰωάν. 2, 15.

158. Ἰωάν. 13, 23.

159. Α' Ἰωάν. 2, 15-16.

μεθα εἰς τὸ μέσον αὐτῶν, νὰ ἀπομακρυνθῶμεν παντελῶς ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν καὶ καθόλου νὰ μὴ πληγωθῶμεν ἀπὸ τὸ κεντρί της; Αὐτὸ ἀκριβῶς πολλοὶ ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς καὶ τοὺς τωρινοὺς ἀγίους, γνωρίζω πολὺ καλὰ, ὅτι τὸ ἐφύλαξαν καὶ τὸ φυλάσσουν, ζῶντες εἰς τὸ μέσον τῶν πραγμάτων καὶ τῶν φροντίδων καὶ τῶν μεριμνῶν τῆς ζωῆς, διανύοντες ὁμῶς τὴν ζωὴν τοὺς μέσα εἰς τελείαν ἀγιότητα, καθὼς μαρτυρεῖ περὶ αὐτῶν καὶ τῶν ὁμοίων του ὁ Ἀπόστολος Παῦλος λέγων: «Παρέρχεται ἡ μορφή τοῦ κόσμου αὐτοῦ¹⁶⁰, ὥστε κι' ἐκεῖνοι, ποὺ ἔχουν γυναῖκας, ἅς εἶναι ὡσάν νὰ μὴ ἔχουν, καὶ ἐκεῖνοι ποὺ ἀγοράζουν ὡσάν νὰ μὴ κατέχουν καὶ ἐκεῖνοι ποὺ ἀσχολοῦνται μὲ τὸν κόσμον, ὡσάν νὰ μὴ ἀσχολοῦνται»¹⁶¹. Εἶναι, λοιπόν, δυνατόν ἀπ' αὐτὰ νὰ συμπεράνη κανεὶς καὶ τὰ ὑπόλοιπα, νὰ μὴ ὀργίζεται δηλαδὴ αὐτὸς ποὺ θυμῶνει κι' ἐκεῖνος ποὺ ἐπαινεῖται, νὰ μὴ θάζῃ καθόλου εἰς τὴν καρδίαν του ἐκεῖνα ποὺ λέγονται ἢ νὰ μὴ προσέχῃ μὲ τὴν καρδιά του αὐτά, ποὺ λέγονται ἐκεῖνος ποὺ διεκδικεῖ τὸ δίκαιόν του νὰ εἶναι κατὰ τὴν διάθεσιν τῆς ψυχῆς νεκρὸς διὰ τὸν κόσμον κι' ἐκεῖνος ποὺ ἔγινε μία φορὰ διὰ πάντα τέτοιος νὰ ζητῇ καὶ νὰ ἔχῃ προθυμίαν νὰ μὴ λογαριάζῃ οὔτε κι' αὐτὸ τὸ σῶμα τοῦ. Διότι ὅσοι ἀγωνίζονται, τέτοιοι καὶ ἐγίναν καὶ γίνονται εἰς κάθε γενεάν.

Ἐάν ὁμῶς δὲν δεῖξωμεν ζῆλον νὰ γίνωμεν τέτοιοι καὶ ἔτσι νὰ διανύωμεν τὴν ζωὴν μας, τί θὰ εἰπώμεν; ὅτι «Δόξαν καὶ πλοῦτον περιφρονήσαμεν»; Ἀλλὰ δίχως ἄλλο θὰ μᾶς εἴπῃ ὅτι «τὸν φθόνον καὶ τὴν φιλονεικίαν¹⁶² καὶ τὴν ζήλειαν δὲν τὰ ἐγκαταλείψατε». Ὅτι δὲ αὐτὰ μᾶς ἀποξενώνουν καὶ μᾶς χωρίζουν ἀπὸ τὸν Θεόν¹⁶³, μᾶς τὸ λέγει ὁ Θεὸς Ἰάκωβος, ὁ ἀπόστολος τοῦ Χριστοῦ: «Ἐάν ὁμῶς ἔχετε εἰς τὴν καρδίαν σας πικρὰν ζηλοτυπίαν—διότι ὑπάρχει καὶ ἀγαθὴ ζηλοτυπία— καὶ διάθεσιν πρὸς φιλονεικίαν, μὴ καυχᾶσθε καὶ ψεύδεσθε ἐναντίον τῆς ἀληθείας. Δὲν εἶναι αὕτῃ ἡ σοφία ποὺ ἔρχεται ἀπὸ ἐπάνω, ἀλλ' εἶναι ἐπίγειος, κοσμικὴ, δαιμονικὴ. Διότι ὅπου ὑπάρχει ζηλοτυπία καὶ φιλονεικία, ἐκεῖ εἶναι ἀκα-

160. Α' Κορ. 7, 31.

161. Α' Κορ. 7, 29-31.

162. Φίλ. 1, 15.

163. Σοφ. Σολομ. 1, 3.

ταστασία καὶ κάθε φαῦλον πρᾶγμα»¹⁶⁴. Καὶ πῶς κάτω λέγει: «Ζητεῖτε καὶ δὲν λαμβάνετε, διότι ζητεῖτε μὲ κακὸν σκοπὸν, διὰ τὰ ἐξοδεύσετε εἰς τὰς ἀπολαύσεις σας»¹⁶⁵. Καὶ προσθέτει: «Μοιχοὶ καὶ μοιχαλίδες, δὲν γνωρίζετε ὅτι ἡ φιλία τοῦ κόσμου εἶναι ἐχθρά πρὸς τὸν Θεόν; Ἐκεῖνος ποῦ θὰ θελήσῃ νὰ εἶναι φίλος τοῦ κόσμου, γίνεται ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ»¹⁶⁶. Σκέψου δὲ ὅτι δὲν εἶπε μόνον «ὁ κόσμος εἶναι ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ», ἀλλὰ καὶ ἡ φιλία τοῦ κόσμου. Διότι δι' αὐτῆς γινόμεθα μοιχοὶ καὶ μοιχαλίδες. Καὶ ὅτι αὐτὸ εἶναι ἀληθές, ἀκουσε αὐτὸν τὸν Κύριον ποῦ λέγει: «Κάθε ἄνθρωπος ποῦ βλέπει μίαν γυναῖκα καὶ τὴν ἐπιθυμεῖ, ἤδη διέπραξε μὲ αὐτὴν μοιχείαν μέσα εἰς τὴν καρδίαν του»¹⁶⁷. Κι' ἀκόμη: «Νὰ μὴ ἐπιθυμήσῃς κάτι, ποῦ ἀνήκει εἰς τὸν πλησίον σου»¹⁶⁸. Καὶ φανερῶναι ἔτσι μὲ αὐτὰ τὰ λόγια εἰς ἡμᾶς ὅτι, ὅχι μόνον ἐκεῖνος ποῦ διαπραττεῖ τὴν ἁμαρτίαν χωρίζεται ἀπὸ τὸν Θεόν καὶ γίνεται ἐχθρὸς του, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος ποῦ τὴν ἀγαπᾷ καὶ ἐπιθυμεῖ κάτι, δηλαδὴ ἡ καρδιά του διάκειται μὲ οἰκειότητα πρὸς κάτι τὸ γήινον. Αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι ἡ φιλία τοῦ κόσμου. Ἐπομένως ἔχει ἀποδειχθῇ φανερά ὅτι, καὶ ἐὰν κάποιος εἶναι στέρημένος ἀπὸ ὅλα καὶ δὲν κάνῃ ἐμπράκτως τὴν παραμικρὰν ἁμαρτίαν, ἀλλὰ μόνον τὴν ἀγαπᾷ καὶ κατὰ κάποιον τρόπον διάκειται εὐμενῶς εἰς αὐτήν, αὐτὸς εἶναι ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ, καθὼς λέγει καὶ ὁ Ἰωάννης: «Ἐὰν κανεῖς ἀγαπᾷ τὸν κόσμον, μέσα του δὲν ὑπάρχει ἡ ἀγάπη διὰ τὸν πατέρα»¹⁶⁹. Ἐπίσης καὶ ὁ Κύριος: «Νὰ ἀγαπᾷς τὸν Κύριον τὸν Θεόν σου μὲ ὅλην σου τὴν διάνοιαν καὶ μὲ ὅλην σου τὴν δύναμιν καὶ μὲ ὅλην σου τὴν ψυχὴν»¹⁷⁰. Ἔτσι, λοιπόν, ἐκεῖνος ποῦ ἐπιθυμεῖ ἢ διακείται μὲ οἰκειότητα πρὸς κάτι ἄλλο, εἶναι ἔξω ἀπὸ τὴν ἐντολὴν αὐτὴν. Καὶ ἐμεῖς οἱ ἁθλοὶ καὶ ταλαίπωροι ποῦ ἐγκαταλείψαμεν τὰ σπουδαῖα καὶ περιλόγητα καὶ ὑψηλά πράγματα τοῦ κόσμου καὶ ἤλθομεν εἰς τὸ μοναστήριον, ἀγαπῶμεν ἄλλοι μὲν παλλία¹⁷¹ λαμπρότατα, ἄλ-

164. Ἰάκ. 3, 14-16.

165. Ἰάκ. 4, 3.

166. Ἰάκ. 4, 4.

167. Ματθ. 5, 28.

168. Ἐβ. 20, 17. Δευτ. 5, 21.

169. Α' Ἰωάν. 2, 15.

170. Μάρκ. 12, 30.

171. Εἶναι μοναχικὸν ἐνδυμῖον, τὸ ράσον τὸ ἐξωτερικὸν τῶν μοναχῶν. Ὁ

λοι δὲ ὁλόχρυσα ἐνδύματα, ἄλλοι ζῶνας καὶ πολυσταύρια, ἄλλοι σανδάλια καὶ ὑποδήματα, ἄλλοι νόστιμα φαγητὰ καὶ ποτὰ, ἄλλοι σμίλας καὶ ραφίδας καὶ μαχαίρια ἢ ἀκόμη καὶ πρὸ εὐτελεῖ ἀπ' αὐτὰ, ἐξ αἰτίας τῶν ὀποιῶν χάνομεν τὴν ἀγάπην τοῦ βασιλεῶς τῶν ὅλων¹⁷² Χριστοῦ καὶ γινόμεθα ἐχθροὶ τοῦ χωρὶς νὰ τὸ αἰσθανώμεθα. Καὶ δι' αὐτὰ, ἀδελφοί μου, ἐὰν δὲν προφθάσωμεν νὰ μετανοήσωμεν καὶ νὰ ἐξορίσωμεν ὁ καθένας μας ἀπὸ τὴν ψυχὴν μας κάθε κακὴν ἐπιθυμίαν καὶ κακίαν καὶ φιλονεικίαν¹⁷³ καὶ ζήλειαν καὶ ὑπερηφάνειαν, πρόκειται νὰ καταδικασθῶμεν εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον μαζί με τοὺς τελῶνας καὶ τοὺς ἁμαρτωλοὺς¹⁷⁴ καὶ τοὺς πλουσίους, ποὺ ἔζησαν με ἄσωτίαν¹⁷⁵.

Διὰ τοῦτο, λοιπόν, ἀδελφοί, ὡς ἀγωνισθῶμεν νὰ ἐπιτύχωμεν κάθε ἀρετὴν καὶ νὰ ἀποστραφῶμεν μ' ὅλην μας τὴν ψυχὴν κάθε κακίαν καὶ πάθος καὶ νὰ μισήσωμεν κάθε πρᾶγμα, ἀσήμαντον ἢ σπουδαῖον, ποὺ φέρει κίνδυνον εἰς τὴν ψυχὴν μας. Καὶ ὡς χρησιμοποιοῦμεν μόνον ἐκεῖνα τὰ πράγματα, εἰς τὰ ὁποῖα ὁ νοὺς δὲν εὐφραίνεται καὶ ἡ καρδιά μας δὲν εὐχαριστεῖται, διὰ νὰ μὴ καταταχθῶμεν εἰς μίαν θέσιν εἰς τὸ ἀριστερόν μέρος μαζί με τοὺς ἁμαρτωλοὺς κοσμικοὺς ἐξ αἰτίας ἐκείνων ποὺ φαίνονται μικρὰ καὶ εὐτελεῖ, καὶ ἴδωμεν τοὺς ἀδελφούς καὶ πατέρας μας νὰ παρίστανται εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ μάς κατακρίνουν. Οἱ ἡγούμενοι,

μοναχὸς εἶναι μία θεοσημεῖα ἐπὶ τῆς γῆς. Εἶναι ὁ ἀγαλλόμενος εἰς τὰς ἀόλας τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ καὶ ὁ μετὰ πόνου μετανοῶν διὰ τὴν σωτηρίαν. Διὰ τοῦτο τὰ πάντα, ἀκόμη καὶ τὸ θάδιμά του, ὑπομνησκον τὴν παρουσίαν τοῦ Θεοῦ. Ἐνεκα τούτου καὶ τὰ ἐνδύματά του πρέπει νὰ ἔχουν εἰδικὸν χαρακτῆρα. Ἐνδύσων καὶ κρύπτουν τὸ μυστήριον τοῦ Θεοῦ. Συμβολίζουν τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα, μετὰ τὸ ὁποῖον ἔχει χρισθῇ ὁ μοναχός, ἀλλὰ καὶ τὸ διηνεκὲς πένθος, τὴν ἀδιάκοπον μετάνοιαν τοῦ πεκτωκότος ἀνθρώπου. Καὶ συγκεκριμένα: Τὸ ζωστικὸν ἢ ὁ χιτὼν εἶναι τὸ προαναγγέλλον τὴν χάριν καὶ τὴν ἀγαλλίαν τῆς σωτηρίας. Τὸ παλλίον (ράσον) συμβολίζει τρεῖς ἀρετάς, τὴν σεμνότητα, τὴν σωφροσύνην καὶ τὴν σεβασμιότητα. Τὸ κουκούλιον (σκοφορ) τὴν ἐν Χριστῷ ἀκακίαν καὶ νηπιότητα καὶ εἶναι τὸ σῶμα τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, ποὺ σκέπει τὸ ἡγεμονικόν. Ὁ ἀνάλαθος ἢ ἀνάβαλος (σχημα - πολυσταύρια) τὸν σταυρὸν τοῦ Κυρίου. Ἡ ζώνη, τὴν νέκρωσιν τῶν παθῶν καὶ τὴν προετοιμασίαν δι' ἔργον («αἱ δοφθαί ἡμῶν ἔστισαν περιεζωσμένοι»). Τὰ σανδάλια τὴν ψυχικὴν ἄνεσιν καὶ τὴν εὐχάριστον πορείαν πρὸς τὸν Θεόν. Ἔτσι καὶ τὰ ὀπίλοιπα συμβολίζουν κάτι καὶ ὅλα μαζί ἀπαρτίζουν τὴν πανοπλίαν τοῦ μοναχοῦ.

172. Ρωμ. 9, 5.

173. Ρωμ. 13, 13. Α' Κορ. 3, 3. Β' Κορ. 13, 20. Γαλ. 5, 20.

174. Λουκ. 15, 1.

175. Λουκ. 15, 13. 16, 19. 24.

δηλαδή, κάθε μοναστηρίου νά ἴδουν αὐτοὺς ποὺ εὐηρέστησαν εἰς τὸν Θεὸν εἰς τὰ ἴδια μοναστήρια· οἱ διακονηταὶ ἐκείνους, ποὺ ἔλαμψαν ὡς φωστῆρες¹⁷⁶ εἰς τὰ ὅμοια διακονήματα· οἱ ὑποτακτικοὶ καὶ οἱ ἀσκηταὶ ἐκείνους, ποὺ διέπρεψαν εἰς τὰ ἴδια ἔργα καὶ εἰς τὰς ἰδίας ταπεινάς ἢ καὶ πλέον κατωτέρας ἐργασίας καὶ ἐστεφανώθησαν μαζί με τοὺς ἀγίους μάρτυρας¹⁷⁷ ἐκεῖνοι ποὺ ἐμόλυναν τὴν νεότητά τους, ἐκείνους, ποὺ τὴν ἐχαλινάγωγησαν· καὶ οἱ ὥριμοι ἄνδρες, ποὺ ἐξέπεσον ἀπὸ τὴν ἀμέλειάν των, ἐκείνους, ποὺ ἀπὸ τὴν νεότητά των ὑπέμειναν καρτερικὰ τὸν πόλεμον τῆς σαρκὸς καὶ ἐφύλαξαν τὴν σωφροσύνην των, μέχρις ὅτου ἐγήρασαν· οἱ γέροντες, ποὺ ἕως τὸ τέλος τῆς ζωῆς των ἔκανον τὰ ἔργα τῶν ἀνευθύνων παιδιῶν, ἐκείνους ποὺ εἰς τὸ γῆρας των ἔγιναν μοναχοὶ καὶ μέσα εἰς ὀλίγον χρόνον, διὰ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, ἔκοψαν κάθε κακὴν συνήθειαν ποὺ ἀπέκτησαν κατὰ τὴν νεότητά των· ἐκεῖνοι ποὺ γελοῦσαν ἐκείνους ποὺ κλαίου¹⁷⁸ σήμερον· ἐκεῖνοι, ποὺ ἔζων μέσα εἰς τὴν τρυφὴν καὶ ἔτρωγον πρὶν ἀπ' τὴν καθωρισμένην ὥραν, ἐκείνους, ποὺ δὲν ἐχόρταινον οὔτε καὶ κατὰ τὴν ὥραν τοῦ γεύματος· ἐκεῖνοι, ποὺ ἐπαίζον ἐκείνους, ποὺ ἦσαν πάντοτε κατηφεῖς καὶ κάτωχροι¹⁷⁹ ἀπὸ τὴν ἐνθύμησιν τῆς φοβεραῆς ἐκείνης ἡμέρας τῆς κρίσεως καὶ τῶν ἰδίων ἀμαρτημάτων των· ἐκεῖνοι, ποὺ ἀφησαν τὸν πλοῦτον καὶ τὴν δόξαν καὶ ἦλθον καὶ ἔγιναν μοναχοί, ἀλλ' ὅμως δὲν ἠθέλησαν νὰ ταπεινωθοῦν ὀλίγον, ἐκείνους, ποὺ ἦσαν πάμπτωχοι καὶ ἦλθον καὶ ἔζησαν μαζί μας καὶ διὰ τὴν ταπείνωσίν των, ἔγιναν πρὸ ἐνδοξοὶ καὶ ἀπὸ πολλοὺς βασιλεῖς καὶ πατριάρχας ποὺ παρίστανται μαζί των εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ Θεοῦ, πράγματι στολισμένοι μετὰ τὴν ταπεινοφροσύνην των.

850

* Ἀράγε, ἀντελήφθητε, λοιπόν, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, τί εἶπον; * Ἀράγε, γνωρίζετε ποῖα θὰ εἶναι ἡ ἐντροπή μας τότε; * Ἀράγε κατενόησατε; Συνειδητοποιήσατε τὴν ὥραν ἐκείνην ἣ πρέπει νὰ ἐπαναλάβω τὰ ἴδια

176. Δαν. 12, 3. Φιλ. 2, 15.

177. Παράλληλισμός τῶν μαρτύρων τοῦ αἵματος πρὸς τοὺς μάρτυρας τῆς συνειδήσεως καὶ τῆς ὑπακοῆς. Ὁ στέφανος καὶ αἱ ἀμοιβαὶ ποὺ θὰ λάβουν θὰ εἶναι ἰσότης.

178. Λουκ. 6, 21. 25.

179. Ἡ ἀχρότης ὀφείλεται εἰς τὰς νηστείας καὶ τὸ παντοτινὸν «πένθος διὰ τὴν χαμένην σωτηρίαν».

πράγματα πρὸς ὠφέλειαν ἰδικήν μου καὶ ἐκείνων τῶν ὀκνηρῶν, ποὺ εἶναι ὅμοιοι πρὸς ἐμέ; Ἔτσι, λοιπόν, θὰ συμῆθῃ καὶ εἰς ἡμᾶς τοὺς ἰδίους κατὰ τὴν φοβερὰν ἡμέραν ἐκείνην καὶ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς μας θὰ εὐρεθῶσι νὰ παρίστανται μὲ δόξαν εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ Θεοῦ καὶ πολλοὶ εἰς τὰ ἀριστερά ποὺ θὰ καταδικάζωνται ἀπ' αὐτούς. Καὶ πῶς δὲν θὰ συμῆθῃ αὐτό, ὅταν δύο ἀνθρώποι ἔγιναν μοναχοὶ μαζί¹⁸⁰, εἶχον τὴν ἰδίαν τέχνην, ἦσαν ἴσως γλύπται ἢ ξυλουργοί, καὶ ἦσαν καὶ οἱ δύο νέοι καὶ καθαροὶ ἀπὸ κάθε σωματικὴν ἁμαρτίαν, τέκνα πτωχῶν ἀνθρώπων καὶ ὁ μὲν ἓνας μὲ τὴν θέλησίν του ἀσκεῖ κάθε ἀρετὴν, ὁ δὲ ἄλλος κάθε κακίαν καὶ πονηρίαν; Ἡ μήπως δὲν βλέπομεν νὰ γίνεται αὐτὸ ἀνάμεσά μας καθημερινῶς; Κι' ἀπ' αὐτούς τοὺς δύο βλέπομεν ὁ μὲν ἓνας νὰ εἶναι ταπεινός, εὐπειθής, ὑπάκουος, νὰ συναναστρέφεται ἡμᾶς ὡς ἀνδρὸς δούλου Θεοῦ καὶ ὄχι ἀνθρώπων¹⁸¹ νὰ διακονῇ τοὺς ἀδελφούς του μὲ ὁλοκληρωτικὴν πίστιν νὰ εἶναι κατὰ τὸ φρόνημα ταπεινός καὶ συντετριμμένος καὶ νὰ συλλογίζεται μόνος του κάπως ἔτσι καὶ νὰ λέγῃ, ὅπως ἔχομεν μάθει αὐτὸ ἀπὸ τὴν καθημερινήν του ἐξομολόγησιν καὶ ἀπ' ἐκείνους ποὺ συχνά τὸν ἐρωτοῦν καὶ τοὺς ἀπαντᾷ μ' αὐτὸν τὸν τρόπον: «Ἐγώ, λέγει, τίμιε πάτερ, καὶ ὅταν ἤμουν εἰς τὴν κοινωνίαν, μόλις ἤμπορούσα μετὰ δυσκολίας νὰ ἐξοικονομῶ μὲ πολλὸν κόπον τὴν τροφήν μου. Τώρα ὅμως ποὺ ἦλθον ἐδῶ, μὲ ποῖον δικαίωμα θὰ ἀμελήσω τὴν ἐργασίαν καὶ θὰ τρώγω δωρεάν τὸ ψωμὶ τοῦ μοναστηριοῦ, διὰ τὸ ὅποιον θὰ δώσω λόγον κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως;»¹⁸² Ἀλλὰ, ἐπειδὴ ἦλθον διὰ νὰ ὑπηρετῶ τὸν Θεόν, θὰ ἀγωνισθῶ ὅσον ἤμπορῶ, ὥστε νὰ ὑπερβῇ ἡ ἐργασία τὴν διατροφήν μου καὶ θὰ ὑποταχθῶ εἰς τὸν προεστῶτα καὶ εἰς ὅλους τοὺς ἀδελφούς μου μέχρι θανάτου χωρὶς γογγυσμόν, ὅπως εἰς τὸν ἴδιον τὸν Χριστόν, χωρὶς καμμίαν ἐντελῶς παρακοήν εἰς αὐτούς». Ὁ δὲ ἄλλος βλέπομεν νὰ εἶναι κενόδοξος, ἀνυπάκουος, ἀπειθής, καὶ κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον νὰ συλλογίζεται μόνος του τὰ ἀντίθετα ἀπ' ἐκείνον καὶ νὰ λέγῃ: «Ἰδοὺ, λοιπόν, ὁ Θεὸς μοῦ ἔστειλε κατοικίαν, ψωμὶ καὶ κρα-

180. Λουκ. 17, 35.

181. Α' Πέτρ. 2, 16. Ἐφεσ. 6, 7.

182. Α' Τιμόθ. 4, 17.

900

οὐ καὶ ἀφθόνους τροφάς. "Ελᾶθον τὴν ἰδίαν. θέσιν με τοὺς πρῶτους¹⁸³ καὶ τὴν πρώτην μεταξὺ ἐκείνων ποὺ ἦλθον μετὰ ἀπ' ἐμέ καὶ εἶμαι ἀδελφὸς ὄλων αὐτῶν εἴτε τὸ θέλουν εἴτε δὲν τὸ θέλουν. Λοιπὸν δὲν ἔχω πλέον τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ τρώγω, νὰ πίνω καὶ νὰ κοιμᾶμαι κατὰ κόρον. Διότι, τί ἀνάγκην ἔχω νὰ ἐργάζωμαι πλέον, διὰ νὰ κοπιᾶζω δηλαδή καὶ νὰ ἀπολαμβάνουν οἱ ἄλλοι τὸν κόπον μου; Διότι, κι' ἂν ἀκόμη μοῦ ὀρίσουν μερικὰς ἐργασίας, ἀρχικὰ θὰ προσβάλω ἄδυναμίαν. Καὶ ἐὰν με ἀναγκάσουν, θὰ εἶπω πρὸς αὐτούς: «Καὶ ἐὰν δὲν ἡμπορῶ νὰ κάνω αὐτό; Μπορεῖτε νὰ με στραγγαλίσετε, μπορεῖτε νὰ με διώξετε, ἐὰν δὲν εἶμαι ἱκανός!». "Ετσι θὰ προσποιηθῶ ὅτι κλαίω. Θὰ φωνάξω, θὰ εἶπω ὅτι παρέλυσαν τὰ γόνατά μου¹⁸⁴, θὰ προφασισθῶ ζάλην, θὰ εἶπω ὅτι τὸ κεφάλι μου ἐνοχλεῖται ἀπὸ τὴν χολὴν καὶ ἐξ αἰτίας αὐτοῦ θέβαια θὰ ἡμπορέσω μὲ εὐλογον δικαιολογίαν νὰ τρώγω ἀπὸ τὸ πρῶϊ καὶ θὰ ἀρχίσω νὰ καταρῶμαι, νὰ θλασφημῶ καὶ θὰ ἀντιλέγω καὶ συγχρόνως θὰ γογγύζω ἐναντίον ἐκείνων ποὺ μὲ προστάσσουν. Καὶ ὅπωςδὴποτε θὰ ἀποκάμουν καὶ θὰ μὲ ἀφήσουν ἥσυχον, ἀκόμη καὶ παρὰ τὴν θέλησίν των. Καὶ ἐὰν μοῦ ἀναθέσουν κάποτε κάποιαν ταπεινὴν ἐργασίαν καὶ κάποιαν ὁμοίαν διακονίαν, θὰ τὴν περιφρονήσω. "Εάν, δηλαδή, μὲ προστάξουν νὰ ὑπηρετῶ τοὺς ἡμιόνους, θὰ προφασισθῶ ὅτι δὲν γνωρίζω νὰ τοὺς ὑπηρετῶ καὶ θὰ τοὺς ἀφήσω ἀπεριποίητους καὶ ἀφροντίστους μαζὶ μ' ὅλα τὰ σαγίσματά των καὶ ἔτσι ἢ ἀπὸ ἀνάγκην θὰ μὲ ἀφήσουν ἢ θὰ μοῦ δώσουν κανένα βοηθόν. "Εκεῖνος θὰ κάνῃ ὅλας τὰς ἐργασίας, καὶ ἐγώ, κάμνων κάτι τὸ ἐλαφρόν, θὰ ἀναπαύωμαι. "Αλλὰ ἐὰν μὲ προστάξουν νὰ γίνω ζυμωτής¹⁸⁵, θὰ τοὺς θεβαιώσω προσποι-

183. Οἱ «πρῶτοι» τοῦ μοναστηριοῦ εἶναι κατὰ κανόνα οἱ πλέον ἀξιόλογοι τῶν μοναχῶν. Διακρίνονται διὰ τὴν γεροντικὴν σοφίαν καὶ σύνεσιν. "Ενταῦθα σημαίνει τοὺς κατὰ ἱεραρχικὴν τάξιν ἱσταμένους μοναχοὺς εἰς τὸν ναόν. Αὐτοὶ ἦσαν καὶ οἱ πλέον ἀξιόλογοι καὶ οἱ γεροντώτεροι καὶ οἱ ἀξιωματοῦχοι. "Ισταντο δὲ ἔμπροσθεν ἢ παραπλεύρως τοῦ εἰκονοστασίου.

184. "Ησ. 35, 3. "Εβρ. 12, 12.

185. Τὸ διακονήμα, ἓνα ἀπὸ τὰ ἀπαραίτητα στοιχεῖα τῆς πνευματικῆς ζωῆς τοῦ μοναχοῦ, εἶναι ἡ ἐργασία ποὺ κάνει, καὶ ἡ ὁποία ἐντάσσεται εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ ἁγιασμοῦ, εἰς τὸν καθημερινὸν λειτουργικὸν χρόνον. "Απὸ τὰς συμβουλὰς, ποὺ δίδει εἰς κάθε διακονητὴν ὁ "Αγιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης εἰς τὸ ἔργον του «"Ιαμβοὶ καὶ ἐπιγράμματα», μανθάνομεν τὰ διακονήματα — ἡ τολμάχιστον μερικὰ ἐξ αὐτῶν — τῆς ἐποχῆς ἐκείνης εἰς τὴν μονὴν τοῦ Στουδίου καὶ ἐκπαιδένως καὶ εἰς τὴν μονὴν τοῦ "Αγίου Μάμαντος. Οἰκονόμος

ἡτὰ ἐκ τῶν προτέρων, διὰ νὰ μὴ κατακριθῶ ὡς παρήκο-
ος καὶ θὰ τοὺς εἶπω: «'Εγώ, πατέρες, οὐδέποτε εἶδον
πῶς γίνεται τὸ ψωμί», καὶ ἔτσι θὰ ἀπέλθω καὶ θὰ κάνω
ψωμί ὅπως τὴν λάσπην. 'Εκεῖνοι τότε, ἐπειδὴ δὲν θὰ ἡμ-
ποροῦν νὰ τὸ φάγουν, δὲν θὰ μὲ πιέσουν πλέον νὰ συνε-
χίσω αὐτὸ τὸ διακόνημα». Καὶ ἐὰν ἀκόμη τὸν θάλουν
νὰ διακονῇ εἰς τὸ μαγειρεῖον, δὲν γνωρίζει νὰ ταπεινω-
θῇ ἐνώπιον τοῦ ἡγουμένου του καὶ νὰ θάλλῃ μετάνοιαν,
ἀλλὰ λέγει μὲ αὐθάδειαν πρὸς αὐτόν· «Κύριε ἐλέη-
σον! πάτερ ἀπὸ ὅλων μόνον ἐμὲ ἐδιάλεξες διὰ τὰς τα-
πεινάς ἐργασίας; Δὲν ὑπάρχουν ἄλλοι ἀδελφοὶ εἰς τὴν
μονήν;». Καὶ λέγει αὐτὰ ἔτσι, ὥστε νὰ ἀποφύγῃ τὸ δια-
κόνημα, πού τοῦ ἀνατίθεται. 'Αλλ' ἐὰν ἴδῃ τὴν ἐπιμο-
νήν τοῦ ἡγουμένου, τότε φεύγει ὅχι διὰ τὸν Θεόν, ἀλλ'
ἐπειδὴ φοβεῖται τὴν τιμωρίαν καὶ τὸ μαστιγίον καὶ φεύ-
γων μὲ γογγυσμὸν λέγει μέσα του: «Τέλεια καὶ καλὰ
θὰ φάγουν ἀπ' αὐτὰ πού θὰ μαγειρεύσω ἐγώ. 'Εὰν δὲν
τοὺς κάνω ἢ νὰ σηκωθοῦν νηστικοὶ ἀπὸ τὴν τράπεζαν ἢ
νὰ κάνουν ἐμετόν, ὅσα θὰ φάγουν, νὰ μὴ εἶμαι τίποτε!». *Μ'* ἓνα λόγον, τὰ κάνει ὅλα μὲ τόσον μεγάλην μανίαν ὅ
ἄθλιος. Τὰ ἴδια κάνει καὶ μὲ τὸ μαγεῖρευμα τῶν ἀδελ-
φῶν. Τὰ ὁσπρία τὰ καπνίζει καὶ τὰ καίει, τὰ θάζει ὅλα
ἀπλута καὶ ἀκαθάριστα εἰς τὰς χύτρας, ρίπτει ἀλάτι
περισσότερον ἀπὸ τὸ κακονικὸν κάμνων αὐτὰ πολὺ ἄλ-
μῦρά καὶ τὰ ἀφίνει νὰ κρυώσουν, διὰ νὰ ἀηδιάσουν οἱ
ἀδελφοί, νὰ συγχυσθοῦν καὶ νὰ κάνουν ἐμετόν τὰ φαγη-
τά. Εἰς τὴν συνέχειαν, ἂν ἕνας ἀδελφὸς τοῦ εἶπῃ ἢ τοῦ
ἀποστείλῃ κάτι διὰ νὰ τὸ ψῆσῃ καὶ νὰ τὸ ἐτοιμάσῃ, μὲ
ἀδιαντροπίαν τοῦ λέγει: «Δὲν ἐντρέπεται; 'Ιδοῦ, κά-
ποιος κύριος διέταξε τὸν δοῦλον του! Δὲν θὰ φάγῃς,
μέχρις ὅτου τὰ ἐτοιμάσω!». Καὶ ἔτσι κάμνων εἰς ὅλα,
τὸν βλέπει κανεὶς νὰ πηδᾷ καὶ νὰ τρέχῃ μόνον εἰς τὰς
διακονίας καὶ ἐργασίας πού γνωρίζει ὅτι θὰ εὕρῃ τρό-
πον, διὰ νὰ κλέψῃ ἢ νὰ σφετερισθῇ κάτι. Καὶ ἐὰν ἴσως

εἶναι ὁ οἰκονομὸν τὰς χρείας κάθε μοναχοῦ καὶ διανεμὸν τὰ ἀναγκαῖα. 'Ε-
πιστημονάρχης ὁ προσέχων καὶ διορθῶν τοὺς μοναχοὺς. 'Επιτηρητὴς ὁ ἐ-
πιτηρῶν τὴν τάξιν καὶ τὴν ἡσυχίαν εἰς τὴν μονήν. Κανονάρχης, ὅς εἶπο-
μεν, εἶναι ὁ συντονιστὴς τῆς λατρείας, ἀρχηγὸς τῶν ἀσμάτων καὶ κρουτῆρ
τῶν σιμάντρων.

'Ο Ταξιάρχης ἐπιβλέπει καὶ καλύπτει τὰς ἀνάγκας τοῦ ναοῦ κατὰ
τὴν λατρείαν. Κελλαρίτης ὁ υπεύθυνος ἐπὶ τῶν τροφίμων. 'Ο 'Αριστητά-
ριος διακονεῖ εἰς τὴν τράπεζαν. 'Οψοποῖος ὁ μάγειρος τῆς μονῆς. 'Ο Ρα-
φεὺς ἢ Βεσιτάριος ὁ ράβτης τῆς μονῆς κ.λ.π.

δὲν προτιμηθῇ περισσότερον ἀπὸ ὅλους, εἰλυκρινῶς λυ-
πεῖται καὶ ἀπὸ τὴν θλίψιν γογγύζει κρυφά εἰς τοὺς ὁ-
μοίους του. "Όταν ὁμως τοῦ ὀρίζουν νὰ κάνῃ αὐτάς,
τότε σηκώνεται ὡσάν ἀπὸ τοὺς νεκροὺς καὶ τὸν "Αθην
καὶ ἀμέσως τὸ πρόσωπόν του γίνεται φαιδρόν, τὰ μά-
τια τοῦ χαρῶπά¹⁸⁶. Καὶ ἐάν ἀπὸ πολλὴν πονηρίαν θελή-
σῃ νὰ ὑποκριθῇ, διὰ νὰ μὴ τὸν κατηγορήσουν, ὁμως δὲν
ἤμπορεῖ νὰ ἐξαπατήσῃ μ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐκείνους,
950 ποὺ τὸν βλέπουν, διότι, ὅταν δὲν φαίνεται ἀπὸ τίποτε
ἄλλο, τοῦλάχιστον φαίνεται ἐκ τοῦ ὅτι δὲν γογγύζει,
οὔτε ἀναβάλλει μίαν στιγμὴν, ὅπως ἦτο συνηθισμένος
νὰ κάνῃ εἰς ὅλας τὰς διακονίας. "Αλλῶστε φοβεῖται
πάραι πολὺ νὰ εἴπῃ κάτι δι' αὐτὴν τὴν διακονίαν, μὴ-
πως ἀνατεθῇ εἰς ἄλλον κι ἔτσι αὐτὸς μείνῃ ἀπρακτος
(μὲ ἄδεια χέρια).

Καθ' ὃν χρόνον, λοιπόν, κάθε ἕνας ἀπὸ τοὺς δύο
συμπεριφέρεται ἔτσι, δηλαδὴ ὁ μὲν ἕνας ὑποτάσσεται
μὲ ὑπακοὴν μιᾶς ψυχῆς ἀγαθῆς καὶ μὲ καρδίαν ταπει-
νήν¹⁸⁷, χάρις ὁκηρίαν, γογγυσμόν, δόλον, κλοπὴν καὶ
σκάνδαλον, ὁ δὲ ἄλλος κάνει, καθὼς εἶπομεν, τὰ ἀντί-
θετα ἀπ' αὐτά, ἐάν ἔλθῃ ὁ θάνατος καὶ ἀρπάξῃ καὶ
τοὺς δύο καὶ ἐάν κατ' ἐκείνην τὴν φοδερὰν ἡμέραν ἐ-
κεῖ εἰς τὰ ἀριστερὰ ποὺ θὰ στέκεται γυμνὸς καὶ ἐξου-
θενωμένος — ὁ πονηρὸς δηλαδὴ — σηκώσῃ τὸ βλέμμα του
ἴδῃ εἰς τὰ δεξιὰ αὐτόν, ποὺ κάποτε ἔλαβον μαζί τὴν μο-
ναχικὴν κουράν, ἔτρωγον μαζί, ἐπινον μαζί, εἶχον τὴν
ἰδίαν ἡλικίαν καὶ τέχνην, νὰ εὐρίσκεται ὅλος, ὅπως αὐ-
τὸς ὁ ἴδιος ὁ Χριστός, μέσα εἰς μεγάλην δόξαν, τότε τί
θὰ ἤμπορέσῃ νὰ εἴπῃ ἢ νὰ ἐκφράσῃ; "Όπωςδῆποτε, ἀ-
δελφοί μου, τίποτε! "Αλλὰ ἀναιστενάζων, τρέμων¹⁸⁸ καὶ
τρίζων¹⁸⁹ τοὺς ὀδόντας θὰ ἀπέλθῃ εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνι-
ον¹⁹⁰. "Ετσι, λοιπόν, καθένας ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς ἁμαρτω-
λοὺς θὰ κατακριθῇ ἀπὸ τοὺς ἁγίους, ὅπως ἀκριβῶς θὰ
κατακριθοῦν οἱ ἄπιστοι ἀπὸ τοὺς πιστοὺς καὶ ἐκεῖνοι
ποὺ ἡμάρτησαν καὶ δὲν μετενόησαν ἀπὸ ἐκείνους, ποὺ
ἴσως νὰ διέπραξαν περισσοτέρας ἁμαρτίας, ἀλλὰ με-
τενόησαν μὲ θέρημν.

186. Γεν. 49, 13.

187. Ψαλμ. 50, 19.

188. Γεν. 4, 14.

189. Ματθ. 24, 51, 25, 30.

190. Ματθ. 25, 41.

Διὰ τοῦτο, σᾶς προτρέπω καὶ σᾶς παραικαλῶ ὅλους, ἐάν γνωρίζετε ὅτι κάνετε κάποιο κακὸν καὶ κάποιαν ἁμαρτίαν καὶ ὅτι ἔτσι πληγώνετε καὶ καταστρέφετε τὰς ψυχὰς σας, τοῦλάχιστον ἀπὸ τώρα διορθωθῆτε, δείξατε ὁ καθένας σας μετάνοιαν ἐπαξίαν τῶν ἁμαρτημάτων του καὶ ἀγωνισθῆτε μὲ κάθε τρόπον νὰ εὑρεθῆτε εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ Σωτῆρος καὶ Θεοῦ μας. Ὅσοι δὲ ἔχετε συνείδησιν ὅτι κάνετε μικρὰ σφάλματα, πάραυτα διώξατέ τα ἀπὸ ἐπάνω σας, διὰ νὰ μὴ εὑρεθῆτε καὶ ἔσείς εἰς τὰ ἀριστερὰ τοῦ Σωτῆρος ἐξ αἰτίας τῶν μικρῶν αὐτῶν σφαλμάτων, καθὼς θεβαιοὶ καὶ λέγει ἡ θεία Γραφή. Νὰ τὰ θεωρῆτε ὄχι ὡς μηδαμινὰ καὶ ἀσήμαντα, ἀλλ' ὡς σπουδαῖα. Διότι ἐκεῖνος ποῦ πίπτει μὲ τὴν θέλησίν του εἰς τὰ μικρὰ ἁμαρτήματα καὶ ἀποφεύγει τὰ μεγάλα, θὰ κατακριθῇ πρὸ αὐστηρά, ἐπειδὴ ἐνίκησε τὰ μεγαλύτερα καὶ ἐνίκηθη ἀπὸ τὰ μικρότερα. Πράγματι εἶναι ἀρκετὸν διὰ τὴν καταστροφὴν μας καὶ ἓνα μόνον πάθος, καθὼς εἶπον καὶ καθὼς σᾶς ἔφερα ὡς μάρτυρας τοὺς ἀγίους ἀποστόλους, δηλαδὴ τὸν Ἰωάννην καὶ τὸν Ἰάκωβον. Ἀλλὰ, διὰ νὰ σᾶς ἀποδείξω καὶ μ' ἓνα παράδειγμα τὴν ἀξιοπιστίαν τοῦ λόγου, θὰ σᾶς ὑποβάλω μίαν ἐρώτησιν.

Κάποιος, ἀδελφοί μου, ποῦ ἔχει νὰ δώσῃ μάχην μὲ δέκα ἢ καὶ μὲ δώδεκα ἀνδράς, ὅταν συνάψῃ πόλεμον μαζὶ τοὺς, ἐάν τρέψῃ εἰς φυγὴν καὶ φονεύσῃ κατὰ τὴν πρώτην ἐπίθεσιν διὰ μιᾶς τοὺς πρώτους καὶ πρὶο γενναίους πολεμιστὰς ἀπ' αὐτοὺς, ἀλλὰ, ἔλεπον ἓνα ἢ δύο ἀπ' αὐτοὺς ὅτι ἔμειναν ὀπίσω καὶ μάλιστα οἱ πρὶο ταλαίπωροι καὶ ἀδύνατοι καὶ ὅτι ἔρχονται ἀπὸ μακριὰ ἐναντίον του μὲ πολὺν φόβον καὶ δουλικότητα, δὲν τρέξῃ νὰ τοὺς συλλάβῃ καὶ νὰ τοὺς δέσῃ ὀπισθαγκῶνα ἢ ἀκόμη νὰ τοὺς σφάξῃ, τότε δὲν θὰ φονευθῇ μὲ ἀγριότητα ἀπ' αὐτοὺς; Διότι, ἐάν ἀπὸ ὑπερηφάνειαν καὶ κομπασμὸν ρίψῃ τὰ ὅπλα, ξαπλώσῃ καὶ πέσῃ νὰ κοιμηθῇ περιφρονῶν αὐτοὺς, δὲν παραδίδει ἐκουσίως τὸν ἑαυτὸν τοῦ αἰχμάλωτον εἰς τοὺς ἀθλίους ἐκείνους; Δὲν θὰ ὀρμήσουν καὶ οἱ δύο ἢ καὶ ὁ καθένας ἀπ' αὐτοὺς καὶ θὰ τὸν δέσῃ; Δὲν θὰ τὸν ἔχῃ αἰχμάλωτον καὶ δοῦλον καὶ κατ' εὐθείαν θ' ἀναχωρήσῃ, ἢ καὶ ἀκόμη, ἀφοῦ τὸν φονεύσῃ θάναυσα, δὲν θὰ τὸν γελοιοποιήσῃ ἔμπροσθεν ὄλων τῶν ἀνθρώπων; Δὲν θὰ εἶπουν ὅλοι ὅτι ἔγινε δικαίως ὁ φόνος ἐκείνου τοῦ ἀμελοῦς καὶ ὑπερηφάνου

παρά τοῦ ἀνοήτου καὶ ἀσυναισθήτου ἀνθρώπου; Διότι δὲν πρόκειται νὰ τὸν ἐπαινέσουν τόσον διὰ τὴν πάλην καὶ τὴν νίκην πρὸς τοὺς ἰσχυροτέρους, ὅσον θὰ τὸν ψέξουν, θὰ τὸν μισήσουν, θὰ τὸν καταφρονήσουν καί, ὡς εἶπω, θὰ τὸν θεωρήσουν δοῦλον ἢ νεκρὸν διὰ τὴν ἡτταν, ποῦ ἐπάθε ἀπὸ τὸν ἕνα ἐκεῖνον.

Ἔτσι, λοιπόν, ἀγαπητοί μου ἀδελφοί, ἐὰν κυριευώμεθα ἀπὸ τὰ μικρὰ πάθη, δὲν θὰ μᾶς ὠφελήσῃ καθόλου τὸ ὅτι ἐξουσιάζομεν τὰ μεγάλα. Τί θέλω δηλαδὴ νὰ εἶπω; Αὐτὰ ποῦ σᾶς εἶπα καὶ πάλιν θὰ σᾶς εἶπω καὶ ποτὲ δὲν θὰ παύσω νὰ τὰ λέγω. Ἐὰν δηλαδὴ, διαφυλαχθώμεν ἀπὸ τὰ σαρκικά πάθη, ἐὰν ἀπέχωμεν ἀπὸ τὸν φθόνον καὶ τὴν ὀργὴν καὶ τὴν κλοπὴν, ἐὰν ἐξουσιάζομεν τὴν ἀρσενοκοιτίαν, τὴν παιδοφθορίαν, τὴν θηλυπρέπειαν¹⁹¹ καὶ κάθε ἀκολασίαν, ἀλλ' εἵμεθα ὑποδουλωμένοι, ὅπως οἱ δοῦλοι καὶ οἱ σκλάβοι, εἰς τὴν γαστριμαργίαν, τὴν οἰνοπασίαν¹⁹², τὸν ὕπνον, τὴν ὀκνηρίαν, τὴν ἀμέλειαν, τὴν ἀντιλογίαν, τὴν παρακοὴν καὶ τὸν γογγυσμόν, ποῖον θὰ εἶναι τὸ κέρδος μᾶς ἀπὸ τὴν ἀποχὴν τῶν κακῶν καὶ μόνον ἔργων; Καὶ ἐὰν ἀρπάζωμεν καὶ τρώγωμεν κρυφὰ ψωμί ἢ παίρνοντες κάτι ἄλλο καὶ ὅλα αὐτὰ χωρὶς τὴν εὐλογίαν τοῦ ἡγουμένου, ποῖος ἡμπορεῖ νὰ μᾶς εἴπῃ ὅτι εἵμεθα ἐλεύθεροί ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν; Καὶ ἐὰν, χωρὶς μεγάλην ἀσθένειαν ἢ κάποιαν σπουδαίαν ἀνάγκην, ἐγκαταλείπωμεν τὰς ἀκολουθίας ἐκουσίως καὶ ἐὰν, φυλάσσοντες τοὺς καρπούς, δὲν ἐγκρατεῶμεθα ἀπ' αὐτοῦς, ἀλήθεια τί ἄλλο ἦτο ἐκεῖνο, ποῦ ἐξώρισε τὸν Ἀδὰμ ἀπὸ τὸν παράδεισον καὶ τὸν παρέδωκεν εἰς τὸν θάνατον; τί θὰ κερδήσωμεν ἀπὸ τὴν ἀποφυγὴν αὐτῶν ποῦ εἶπα; Πράγματι κάποιος ποῦ εἶχε τὸ σῶμα του γεμᾶτο μὲ πληγὰς καὶ ὕστερα τὸ ἐθεράπευσε σχεδὸν μὲ πολλὰ φάρμακα, δὲν δύναται νὰ ὀνομάζεται ὑγιής, ἐὰν ἄφησεν ἔστω καὶ ἕνα μικρὸν τραῦμα σάν τὴν ὀπὴν τῆς θελόνης. Θὰ θεωρηθῇ δικαίως ἀπὸ ὅλους ὕγιής ἐκεῖνος ποῦ θὰ ἐξαλείψῃ, ἂν εἶναι δυνατόν, καὶ τὰ σημάδια τῆς πληγῆς. Ἄς μὴ νομίζωμεν, λοιπόν, ὅτι αὐτὰ εἶναι ἀσήμαντα, ἀλλ' ἀκούοντες ὅτι ἐξ αἰτίας αὐτῶν ἄλλοι ἐτιμωρήθησαν καὶ κατεδικάσθησαν σκληρὰ, ὡς ἀποφύγωμεν μὲ ὅλην μᾶς τὴν δύναμιν τὴν θλάσθην

191. Α' Κορ. 6, 9.

192. Τιτ. 2, 3.

πού προέρχεται ἀπ' αὐτά. Καὶ κανεῖς, ἀγαπητοί, ἄς μὴ παραμένῃ πλέον εἰς κάποιο ἀπὸ αὐτὰ ἢ εἰς ἄλλο πάθος, ἀλλὰ ἀπὸ τώρα καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἄς ἀποχωρίζεται ἀπ' αὐτά καὶ ἄς μετανοῇ κάθε φορὰ καὶ ἄς μὴ παύσῃ νὰ φανερώνῃ τὴν ἡτταν τοῦ, μέχρις οὗ ἐντραπῇ ὁ ἐχθρὸς πού τοῦ ὑποβάλλει αὐτά καὶ σταματήσῃ νὰ τὸν πολεμῇ. "Ἄς μὴ μᾶς κυριεύσῃ ὁ φθόνος μήτε ἡ ὀργή ἢ ὁ θυμὸς καὶ οἱ φωνές, ἀπὸ τὰ ὁποῖα συνήθως γεννῶνται αἰσχρολογίαι¹⁹³ καὶ ὕβρεις. "Ἄς μὴ μᾶς κυριεύσῃ ἡ κενοδοξία καὶ ἡ ὑπερηφάνεια καὶ ἡ ὑψηλοφροσύνη καὶ μᾶς κρημνίσουν εἰς τὸ θάραθρον τοῦ "Αδου, ἀλλὰ ἄς ἐξορίσωμεν ὅλα αὐτά μακριὰ μας καὶ ἄς ἀποκτήσωμεν ἀντ' αὐτῶν τὰς ἀρετάς.

1050

"Ισως ὁμως θὰ εἴπῃ κάποιος: «'Αφοῦ τὰ πάθη πού εἶπομεν εἶναι τόσον πολλὰ καὶ σχεδὸν ἀναρίθμητα, ποῖος δύναται νὰ ἐξετάζῃ καὶ νὰ ἀπέχῃ ἀπ' ὅλα αὐτά, διὰ νὰ μὴ κυριευθῇ ἀπὸ κανένα ἐξ αὐτῶν»; "Εγὼ μὲ τὴν χάριν τοῦ Χριστοῦ θὰ σᾶς διδάξω. "Εκεῖνος πού συλλογίζεται πάντοτε τὰς ἀμαρτίας τοῦ καὶ ἔχει κάθε σιγμὴν ἐνώπιόν τοῦ τὴν μέλλουσαν κρίσιν καὶ μετανοεῖ καὶ κλαίει θερμῶς, αὐτὸς ὑψώνεται διὰ τῆς μετανοίας καὶ ὑπερβαίνει διὰ μιᾶς ὅλα τὰ πάθη καὶ τὰ ὑπερνικᾷ, ὥστε νὰ μὴ ἡμπορῇ, ἔστω καὶ ἓνα ἀπ' ὅσα εἶπομεν, νὰ φθάσῃ καὶ νὰ ἐγγίσῃ τὴν ψυχὴν τοῦ εἰς τὸ ὕψος, ὅπου πετᾷ. "Εάν δὲ ὁ νοῦς μας πτερωμένος ἀπὸ τὴν μετάνοιαν καὶ ἀπὸ τὰ δάκρυα καὶ ἀπὸ τὴν πνευματικὴν ταπείνωσιν¹⁹⁴, πού γεννᾶται ἀπὸ αὐτά, δὲν φθάσῃ εἰς ὕψος ἀπαθείας, δὲν θὰ μporέσωμεν νὰ ἐλευθερωθῶμεν ἀπὸ ὅλα αὐτά τὰ πάθη. Τότε δὲν θὰ παύσωμεν νὰ κεντριζόμεθα, πότε ἀπὸ τὸ ἓνα πάθος, πότε ἀπὸ τὸ ἄλλο καὶ νὰ κατασπαρσασθῶμεθα ὥσάν ἀπὸ ἄγρια θηρία. Καὶ μετὰ τὸν θάνατον ἐξ αἰτίας αὐτῶν θὰ χάσωμεν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καὶ ἀπ' αὐτά πάλιν θὰ τιμωρηθῶμεν αἰωνίως.

Διὰ τοῦτο σᾶς παρακαλῶ ὅλους, πνευματικοί μου πατέρες καὶ ἀδελφοί, καὶ οὐδέποτε θὰ παύσω νὰ παρακαλῶ τὴν ἀγάπην σας, κανεῖς νὰ μὴ ἀμελήσῃ τὴν σωτηρίαν τοῦ¹⁹⁵, ἀλλὰ νὰ προσπαθῇ με κάθε τρόπον νὰ ἀνυψωθῇ ὀλίγον ἀπὸ τὴν γῆν. Διότι, ἐάν γίνῃ αὐτὸ τὸ

193. Κολ. 3, 8. "Εφεσ. 4, 31.

194. Δαν. 3, 39.

195. "Εβρ. 2, 3.

θαῦμα πού σᾶς κατέπληξε, τὸ νὰ ὑπερίπτασθε¹⁹⁶ δηλαδή ἐπάνω ἀπὸ τὴν γῆν μέσα εἰς τὸν ἀέρα, δὲν θὰ θελήσετε καθόλου πλέον νὰ κατεβῆτε πρὸς τὴν γῆν καὶ νὰ μείνετε ἔστω καὶ μίαν στιγμήν. «Γῆν» δὲ ἐννοῶ τὸ σαρκικὸν φρόνημα καὶ «ἀέρα» τὸ πνευματικόν. Διότι, ἐάν ὁ νοῦς ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς καὶ τὰ πάθη καὶ ἴδωμεν δι' αὐτοῦ τὴν ἐλευθερίαν πού ὁ Χριστός¹⁹⁷ καὶ Θεὸς μᾶς ἐχάρισεν, δὲν θὰ δεχθῶμεν ποτέ πλέον νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν προηγουμένην δουλείαν τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ σαρκικοῦ φρονήματος. "Ετσι δὲν θὰ παύσῶμεν, σύμφωνα μὲ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου, νὰ ἀγρυπνῶμεν καὶ νὰ προσευχώμεθα¹⁹⁸, ἕως ὅτου μεταβῶμεν πρὸς τὴν μακαριότητα ἐκεῖνην καὶ ἀποκτήσωμεν τὰ ἀγαθὰ πού μᾶς ὑπεσχέθη (ὁ Θεός), μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀρμόζει ὅλη ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

196. Ἡ Κατήχησις αὐτὴ δὲν ἐκφράζει μόνον τὸν τέλειον κύκλον, πού ἀρχίζει ἀπὸ τὴν δημιουργίαν καὶ καταλήγει εἰς τὴν κροστικίαν τῆς πληρώσεως κατὰ τὸν μέλλοντα αἰῶνα· εἶναι συγχρόνως καὶ μία κλίμαξ πνευματικῆς ζωῆς, μία ἀνάβασις δοκητικὴ ἀπὸ τῶν ἀτελῶν εἰς τὰ τέλεια, ὅπως ἡ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τῆς «Κλίμακος». Μὲ ἀφετηρίαν τὴν μετάνοιαν μετὰ ἀπὸ ἓνα ἀγῶνα πάθους, κραυγῆς καὶ ἀναζητήσεως τοῦ Θεοῦ καταλήγει κανεὶς εἰς τὴν ἀπάθειαν. Εἶναι πλέον τὸ τέρμα τῆς μυστικῆς ὁδοῦ, ἡ ἀκινήσις τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ κακόν. Τότε ἡ φῶς ἀνὰ ἑαυτοῦ ποιεῖται καὶ δὲν ὑπόκειται πλέον εἰς πάθη, χωρὶς τοῦτο νὰ σημαίνῃ ὅτι ἡ ἀπάθεια εἶναι μία κατάστασις παθητικῆς.

197. Γαλ. 5, 1.

198. Ματθ. 26, 41. Μάρκ. 14, 38.

VI'.

1

Περὶ πνευματικῆς ἐργασίας καὶ περὶ τοῦ ποία ἦτο ἡ ἐργασία τῶν παλαιῶν ἁγίων. Πῶς δὲ ἠμποροῦμεν νὰ τὴν κατορθώσωμεν καὶ ἡμεῖς, διὰ νὰ γίνωμεν, ὅπως ἐκεῖνοι, μέτοχοι τοῦ Παναγίου πνεύματος.

Λ Ο Γ Ο Σ Σ Τ'.

Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἐπειδὴ μερικοὶ ἄνθρωποι ἔχουν μεγάλην ἰδέαν διὰ τὸν ἑαυτὸν τῶν, μακάρι νὰ μὴ τὴν εἶχον, νομίζουν ὅτι εἶναι ὅμοιοι μὲ τοὺς παλαιούς ἁγίους καὶ θεοφόρους πατέρας μας καὶ κατὰ τὴν πράξιν καὶ τὴν γνῶσιν καὶ τὴν τελειότητα καὶ ὅτι εἶναι τοῦ αὐτοῦ πνεύματος, μὲ τὸ ὁποῖον ἔζων καὶ ἐκινουνο¹ ἐκεῖνοι. Αὐτοὶ συσταίνουσι τοὺς ἑαυτοὺς τῶν² μὲ λόγια μόνον καὶ χωρὶς ἔργα³, ἐπειδὴ ἔχουν πλανηθῇ ἀπὸ πνεῦμα ὑπερηφανείας. Διὰ τοῦτο ἐθεώρησα καλόν, ἔτσι σύντομα, μὲ ἀπλότητα καὶ ἡπιότητα εἰς τὰ λόγια μου, νὰ ὁμιλήσω πρὸς αὐτοὺς, προσωπικὰ εἰς τὸν καθένα, καὶ χάρις εἰς τὸν Θεὸν ποὺ εἶπε: «Καὶ σὺ, ὅταν κάποτε ἐπιστρέψῃς, στήριξε τοὺς ἀδελφούς σου»⁴ καὶ διὰ τὴν κοινὴν ἀγάπην ποὺ μᾶς παραγγέλλει Αὐτὸς νὰ ἔχωμεν πρὸς τὸν πλησίον μας. Θὰ ἀρχίσω λοιπὸν ἀπὸ ἐδῶ νὰ ὁμιλῶ μὲ ἀπλοϊκότητα καὶ νὰ προτρέπω τὴν ἀγάπην σας.

Θέλεις λοιπὸν νὰ ἀκούσῃς τί ἔκαναν οἱ πατέρες μας οἱ ἅγιοι, ὅταν ἐκάθηντο εἰς τὰ κελλία τῶν; Διάβασε τοὺς βίους τῶν καὶ μάθε ἐσὺ πρῶτα τὴν σωματικὴν τοῦλάχιστον ἀσκησίν τῶν καὶ ὕστερα ἐγὼ θὰ σοῦ ἀποκαλύψω τὴν πνευματικὴν ἐργασίαν ποὺ ἔκαναν ἐκεῖνοι. Διότι ἐκεῖνοι ποὺ ἔγραψαν τοὺς βίους τῶν ἁγίων ἐφάνερωσαν τὰς σωματικὰς τῶν πράξεις, δηλαδὴ τὴν ἀκτημοσύνην, τὴν νηστείαν, τὴν ἀγρυπνίαν⁵, τὴν ἐγκράτειαν, τὴν ὑπομονήν⁶ καὶ τὰ ὑπόλοιπα κατὰ σειράν, διὰ νὰ μὴ μακρύνω τὸν λόγον μὲ τὸ νὰ τὰ ἀριθμῶ ὅλα. Τὴν πνευματικὴν τῶν ὁμῶς ἐργασίαν τὴν ἐφάνερωσαν ὀλίγον καὶ ὡσὰν μετὰ εἰς καθρέπτῃν⁷ διὰ τῶν σωματικῶν πράξεων. Ἔτσι ἐκεῖνοι ποὺ φανερώνουν τοὺς κόπους καὶ τὴν πύ-

1. Πράξ. 17, 28.

2. Β' Κορ. β, 1, 5, 12.

3. Πράξ. 7, 22. Β' Κορ. 10, 11.

4. Λουκ. 22, 32.

5. Β' Κορ. 6, 5, 11, 27.

6. Β' Πέτρ. 1, 6.

7. Α' Κορ. 13, 12.

στιν τῶν ἁγίων διὰ τῶν ἔργων⁸ ἡμποροῦν νὰ γνωρίσουν καὶ νὰ μετέχουν μὲ τὰ ἔργα τους εἰς τὰ πνευματικὰ χαρίσματα τῶν, ἐνῶ οἱ ὑπόλοιποι οὔτε κἀν θ' ἀξιοθοῦν νὰ ἀκούσουν δι' αὐτά⁹. Ἀλλ' ἐπειδὴ κατεδυθίσθημεν εἰς τέτοιαν ἄδυσσον ἀνοησίας, ὥστε νὰ νομίζωμεν πῶς καὶ χωρὶς τὰ ἔργα ποὺ ἔκαναν ἐκεῖνοι ἔχομεν καὶ ἐμεῖς ἐξ ἴσου μὲ ἐκεῖνους (τοὺς ἁγίους) τὴν χάριν (τοῦ Ἁγίου Πνεύματος), ἐμπρὸς ᾧς ὁμιλήσωμεν δι' αὐτοὺς καὶ στηριζόμενοι εἰς μαρτυρημένα γεγονότα, ᾧς ἀγωνισθώμεν τοῦλάχιστον νὰ θαδίσωμεν ἐπάνω εἰς τὰ ἴχνη τῶν, ἔστω καὶ ἂν δὲν ἡμπορέσωμεν νὰ τοὺς φθάσωμεν. Καὶ ᾧς ἀρχίσωμεν τὸν λόγον ἀπ' ἀρχῆς, μέχρις οὔτου κατ' ὀλίγον κατεβαίνοντες φθάσωμεν εἰς τὰς ἡμέρας μας.

Λοιπόν, τί ἔκανεν ὁ Μ. Ἀντώνιος, ὅταν ἐκάθητο μέσα εἰς τὸ μνῆμα, ἂν καὶ ἀκόμη δὲν ἤξευρε τίποτε ἀπὸ πνευματικὴν ἐργασίαν; Δὲν ἐκλείσθη μέσα εἰς τὸ μνῆμα, ὥσάν νὰ ἦτο νεκρός, χωρὶς νὰ φέρῃ μαζὶ τοῦ τίποτε ἀπὸ τὰ πράγματα τοῦ κόσμου καὶ χωρὶς νὰ ἔχη οὔτε τὴν παραμικρὰν φροντίδα ἐκεῖ; Δὲν ἦτο τελείως νεκρός

8. Ἰάκ. 2, 18.

9. Διὰ τοῦ λόγου οἱ διόγραφοι τῶν ἁγίων δὲν ἀποκαλύπτουν ἐξ ὁλοκλήρου τὴν ζωὴν τῶν. Ὁ πρῶτος: Διότι δὲν γνωρίζομεν ἐξ ὁλοκλήρου τὴν εσωτερικὴν τῶν ζωὴν. Μᾶς διεσώθη καὶ μᾶς παρεσχέθη τὸ «ἐκχεῖλίσμα» τῆς χάριτος ποὺ ἐπλημύρισε τὰς καρδίας τῶν. «Ὅσοι δὲ ἀπὸ δεξιαιμένης τὸ ὑπερπλεονάσαν καὶ ἐξωθεν ὑπερεκχυνόμενον ὕδωρ..., τὴν ὑπερπλεονάσαν καὶ ὑπερεκχυνόμενὴν αἰεὶ χάριν ἐκ τοῦ ἁγίου ἐλάβομεν...», ὅπως γράφει χαρακτηριστικὰ ὁ ἅγιος Συμεὼν εἰς τὴν συνέχειαν τῆς κατηχήσεως (VI, 202, κ. ἐξ.). Τὰς μυστικὰς ἐκείνας προσομιλίας, τὰς θεωρητικὰς καὶ θεοπτικὰς αὐτῶν ἐνατενίσεις «ἐνώπιος ἐνωπίω» τὰς γνωρίζουν ἐκεῖνοι καὶ ὁ Θεός. Ἡ ζωὴ τῶν ἦτα μίᾳ ἔντονος ἀσκητικῇ καὶ μυστικῇ πορείᾳ ποὺ τὴν ἐκάλυπτεν ὁμις ἡ ταπεινότης καὶ ἡ ἀφάνεια. Ἐξ οὗ καὶ αὐτὰ ἐτέθησαν ὡς κριτήρια καὶ στοιχεῖα τῆς γνησιότητος τῶν ἁγίων. Ὁ δεύτερος λόγος: Ἐγκεῖται εἰς τὰς πνευματικὰς προϋποθέσεις τῶν ἀνθρώπων. Πράφονται καὶ δηλώνονται τὰ πνευματικὰ γεγονότα κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε οἱ ἄνθρωποι τοῦ Πνεύματος νὰ διακρίνουν τὴν ἐννοίαν τῶν, οἱ δὲ φυχικοί βλέποντες νὰ μὴ βλέπωσι καὶ ἀκούοντες νὰ μὴ συνίωσι. Μία μικρὰ ἀναφορά εἰς τὰ γαφρικὰ ἀντίστοιχα χωρία καθιστοῦν σαφέστερον τὸν λόγον αὐτόν. Αἱ ἐπιφάνειαι τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν Π.Δ. εἶναι κρυπτὰ καὶ συγχρόνως φανεραί. Αἱ προφητεῖαι καὶ ἀποκαλύπτουν ἐν ταύτῃ καὶ κρύπτουν τὴν ἀλήθειαν. Αἱ παραβολαὶ λέγονται, ὥστε οἱ Ἀπόστολοι βλέπουν καὶ κατανοοῦν, οἱ ἄλλοι βλέπουν, ἀλλὰ δὲν κατανοοῦν. Ἔτσι ἀναγνωρίζομεν τὸ μέγεθος τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος καὶ φανερόναι τὴν ζωὴν του, ἵνα «οἱ ἐπιδεικνύμενοι τοὺς κόπους καὶ τὰ ἔργα τῶν ἁγίων, τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων ἐν γνώσει καὶ μετοχῇ γένωνται» καὶ προφυλάσσει τὰς ἀληθείας του, «ὥστε οἱ λοιποὶ μὴ ἀκοῦσαι περὶ τῶν τοιοῦτων ἀξιοθῶσονται».

διὰ τὸν κόσμον καὶ καθὼς ἔκειτο μέσα εἰς τὸ μνήμα ἐζήτηι Ἐκεῖνον ποῦ ἔχει τὴν δύναμιν νὰ τὸν ζωοποιήσῃ καὶ νὰ τὸν ἀναστήσῃ, τὸν Θεόν;¹⁰ Δὲν ἠὺχαριστεῖτο μὲ ἄρτον καὶ ὕδωρ μόνον; Δὲν ἔπαθε πολλὰ κακὰ ἀπὸ τοὺς δαίμονας καὶ ἔκειτο ἡμιθανὴς ἀπὸ τὸν ἀνυπόφορον ξυλοδαρμόν; Ὅταν τὸν μετέφερον εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὡς νεκρόν, μόλις συνήλθεν, δὲν ἐπέστρεψε πάλιν ἀπὸ μόνος του πρὸς τοὺς ἀντιπάλους; Διότι, ἐάν δὲν ἐπέστρεφεν ἐναντίον των, ἀλλ' ἀντιθέτως ἔμεινεν εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἐάν δὲν ὑπέμεινε καρτερικὰ μέχρι τέλους, παραδίδων τὸν ἑαυτὸν τοῦ εἰς θάνατον, πρόθυμα καὶ αὐτοπροαίρετα¹¹, δὲν θὰ ἤξιοῦτο νὰ ἴδῃ τὸ πολυπόθητον πρόσωπον τοῦ Δεσπότη καὶ οὔτε θὰ εἶχεν ἀκούσει τὴν γλυκεῖαν Του φωνή. Αὐτὸς ὅμως ἐζήτησεν ὁλόψυχα, ἐκτύπησεν ἀκούραστα¹², ὑπέμεινε μέχρι τέλους¹³ καὶ ἔλαβεν ἐπ' αὐτὸν τὸν μισθόν. Διότι, ὅπως εἶπομεν, ἀφοῦ ἀπέθανε μὲ τὴν προαίρεσιν χάριν τοῦ Χριστοῦ, ἔκειτο ὡσανύ ἀποθαμμένος, μέχρις οὗτου ἦλθεν Ἐκεῖνος ποῦ ζωογονεῖ τοὺς νεκρούς¹⁴ καὶ τὸν ἀνέστησεν ἀπὸ τὸν ἄδην, δηλαδὴ ἀπὸ τὸ σκοτὸς τῆς ψυχῆς του, καὶ τὸν ὠδήγησεν

50

10. Οἱ ἀσκηταὶ πατέρες ὀνομάζονται, καὶ πολὺ ὀρθά, «μάρτυρες τῆς προαιρέσεως» ἢ «τῆς συνειδήσεως». Ἀλλαχόθι δὲ καὶ ταυτίζονται μὲ τοὺς μάρτυρας. Ἡ ἀσυμβίβαστος ἀγάπη, ὁ ἀλόγιστος πόθος καὶ ἡ μέχρι θανάτου θοσιὰ εἶναι τὰ χαρακτηριστικὰ τῶν μαρτύρων. Τὰ αὐτὰ διακρίνουν καὶ τοὺς ἀσκητάς. «Ὅστις ὁριμώτερός ἐστι παντός ἄλλου πράγματος καὶ αὐτῆς τῆς φυσικῆς πρὸς τοὺς τεκνόντας γονεὺς ὁ διακαὴς ἔρως τοῦ οὐρανίου Πατρὸς» (Βίος 16, 9) καὶ ἀκόμη: «Ἀλλ' ὁ γενναῖος ἀθλητὴς τοῦ Χριστοῦ ἀκατάσειτος καὶ ἀταπεινὸς ἔμεινε πυρπολούμενός τῃ ἐριτι τοῦ Θεοῦ» (Βίος 32, 22), γράφει διὰ τὸν ἅγιον Συμεών ὁ εὐαγγέλιος τοῦ Νικήτας Στιλβίτου. Ὁ ἱππόδρομος, τὸ στάδιον καὶ αἱ παγεραὶ λίμναι εἶναι ὁ τόπος τῶν μαρτύρων. Ἡ ἐρημος, τὰ μνήματα, αἱ ὁπαί, τὰ ὄρη καὶ τὰ σπήλαια, τὰ καταγῶγια τῶν ἀσκητῶν. Τὸ αἷμα, τὰ ἔγδαρμένα σῶματα, τὰ τραυματισμένα χέρια εἶναι τὰ μαρτύρια τῆς ἀγάπης ποῦ προσάγουν εἰς τὸν Θεὸν οἱ μάρτυρες. Ὁ ἀφόρητος δαρμός, ἡ νηστεία, οἱ ἀσκητικοὶ ἰθῶτες, τὰ «πληγισμένα» πόδια, τὰ «ματωμένα» γόνατα, αἱ συνεχεῖς ἀγρυπνίαι εἶναι τὰ τεκμήρια τῆς ἀγάπης τῶν ἀσκητῶν. Ἡ οὐράνιος βασιλεία, τὸ «ἀναλῆσαι καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι», τὸ «ἀποθανεῖν καὶ ζῆν» εἶναι ὁ στόχος τῶν μαρτύρων. Ἡ πολυπόθητος θέα τοῦ Δεσπότη, ἡ γλυκεῖα φωνὴ τοῦ Νομφίου, ἡ ἐνωσις μὲ τὸν Χριστὸν εἶναι ὁ σκοπὸς τῶν ἀσκητῶν.

11. Ὁ Συμεὼν διηγεῖται ὅλα αὐτὰ τὰ γεγονότα ἔχων ὑπ' ὄφιν τοῦ τὴν ζωὴν τοῦ Μεγάλου Ἀντωνίου, γραμμένην ἀπὸ τὸν ἅγιον Ἀθανάσιον. Γνώστης καὶ μάρτυς τῆς ζωῆς τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου, παρέχει θαυμασίαν, μοναδικὴν καὶ ἀθηνεϊκὴν βιογραφίαν τοῦ Ἁγίου:

12. Ματθ. 7, 7. Λουκ. 11, 5 - 9.

13. Ματθ. 10, 22. Μαρκ. 13, 13.

14. Α' Τιμ. 6, 13. Ρωμ. 4, 17.

εἰς τὸ θαυμαστὸν φῶς τοῦ προσώπου¹⁵ Του. Αὐτὸ τὸ φῶς ὅταν εἶδε (ὁ Ἀντώνιος) καὶ ἀπηλλάγη ἀπὸ τοὺς πό-
 νους ἐκείνους, ἐγέμισεν ἀπὸ χαρὰν καὶ ἔλεγε: «ποῦ ἦ-
 σουν, Κύριε, ἕως τώρα»; Καὶ μετὰ τὸ νὰ εἶπη «ποῦ ἦσουν
 Κύριε;», σημαίνει ὅπως ὅποτε ὅτι ἀγνοοῦσε ποῦ ἦτο· με-
 τὰ τὸ νὰ εἶπη ὅμως «ἕως τώρα», ἐφανερώσε τὴν θέαν, τὴν
 αἴσθησιν καὶ τὴν γνῶσιν τῆς Δεσποτικῆς παρουσίας. Ἐ-
 ἂν λοιπὸν ἡμεῖς δὲν θέλωμεν νὰ ἀπαρνηθῶμεν τοιοῦτο-
 τρόπως τὸν κόσμον καὶ δὲν προτιμῶμεν νὰ ὑποφέρωμεν
 καὶ νὰ ὑπομείνωμεν ὁμοίᾳ μ' ἐκεῖνον, πῶς θὰ ἀξιωθῶμεν
 νὰ ἴδωμεν τὸν Θεὸν ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι, ὅπως ἐκεῖνος,
 καὶ νὰ γεμίσωμεν ἀπὸ ἀγαλλίαςιν; Ὅχι δὲν εἶναι δυνα-
 τόν. Ἀλλ', εἰς ἐπιθυμητὴ, ὡς φέρωμεν τὸν λόγον καὶ εἰς
 ἓνα ἄλλον (ἅγιον). Τί ἔκαμεν ὁ μέγας Ἀρσένιος¹⁶ ἀπ'
 αὐτὴν τὴν ἀρχὴν τῆς ἀναχωρήσεώς του; Δὲν ἐγκατέ-
 λειψε τὰ ἀνάκτορα καὶ τοὺς βασιλεῖς, τοὺς μεταξοφορε-
 μένους δούλους¹⁷ καὶ ὅλον τὸν πλοῦτον του καὶ ἦλθε μό-
 νος ὡσάν πτωχὸς καὶ ἐπαίτης εἰς τὸ μοναστήρι, φροντί-
 ζων νὰ ἀποκρύψῃ τὸ τί ἦτο κάποτε καὶ ἀποφεύγων τὴν
 δόξαν καὶ τὸν ἔπαινον τῶν ἀνθρώπων, διὰ νὰ δοξασθῇ
 πλησίον τοῦ Θεοῦ;¹⁸ Καὶ λοιπὸν μήπως ἔμεινεν εὐχαρι-
 στημένος μόνον μετὰ αὐτά; Μὴ γένοιτο. Ἀλλὰ τί ἔκανε;
 Ὅχι μόνον δὲν ἐδέχθη νὰ συναριθμῇ τὸν ἑαυτὸν του,
 ὅπως ἓνας εὐτελής, μαζὶ μετὰ τοὺς πτωχοὺς ἀνθρώπους,
 ἀλλὰ ὡσάν ἓνα σκυλλὶ τὸν ὑπελόγησε. Πράγματι, ὅταν ὁ
 ἡγουμένως τοῦ ἐπέταξε ψωμί καὶ αὐτὸ ἔπεσεν εἰς τὸ
 χῶμα, αὐτὸς περιπατῶν ὡς ζῶον τετράποδον ἐσήκω-
 σε τὸ ψωμί ὅχι μετὰ τὸ χέρι, ἀλλὰ μετὰ τὸ στόμα, ὡσάν
 σκυλλί, καὶ ἔτσι τὸ ἔφαγε. Καὶ ὅταν ἐκάθητο εἰς τὸ κελ-
 λί του, δὲν εἰργάζετο μόνον, ἀλλ' ἐξώδευε διὰ τὰς ἀνάγκ-

15. Α' Πέτρ. 2, 9. Παλ. 4, 7. 88, 16.

16. Μέγας ἀναχωρητής, ζήσας κατὰ τὸν 4ον αἰῶνα. Γέννημα καὶ θρέμ-
 μα τῆς Ρώμης. Ἐορτάζει τὴν 8ην Μαΐου. Μισόδοξος ὢν καὶ φιλόθεος,
 ἀκούσας φωνὴν «φθεγε, Ἀρσένιε, τοὺς ἀνθρώπους καὶ σῶζου», ἐπῆγε καὶ
 ἠσκήτευσεν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Ἦτο ὁρατός εἰς τὸ σῶμα, κατάλευκος,
 ἀσκητικὸς καὶ ὑψηλός, ὀλίγον ἀπὸ τὸ γῆρας κυρτωμένος, ἔχων τὴν γενεά-
 δα μέχρι τῆς κοιλίας. Ἡ μορφὴ του ἦτο ἀγγελικὴ καὶ ἡ διότης του ἀγγε-
 λικὴ. Ἐκτενέστερον περὶ αὐτοῦ ἰδὲ: Π. Πάσχου, Τὸ Γερωντικόν, περὶ τοῦ
 Ἀ66α Ἀρσενίου σελ. 5.

17. «Βλέπετε ταῦτον τὸν Ἀ66ον Ἀρσένιον; πατὴρ βασιλέων ὑπῆρχεν
 ὢν ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ χίλιοι δοῦλοι χρυσόζωνοι καὶ ὅλοι μανιάκια καὶ ὀλη-
 σθητικά φοροῦντες παρεστήκεισαν αὐτῷ» (Π. Πάσχου, Τὸ Γερωντικόν, σελ.
 10, λς').

18. Ἰωάν. 5, 44, 12, 48.

κας του πολὺ ὀλιγώτερον ἀπ' ὅσον ἐστοίχιζε τὸ ἐργόχειρόν του, διότι ἔπινε νερὸ δύσοσμον ὥσάν θρωμερὰν λάσπην¹⁹. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον καὶ κατὰ τὴν ἐργασίαν του καὶ κατὰ τὴν προσευχὴν του ἔκλαιεν ἀκατάπαυστα καὶ ἐβρέχετο μὲ τὰ δάκρυά του, καὶ ἀκόμη ἐστέκετο ὀρθιος εἰς τὴν προσευχὴν ἀπὸ τὸ θράδῳ ἕως τὸ πρῶτ. Καὶ μέσα εἰς τὴν πτωχείαν καὶ τὴν ταλαιπωρίαν ἔδειξεν ὑπομονὴν μέχρι τέλους²⁰. Μὲ ποῖον σκοπόν; Ὅπωςδὴποτε διὰ τὰ ἴδη καὶ τὰ πάθη καὶ αὐτὸς ὅ,τι ἡξιώθη νὰ ἴδῃ καὶ νὰ πάθῃ ὁ Μέγας Ἀντώνιος. Ἀλλὰ διατί δὲν ἔχει γραφῇ καὶ δι' αὐτὸν ὅτι εἶδε τὸν Κύριον; Μήπως αὐτός, ἐνῶ ἐκοπίασεν, δὲν ἡξιώθη νὰ ἴδῃ Ἐκεῖνον; Ὁχι, ἀλλὰ μὲ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ αὐτὸς ἡξιώθη νὰ ἴδῃ τὸν Θεόν, καὶ ἅς μὴ τὸ ἐφανέρωσε τόσον καθαρά ὁ βιογράφος του. Ἀλλωστε, ἂν θέλῃς νὰ μάθῃς αὐτὸ λεπτομερῶς, μελέτησε μὲ προσοχὴν τὰ κεφάλαια²¹, πού ἔχει συγγράψῃ ὁ Μέγας Ἀρσένιος καὶ θὰ γνωρίσῃς ἀπὸ αὐτὰ ὅτι πραγματικά καὶ αὐτὸς εἶναι θεόπτης^{21α}.

Ἐκεῖνος λοιπὸν πού μμμεῖται αὐτοὺς μὲ ἔργα καὶ κόπους θὰ ἀξιωθῇ ὄντως τῆς ἰδίας χάριτος. Ἐάν ὅμως κάποιος δὲν θέλῃ νὰ μιμηθῇ τὴν ταπεινώσιν καὶ τὴν ὑπομονὴν των, τότε διατί λέγει ὅτι εἶναι ἀδύνατον αὐτὸ τὸ πρᾶγμα; Ἀλλὰ ποῖος εἶναι ἰκανὸς νὰ διηγηθῇ τὰς

100

19. Ἐλεγεν ὁ Ἀββᾶς Δανιὴλ περὶ τοῦ Ἀββᾶ Ἀρσενίου, ὅτι εἰ μὴ ἀπαξ τοῦ ἐνικτοῦ οὐκ ἠλλασσε τὸ ὕδωρ τῶν βατῶν, ἀλλὰ μόνον προσετίθει· ἔπλεκε γὰρ σειρὰν καὶ ἔρραπτεν ἕως ὥρας ἑκτῆς· καὶ παρεκάλειον αὐτὸν οἱ γέροντες λέγοντες· διατί οὐκ ἀλλάσσεις τὸ ὕδωρ τῶν βατῶν, ὅτι ὄζει; καὶ εἶπεν αὐτοῖς· ὅτι ἀντὶ τῶν θυμιαμάτων καὶ τῶν ἀρωμάτων ὅν ἀπήλασσα ἐν τῷ κόσμῳ, χρὴ ἀπολαβεῖν με τὴν ὁσμὴν ταύτην. (Π. Πάσχου, Τῶ Γερωντικόν, σελ. 6, ιη').

20. Ἐλεγον περὶ τοῦ Ἀββᾶ Ἀρσενίου, ὅτι ὁπὲρ θαυμάτων ἐπιφάνουσι Κυριακῆς, ἦσιε τὸν ἥλιον ὀπίσω αὐτοῦ, καὶ ἔτεινε τὰς χεῖρας αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν εὐχόμενος, ἕως πάλιν ἔλαμψεν ὁ ἥλιος εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ οὕτως ἐκαθέζετο (Γερωντικόν, σελ. 8, λ') καὶ ἀλλαχοῦ: Ἐλεγον δὲ ὅτι ὅλον τὸν χρόνον τῆς ζωῆς αὐτοῦ, καθεζόμενος εἰς τὸ ἐργόχειρον αὐτοῦ, ράκος εἶχεν ἐν τῷ κόλπῳ, χάριν τῶν δακρύων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ· ἀκούσας δὲ ὁ Ἀββᾶς Ποιμὴν ὅτι ἐκοιμήθη, δακρύσας εἶπε· μακάριος εἰ Ἀββᾶ Ἀρσένιε, ὅτι ἔκλαυσας ἑαυτὸν εἰς τὸν ὅδε κόσμον· ὁ γὰρ μὴ κλαίων ἑαυτὸν ὅδε, αἰωνίως ἐκεῖ κλαύσεται· εἴτε σὺν ὅδε ἔκων, εἴτε ἐκεῖ ἀπὸ βασάνων, ἀδύνατον μὴ κλαῦσαι. (Αὐτόθι σελ. 11, μα').

21. Πρόκειται περὶ τῶν κεφαλαίων α' - μβ' ἐν: Γερωντικόν, σελ. 5 - 11.

21α. Εἰς τὸ Γερωντικὸν ὑπάρχει ἓνα ἀπόφθεγμα τοῦ Ἀρσενίου ἐξ οὗ συμπεραίνομεν ὅτι αὐτὸς ἦτο θεόπτης. «Ἐάν τὸν Θεὸν ζητήσωμεν, φανήσεται ἡμῖν· καὶ ἐάν αὐτὸν κατάσωμεν, παραμονεῖ ἡμῖν», (Αὐτόθι, σελ. 6, ι).

πράξεις, τὰς ὑπὲρ ἄνθρωπον, τοῦ Ἁγίου Εὐθυμίου, τοῦ Ἁγίου Σάββα καὶ τῶν λοιπῶν ἁγίων;²² Ἀλήθεια, κα-
νεῖς μέχρι τώρα εἴτε προτοῦ λάβῃ τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου
Πνεύματος εἴτε ὕστερα ὅταν τὴν ἔλαβεν οὔτε κατῴρθω-
σε νὰ διαπεράσῃ τὸ σκότος τῆς ψυχῆς του οὔτε εἶδε τὸ
φῶς τοῦ Παναγίου Πνεύματος χωρὶς κόπους καὶ πό-
νους καὶ ἰδρώτας πολλούς, χωρὶς θίαν καὶ στέρησιν²³
καὶ θλίψιν²⁴. Διότι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται καὶ
οἱ θιαστοὶ τὴν ἀρπάζουν²⁵ καὶ ἀκόμη ἐπειδὴ πρέπει με-
τὰ ἀπὸ πολλὰς θλίψεως νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὴν βασιλεί-
αν²⁶ τῶν οὐρανῶν. Ἡ δὲ βασιλεία τῶν οὐρανῶν εἶναι ἡ
μετοχὴ εἰς τὴν ζωὴν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Καὶ αὐτὸ
σημαίνει ὁ λόγος, ὅτι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν εἶναι μέ-
σα μας²⁷, ὥστε νὰ ἀγωνισθῶμεν νὰ λάβωμεν ἐντός μας

22. Ὁ ἅγιος Σιμεὼν ἔχει θαθεῖα ριζωμένη μέσα του τὴν πνευματικὴν
παράδοσιν τοῦ ἑσχατικοῦ καὶ Παλαιστίνιου μοναχισμοῦ. Διαποτισμένος ἀπὸ
τὴν θείαν ζωὴν τῆς ἑσχατικῆς καὶ τῆς Παλαιστίνης, κατηρτισμένος ἀπὸ
τὴν μελέτην τῶν βίβων τῶν μεγάλων ἁγίων καὶ θεολόγων τοῦ μοναχισμοῦ
τοῦ ἁγίου Σάββα, προσάλλει ὡς χαρακτηριστικὰ παραδείγματα ἁγιότητος
τοὺς μεγάλους ἐκείνους ἁγίους.

Εὐρισκόμεθα εἰς τὸν 10ον αἰῶνα, ὅπου τὰ τελευταῖα λείψανα τοῦ Νό-
του ἔχουν μεταφερθῇ καὶ ἐπιθράσι εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ εἰς τὸ
Ἅγιον Ὅρος. Ὁ ἐπιβλητικὸς καὶ αἰδέσιμος Νότιος μοναχισμὸς μὲ τὴν
πείραν καὶ τὴν θαρεῖαν κληρονομίαν του ἐκκεντρικῶς τὸ πνεῦμα του εἰς τὴν
νέαν πατρίδα του. Ἡ ἐπιβρασίς του ἦτο μεγαλειώδης καὶ οἱ καρποὶ του
πολλοί. Ἦνθησε καὶ ἐδιδάσκησε καὶ ᾠκλήθη εἰς «ὕψιστον δένδρον». Γέννη-
μά του ἦτο καὶ ὁ ἅγιος Σιμεὼν, ὁ ὁποῖος αὐτὴν τὴν λαμπράνοσσαν δύναμιν
τοῦ Μοναχισμοῦ ἔφερεν εἰς φῶς.

23. Ἐνταῦθα τονίζεται ἰδιαζόντως ἡ βία, ὁ ὑποκριασμὸς τοῦ σώματος
καὶ ἡ ἀσκήσις διὰ τὴν ἀπόκτησιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ τὴν μετοχὴν
εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ἡ ἀσκήσις διὰ τὴν ἐν Χριστῷ ζωὴν κατέ-
χει σημαντικὴν καὶ ὁλως ἰδιαίτεράν θέσιν. Εἶναι συνδυασμένη μὲ τὴν πεί-
ρην τοῦ ἀνθρώπου, μὲ τὴν δραματικὴν ἐκείνην ἀνταρσίαν τῆς φύσεως, μὲ
τὴν διδασκίαν τῆς ἐνότητός της. Οὕτως ἡ ἀσκήσις κατέστη τὸ δογανὸν ποῦ
ἐπαναφέρει ἀπὸ τὸ «παρὰ φύσιν» εἰς τὸ «κατὰ φύσιν» τὸν ἄνθρωπον καὶ
κατευθύνει τὴν διδασκαλίαν ἀνθρωπίνην φύσιν πρὸς τὸ ἀρχαῖον κάλλος,
τὴν πρῶτην ἀπλότητα. Ἡ ἀσκήσις δὲν εἶναι αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἁγιότης,
ἀλλ' ἡ ἀνακνοὴ τῆς ἁγιότητος. Ἀποτελεῖ «τὴν κατ' ἐξοχὴν συμμετοχὴν εἰς
τὸ πάθος τοῦ Κυρίου καὶ ἀνακαρτεῖ τὴν ἐμπειρικὴν πραγμάτων τῶν λό-
γων του «Διὰ θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν»
(Ματθ. 14, 22). Ἡ ἀσκητικὴ κατὰ διδασκαλίαν παρέχει καθαρὰν τῷ θεῷ καρ-
δίαν, ἀπαλλάσσει τὸν νοῦν ἀπὸ τὰς ὑλῶδεις ἐπιβολὰς καὶ τὸν ἱκανώνει διὰ
θείας θεωρίας. Εἰς αὐτάς τὰς καρδίας καὶ εἰς αὐτὸν τὸν νοῦν φανερῶς ἐκυ-
τὸν ὁ Θεὸς, ἐκεῖ κατέρχεται τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. ἐκεῖ ὑπάγει ἡ βασιλεία
τῶν οὐρανῶν, «ἥτις», κατὰ τὸν Σιμεὼν, «ἡ μετοχὴ τοῦ Πνεύματος ὑπάρχει».

24. Ρωμ. 8, 35.

25. Ματθ. 11, 12.

26. Μαρκ. 14, 22.

27. Λουκ. 17, 21.

καὶ νὰ κατέχωμεν τὸ "Ἅγιον Πνεῦμα. "Ἄς μὴ λέγουν λοιπόν, ὅσοι εἶναι ἔξω ἀπὸ τὴν ἀδιάκοπον θίαν καὶ στέρησιν καὶ ταλαιπωρίαν καὶ θλίψιν, ὅτι ἔχομεν μέσα μας τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Διότι εἰς οὐδένα δὲν διδεται αὐτός ὁ μισθός χωρὶς ἔργα καὶ ἰδρώτας καὶ πόνους διὰ τὴν ἀρετὴν. Καὶ νομίζω ὅτι εἶναι ὀρθὸν αὐτὸ ποῦ ἀπὸ τοὺς πολλοὺς λέγεται ἔτσι: «δείξε, λέγει, ἔργα καὶ ζήτησε μισθούς».

Ἐγὼ λοιπόν γνωρίζω ἄνθρωπον²⁸, ὁ ὁποῖος, προτοῦ νὰ κοπιᾷσῃ εἰς τὴν ἀσκήσιν καὶ προτοῦ νὰ θιάσῃ τὸν ἑαυτὸν του, ἐνεβάθυνεν εἰς τὰς θείας Γραφάς μὲ εὐθύτητα σκέψεως καὶ μὲ ἀπλότητα ψυχῆς καὶ ἡγρύπνησε χωρὶς κόπον, διὰ νὰ εἰπῶ ἔτσι, ὀλίγας ἡμέρας καὶ νύκτας καὶ προσηυχήθη καὶ τόσον πολὺ ἐφωτίσθη ἀπὸ τὴν ἄνωθεν χάριν, ὥστε τοῦ ἐφαίνετο ὅτι εὐρέθη ἔξω ἀπὸ τὸ σῶμα του καὶ ἔξω ἀπὸ τὸ σπῖτι καὶ ἀπὸ ὅλον τὸν κόσμον, διότι ἦτο νύκτα καὶ ἔγινεν ὥσάν ἡμέρα ὀλοφώτεινος. Ἀλλὰ, ἐπειδὴ ἔλαβεν τὸν πλοῦτον αὐτὸν χωρὶς κόπον, πολὺ γρήγορα καὶ τὸν κατεφρόνησε. Καὶ ἔτσι μὲ τὴν ἀμέλειάν του ἔχασε διὰ μιᾶς ὅλον τὸν πλοῦτον καὶ εἰς τέτοιον θαυμὸν, ὥστε οὔτε κὰν ἐνεθυμεῖτο αὐτόν, ὅτι δηλαδὴ κάποτε εἶχεν ἴδει τέτοια δόξαν²⁹.

Πῶς λοιπόν αὐτοί, ποῦ οὐδέποτε ἠξιώθησαν νὰ λάβουν ἢ νὰ ἴδουν ποσῶς αὐτὴν τὴν δόξαν, ἰσχυρίζονται ὅτι τὴν ἔχουν ὅλην ἐντός των, ἀπορωῶ. Ἀλλὰ πόση πῶρσις, πόσος σκοτισμός, πόση ἄγνοια καὶ ματαία ὑπερηφάνεια! ποῦ πότε καὶ ἀπὸ ποῖα βιβλία ἔχουν μάθει αὐτό; Πραγματικὰ παρεδόθησαν μὲ τὰς σκέψεις των εἰς μάταια πράγματα καὶ ἡ ἀσύνετος καρδιά τῶν ἐσκοτίσθη³⁰ καὶ παρέμειναν εἰς τὴν Αἴγυπτον, δηλαδὴ εἰς τὸ σκότος τῶν παθῶν των καὶ τῶν ἡδονῶν.

Ἐκεῖνοι ὅμως ποῦ ἐπόθησαν νὰ ἴδουν τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας³¹, τὴν ὁποῖαν ἀξιῶνονται νὰ ἴδουν μόνον τὰ μάτια τῶν πρῶν³² καὶ ταπεινῶν³³ καὶ περιφρονημέ-

28. Β' Κορ. 12, 2.

29. Πρόκειται περὶ τοῦ ἰδίου τοῦ ἁγίου Συμεών. Τὸ ὄραμα τοῦ θεοῦ φωτὸς ἀναφέρει καὶ εἰς ἄλλας Κατηχήσεις, ὅπου θ' ἀναφερθῶμεν διεξοδικώτερον διὰ τὸ γεγονός αὐτό.

30. Ρωμ. 1, 21.

31. Ἑβρ. 11, 9.

32. Ματθ. 5, 5.

33. Ματθ. 11, 29.

150

νων³⁴, δέχονται κάθε στέρησιν καὶ θλίψιν³⁵ καὶ καταφρόνησιν καὶ ἀπέχουν αὐστηρὰ καὶ ὀλοκληρωτικὰ ἀπὸ κάθε λογῆς σωματικὴν ἡδονὴν καὶ τιμὴν καὶ ἄνεσιν. Καὶ ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλ' ἀποκόπτονται καὶ ἀπὸ κάθε ἀνθρώπου, καὶ μικρὸν καὶ μεγάλον, καὶ τοὺς ἀποφεύγουν χωρὶς μίσους, διὰ νὰ καταξιωθῶν νὰ πατήσουν εἰς αὐτὴν (τὴν γῆν), προτοῦ κοπῇ ὁ δρόμος τῶν ἀπὸ τὸν δρόμον τῆς παρούσης ζωῆς. Ταπεινώνονται διαρκῶς καὶ ζοῦν πάντοτε μετὰ τὴν συναίσθησιν ὅτι εἰς τὴν πραγματικότητά εἶναι κακοὶ καὶ κατὰ πολὺ ἔνοχοι· κι ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλ' ἀκόμη περνοῦν τὴν ζωὴν τῶν σκυθρωποὶ καὶ λυπημένοι ὡς ἐχθροὶ καὶ παρασθάται τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, ποθοῦντες νὰ μάθουν τὸ τί πρέπει νὰ κάνουν, διὰ νὰ συμφιλιωθῶν μετὰ τὸν Δεσπότην Χριστόν. Διὰ τοῦτο λοιπὸν ὁ Κύριος τοὺς χαρίζει ὄχι μόνον τὴν γνῶσιν τοῦ τί πρέπει νὰ κάνουν, ἀλλὰ τοὺς δίδει δύναμιν καὶ ὑπομονὴν διὰ νὰ ἐκπληρώσουν ὅλα ὅσα πρέπει, δηλαδὴ νὰ ἴδουν αὐτὸν τὸν ἴδιον, νὰ ἀποκτήσουν τὸν «ἐπὶ πάντων καὶ ἐν πᾶσι» Θεόν³⁶ καὶ τότε πλέον νὰ ζοῦν ὅπως εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ νὰ εἶναι ἡ πατρίδα³⁷ τῶν ἐκεῖ, καὶ ἂν ἀκόμη περνοῦν τὴν ζωὴν τῶν μέσα εἰς τὰ σπήλαια ἢ εἰς τὰ ὄρη³⁸ ἢ εἰς τὰ κελλία, καὶ ἂν ἀκόμη εὐρίσκωνται μέσα εἰς τὸ κέντρον τῶν πόλεων. Καὶ ἔτσι ὑπηρετοῦν³⁹ Αὐτὸν πάντοτε μετὰ χαρὰν καὶ εὐφροσύνην καὶ ἀνέκφραστον ἀγαλλίασιν.

Αὐτὴ λοιπὸν εἶναι ἡ ἐργασία τῶν ἁγίων, αὐτὴ εἶναι ἡ πρακτικὴ ἐκείνων ποὺ ὁδηγοῦνται ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα⁴⁰. Τέτοιος ἅγιος ἔγινε καὶ εἰς τὴν γενεάν μας ὁ ἅγιος καὶ μακαριώτατος Συμεὼν ὁ εὐλαθής. Ἐλαμψεν ὅπως ὁ ἥλιος⁴¹ μέσα εἰς τὸ περιώνυμον μοναστήριον τῶν Στουδίου⁴². Εὐρίσκετο κάποτε μέσα εἰς τὸν κόσμον καὶ τόσον πολὺ ἀπηρνῆθη τὰ κοσμικὰ πράγματα καὶ

34. Ματθ. 5, 3.

35. Ρωμ. 8, 35.

36. Ρωμ. 9, 5. Α' Κορ. 15, 28. Ἐφεσ. 4, 6.

37. Φίλιπ. 3, 20.

38. Ἐβρ. 11, 38.

39. Ψαλμ. 44, 16. 99, 2.

40. Ρωμ. 8, 14.

41. Ματθ. 13, 43.

42. Περὶ τοῦ ἁγίου Συμεὼν τοῦ Ἑλλαδοῦς, πνευματικοῦ πατρὸς τοῦ Ἁγίου Συμεὼν, μοναχοῦ τῆς περιωνύμου μονῆς τῶν Στουδίου.

φίλους καὶ συγγενεῖς, καὶ ὄχι μόνον αὐτά, ἀλλὰ καὶ τὰς φροντίδας καὶ τοὺς περισπασμοὺς καὶ τὰς ἀπολαύσεις τοῦ θείου⁴³, ὥστε οὔτε καὶ τὰ ἐνεθυμεῖτο καθόλου, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν ἐνθύμησιν τὴν ἐξώρισε μακριὰ του. Ἐκοινοβίασε μὲ πλῆθος μοναχῶν καὶ εἶπε τότε τὸν μακάριον ἐκεῖνον λόγον: «Ὁ μοναχὸς πρέπει νὰ ζῇ εἰς τὸ μοναστήριον ὡς ὑπάρχων καὶ μὴ ὑπάρχων καὶ μὴ φαινόμενος, πολὺ περισσότερον δὲ μὴ γνωριζόμενος». Καὶ ἐρμηνεύων τὸν λόγον αὐτὸν (ὁ ἅγιος) ἔλεγε: «Πρέπει νὰ ζῇ ὡς ὑπάρχων μὲν σωματικῶς, ὡς μὴ ὑπάρχων δὲ πνευματικῶς· μὴ φαινόμενος μὲν παρὰ μόνον διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἰς τοὺς καθαροὺς κατὰ τὴν καρδίαν⁴⁴, μὴ γνωριζόμενος δὲ μὲ τὸ νὰ ἔχη σχέσεις μὲ κανένα πρόσωπον. Ὡ μακάρια λόγια, μὲ τὰ ὁποῖα διαλαλεῖται ἡ ὑπὲρ ἀνθρώπων ἀγγελικὴ του πολιτεία. Λόγια μὲ τὰ ὁποῖα αὐτὸς ὁ ἴδιος ὡμολόγησεν ὅτι ἀπέκτησε διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν⁴⁵ καὶ μὲ τὰ ὁποῖα μᾶς ὑπέδειξε τὴν κατὰ Θεὸν ζωὴν μὲ τὸ νὰ εἴπῃ ὅτι δὲν ἔχει συνέσεις μὲ κανέναν ἀνθρώπων. Αὐτὸ τὸ πρᾶγμα κανεῖς δὲν ἡμπορεῖ νὰ τὸ κατορθώσῃ ἢ νὰ τὸ εἴπῃ ἔτσι, ὅπως πραγματικὰ εἶναι, ἐὰν δὲν ἐνωθῇ τελείως μὲ ὅλον τὸν Θεόν⁴⁶. Καὶ ἐὰν τὸ εἴπῃ, ἀπατᾷ τὸν

43. Λουκ. 8, 14.

44. Ματθ. 5, 8.

45. Φιλίπ. 3, 20.

46. Ὁ Ἅγιος Συμεὼν εἰς τὸ θέμα τῆς θεώσεως τοῦ ἀνθρώπου, τῆς τελικῆς καὶ ὁλοκληρωτικῆς ἐνώσεώς του μετὰ τοῦ Θεοῦ, ἀκολοθεῖ τὴν παράδοσιν τῶν προγενεστέρων πατέρων καὶ τὴν συνεχίζει. Ὁ ἄνθρωπος γασύεται καὶ ἐνοῦται μὲ τὸν ἴδιον τὸν Θεόν, μὲ ὁλόκληρον τὸν Θεόν, ἥτοι μὲ τὰς ἀναργείας του, πρὸς εἶναι: Θεός, χωρὶς νὰ ταυτίζονται μὲ τὴν οὐσίαν του. Ὁ Θεὸς κατέρχεται ὅλος πρὸς τὸν ἄνθρωπον. Καὶ ἡ μετοχὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ὁλοκληρωτικὴ καὶ καθολικὴ. Ἡ θέσις διὰ τὸν Συμεὼν στηρίζεται εἰς τὰς παραδοσιακὰς δυνατότητας: α) τῆς δημιουργίας τοῦ ἀνθρώπου ἐκαστὴ εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν, β) τῆς ἐνοσρκώσεως τοῦ Λόγου καὶ γ) τῆς ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι κοινωνίας Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου. Τελικὰ ἡ θέσις γίνεται ἀσυγχύτως, ἀδιαιρέτως, ἀτρέπτως καὶ ἀχωρίστως, φανερόνως ἔτσι τὴν ζωὴν τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἥτοι τὴν ἐνότητα τῆς προσωπικῆς τριάδος καὶ τὴν ἐμπεριχώρησιν ἐν ταύτῃ τῶν προσώπων τῆς μοναδικῆς θεότητος. «Ὡςπερ ἐν Πατρὶ καὶ Γίῳ καὶ Ἁγίῳ Πνεύματι εἰς Θεὸς ἀσυγχύτως καὶ ἀδιαιρέτως προσκυνεῖται, ὁσὼς πάλιν ἐν Θεῷ καὶ ψυχῇ καὶ σῶματι ἀδιαιρέτως καὶ ἀσυγχύτως Θεὸς κατὰ χάριν ὁ ἄνθρωπος γίνεται, μήτε τοῦ σώματος εἰς ψυχὴν μεταβαλλομένου, μήτε τῆς ψυχῆς εἰς θεότητα μεταποιουμένης, μήτε τοῦ Θεοῦ τῇ ψυχῇ συγχεομένου, μήτε τῆς ψυχῆς εἰς σάρκα μεταπηγνυμένης, ἀλλὰ μένων ὁ Θεὸς καθὼς Θεὸς ἐστὶ καὶ ἡ ψυχὴ καθὼς ἔχει φύσεως καὶ τὸ σῶμα καθὼς ἐπλάσθη, πηλός» (Συμεὼν, Λόγος Ἡθικὸς ΣΤ', ἐν Sources Chrétiennes, No 129, col. 130, 131.

ἐαυτόν του. Πράγματι, ἐκεῖνος πού λέγει ὅτι δὲν ἀμαρτάνει⁴⁷ εἶναι τυφλός, μύωψ⁴⁸, ἐκεῖνος ὅμως πού ἔχει μέσα του τὸν Θεόν⁴⁹ δὲν ἡμπορεῖ νὰ ἀμαρτάνῃ⁵⁰, διότι σπέρμα Θεοῦ ὑπάρχει μέσα του⁵¹, καθὼς λέγει ὁ Ἰωάννης, ἡ θεολογικωτάτη θρονιή⁵² τῶν ἀποστόλων. Τὸ ὅτι δὲ ἐκεῖνος εἶχεν ὅλον τὸν Θεὸν μέσα του καί, ὅταν ἔζη, τὸ διεκήρυττε καί, ἀφ' ὅτου ἀπέθανεν, τὸ φωνάζει μεγαλοφώνως μὲ τὸ ιδιόχειρον σύγγραμμά του: «Κάνε τὸν Θεὸν φίλον σου καὶ δὲν θὰ χρειασθῇς καμμίαν ἀνθρωπίνην βοήθειαν». Κι ἀκόμη: «Κατάκτησε τὸν Θεόν, καὶ τότε δὲν θὰ ἔχῃς ἀνάγκην ἀπὸ θιθλίας». Τὸ γεγονὸς αὐτὸ τὸ ἐφανέρωσεν ἐμπράκτως μὲ τὸ νὰ συγγράψῃ θιθλίον μὲ τὸν προσωπικόν του κόπον ἢ καλλίτερα μὲ τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, πού εἶχε κατοικήσει μέσα του⁵³, χωρὶς νὰ λάθῃ γραμματικὴν μόρφωσιν. Ὁμολογῶ δὲ καὶ ἐγώ, συμφωνῶν μὲ τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἁγίου μας πατρός, καὶ χωρὶς νὰ κρύπτω τὴν εὐεργεσίαν ἀπὸ φόβον μὴ τυχὸν μερικοὶ μὲ θεωρήσουν ὑπερήφανον ὅτι, καθὼς μία δεξαμενὴ γεμίζει ἀπὸ τρεχούμενο νερό, ἔτσι καὶ ὁ ἅγιος πατὴρ ἡμῶν ἔλαβε τὸ μερίδιόν του ἀπὸ τὸ πλήρωμα⁵⁴ τοῦ Δεσπότη μας Χριστοῦ καὶ ἐγένευσαν ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Πνεύματός του πού εἶναι νερὸ ζωῆς⁵⁵. Καὶ πάλιν, ὅπως πίνει μέχρι χορτασμοῦ κάποιος ἀπὸ τὴν δεξαμενὴν τὸ νερὸ πού ἐξεχειλίσσε καὶ ἐπλημμύρισεν, ἔτσι καὶ ἐγὼ εἶδα ἀπὸ τὸν πατέρα μου τὸν ἅγιον τὴν χάριν πού ὑπερεπλεόνασε καὶ ἐξεχύνετο πάντοτε ἀπ' αὐτόν καὶ τὴν ἀπῆλαυσσα καὶ ξεδίψασσα ἀπ' αὐτήν. Μὲ τὴν χάριν του αὐτὴν ἐνίψα⁵⁶ τὰ μάτια μου, τὰ χεῖρια μου καὶ τὰ πόδια μου αὐτὰ ἐδῶ. Ὑστερα καὶ ὅλοι ἐλούσσαμεν⁵⁷ ὅλον τὸ σῶμα καὶ αὐτὴν τὴν ψυχὴν μὲ τὸ ἀθάνατον ἐκτεῖνο νερό. Ἀδελφοί μου, τί ἀσύλληπτον καὶ θαυμαστόν μυστήριον!

47. Α' Ἰωάν. 1, 10.

48. Β' Πέτρ. 1, 9.

49. Α' Ἰωάν. 2, 23, 5, 12.

50. Α' Ἰωάν. 3, 9.

51. Α' Ἰωάν. 3, 9.

52. Μάρκ. 3, 17.

53. Ρωμ. 8, 11.

54. Ἰωάν. 1, 16.

55. Ἰωάν. 4, 10.

56. Ἰωάν. 9, 6-7.

57. Ἰωάν. 13, 9-10.

Μὴ ἀπιστήσετε εἰς αὐτό, διότι δὲν εἶναι αὐτὸς ὁ λόγος ἰδικὸς μου μόνον οὔτε ἔφθασεν εἰς ἐμέ μόνον. Ἀλλὰ ἀκούσε τὸν εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην τί λέγει διὰ τὸ νερό αὐτὸ ἢ καλλίτερα δι' αὐτὸν τὸν Υἱόν, τὸν Λόγον τοῦ ζῶντος Θεοῦ, ἀπὸ τὸν ὁποῖον καὶ ὁ Ἰωάννης ἐνεπλούτισε τὸν λόγον. «Διότι αὐτός, λέγει, ποὺ πίνει ἀπ' αὐτὸ τὸ νερό—τὸ αἰσθητὸν δηλαδή— θά διψάσῃ πάλιν, ὅποιος ὅμως θά πιῇ ἀπὸ τὸ νερὸ ποὺ ἐγὼ θά τοῦ δώσω οὐδέποτε θά διψάσῃ, ἀλλ' ἀντιθέτως θά γίνῃ μία ἐσωτερικὴ πηγὴ νεροῦ ποὺ θά ἀναθρύῃ εἰς ζωὴν αἰώνιον»⁵⁸. Καὶ ἐρμηνεύων αὐτὸ ὁ Εὐαγγελιστὴς λέγει: «Καὶ ἔλεγεν αὐτὸ διὰ τὸ Πνεῦμα ποὺ θά ἐλάμβανον ἐκεῖνοι ποὺ θά ἐπίστευον εἰς αὐτόν»⁵⁹. Διότι μὲ αὐτὸ τὸ νερὸ ξεπλύνεται, ὅπως ὁ ρύπος, ἡ πονηρία τῆς ψυχῆς, χωρὶς αὐτὸ ὅμως δὲν θά κερδίσῃ κανεὶς τίποτε, ἂν καὶ θά κοπιᾷ πολὺ. Δι' αὐτὸ λοιπὸν καὶ ἐπὶ πλέον, ἐπειδὴ δὲν ἡμποροῦμεν μὲ κανένα τρόπον νὰ κρύψωμεν⁶⁰ τὸ τάλαντον τοῦ Δεσπότης μας καὶ νὰ μὴ διαλαλῶμεν τὴν δωρεὰν ποὺ μᾶς ἔκανεν ὁ Θεός, ὁμολογοῦμεν φανερά τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἐγεμίσαμεν μὲ ἀπληστίαν οἱ ἀνάξιοι μὲ τὸ νερὸ ποὺ ἐλάβομεν ἀπὸ τὸν Θεὸν διὰ μέσου τοῦ Γερόντος μας καὶ ἐχαρτάσαμεν ἀχόρταστα πρὸς δόξαν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ τοῦ ἁγίου καὶ κατὰ τὸ μέτρον τῆς δυνάμεώς μας, ὥς ἐλάνιστοι καὶ ἀχρηστοί, ἐδοξάσαμεν καὶ τώρα δοξάζομεν τὸν Θεὸν ποὺ ἐδόξασε τὸν πατέρα μας τὸν ἅγιον καὶ διὰ μέσου τοῦ πατρός μας ἡμᾶς τοὺς ταπεινοὺς καὶ ἀναξίους. Καὶ ἅς μὴ νομίσῃ κανεὶς ὅτι ψεύδομαι καὶ ὅτι κάνω μὲ τὰ λόγια μου ζημίαν εἰς τὴν ψυχὴν μου καὶ εἰς τὸν πνευματικὸν μου πατέρα, πιστεύων πῶς ὁμιλῶ μὲ κομπασμὸν καὶ ἐπιτήδευσιν. Διότι γνωρίζω ὅτι ὁ Θεὸς θά ἐξολοθρεύσῃ ὅλους αὐτοὺς ποὺ λαλοῦν τὸ ψεῦδος⁶¹. Ἐγὼ ὅμως κάνω αὐτὸ ποὺ μὲ διδάσκει ὁ θεῖος Παῦλος, ὅταν λέγῃ: «Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ⁶², ποὺ εἶναι εὐλογητὸς αἰωνίως⁶³, ἀλήθειαν λέγω, δὲν ψεύδομαι⁶⁴.

58. Ἰωάν. 4, 13-14.

59. Ἰωάν. 7, 39.

60. Ματθ. 25, 25.

61. Φαλ. 5, 7.

62. Β' Κορ. 1, 3. Ἐφεσ. 1, 3. Β' Κορ. 11, 31.

63. Ρ' Κορ. 11, 31. Ἐφεσ. 1, 3.

64. Ρωμ. 9, 1. Α' Τιμ. 2, 7. Β' Κορ. 11, 31.

Γνωρίζω ένα άνθρωπον ὁ ὁποῖος πρὸ δεκατεσσάρων ἐ-
 τῶν»⁶⁵ καὶ τὰ λοιπὰ. Καὶ ἀκόμη: «Ἐμεῖς ὅμως δὲν ἐλά-
 δομεν τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα ποῦ προ-
 ἔρχεται ἀπὸ τὸν Θεόν, διὰ νὰ ἴδωμεν ἐκεῖνα ποῦ μᾶς ἐ-
 χαρίσθησαν ἀπὸ τὸν Θεόν, διὰ τὰ ὁποῖα καὶ ὁμιλοῦ-
 μεν»⁶⁶. Ἐξ ἄλλου εἰς τί θὰ ὠφελῶσω, ἔστω καὶ εἰς κάτι
 τὸν ἑαυτὸν μου ἢ τὸν πατέρα μου τὸν ἅγιον με τοὺς ἐ-
 παίνους; Εἰς τίποτε ὁπωσδήποτε. Ἀλλὰ ὅπως ἀκριβῶς,
 ὁμιλῶν προηγουμένως διὰ τοὺς παλαιούς ἁγίους, αὐτοὺς
 δὲν τοὺς ὠφέλησα καθόλου με τὰ λόγια μου, παρεκίνη-
 σα ὅμως εἰς ζῆλον τοὺς ἀκροατάς καὶ τοὺς προέτρεψα
 εἰς μίμησιν ἐκείνων, με τὸ ἴδιον πνεῦμα ὡμίλησα καὶ
 διὰ τὸν ἅγιον Συμεὼν καὶ δὲν θὰ παύσω νὰ ὁμιλῶ. Ἐ-
 πειδὴ δὲ μου ἐπιβάλλεται ἀναγκαίως⁶⁷, χωρὶς νὰ θέλω
 250 ὁμιλῶ καὶ δι' ἐμέ τὸν ἀνάξιον. Διότι ἡ ἀπιστία τῶν πολ-
 λῶν ποῦ λέγουν πρὸς θλάσθην τῶν ἀκροατῶν, ὅτι δὲν
 δύναται κάποιος σήμερα νὰ εἶναι τέτοιος μῆτε ἡμπο-
 ρεῖ νὰ φθάσῃ με τὰ ἔργα του εἰς τὰ κατορθώματα τῶν
 μεγάλων πατέρων μῆτε νὰ ἀξιωθῇ νὰ λάβῃ τὰ χαρί-
 σματα ποῦ ἐδόθησαν εἰς ἐκείνους (ἡ ἀπιστία αὐτῇ), με
 ἀναγκάζει καὶ ἀκούσια νὰ λέγω αὐτὰ ποῦ οὐδέποτε ἤ-
 θελον νὰ λέγω καὶ νὰ κάνω γνωστὴν τὴν πραγματικὴν
 φιλάνθρωπιαν τοῦ Θεοῦ ἔτσι, ὥστε νὰ ἀποδεικνύεται ἡ
 ραθυμία καὶ ἡ ὀκνηρία ἐκείνων ποῦ ὁμιλοῦν κατ' αὐτὸν
 τὸν τρόπον.

Ὁ ἅγιος πατὴρ ἡμῶν Συμεὼν ἐκοπίασεν, μέχρι ποῦ
 ὑπερέβαλε πολλοὺς ἀπὸ τοὺς παλαιούς ἁγίους πατέρας,
 θλίψεις δὲ καὶ πειρασμοὺς τόσους πολλοὺς ὑπέμεινεν,
 ὥστε ἔφθασε νὰ παραβληθῇ με πολλοὺς ἐκ τῶν πλέον
 ὀνομαστῶν μαρτύρων. Ἐξ αἰτίας ὅλων αὐτῶν ἐδοξάσθη
 ἀπὸ τὸν Θεόν καὶ ἔγινεν ἀπαθὴς καὶ ἅγιος καὶ ἔλαβεν
 ἐντὸς τοῦ ὅλου, οὕτως εἰπεῖν, τὸν Παράκλητον. Καὶ τό-
 τε, ὅπως ἀκριβῶς ὁ πατὴρ δίδει κληρονομίαν δωρεάν
 εἰς τὸν υἱὸν του, ἔτσι καὶ εἰς ἐμέ τὸν ἀνάξιον δοῦλον του
 δωρεάν με ἐγέμισε με Πνεῦμα Ἅγιον χωρὶς ἐγὼ νὰ κο-
 πιάσω. Λοιπὸν, εἰπέ μου, ποῖος μεταξύ σας; ἄς μὴ εἴπω
 θέθαια ὅτι ἐπετέλεσεν, ἀλλὰ μόνον ὅτι δύναται νὰ κα-
 ταλάβῃ καλὰ ὅσα ἔπραξεν ἐκεῖνος καὶ ἐξέφρασεν, ὅσον
 εἶναι αὐτὸ δυνατόν;

65. Β' Κορ. 12, 2.

66. Α' Κορ. 2, 12-13.

67. Α' Κορ. 9, 16.

Διότι, πρῶτα ἀπ' ὧν ἔγραψε καὶ εἶπε μὲ διδασκαλικὸν τόνον τοῦτο: «Ἀδελφεὲ νὰ θεωρῇς τελείαν ἀναχώρησιν τοῦ κόσμου τὴν ὁλοκληρωτικὴν ἀπονέκρωσιν τοῦ ἰδίου θελήματος». Ὡ μακαρία φωνὴ ἢ καλλίτερα εὐτυχισμένη ψυχὴ ποῦ ἡξιώθη νὰ γίνῃς τέτοια καὶ ποῦ ἐχωρίσθῃς ὁλοκληρωτικὰ ἀπὸ τὸν κόσμον! Πρὸς αὐτοὺς λοιπὸν καὶ τοὺς ὁμοίους τῶν λέγει ὁ Δεσπότης Χριστός: «Σεῖς δὲν εἴσθε ἀπὸ τὸν κόσμον, ἀλλὰ ἐγὼ σὰς ἐξέλεξα ἀπὸ τὸν κόσμον»⁶⁸. Ἐλάτε εἰς ἐμέ καὶ ἐγὼ θὰ σὰς δώσω ἀνάπαυσιν»⁶⁹. Διότι ἐκεῖνοι ποῦ πορεύονται⁷⁰ μὲ κάποιον ἄλλον τρόπον, ἀκολουθοῦντες τὰ θελήματά των, ἔστω καὶ εἰς τὸ παραμικρὸν ἢ εἰς μερικὰ ποῦ φαίνονται καλὰ, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἴδουν τὴν ζωὴν ποῦ βλέπουν ὅσοι ἀπεξενώθησαν ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ ἐνεκρώθησαν πάντελῶς κατὰ τὸ θέλημά των.

Λοιπὸν ἐάν ἐσύ, ἀδελφέ, δὲν καταδέχεσαι νὰ ταπεινωθῇς καὶ νὰ ὑποταχθῇς, νὰ θλιθῇς καὶ νὰ κακοποιηθῇς, νὰ ἐξευτελισθῇς καὶ νὰ ὑβρισθῇς καὶ νὰ καταταγῇς εἰς τὴν μερίδα τῶν ἀφανῶν καὶ μωρῶν καὶ μηδαμινῶν καὶ παραπεταμένων, καὶ ἀκόμη, ὅν δὲν καταδέχεσαι νὰ καταφρονηθῇς ἀπὸ ὅποιονδήποτε ἄνθρωπον καὶ νὰ λογισθῇς μεταξύ τῶν ἐπιληπτικῶν καὶ ἐπαιτῶν εἰς τὰς πλατείας καὶ τοὺς δρόμους τῆς πόλεως⁷¹, πῶς, εἰπέ, εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃς ξένος μὲ τὸ θέλημά σου; Διότι, ἐάν ὁ Θεὸς παρήγγειλεν εἰς ὅλους ἡμᾶς νὰ ὑπομεινόμεν αὐτὰ ποῦ ἔρχονται πρὸς δοκιμασίαν καὶ ἀσκήσιν, καὶ καλλίτερα, ὄχι πρὸς δοκιμασίαν καὶ ἀσκήσιν, ἀλλὰ πρὸς κάθαρσιν τῶν ψυχῶν μας καὶ ἐμεῖς δὲν θέλωμεν νὰ τὰ ὑπομεινόμεν, ἀλλ' ἀντιθέτως ζῇ μέσα μας ἡ ἀρνήσις νὰ πάθωμεν αὐτὰ, πρᾶγμα ποῦ εἶναι τὸ γήϊνον σαρκικὸν φρόνημα⁷², πῶς θὰ ἡμπορέσωμεν τότε νὰ γίνωμεν νεκροί; Ἀδύνατον. Καὶ ἐάν δὲν γίνωμεν νεκροὶ διὰ τὸν κόσμον καὶ διὰ τὰ πράγματα τοῦ κόσμου⁷³, πῶς ἐμεῖς ποῦ δὲν ἐνεκρώθημεν χάριν τοῦ Θεοῦ θὰ ζήσωμεν τὴν ἐν Χριστῷ κρυμμένην ζωὴν;⁷⁴ Πῶς, κατὰ τὸν λόγον

68. Ἰωάν. 15, 19.

69. Ματθ. 11, 28.

70. Ἰερ. 23, 17.

71. Λουκ. 14, 21.

72. Ρωμ. 8, 6-7.

73. Α' Ἰωάν. 2, 15.

74. Κολ. 3, 8.

τοῦ ἁγίου Συμεών· θά ἴδωμεν ὅτι ὁ Θεὸς ἐκατοίκησε μέσα μας σὰν φῶς· Εἶναι ἀδύνατον, ἀδελφοί. Κανείς ἂς μὴ σὰς πλανᾷ⁷⁵.

300 Ἀλλὰ θεωρεῖς μωρόν τὸν μακάριον Συμεών καὶ ἐντρέπεσαι νὰ μιμηθῇς τὰς πράξεις του; Τότε μιμήσου Χριστὸν τὸν Θεόν. Πάθε καὶ σὺ διὰ τὴν ἰδικήν σου σωτηρίαν· ὅπως Ἐκεῖνος ἔπαθε πρὸς χάριν σου. Διότι τὸν ὠνόμαζον, καθὼς ἀκούεις, δαιμονισμένον, πλάνον⁷⁶, φάγον καὶ οἰνοπότην. Διότι ἔλεγον: «Δαιμόνιον ἔχεις»⁷⁷, καὶ ἀκόμη «Νά, ἓνας ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, φίλος τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν»⁷⁸. Αὐτὰ δὲ τὰ ἴδια ἤκουσε καὶ ὁ μακάριος πατὴρ ἡμῶν, ἐννοῶ ὁ ἅγιος Συμεών, χάριν ἡμῶν, ἢ καλλίτερα, ἐξ αἰτίας ἡμῶν. Ἐπὶ πλέον ἀκούεις ὅτι ὁ Κύριος ἐσύρετο δεμένος⁷⁹, ὡς φονεὺς καὶ κακοῦργος, παρέστη ἐνώπιον τοῦ Πιλάτου ὡς ἓνας ἐξευτελισμένος ἄνθρωπος, ἐδέχθη ράπισμα ἀπὸ ἓνα δοῦλον⁸⁰, ἐρρίφθη εἰς τὴν φυλακὴν καὶ ἐξῆλθεν ἀπὸ τὴν φυλακὴν, ἐφέρετο τῇδε κακεῖσε ἀπὸ ραβδούχους στρατιώτας, παρεδόθη ἀπὸ τὸν Πιλάτον εἰς τὸν λαόν. «Πάρτε αὐτόν», εἶπε «καὶ σταυρώσατέ τον»⁸¹. Στοχάσου λοιπὸν πῶς ἦτο ἀνάμεσά των αὐτός, πού εἶναι ὑπεράνω ὅλων τῶν οὐρανῶν⁸² καὶ πού συγκρατεῖ μὲ τὸ χέρι του τὰ πάντα. Ἐσπρώχνετο πότε ἀπὸ τὸ ἓνα καὶ πότε ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, ἐδέχετο γρονθοκοπήματα, ραπίσματα⁸³, ἐμπαιγμοὺς καὶ μαστιγώσεις⁸⁴, ὠδηγεῖτο εἰς τὸ Πραιτώριον⁸⁵ αὐτός πού ἀπ' ὅλην τὴν κτίσιν καὶ ἀπ' αὐτὰ τὰ Σεραφεῖμ, μένει ἀθέατος. Ἐγυμνώθη, προσεδέθη εἰς τὸν στύλον, ἐδέχθη ἀκριβῶς σαράντα μαστιγώσεις πού ἐφάνερωναν τὴν ἐπιθανάτιον ἀπόφασιν. Καὶ ἔπειτα; Ἐνεδύθη μὲ ἐμπαιγμὸν κοκκίνην πορφύραν, ἐδέχθη ράπισμα κατὰ κεφαλῆς καὶ ἐρωτᾶτο (μὲ εἰρωνεῖαν): «Ποῖος σὲ ἐκτύπησεν;», ἔστεφανώθη μὲ ἀγκάθια, προσέκυνεῖτο καὶ

75. Α' Ἰωάν. 3, 7.

76. Ματθ. 27, 63.

77. Ἰωάν. 7, 20. 8, 48.

78. Ματθ. 11, 19. Λουκ. 7, 34.

79. Ἰωάν. 18, 12.

80. Ἰωάν. 18, 22.

81. Ἰωάν. 19, 6.

82. Ἐφεσ. 4, 10.

83. Ματθ. 26, 67.

84. Ματθ. 27, 26. Μάρκ. 15, 15.

85. Ἰωάν. 18, 28.

ἐνεπαίζετο, ἐνεπύετο καὶ ἤκουε χλευαστικά: «Νὰ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων»⁸⁶, ἐνεδύετο: πάλιν τὰ ἰδικά του ἐνδύματα, ἐδένετο εἰς τὸν λαιμὸν μὲ σχοινίον καὶ ἐσύρετο εἰς τὸν θάνατον⁸⁷. Καὶ ἀκολουθῶς ἐφορτῶνετο⁸⁸ τὸν σταυρὸν Του καὶ ἐφθασεν εἰς τὸν τόπον⁸⁹ τῆς καταδίκης· καὶ ἔβλεπε τὸν σταυρὸν νὰ μῆγεται καὶ ἐγκατελείπετο ἀπὸ τοὺς φίλους καὶ τοὺς μαθητὰς μόνος. Μετὰ ταῦτα δὲ πάλιν ἐξεδύθη, ἀνυψώθη εἰς τὸν σταυρὸν, ἐκαρφώθη ἀπὸ τοὺς στρατιώτας εἰς τὰ χέρια καὶ τὰ πόδια καὶ ἀφέθη μετέωρος, ἐποτίσθη μὲ χολήν⁹⁰, ἐκεντήθη μὲ τὴν λόγχην⁹¹, ὑβρίσθη ἀπὸ τὸν ληστήν⁹², ἐχλευάσθη καὶ ἤκουε τό: «Σὺ ποὺ θὰ ἐγκρέμιζες τὸν ναὸν καὶ εἰς τρεῖς ἡμέρας θὰ τὸν ἀνοικοδομοῦσες, σῶσε τὸν ἑαυτὸν σου καὶ κατέβα ἀπὸ τὸν σταυρὸν»⁹³, καὶ ἀκόμη: «Ἐάν πράγματι εἶναι υἱὸς τοῦ Θεοῦ⁹⁴, ἅς κατεβῇ τῶρα ἀπὸ τὸν σταυρὸν καὶ θὰ πιστεύσωμεν εἰς αὐτόν»⁹⁵. Καὶ εἰς τὸ τέλος, μετὰ ἀπ' ὅλα αὐτὰ τὰ πάθη, ἠὺχαρίστησε καὶ προσμηχήθη δι' ἐκείνους ποὺ τὸν ἐφόνευσαν⁹⁶ καὶ παρέδωσε τὴν ψυχὴν Του εἰς τὰ χέρια τοῦ Πατρὸς του⁹⁷.

Δὲν σοῦ εἶναι ἀρκετά, ἀδελφέ, ὅλα αὐτὰ διὰ νὰ τὸν μιμηθῇς ἢ μήπως ἐντρέπεσαι νὰ πάθῃς καὶ ἐσὺ αὐτά; Ἀλλὰ μὲ ποῖα ἄλλα ἔργα ἢ μὲ ποῖον ἄλλον τρόπον θὰ συνδοξασθῇς μαζί του; «Διότι ὅποιος, λέγει, ἐντρέπεται δι' ἐμέ καὶ διὰ τοὺς λόγους μου⁹⁸, θὰ αἰσθανθῶ⁹⁹ κι ἐγὼ ἐντροπὴν δι' αὐτόν ἐμπρὸς εἰς τὸν Πατέρα μου τὸν οὐράνιον»¹⁰⁰. Διὰ τοῦτο λέγει καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος: «Ἐάν συμπάσχωμεν, θὰ συνδοξασθῶμεν»¹⁰¹. Ἐάν ὁμοῦς ἐμεῖς τὰ πάθη ποὺ ὑπέστη χάριν ἡμῶν ἐντρεπώμεθα νὰ τὰ

86. Μάρκ. 15, 26. Λουκ. 23, 38.

87. Ματθ. 27, 27-31. Μάρκ. 15, 16-20.

88. Ἰωάν. 19, 17.

89. Λουκ. 23, 33.

90. Ματθ. 27, 34.

91. Ἰωάν. 19, 34.

92. Λουκ. 23, 39.

93. Ματθ. 27, 40. Ἰωάν. 2, 19, 20.

94. Ματθ. 27, 40. Σοφ. Σολομ. 2, 18.

95. Ματθ. 27, 42.

96. Λουκ. 23, 34.

97. Λουκ. 23, 46.

98. Μάρκ. 8, 38. Λουκ. 9, 26.

99. Μάρκ. 8, 38. Λουκ. 9, 26. Ματθ. 10, 30.

100. Ματθ. 10, 33.

101. Ρωμ. 8, 17. Β' Τιμ. 2, 11.

350

μιμηθῶμεν καὶ νὰ πάθωμεν, καθὼς ἔπαθεν ἐκεῖνος, εἶναι ὀλοφάνερον ὅτι δὲν θὰ γίνωμεν συμμέτοχοι εἰς τὴν δόξαν του. Διότι, ὅταν εἴμεθα ἔτσι, δὲν εἴμεθα πιστοὶ εἰς τὴν πράξιν, ἀλλὰ εἰς τὰ λόγια μόνον¹⁰². Ὅταν δὲ λείπουν τὰ ἔργα, ἡ πίστις μας εἶναι νεκρά¹⁰³.

Δι' αὐτὸ λοιπὸν λέγω, καὶ δὲν θὰ σταματήσω νὰ λέγω, ὅτι ἐκεῖνοι ποὺ δὲν ἐμιμήθησαν τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ μὲ μετάνοιαν καὶ ὑπακοὴν καὶ δὲν ἔγιναν μέτοχοι εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ, καθὼς λεπτομερῶς σὰς ἔδειξα προηγουμένως, δὲν θὰ γίνουν συμμέτοχοι οὔτε εἰς τὴν πνευματικὴν του ἀνάστασιν οὔτε θὰ λάθουν Ἅγιον Πνεῦμα¹⁰⁴. Διότι διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐπιτελεῖται ἡ ἀνάστασις ὧλων. Καὶ θέβαια δὲν ὁμιλῶ διὰ τὴν τελικὴν ἀνάστασιν¹⁰⁵ τῶν σωμάτων —διότι τότε θὰ σαλπίσῃ ὁ ἄγγελος καὶ θὰ ἀναστηθοῦν τὰ νεκρά σώματα¹⁰⁶— ἀλλὰ δι' ἐκείνην ποὺ γίνεται κάθε ἡμέραν πνευματικῶς, διὰ τὴν πνευματικὴν ἀναγέννησιν καὶ ἀνάστασιν¹⁰⁷ τῶν νεκρῶν ψυχῶν. Αὐτὴν δίδει διὰ τοῦ Παναγίου Πνεύματος, ἐκεῖνος ποὺ ἅπαξ ἀπέθανε καὶ ἀνέστη¹⁰⁸ καὶ ἀνίσταται διὰ μέσου ὧλων καὶ εἰς ὧλους ἐκείνους ποὺ θιοῦν ἀξίως καὶ ἀνιστᾶ μαζί του τὰς ψυχὰς ποὺ ἀπέθανον μαζί του μὲ τὴν προαίρεσιν καὶ τὴν πύ-

102. Πρὸς 7, 22. Β' Κορ. 10, 11.

103. Ἰακ. 2, 17, 26.

104. Οἱ ἅγιοι παρατείνουν, μιμούμενοι οὐσιαστικὰ καὶ πραγματικὰ, τὴν ζωὴν τοῦ Χριστοῦ καὶ συνεχίζουν τὰς πράξεις του καὶ τὰς πράξεις τῶν Ἀποστόλων. Ἔτσι ἡ μίμησις Χριστοῦ ταυτίζεται μὲ τὴν μίμησιν τῶν ἁγίων. Τί σημαίνει ὅμως μίμησις Χριστοῦ διὰ τὸν ἅγιον Συμεῶν; Σημαίνει κατ' ἀρχὰς «συνεργία» Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου. Ἡ ἀτομικὴ καὶ αὐτόνομος προσπάθεια τοῦ ἀνθρώπου ὁδηγεῖ ἀναπόφευκτα καὶ ἀνεπανόρθωτα εἰς τὴν ἐπανάληψιν τοῦ ἁμαρτήματος τῶν πρωτοπλάστον. Μίμησις σημαίνει ὅτι συγγενόμεθα, συμπόσχουμεν, συσταυρούμεθα, συναποθνήσκομεν, συνδαπτόμεθα, συνεγειρόμεθα, συναναλαμβάνομεθα καὶ συνδοξαζόμεθα μὲ τὸν Χριστόν. Ὁ ἐπίκλητος ἄνθρωπος ἀνακαινίζεται καὶ μεταμορφοῦται ἀπὸ τὰς ἀφάρτους καὶ ἀκτίστους θείας ἐνεργείας. Εἰσέρχεται καὶ συναυλίζεται εἰς τὰς μονὰς τοῦ Κυρίου. Ὁ ἄνθρωπος παρέχει ἑαυτὸν καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐκχύνεται ἀφθόνως εἰς τὴν καρδίαν του καὶ ἀρδεύει ὅλας τὰς πτυχὰς τῆς ζωῆς του. Ἔτσι ἀπακτᾷ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ ζῇ ἐν τῇ Βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ, ἀναστημένος καὶ δοξαζόμενος μαζί μὲ τὸν Χριστόν. Αὐτὴ εἶναι ἡ μίμησις τοῦ Χριστοῦ διὰ τὸν ἅγιον Συμεῶν, ποὺ ὁδηγεῖ «διὰ μετανόιας καὶ ὑπακοῆς» εἰς τὴν δόξαν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν τελείωσιν του.

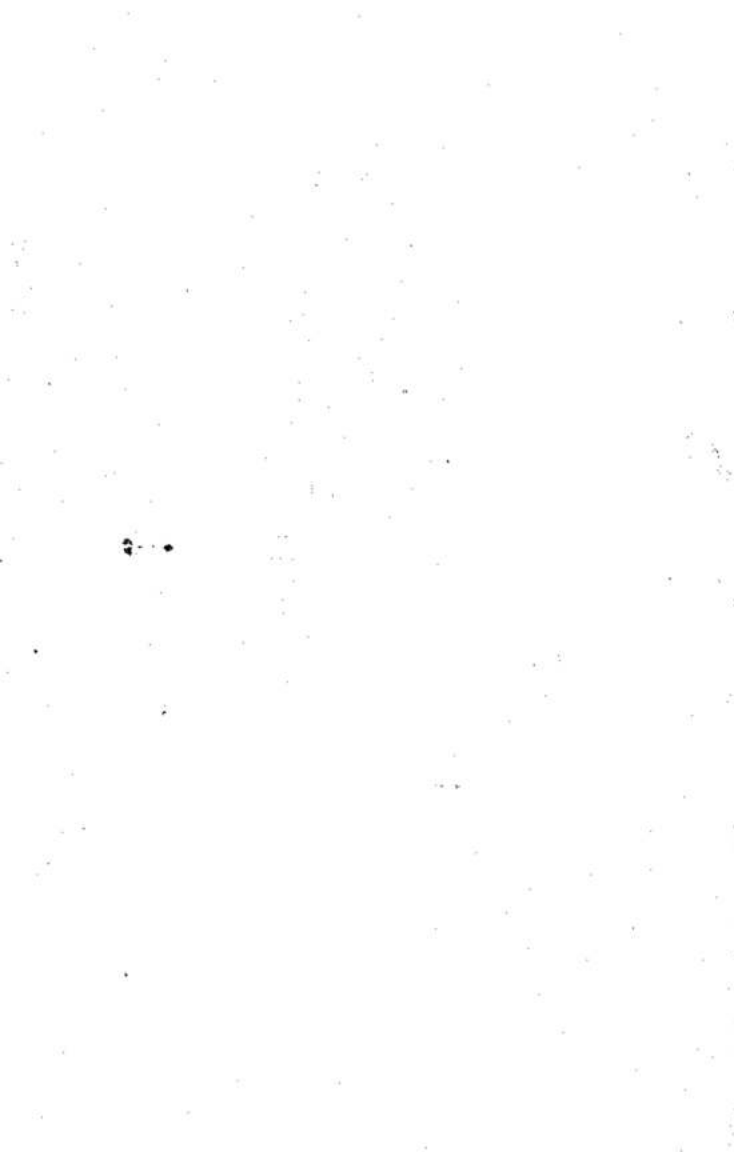
105. Ἐβρ. 9, 26.

106. Α' Κορ. 15, 52.

107. Τὸ θέμα αὐτὸ ἀναπτύσσεται μὲ δύναμιν καὶ βάθος, εἰς ὧλων τὴν ἀλλοθείαν καὶ τὴν πραγματικότητά του, εἰς τὴν Κατήχησιν 13.

108. Ρωμ. 6, 9-10.

στιν, δωρούμενος ἔτσι εἰς αὐτάς, ἀπ' ἐδῶ ἤδη, τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Αὐτὴν εἴθε νὰ ἐπιτύχωμεν ὅλοι μας με τὴν χάριν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει κάθε δόξα, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων Ἀμήν.

ΑΠΑΝΤΑ
ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

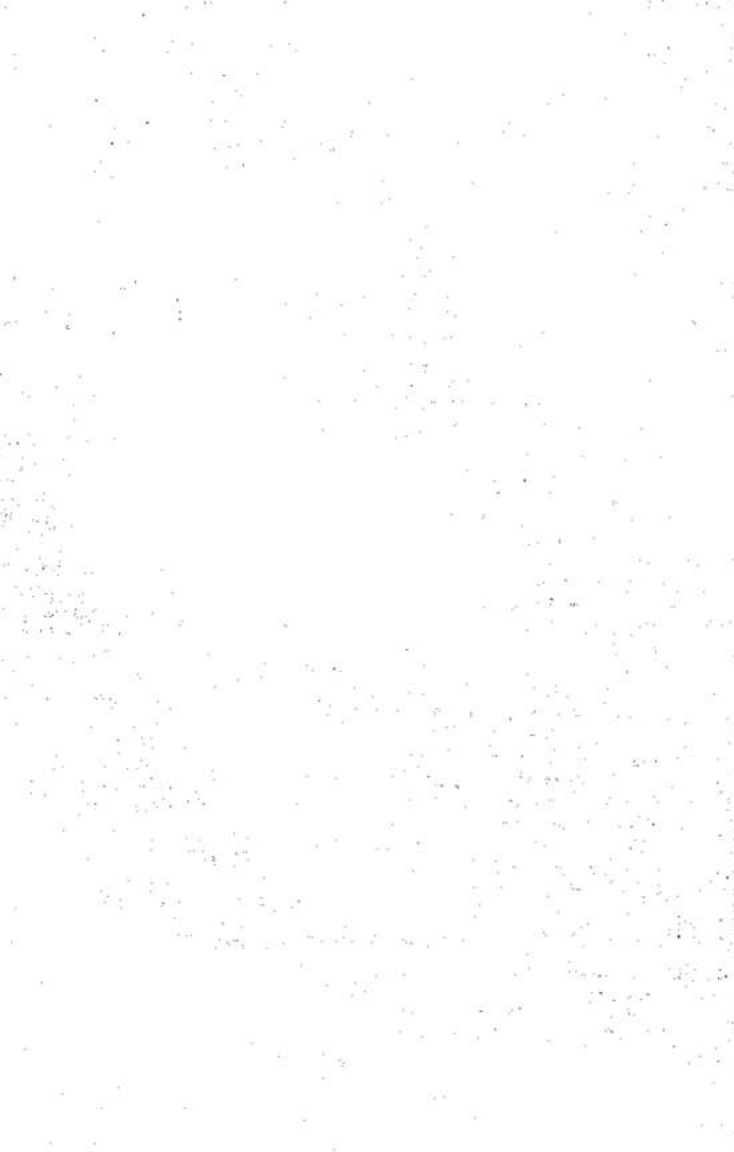

ΣΥΜΕΩΝ
ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ
ΑΠΑΝΤΑ

ΤΟΜΟΣ Ι

ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ Α' — ΣΤ'

Κείμενον: Basile Krivochéine,
Syméon le Nouveau Théologien:
Katéchèses, I (Α'-Ε') (Sources chrétiennes
No 96), Paris 1963, σελ. 206-469· II (ΣΤ')
(Sour. chrét. No 104), Paris 1964, σελ. 12-47

**1 ΑΙ ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΣΥΜΕΩΝ
ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ, ΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΚΑΙ ΠΡΕΣΒΥ-
ΤΕΡΟΥ ΜΟΝΗΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΑΜΑΝΤΟΣ ΤΗΣ ΞΗΡΟ-
ΚΕΡΚΟΥ.**

5   Περὶ ἀγάτης. Καὶ ποῖαί εἰσι τῶν πνευματικῶν ἀνδρῶν αἱ ὁδοὶ καὶ αἱ πράξεις. Καὶ μακαρισμὸς πρὸς τοὺς ἔχοντας τὴν ἀγάπην ἐγκάρδιον. Λόγος πρῶτος.

Περὶ τοῦ φεύγειν τοὺς λοιμοὺς καὶ φθοροποιούς τῶν ἀνθρώπων καὶ τοὺς λόγους αὐτῶν ἀποπέμπεσθαι καὶ πρὸς
10 ἐργασίαν τῆς ἀρετῆς ἀναστῆναι. Ἔτι δὲ καὶ περὶ τοῦ δεῖν σκοπεῖν εἰ τὰ τῶν μακαρισμῶν τοῦ Χριστοῦ ἐν ἑαυτοῖς ἔχομεν. Καὶ περὶ δακρύων καὶ κατανύξεως. Λόγος δεύτερος.

Περὶ τοῦ ὅτι χρὴ καλῶς ὑποτάσσεσθαι καὶ μὴ ἐπιλανθάνεσθαι τῶν συνθηκῶν ὧν πρὸς Θεὸν συνεθέμεθα. Καὶ
15 ὅτι οὐ δεῖ γογγύζειν ἐπὶ ταῖς παννύχοις ἀγρυπνίαις τῶν δρθρων. Λόγος τρίτος.

Περὶ μετανοίας καὶ κατανύξεως. Καὶ ἐκ ποίων ταύτην ἔργων κτήσασθαι δυνατόν. Καὶ ὅτι ἀνευ δακρύων ἀδύνατον εἰς καθαρότητα καὶ ἀπάθειαν ἐλάσαι τινά. Λόγος τέταρτος.

20   Περὶ μετανοίας. Καὶ ὅτι οὐκ ἀρκεῖ ἡμῖν ἡ τῶν ἐνόντων μόνον διάδοσις καὶ ἡ ἀπογύμνωσις αὐτῇ τῶν πραγμάτων εἰς κάθαρσιν ψυχῆς, ἐὰν μὴ καὶ τὸ πένθος κτησώμεθα. Καὶ περὶ τῆς τοῦ Ἀδὰμ ἐξορίας. Καὶ ὅτι εἰ μετενόησε παραβάς, οὐκ ἂν τοῦ παραδείσου ἐξέπεσε. Καὶ οἷον ἀγαθὸν εἰργάσατο
25 αὐτοῦ ἡ μετὰ τὴν ἐκπτώσιν μετάνοια. Καὶ περὶ τῆς δευτέρας τοῦ Κυρίου παρουσίας καὶ τῆς τῶν ἁμαρτωλῶν κατακρίσεως. Καὶ πρὸς τὸ τέλος, ἔλεγχος τῶν ἐν κακίᾳ καὶ ὑποκρίσει ζώντων. Λόγος πέμπτος.

Περὶ ἐργασίας πνευματικῆς. Καὶ τίς ἦν ἡ ἐργασία τῶν
30 παλαιῶν ἀγίων. Καὶ πῶς ταύτην κατορθῶσαι δυνάμεθα ἵνα καὶ μέτοχοι ὥσπερ ἐκεῖνοι τοῦ Παναγίου γενώμεθα Πνεύματος. Λόγος ἕκτος.

Περὶ προσπάθειας τῆς εἰς τοὺς συγγενεῖς. Καὶ τίς ἡ ἀπάτη αὐτῆς καὶ εἰς οἷον βόθρον καὶ δεσμὸν κατάγει τοὺς
35 κρατούμενους ὑπ' αὐτῆς. Καὶ περὶ ἀπογνώσεως καὶ τῆς ἐν ταύτῃ διαφορᾶς. Καὶ τί ἐστὶ τὸ «Ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται, ὁ δὲ ἀπιστήσας κατακριθήσεται.» Λόγος ἑβδομος.

Περὶ τελείας ἀγάπης καὶ τίς ἡ ταύτης ἐνέργεια. Καὶ
 40 ὅτι ἐὰν μὴ διὰ σπουδῆς ἐντεῦθεν ἤδη τῆς τοῦ Πνεύματος
 μεθέξεως γενώμεθα μέτοχοι, οὐδὲ πιστοὶ καὶ χριστιανοὶ
 δυνάμεθα εἶναι, ἀλλ' οὐδὲ υἱοὶ καὶ τέκνα Θεοῦ χρηματίσομεν.
 Λόγος ὄγδοος.

Περὶ ἐλεημοσύνης. Καὶ τίς ἐστὶν ὁ πεινῶντα τὸν Θεὸν
 45 τρέφων καὶ διψῶντα ποτίζων καὶ τὰ ἐξῆς καὶ πῶς τοῦτο
 τινι κατορθωθήσεται. Καὶ ὅτι εἰ μὴ τις καὶ ἐν ἑαυτῷ ταῦτα
 πάντα ποιήσει καὶ θρέψει καὶ ποτίσει καὶ ἐνδύσει Χριστόν,
 οὐδὲν ὠφελήθησεται ἐκ τοῦ ταῦτα μόνον ποιεῖν εἰς τοὺς
 πένητας, ἑαυτὸν δὲ ἄτροφον παρορᾶν καὶ γυμνὸν τῆς
 50 δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ. Λόγος ἑνατος.

Περὶ μετοχῆς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ ἀγιωσύνης καὶ
 τελείας ἀπαθείας. Καὶ ὅτι ὁ ἀγαπῶν τὴν ἐξ ἀνθρώπων
 δόξαν οὐδὲν ἐκ τῶν λοιπῶν ἀρετῶν ὠφελεῖται, καὶ πάσας
 κατάρθρωσε. Λόγος δέκατος.

Περὶ νηστείας. Καὶ ὅτι οὐ χρὴ τὸ τῆς νηστείας ὠφέλιμον
 55 ἐν τῇ πρώτῃ καὶ μόνῃ τῶν νηστειῶν ἑβδομαδί σπουδαίως
 τηρεῖν καὶ ἀσπάζεσθαι, ἀλλὰ τὴν ἰσὴν καὶ τὴν αὐτὴν σπουδὴν
 ἐν πάσαις ταῖς ἑβδομάσι τῶν νηστειῶν ἀναγκαῖον τοῖς
 σπουδαίοις διατηρεῖν. Λόγος ἐνδέκατος.

Περὶ ἐγκρατείας καὶ ὑπομονῆς εἰς τὴν ἐργασίαν τῶν
 60 ἀρετῶν ἐν τῷ καιρῷ τῆς νηστείας. Καὶ περὶ σιωπῆς. Καὶ
 ὅπως δεῖ ἐν πάσῃ τῇ νηστείᾳ διάγειν τοὺς ἀγωνιζομένους
 ἐν ἀληθείᾳ. Λόγος δωδέκατος.

Περὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἀναστάσεως. Καὶ ὅποια τίς ἐστὶν
 65 ἡ πῶς ἐν ἡμῖν γίνεται ἡ ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐν
 αὐτῇ πάλιν ἡ ἀνάστασις τῆς ψυχῆς. Καὶ τί τὸ μυστήριον
 ταύτης τῆς ἀναστάσεως. Λόγος δέκατος τρίτος.

Περὶ μετανοίας καὶ ἀρχῆς βίου μοναδικοῦ. Καὶ πῶς τις
 70 ὁδῷ καὶ τάξει προβαίνων εἰς ἀρετὴν ἐν τῇ τῶν ἐντολῶν
 ἐργασίᾳ εἰς τελειότητα ἔρχεται. Λόγος δέκατος τέταρτος.

Περὶ ἐμπαθοῦς καὶ ἀπίστου καὶ πονηρᾶς διαθέσεως.
 Καὶ τίς ἡ ἐνωσις τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς υἱοὺς τοῦ φωτός,
 καὶ τίνα τρόπον ἐν αὐτοῖς αὕτη γίνεται. Καὶ πρὸς τὸ τέλος,
 καταδρομὴ τῶν ἀναξίως κατατολμώντων τῆς ἀρχιερωσύνης.
 75 Λόγος δέκατος πέμπτος.

Περὶ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου. Καὶ τίς
 ἡ θεωρία τῶν μυστηρίων αὐτοῦ. Καὶ ὅπως τοῖς καθαροῖς
 τὴν καρδίαν ἀποκαλύπτονται. Καὶ διήγησις ἐκ προοιμίων
 ἐπωφελῆς περὶ τινος ὑποτακτικοῦ λαβόντος Πνεῦμα Ἅγιον
 80 ταῖς εὐχαῖς τοῦ πνευματικοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Λόγος δέκατος
 ἕκτος.

Περὶ θεωρίας καὶ ἀποκαλύψεως καὶ πεφωτισμένης εὐχῆς. Καὶ ὅπως ὁ ὑπὸ τῆς ἀγάπης κατασχεθεὶς τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς βάθος ταπεινοφροσύνης ἐλάσας ἐνεργεῖται ὑπὸ τοῦ Πνεύ-

85 ματος τοῦ Ἀγίου. Λόγος δέκατος ἑβδόμος.

Περὶ τῶν μεθόδων τοῦ πονηροῦ ὧν ὑποβάλλει τοῖς φιλοπρωτεύουσι καὶ κουφοτέροις τῶν ἀδελφῶν, ὅποτεν ὁ ποιμὴν ἐξ ἀνθρώπων γένηται. Καὶ ὅτι χρὴ τοὺς μὲν ἀναξίως ἐπιτηδῶντας τῇ ἀρχῇ πάσῃ κωλύειν σπουδῇ, τοῖς δὲ

90 πνευματικοῖς καὶ ἀγίοις συνωθεῖν ἐπὶ τούτῳ καὶ συνεργεῖν. Καὶ πρὸς τὸ τέλος, πρὸς τὸν ποιμένα. Λόγος δέκατος ὀγδοός.

Ὅτι οὐ χρὴ ἐπὶ μόνοις τοῖς λόγοις καὶ ταῖς ὑποσχέσεσι τῶν ἀνθρώπων θαρρεῖν, ἀλλ' ἐκ τῶν ἔργων τὸ πιστὸν βεβαιοῦσθαι τῶν λόγων αὐτῶν χρὴ. Καὶ οἷα τίς ἐστιν ἡ

95 τῶν ἀληθινῶν διδασκάλων διάθεσις καὶ ἀγάπη πρὸς τοὺς μαθητευομένους αὐτοῖς. Καὶ ὅποια τὰ σπλάγχνα καὶ ἡ φροντίς αὐτῶν. Καὶ ὅπως ὑπὲρ αὐτῶν ἐντυγχάνουσι τῷ Θεῷ. Λόγος δέκατος ἑνατός.

Περὶ ἀποταγῆς καὶ ἐκκοπῆς θελήματος, πρὸς τοὺς

100 αἰτήσαντας γράφαι αὐτοῖς πῶς ὀφείλει τις τὸν ἀσκητικὸν διανύσαι βίον. Καὶ ὅτι καλὸν ἐπὶ τούτῳ καὶ ἐπωφελὲς ἐμπείρῳ χρήσασθαι ὁδηγῷ ἡγουν πατρὶ πνευματικῷ εἰς τὸ μαθεῖν τὰ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἀσκητικῆς τέχνης τὴν δυσκατόρθωτον ἐργασίαν. Καὶ περὶ πίστεως τῆς εἰς τοὺς πνευμα-

105 τικοὺς πατέρας. Καὶ περὶ θεωρίας Θεοῦ φωτός, ὅφ' οὐ πᾶσα φωτιζομένη ψυχὴ προκόπτει εἰς ἀγάπην Θεοῦ. Λόγος εἰκοστός.

Περὶ μνήμης θανάτου. Καὶ οἷον ἀγαθὸν τέλος δέδωκεν ὁ τρισύμβιος αὐτοῦ ἀδελφὸς Ἀντώνιος. Καὶ πρὸς τὸ τέλος,

110 ἐπιτάφιος πρὸς αὐτόν. Λόγος εἰκοστός πρῶτος.

Περὶ πίστεως. Καὶ διδασκαλία περὶ τῶν λεγόντων μὴ εἶναι δυνατόν ἐν μέσῳ τῶν βιωτικῶν τὸ τέλειον φθάσαι τῶν ἀρετῶν. Καὶ διήγησις ἐκ προοιμίων ἐπωφελῆς. Λόγος εἰκοστός δεύτερος.

115 Περὶ μετανοίας καὶ φόβου Θεοῦ. Καὶ ὅποιον ἀγῶνα ἔχει ψυχῆς καὶ πόνον καρδίας ὁ μετὰ συντετριμμένου τοῦ πνεύματος μετανοῶν. Καὶ τίνα εἰσὶν ἃ λέγει καὶ πρὸς τὸν φιλόανθρωπον Κύριον εὐχεται. Λόγος εἰκοστός τρίτος.

Περὶ γνώσεως πνευματικῆς. Καὶ ὅτι ὁ ἐγκεκρυμμένος

120 τοῦ Πνεύματος θησαυρὸς ἐν τῷ γράμματι τῆς θείας Γραφῆς οὐ πᾶσιν εὐδηλὸς ἐστὶ καὶ τοῖς βουλομένοις, ἀλλὰ μόνοις ἐκείνοις τοῖς τὸν διανοίγοντα τὸν νοῦν κτησαμένοις εἰς τὸ συνιέναι τὰς Γραφάς. Λόγος εἰκοστός τέταρτος.

Περὶ ἀλλοιώσεων ψυχῆς τε καὶ σώματος τῶν ἐξ ἀέρος,
 128 τῶν ἐκ στοιχείων, τῶν ἐκ βρώματων καὶ τῶν ἐκ δαιμόνων
 ἐπιγινομένων ἡμῖν. Λόγος εἰκοστὸς πέμπτος.

Περὶ ἀρχῆς βίου λίαν ἐπωφελοῦς καὶ σωτηρίου, ἀρμοχούσης
 τοῖς ἄρτι τῷ κόσμῳ καὶ τοῖς ἐν κόσμῳ ἀποτασσόμενοις
 καὶ πρὸς τὸν μοναδικὸν ἀποτρέχουσι βίον. Καὶ διδασκαλία
 130 εἰς ἀρχαρίους λυσιτελεστάτη. Λόγος εἰκοστὸς ἕκτος.

Περὶ τοῦ μὴ ἀμελῶς ἔχειν περὶ τὴν ἐργασίαν τῶν τοῦ
 Θεοῦ ἐντολῶν, μηδὲ καταφρονεῖν μιᾶς καὶ μόνης αὐτῶν,
 ἀλλ' ἀγωνίζεσθαι τηρεῖν ὁμοῦ πάσας ἵνα μὴ ὡς καταφρονηταὶ
 ἔξω τοῦ νυμφῶνος ἀποκλεισθῶμεν. Καὶ περὶ τοῦ ὑπομένειν
 135 γενναίως τοὺς πειρασμούς. Λόγος εἰκοστὸς ἑβδομος.

Περὶ τῆς ἐκ τοῦ Πνεύματος ἐγγινομένης τοῖς ἀγωνιζο-
 μένοις καὶ πρὸ τοῦ θανάτου ζωοποιοῦ νεκρώσεως. Καὶ ὅτι
 οἱ ἐν τῇ χάριτι ὑπὲρ τὸν νόμον γενόμενοι τὴν τοῦ θείου
 φωτὸς χάριν γνωστῶς ἐν ἑαυτοῖς λαμβάνουσιν· οἱ γὰρ μὴ
 140 λαβόντες ἤδη τοῦτο τὸ φῶς κατὰ τὴν παροῦσαν ζωὴν μηδὲ
 καθορῶντες αὐτὸ ἔτι ὑπὸ τὴν σκιάν τοῦ νόμου εἰσὶ καὶ
 κριθήσονται ὑπ' αὐτοῦ. Καὶ ὅποιον δεῖ εἶναι τὸν τε προηγου-
 μένον καὶ τὸν ἱερέα, τὸν δεσμεῖν καὶ λύειν ἄνωθεν λαβόντα
 τὴν ἐξουσίαν. Καὶ ὅτι τῷ ἀληθῶς ἱεουργοῦντι καὶ ὑπὸ τοῦ
 145 θείου καταλαμπομένῳ φωτὸς πάντες κατάδηλοι, αὐτοὶ τε
 οἱ Πνεύματι περιπατοῦντες Θεοῦ καὶ οἱ μήπω τὸν χοῦδὸν
 ἐκδυσάμενοι ἄνθρωπον. Λόγος εἰκοστὸς ὄγδοος.

Περὶ τοῦ μὴ δεῖν λέγειν ὅτι ἀδύνατον νῦν εἰς ἄκρον
 ἔλθεῖν ἀρετῆς τὸν βουλούμενον καὶ τοῖς πάλαι ἀμιλληθῆναι
 150 ἀγίοις. Καὶ ὅτι πᾶς ὁ τὰ ἐναντία διδάσκων τῶν θείων
 Γραφῶν νέαν αἵρεσιν τοῖς πειθόμενοις αὐτῷ δογματίζει.
 Καὶ περὶ δακρύων, ὅτι ἐκ φύσεως ἡμῖν τὰ δάκρυα πρόσεστι.
 Λόγος εἰκοστὸς ἑνάτος.

Περὶ μετανοίας καὶ ἀρχῆς ἐπαινετοῦ βίου, ὅπως τὸν
 155 μετανοοῦντα χρὴ καθ' ἐκάστην ποιεῖν. Ἐν ᾧ καὶ περὶ δακρύων
 ἅμα καὶ κατανύξεως. Λόγος τριακοστός.

Περὶ τοῦ πῶς δεῖ ἕκαστον ἑαυτὸν ἐπισκέπτεσθαι καὶ τὰ
 καθ' ἑαυτὸν ἐπιμελῶς ἐρευνᾶν. Καὶ πῶς τὰ ἑαυτοῦ ἀντιπα-
 ρατιθέναι χρὴ ταῖς ἐντολαῖς τοῦ Χριστοῦ. Λόγος τριακοστὸς
 160 πρῶτος.

Περὶ βλασφημίας. Καὶ ὅτι ὁ λέγων μὴ δύνασθαι τίνα κατὰ
 τὴν παροῦσαν γενεάν ἐν μετοχῇ τοῦ Ἁγίου γενέσθαι
 Πνεύματος, ἀλλὰ καὶ ὁ διαβάλλων τὰς ἐνεργείας τοῦ
 Πνεύματος καὶ τῷ ἐναντίῳ ταύτας ἐπιφημίζων, αἵρεσιν
 165 νέαν εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν ἀνακαινίζει. Λόγος τρια-
 κοστὸς δευτέρος.

Περὶ μετοχῆς Πνεύματος Ἁγίου. Καὶ ὅτι ἀδύνατον ἄλλως βεβαιωθῆναι τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς, εἰ μὴ δι' ἐπιδημίας τοῦ Πνεύματος, οὐ χωρὶς οὐδεὶς πρὸς ἀρετὴν κατευθύνεται, οὐδὲ ἄλλους ὠφελεῖν δύναται ἢ ἄλλοτρίους θέγεσθαι λογισμούς. Καὶ περὶ τὸ ἴσον κατὰ πάντα καὶ ὡσαύτως ὃν τῆς τρισυποστάτου Θεότητος. Λόγος τριακοστὸς τρίτος.

Ὅτι οὐκ ἀκίνδυνον τὸ διδόμενον ἡμῖν παρὰ Θεοῦ τάλαντον κατορύττειν· χρὴ γὰρ δημοσιεύειν αὐτὸ καὶ τοῖς πᾶσιν ὑποδεικνύειν καὶ τὰς εὐεργεσίας Θεοῦ εὐγνωμόνως ἀνακηρύττειν εἰς τὴν τῶν ἀκουόντων ὠφέλειαν, κἂν τινες ἀπαρέσκωνται. Λόγος τριακοστὸς τέταρτος.

Τοῦ αὐτοῦ. Εὐχαριστία πρὸς Θεὸν ὑπὲρ ὧν ἡξίωται δωρεῶν. Καὶ εἰσηγήσις ὅπως τοῖς κεκαθαρμένοις τῇ καρδίᾳ Θεὸς ἀεὶ ἐπιφαίνεται καὶ ἐν ποίοις τοῖς πράγμασι καὶ γνωρίσμασι. Λόγος τριακοστὸς πέμπτος.

1 ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΣΥΜΕΩΝ ΤΟΥ
ΝΕΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ, ΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΚΑΙ ΠΡΕΣΒΥ-
ΤΕΡΟΥ ΜΟΝΗΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΑΜΑΝΤΟΣ.

I

Περὶ ἀγάπης. Καὶ ποταί εἰσι τῶν πνευματικῶν ἀνδρῶν
5 αἱ ὁδοὶ καὶ αἱ πράξεις. Καὶ μακαρισμός πρὸς τοὺς ἔχοντας
τὴν ἀγάπην ἐγκάρδιον.

Λόγος Α'.

Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, θέλω πρὸς ὑμᾶς λαλεῖν τὰ συν-
τείνοντάς πρὸς ὠφέλειαν ψυχῆς καὶ αἰδοῦμαι, μάρτυς μου ὁ
10 Χριστὸς ἡ ἀλήθεια, τὴν ἀγάπην ὑμῶν, γινώσκων μου τὸ
ἀνάξιον. Διὰ τοῦτο γὰρ αἶσι σιωπᾶν ἐβουλόμην, ὥς οἶδεν ὁ
Κύριος, καὶ μὴδὲ ἀνανεύειν τὸ σύνολον καὶ πρόσωπον
ἀνθρώπου ὁρᾶν, κατακρίνουσαν ἔχων μου τὴν συνείδησιν,
ὅτι κατετάγην ὅλως ἐγὼ προηγεῖσθαι πάντων ὑμῶν ἀναξίως,
15 ὥς τὴν ὁδὸν ἐπιστάμενος, ὁ μὴδὲ τὰ ἐν ποσὶν εἰδώς, μὴδὲ
ἀψάμενος ἀκμὴν τῆς φερούσης ὁδοῦ πρὸς τὸν Θεόν. Τοίνυν
καὶ λύπη με διὰ τοῦτο οὐ μικρὰ καὶ ἡ τυχοῦσα κατέχει,
ὅτι ὁδηγεῖν ὑμᾶς τοὺς τιμιωτάτους ὁ ταπεινὸς προκριθεὶς,
οὗς ἔχειν αὐτοὺς ὁδηγοὺς μᾶλλον ὠφείλον, ὥς πάντων ἔσχατος
20 ὑπάρχων καὶ χρόνῳ καὶ ἡλικίᾳ, τὸν ἐμπρακτον οὐκ ἔχω
καὶ ἐμάρτυρον λόγον ἀπὸ τοῦ βίου εἰς τὸ παρακαλεῖν ὑμᾶς
καὶ ὑπομιμνήσκειν τὰ περὶ τῶν νόμων καὶ τοῦ θελήματος
τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ καὶ περὶ ὧν λαλεῖν βούλομαι, οἶδα μὴδὲν
ἐξ αὐτῶν διαπραξάμενός ποτε. Οἶδα δὲ ἀκριβῶς ὅτι ὁ
25 Κύριος καὶ Θεὸς ἡμῶν οὐχὶ τὸν λέγοντα μακαρίζει μόνον,
ἀλλὰ τὸν πρὸ τοῦ εἰπεῖν καὶ πράξαντα· «Μακάριος γάρ,
φησὶν, ὁ ποιήσας καὶ διδάξας· οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν
τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.» Τοῦ γὰρ τοιοῦτου διδασκάλου
καὶ οἱ μαθηταὶ ἀκούοντες, μιμεῖσθαι αὐτὸν γίνονται πρόθυμοι
30 καὶ οὐ τοσοῦτον ἐκ τῶν ἐκείνου λόγων δέχονται τὴν ὠφέλειαν,
ὅσον ἀπὸ τῶν καλῶν αὐτοῦ πράξεων διεγείρονται καὶ τὰ
αὐτὰ ποιεῖν ἀναγκάζονται, ὅπερ αὐτὸς ἐγὼ ἐν ἑμαυτῷ οὐκ
ἐπίσταμαι· οὐδὲν γὰρ ἀγαθὸν ἑμαυτῷ σύνοιδα. Ἀλλὰ

δέομαι καὶ παρακαλῶ πάντας ὑμᾶς, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί μου,
 35 μὴ εἰς τὸν διακεχυμένον μου βίον ὁρᾶν, ἀλλ' εἰς τὰ τοῦ
 Κυρίου προστάγματα καὶ εἰς τὰς τῶν πατέρων ἡμῶν τῶν
 ἁγίων διδασκαλίας. Οὐδὲν γὰρ οἱ φωστῆρες ἔγραψαν ἐκεῖνοι,
ὥστε πρότερον οὐκ ἐποίησαν καὶ ποιήσαντες οὐ κατώρθωσαν.

Τοιγαρὸν καὶ γενέσθω κοινὴ μία ἡμῖν ἡ ὁδός, αἱ ἐντολαὶ
 40 τοῦ Χριστοῦ, πρὸς οὐρανὸν ἡμᾶς καὶ Θεὸν ἐπανάγουσαι.
 Εἰ γὰρ καὶ διαφόρους ὁ λόγος ὁδοῦς ὑπογράφει, ἀλλ' οὐ
 πάντως κατὰ τὴν φύσιν ἐκείνου, κατὰ δὲ τὴν ἐκάστου
 δυνάμιν τε καὶ πρόθεσιν εἰς πολλὰς σχιζέσθαι λέγεται.
 Ἐκ πολλῶν γὰρ ἀρχόμενοι καὶ διαφόρων ἔργων καὶ πράξεων,
 45 ὥστε ἐκ τόπων τινῶν καὶ πολλῶν ἀπαίροντες ἕκαστος
 πόλεων, εἰς ἓν καταστῆσαι σπουδάζομεν καταγῶγιον, τὴν
 βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Πράξεις δὲ καὶ ὁδοῦς τῶν κατὰ
 Θεὸν ἀνδρῶν τὰς πνευματικὰς χρῆ νοεῖν ἀρετάς, ἐν αἷς οἱ
 βαδίζουσιν ἀρξάμενοι πρὸς ἓνα τρέχουσιν σκοπὸν ὀφειλοῦσιν,
 50 ὅπως ἐκ διαφόρων χωρίων καὶ τόπων εἰς μίαν συνέλθωσι
 πόλιν, ὡς εἴρηται, τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καὶ συμβα-
 σιλεύειν Χριστῷ ἅμα καταξιώθῃσονται, ὅπως ἐν βασιλεῖ
 τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ γενόμενοι. Πόλιν οὖν ἐνταῦθα μίαν μοι
 νοήσεις καὶ οὐ πολλὰς, τὴν ἁγίαν καὶ ἀχώριστον τριάδα
 55 τῶν ἀρετῶν, μᾶλλον δὲ τὴν πρώτην τῶν λοιπῶν, ἣν καὶ
 λέγουσιν ἐσχάτην, ὡς τέλος τῶν καλῶν οὖσαν καὶ μεῖζον
 πασῶν τυγχάνουσιν, τὴν ἀγάπην φημί, ἐξ ἧς καὶ ἐν ἣ
 πίστις πᾶσα θεμελιώται καὶ ἐλπίς ὑποκοδοῦνται, καὶ δίχα
 ταύτης συνέστη τῶν ὄντων οὐδὲν, οὔτε μὴ καθόλου συστή-
 60 σεται. Πολλὰ δὲ ταύτης ὀνόματα, πολλὰ αἱ πράξεις αὐτῆς,
 πλείονα τὰ γνωρίσματα, τὰ ἰδιώματα θεῶν καὶ πλείονα, ἢ
 φύσις δὲ μία καὶ ἐπίσης πάντῃ πᾶσιν ἀπόρητος, τοῖς τε
 ἀγγέλοις καὶ τοῖς ἀνθρώποις καὶ πᾶσι κτίσει ἐτέρᾳ, τῇ
 ἰσως ἀγνωσμένῃ ἡμῖν. Ἀκατάληπτος τὸν λόγον, τῇ δόξῃ
 65 ἀπρόσιτος, ἀνεξιχνίαστος τοῖς βουλευμασιν, αἰώνιος ὅτι
 καὶ ἀχρονος, ἀθεώρητος ὅτι νοεῖται μὲν, οὐ καταλαμβάνεται
 δέ. Πολλὰ τὰ κάλλη ταύτης τῆς ἀχειροποιήτου καὶ ἁγίας
 Σιών, ἣ ὁ βλέπειν ἀρξάμενος οὐκέτι αἰσθηταῖς ἐπευφραίνεται
 θεωρίαις, οὐκέτι τοῦ κόσμου τούτου τῇ δόξῃ πρόσκειται.
 70 Δότε οὖν μοι ἐκ προομιῶν προσομιλῆσαι αὐτῇ μικρὸν
 καὶ προσφθέγγασθαι καὶ τὸν πόθον ὡς ἔχω ταύτῃ ἀφοσιώ-
 σασθαι. Ἐπειδὴ, ἀγαπητοὶ μου πατέρες καὶ ἀδελφοί,
 ἐμνήσθην τοῦ κάλλους τῆς ἀμωμήτου ἀγάπης, καὶ αἰφνης
 τὸ φῶς αὐτῆς εὐρέθη ἐν τῇ καρδίᾳ μου καὶ τῇ γλυκύτητι

- 75 αὐτῆς συντηρήσῃ καὶ τὰς ἐξωθεν αἰσθήσεις ἀπώλεσα, ἐκ-
 νους ὅλως τῷ βίῳ γενόμενος, καὶ τῶν ἐν χερσὶν ἐπιλέλθῃμαι.
 Μακρὰν δέ, οὐκ οἶδ' ὅπως εἰπεῖν, πάλιν ἀπέστη ἀπ' ἐμοῦ
 καὶ τὴν ἰδίαν με ἀφῆκε θρηνεῖν ἀσθένειαν. Ὡ ἀγάπη
 παμπόθητε, μακάριος ὁ σὲ ἀσπασάμενος, ὅτι οὐκέτι κάλλος
 80 γηγενοῦς ἐμπαιθῶς ἐπιθυμήσει ἀσπασάσθαι. Μακάριος ὁ σοὶ
 περιπλακεὶς ἐξ ἔρωτος θεοῦ· ἅπαντα γὰρ τὸν κόσμον
 ἀρνήσεται καὶ παντὶ πλησιάζων ἀνθρώπῳ οὐδαμῶς μολυν-
 θήσεται. Μακάριος ὁ τὰ σὰ κάλλη καταφιλήσας καὶ
 κατατρυφήσας αὐτῶν ἐξ ἀπείρου πόθου, ὅτι ψυχικῶς
 85 ἁγιασθήσεται ἐκ τοῦ ἀχράντως ἀποστάζοντος ὕδατος καὶ
 αἵματος ἀπὸ σοῦ. Μακάριος ὁ ποθινῶς σε κατασπασάμενος,
 ὅτι ἀλλοιωθήσεται τὴν καλὴν ἀλλοίωσιν πνευματικῶς καὶ
 ψυχικῶς εὐφρανθήσεται, ὅτι σὺ ὑπάρχεις ἡ χαρὰ ἡ ἀνεκλά-
 λητος. Μακάριος ὁ σὲ κτησάμενος, ὅτι τοὺς θησαυροὺς τοῦ
 90 κόσμου εἰς οὐδὲν λογισθήσεται, καὶ γὰρ ἦς ὁ πλοῦτος
 ἀληθῶς ὁ ἀκένωτος. Μακάριος δὲ καὶ τρισμακάριος καὶ
 ὃν σὺ προσελάβου· ἔσται γὰρ ἐν ἀδοξίᾳ τῇ ὀρωμένη πάντων
 ἐνδόξων ἐνδοξότερος καὶ τιμίων πάντων τιμώτερος καὶ
 σεμνότερος. Ἐπαινετὸς ὁ καταδιώκων σε, ἐπαινετώτερος
 95 ὁ εὐρὼν σε, μακαριώτερος ὁ ἀγαπηθεὶς ὑπὸ σοῦ, ὁ εἰσδεχθεὶς
 παρὰ σοῦ, ὁ διδαχθεὶς ἀπὸ σοῦ, ὁ κατοικήσας ἐν σοὶ, ὁ
 τραφεὶς διὰ σοῦ τροφὴν Χριστὸν τὸν ἀθάνατον, Χριστὸν τὸν
 Θεὸν ἡμῶν.
- Ὡ ἀγάπη θεία, ποῦ Χριστὸν περιέχεις; Ποῦ αὐτὸν
 100 κατακρύπτεις; Τί τὸν τοῦ κόσμου Σωτῆρα λαβοῦσα,
 μακρὰν γέγονας ἀφ' ἡμῶν; Ἀνοιξον καὶ ἡμῖν τοῖς ἀναξίοις
 μικρὰν σου θύραν, ἵνα καὶ ἡμεῖς ἴδωμεν τὸν δι' ἡμᾶς παθόντα
 Χριστὸν καὶ πιστεύσωμεν τῷ ἑλέει αὐτοῦ ὡς οὐκέτι ἀπο-
 θανοῦμεν ἀφ' οὗ αὐτὸν θεασόμεθα. Ἀνοιξον ἡμῖν ἡ θύρα
 105 αὐτῷ γενομένη εἰς τὴν διὰ σαρκὸς αὐτοῦ ἐπιφάνειαν, ἡ
 βιασαμένη τὰ ἄφθονα καὶ ἀβίαστα σπλάγχνα τοῦ ἡμετέρου
 Δεσπότης εἰς τὸ βαστάσαι τὰς ἁμαρτίας καὶ τὰς νόσους
 ἀπάντων, καὶ μὴ ἀπορρίψῃς ἡμᾶς λέγουσα· «Οὐκ οἶδα
 ὑμᾶς.» Γενοῦ μεθ' ἡμῶν, ἵνα γνωρίσῃς ἡμᾶς· ἀγνωρίστοι
 110 γάρ σοι τυγχάνομεν. Ἐνοίκησον ἐν ἡμῖν, ἵνα διὰ σὲ καὶ
 ἡμᾶς τοὺς ταπεινοὺς ὁ Δεσπότης ἐλθὼν ἐπισκέψῃται προ-
 σπαντῶμενος παρὰ σοῦ — ἡμεῖς γὰρ εἰς ἅπαν ἀνάξιοι —,
 ὡς ἂν προσμελῇ μικρὸν ὁμιλῶν σοι καὶ δέξηται καὶ ἡμᾶς
 τοὺς ἁμαρτωλοὺς προσπεσεῖν τοῖς ἀχράντοις αὐτοῦ ποσὶ,
 115 καὶ συλλαλήσῃς περὶ ἡμῶν ἀγαθὰ καὶ πρεσβεύσῃς ἀφεθῆναι
 τὸ χρέος ἡμῖν τῶν κακῶν, ὅπως αὐτῷ τῷ Δεσπότη δουλεύειν

διὰ σοῦ πάλιν ἀξιωθῶμεν καὶ ὑπ' αὐτοῦ προνοώμεθα καὶ
 τρεφώμεθα· τὸ γὰρ χρεωστεῖν μὲν μηδέν, λιμῶ δὲ πτωχείας
 ἀπόλλυσθαι, παρὰ μικρὸν τῆς ἰσῆς ἐστὶ τιμωρίας καὶ

120 κολάσεως πρόξενον.

Συγχωρηθείημεν παρὰ σοῦ, ἀγία ἀγάπη, καὶ διὰ σοῦ
 τῶν ἀγαθῶν τοῦ ἡμετέρου Δεσπότητος ἐν ἀπολαύσει γενοίμεθα,
 ὧν οὐδεὶς, εἰ μὴ διὰ σοῦ, γεύσεται τῆς γλυκύτητος. Ὁ γὰρ
 σε ὡς δεῖ μὴ φιλήσας καὶ παρὰ σοῦ μὴ ἀγαπηθεὶς ὥσπερ
 125 χρῆ, τρέχει μὲν ἰσως, οὐ κατέλαβε δὲ ὁμῶς· πᾶς δὲ ὁ
 τρέχων πρὸ τοῦ τὸν δρόμον τελῆσαι ἀμφίβολος. Ὁ δὲ κατα-
 λαβὼν σε ἢ καταληφθεὶς ὑπὸ σοῦ, πάντως βέβαιος, ἐπειδὴ
τέλος νόμου σὺ εἶ, ἢ ἐμὲ περικυκλοῦσα, ἢ ἐμὲ φλέγουσα
 καὶ ἐκ πόνου καρδίας εἰς πόθον ἀπειρόν με Θεοῦ καὶ τῶν

130 ἐμῶν ἀδελφῶν καὶ πατέρων ἀνάπτουσα. Σὺ γὰρ τῶν
 προφητῶν ἢ διδάσκαλος, τῶν ἀποστόλων ἢ σύνδρομος,
 τῶν μαρτύρων ἢ δύναμις, τῶν πατέρων καὶ διδασκάλων
 ἢ ἐμπνευσις, ἢ πάντων τῶν ἁγίων τελείωσις καὶ ἡ ἐμὴ νῦν
 πρὸς τὴν παροῦσαν διακονίαν προχείρισις.

135 Ἀλλὰ σύγγενωτέ μοι, ἀδελφοί, τῆς κατηχήσεως τοῦ
 λόγου παρακινήθεντι μικρὸν, τοῦ πόθου τῆς ἀγάπης τοῦτο
 ποιήσαντος. Ἐμνήσθην γὰρ αὐτῆς καὶ «εὐφράνθη μοι ἡ
 καρδιά» κατὰ τὸν θεῖον Δαυιδ καὶ εἰς ὕμνον ἐτράπην τῶν
 θαυμασιῶν αὐτῆς. Τοιγαροῦν ἀξιῶ καὶ τὴν ὑμετέραν
 140 ἀγάπην ὀπίσω καταδιῶξαι αὐτῆς, ὅση δύναμις, καὶ κατα-
 λαβεῖν αὐτὴν μετὰ πίστεως τρέχοντας, καὶ τῶν ἐλπίδων ὑμῶν
 οὐδαμῶς διαμάρτητε. Πᾶσα γὰρ σπουδὴ καὶ πᾶσα ἀσκήσις
 μετὰ καμάτων πολλῶν ἢ μὴ κατακινῶσα εἰς τὴν ἀγάπην ἐν
 συντετριμμένῳ τῷ πνεύματι, ματαία ἐστὶ καὶ εἰς οὐδέν
 145 καταλήγουσα χρήσιμον. Οὐδὲ γὰρ ἐν ἄλλῃ τινὶ ἀρετῇ ἢ καὶ
 πληρώσει κυριακῆς ἐντολῆς δύναται τις γνωρίζεσθαι Χριστοῦ
 μαθητῆς· «Ἐν τούτῳ γάρ, φησί, γινώσκονται πάντες ὅτι
 ἐμοὶ μαθηταὶ ἐστε, ἐὰν ἀγαπᾶτε ἀλλήλους». » Ταύτης
 ἕνεκα ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, δι'
 150 ἣν ἐνανθρωπήσας, πάντα ὑπέμεινεν ἐκουσίως τὰ ζωοποιὰ
 πάθη, ἵνα τὸ οἰκεῖον πλάσμα, τὸν ἄνθρωπον, τῶν δεσμῶν
 ἐλευθερώσῃ τοῦ ἄδου καὶ ἀναλαβὼν εἰς οὐρανοὺς ἀναγάγῃ.
 Ταύτης ἕνεκα τὸν ἀκατάπαυστον ἐκείνον ἔδραμον οἱ ἀπό-
 στολοι δρόμον καὶ τὴν ἀπασαν οἰκουμένην τῷ ἀγκίστρῳ
 155 καὶ τῇ σαγήνῃ τοῦ λόγου σαγηνεύσαντες, ἀπὸ τοῦ βυθοῦ
 τῆς εἰδωλομανίας ἀνέσπασαν καὶ πρὸς τὸν λιμένα τῆς
 βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἀνεσώσαντο. Ταύτης ἕνεκα οἱ
 μάρτυρες τὰ αἵματά ἐαυτῶν ἐκένωσαν, ἵνα μὴ Χριστὸν

ἀπολέσωσι. Διὰ ταύτην οἱ θεοφόροι πατέρες ἡμῶν καὶ τῆς
 160 οἰκουμένης διδάσκαλοι τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς ὑπὲρ τῆς καθολικῆς
 καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας προθύμως ἔθηκαν· καὶ ἡμεῖς
 οἱ εὐτελεῖς ὑπεισῆλθομεν τὴν προστασίαν ὑμῶν τῶν τιμιωτά-
 των πατέρων καὶ ἀδελφῶν ἡμῶν, ὥς ἂν πάντα, κατὰ τὸ ἐνὸν
 ἐκείνους ἐκμιμούμενοι, δι' ὑμᾶς πάθωμέν τε καὶ ὑπομείνωμεν
 165 καὶ πρὸς οἰκοδομὴν ὑμῶν καὶ ὠφέλειαν ἐκτελέσωμεν, ἵνα
 παραστήσωμεν ὑμᾶς θύματα τέλεια, ὁλοκαυτώματα λογικά,
 τῇ τραπέζῃ Θεοῦ. Ὑμεῖς γάρ ἐστε τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ,
 ᾧ μοι δέδωκεν ὁ Θεὸς ὡς παιδία, τὰ ἐμὰ σπλάγχνα, οἱ
 ἐμοὶ ὀφθαλμοί. Ὑμεῖς ἐστε τὸ ἐμόν, ἀποστολικῶς εἰπεῖν,
 170 καύχημα καὶ ἡ σφραγὶς τῆς ἐμῆς διδασκαλίας.

Σπουδάσωμεν οὖν, ἀγαπητοί μου ἐν Χριστῷ ἀδελφοί,
 ὥσπερ διὰ πάντων, οὕτω καὶ διὰ τῆς εἰς ἀλλήλους ἀγάπης
 θεραπεύειν τὸν Θεόν καὶ ἐν ἡρετίσασθε εἰς τύπον ἔχειν
 πατρός πνευματικῶν, εἰ καὶ τῆς ἀξίας πολὺ ἀπολείπομαι,
 175 ὥς ἂν χαίρῃ μὲν Θεὸς ἐπὶ τῇ ὁμονοίᾳ καὶ τελειώσει ὑμῶν,
 χαίρῳ δὲ καὶ ὁ ταπεινός, ἐπεκτεινομένην ὁρῶν αἰετὴν τὴν
 προκοπὴν τοῦ κατὰ Θεὸν ὑμῶν βίου ἐπὶ τὸ κρεῖττον ἐν
 πίστει, ἐν ἀγγελίᾳ, ἐν φόβῳ Θεοῦ, ἐν εὐλαβείᾳ, ἐν κατανύξει
 καὶ δάκρυσι, δι' ὃν ὁ ἔσω καθαίρεται ἄνθρωπος καὶ πληροῦ-
 180 ται φωτὸς θεοῦ καὶ ὅλος Πνεύματος Ἁγίου γίνεται ἐν
 συντετριμένῳ ψυχῇ καὶ καταβεβλημένῳ φρονήματι,
 καὶ ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ γίνεται εἰς εὐλογίαν ὑμῶν καὶ προσθήκην
 ἀνωλόθρου καὶ μακαρίας ζωῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ
 ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

II

- 1 Περὶ τοῦ φεύγειν τοὺς λοιμοὺς καὶ φθοροποιούς τῶν
 ἀνθρώπων καὶ τοὺς λόγους αὐτῶν ἀποπέμπεσθαι καὶ πρὸς
 τὴν ἐργασίαν τῆς ἀρετῆς ἀναστῆναι. Ἔτι δὲ καὶ περὶ τοῦ
 δεῖν σκοπεῖν εἰ τὰ τῶν μακαρισμῶν τοῦ Χριστοῦ ἐν ἑαυτοῖς
- 5 ἔχομεν. Καὶ περὶ δακρύων καὶ κατανύξεως.

Λόγος Β'.

- Ἀδελφοί καὶ πατέρες, πᾶς ὅστις εὐρεῖν βούλεται τὸν
 Θεόν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν· καὶ τῆς ἰδίας μὴ φεισάσθω
 ψυχῆς, ἀλλ' ἔχθραν θήτω ἀναμέσον αὐτοῦ καὶ ἀναμέσον
 10 πάντων τῶν κατὰ σάρκα περιπατούντων. Μὴ ἐπιστραφήτω

- τινὸς τούτων τοῖς δῆθεν παρακλητικοῖς λόγοις καὶ μὴ καθίσῃ μετ' αὐτῶν ἐν καθέδρᾳ, μηδὲ ὁμιλεῖτω ὁμιλίας κακὰς, δι' ὧν ἡ ψυχὴ φαρμακεύεται καὶ ἀναγκάζεται τοῖς προτέροις ἐνδιατρίβειν πονηροῖς λογισμοῖς τε καὶ ἐνθυμή-
- 15 μασιν. "Ἀνθρώπε, φοβήθητι τὸ μετὰ ἀρχίστρου δέλεαρ καὶ ἀκουσόν μου καὶ μακρὰν γενοῦ ἐξ αὐτῶν. Μὴ πάλιν καταγάγῃς σεαυτοῦ τὴν ψυχὴν ἐν τῷ ᾄδῃ. Στήσον τὸν λογισμὸν σου καὶ μὴ πλανᾶσθαι αὐτὸν συγχωρῆς εἰς τὸ ἀκούειν τὰ μάταια. Μὴ ἐπιστραφῇς εἰς τὰ ὀπίσω, μὴ ὑκνήσῃς ἢ βαρυνθῇς
- 20 βαθυμῖα, μὴ δώσῃς ὑπνον σοῖς ὀφθαλμοῖς· μηδὲ γλυκάνῃς σὸν φάρυγγα· ἤδονῃ τινος βρώματος, μέχρις ἂν ἴδῃς τὸ δι' οὗ καὶ δι' ὃ ἐκλήθης καὶ πρὸς ὃ ἐπέιγῃ φθάσαι κατὰ σκοπὸν. Μὴ παραδέξῃ τὸν ὑποβάλλοντά σοι λογισμὸν·
- «Τί δεῖ σοι τοῦ πολλοῦ, φησί, κόπου καὶ τῆς ἀκαίρου
- 25 ταλαιπωρίας; Χρόνον ἤδη πεπλήρωκας καὶ δύο καὶ τρεῖς, καὶ οὐδὲν ἔγνως ὄφελος.» Μὴ, ἀδελφέ μου, μὴ ἐμπαγῇς τῇ παγίδι ταύτῃ, μηδὲ προδῶς τὴν σεαυτοῦ σωτηρίαν, ἀλλὰ χρῆσαι μᾶλλον εὐτονωτέρα σπουδῇ καὶ ἀνδρείᾳ εἰς τὴν ἐργασίαν τῶν ἀρετῶν, μὴ ἀπιστῶν τοῖς λόγοις καὶ
- 30 διδασκαλίαις τῶν κατὰ Θεὸν σου πατέρων. Θεὸς οὖν ἐν τῇ ψυχῇ σου ἀποθανεῖν πρῶτον ἢ ἀποστήναι τοῦ ζωηφόρου τούτου ζητήματος· εἰ γὰρ ἀδιστάκτως τοῦτο πεποίηκας ἐξ ἀρχῆς, οὐκ ἂν σε ὁ ἀγαθὸς ὑπερεῖδε Θεός, ἀλλ' ἔδωκεν ἂν σοι τοῦ ποθομένου σαφῶς τὴν ἀπόλαυσιν.
- 35 Τοιγαροῦν εἰ θέλεις ἐπιτυχεῖν ὧν ἐφίεσαι καὶ ποθεῖς, τῶν ἀγαθῶν λέγω τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐξ ἀνθρώπων γενέσθαι ἄγγελος ἐπίγειος, ἀγάπησον, ἀδελφέ, θλίψιν σώματος, ἄσπασαι κακοπάθειαν, τοὺς δὲ πειρασμούς οὕτω φίλησον ὥς μέλλοντάς σοι γενέσθαι προξένους παντὸς ἀγαθοῦ. Τί
- 40 ὠραιότερον, εἰπέ μοι, θλιβομένης ψυχῆς μετὰ γνώσεως ὅτι ὑπομένουσα τὴν πάντων μέλλει κληρονομήσαι χαρὰν; Τί ἀνδρειότερον συντετριμμένης καὶ τεταπεινωμένης καρδίας, ἢ τὰς φάλαγγας τῶν δαιμόνων ἀπονητὶ τρέπουσα εἰς τέλος ἀποδιώκει; Τί ἐνδοξότερον πτωχείας πνευματικῆς
- 45 τῆς προξένου τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἥς τί ἂν καὶ ἔσται ἀντάξιον ἢ νῦν ἢ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ μέλλοντι; Τὸ δὲ καὶ ἐαυτοῦ μὴ μεριμνᾶν ἐνεκὲν τινος τῶν γῆινων, ἀλλ' ὅλην ἔχειν τὴν διάνοιαν πρὸς Χριστόν, πόσων τοῦτο οἶει εἶναι προξένον ἀγαθῶν αἰωνίων, δοῆς τῆς ἀγγελικῆς κατα-
- 50 στάσεως; Τὸ δὲ καὶ πάντων ὁμοῦ τῶν προσκαίρων καταφρονεῖν καὶ αὐτῶν εἰπεῖν τῶν τοῦ σώματος ἀναγκαίων χρειῶν, ὥς μὴ φιλονεικεῖν ὑπὲρ τούτων μετὰ τινος διὰ τὸ

τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἀγάπην ἐν ἀταράχῃ ψυχῆς καταστήματι
 ἀμείωτον συντηρεῖν, ποίων τῶν ἀμοιβῶν, τίνων δὲ τῶν
 55 στεφάνων καὶ τῶν βραβείων οὐκ ἔστιν ἐπάξιον; Ὅντως
 ὑπὲρ φύσιν ἢ ἐντολὴ καὶ ὑπὲρ λόγον αἱ ἀμοιβαί, Χριστὸς τὰ
 πάντα ἀντὶ πάντων τούτοις γενήσεται. Χριστὸν δὲ ἀκούων
 μὴ τῇ τοῦ λόγου ἀπλότῃ καὶ τῇ βραχύτῃ τῆς λέξεως
 60 ὑπὲρ νοῦν καὶ διάνοιαν, τὸ ταύτης κράτος τὸ ἄφραστον,
 τὸ ἀμέτρητον ἔλεος, τὸν ἀκατάληπτον πλοῦτον, ὃ δαψιλῶς
 τε καὶ φιλοτίμως αὐτοῖς δίδωσι, καὶ ταῦτα τούτοις ἀντὶ
 πάντων ἀρκεῖ, ὥς δεξαμένοις αὐτὸν ἐκείνον ἐν ἑαυτοῖς,
 τὸν αἷτιον καὶ βραβευτὴν παντὸς ἀγαθοῦ· οὐδὲ γὰρ
 65 ἐπεθύμησέ τινος ἑτέρου ὃ αὐτὸν ἰδεῖν καὶ θεάσασθαι κατ-
 αξιωθεῖς, οὐδ' ὃ τῆς ἀγάπης ἐμπλεως γεγονώς τοῦ Θεοῦ
 ἄλλον τινὰ ἐπὶ γῆς ἀγαπῆσαι πλέον ἠνέσχετο.

Τοιγαρὸν σπουδάσωμεν, ἀγαπητοί μου ἀδελφοί, τὸν
 Χριστὸν εὐρεῖν καὶ ἰδεῖν αὐτόν, ὁποῖός ἐστι τὸ κάλλος καὶ
 70 τὴν τερπνότητα, ἐπεὶ καὶ πολλοὺς ὀρώμεν τῶν ἀνθρώπων
 δι' ἐπιθυμίαν προσκαίρων τινῶν κόπους καὶ πόνους πολλοὺς
 ὑπομένοντας καὶ μακρὰς ἀποδημίας ποιοιμένους, οὐ μόνον
 δὲ ἀλλὰ καὶ γυναικὸς καὶ τέκνων καὶ πάσης ἄλλης δόξης
 καὶ τρυφῆς καταφρονοῦντας καὶ μηδὲν ἕτερον τοῦ ἰδίου
 75 προτιμωμένους θελήματος, ὥστε μὴ ἀποτυχεῖν τοῦ ἰδίου
 σκοποῦ. Καὶ εἰ διὰ πρόσκαιρα καὶ φθαρτὰ τὸν ὅλον ἀγῶνα
 καὶ αὐτὴν τίθενται τὴν ψυχὴν τῶν ἀνθρώπων τινές, ἡμεῖς
 ὑπὲρ τοῦ Βασιλέως τῶν βασιλευόντων καὶ Κυρίου τῶν
 κυριευόντων καὶ κτίστου καὶ ἐξουσιαστοῦ τῶν ἀπάντων
 80 τὰς ψυχὰς ἡμῶν καὶ τὰ σώματα εἰς θάνατον οὐ προδώσωμεν;
 Καὶ ποῦ ἀπελευσόμεθα ἢ ποῦ φύγωμεν, ἀδελφοί, ἀπὸ
 προσώπου αὐτοῦ; Ἐὰν γὰρ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναβῶμεν,
 ἐκεῖ αὐτὸν ὄντα εὐρήσομεν· ἐὰν εἰς τὸν ἅδην κατέλθωμεν,
 κακεῖ πάρεστιν· ἐὰν εἰς τὰ ἔσχατα τῆς θαλάσσης, οὐ
 85 φευξόμεθα τὴν χεῖρα αὐτοῦ, ἀλλ' ἢ δεξιὰ αὐτοῦ κατάσχη
 τὰς ἡμετέρας ψυχὰς καὶ τὰ σώματα. Μὴ δυνάμενοι οὖν
 ἀνθίστασθαι, ἀδελφοί, ἢ φυγεῖν ἀπὸ προσώπου Κυρίου,
 δεῦτε καὶ δώμεν ἑαυτοὺς δούλους τῷ δι' ἡμᾶς δούλου
 μορφῇ ἐνδυσασμένῳ Κυρίῳ Θεῷ καὶ ἀποθανόντι ὑπὲρ
 90 ἡμῶν, δεῦτε καὶ ταπεινωθῶμεν ὑπὸ τὴν κραταίαν χεῖρα
 αὐτοῦ, τὴν βλύζουσαν πᾶσι ζωὴν τὴν αἰώνιον καὶ τοῖς
 ζητοῦσι μεταδιδούσαν αὐτὴν πλουσίως διὰ τοῦ Πνεύματος.
 Ὡς ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, πόσης ὁδύνης καὶ λύπης ἡ
 ψυχὴ μου πεπλήρωται, ὅταν ἐγὼ μὲν ἐξείπειν βουληθῶ

- 95 τῆς χειρὸς τοῦ Θεοῦ τὰ θαυμάσια καὶ τὸ ἄφραστον κάλλος αὐτῆς, ὡς ἂν εἰδῆτε καὶ μάθητε τὴν μεγαλωσύνην αὐτῆς καὶ λαβεῖν αὐτὸν ἐν ἑαυτοῖς ἐκζητήσητε, οὐχ ὁρῶ δέ τινας ἐξ ὑμῶν μετὰ πόθου καὶ θερμῆς τοῖς λεγομένοις προσέχοντας ἢ ἐπιεμένους τοιαύτης δόξης ἐπαπολαῦσαι. Διὰ τοῦτο καὶ
- 100 μένω παντάπασιν ἄφωνος, εἰπεῖν ἢ ἐξηγήσασθαι τινι τὴν τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν δόξαν, ἣν τοῖς ἐξ ὅλης ζητοῦσι ψυχῆς χαρίζεται, μηδὲν δυνάμενος. Ἄλλ' ὦ τῆς ἐμῆς ἐκπλήξεως καὶ τῆς μεγαλωσύνης τῶν τοῦ Θεοῦ δωρεῶν, ὅτι τὰ σοφὰ τοῦ κόσμου καὶ τὰ ἰσχυρὰ καὶ τὰ πλούσια
- 105 λιπῶν, τὰ ἀσθενῆ τοῦτου καὶ τὰ μωρὰ καὶ πτωχὰ ἐξελέξατο διὰ πολλὴν καὶ ἄφατον ἀγαθότητα. Καὶ τίς ἱκανὸς ὑπὲρ μόνου τοῦτου ἀξίως εὐχαριστῆσαι; Ἄνθρωποι μὲν γὰρ ἅπαντες σχεδὸν τοὺς ἀσθενεῖς καὶ πτωχοὺς ὥσπερ ἀποδεδυόσονται καὶ βασιλεὺς ἐπίγειος τούτους ὁρᾶν οὐκ ἀνέχεται,
- 110 οἱ ἄρχοντες ἀποστρέφονται, ὑπερορῶσιν οἱ πλούσιοι καὶ ὡς οὐδὲν ὄντας αὐτοὺς καθυπαντῶντες παρέρχονται, καὶ τὸ συναναστρέφεσθαι τοῦτοις οὐδεὶς ἡγείται μακάριον· ὁ δὲ Θεός, ὁ ὑπὸ μυρίων καὶ ἀναριθμήτων δυνάμεων λειτουργούμενος, ὁ πάντα φέρων τῷ ῥήματι τῆς δυνάμεως
- 115 αὐτοῦ, ὁ ἔχων ἄστεκτον τοῖς πᾶσι τὴν μεγαλοπρέπειαν αὐτοῦ, οὐ παρητήσατο γενέσθαι καὶ πατήρ καὶ φίλος καὶ ἀδελφὸς τῶν ἀπερριμμένων τούτων, ἀλλὰ καὶ σαρκωθῆναι ἠθέλησεν, ἵνα ὅμοιος ἡμῖν κατὰ πάντα χωρὶς ἁμαρτίας χρηματίσῃ καὶ κοινωνοὺς ἡμᾶς τῆς δόξης αὐτοῦ καὶ τῆς
- 120 βασιλείας ποιήσῃται. Βαβαὶ τοῦ πλούτου τῆς πολλῆς αὐτοῦ ἀγαθότητος! Βαβαὶ τῆς ἀπάτου συγκαταβάσεως τοῦ Δεσπότου ἡμῶν καὶ Θεοῦ!

- Τί οὐ προστρέχομεν, ἀδελφοί, τῷ οὕτως ἡμᾶς ἀγαπήσαντι εὐσπλαγχνῶ Θεῷ; Τί τὰς ψυχὰς ἡμῶν εἰς θάνατον
- 125 οὐ προδίδομεν ὑπὲρ τοῦ δι' ἡμᾶς ἀποθανόντος Χριστοῦ καὶ Θεοῦ; Τί δὲ δειλοὶ ἐσμεν καὶ τὴν ἐκ τοῦ σώματος δειλαινόμεθα ἔξοδον; Μὴ γὰρ ἄθης μέλλει λαμβάνειν ἢ κατέχειν τὰς ψυχὰς τῶν εἰς Χριστὸν ἠλπικόντων; Μὴ γὰρ θάνατος ἐξουσιάζει τῶν ἐσφραγισμένων ψυχῶν τῇ χάριτι τοῦ
- 130 Παναγίου Πνεύματος καὶ τῷ αἵματι τοῦ Χριστοῦ; Μὴ ἀντιβλέψαι τολμᾷ ὁ νοητὸς λύκος τῇ τοῦ ἀρχιποίμενος Χριστοῦ σφραγίδι, ἣ σφραγίζει τὰ ἴδια πρόβατα; οὐμενοῦν, ἀδελφοί πιστοὶ καὶ θεόφρονες. Ὅσοι τοίνυν ἀσφράγιστοι, δρόμετε· ὅσοι ἀσημεῖωτοι, σπεύσατε τῷ σημείῳ σημειωθῆ-
- 135 ναι τοῦ Πνεύματος. Τίς δὲ ἐστὶν ὁ ἀσφράγιστος; ὁ δειλαινόμενος θάνατον. Τίς ὁ ἀσημεῖωτος; ὁ μὴ ἀκριβῶς

- τὸ εἶδος τῆς σφραγίδος γινώσκων· ὁ γὰρ τὸ θεῖον καταμαθὼν ἐκτύπων, θαρρήσας τῇ πίστει ἐλπίδα ἀκαταίσχυντον κέκτηται. Ζητήσωμεν τοιγαροῦν τὸν Χριστόν, ὃν διὰ τοῦ
- 140 θείου βαπτίσματος ἐνδυθέντες, διὰ τῶν πονηρῶν ἐξεδύθημεν πράξεων, ἐπειδὴ ἀναισθήτως ἀγιασθέντες ἐτι νήπιοι ὄντες καὶ ταῖς φρεσὶ καὶ τῇ ἡλικίᾳ, ἑαυτοὺς ἐμολύναμεν ἐν νεότητι, ἵνα μὴ λέγω ὅτι καθ' ἑκάστην τῇ τῶν ἐντολῶν παραβάσει μολύνομεν τὰς ψυχὰς ἡμῶν καὶ τὰ σώματα. Διὰ τοῦτο οὐ
- 145 πάλιν ἑαυτοὺς διὰ τῆς σωτηρίου μετανοίας ἀνακαλεσώμεθα πάντα ποιοῦντες καὶ πράττοντες ὅσα Χριστῷ ὑπάρχει εὐάρεστα, ἵνα καὶ παρ' αὐτοῦ σφραγισθέντες τοῦ λοιποῦ ἄφοβοι βιωσώμεθα· οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ ἐκ χειρὸς αὐτοῦ λάβωμεν ἔλεος καὶ ἄξιοι γενέσθαι ἀξιοθῶμεν τῆς γνώσεως
- 150 τῶν μυστηρίων Χριστοῦ, γνώσεως δὲ λέγω οὐ τῆς ἐν λόγῳ μόνῳ καὶ ἀκοῇ παραδιδομένης, ἀλλὰ τῆς ἐργῶ καὶ πράξει θεωρουμένης. Πῶς οὖν ἐργῶ καὶ πράξει ἡ γνώσις ἐν ἡμῖν θεωρεῖται τῶν μυστηρίων Χριστοῦ; πρόσεχε.
- Ἄρα Χριστὸς ἡμῶν καὶ Θεὸς οὗτος διαρρήδην βοᾷ καθ'
- 155 ἑκάστην διὰ τοῦ εὐαγγελίου αὐτοῦ· «Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.» Τοῦτο τοίνυν ἡμεῖς ἀκούοντες σκοπεῖν ὀφείλομεν καὶ ἑαυτοὺς ἀκριβῶς ἐξετάζειν, εἰ τοιοῦτοι ἀληθῶς πτωχοὶ ἐσμεν, ὥστε καὶ ἡμετέραν εἶναι τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν
- 160 τοσοῦτον, ὥς βεβαίαν ἐν αἰσθήσει ψυχῆς τὴν κτῆσιν ἔχειν αὐτῆς, καὶ ἐπὶ τοσοῦτον κατέχειν αὐτῆς τὸν πλοῦτον, ὥς ἐντὸς αὐτῆς ἀδιστάκτως ὑπάρχειν αἰσθάνεσθαι καὶ τοῖς ἐκεῖσε καλοῖς ἐντρυφῶντας εὐφραίνεσθαι. Ἐντὸς γὰρ ἡμῶν εἶναι ταύτην· ὁ αὐτὸς ἀπεφήνατο Κύριος· σημεῖα δὲ καὶ
- 165 ἀπόδειξις τοῦ ταύτης ἐντὸς εἶναι τινα, τὸ μὴδὲν ἐπιθυμεῖν τὸν τοιοῦτον τῶν ὀρωμένων καὶ φθειρομένων, λέγω δὴ τῶν πραγμάτων καὶ τῶν τερπνῶν τοῦ κόσμου τούτου, μὴ πλοῦτου, μὴ δόξης, μὴ τρυφῆς, μὴ ἄλλης βιωτικῆς ἢ σωματικῆς ἀπολαύσεως, ἀλλ' οὕτως ἀπέχεσθαι ἐκ τούτων ἀπάντων
- 170 καὶ οὕτω πρὸς ταῦτα ἀηδῶς διακεῖσθαι κατὰ ψυχὴν καὶ προαίρεσιν, ὅσον οἱ ἐν ἐξουσίᾳ καὶ βασιλικῇ τιμῇ διαπρέποντες πρὸς τοὺς ἐπὶ σκηνῆς πορνικῆς διατρίβοντας διάκεινται καὶ ὅσον οἱ καθαρὰ περιβεβλημένοι ἱμάτια καὶ μύροις εὐώδεσι ἐπιχιρῶμενοι τὴν δυσωδίαν καὶ τὸν βόρβορον
- 175 ἀποστρέφονται. Ὁ γὰρ πρὸς ἐν τι τούτων τῶν ὀρωμένων ἐπιστροφόμενος, τὴν βασιλείαν ἐκείνην τῶν οὐρανῶν οὔτε εἶδεν οὔτε ὠσφράνθη οὔτε ἐγεύσατο αὐτῆς τῆς θυμηδίας τε καὶ γλυκύτητος.

Καὶ πάλιν · « Μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρα-
 180 κληθήσονται . » Ἴδωμεν οὖν αὐτοὺς ἐξετάσωμεν,
 εἰ ἄρα ἔχομεν τὸ πένθος ἐν ἑαυτοῖς καὶ ποῖαν λέγει παρά-
 κλησιν τὴν ἐπακολουθοῦσαν τῷ πένθει. Πρῶτον μὲν γὰρ
 εἶρηκε τοὺς τῷ πνεύματι πτωχοὺς εἶναι μακαρίους, ὡς
 αὐτῶν οὕσης τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Οἱ δὲ πτωχοὶ τῷ
 185 πνεύματι οὐδεμίαν, ὡς εἴρηται, πρὸς τὰ παρόντα προσπάθειαν
 ἔχουσιν, οὔτε τὸν λογισμὸν πρὸς αὐτὰ ἐμπαθῶς συνδυάζονται,
 κἀν ψυχῇ ἡδυνόμενον. Πῶς οὖν πενθήσει καὶ διατί ὁ τὸν
 κόσμον ἅπαντα βδελυξάμενος καὶ ἐπὶ πλεῖον τῇ διαθέσει
 τοῦ λογισμοῦ μακρυνοεῖς ἐξ αὐτοῦ ἢ ὅσον προσεγγίζει τῷ
 190 σώματι ; Ὁ μὴ πρὸς τι τῶν ὁρωμένων ἔχων τὴν ἐπιθυμίαν
 ὑπὲρ τίνος ἄρα λυπηθήσεται ἢ χαρήσεται καὶ πῶς πενήσει
 τὴν βασιλείαν ἔχων τῶν οὐρανῶν καὶ ταύτῃ καθ' ἐκάστην
 ἐνευφραίνόμενος, — ὅτι τοὺς πενθοῦντας εἶπε τὴν παράκλησιν
 δέχεσθαι ; Ἀλλὰ προσέχετε, παρακαλῶ, τοῖς λεγομένοις καὶ
 195 γινώσcesθαι τὴν γνῶσιν καὶ τὸν λόγον τοῦ λεγομένου.

Ὁ πιστὸς ἄνθρωπος, ὁ ταῖς ἐντολαῖς τοῦ Θεοῦ δεῖ μετὰ
 ἀκριβείας προσέχων, ὅταν πάντα τὰ τῶν θείων ἐντολῶν
 ποιήσῃ καὶ πρὸς τὸ ὕψος τούτων ἤγουν πρὸς τὴν ἁμωμον
 πολιτείαν καὶ καθαρότητα τὴν ἑαυτοῦ διάνοιαν ἐμβατεύσῃ,
 200 τότε ἀνερευνῶν τὰ ἑαυτοῦ μέτρα, ἀσθενῇ ἑαυτὸν εὐρήσει καὶ
 πρὸς τὸ ὕψος ἐκεῖνο τῶν ἐντολῶν μὴ ἰσχύοντα ἀφικέσθαι,
 ἀλλὰ καὶ πτωχὸν ἴαν ἦται ἀνάξιον εἰς ὑποδοχὴν τοῦ Θεοῦ
 καὶ εὐχαριστίαν καὶ δόξαν, ὡς μήπω μὴδὲν κεκτημένον
 ἴδιον ἀγαθόν · ὁ δὲ ταῦτα δι' ἑαυτὸν ἐν αἰσθήσει ψυχῆς
 205 λογιζόμενος πενήσει πάντως πένθος τὸ ὄντως μακαριώ-
 τατον, ὃ καὶ τὴν παράκλησιν δέχεται καὶ πραεῖαν τὴν ψυχὴν
 ἀπεργάζεται.

Ἀρραδὼν γὰρ ἐστὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἢ ἐκ τοῦ
 πένθους ἐγγινομένη παράκλησις. Πίστις μὲν γὰρ ἐστὶν
 210 ἐλπιζομένων ὑπόστασις κατὰ τὸν ἀπόστολον, παράκλησις
 δὲ ἢ ἐκ τῆς ἐλλάμψεως τοῦ Πνεύματος γινομένη ἐν ταῖς
 πενθοῦσαις ψυχαῖς ἐπιδημία Θεοῦ, ταπεινοφροσύνην ταύταις
 βραβεύουσα, ἥτις καὶ σπόρος καὶ τάλαντον ὀνομάζεται ·
 αὐξανόμενη γὰρ καὶ πολυπλασιαζομένη ἐν ταῖς τῶν ἀγωνι-
 215 ζομένων ψυχαῖς ἐν τριάκοντα καὶ ἐν ἐξήκοντα καὶ ἐν ἑκατὸν,
 καρποφορεῖ τῷ Θεῷ καρπὸν ἅγιον τῶν χαρισμάτων τοῦ
 Πνεύματος. Ὅπου γὰρ ταπεινώσεις ἀψευδής, ἐκεῖ καὶ
 ταπεινοφροσύνης βυθός · καὶ ὅπου ταπεινοφροσύνη, ἐκεῖ
 καὶ ἐλλάμψεις τοῦ Πνεύματος. Ὅπου δὲ αἱ ἐλλάμψεις τοῦ

220 Πνεύματος, ἐκεῖ φωτοχυσία Θεοῦ καὶ Θεὸς ἐν σοφίᾳ καὶ γνῶσει τῶν μυστηρίων αὐτοῦ. Ἐνθα δὲ ταῦτα, ἐκεῖ βασιλεία οὐρανῶν καὶ βασιλείας ἐπίγνωσις καὶ οἱ ἀποκεκρυμμένοι θησαυροὶ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, ἐν οἷς καὶ ἡ φανέρωσις ἐστὶ τῆς πτωχείας τῆς πνευματικῆς. Ὅπου δὲ
225 πτωχείας πνευματικῆς αἰσθήσις, ἐκεῖ καὶ τὸ χαρμόσυνον πένθος, ἐκεῖ καὶ τὰ ἀενάως ῥέοντα δάκρυα, τὰ τὴν φιλοῦσαν ταῦτα ψυχὴν ἐκκαθαίροντα καὶ τελείως αὐτὴν ἀπεργαζόμενα φωτεινοτάτην.

Διὰ τούτων οὖν ἀνανεύουσα ἡ ψυχὴ καὶ τὸν ἑαυτῆς
230 Δεσπότην ἐπιγινώσκουσα, τὰς λοιπὰς ἀρετὰς ἀρχεται σπουδαίως καρποφορεῖν ἑαυτῇ καὶ Χριστῷ. Καὶ εἰκότως. Καταρδευομένη γὰρ ἀεὶ καὶ παινομένη τοῖς δάκρυσι καὶ τὸ θυμικὸν ἑαυτῆς ὅλως ἀποσθεννύουσα, πραεῖα μὲν καὶ ἀκίνητος ὅλη πρὸς ὁργὴν γίνεται, ἐπιθυμεῖ δὲ καὶ ὀρέγεται
235 πεινῶσα ὁμοῦ καὶ διψῶσα τὰ τοῦ Θεοῦ μαθεῖν δικαιώματα. Ἐν τούτοις δὲ καὶ ἐλεήμων καὶ συμπαθὴς γίνεται, ὡς ἐκ πάντων τούτων καθαρὰν ἀποτελεῖσθαι τὴν καρδίαν αὐτῆς καὶ ταύτην ἐν ὁπτασίᾳ Θεοῦ γίνεσθαι καὶ ὁρᾶν καθαρῶς τὴν δόξαν αὐτοῦ ὡς ἡ ὑπόσχεσις. Οἱ γοῦν τοιαύτας κτησάμενοι
240 τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς εἰρηνοποιοὶ εἰσιν ἐν ἀληθείᾳ καὶ υἱοὶ Ὑψίστου κατονομάζονται, οἱ καθαρῶς καὶ τὸν ἴδιον Πατέρα καὶ Δεσπότην ἐπιγινώσκουσι καὶ ἐξ ὅλης ψυχῆς ἀγαπῶσιν αὐτόν, πάντα δηλαδὴ πόνον καὶ πᾶσαν θλίψιν δι' αὐτὸν ὑπομένοντες, ὕβριζόμενοι, λοιδορούμενοι, στενοχωρούμενοι
245 ἕνεκεν τῆς δικαίας αὐτοῦ ἐντολῆς ἣν καὶ τηρεῖν ἡμῖν ἐνετείλατο, ὀνειδιζόμενοί τε καὶ διωκόμενοι καὶ πᾶν πονηρὸν ῥῆμα ψευδῶς λεγόμενον κατ' αὐτῶν ἕνεκεν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ μετὰ χαρᾶς ὑπομένοντες, ἀγαλλόμενοι ὅτι ὅλως ἡξιώθησαν ὑπὲρ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ ἐξ ἀνθρώπων
250 ἀτιμασθῆναι.

Καταμάθετε, ἀδελφοί, τῆς σφραγίδος Χριστοῦ τὸ ἀληθὲς ἐκτύπωμα. Ἐπίγνωτε, οἱ πιστοί, τοῦ χαρακτῆρος τὰ ἰδιώματα. Μία σφραγὶς ἀληθῶς ἡ ἑλλαμψὶς ὑπάρχει τοῦ Πνεύματος, εἰ καὶ πολλὰ τῶν ἐνεργειῶν αὐτῆς αἱ ἰδέαι καὶ
255 πολλὰ τῶν ἀρετῶν αὐτῆς τὰ γνωρίσματα, ὧν πρῶτον καὶ ἀναγκαιότερόν ἐστιν ἡ ταπείνωσις, ὡς ἀρχὴ καὶ θεμέλιος — « Ἐπὶ τίνα γάρ, φησὶν, ἐπιθλέψω, ἄλλ' ἢ ἐπὶ τὸν πρᾶον καὶ ἡσύχιον καὶ τρέμοντά μου τοὺς λόγους » —, δεύτερον τὸ πένθος καὶ ἡ τῶν δακρύων πηγὴ, περὶ ὧν θέλω λέγειν
260 πολλὰ καὶ ἀπορῶ λόγων, δι' ὧν ἐκφράσαι τὰ περὶ τούτων προήρημαι· θαῦμα γὰρ ἀνεκκλήτητον, ὅτι διὰ τῶν ὀφθαλ-

μῶν αἰσθητῶν βλέοντα τὴν ψυχὴν νοερώς τοῦ βορβόρου
 τῶν ἀμαρτημάτων ἐκπλύνουσι καὶ εἰς γῆν πίπτοντα τοὺς
 δαίμονας φλέγουσι καὶ καταράσσουσι καὶ τὴν ψυχὴν ἐλευ-
 265 θέραν ἐργάζονται τῶν ἀοράτων τῆς ἀμαρτίας δεσμῶν. Ἰὼ
 δάκρυα, τὰ ἐκ θείας ἐλλάμπειως βλύζοντα καὶ αὐτὸν τὸν
 οὐρανὸν διανοίγοντα καὶ προξενούντά μοι θεῖαν παράκλησιν.
 Πάλιν γὰρ καὶ πολλάκις ὑφ' ἡδονῆς καὶ πόθου τὰ αὐτὰ
 φθέγγομαι. Ὅπου δακρύων πληθὺς, ἀδελφοί, μετὰ γνώσεως
 270 ἀληθοῦς, ἐκεῖ καὶ θείου φωτὸς αὐγασίς. Ὅπου δὲ φωτὸς
 αὐγῇ, πάντων ἐκεῖ τῶν καλῶν χορηγία καὶ ἡ σφραγὶς τοῦ
 Πνεύματος τοῦ Ἁγίου ἐμπεφυτευμένη ἐν τῇ καρδίᾳ, ἐξ
 οὗ καὶ πάντες οἱ καρποὶ τῆς ζωῆς· ἐντεῦθεν πραότης
 καρποφορεῖται Χριστῷ, εἰρήνη, ἐλεημοσύνη, συμπάθεια,
 275 χρηστότης, ἀγαθωσύνη, πίστις, ἐγκράτεια, ἐντεῦθεν τὸ
 ἀγαπᾶν τοὺς ἐχθροὺς καὶ ὑπὲρ αὐτῶν εὐχεσθαι, τὸ χαίρειν
 ἐν τοῖς πειρασμοῖς, τὸ ἐγκαυχᾶσθαι ἐν ταῖς θλίψεσι, τὸ
 τὰ ἄλλότρια πταίσματα ὡς ἴδια λογίζεσθαι τε καὶ κλαίειν,
 τὸ τὴν ψυχὴν τιθεῖν ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν προθύμως εἰς
 280 θάνατον.

Τοιγαροῦν ἴδωμεν, ἀδελφοί, καὶ ἀκριβῶς ἑαυτοὺς ἐξετά-
 σωμεν καὶ καταμάθωμεν τὰς ψυχὰς ἡμῶν, εἰ ἐν ἡμῖν ἐστὶν
 αὕτη ἡ σφραγὶς. Ἐπιγνωσώμεθα εἰ ἐν ἡμῖν ὁ Χριστὸς
 ἐστὶν, ἐκ τῶν εἰρημένων σημείων. Ἀκούσατε, παρακαλῶ,
 285 χριστιανοὶ ἀδελφοί, καὶ ἀνανήψατε καὶ σκοπήσατε εἰ τὸ
 φῶς ἐλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, εἰ φῶς ἐθεάσασθε
 τὸ μέγα τῆς ἐπιγνώσεως, εἰ ἐπεσκέψατο ἡμᾶς ἀνατολὴ ἐξ
 ὕψους ἐπιφαίνουσα ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένους
 ἡμῖν, καὶ δόξαν μετ' εὐχαριστίας τῷ δωρησαμένῳ ταύτῃ
 290 ἡμῖν ἀγαθῷ Δεσπότη διηνεκῶς ἀναπέμπωμεν καὶ ἀγωνισώ-
 μεθα τὸ θεῖον πῦρ διὰ τῆς τῶν ἐντολῶν ἐργασίας ἐν ἑαυτοῖς
 θρέψαι περισσοτέρως, δι' οὗ τὸ θεῖον φῶς ἐπὶ πλεῖον φαίνειν
 καὶ μεγαλύνεσθαι εἴωθεν. Εἰ δὲ οὕτω τὸν Χριστὸν ἢ τὴν
 ἐκείνου σφραγίδα ἐλάβομεν καὶ τὰ προειρημένα σημεία ἐν
 295 ἡμῖν αὐτοῖς οὐ γνωρίζομεν, ἀλλὰ τοῦναντίον μᾶλλον ἐν ἡμῖν
 ὁ κόσμος ὁ δόλιος ζῇ καὶ ἡμεῖς ἐν αὐτῷ δυστυχῶς ζῶμεν
 μέγα τι εἶναι τὰ πρόσκαιρα ἡγούμενοι καὶ καταπίπτομεν ἐν
 ταῖς θλίψεσι καὶ ἐπὶ ταῖς ζημίαις δακνόμεθα καὶ τῇ τρυφῇ
 καὶ τῷ πλούτῳ ἐνευφραινόμεθα, φεῦ τῆς ζημίας, φεῦ τῆς
 300 ἀγνοίας καὶ τῆς σκοτώσεως, φεῦ τῆς ταλαιπωρίας καὶ τῆς
 ἀναισθησίας ἡμῶν, ὑφ' ὧν κρατούμεθα καὶ ὑφ' ὧν εἰς τὰ
 γῆινα κατασπώμεθα. Ὅντως ἐλεεινοὶ καὶ πανάθλιοι καὶ
 αὐτῆς τῆς αἰωνίου ζωῆς καὶ τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας

ἀλλότριοι ἐσμεν, μηκέτι ἐν ἑαυτοῖς κτησάμενοι τὸν Χριστόν,
 305 ἀλλὰ καὶ τὸν κόσμον ζῶντα ἐν ἑαυτοῖς ἔχοντες ὡς ἐν αὐτῷ
 ζῶντες, καὶ φρονούντες τὰ γήινα. Ὁ δὲ οὕτως ἔχων
 ἐχθρὸς ἐστὶν ἀντικρυς τοῦ Θεοῦ· ἐχθρὰ γάρ ἐστιν εἰς Θεὸν
 ἢ τοῦ κόσμου προσπάθεια, καθὼς φησὶν ὁ θεὸς ἀπόστολος·
 « Μὴ ἀγαπᾶτε τὸν κόσμον, μηδὲ τὰ ἐν κόσμῳ », ὅτι οὐδεὶς
 310 δύναται Θεῷ δουλεῦν καὶ κατὰ ἄνθρωπον ζῆν, ἐπειδὴ
 πάντα τὰ τοῦ κόσμου ἐμπόδια εἰσι τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης
 καὶ εὐαρεστήσεως.

Τίς γάρ, ἀγαπῶν τὴν δόξαν καὶ τὴν παρὰ ἀνθρώπων
 τιμὴν, ἔσχατον πάντων καὶ εὐτελέστερον ἔξει ποτὲ ἑαυτὸν
 315 καὶ ταπεινὸς τῷ πνεύματι ἢ τὴν καρδίαν συντετριμμένος
 γενήσεται ἢ πενήθῃσιν ποτε κἂν ὁλως δυνήσεται; Τίς δέ,
 πλοῦτον ἀγαπῶν φιλαργυρία τε καὶ φιλοκτημοσύνη κρατού-
 μενος, ἐλεῆμων γενήται καὶ συμπαθὴς καὶ οὐχὶ παντὸς
 θηρίου ἀγριώτερος ἐστὶ καὶ ἀπηνέστερος; Τίς κενοδοξία
 320 κρατούμενος καὶ οἴησιν κατεχόμενος, φθόνου ποτὲ ἢ
 βασκανίας ἀπαλλαγῇσεται; Ὁ δὲ καὶ πρὸς τὰ τῆς σαρκὸς
 πάθη καμπτόμενος καὶ τῷ βορβόρῳ τῶν ἡδονῶν καλινδού-
 μενος, πότε καθαρὸς ἄρα τῇ καρδίᾳ γενήσεται ἢ πότε καὶ
 πῶς τὸν Θεὸν τὸν δημιουργήσαντα αὐτὸν ὄψεται; Εἰρηνο-
 325 ποῖος δὲ πῶς ἐστὶ ὁ ἀπαλλοτριώσας ἑαυτὸν τοῦ Θεοῦ
 καὶ μὴ ἀκούων τοῦ λέγοντος· « Ὑπὲρ Χριστοῦ πρεσβεύομεν,
 ὡς τοῦ Θεοῦ παρακαλοῦντος δι' ἡμῶν· καταλλάγητε τῷ
 Θεῷ »; Πᾶς γάρ ὁ διὰ τῆς τῶν ἐντολῶν παραβάσεως
 ἀνθιστάμενος καὶ πολεμῶν τῷ Θεῷ, οὗτος κἂν εἰρηνεύειν
 330 ἅπαντας πρὸς ἀλλήλους ποιῇ ἐχθρὸς ἐστὶ τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ
 οὐδὲ αὐτοῦς, οὓς εἰρηνεύειν πρὸς ἀλλήλους ποιεῖ, ὡς ἀρέσκει
 τῷ Θεῷ ποιεῖ τοῦτο. Ἐχθρὸς γὰρ αὐτὸς πρῶτος ὢν ἑαυτοῦ
 καὶ τοῦ Θεοῦ, ἐχθροὶ καθεστήκασιν αὐτοῦ καὶ οἱ διὰ τῶν
 τοιούτων εἰρηνεύοντες. Οὐ γὰρ ἐπίσταται πάντως ὁ ἐχθρῶδῶς
 336 πρὸς τινὰ διακείμενος, τὰ τῷ ἐχθρῷ δοκοῦντα καὶ ἀρεστὰ
 ἑτέροις συμβουλεύειν ὀρθῶς καὶ τὰ ἐκείνου διδάσκειν αὐτοῦς
 ποιεῖν θελήματα, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸ τοῦτο, τὸ ἀποκεχωρισμένως
 διάγειν ἐξ αὐτοῦ, ἄγνοίαν ἐμποιεῖ τῶν ἐκείνου καταθυμίων,
 οὐ μὴν ἀλλὰ καί, διὰ τὸ ἐμπαθῶς καὶ ἀπεχθῶς διακείσθαι
 340 πρὸς αὐτὸν μελέτην τε ἀένναον ἔχειν ἐναντίως τῶν
 ἐκείνου θελημάτων πορεύεσθαι, ἐθισμόν τινα ποιεῖ τοῦ — εἰ
 καὶ ποτε θελήσει οὗτος ἑτέροις λαλῆσαι τὰ πρὸς θεραπείαν
 ἐκείνου τελούμενα — μὴ εὐκόλως δύνασθαι. Καὶ εἰκότως.
 Ψυχὴ γὰρ ἀφώτιστος, ὑπὸ τῶν παθῶν καὶ μάλιστα ὑπὸ

- 345 τοῦ φθόνου κρατηθεῖσα καὶ φθονεῖν τινι μελετήσασα, οὐδὲ
 ἑτέρου τινὸς ὑπερλαλοῦντος τοῦ φθονουμένου ἀκοῦσαι ἀνέ-
 χεται, μὴ ὅτι γε πρὸς θεραπείαν ἐκείνου καὶ διαπραΰξει τι
 ἢ καὶ ὅλως εἰπεῖν. Φύσεως γὰρ ἰσχύϊ λαμβάνει παλαιωθὲν
 πάθος καὶ κακοῦ μελέτη χρονίσασα εἰς ψυχὴν, ὥς μὴ
 350 δύνασθαι τοῦτο ἐξιαθῆναι ποτε. Ἐκ γὰρ φωτὸς σκότος
 γίνονται οἱ τοιοῦτοι καὶ, ἐξ ἀγαθότητος εἰς πονηρίαν μετα-
 πίπτοντες, νοσοῦσιν ἀνίατα.
- Ὁ δὲ γε Θεὸς συγκραθεὶς διὰ πίστεως καὶ ἐπιγνοῦς αὐτὸν
 διὰ πράξεως, καὶ βλέπειν αὐτὸν πάντως διὰ θεωρίας ἤξιλwται.
- 355 Βλέπει δὲ ἃ μὴ γράφειν ἰσχύω. Ὁρᾷ γὰρ ξένα τινὰ θεάματα
 ὁ νοῦς καὶ ὅλος φωτίζεται καὶ φωτοειδὴς γίνεται, νοεῖν δὲ
 ἢ λαλεῖν ταῦτα οὐκ ἰσχύει. Αὐτὸς μὲν γὰρ ὁ νοῦς φῶς ἐστὶ
 καὶ βλέπει τὰ πάντα φῶς, καὶ τὸ φῶς ζῶν ἐστὶ καὶ ζῶν
 τῷ ὁρῶντι παρέχει. Βλέπει ἑαυτὸν καθόλου τῷ φωτὶ
 360 ἡνωμένον, καὶ ὁρῶν συστέλλεται καὶ ἔστιν ὡς ἦν. Κατανοεῖ
 τὸ φῶς ἐν τῇ ψυχῇ καὶ ἐξίσταται, καὶ ἐξιστάμενος βλέπει
 τοῦτο μακρὰν, στραφεὶς δὲ μέσον πάλιν εὐρίσκεται τοῦ
 φωτός. Καὶ οὕτως τί εἴπη ἢ τί ἐν τῷ ὁρωμένῳ κατανοήσῃ,
 ὅλως ἀπορεῖ καὶ λόγων καὶ νοημάτων.
- 365 Τίς οὖν ἀκοῶν ταῦτα δὴ τὰ μυστήρια οὐ θαυμάσει καὶ
 θαυμάσας προσδράμῃ Χριστῷ; Τίς Θεοῦ τερατουργίας μὴ
 ποθήσῃ ἰδεῖν καὶ ἀγαπήσῃ τὸν δωρεὰν διδόντα τὰ δῶρα
 ταῦτα καὶ ξένα χαρίσματα; Ὅντως κρεῖττον οὐδὲν, ἀδελφοί,
 ἐν τῷ κόσμῳ ὥς τὸ μηδὲν ἔχειν τοῦ κόσμου, μηδὲ θέλειν τι
 370 πλεον τῆς ἀναγκαίας χρείας τοῦ σώματος. Χρείαν δὲ
 ἀναγκαίαν ταύτην οἶδεν ὁ λόγος, ἄρτον καὶ ὕδωρ, ἱμάτιον
 καὶ σκέπη, κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον· «Ἐχοντες διατροφὰς
 καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθησόμεθα.» Εἰ δὲ καὶ
 πλεον τι τούτων χρῆζομεν, πάντως ἐκεῖνος παρέξει ἡμῖν,
 375 ἐλπίζουσιν εἰς αὐτὸν καὶ πιστεύουσιν, ὁ τὰ μείζω χάριτας
 καὶ ἐμπιπλῶν πᾶν ζῶν εὐδοκίας. Μόνον καταλειψόμεν τὰ
 ἄλλα πάντα τῆς προσκαίρου ζωῆς, δόξαν φημί τὴν κενήν,
 τὸν φθόνον, τὴν εἰς ἀλλήλους ἔριν, τὸν δόλον, τὸν γογγυσμόν,
 τὴν ἐρίθειαν καὶ πάντα ὅσα τῷ Θεῷ ἀποτρόπαια καὶ εἰς
 380 κίνδυνον φέρει ψυχῆς. Ποθήσωμεν δὲ ἐκ ψυχῆς ἃ κελεύει
 Θεὸς ἡμῖν κατασπάζεσθαι, πτωχείαν πνευματικὴν, ἣν
 καλεῖ ὁ λόγος ταπεινώσιν, πένθος ἀένναον ἐν νυκτὶ καὶ
 ἡμέρᾳ, ἐξ οὗ πηγάζεται ἡ χαρὰ τῆς ψυχῆς καὶ ἡ παράκλησις
 καθ' ὥραν τοῖς ἀγαπῶσι τὸν Θεόν. Ἐκ τούτου γὰρ πᾶσι
 385 τοῖς ἀγωνιζομένοις ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἡ πραδότης κατορθοῦται,
 πεινώσι καὶ διψῶσι τὴν δικαιοσύνην καὶ ζητοῦσιν αἰετὶ τὸν

- Θεοῦ βασιλείαν, τὴν ὑπερέχουσαν πάντα νοῦν ἀνθρώπινον. Οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ τὸ γενέσθαι τινὰ ἐλεήμονα, καθαρὸν τὴν καρδίαν, εἰρήνης μεστὸν καὶ εἰρηνοποιὸν καὶ ἀνδρεῖον
- 390 εἰς τοὺς πειρασμοὺς, ἐντεῦθεν ἐστὶν ἐκ τοῦ πενθεῖν καθ' ἑκάστην. Ἐντεῦθεν καὶ τὸ μισεῖν ἡμῖν ἐπιγίνεται τὰ κακά, ἐντεῦθεν ὁ θεὸς ζῆλος ἀνάπτεται εἰς τὴν ψυχὴν, ὃς οὐκ ἐξ ἡρεμῆσαι αὐτὴν ὁλως ἢ συνεκκλίνει πρὸς τὰ κακά τοῖς κακοῖς, ἀλλὰ πληροῖ ταύτην ἀνδρείας καὶ δυνάμεως εἰς τὸ
- 395 μέχρι τέλους ἐγκαρτερεῖν τοῖς δεινοῖς.
- Φύγωμεν οὖν τὸν κόσμον καὶ τὰ ἐν κόσμῳ, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί. Τί γὰρ ἡμῖν καὶ τῷ κόσμῳ καὶ τοῖς ἐν κόσμῳ ἀνθρώποις; Δράμωμεν, διώξωμεν, ἕως οὗ δραξόμεθα τινος τῶν ἐσώτων καὶ μὴ βρόντων. Τὰ γὰρ πάντα φθείρεται καὶ
- 400 ὡς ὕακ παρέρχεται καὶ οὐδὲν μόνιμον ἢ βέβαιον ἐν τοῖς ὀρωμένοις. Ὁ ἥλιος, τὰ ἄστρα, ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ πάντα παρέρχονται, μόνος δὲ πάντων μένει ὁ ἄνθρωπος. Τί τοίνυν ἐκ τῶν ὀρωμένων δύναται ἡμᾶς ὠφελεῖσαι ἐν καιρῷ ἀνάγκης θανάτου, ἡμῶν ἀπερχομένων ἐντεῦθεν πρὸς τὴν ἐκεῖθεν
- 405 κατάπαυσιν τοῦ αἰῶνος ἐκείνου, αὐτῶν δὲ ὀπισθεν καταλιμπανομένων; Εἰ δὲ καὶ οὕτω τὰ ὀρώμενα παρελεύσεται, τί τὸ κέρδος ἡμῶν ἀπιόντων καὶ τὸ σῶμα καταλιμπανόντων νεκρὸν; Ἀφ' οὗ γὰρ ἡ ψυχὴ καταλίπη τὸ ἴδιον σῶμα, οὔτε βλέπειν δύναται δι' αὐτοῦ οὔτε βλέπεσθαι παρ' ἐτέρου,
- 410 ἀλλ' ἔκτοτε πρὸς μόνον τὰ ἀόρατα ἔχει καὶ φροντὶς οὐδεμία ἐστὶν αὐτῇ περὶ τῶν ὧδε, διπλοῦν ἐκεῖθεν ἐχούσῃ τὸν βίον καὶ τὸν ἀγῶνα, ἢ βασιλείας οὐρανῶν καὶ αἰωνίου δόξης ἢ γεέννης πάλιν καὶ τιμωρίας πυρός. Ἐν γὰρ τούτων εἰς κληρονομίαν αἰώνιον, κατ' ἀξίαν ὧν ἐπραξεν ἐνταῦθα,
- 415 ἀπολαμβάνει παρὰ Θεοῦ.

- Τοιγαροῦν φύγωμεν, ἀξιῶ, διὰ ταῦτα τὸν κόσμον. Φύγωμεν τὴν ἀπάτην τοῦ βίου καὶ τὴν νομιζομένην εὐφροσύνην αὐτοῦ καὶ μόνῳ προσδράμωμεν τῷ ψυχοσώτη Χριστῷ. Τοῦτον σπουδάζωμεν εὐρεῖν τὸν πανταχοῦ παρόντα, καὶ
- 420 εὐρόντες κρατήσωμεν προσπεσόντες τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ αὐτοὺς ἐν θερμῇ ψυχῇ ἀσπασώμεθα. Καὶ παρακαλῶ, σπουδάζωμεν ἔτι περιόντες ἰδεῖν αὐτὸν καὶ θεάσασθαι. Ἐὰν γὰρ αὐτὸν ἀξιοθῶμεν ἐνταῦθα αἰσθητῶς ἰδεῖν, οὐκ ἀποθανούμεθα, θάνατος οὐ κυριεύσει ἡμῶν. Μὴ γὰρ εἰς
- 425 τὸ μέλλον ἐκδεξώμεθα τοῦτον ἰδεῖν, ἀλλὰ νῦν ἀγωνισώμεθα θεάσασθαι αὐτόν, ἐπεὶ καὶ Ἰωάννης ὁ Θεολόγος οὕτως φησὶν· «Οἶδαμεν δὲ ὅτι ἔχομεν τὸν Θεὸν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, ἐκ τοῦ Πνεύματος οὗ ἐλάβομεν ἐξ αὐτοῦ.» «Ὅσοι

οὖν τὴν πίστιν εἰς αὐτὸν ἐκ τῶν ἔργων ἐδείξατε ἀρραγῇ
 430 καὶ βεβαίαν, τὰ παρ' ἡμῶν ἀνωθεν ῥηθέντα ἀκριβῶς καὶ
 καλῶς διακρίναντες, ὁρᾶτε μὴ λάθητε ἑαυτοὺς ἐν τῷ δοκεῖν
 Χριστὸν ἔχειν ἐν ἑαυτοῖς, μηδὲν ἔχοντες, καὶ κεναῖς ταῖς
 χερσὶν ὑπεξέλθῃτε τὸν βίον καὶ ἀκούσητε, ὅπερ ἀπεύχομαι,
 435 τῆς ἀπεικταλᾶς ἐκείνης φωνῆς · « Ἄραντες ὁδοῦ κατέχειν
 ὁ πονηρὸς, δότε τῷ πλεῖο⁹ ἔχοντι », καὶ τότε κλαύσετε
 καὶ πενθήσετε καὶ λύπην ἔξετε εἰς αἰῶνα ἀπέραντον.

Ἄλλὰ μὴ γένοιτο τοιαύτης φωνῆς ἀκοῦσαι καὶ τοιοῦτον
 παθεῖν τοὺς ἀπαρνησαμένους ἡμᾶς κόσμον ἅπαντα καὶ
 τὰ ἐν κόσμῳ καὶ προσδραμόντας Χριστῷ, γένοιτο δὲ τὰς
 440 ἐντολὰς τηρήσαντας τοῦ Θεοῦ, διὰ δακρύων καὶ μετανοίας
 καθαρθῆναι τὰς καρδίας ἡμῶν, ὡς ἂν καὶ τὸ θεῖον φῶς,
 αὐτὸν τὸν Χριστὸν, ἐντεῦθεν ὀψώμεθα καὶ μένοντα ἐν ἡμῖν
 κτησώμεθα, καὶ διὰ τοῦ Παναγίου αὐτοῦ Πνεύματος
 445 τῆς ἐνθρόνου γλυκύτητος τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων τῆς βασιλείας
 αὐτοῦ, ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἀξιωθῆναι ἐν Χριστῷ
 Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν
 αἰώνων. Ἀμήν.

III

1 Περὶ τοῦ ὅτι χρή καλῶς ὑποτάσσεσθαι καὶ μὴ ἐπιλαν-
 θάνεσθαι τῶν συνθηκῶν, ὧν πρὸς Θεὸν συνθεσάμεθα. Καὶ
 ὅτι οὐ δεῖ γογγύζειν ἐπὶ ταῖς παννύχοις ἀγρυπνίαις τῶν
 ὁρθρῶν.

5 Λόγος Γ'.

Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἀναμνησθέντες τῶν τοῦ Θεοῦ
 προσταγμάτων οὕτω λεγόντων · « Μὴ κρίνετε καὶ οὐ μὴ
 κριθῇτε », τοὺς ἀλλοτρίους βίους μηδαμῶς περιεργάζεσθε,
 ἀ δὲ μᾶλλον λέγουσιν ἡμῖν οἱ ἱερεῖς ποιεῖν ποιεῖτε, κατὰ
 10 δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιῇτε, ὡς ἀκηκόατε. Διὸ πείσθητέ
 μοι ὡς δοῦλοι Χριστοῦ, τῷ ἀναξίῳ, καὶ τὴν ἐμὴν ὀλιγοψυχίαν
 καὶ ῥαθυμίαν ἐάσαντες, φρόντισατε, παρακαλῶ, τῶν ψυχῶν
 ὑμῶν καὶ ἀόκνως τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ ποιεῖν σπεύσατε ·
 καὶ κατ' ἐμοῦ τοῦ ταπεινοῦ μὴ γογγύζητε, ὡς ἀπαξ τοῦ
 15 ἐνιαυτοῦ ἐξεγερθέντες τὸ μεσονύκτιον, ἀλλὰ μνησθέντες τοῦ

- εἰπόντος · « Μεσονύκτιον ἐξηγειρόμεν τοῦ ἐξομολογήσασθαι σοι ἐπὶ τὰ κρίματα τῆς δικαιοσύνης σου », εὐχαριστήσατε τῷ Θεῷ μᾶλλον καὶ τῷ ὑμᾶς εἰς τὴν αὐτοῦ δοξολογίαν διωπνίσαντι καὶ χάρητε καὶ σκιρτήσατε, ὅτι μετὰ τῶν
- 20 ἁγίων ἀγγέλων ἡξιώθητε ἀνυμνεῖν τὸν Θεόν. Ὁ γὰρ ἐπὶ τῇ συνήθει συνάζει ἀγανακτῶν καὶ ἐπὶ τῷ μήκει τῶν ἀναπεμπομένων ὕμνων δυσχεραίνων καὶ κατακλῶμενος, οὗτος ἀληθῶς οὐκ οἶδεν ὡς γλυκέα τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ λάρυγγι τῶν ἀγαπῶντων αὐτὸν καὶ ὑπὲρ μέλι καὶ κηρίον
- 25 ἐν τῷ στόματι τῶν ἐπιγινωσκόντων αὐτόν, ἀλλ' ὅλος σὰρξ ὢν καὶ σαρκικὸν ἔχων τὸ φρόνημα καὶ σαρκικωτέραν τὴν αἴσθησιν, πνευματικῶς οὐ δύναται γεύεσθαι τῶν εἰς εὐεργεσίαν ἡμῖν δοθέντων ἀπὸ Θεοῦ, ἀλλὰ πάντα πικρὰ τὰ κατὰ Θεόν. αὐτῷ φαίνονται, καὶ τὸ « Γεύσασθε καὶ ἴδετε
- 30 ὅτι χρηστὸς ὁ Κύριος » οὐκ ἐπίσταται. Ὁ δὲ τοῦτο μὴ ἐννοεῶς ἐπιστάμενος, τῆς ἀγάπης καὶ τῆς γλυκύτητος τοῦ Χριστοῦ ἐναργῶς ἡλλοτριῶται. Ὁ δὲ τούτων ἀγευστος καὶ ἀλλότριος — φεῦ μοι, ἐμὸν τὸ ἀτόχημα, ἰδιοποιεῖσθαι γὰρ πρῶστέταγμα τὰ ἀλλότρια — ἐχθρὸς ἐστὶ τοῦ Θεοῦ καὶ
- 35 ξένος τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν · ποίαν γὰρ ἄλλην, εἰπέ μοι, ἔξει ἐλπίδα ἢ τίνος ἄλλου ἀγάπην περιπλακῆσεται καὶ παραμυθίαν εὐρήσει ἢ ἐνταῦθα ἢ μετὰ θάνατον; Ὁ δὲ καὶ ἀντιλέγων καὶ κατασταναῖζων καὶ ἐπαρώμενος τοῖς αὐτὸν διεγείρουσι πρὸς ὕμνον θεῖον καὶ δοξολογίαν Θεοῦ, ποίαν
- 40 ἀπολογίαν εὐρήσει ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, καὶ ἑαυτῷ καὶ ἑτέροις σκάνδαλον ἀπωλείας γενόμενος;

Πιστεύσατέ μοι, πνευματικοί μου πατέρες καὶ ἀδελφοί, ὅταν ταῦτα ἀκούσω ἢ καὶ θεάσωμαι τινα ἐξ ὑμῶν διὰ ταῦτα δεινοπαθοῦντα, τοιαύτῃ θλίψει συνέχομαι καὶ τὴν καρδίαν

45 μου δάκνομαι, ὡς αὐτῇ τῇ κολάσει δοκεῖν παραδίδοσθαι, καὶ χαρᾶς οὐκ ἐπαισθάνομαι οὐδεμιᾶς ἄλλης τοῦ κόσμου, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν ἀπολέγομαι τὴν ζωὴν καὶ κλαίω καὶ θρηνῶ, ὡς ἤδη κατακρινόμενος, καὶ τοὶ παρακαλῶν ὑμᾶς οὐκ ἀκούομαι, ἐπιτιμῶν ἀποπέμπομαι, ἐλέγχων μισοῦμαι

50 καὶ παιδεύων ἀντιπαιδεύομαι καὶ ὡς ἐχθρὸς ἐκδιώκομαι, καὶ ταῦτα ποιεῖν ἀνάγκη οὐ δύναμαι κτήσασθαι. Βουλεύομαι παύσασθαι καὶ τὰ ἑμαυτοῦ μόνον σκοπεῖν κακὰ, ἀλλ' ὅταν τοῦτο στήσῃ θελήσω, τότε ὡς φλόξ ἀνάπτεται ἡ καρδία μου καὶ πάλιν ἐν τοῖς αὐτοῖς, ὁ ταπεινός, περιέχομαι

55 καὶ ὀδυνᾶμαι τὰ ὑμέτερα τραύματα οὐχ ἥττον ἢ τοῖς ἰδίοις μώλωψιν ἀλγύνεται ἕκαστος, καὶ ὑπὲρ ὑμῶν ἐγὼ φλέγομαι, καὶ τὸν βίβν ἡγοῦμαι ἀβίωτον, καὶ θαυμάζειν μοι ἐπεισι

πῶς εἰς τοιαύτην κατήλθομεν σκότῳσιν καὶ κατὰ τῶν
 ἰδίων ψυχῶν πάντα πράττομεν καὶ ἑαυτοὺς κατασφάζοντες
 60 ὡς ζῶντες ἀπολακτίζομεν, καὶ δεσμοῦντες τοῖς ἁμαρτήμασιν
 ἑαυτοὺς χαίρομεν καὶ τοὺς αἵροντας τὰ τοιαῦτα δεσμὰ
 κατεσθίομεν. Ἐὰν κολυθῶμεν παρά τινος μηδὲν κατὰ τῶν
 ψυχῶν ἡμῶν διαπράξασθαι, ὡς κύνες μαινόμενοι καθυλακ-
 τοῦμεν καὶ μεμφόμεθα αὐτόν, καὶ οὐ παυόμεθα μέχρις οὗ
 65 τὴν πρᾶξιν ποιήσομεν καὶ τὰς ψυχὰς ἡμῶν ἀπολέσομεν.
 Εἴτα καὶ εἰς τὰ τοιαῦτα ἐθισθέντες παράνομα, φυσικῶς,
 εἰπεῖν, κακοὶ γινόμεθα καὶ οὐκ ἔτι ἀνανεῦσαι βουλόμεθα.
 Μοναχοὶ ἐπηγγειλάμεθα εἶναι καὶ πλεῖον τῶν κοσμικῶν
 ἐκκώθημεν. Πεινᾶσαι καὶ διψᾶσαι καὶ κακοπαθῆσαι συνε-
 70 ταζάμεθα, καὶ ὑπὲρ ἑνὸς κλάσματος ἄρτου λογομαχεῖν καὶ
 βλασφημεῖν οὐκ αἰσχυρόμεθα, καὶ τότε ἰσως ἐπιζητουμένου
 παρ' ἡμῶν παρά τὸν ὠρισμένον καιρὸν τῆς τροφῆς. Πᾶσι
 τοῖς ἐν τῷ κόσμῳ, γονεῦσι, λέγω, καὶ ἀδελφοῖς καὶ φίλοις,
 ἤλθομεν ἀποτάξασθαι, καὶ τρέφειν μᾶλλον αὐτοὺς ἐκ τῶν
 75 τῆς μονῆς ἄρτων οὐ διαλιμπάνομεν. Ὡς ἐχθρὸν τὸν κόσμον
 ἐφύγομεν, καὶ τοὺς τοῦ κόσμου καὶ τὰ τοῦ κόσμου πλέον
 ἢ αὐτόν τὸν Χριστὸν ἀγαπῶμεν.

Εἰπέ μοι, ἐρωτῶ σε, ἀδελφέ, πιστεύων εἶναι κρίσιν καὶ
 ἀνάστασιν καὶ ἀνταπόδοσιν τῶν βεβιωμένων, ἤλθες ἐν τῇ
 80 μονῇ, ὁμολογῶν εἶναι Θεὸν μέλλοντα ἀποδοῦναι ἑκάστῳ
 κατὰ τὰς πράξεις αὐτοῦ, ἢ οὐδέ τινα τούτων διέθου ἐν τῇ
 καρδίᾳ σου; Τηρῆσαι τὰς συνθήκας αὐτοῦ καὶ συνέθου καὶ συνετάξω
 τῷ Χριστῷ ἐπὶ πολλῶν μαρτύρων ἐλήλυθας, ἢ τοῦτο μὲν
 ὡς δεσμὸν ἀδελφότητος δολίως προσεποιήσω, μέλος γενέσθαι
 85 τῆς ἐκκλησίας περιδρασσόμενος, τὸ δὲ ὅλον ἦν σοι ἐν μελέτῃ
 κατεσκευασμένος, ἵνα λαμβάνης ἀνελλιπῶς τὰ πρὸς χορ-
 τασίαν καὶ γαστριμαργίαν χορτάσματα καὶ ζῆς βίον ἀμέριμόν
 τε καὶ ἄπονον; Εἰ μὲν οὖν παρεγένου δοῦλος γενέσθαι
 Χριστοῦ καὶ ἡμέτερος ἀδελφός, φύλασσε, παρακαλῶ, καὶ
 90 τὰς αὐτοῦ ἐντολάς, καὶ θερμῶς δουλεύειν αὐτῷ προθυμή-
 θητι, ἵνα φανῇς χριστιανὸς ἀληθὴς ἐκ τῶν ἔργων καὶ ἀδελφός
 ἡμῶν φιλόθεος χρηματίσης, ἡμῖν ἐν πᾶσιν ἐξομοιούμενος·
 συγκακοπάθησον ὡς καλὸς στρατιώτης, ἵνα καὶ στεφανωθῇς
 καὶ συνδοξασθῇς, αἰωνίῳ δόξῃ ἐπευφραίνόμενος. Εἰ δὲ τὸ
 95 πᾶν σχηματίζόμενος μὲν κουρεύεσθαι καὶ μοναχὸς γίνεσθαι
 ἤλθες, τρώγειν δὲ καὶ πίνειν μετ' αὐτῶν ἐμελέτησας μόνον,
 ἔτοιμα τὰ πάντα εὐρίσκων δῆθεν ἐξ αὐτομάτου, ἄκουσον
 καὶ ἐγὼ σοι λέξω ὅ σοι μέλλουσιν ὑπαντῆσαι. Πρῶτον
 μὲν, ὁ καὶ μέγιστον, ἴσθι ὡς οὐ κατηλλάγης οὐδὲ προσ-

- 100 φκειώθης Θεῷ, ἀλλὰ ἐχθρὸς λελόγισαι αὐτοῦ καὶ ἐπίβουλος· καὶ πῶς δὲ οὐκ ἐπίβουλος, ἀλλὰ μελετῶν ἐν καρδίᾳ καὶ ἄλλα ἐπὶ πάντων ἐπαγγελλόμενος καὶ δοκῶν τὸν ἀλάθητον λανθάνειν Θεόν; Ἐκεῖνος· « Μὴ μεριμνήσητε περὶ τῆς αὔριον, τί φάγητε ἢ τί πίητε ἢ τί ἐνδύσησθε » διαρρήδην
- 105 πᾶσιν ἐντέλλεται, σὺ δὲ διὰ τοῦτο ἀποκείρῃ, ἵνα μόνον ἀδελφὸς ὑπάρχῃς καὶ κοινωνὸς κτημάτων καὶ χρημάτων, ὧν ἴσως ἐν τῷ κόσμῳ ὧν οὐκ ἐκυρίευσας. Ὁ ἀπόστολος παραινεῖ λέγων· « Ἐχοντες διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθῆσόμεθα », σὺ δὲ μὴδὲ εἰς αὐτὴν τὴν
- 110 ἀναγκαίαν χρεῖαν ἀρκοῦμενος, κλέπτεις καὶ νοσφίζῃ τὰ τῆς μονῆς. Καὶ ἐν πᾶσι μὲν τοῖς πρὸς σωματικὴν ἡδονὴν καὶ θεραπείαν ὑπάρχουσιν ἀδελφὸν σεαυτὸν εἶναι τῶν ἀπάντων ἀκαινοτόμητον βούλῃ καὶ τὴν ἰσότητά μετὰ τῶν κοπιώντων εἰς τὸ ἔργον Κυρίου προσοπατεῖς· ἐὰν δὲ πρὸς νηστείαν
- 115 ἢ ἀγρυπνίαν ἢ τῇξιν σώματος, ἐτι δὲ πρὸς πένθος ἢ εὐχὴν ἀδιάλειπτον, παννύχους τε στάσεις καὶ ψαλμωδίας καὶ ὕμνους πνευματικούς ἴδῃς τινὰς τῶν ἀδελφῶν προθύμως ἑαυτοὺς γυμνάζοντας καὶ τρέχοντας ὅλη τῇ ψυχῇ καὶ προθέσει, ἀλλότριον σεαυτὸν εἶναι λέγεις καὶ ταῦτα ποιεῖν
- 120 μὴ δύνασθαι· οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ ἀποκρυβόμενος καὶ μὴ εὐρισκόμενος εἰς τὴν σύναξιν, οἷσι σεαυτὸν ὠφελεῖν. Ὡς τῆς ἄγαν σκοτώσεως καὶ ἀγνοίας καὶ τῆς ἀπάτης τῶν λογισμῶν σου! Καὶ τὸ χαλεπώτερον τούτου, ὅτι καὶ πειρασμῶν ἴχνος ἐὰν ἐνώπιόν σου φανῇσεται ἢ καὶ πρὸς δοκιμὴν σου μικράν
- 125 τινα λύπην λυπήσῃ σε ὁ ἡγούμενος, καὶ αὐτὸ ἀπαρῇ τὸ ἐνδυμα, καθὰ πολλοὺς ἐγὼ λέγοντας ἤκουσα· « Μὴ γὰρ δοῦλος γενέσθαι τινὸς ἐλήλυθα ἢ διὰ τὸ ὑβρίζεσθαι παραγέγονα; » Ὡς τῆς παραπληξίας!

- Οὐκ ἤλθες κατὰ τῶν ἀοράτων ἐχθρῶν ἀγωνίσασθαι; Οὐκ
- 130 ἐλήλυθας ἀναλαβέσθαι τὸν κατὰ τῶν παθῶν πόλεμον; Δι' ἣν δὲ τὴν αἰτίαν στρατευθῆναι καὶ τοῖς Χριστοῦ στρατιώταις καταταγῆναι ἠθέλησας; ἵνα σιτηρέσια ἐπίσης αὐτοῖς λαμβάνων καὶ ὀψώνια, ἀνάκεισαι ὥς οἱ ἐπὶ σκηνῆς τρυφῶντες καὶ μεθυσκόμενοι; Ἐὰν ταῦτα λογίζῃ, οὐαὶ σοι ἐν τῇ ἡμέρᾳ
- 135 τῆς κρίσεως, ὅταν ὁ Χριστὸς ἔλθῃ ἐκάστῳ ἀποδοῦναι κατὰ τὰς πράξεις αὐτοῦ, ὅταν ἐκζητήσῃ ἀπὸ τῶν μοναχῶν, τῶν συνταξαμένων αὐτῷ ἐπὶ πολλῶν μαρτύρων, τὰς συνθήκας ἃς συνέθεντο ποιῆσαι καὶ διαφυλάξαι ἐνώπιον τοῦ ἁγίου θυσιαστηρίου καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων αὐτοῦ. Τί γὰρ καὶ
- 140 ἐρωτώμενοι ἀποκρινόμεθα; Οὐχί· τί προσήλθομεν τῷ ἁγίῳ θυσιαστηρίῳ καὶ τῇ ἁγίᾳ συνοδίᾳ ταύτῃ, ποθοῦντες τὸν

- μοναχικὸν βίον καὶ τὴν ἀγγελικὴν ἀσπάσασθαι πολιτείαν ;
 Τί οὖν πρὸς ταῦτα ἀνθυποφέρομεν ; οὐχὶ τὸ « Ναί, τίμιε
 145 πατέρ » ; Ὁ δὲ ἱερεὺς τί πρὸς ἡμᾶς φησι πάλιν ; « Γινώ-
 σκετε, ἀδελφοί, ὅτι ἐφ' ὅσον ἐηλύθητε καταριθμηθῆναι
 τοῖς δούλοις τοῦ βασιλείως Χριστοῦ, ἐτοιμάσατε ἑαυ-
 τοὺς εἰς πειρασμούς. Ἐσεσθε γὰρ εἰδότες ὅτι ἀπὸ τοῦ νῦν
 150 μᾶλλον πᾶσαν μηχανὴν ὃ ἐχθρὸς κινήσει καθ' ὑμῶν. Δεῖ
 οὖν ὑμᾶς καὶ πεινᾶσαι καὶ διψῆσαι καὶ ῥιγᾶσαι, ἀτιμασθῆ-
 ναί τε καὶ ἐμπτυσθῆναι, ῥαπισθῆναι τε καὶ χλευασθῆναι
 καὶ πάντα τὰ κατὰ Θεὸν λυπηρὰ ὑπομεῖναι. » Ἄρα τί πρὸς
 ταῦτα ἡμεῖς ἀποκρινόμεθα ; Οὐχὶ πάντα παθεῖν καὶ ὑπομεῖναι
 ἐπαγγελόμεθα, καὶ τὸ « Ναί, τίμιε πατέρ » κατὰ πᾶσαν
 ἐρώτησιν τῶν τῆς ὑπομονῆς παθημάτων φθεγγόμεθα ;
 155 Οὐχὶ ἐγκράτειαν καὶ ἀγρυπνίαν καὶ προσευχὴν καὶ ὑπακοὴν
 μέχρι θανάτου τῷ προεστώτι καὶ πάσῃ τῇ ἀδελφότητι
 φυλάξαι ὁμολογοῦμεν ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀγγέλων ; Καὶ
 νῦν, ὥς οὐδενὸς ὄντος τοῦ μέλλοντος ἀπαιτῆσαι ἡμᾶς τὰς
 συνθήκας ταύτας ἃς συνεθέμεθα, οὕτω διακείμεθα, ἐν
 160 ἀφοδίᾳ Θεοῦ διάγοντες καὶ καταφρονῆσαι τῶν αὐτοῦ ἐντολῶν,
 κατεπαυρόμενοι οὐ μόνον ἐπάσης τῆς λοιπῆς ἀδελφότητος,
 ἀλλὰ καὶ τῶν προεστώτων ἡμῶν, γογγυζοντες, ἀντιλέγοντες,
 καταρώμενοι, βραθυμοῦντες καὶ πάντα ποιῶντες, ὅσα μισεῖ
 ὁ Θεὸς καὶ ὅσα εἰς γέννηαν πυρὸς ἀπολλύουσιν ἡμῶν τὰς
 165 ψυχάς .

- Ποῦ τοιοῦτον ἀπὸ τοῦ αἰῶνος ἠκούσθη μηχανῆς ἔργον ;
 Ποῖος δαίμων τρόπον ἀπωλείας κατὰ τῶν ἡμετέρων ψυχῶν
 ἐπινοήσῃ μείζονα τούτου ; Μᾶλλον δὲ τί πλεῖον καθ' ἡμῶν
 οἱ δαίμονες μεριμνήσουσιν ἢ φροντίσουσι ; Τῷ γὰρ θελήματι
 170 τῆς σαρκὸς ὀρῶντες οἱ δαίμονες κατεχομένους ἡμᾶς, τὸν
 θάνατον βλέπουσι περιφέροντας . καὶ τίνος ἄλλου χάριν
 καθ' ἡμῶν αὐτοὶ ἐκστρατεύουσιν ; Ἄπας γὰρ ὁ πόλεμος
 τῶν δαιμόνων διὰ τοῦτο καθ' ἡμῶν φέρεται, ὅπως ἐκ τῆς
 τοῦ Θεοῦ δόξης καὶ τῆς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀλλοτριώσωσι
 175 χάριτος τοὺς πειθόμενους αὐτοῖς. Ἄλλ' ἡμεῖς καὶ πρὸ τῆς
 ἐκείνων πάλης ἑαυτοὺς ἡμᾶς, ὥς ὀρῶ, τῆς τοιαύτης ἀπεστε-
 ρήσαμεν δωρεᾶς, καταλιπόντες τὰς τοῦ Θεοῦ ἐντολὰς καὶ
 μηδὲ ζητῆσαι αὐτὸν ἐξ ὅλης ψυχῆς ποτε προθυμούμενοι.
 Εἰ γὰρ ἐζητοῦμεν αὐτόν, οὐκ ἂν οὕτω βραθύμως καὶ ἀμελῶς
 180 ἐδίοιμεν. Ἐὰν τὰ οὐράνια ἐφροντίζομεν, οὐκ ἂν περὶ τὰ
 γήινα τοσαύτην σπουδὴν ἐποιοῦμεν. Ἐὰν περὶ τῶν
 ἀφθάρτων διενοοῦμεθα, οὐκ ἂν ἐκεχῆναμεν εἰς τὰ ῥέοντα καὶ
 φθαρτά. Ἐὰν τῶν αἰωνίων ἐφιέμεθα, οὐκ ἂν τῶν προσκαιρῶν

οὕτως ἀντεποιούμεθα. Ἐάν τὸν Θεὸν ἡγαπῶμεν, οὐκ ἂν
 185 τοὺς πρὸς αὐτὸν ἡμᾶς ὀδηγοῦντας οὕτως ἀπεστρεφόμεθα.
 Ἐάν τὰς ἀρετὰς περιποιούμεθα, οὐκ ἂν τοὺς διδασκάλους
 τῶν ἀρετῶν ἐβδελυσσόμεθα. Ἐάν τὴν νηστείαν ἄσμενοι
 ἡσπαζόμεθα, οὐκ ἂν ποτε διὰ βρωμάτων ἢ πομάτων ἐνδειαν
 ἐγογγύζομεν. Ἐάν ἐγκρατεῖς τῶν παθῶν εἶναι ἡγωνιζόμεθα,
 190 οὐκ ἂν ἀκρατῶς ταῖς ἡδοναῖς ἐνεδίδομεν. Ἐάν πίστιν
 εἰχομεν ὀρθὴν καὶ βεβαίαν, οὐκ ἂν τὰ τῶν ἀπίστων ἔργα
 διεπραττόμεθα. Ἐάν φόβον Θεοῦ εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν
 εἰχομεν, οὐκ ἂν τοῖς γνησίοις δούλοις αὐτοῦ εἰς πᾶσαν
 ἀρετὴν θεάρεστον ἀντεπίπτομεν. Ἐάν ταπεινῶσιν ἐκτῆσά-
 195 μεθα, οὐκ ἂν τῶν τοῦ Θεοῦ δούλων κατεπαιρόμεθα. Ἐάν
 ἀγάπην ἀληθινὴν κτήσασθαι ἤξιώθημεν, καὶ τὸν Θεὸν ἂν
 ἐγνωρίζομεν καὶ οὐ μόνον παιδεύεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἀτιμάζεσθαι
 καὶ τύπτεσθαι καὶ ἀδικεῖσθαι καὶ ἐπηρεάζεσθαι καὶ πάντα
 πειρασμόν, πᾶσαν θλίψιν προθύμως ὑπομένειν διὰ τὸν
 200 Χριστὸν ἠβελήσαμεν.

Νυνὶ δὲ τοσοῦτον τοῖς πάθεσι κατεσχημένοι τελοῦμεν
 καὶ ἐν τοσαύτῃ σκοτώσει καὶ ἀγνοίᾳ τυγχάνομεν, ὅτι οὐδὲ
 ἐν οἷς ἐσμεν αἰσθανόμεθα, οὐδὲ ὅτι κακῶς πράττομεν
 ἐπιστάμεθα. Διὰ τοι τοῦτο καὶ ἐάν παρὰ τινος ὑπομνησθῶμεν
 205 περὶ τινος ἁμαρτίας, ὥς μὴ ἀκηκοότες ποτὲ τὰς τῶν
 χριστιανῶν Γραφὰς οὕτως ἀποκρινόμεθα. «Καὶ ἄρα γε
 ἁμαρτία ἡ πρᾶξις αὕτη ἐστὶ; Καὶ τίνος χάριν ἢ καὶ διὰ τί
 ἁμαρτία λογίζεται; Ματαίως τοῦτο παρὰ τινων ἁμαρτία
 ὀνομάζεται. Εἴθε τὰς μείζονας ἐφυλαξάμεθα πράξεις.
 210 περὶ γὰρ τούτων τῶν μικρῶν τὴν πολλὴν ὁ Θεὸς ἀκρίβειαν
 οὐ μὴ ἐνδείχεται.» Καὶ ταῦτα τίνες; Οἱ μοναχοί, οἱ δευτέραν
 ὁμολογίαν καὶ συνθήκην μετὰ τοῦ Θεοῦ ποιησάμενοι, οἱ τὴν
 στολὴν ὡς ἀρετὴν καὶ τὸ ὄνομα ἀντὶ ἀγιότητος περιφέροντες,
 οἱ κόσμον καὶ τὰ ἐν κόσμῳ ἀποδαλέσθαι Χριστῷ συνταξά-
 215 μενοι, οἱ γονεῦσι καὶ φίλοις ὁμολογήσαντες ἀποτάξασθαι, οἱ
 ὡς Θεῷ τῷ πνευματικῷ αὐτῶν πατρὶ συνταξάμενοι ὑποτάσ-
 σεσθαι, οἱ μέχρι καὶ βλέμματος καὶ ἀργοῦ ῥήματος τὴν
 ἀκρίβειαν καὶ ἀσκησιν ἐπαγγειάμενοι, τὸ φθονεῖν ἢ λοιδορεῖν
 ἢ γογγύζειν ἢ ἀντιλέγειν ἢ ψεύδεσθαι καὶ ἰδιορρυθμεῖν καὶ
 220 ὁμνῶν ἢ τι τῆς μονῆς κρυφίως νοσφίζεσθαι ἢ καὶ διδόναι
 ἐτέρῳ ἀνευ βουλῆς τοῦ προσεστώτος ἁμαρτίαν οὐ κρίνουσιν.
 Πρὸς τοῦτοις, οὐδὲ τὸ κακῶς διοικεῖν τὰ ἐμπιστευθέντα
 αὐτοῖς πράγματα, οἷον ἢ προσπαθῶς τι ποιεῖν ἐν αὐτοῖς ἢ
 ἐμπαθῶς ἢ δολερῶς ἢ φθονερῶς ἢ ἀσυνειδήτως καὶ κατὰ
 225 πραγματείαν, ἡγοῦνται εἶναι τὸ σύνολον ἁμαρτίαν.

- Οὐ φρίττεις, ἄνθρωπε, τοῦ Θεοῦ ἀκούων καθ' ἐκάστην
 σοι λέγοντος διὰ πάσης τῆς θείας Γραφῆς · « Λόγος σαπρὸς
 μὴ ἐκπορευέσθω ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν . Ἀμὴν γὰρ λέγω
 ὑμῖν, καὶ ὑπὲρ ἀργοῦ λόγου λόγον δώσετε καὶ ὑπὲρ ψυχροῦ
 230 ὕδατος μισθὸν λήψετε » ; Οὐκ ἀκούεις ὅτι καὶ ἐννοιῶν
 καὶ λογισμῶν καρδίας κριτῆς ἐστὶν ὁ Θεός ; Τί γάρ φησιν ;
 « Ὁ ἐμβλέψας γυναικὶ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι, ἤδη ἐμοίχευσεν
 αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ . » Εἶδες πῶς μοιχὸς κρίνεται
 ὁ πρὸς ἐπιθυμίαν ἐμβλέπων εἰς πρόσωπόν τινος ; Οὕτως
 235 ἴσθι βεβαίως, ὦ ἄνθρωπε, ὅτι καὶ ὁ ἐπιθυμίᾳ χρημάτων
 κρατούμενος φιλάργυρος κρίνεται, εἰ καὶ μηδὲν ἕτερον τὸ
 σύνολον κέκτηται, καὶ ὁ βρωμάτων πολυτελῶν καὶ πολλῶν
 ὀρεγόμενος γαστριμαργός ἐστὶν, εἰ καὶ δι' ἐνδειαν ἄρτω
 μόνῳ καὶ ὕδατι τρέφεται, καὶ πόρνος ὁ τοῖς λογισμοῖς ἐπὶ
 240 πολὺ συνδυάζων καὶ μολυνόμενος, εἰ καὶ πρόσωπον ἀνθρώπου
 ποτὲ μὴ θεάσῃται. Οὕτω καὶ ὁ λέγων ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ·
 « Κακῶς ἐπράχθην τοῦτο καὶ παραλόγως ἐκεῖνο γέγονε » καὶ ·
 « Διὰ τί τὸ καὶ τὸ γέγονεν ; ἵνα τί δὲ καὶ ἐκεῖνο οὐ γέγονε ; »
 — μὴ πλανηθῇ, καταλαλητῆς ἔσται καὶ ὡς κατακρίνων
 245 κριθήσεται, κἂν μὴ ἐκβάλῃ ῥῆμα ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ,
 μηδὲ ἀκούσῃ τις τὴν φωνὴν αὐτοῦ .

- Μὴ πλανᾶσθε, ἀδελφοί μου, φιλόανθρωπός ἐστιν ὁ Θεός
καὶ ἐλεήμων καὶ εὐσπλαγχνός, κἀγὼ μαρτυρῶν ὁμολογῶ
καὶ τῇ αὐτοῦ εὐσπλαγχνίᾳ θαρρῶ σώζεσθαι. Πλὴν γινώσκετε
 250 ὅτι τοὺς μὴ μετανοοῦντας καὶ μετὰ πάσης ἀκριβείας καὶ
 φόβου πολλοῦ τηροῦντας τὰς αὐτοῦ ἐντολάς, οὐδὲν ὠφελῇσει,
 ἀλλὰ καὶ χεῖρον μᾶλλον τῶν ἀπίστων ἐθνῶν καὶ ἀθαπτίστων
 αὐτοὺς τιμωρήσεται. Μὴ πλανᾶσθε, ὦ ἀδελφοί, μηδὲ μικρὰ
 ὑμῖν τινα τῶν ἁμαρτημάτων φαινέσθωσαν καὶ ὡς μὴ τοσαύτην
 255 βλάβην ἐμποιοῦντα ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς καταφρονεῖσθωσαν
 παρ' ἡμῶν. Μικροῦ γάρ καὶ μεγάλου ἁμαρτήματος διαφορὰν
 οὐκ ἐπίστανται οἱ εὐγνώμονες δοῦλοι, ἀλλὰ κἂν μέχρι
 βλέμματος ἢ ἐννοίας ἢ λόγου πταίσωσιν, ὥς ἐκπεττωκότες
 τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγάπης διάκεινται, ὅπερ καὶ ἀληθὲς εἶναι
 260 πείθομαι. Ὁ γὰρ ἔξω τοῦ θείου θελήματος μικρὸν τι
 ἐνθυμηθεὶς καὶ μὴ εὐθύς, τὴν τοῦ λογισμοῦ προσβολὴν
 ἐκδιώξας, μετὰμελος γένηται, ἀλλὰ καταδεξάμενος κρατήσῃ
 τὴν ἐννοιαν, εἰς ἁμαρτίαν αὐτοῦ λογίζεται, κἂν ἐν ἀγνοίᾳ
 τοῦ κακὸν εἶναι τοῦτο λογίζεται. Ἐλθόντος γάρ τοῦ νόμου,
 265 ἡγουν τῆς τῶν ἁγίων Γραφῶν διδασκαλίας, τὸ μὲν ἐν ἀγνοίᾳ
 κατεχόμενον κακὸν ἀνέζησε καὶ ἡ ἁμαρτία ἐν ἐμοὶ εὐρέθη
 οὐσα , ἐγὼ δὲ νεκρὸς καὶ τοῦ καλοῦ ξένος γέγονα.

- Χρή τοίνυν πάντας τοὺς ἐπερχομένους ἡμῖν λογισμοὺς
 διακρίνειν καλῶς καὶ ἀντιπαρατιθέναι αὐτοῖς τὰς μαρτυρίας
 270 ἐκ τῶν θεοπνεύστων Γραφῶν καὶ ἀπὸ τῆς διδασκαλίας τῶν
 πνευματικῶν καὶ ἁγίων πατέρων καί, εἰ μὲν συνάδοντας
 ταύταις καὶ ἰσοδυναμοῦντας εὐρίσκομεν αὐτούς, πάση
 δυνάμει τούτους κρατεῖν καὶ εἰς ἔργον θαρροῦντας ἐξάγειν·
 μὴ συμφωνοῦντας δὲ τῷ λόγῳ τῆς ἀληθείας, μετ' ὀργῆς
 275 πολλῆς αὐτοὺς ἐξ ἑαυτῶν ἀποπέμπεσθαι, καθὰ γέγραπται·
 «Ὁργίζεσθε καὶ μὴ ἁμαρτάνετε». » Ὡς γὰρ μίasma καὶ
 θανάτου κέντρον, οὕτως ἐκφεύγειν δεῖ τὴν ἐγγινομένην ἐκ
 τῶν ἐμπαθῶν λογισμῶν εἰσβολήν. Πολλῆς οὖν ἡμῖν χρεῖα
 τῆς νήψεως, πολλῆς τῆς σπουδῆς, πολλῆς τῆς τῶν θείων
 280 Γραφῶν ἐρεύνης. Τὴν γὰρ ἐξ αὐτῶν ὠφέλειαν ἐμφαίνων
 ἡμῖν ὁ Σωτὴρ ἔλεγεν· «Ἐρευνάτε τὰς Γραφάς». » Ἐρευ-
 νάτε καὶ μετὰ πολλῆς ἀκριβείας καὶ πίστεως κατέχετε τὰ
 λεγόμενα, ὅπως ἀκριβῶς ἐκ τῶν θείων Γραφῶν ἐπιστάμενοι
 τὸ τοῦ Θεοῦ θέλημα, δύνησθε τὸ καλὸν διακρίνειν ἀπταιστως
 285 ἀπὸ τοῦ χείρονος καὶ μὴ παντὶ πνεύματι ὑπακούειν, μηδὲ
 τοῖς βλαβεροῖς συμπεριφέρεσθαι λογισμοῖς. Πληροφορή-
 θητε, ἀδελφοί μου, ὅτι οὐδὲν οὕτως εὐκολον εἰς τὸ σωθῆναι
 ἡμᾶς ὥς τὸ ἐπακολουθεῖν τοῖς τοῦ Σωτῆρος θείοις προ-
 τάγμασι. Πλὴν ὅμως πολλῶν ἡμῖν δεῖ τῶν δακρύων, πολλοῦ
 290 τοῦ φόβου, πολλῆς τῆς ὑπομονῆς καὶ ἐπιμόνου εὐχῆς, ἵνα
 καὶ ἐνὸς δεσποτικοῦ ῥήματος δυνάμει ἀποκαλυφθῇ ἡμῖν,
 ὅπως γινώμεν τὸ ἐν μικροῖς λόγοις κεκρυμμένον μέγα
 μυστήριον καὶ μέχρι θανάτου καὶ ὑπὲρ μιᾶς κεραίας τῶν
 ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ τὰς ψυχὰς ἡμῶν θήσωμεν. Ὁ γὰρ τοῦ
 295 Θεοῦ λόγος ὡς μάχαιρά διστομὸς ἐστίν, ἀποτέμνουσα καὶ
 ἀποχωρίζουσα τὴν ψυχὴν ἀπὸ πάσης σωματικῆς ἐπιθυμίας
 τε καὶ αἰσθήσεως· οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ ὡς πῦρ φλέγον
 γίνεται, διεγείρων ἡμῶν τὸ πρόθυμον τῆς ψυχῆς καὶ ποιῶν
 ἡμᾶς τοῦ καταφρονεῖν πάντων τῶν λυπηρῶν τοῦ βίου καὶ
 300 ἡγεῖσθαι χαρὰν πάντα πειρασμὸν ἐπερχόμενον, καὶ τὸν
 φοβερόν τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις θάνατον, ὡς ζῶην καὶ ζωῆς
 πρόξενον, ἐπιθυμεῖν καὶ ἀσπάζεσθαι.

- Διό, παρακαλῶ, ἀνανήψωμέν ποτε, ἀδελφοί μου, καὶ
 ἀλλήλους διεγείροντες, τῇ παρακλήσει τοῦ λόγου, πρὸς
 305 ζῆλον καὶ μέμνησιν τοῦ καλοῦ, δράμωμεν σπουδαίως, σπεύ-
 σωμεν προθύμως καὶ ζεούσῃ τῇ προθυμίᾳ χωρισθῶμεν τῇ
 ἀπροσπαθείᾳ τοῦ κόσμου, ἐνωθῶμεν τῇ ταπεινώσει τοῖς
 ἀπ' αἰῶνος ἁγίοις· ἀποδυσώμεθα τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον
 τῇ ἐκχοπῇ τοῦ γεώδους θελήματος καὶ τῇ νεκρώσει τοῦ

- 310 χοῦκοῦ φρονήματος, ἐνδυσώμεθα τὸν νέον Ἀδάμ, Ἰησοῦν Χριστόν, διὰ τῆς καθαρᾶς καὶ αὐλοῦ προσευχῆς, τοῖς διηνεκέσι δάκρυσιν ἀποσμήξαντες ἑαυτοὺς. Ὡραν καθ' ὥραν καὶ ἡμέραν καθ' ἡμέραν ἀνακαινίζεσθαι ποιήσωμεν ἑαυτοὺς διὰ μετανόιας, ἵνα καὶ πολεμεῖν διδασκῶμεν καὶ παλαίειν
- 315 τοῖς ἀεὶ πολεμοῦσιν ἡμῖν ἐχθροῖς δαίμοσιν. Ὁ γὰρ τὰ εἰρημένα ὅπλα μηδέπω κτησάμενος, ἐν καιρῷ πολέμου στήναι οὐ δύναται, μᾶλλον δὲ ἐν πάσῃ ὥρᾳ τιτρώσκεται. Γυμνὸς γὰρ ὑπάρχων τῶν ὅπλων ἐκείνων, ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐλευθερίᾳ διάγειν οὐ δύναται, ἐπεὶ οὐχ ὁμοίως τῶν ἐξω
- 320 πολέμων καὶ ὅπλων καὶ ὁ ἐν ἡμῖν αὐτοῖς πόλεμος, ἀλλὰ πολὺ ἐκείνου φρικωδέστερος οὗτος. Ἄνθρωποι γὰρ πρὸς ἀνθρώπους μαχόμενοι, ποτὲ μὲν πολεμοῦσι μετὰ τῶν ὅπλων, ποτὲ δὲ ὑπαναχωροῦσι καὶ παύονται, καὶ ἄρματα ῥίπτουσι καὶ ὅπνου μεταλαμβάνουσι καὶ τροφῆς μετὰ ἀδείας
- 325 ἀπάσης, καὶ ὀχυρώμασι πολλάκις ἑαυτοὺς περικλείουσι καὶ ἄλλοι ἀντ' ἄλλων τὴν φυλακὴν ἐμπιστεύονται, ὅθεν καὶ φυγῇ τις χρησάμενος σέσωσται, καὶ κρατηθεὶς ἴσως οὐ τεθανάτωται, ἀλλὰ τὴν ἐλευθερίαν περιδόξῃ δουλείᾳ ἀνταλλάξάμενος, περιφανέστερος ὦφθῃ καὶ μᾶλλον ἐπλούτησεν.
- 330 Ἐνταῦθα δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλὰ διηνεκῆς τυγχάνει ὁ πόλεμος καὶ διηνεκῶς ἀνάγκη περιβεβλησθαι τοῖς τοῦ Χριστοῦ στρατιώταις τὰ ἑαυτῶν ὅπλα. Οὐκ ἐνὶ γὰρ ἐν νυκτὶ ἢ ἐν ἡμέρᾳ ἢ ἐν μιᾷ καιροῦ ῥοπῇ τοῦτον τὸν πόλεμον παύσασθαι, ἀλλὰ καὶ ἐσθιόντων ἡμῶν καὶ πινόντων καὶ κοιμωμένων
- 335 καὶ ὅτιοῦν ἐργαζομένων, ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς μάχης τυγχάνομεν. Ἀσάρκους γὰρ ἔχομεν ἐχθρούς, οἵτινες καὶ κατὰ πρόσωπον ἡμῶν διηνεκῶς ἴστανται, εἰ καὶ μὴ βλέπονται παρ' ἡμῶν, καὶ σκοποῦσιν ἀκριβῶς εἰ που εὐρεῖν δυνηθῶσι μέρος ἡμῶν ἄσκεπον τοῦ ἐμπηξαὶ τὰ αὐτῶν βέλη καὶ θανατῶσαι ἡμᾶς.
- 340 Καὶ οὐδεὶς ἐστὶν ὁ ἀπὸ τειχῶν αἰσθητῶν καὶ ὀχυρωμάτων ἑαυτὸν περιφυλάξαι δυνάμενος καὶ κἂν μίαν ὥραν ἀποκρυβῆναι καὶ μικρὸν ἀναπνεῦσαι καθ' ἑαυτὸν ἢ φυγῇ χρῆσασθαι καὶ σωθῆναι, οὐδὲ ἄλλον ἀντ' ἄλλου τοῦτον τὸν πόλεμον ἀναδέξασθαι, ἀλλὰ πᾶσιν ἀνθρώποις ἀνάγκη πᾶσα ἐπίκειται
- 345 τοῦ πολεμῆσαι τοῦτον τὸν πόλεμον, καὶ ἢ νικήσαντά τινα ζῆσαι ἢ πληγέντα ἀποθανεῖν ἀναμφιβόλως.

Πληγὴ δὲ πρὸς θάνατόν ἐστι πᾶσα ἀμετανόητος καὶ ἀνεξαγόρευτος ἁμαρτία καὶ τὸ εἰς ἀπόγνωσιν τινὰ ἐμπεσεῖν, ὅπερ τῆς ἡμετέρας ἐστὶ προαιρέσεως καὶ θελήσεως. Εἰ γὰρ

350 ἡμεῖς ἑαυτοὺς οὐ προδώσομεν τῷ τῆς ἀμελείας βόθρῳ καὶ ἀπογνώσεως, οὐδὲν οὐδαμῶς οἱ δαίμονες ἰσχύσουσι καθ'

- ἡμῶν. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸ πληγῆναι ἡμᾶς, ἐὰν θέλωμεν,
 ἀνδρειότεροι καὶ ἐμπειρότεροι διὰ θερμῆς μετανοίας γινόμεθα.
 Μετὰ γὰρ τὸ πληγῆναι καὶ θανεῖν πάλιν ἀναστῆναι καὶ
 355 πολεμεῖν, τῶν γενναιοτάτων καὶ ἄγαν ἀνδρείων ἐστίν, ὅπερ
 καὶ πολλοῦ ἄξιόν ἐστι καὶ θαύματος πλήρες. Τὸ μὲν γὰρ
 ἀπλήγους ἡμᾶς διατηρηθῆναι οὐκ ἔστι τῶν ἐφ' ἡμῖν, τὸ δὲ
 ἀθανάτους εἶναι ἢ θνητοὺς τῶν ἐφ' ἡμῖν ἐστι. Μὴ ἀπογι-
 νωσκόντων γὰρ ἡμῶν, οὐ τεθνηξόμεθα, θάνατος οὐ κυριεύσει
 360 ἡμῶν, ἀλλὰ ἐσόμεθα αἰεὶ δυνατοί, τῷ παντοδυνάμῳ καὶ
 φιλανθρώπῳ Θεῷ ἡμῶν ἐν μετανοίᾳ προσφεύγοντες.
 Διὰ δὴ τοῦτο παρακαλῶ ἑμαυτὸν τε καὶ πάντας ἡμᾶς
 πᾶσαν σπουδὴν, πᾶσαν ἀνδρείαν ὑπομονῆς καὶ καρτερίας διὰ
 τῶν ἀγαθῶν ἐπιδειξασθαι πράξεων, ἵνα διὰ πασῶν τῶν τοῦ
 365 Χριστοῦ ἐντολῶν καὶ προσταγμάτων ὁδεύοντες, ἐν προθυμίᾳ
 ψυχῆς εἰς τὰς αἰωνίους μονὰς κατακτήσωμεν ἐν ἀγωγίμοις
 τοῦ Πνεύματος, καὶ τῇ μιᾷ καὶ ἀδιαιρέτῳ Τριάδι παραστήναι
 καὶ προσκυνῆσαι καταξιωθῶμεν ἐν αὐτῷ Χριστῷ τῷ Θεῷ
 ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
 370 Ἀμήν.

IV

- 1 Περὶ μετανοίας καὶ κατανύξεως. Καὶ ἐκ ποίων ταύτην
 ἔργων κτήσασθαι δυνατόν. Καὶ ὅτι ἄνευ θαυμάτων ἀδύνατον
 εἰς καθαρότητα καὶ ἀπάθειαν ἐλάσαι τινά.
 Λόγος Δ'.
- 5 Ἐπειδὴ περ, πατέρες καὶ ἀδελφοί, τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν
 Συμεῶν τοῦ Στουδιώτου τὰ θεόπνευστα τῶν ὑψηλῶν αὐτοῦ
 πράξεων ἀναγινώσκετε συγγράμματα, ἅπερ ἐκεῖνος εἰς
 πολλῶν ὠφέλειαν ἐξέθετο θείῳ κινούμενος Πνεύματι, μετὰ
 τῶν ἄλλων αὐτοῦ ὑπερφυῶν κατορθωμάτων καὶ τοῦτο
 10 ῥητῶς οὕτως, καθὼς ἐν πάσῃ τῇ ζωῇ αὐτοῦ ἐκεῖνος ἀπαρα-
 βάτως ἐφύλαξεν, ἔγραψε καὶ ἐδίδαξε λέγων · « Ἀδελφέ,
 ἄνευ θαυμάτων μὴ κοινωνήσης ποτέ. » Τοῦτο οἱ ἀκροαταὶ
 ἀκούσαντες — πολλοὶ γὰρ παρῆσαν οὐ μόνον λαϊκοί, ἀλλὰ
 καὶ μοναχοὶ τῶν ὀνομαστῶν καὶ περιδόξων ἐπ' ἀρετῇ —
 15 ἐθαύμασαν ἐπὶ τῷ λόγῳ καὶ ἀλλήλοις ἐνατενίσαντες εἶπον,
 ὥς ὑπομειδιῶντες, ὁμοθυμαδὸν μιᾷ τῇ φωνῇ · « Λοιπὸν
 ἡμεῖς οὐδέποτε κοινωνήσωμεν, ἀλλὰ μείνωμεν ἅπαντες
 ἀκοινωνῆτοι ! » Τούτων ἀκούσας ὁ ἄθλιος ἐγὼ καὶ ταλαί-

- πωρος, κατ' ἰδίαν τε μνησθεὶς ἐκείνων αὐτῶν τῶν ταῦτα
 20 εἰπόντων καὶ τῶν ῥημάτων αὐτῶν καὶ διαπονηθεὶς, ἐκλαυσα
 πικρῶς ; ἐν ὀδύνῃ καρδίας μου λέγων οὕτως ἐν ἑμαυτῷ
 « Ἄρα γε οὕτω περὶ τοῦ πράγματος ἀληθῶς διακείμενοι καὶ
 ὡς ἀδύνατον εἶναι τοῦτο ἀπὸ ψυχῆς λογισάμενοι, εἰπον ἃ
 25 εἶπον ; ἢ ὡς μικρόν τι μᾶλλον κατόρθωμα λογισάμενοι τὸ
 κατὰ τὸν καιρὸν τῆς κοινωνίας κλαῦσαι μόνον, τοῦ ῥήματος
 κατεγέλασαν ; » Πάντως γὰρ εἰ μὴ καθ' ἑκάστην ἡμέραν
 καὶ νύκτα ἔργον ἔχει τὸ κλαίειν τις ἐνώπιον Χριστοῦ τοῦ
 Θεοῦ, οὐδὲ ὅτε τῶν θείων μυστηρίων μεταλαβεῖν βουληθῇ,
 κἂν ὅπως οὖν πενθῇσαι ἢ κλαῦσαι ἰσχύσει κατὰ Θεὸν καὶ
 30 δακρύων κατενεγκεῖν σταλαγμούς · πῶς γάρ, ἐὰν μὴ κατ'
 οἰκονομίαν τινὰ ἄρρητον ἢ σύμβασιν ἐξ αἰτίας τινὸς σπανίως
 ἐπέλθῃ τινί ; ὁ οὐδὲ θαυμαστόν μοι δοκεῖ, ὅπου γε πολλοὶ
 καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἐξόδῳ τῆς ψυχῆς αὐτῶν ἐκλαυσαν ὁμοῦ καὶ
 35 ἐδάκρυσαν (οἶμαι δὲ οὐ πολλοί, ἀλλὰ λίαν ὀλίγοι καὶ εὐαριθμη-
 τοί). Εἰ δὲ καὶ τοῦτο ἀδύνατον πάντῃ λογίζονται, τὸ μετὰ
 δακρύων καθ' ἑκάστην μετέχειν τῶν φρικτῶν μυστηρίων,
 φεῦ τῆς ἀγνοίας αὐτῶν, βαβαὶ τῆς ἀναληθείας, οἶμοι τῆς
 ἀνοίας τῶν ταῦτα λεγόντων καὶ ἀμελείας καὶ τῆς παρώσεως.
 Εἰ γὰρ ἑαυτοὺς ἐκρινον, οὐκ ἂν ὑπὸ τῶν ἰδίων λόγων
 40 ἐκρίνοντο · εἰ μετανοίας ἐπεμελοῦντο, οὐκ ἂν ἀδύνατον
 εἶναι ποτε τοῦτο ἀπηρεύξαντο · εἰ πρᾶξιν μετήρχοντο
 ἔγκαρπον, οὐκ ἂν ἄγευστοι τοῦ τοιοῦτου καλοῦ τῆς τοιαύτης
 δωρεᾶς τοῦ Θεοῦ ὅλως ἐτύγχανον · εἰ φόβον Θεοῦ ἐν
 καρδίᾳ ἐκτήσαντο, οὐ μόνον ἐν τῷ καιρῷ τῆς μεταλήψεως
 45 τῶν θείων μυστηρίων δυνατόν εἶναι τὸ πενθεῖν καὶ κλαίειν
 διεμαρτύραντο, ἀλλὰ καὶ ἐν πάσῃ ᾧρᾳ εἰ οἶόν τε.

Διὸ καὶ τὴν ὑμετέραν ἀγάπην περὶ τούτου πληροφορῆσαι
 βουλόμενος, ὡς πρὸς ἐκείνους αὐτοὺς τοὺς οὕτως εἰπόντας
 τὸν λόγον ποιούμενος, διερωτῆσαι προήρημαι · « Εἰπατέ
 50 μοι, ὦ βέλτιστοι ἀδελφοί, διὰ τί τοῦτο ἀδύνατον ; » —
 « Ἐπειδὴ, φησὶν, οἱ μὲν εὐχερῶς καὶ ἐξ ἐτοίμου πρὸς
 κατάνυξιν ἔχουσιν, οἱ δὲ σκληροκάριοι τινες καὶ λιθοκάριοι
 ὄντες, οὐδὲ τυπτόμενοι κατανύσσονται. Οἱ οὖν οὕτως ἔχοντες,
 πῶς κλαίειν καὶ πενθεῖν δύνανται καὶ μετὰ δακρύων ἀεὶ
 55 κοινωνεῖν ; Ἀλλὰ καὶ οἱ ἱερεῖς αὐτοὶ τὴν θείαν καὶ ἀναίμακτον
 λειτουργίαν ἐπιτελοῦντες, πῶς δύνανται κλαίειν ; » — « Αὐτὸ
 οὖν τοῦτο τὸ εἶναι σκληροῦς, ὡς φατέ, καὶ πρὸς κατάνυξιν
 δυσκινήτους, πόθιν αὐτοῖς, εἶπατε εἰ ἐπίστασθε, προσεγένετο ;
 Εἰ δ' ἄγνοεῖτε, μικρόν τι τοῦ ὕψους ὑμῶν ἀνεπαισχύντως
 60 ὑφέντες καὶ τὴν ἀκοὴν εὐμενῶς ὑποκλίναντες, μὴ ἀπαξιώσητε

μαθεῖν ἐξ ἐμοῦ τοῦ ἐσχάτου. Γέγραπται γάρ · « Ἐάν δὲ τῷ ἐσχάτῳ ἀποκαλυφθῇ, ὁ πρῶτος σιγάτω . »

- « Πόθεν οὖν, φησὶν, ὁ μὲν σκληρός, ὁ δὲ εὐκατάνυκτος ; »
 « Ἀκουσον. Ἐκ προαιρέσεως ὁ μὲν ἀγαθῆς, ὁ δὲ φαύλης .
 65 καὶ ἐξ ἐννοιῶν ὁ μὲν πονηρῶν, ὁ δὲ οὐ τοιούτων · καὶ ἐκ πράξεων ὁ μὲν ἐναντίων, ὁ δὲ φιλοθέων. Καὶ εἰ δοκεῖ, σκόπησον καὶ εὐρήσεις ἅπαντας τοὺς ἐξ αἰῶνος διὰ μόνων τῶν τριῶν τούτων, ὅτι πολλοὶ ἐξ ἀγαθῶν ἐγένοντο πονηροὶ καὶ ἐκ πονηρῶν ἀγαθοί. Πόθεν γάρ — ἵνα ἀνωθεν αὐτοὺς
 70 ἐπαριθμήσωμαι —, ὁ Ἑωσφόρος ἐξέπεσεν ; οὐχὶ προαιρέσει καὶ λογισμῷ συγκαταθήμενος πονηρῷ ; Πόθεν ὁ Κἄν ἀδελφοκτόνος ἐγένετο ; οὐχὶ τῇ πονηρᾷ προαιρέσει ἑαυτὸν τοῦ Ποιητοῦ προτιμήσας καὶ λογισμοῖς πονηροῖς ἐξακολουθήσας, τῷ φθόνῳ ἐκδοτος γέγονε καὶ τὸν φόνον εἰργάσατο ;
 75 Πόθεν δὲ ὁ Σαουλ ἐζήτει κρατῆσαι καὶ ἀποκτείνειν τὸν Δαυὶδ, ὃν ὡς ἑαυτὸν ἐτίμα τὸ πρότερον καὶ ὑπερηγάπα ὡς εὐεργέτην ; ἐκ φύσεως ἢ ἐκ πονηρᾶς προαιρέσεως ; εὐδὴλον ὅτι ἐκ πονηρᾶς προαιρέσεως · ἐκ φύσεως γὰρ οὐδεὶς ἐγένετο πονηρός, ἐπειδὴ οὐδὲ πονηρῶν ἔργων ποιητῆς ὁ Θεός, ἀλλὰ
 80 λίαν καλῶν ; μάλα δὲ ἀγαθὸς ὢν καὶ τοῦτο οὐ θέσει καὶ προαιρέσει, ἀλλὰ φύσει καὶ ἀληθείᾳ. Πρὸς τούτοις πόθεν ὁ μὲν εἰς ληστής, ὁ συσταυρωθεὶς τῷ Δεσπότη Ἰησοῦ Χριστῷ, ἔλεγεν · « Εἰ Υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, σῶσον σεαυτὸν καὶ ἡμᾶς », ὁ δὲ ἕτερος αὐτῷ ἀνθυπέφερεν · « Οὐδὲ φοβῇ
 85 σὺ τὸν Θεόν ; ὅτι ἡμεῖς μὲν δικαίως, ἅξια γὰρ ὧν ἐπράξαμεν ἀπελάβομεν, οὗτος δὲ οὐδὲν ἁτοπον ἐπράξε » ; Πόθεν, εἶπέ μοι, ὁ μὲν ταῦτα, ὁ δὲ ἐκεῖνα ἐφθέγγετο ; καὶ ὁ μὲν ἐδικαιώθη, ὁ δὲ κατεκρίθη ; Οὐχὶ ἐκ προαιρέσεως ἕκαστος καὶ λογισμῶν ὁ μὲν ἀγαθῶν, ὁ δὲ πονηρῶν ; Ἐκ τούτων
 90 γάρ καὶ ὁ μὲν ἀπιστίαν, ὁ δὲ πίστιν κτησάμενος ἔλεγε · « Μνήσθητί μου, Κύριε, ἐν τῇ βασιλείᾳ σου . »

- Ἵνα δὲ τοὺς ἄλλους παρήσω πολλοὺς ὄντας, ἐκ τούτων ὧν εἰπεῖν βούλομαι μάθετε καὶ διδάχθητε ὅτι προαιρέσεως αὐτεξουσιόγητι ἕκαστος, ἢ κατανυκτικός καὶ ταπεινός, ἢ
 95 σκληροκάρδιος καὶ ὑπερήφανος γίνεται. Καὶ εἰκότως. Δύο γάρ τινων ἀποτασσομένων τῷ βίῳ ὁμοτέχνων, ὁμογενῶν, συνηλικιωτῶν, ἔσθ' ὅτε καὶ ἀδελφῶν, ὁμογνωμόνων, ὁμοτρόπων, πονηρῶν, φημί, καὶ σκληρῶν, ἀσπλάγχνων, ὠμοτάτων, φιλοσάρκων καὶ φιλαργύρων καὶ πᾶν εἶδος κακίας καὶ
 100 πονηρίας μετελθόντων ἐπίσης, καὶ εἰσερχομένων αὐτῶν ἅμα εἰς τὸ τῆς ἀσκήσεως στάδιον, ὁ μὲν αὐτῶν κατορθοῖ πᾶσαν ὁμοῦ ἀρετὴν, ζέσει πίστεως καὶ προθέσεως, πάντων

- ἀποκοπὴν ποιούμενος τῶν κακῶν, ὁ δὲ χεῖρων ἢ ὅπερ ἦν
 πρὸ τοῦ ἀποτάξασθαι γίνεται. Πόθεν οὖν οὐκ ἐπίσης καὶ
 105 τὰ τῆς ἀρετῆς αὐτοῖς κατωρθώθη, ὥσπερ καὶ τὰ τῆς κακίας
 ἐκορυφώθη; Οὐχὶ ὅτι ὁ μὲν προθέσει ψυχῆς ἀγαθῆς πάντα
 τὰ κατὰ Θεὸν ὑπέμεινε λυπηρά, καὶ πρὸς τούτοις προσέχων
 ἦν ἐξ αὐτῆς εἰσόδου καὶ ἀποταγῆς νουνεχῶς ταῖς θείαις
 Γραφαῖς καὶ οἰκοθεν ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ ἀγαθὸν ποιεῖν ἐξελέξατο,
 110 μιμούμενος τοὺς τῶν εὐλαβεστέρων ἀνδρῶν βίους καὶ
 συναμιλλώμενος αὐτοῖς ἐν νηστεῖαις καὶ προσευχαῖς, ἐν
 δεήσεσιν, ἐν σιωπῇ χειλέων, ἐν κατανύξει καὶ δάκρυσιν,
 ἐν ἀποχῇ βρωμάτων ἡδέων καὶ ἀκαίρων ὁμιλιῶν, ἐν ἐποχῇ
 θυμοῦ καὶ ὀργῆς καὶ κραυγῆς, ὑπομένων ἐμπόνως ὕβρεις
 115 καὶ θλίψεις καὶ στενοχωρίας, καὶ τὰ εὐτελῆ καὶ ἀτιμότερα
 ἐκλεγόμενος τῶν ἔργων, μὴ ἀντιλέγων ἢ γογγύζων ἐπιτασ-
 σόμενος, ἀλλὰ προθύμως ἐπιτελῶν πάντα καὶ τὸν ἐσχατον
 αἰ μεταδιώκων τόπον καὶ ἑαυτὸν εὐτελέστερον λογιζόμενος
 πάντων καί, ἀπλῶς εἰπεῖν, πάντα ποιῶν μετὰ γνώσεως,
 120 ὅσα ἡμᾶς αἱ θεῖαι Γραφαὶ σαφῶς ἐκδιδάσκουσιν, ἵνα τυχὼν
 ἐλέους καὶ συγχωρήσεως τῶν προτέρων κακῶν, εὖρρη
 παρρησίαν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ; Ὁ δὲ τὰ ἐναντία τούτων
 πάντων προθέσει ψυχῆς πονηρᾶς ποιῶν, ἔμεινεν ὅπερ ἦν
 καὶ πρὸ τοῦ ἀποτάξασθαι πονηρός, ἵνα μὴ λέγω καὶ χεῖρων
 125 ἢ ὅπερ ἦν.

- Οὕτως οὐκ ἐκ φύσεως, ὥσπερ τινὲς αἰοῦνται, ἀλλ' ἐκ
 προαιρέσεως γίνεται πᾶς ἄνθρωπος εἴτε ταπεινὸς καὶ
 εὐκατάνυκτος, εἴτε σκληρὸς τὴν καρδίαν καὶ πεπωρωμένος
 καὶ ἀκατάνυκτος. Πότε γάρ, εἰπέ μοι, κατανυγήσεται τὴν
 130 ψυχὴν καὶ δάκρυον ἐξ ὀφθαλμῶν σταλαῖζει ὁ πᾶσαν ἡμέραν
 σχεδὸν ὥδε κάκειῖσε περιερχόμενος καὶ μήτε σιωπῆς χειλέων,
 μήτε εὐχῆς, μήτε ἀναγνώσεως καὶ ἡσυχίας ἐπιμελούμενος,
 ἀλλὰ ποτὲ μὲν προσομιλῶν τοῖς πλησίον ἐν ταῖς συνάξεσι,
 καὶ οὐ μόνον ἑαυτὸν ἀλλὰ καὶ οἷς προσομιλεῖ τῆς ὠφελείας
 135 ἀποστερῶν, ποτὲ δὲ διασύρων καὶ λοιδορούμενος τοὺς εὐ-
 λαβεῖς τῶν ἀδελφῶν καὶ αὐτὸν ἑσθ' ὅτε τὸν προηγούμενον;
 Πότε κατάνυξιν κτήσεται ὁ πάντα περιεργαζόμενος τὰ τῆς
 μονῆς, καὶ οὐ μόνον τὰ τῆς μονῆς, ἀλλὰ καὶ ἐνὸς ἐκάστου
 τὸν βίον; καὶ ποτὲ μὲν λέγων πρὸς τινος τῶν ἀδελφῶν
 140 «Ἦκουσα χθὲς τὸ καὶ τό» φησί, ποτὲ δέ· «Ἐμαθες τί τῷ
 δεῖνι συνέβη τῷ ταπεινῷ;» καὶ πάλιν· «Ἦκούσατε τοῦ
 δεῖνος τὴν συμφορὰν;» Ὁ τοιοῦτος ἄρα πότε τῶν οἰκείων
 ἀναμνημονεύσει κακῶν, ἵνα καὶ πονέσας δάκρυον καταφέρῃ
 ἐξ ὀφθαλμῶν αὐτοῦ; Ὁ δὲ καὶ τῆς συνάξεως ἐξερχόμενος

- 145 ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀναγνώσεως τῶν θείων Γραφῶν καὶ ἐγγὺς ἢ μακρὰν καθήμενος καὶ προσομιλῶν μετὰ τινων — ποτὲ μὲν ἐκείνου ποτὲ δὲ τῶν ἄλλων τὰς ἀνωφελεῖς συντυχίας προβαλλομένων καὶ οὕτω λεγόντων · « Ἠκούσατε, φησί, τί τὸν δεῖνα πεποίηκεν ἀδελφὸν ὁ ἡγούμενος ; » ὁ δὲ · « Λοιπόν,
- 150 ἐὰν εἴπω ὑμῖν τί τὸν δεῖνα πεποίηκε τὸν ταπεινόν, τί ἔχετε εἰπεῖν ; » — καὶ οὕτω τοιαῦτα καὶ χεῖρονα τούτων ὁ ὁμιλῶν καὶ ἀπασχολῶν καὶ ἀπασχολούμενος εἰς φλυαρίας τοιαύτας, πότε εἰς συναίσθησιν ἔλθῃ τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων καὶ ἑαυτὸν ἀποκλαύσεται ;
- 155 Ὁ γὰρ μὴ προσέχων τοῖς θεοπνεύστοις λογίοις, μηδὲ θύραν τιθέμενος περὶ τὰ χεῖλη αὐτοῦ , μηδὲ ἀποστρέφων τὸ οὖς αὐτοῦ ἐξ ἀκοῆς ματαίας καὶ μεμνημένος τῆς ἐσχάτης ἀπολογίας καὶ τοῦ φοβεροῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, ὅπως γυμνοὶ καὶ τετραχλησμένοι ὀφειλομέν παραστήσεσθαι πάντες
- 160 αὐτῷ καὶ δοῦναι λόγον ὑπὲρ τῶν βεβιωμένων ἡμῖν, πῶς ἄρα, εἰ πλεῖον τῶν ἑκατὸν χρόνων ἐπιζήσει ἐν τῷ μοναχικῷ σχήματι, δάκρυον κτήσεται καὶ πενήθῃσι θερμῶς ἑαυτόν ; Πῶς ὁ τῶν πρωτείων ἀντιποιοῦμενος ἐν τῇ στάσει τῆς ἐκκλησίας, ἐν τῇ καθέδρᾳ τῆς τραπέζης, καὶ ὑπὲρ τῶν
- 165 τοιούτων ἀεὶ μαχόμενος καὶ λυπούμενος, λυπηθήσεται ποτε ὑπὲρ τῆς ἰδίας ψυχῆς καὶ κλαύσει πικρῶς ἑνώπιον τοῦ Θεοῦ ; Ὁ δὲ καὶ προφασιζόμενος προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις , ἀδυναμίαν προβαλλόμενος, δυνατὸς ὢν καὶ σφριγῶν καὶ νέος, ἐν τῇ στάσει τῆς ἐκκλησίας, καὶ παραμετρῶν ἑαυτὸν
- 170 τοῖς πολλὰ κοπιάσασι καὶ χρονίσασι τῇ ἀσκήσει τῶν εὐλαβεστερῶν ἀδελφῶν, λέγων · « Μὴ δευτέρός εἰμι τοῦ δεῖνος ἢ τοῦ δεῖνος ἐγώ ; ὅτι ἐκεῖνος ἐπακουμβίζων ἴσταται καὶ ἀπερχόμενος ἴσταται » — συνεξισάζων ἑαυτὸν ἐκείνοις, ὁ ἴσως ἀνάξιος ὢν καὶ τῆς κάτω χώρας, πότε τῆς ἑαυτοῦ
- 175 ἀσθενείας ἐπιγνώμων γένηται, ἵνα καὶ στενάξας ἀπὸ ψυχῆς κατακυγῇ τὴν καρδίαν καὶ δαικρῇ τοῖς ὀφθαλμοῖς ; Ἡ γὰρ κενοδοξία, δοῦλον αὐτὸν τῇ ἀκηδία ἐκδοῦσα, οὐκ ἔτι ἐν οὐδενὶ καρτερῆσαι ἀφήσιν αὐτὸν ἐν ὑπομονῇ · καὶ διάγει ἕκτοτε ἕκαστος τῶν τοιούτων εἰς πᾶσαν σὺναξιν ἐν βραθυμίᾳ
- 180 καὶ ἀμελείᾳ, τοῖς πλησιάζουσιν αὐτῷ καὶ ἀνεχομένοις ἀκούειν αὐτοῦ προσομιλῶν συνεχῶς μάταια καὶ γραῶδη μυθεύματα . Καὶ οὕτως ἀναισθήτως ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἀναλγήτως τοῖς πνευματικοῖς καὶ θεοσεδέσιν ἀνδράσι συνεισπρόχόμενος ἐν ταῖς θείαις συνάξεσιν, ἀνωφελῶς ἐκείθεν
- 185 ἐξέρχεται, μηδεμίαν ἀλλοίωσιν ὅλως πρὸς τὸ κρεῖττον ἐπαισθανόμενος προσγινομένην αὐτῷ, τὴν διὰ τῆς κατα-

- νύξεως τοῖς ἀγωνιζομένοις ἀπὸ Θεοῦ διδομένην, τοῦτο
 μόνον ἀρκεῖν ἑαυτῷ οἰόμενος, τὸ μὴ ἀπολιμπάνεσθαι τῶν
 190 τετυπωμένων συνάξεων — ὁρθροῦ λέγω καὶ λυχνικοῦ καὶ
 τῶν ψαλλομένων ὠρῶν —, οὕτως ἀπλῶς εἰς τὴν κατόρθωσιν
 τῶν ἀρετῶν καὶ τὴν τελείωσιν τῶν τετελειωμένων, εἰς τὴν
 κατὰ Χριστὸν ἡλικίαν. Ἐγνων γάρ τινας ὑπὸ τῆς τοιαύτης
 ἀπάτης κατασχεθέντας καὶ σπουδὴν μὲν ποιομένους
 ὥστε μὴ περιπεσεῖν εἰς ἁμαρτίαν τινὰ σαρκικὴν, μεθ'
 195 ἐτέρων συναφθέντας σωμάτων· ὅπως δὲ τὰ ἐν κρυφῇ
 γινόμενα ἢ καὶ ἐν τῷ ἀφανεῖ μελετώμενα τῆς καρδίας μὴ
 ἐκφυγεῖν τὸ καθόλου φροντίζοντας, καὶ οἰομένους σωθήσεσθαι
 ἄνευ τινὸς ἄλλης ἐργασίας, εὐχῆς λέγω καὶ σιωπῆς χειλέων
 καὶ ἀγρυπνίας καὶ ἐγκρατείας καὶ πτωχείας πνευματικῆς
 200 καὶ ταπεινώσεως καὶ ἀγάπης, μετὰ μόνης τῆς ἀπλῶς οὕτω
 γινομένης ἐν ταῖς συνάξεσιν ὑπαντήs. Ἄλλ' οὐχ οὕτως
 ἔχει· Θεὸς γὰρ οὐ βλέπει εἰς πρόσωπον, οὐδὲ εἰς μόνην
 τὴν ἐξωθεν καταστολὴν τῶν ἡθῶν, οὐδὲ εἰς τὰς κραυγὰς
 ἡμῶν, ἀδελφοί, ἀλλ' εἰς καρδίαν συντετριμμένην καὶ τετα-
 205 πεινωμένην καὶ ἡσυχον καὶ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ ἐπι-
 φερομένην· «Ἐπὶ τίνα γάρ, φησὶν, ἐπιβλέψω, ἀλλ' ἢ ἐπὶ
 τὸν πρῶον καὶ ἡσυχον καὶ τρέμοντά μου τοὺς λόγους.»

- Τί δὲ καὶ περὶ τῶν ἀναξίως προσερχομένων καὶ αἰτήσεις
 ποιομένων εἰς τοὺς προεστῶτας αὐτῶν εἶπω; Καὶ οἱ μὲν
 210 ὅσοι εὐλαβείας δῆθεν τῆς ἐξωθεν ἐπιμελόμενοι μόνον ἢ,
 μᾶλλον εἶπεῖν, ὅσοι πρὸς τὰ κέρδη καὶ τὴν δόξαν καὶ τὰ
 παρόντα μόνον κεχῆνασιν· «Οὐκ ἐσμέν ἄξιοι, φασί, καὶ
 ἡμεῖς, τίμιε πάτερ, διακονῆσαι τῇ μονῇ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς;
 ἢ μόνος ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα εἰς τὴν δεῖνα καὶ δεῖνα διακονίαν
 215 ἐστὶν ἄξιος, καὶ οἰκονομεῖν οἷδεν ἐκεῖνος κρεῖττον παρ'
 ἡμᾶς τὰ πράγματα; δοκίμασον, εἰ βούλει, καὶ ἡμᾶς καὶ
 εὐρήσεις ποιοῦντας καὶ οἰκονομοῦντας κρεῖττον ἢ ὡς
 ἐκεῖνοι τὰ τῆς μονῆς πράγματα», οἱ δὲ ὅσοι τῇ ἀμελείᾳ
 καὶ ῥαθυμίᾳ ἐξ αὐτῆς αὐτῶν τῆς ἀποταγῆς ἐκδότους
 220 δεδώκασιν ἑαυτοὺς, ἀδυναμίαν σώματος προβαλλόμενοι,
 οἱ ἀπὸ τοῦ κόσμου χθὲς καὶ πρῶην ἐλθόντες καὶ μυρίων
 κακῶν γέμοντες, πρὸ τοῦ ὑποταγῆναι καὶ ἰδρῶσαι καὶ
 κοπιᾶσαι αὐτοὺς εἰς τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, ἀπερχόμενοι
 225 ἱστανται, ὡς εἶρηται, μετὰ τῶν πολλὰ κεκοπιχσάντων
 ἐπακουμβίζοντες. Καὶ ἐὰν εἴπῃ ὁ πλησίον αὐτοῦ πρὸς ἓνα
 τούτων· «Εἰσελθε, ἀδελφέ, εἰς τὸν συνήθη σου τόπον
 καὶ στήθι ψάλλον ἐκεῖ μετὰ τῶν ἀδελφῶν· δύνασαι γάρ»,
 ἀποκρίνεται λέγων· «Ἀπὸ τῶν ὧδε μᾶλλον προσεχέσ-

- 230 τερων ἀκούων, κάλλιον ψάλλω ἢ περ ἀφ' οὗ ἐκ συνηθείας
 ἴσταμαι τόπου. » Ἐάν δὲ πάλιν προσθεῖς ὁ ἀδελφὸς εἶπη
 αὐτῷ · « Οὐ δύνασαι ὧδε ἴστασθαι, ἀδελφέ, ἄνευ προστάξεως
 τοῦ προσεστώτος ἡμῶν », ἀκούσας ἐκεῖνος εὐθὺς ἀπελθὼν
 αἰτεῖται τὸν προσεστώτα, σώματος ἀδυναμίαν προφασίζό-
 μενος καὶ ἀσθένειαν, ἕως οὗ ἐπιτύχη τοῦ ἰδίου σκοποῦ ·
 235 « Καὶ Ἰνα, φησί, πάτερ, ἀκούω τὸν πρῶτον κανονάρχον καὶ
 ἴσταμαι εἰς τὸ πρῶτον στηθὲν ἢ εἰς τὸ δεύτερον τοῦ δεῖνος
 ἐγγύς », παρισάλλων ἑαυτὸν τῷ κεκοπιакότι πολλά · καὶ
 ὀπηνίκια τοῦ σκοποῦ τύχη, ἔκτοτε οὐδέποτε δύναται στήναι
 ἐν τῷ χορῷ. Κατὰ μικρὸν δὲ καὶ εἰς πᾶσαν ἄλλην ὑπόθεσιν
 240 τοῖς πρῶτοις ὁ τοιοῦτος σπουδάζων συναριθμεῖν ἑαυτὸν,
 τὴν ἐξωθεν εὐλάβειαν ὑποκρίνεται, προσποιεῖται κοσμίαν
 καταστολήν, τοῖς ἐρχομένοις ἐν τῇ μονῇ φίλοις τῶν ἄλλων
 καὶ ἄρχουσι σπουδάζει προσπαντᾶν καὶ ἐν οἷς προσέρχονται
 ἀδελφοῖς συχνότερον ἀπέρχεται ἐπὶ τῷ γνώριμος γενέσθαι
 245 αὐτῶν, ὠφελείσθαι προφασιζόμενος ὑπὸ τῶν λεγομένων
 ὑπ' ἐκείνων συντυχίων καὶ ἐρμηνειῶν τῆς θείας Γραφῆς.
 Λοιπὸν οὖν περιτρέχειν ἄρχεται τὸ μοναστήριον ἀπὸ
 κέλλης εἰς κέλλαν ἀπερχόμενος καὶ λέγων ἐνὶ ἐκάστῳ
 « Πίστευσον, ἀδελφέ, οὕτως σε ἀγαπῶ, ὅτι ἐάν μὴ ἴδω σε,
 250 οὐδὲ ζῆν νομίζω τὴν ἡμέραν ἐκείνην. » Εἰ μὲν οὖν εὐρεθῇ τις,
 ἐξ ὧν ἀπερχόμενος ταῦτα λέγει, φοβούμενος τὸν Θεόν,
 ἀποκρίνεται λέγων αὐτῷ · « Μνησθεῖν σου ὁ Θεὸς τῆς ἀγάπης,
 ἀδελφέ μου · τί γὰρ καὶ βλέπεις εἰς ἐμὲ ἀγαθόν ; » Ὁ δέ ·
 « Καὶ τί, φησὶν, οὐκ ἔχεις σὺ τῶν καλῶν ; Ποῖος γὰρ οὕτω
 255 πρᾶτος, εὐλαβὴς, σοφός, γνωστικός, ἀπλαστος καὶ τὸ μεῖζον
 πάντων πατὴρ σπλάγχνα· κεκτημένος, πρὸς πάντας φι-
 ἀδελφὸς ὢν ; » Ταῦτα δὲ λέγων πρὸς τὸ γεύσασθαι ἀποδιλέπεται
 μετ' αὐτοῦ. Ὁ δὲ πνευματικὸς ἀδελφὸς ὁμιλεῖ αὐτῷ κατὰ
 τὴν δοθεῖσαν αὐτῷ χάριν τὰ πρὸς σωτηρίαν ψυχῆς καὶ,
 260 ὅσον τὸ ἐφ' ἑαυτὸν τοὺς ἐπαίνους αὐτοῦ ἀπωθούμενος,
 διορθοῦται τὸν ἀδελφόν. Εἰ δὲ μὴ τοιοῦτος εὐρεθῇ, ἀλλ'
 ἀπ' ἐναντίας σαρκικὸς καὶ ἀσθήρικτος, εὐθὺς φυσιοῦται ἐν
 ἑαυτῷ ὑπὸ τῶν ἐπαίνων ἐκείνου καὶ ἀποκριθεὶς λέγει πρὸς
 αὐτόν · « Καὶ τί χρεῖσον τῆς ἀγάπης, ὦ πάτερ καὶ ἀδελφέ ;
 265 ὄντως οὐδέν · καὶ μακάριος ὁ ταύτην κτησάμενος », καὶ
 ἄλλα τινά, ὅσα οἶδε τὸν κόλακα ἀποδέχεσθαι καὶ πρὸς
 εὐφημίαν αὐτοῦ διερεθίζειν. Εἴτα ὥσπερ τοῖς ἐπιπλάστοις
 ἐπαίνοις καταθελεγόμενος, νοδὸς κουφότητι χαυνωθείς ὁ τοι-
 οῦτος, εἰ μὲν τῶν εὐπόρων ἐστίν, αὐτίκα οὐδ' ὑποχωρεῖται
 270 τοῦτον ἐξ, ἀλλ' ἀξιόϊ συνεστιασθῆναι αὐτὸν αὐτῷ, καὶ

- βρώμασιν αὐτὸν δεξιούμενος κενοὺς ἐπαίνους ἀντιλαμβάνει,
 τοὺς εἰς ἀέρα μὲν διαλυομένους, βλάβην δὲ οὐ τὴν τυχοῦσαν
 τῇ αὐτοῦ προξενούντας ψυχῇ. Εἰ δ' οὖν ἀλλὰ μετὰ τὰς
 275 πολλὰς καὶ ἀνωφελεῖς ὁμιλίας λέγει αὐτῷ· «Μηδὲν μοι
 μέμψῃ, ἀδελφέ. Οἶδεν ἡ ἀγάπη, οὐδὲν ἔχω ἄξιόν σου, ἵνα
 σὺν ἐμοὶ τροφῆς μεταλάβῃς. Ἀλλ' ἐπεὶ τοιαύτην διάθεσιν
 καὶ ἀγάπην πρὸς ἡμᾶς τοὺς ταπεινοὺς κέκτησαι, ἔχομεν
 ἀπὸ τοῦ νῦν κοινῶς καὶ φιλικῶς καταπολαύειν ὧν ἂν
 ἐπιχορηγήσῃ Κύριος ἡμῖν εἰς βρώσιν, καὶ συνευφρανέσθαι
 280 σοι.» Ἐκτοτε οὖν παρεμπίπτει ἐν ἑκατέροις τούτοις
 φροντίς ἀνεξάλειπτος, καὶ οὐ παύονται πόρους ἐπιζητοῦντες,
 ὅθεν ἂν καὶ προσγένηται αὐτοῖς διὰ τῆς τῶν βρωμάτων
 δαφιλείας τὴν δοκοῦσαν ἀγάπην βεβαιότερον ἐμπεδώσασθαι.
 Οὕτω τοίνυν μετὰ πάντων προφάσει ἀγάπης, μᾶλλον δὲ
 285 ἀπάτης συνδήσας ἑαυτὸν τοῖς πᾶσι, ποτὲ μὲν αὐτὸς ἄλλον,
 ποτὲ δὲ τῶν ἄλλων ὁ καθ' εἰς αὐτὸν προσκαλούμενος, οὐκ
 ἐπιλείπει αὐτὸν τράπεζα καὶ εὐθηνία τῶν εἰς τρυφὴν χορ-
 τασμάτων εἰς κόρον, καὶ οὕτω γίνεται χοῖρος καὶ δεσμεῖται
 ταῖς ἡδοναῖς καὶ θεραπεύει ἐνδεδεχῶς τὴν γαστέρα, ὁκνῶ
 290 γὰρ εἰπεῖν καὶ τὰ αὐτοῦ ὑπογᾶστρια. Διὸ καὶ μετ' ἐπι-
 τηδεύσεως ἐκ τῶν ἐράνων γαστριζόμενος καθ' ἑκάστην τῆς
 ἑσπέρας ἐρχομένης μετὰ τὴν τῶν ἀποδειπνίων ἀκολουθίαν
 εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ ἀπερχόμενος, λέγει τῷ ὑπουργοῦντι
 αὐτῷ· «Ἴδε, ταπεινέ, τῷ δίψει συνέχομαι. Ἀλλὰ θερμὸν
 295 εὐτρεπίσας, δός μοι πιεῖν καὶ ἀναψύξαι τῆς δίψης.» Ἐκεῖνος
 οὖν, ὥς ἐξ ἔθους ἔχων, εὐνους εὐρίσκεται παραχρῆμα καὶ
 δραστικώτατος ὑπηρέτης, οἷα δὴ καὶ αὐτὸς αὐτῷ συνευ-
 ωχούμενος καὶ ζωρότερον μᾶλλον πίνων τὸν αἶνον καὶ ἐκρο-
 φῶν, τοῦ σκότους αὐτῷ τὸ λανθάνειν ἐπιβραβεύοντος. Ὅς καὶ
 300 μετὰ τὸ πιεῖν ἀπαξ πρὸς ὄρεξιν αὐθις διεγείρεται βρωμάτων
 καὶ λεληθότως τῇ τῶν βρωμάτων ἡδύτητι ὥσπερ ὑποκλεπτό-
 μενος, ἀνεπαισθήτως κορέννυται καὶ παχέϊαν ἀπεργάζεται
 τὴν γαστέρα καὶ δυσμεταχείριστον καὶ τῇ τῆς ψυχῆς ὁρμῇ
 μὴ ὑπείκουσιν. Τότε λέγει αὐτῷ ὁ λογισμὸς· «Ἀπόλυσόν
 305 σου τὸν ὑπουργὸν καὶ στήθι ποιήσόν σου τὴν συνήθη εὐχὴν.»
 Ἀνταποκρίνεται ὁ ἕτερος λογισμὸς καὶ λέγει αὐτῷ· «Καὶ
 πῶς ἰσχύεις στήναι ἐμπεπλησμένος ὧν καὶ κατάγομος;
 Κοιμήθητι μικρὸν καὶ τῇ φύσει βοήθησον εἰς τὸ ἐξαναλῶσαι
 τὰ βρώματα καὶ πρὸ τῆς συνάξεως ἐγέρθητι. Καὶ τότε
 310 μᾶλλον, εὐκίνητον ἔχων τὸ σῶμα, εὐξη καλῶς.» Ὑπακούει
 τῷ λογισμῷ καὶ πεσὼν ὑπνοῖ καὶ ἐὰν ἐξυπνος γένηται, οὐκ
 ἐγείρεται, ἀλλὰ λέγει· «Ταχύ ἐστιν, ὑπνώσω ἔτι μικρόν.»

Καὶ οὕτως ὑπερτιθεμένου, φθάνει ἡ σύναξις τοῦ ὁρθρου, καὶ
 315 τῆνικαῦτα ἐγειρόμενος εἰσέρχεται εἰς τὴν σύναξιν, τὸ
 συνειδὸς ἔχων ἐλεγχον τῆς ἀμελείας καὶ ῥαθυμίας αὐτοῦ.

Καθὼς οὖν προείπομεν, ὡς ἔθος αὐτῷ ἐστὶ, συχνότερος
 εἰς τὰς τῶν φίλων καὶ ἀγαπητῶν πατέρων κέλλας ἀπερχόμε-
 νος ἕως βραδὺ κάθηται συνδειπνῶν, συμπίνων, προσομιλῶν
 αὐτοῖς· καὶ οὕτως ἐν τῷ κελίῳ ἐρχόμενος, ἄχρηστος
 320 γίνεται οὐ μόνον ἐν τῇ ἐσπερινῇ εὐχῇ, ἀλλὰ δὴ καὶ ἐν τῇ
 τοῦ ὁρθρου συνάξει, μηδὲν ὅλως πνευματικὸν ἢ ἐννοῆσαι
 ἢ διαπράξασθαι δυνάμενος. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ αὐτοῦ κέλλῃ,
 ἐὰν ἕτερος ἐλθὼν παραβάλῃ, ὁμοίως τὴν νύκτα παρέλκει,
 ἐσθ' ὅτε λοιδορῶν καὶ κατακρίνων βίους ἐτέρων, καὶ μένει
 325 οὗτος τὸν ὅλον τῆς ζωῆς αὐτοῦ χρόνον προσαπολλύς ἐν
 κραιπάλῃ καὶ μέθῃ καὶ μερίμναις οὐκ ἀγαθαῖς.

Ἀλλὰ τίνος ἕνεκα ταῦτα πάντα διῆλθον; Ἵνα δεῖξω
 ὑμῖν, ἀδελφοί, ὅτι ὁ τοιοῦτον ἔλκων βίον οὐ δύναται ποτε
 330 τὴν αὐτοῦ θεραπεύων γαστέρα καὶ διηνεκῶς φροντίζων
 ὁμοίως τοῖς ἔθνεσι τί φάγεται αὖριον καὶ τί πίνεται· καὶ
 ὡς δεσποίνῃ δουλεύων τῇ τοῦ φάρυγγος ἡδονῇ; Δῶμεν δὲ
 καὶ ἀπέχεσθαι τῶν εἰρημνίων αὐτὸν καὶ μήτε πρὸς ἄλλου
 τινὸς κέλλαν χωρεῖν, μήτε ἄλλον αὐτὸν ὑποδέχεσθαι ἐν τῇ
 335 κέλλῃ αὐτοῦ, μήτε κόρῳ γαστρὸς καὶ πότῳ καὶ ἀργολογίαις
 προσανέχειν, ἀλλὰ κλείσαντα τὰς θύρας ἐνδον μένειν τῆς
 κέλλης μονώτατον· τί οὖν ὁ ὄφελος αὐτῷ, ἐὰν μὴ πνευματικὴ
 ὑπάρχη καὶ μετὰ γνώσεως ἡ ἐργασία αὐτοῦ, ἀλλὰ κάθηται
 ἀναγινώσκων πρὸς τὸ ἀποστηθίσαι τι, ἵνα ἔχῃ τοῦτο λέγειν
 340 ἐν καιρῷ συνάξεως ἢ καὶ παρουσίᾳ φίλων, ὥστε φαίνεσθαι
 αὐτὸν γνωστικόν; Θῶμεν δὲ ὅτι οὐχ ἕνεκα τούτου, ἀλλὰ
 χάριν ὀφειλείας καὶ τοῦ ἀκοῦσαι λόγον Θεοῦ ἐντυγχάνει
 ταῖς θείαις Γραφαῖς, εἴτα ἐγερθεὶς ἵσταται εἰς προσευχὴν·
 ἡ δὲ προσευχὴ αὐτοῦ ἔστωσαν, εἰ δοκεῖ, ψαλμοὶ δύο ἢ
 345 τρεῖς ἢ δέκα ἢ ἑκατόν, αἱ προσκυνήσεις ὡσαύτως, ὅσας
 ἂν καὶ εἰποις ποιεῖν, εἴθ' οὕτως ἐκπληρώσας πάντα ἀνακλί-
 νεται καὶ πλέον οὐδέν· τί οὖν, εἰπέ μοι, ὄφελος αὐτῷ ἐκ
 τῆς τοιαύτης καὶ μόνον ἐργασίας, ἐὰν μὴ καὶ ὁ καρπὸς τῆς
 εὐχῆς καὶ τῆς ἀναγνώσεως ἐπανθήσῃ τῇ ψυχῇ αὐτοῦ διὰ
 350 τῶν δακρύων τῆς μετανοίας, ὅς ἐστιν ἡ ἀπάθεια, ἡ
 ἐπίκτησις τῆς ταπεινοφροσύνης ὁμοῦ καὶ πραότητος, καὶ
 ἡ γνώσις μετὰ σοφίας τοῦ πνεύματος; Παντὶ γὰρ τῷ μετὰ
 γνώσεως ἐργαζομένῳ τὴν πνευματικὴν ἐργασίαν τῶν

- ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ ἀναλόγως διχα πάσης ἀμφιβολίας ἢ τῶν
 355 εἰρημένων ἐπιγίνεται κτήσις τῆς ἐμπόνου ἐργασίας αὐτοῦ. Εἰ δὲ ἐργαζομένῳ κατὰ τὸ δοκεῖν καὶ ποιοῦντι οὐκ ἐπανθήσει τὰ εἰρημένα, οὐκ ἔστιν κατὰ Θεὸν ἡ ἐργασία αὐτοῦ ἀλλὰ μόνον πρὸς ἀνθρώπων ἀρέσκειαν, καὶ εἰκότως τῶν κριτ-
 360 τόνων ἐξαμαρτάνει.
- Οὕτω τοίνυν αἰετὸν τὸν ἑαυτοῦ βίον ἕκαστος τῶν προειρημένων διερχόμενος, δυνήσεται ποτε ἄρα, ὥς ὁ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἀποταγῆς αὐτοῦ δοὺς ἑαυτὸν ὅλον εἰς τὸ πάντα τὰ κατὰ Θεὸν λυπηρὰ ὑπομεῖναι καὶ παθεῖν, καθὼς ἄνωθεν προειρή-
 365 καμεν, δάκρυον ἢ κατάνυξιν κτήσασθαι ἢ τὴν ἐκ τοῦ κόσμου συνοῦσαν αὐτῷ κακίαν καὶ πονηρίαν καὶ σκληροκαρδίαν ἀποβαλέσθαι καὶ ταπεινώσειν κτήσασθαι; Οὐδαμῶς. Πλανᾷ ἑαυτὸν ὅστις ἂν ἦ, ὁ ταῦτα νομίζων ἢ καὶ νομοθετῶν. Ὡς γὰρ οὐκ ἐνδέχεται τὸν μὴ ἐκπυρούμενον σίδηρον τῷ πυρὶ ὁμοίως τῷ ἐκπυρούμένῳ λαμπρύνεσθαι ἢ εἰς ἀπαλότητα
 370 δι' ἐτέρας τινὲς μηχανῆς ἔρχεσθαι καὶ χαλκεύεσθαι καὶ εἰς ἐργαλεῖον κατασκευάζεσθαι ποτε εὐχρηστον, οὕτως οὐδὲ τὸν ἀμελῆ καὶ ῥάθυμον καὶ τοιοῦτον ἔλκοντα βίον ἐπιβλαβῆ, ὅλον ὁ λόγος ἐδήλωσε, δυνατὸν τῷ ἀναδεξαμένῳ ἐκ πρώτης τύπους ἀγαθοῦς ἐξ ὑπακοῆς πατέρων πνευματικῶν καὶ βίον
 375 ἐνάρετον ἔχοντι ἐξισωθῆναι καὶ τῶν αὐτῶν ἐκείνῳ καταπολαῦσαι δωρεῶν καὶ χαρισμάτων τοῦ Πνεύματος. Καὶ εἰκότως. Ὁ μὲν γὰρ ταπεινὸς ὢν τὴν καρδίαν καὶ ταπεινοτέρας ἔχων τὰς ἐννοίας καὶ συντετριμμένον τὸν λογισμόν, προαιρούμενός τε σπουδαιότερον ταῖς θεαῖς Γραφαῖς ἐξ-
 380 ακολουθεῖν καὶ πᾶσαν ὑπομένων θλίψιν καὶ πάντα πειρασμὸν ὑποφέρων, ἔτι δὲ καὶ μετὰ πάντων τῶν εὐτελεστέρων συναριθμῶν ἑαυτόν, τὰς πράξεις αὐτοῦ δηλονότι καὶ τὰ κακὰ ἀναλογιζόμενος καὶ μεμφόμενος ἑαυτὸν καθ' ἑκάστην καὶ βλέπων ἁμαρτωλὸν ἑαυτόν, προκόπτει συντόμως καὶ ὑπὸ
 385 τῆς θείας χάριτος, ὅταν μὴ ἔχη ἐνθροπον, τὰ πρὸς σωτηρίαν διδάσκεται, ἐξορῶν κατ' ὀλίγον ἀπὸ τῆς αὐτοῦ ψυχῆς τὰς ἐνούσας αὐτῷ ἀπὸ τοῦ κόσμου κακίας καὶ πονηρίας, ἀντιστάγων δὲ αὐτ' ἐκείνων τὰς ἀρετάς. Ὁ δὲ γέμων ἀκαθαρσίας ὁμοῦ καὶ οἰήσεως καὶ μὴ βουλόμενος ἐνώπιον τῆς
 390 κραταιᾶς χειρὸς τοῦ Θεοῦ ταπεινωθῆναι καὶ ἀνακαλύψαι τὰ τῆς καρδίας αὐτοῦ πατρὶ πνευματικῷ καὶ κολληθῆναι αὐτῷ καὶ πάντα δρᾶσαι καὶ παθεῖν, ὅσα πρὸς ἀρετὴν καὶ Θεὸν μετὰ συνέσεως φέρει καὶ τελεοῖ τὸν κατὰ Θεὸν ἄνθρωπον, γίνεται χεῖρων ἢ ὅπερ ἦν ἐν τῷ κόσμῳ, τοῦ ὀλικοῦ
 395 πνεύματος ἀντιστραφέντος καὶ ἐνοικήσαντος εἰς αὐτὸν μετὰ

τῶν ἐπὶ πνευμάτων τῆς πονηρίας . Καὶ οὕτως ὁ μὲν
 ὑπερβαίνει τοσοῦτον καὶ ὑπερνικᾷ τὸν συνεισελθόντα αὐτῷ
 ἀδελφόν, ὅσον ὁ τρέχων ἐλευθερίως τὸν ἐν δεσμοῖς καὶ
 400 πέδαις σιδηραῖς κατεχόμενον . ὁ δὲ ἡττᾶται καὶ τοῖς
 προτέροις ἐναπομένει κακοῖς ἢ καὶ χείροσι, μὴ θελήσας
 οἰκοθεν ἐκλέξασθαι καὶ ποιῆσαι τὸ ἀγαθὸν ἐν τῷ ὑπείσελθεῖν
 καὶ ἀναδέξασθαι τοὺς ἀγῶνας τῆς ἀρετῆς.

Διὰ τοῦτο οὖν, ὡς ἐφθην εἰπών, ἐργασίας ἐστὶ καρπὸς ἡ
 κατάνυξις καὶ καρπῶν πρόξενος, μᾶλλον δὲ ποιητικῇ πασῶν
 405 τῶν ἀρετῶν καὶ δημιουργὸς αὕτη καθέστηκε, καθὼς πᾶσα
 Γραφή θεόπνευστος μαρτυρεῖ. Τοιγαροῦν καὶ ὁ θέλων
 κόψαι πάθῃ ἢ κτήσασθαι ἀρετάς, ταύτην πρὸ πάντων τῶν
 καλῶν καὶ μετὰ πασῶν τῶν ἀρετῶν ὀφείλει ἐπιμελῶς
 ἐκζητεῖν. Χωρὶς γὰρ ταύτης οὐ θεάσεται καθαρὰν ποτε τὴν
 410 ἑαυτοῦ ψυχὴν . εἰ δὲ μὴ ταύτην, οὐδὲ τὸ σῶμα πάντως
 κτήσεται καθαρὸν. Ἄνευ γὰρ ὕδατος ἀμύχανον ἐκπλυθῆναι
 τὸ βερυπωμένον ἱμάτιον, καὶ δίχα δακρύων ἀμύχανότερον
 ἀποπλυθῆναι καὶ καθαρθῆναι κηλίδων καὶ μολυσμῶν τὴν
 ψυχὴν. Μὴ προφασίζώμεθα προφάσεις ψυχοβλαβεῖς καὶ
 415 ματαίας, μᾶλλον δὲ εἰπεῖν εἰς ἅπαν ψευδεῖς καὶ τῆς ἀπωλείας
 προξένους, ἀλλ' ἐκζητήσωμεν τὴν βασιλίδαν ταύτην τῶν
 ἀρετῶν ὁλοφύχως.

Ὁ γὰρ ταύτην ὁλοφύχως ἐπιζητῶν, εὕρισκει αὐτὴν .
 μᾶλλον δὲ αὕτη παραγινομένη εὕρισκει τὸν ἐκζητοῦντα
 420 ἐπιπόνως αὐτὴν, καὶ κἂν χαλκοῦ κἂν σιδήρου κἂν ἀδάμαντος
 σκληροτέραν ἔχη καρδίαν, ἅμα τῷ παραγενέσθαι κηροῦ
 παντὸς μαλακωτέραν ταύτην ἐργάζεται. Πῦρ γὰρ ἐστὶ θεῖον
 διαλῦον ὄρη καὶ πέτρας καὶ λεία πάντα ποιοῦν καὶ μετα-
 425 ποιοῦν εἰς παραδείσους καὶ ἀλλοιοῦν τὰς αὐτὸ δεχομένας
 ψυχάς. Μέσον γὰρ τούτων πηγὴ βλύζουσα γίνεται, ὕδωρ
 ζωῆς αἰὶ πηδῶν καὶ ἀλλόμενον καὶ καταρδεύον πλουσίως
 αὐτάς, καὶ ὥσπερ ἀπὸ δεξαμενῆς τινος καταρρέον εἰς τοὺς
 ἐγγὺς καὶ μακρὰν, καὶ ὑπερεμπιπλοῦν τὰς μετὰ πίστεως
 δεχομένας τὸν λόγον ψυχάς. Ἐκπλύνει μὲν γὰρ ἐκ πρώτης
 430 τοῦ ρύπου τοὺς μετόχους αὐτοῦ, εἴτα συνεκπλύνει τὰ πάθη
 καὶ ἀπορρύπτει, ὥσπερ τραυμάτων λεπίδας ταῦτα ἐξανασπῶν,
 φημί δὴ πονηρίαν, φθόνον, κenoδοξίαν καὶ τέλλα πάντα ἃ
 τούτοις συνέπεται . οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ ὥσπερ τις φλόξ
 περιτρέχουσα κατ' ὀλίγον ἐξαφανίζει ἐκκαίουσα καθ' ὥραν
 435 ὡς ἀκάνθας αὐτάς καὶ καταφλέγουσα . ἥτις καὶ πρῶτον
 μὲν πόθον ἐμποιεῖ τῆς τελείας τούτων ἐλευθερίας τε καὶ
 καθάρσεως, ἔπειτα καὶ τῶν ἀποκειμένων καὶ ἡτομιασμένων

παρά Θεοῦ ἀγαθῶν τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν .

- Ταῦτα δὲ πάντα μετὰ δακρύων, μᾶλλον δὲ διὰ τῶν
 440 δακρύων, τὸ τῆς κατανύξεως θεῖον πῦρ ἀπεργάζεται· ἄνευ
 δὲ δακρύων, ὡς ἔφαμεν, οὐδὲ ἐν τούτων ἢ ἐν ἡμῖν αὐτοῖς ἢ
 ἐν τισιν ἑτέροις γέγονε ποτε ἢ γενήσεται. Οὐδὲ γὰρ ἀπὸ τῶν
 θείων Γραφῶν ἀποδείξει τοῦτό τις, ὅτι δακρύων δίχα καὶ
 445 γέγονεν ἡ Πνεῦμα Ἅγιον ἔλαβεν ἢ τὸν Θεὸν ἐθεάσατο ἢ
 σκηνώσαντα ἐνδον αὐτοῦ ἐγνωκεν ἢ ὅλως τοῦτον ἔσχε ποτὲ
 ἐνοικον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, μὴ προηγησαμένης μετανοίας
 καὶ κατανύξεως καὶ ὡς ἀπὸ πηγῆς αἰεὶ βρυόντων δακρύων
 450 ἐκπλυνόντων οἰκίαν, καὶ αὐτὴν καταβροσιζόντων καὶ ἀνα-
 ψυχόντων τὴν ὑπὸ τοῦ ἀπροσίτου πυρὸς κατεχομένην καὶ
 καταφλεγομένην ψυχὴν.

- Οἱ οὖν λέγοντες μὴ εἶναι δυνατόν καθ' ἑκάστην νύκτα καὶ
 ἡμέραν πενθεῖν καὶ κλαίειν, ἑαυτοὺς πάσης ἀρετῆς γυμνοῦς
 455 εἶναι διαμαρτύρονται. Εἰ γὰρ οἱ πατέρες ἡμῶν οἱ ἅγιοι
 οὕτως ἀποφηνάμενοι λέγουσιν· « Ὁ θέλων κόψαι πάθη,
 κλαυθμῷ κόπτεται αὐτὰ καὶ ὁ θέλων κτήσασθαι ἀρετάς,
 κλαυθμῷ κτᾶται αὐτάς », εὐδηλον ὅτι ὁ μὴ κλαίων καθ'
 ἑκάστην, οὔτε τὰ πάθη κόπτεται οὔτε τὰς ἀρετάς κατορθοῖ,
 460 κἄν, ὡς οἶεται, δοκῇ πάσας μετέρχεσθαι. Τί γὰρ ὠφελοῦσιν,
 εἰπέ μοι, τὰ ἐργαλεῖα τῆς τέχνης τοῦ τεχνίτου μὴ παρόντος,
 τοῦ τὴν ὕλην εἰδότες μεταχειρίσασθαι καὶ ταύτην ποιῆσαι
 σκευὸς ἀρμόδιον; Τί δὲ τὸν κηπουρὸν δύνῃσιν, ἐὰν ὅλον
 μὲν τὸν κῆπον ἐργάσῃται καὶ λαχάνου πᾶν γένος σπεῖρῃ τε
 465 καὶ φυτεύσῃ ἐν αὐτῷ, μὴ κατέλθῃ δὲ ὑετὸς ἀνωθεν ἐπ'
 αὐτοῖς ἢ μὴ οὕσης ἀρδείας αὐτῷ ὕδατος; Πάντως οὐδέν.
 Οὕτως οὐδὲ ὁ τὰς ἄλλας ἀρετάς μετερχόμενος καὶ κοπιῶν
 ἐν αὐταῖς ὀνήσεται τι χωρὶς ταύτης τῆς ἀγίας καὶ μακαρίας
 δεσποίνης καὶ δημιουργοῦ πασῶν τῶν ἀρετῶν.

- 470 Ὡς περ γὰρ βασιλεὺς δίχα τοῦ ὑπ' αὐτὸν στρατεύματος
 ἀσθενὴς καὶ εὐχεῖρωτος τοῖς πᾶσι γίνεται καὶ οὐδὲ βασιλεὺς
 φαίνεται, ἀλλ' ὡς εἰς τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων ἐστίν, ὡσαύτως
 δὲ καὶ τὰ τοῦ πλήθους στρατεύματα καὶ στρατόπεδα δίχα
 βασιλείας ἢ τοῦ ἀρχιστρατήγου αὐτῶν εὐχερῶς διασκορπι-
 475 ζονται καὶ ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων ἐξαφανίζονται, οὕτως λόγισαι
 εἶναι τὸ πένθος πρὸς τὰς λοιπὰς ἀρετάς. Στρατόπεδον μὲν
 γὰρ ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναγόμενον ἀπάσας νόει μοι εἶναι τὰς τῶν
 εἰσαγωγικῶν ἀρετάς, βασιλέα δὲ τούτων καὶ στρατηγάρχην
 τὸ μακάριον πένθος καὶ τὸν κλαυθμόν, δι' οὗ ἐπὶ παράταξιν

480 ἅπαν διατίθεται καὶ παρατάσσεται τὸ στρατόπεδον, προ-
 θυμοποιούμενον, ἀλειφόμενον, ἐνισχυόμενον, διδασκόμενον,
 ὅπλα τε αἶρειν καὶ ὅπῃ δεῖ καὶ πῶς καὶ πότε καὶ ποταπὰ
 καὶ ἐπὶ ποίῳ καὶ ποταπῷ τῇ ἀντιπάλῳ κατὰ καιρὸν καὶ
 καιροῦς καλῶς ὀριζόμενον, τίνας τε πέμπειν σκοποὺς καὶ
 485 ὁποίους ἱσταν φύλακας καὶ τί τοῖς ἀπὸ τῶν ἀντιπάλων
 πεμπομένοις προσδιαλέγεσθαι χρή καὶ ποίοις — ἐστὶ γὰρ
 καὶ ἀπὸ μόνης ὁμιλίας τρέψαι πάντας αὐτούς, ἐνίοτε δὲ καὶ
 ἐκ τοῦ μὴδὲ εἰς συντυχίαν αὐτοὺς προσδέξασθαι —, πῶς δὲ
 καὶ ἐνέδρας κατ' αὐτῶν καὶ λόχους εἵτουν ἐγκυρύμματα, καὶ
 490 πότε καὶ ποίους τοῦ στρατοπέδου εἰς τοῦτο ἐκπέμψαι καὶ
 ἐν ποίοις τόποις, αὐτὸ δὴ τὸ πένθος, λέγω, σαφῶς διατάττε-
 ται ἄνευ δὲ τούτου ὁ λαὸς τῶν ἀρετῶν ἅπας εὐχειρωτός.

Καὶ διὰ τοῦτο πρὸ πάντων καὶ μετὰ πάντων ἔργον ἔστω
 πᾶσιν ἡμῖν, ἀδελφοί, ἡ μετάνοια καὶ ὁ συνημμένος ταύτῃ
 495 κλαυθμὸς καὶ τὰ τῷ κλαυθμῷ συνεπόμενα δάκρυα ὅτε
 γὰρ δίχα μετανοίας κλαυθμὸς, ὅτε δίχα κλαυθμοῦ δάκρυα,
 ἀλλὰ τὰ τρία ταῦτα ἀλλήλοις συνδεδένται, καὶ οὐκ ἐστὶ
 δίχα τοῦ ἑτέρου φανῆναι τὸ ἕτερον. Μὴ οὖν λέγῃ τις ἀδύ-
 νατον εἶναι τὸ καθ' ἑκάστην κλαίειν ὁ γὰρ τοῦτο λέγων, ἀδύ-
 500 νατον εἶναι λέγει καὶ τὸ καθ' ἑκάστην μετανοεῖν καὶ ἀνα-
 τρέπει πάσας τὰς θείας Γραφάς, ἵνα μὴ λέγω καὶ αὐτὴν τὴν
 ἐντολὴν τοῦ Κυρίου τὴν λέγουσαν ἠγγικε γὰρ ἡ βασιλεῖα τῶν οὐρανῶν, καὶ πάλιν ἠΑἰτεῖτε καὶ
 λήψετε, ζητεῖτε καὶ εὐρήσετε, κρούετε καὶ ἀνοιγήσεται
 505 ὑμῖν. » Εἰ γὰρ τὸ μετανοεῖν καὶ κλαίειν καὶ δακρύειν
 καθ' ἑκάστην λέγεις ἀδύνατον, τὸ ταπεινοφρονεῖν καὶ
 πάντοτε χαίρειν καὶ ἀδιαλείπτως προσεύχεσθαι, ἀλλὰ μὴν
 καὶ αὐτὴν κτήσασθαι καθαρὰν τὴν καρδίαν ἀπὸ παντοίων
 παθῶν τε καὶ λογισμῶν πονηρῶν πρὸς τὸ θεάσασθαι τινα
 510 τὸν Θεόν, πῶς ἐρεῖς ποτε δυνατόν παρὰ ἀνθρώπων κατορ-
 θωθῆναι φθαρτῶν; οὐδαμῶς καὶ οὕτω γενήσεται σοι τὸ
 μετὰ ἀπίστων καταταγῆναι καὶ οὐ πιστῶν. Εἰ μὲν γὰρ ὁ
 Θεὸς πάντα ταῦτα ὥς δυνατὰ παρ' ἡμῖν γίνεσθαι καὶ εἶπε
 καὶ λέγει καὶ καθ' ἑκάστην βοᾷ, σὺ δὲ ἀντιλέγεις ἀπ'
 515 ἐναντίας ἐκεῖνῳ, ἀδύνατα λέγων εἶναι ἡμῖν καὶ οὐ δυνατά,
 πάντως τῶν ἀπίστων διαφέρεις οὐδέν.

Θέλεις οὖν μὴ κοινωνῆσαι ποτε δίχα δακρύων; Ποίησον
 τὰ παρὰ σοῦ καθ' ἡμέραν ἀδόμενά τε ὁμοῦ καὶ ἀναγινωσκό-
 μενα, καὶ τῆνικαῦτα δυνήσῃ καὶ τοῦτο ἀδιαλείπτως ἐπιτελεῖν.
 520 Ποῖα ταῦτα; Καὶ ὅλως σὺ ἀγνοεῖς; Ἄκουε τοῦ λέγοντος
 ἠ Οὐ γὰρ οἱ ἀκροαταὶ τοῦ νόμου δίκαιοι οὗτοι παρὰ τῷ Θεῷ,

- ἀλλ' οἱ ποιηταὶ τοῦ νόμου δικαιωθήσονται . » Ἄλλ' ἵνα μὴ
 τὸν λόγον μηκύνωμεν, αὐτά σοι, λέγω, τὰ τοῦ Δαυὶδ ἀνα-
 μνήσομαι ῥήματα . « Εἰ ἀναθήσομαι, φησὶν, ἐπὶ κλίνης στρω-
 525 μνῆς μου, εἰ δώσω ὕπνον τοῖς ὀφθαλμοῖς μου καὶ τοῖς
 βλεφάροις μου νυσταγμὸν καὶ ἀνάπαυσιν τοῖς κροτάφοις μου,
 ἕως οὗ εὗρω τόπον τῷ Κυρίῳ, σκηνώμα τῷ Θεῷ Ἰακώβ » ,
 καὶ πάλιν . « Οὐκ ἔστιν εἰρήνη ἐν τοῖς ὀστέοις μου ἀπὸ
 530 προσώπου τῶν ἁμαρτιῶν μου, ὅτι αἱ ἀνομίαι μου ὑπερῆραν
 τὴν κεφαλὴν μου, ὥστε φορτίον βαρὺ ἐβαρύνθησαν ἐπ' ἐμέ.
 Προσώζεσαν καὶ ἐσάπησαν οἱ μῶλωπές μου ἀπὸ προσώπου
 τῆς ἀφροσύνης μου. Ἐταλαιπώρησα καὶ κατεκάμφθην ἕως
 τέλους, ὅλην τὴν ἡμέραν σκυθρωπάζων ἐπορευόμην. Ἐκακώ-
 535 θην καὶ ἐταπεινώθην ἕως σφόδρα, ὠρούμην ἀπὸ στεναγμοῦ
 τῆς καρδίας μου . καὶ ἐγενόμην ὡς στρουθίον μονάζον ἐπὶ
 δώματος ; ὁμοιωθὴν πελεκᾶνι ἐρημικῷ ; ὅτι σποδὸν ὥσει
 ἄρτον ἔφαγον καὶ τὸ πόμα μου μετὰ κλαυθμοῦ ἐκίρνων .
 Ἐκοπίασα ἐν τῷ στεναγμῷ μου, λούσω καθ' ἐκάστην νύκτα
 τὴν κλίνην μου, ἐν δάκρυαί μου τὴν στρωμνὴν μου βρέξω . »
 540 Φησὶ δὲ καὶ ὁ τῆς Κλίμακος ἅγιος Ἰωάννης . « Δίψα καὶ
 ἀγρυπνία ἐξέθλιψαν καρδίαν . καρδίας δὲ θλιθείσης ἐξεπη-
 δησαν ὕδατα . » Ὅποσα δὲ καὶ ἄλλα περὶ τούτων ἡμῖν
 διαλέγεται, αὐτῇ τῇ βίβλῳ ὁ θελήσας ἐγκύψαι μαθήσεται.
 Εἰ οὖν καὶ σὺ ταῦτα, ὃ καθ' ἐκάστην ψάλλεις καὶ ἀναγι-
 545 νώσκεις ἢ ἄλλων ἀναγινωσκόντων ἀκούεις, ἀπαρλείπτως
 ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μετὰ ταπεινοφροσύνης καὶ πίστεως ἐπιτελὼν
 διάξεις, ἀμὴν εὐαγγελίζομαι σοι χαρὰν μεγάλην , ὅτι ἐὰν
 ἐπιμείνης ταῦτα ποιῶν, διψῶν, ἀγρυπνῶν, μέχρι θανάτου
 ὑποτασσόμενος καὶ ὑπακούων ἀδιακρίτως καὶ ἀνυποκρίτως
 550 τῷ προσεστῶτί σου, ὑποφέρων τε πᾶσαν θλίψιν καὶ ὕβριν
 καὶ λοιδορίαν καὶ διαβολήν, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ μάστιγας καὶ
 αἰκίας παρὰ τῶν εὐτελεστέρων σου ἀδελφῶν, ἐν πάσῃ
 εὐχαριστίᾳ διατιθέμενος ἀμνησικακίως πρὸς αὐτοὺς καὶ
 ὑπὲρ αὐτῶν προσευχόμενος, χαῖρε καὶ ἀγαλλία χαρᾷ
 555 ἀνεκλαλήτῳ , ὅτι οὐ μόνον ἐν ἐστέρας καὶ πρῶτῃ καὶ μεσημ-
 ἐρίᾳ , ἀλλὰ καὶ ἐσθιόντί σοι καὶ πίνοντι καὶ πολλάκις προσ-
 ομιλοῦντι, ψάλλοντι καὶ ἀναγινώσκοντι καὶ εὐχομένῳ καὶ
 ἐπὶ κλίνης ἀνακειμένῳ σοι, ἡ θεία δωρεὰ καὶ ἀνεκλάλητος
 αὕτη ἐλθοῦσα καταδιώξει σε πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς
 560 σου καὶ συνοδεύσει σοι ἐν ὁδῷ καὶ συγκαταλύσει σοι
 καταλύοντι καὶ διακονοῦντι συνδιακονήσει σοι, παραμυ-
 θουμένη καὶ παρακαλοῦσα τὰς ἐκ τοῦ κόπου ὁδύνας σου.
 Καὶ τότε γνώσεις, ὡς λίαν πρεπόντως καὶ καλῶς ὁ ἅγιος

εἶρηκε Συμεών μὴ κοινωνῆσαι ἄνευ θακρύων τινά, καὶ
 565 ὥς δυνατόν τοῦτο καὶ ἐπ' ἀληθείας πᾶσιν ἀρμόδιον. Οὐ γὰρ
 ἐκεῖνος, ἀλλὰ δι' ἐκείνου τὸ "Ἅγιον Πνεῦμα καὶ εἶπε ταῦτα
 καὶ ἔγραψεν. Εἰ γὰρ οὐδεὶς ἀναμάρτητος, οὐδ' ἂν ἡμέρα μία
 ἢ ζωὴ αὐτοῦ, καὶ οὐδεὶς δύναται ἀγνὴν ἔχειν τὴν καρδίαν,
 εὐδηλον ὅτι οὐδὲ ἄνευ μετανοίας καὶ θακρύων ὀφείλει
 570 ἄνθρωπος διελθεῖν μίαν καὶ μόνην ἡμέραν ἐν πάσῃ τῇ ζωῇ
 αὐτοῦ, ὅσον τὸ ἐπ' αὐτόν. Εἰ γὰρ καὶ μὴ ἔχει δάκρυα, ἀλλὰ
 τέως ζητεῖν ὀφείλει ταῦτα ἐξ ὅλης ἰσχύος τε καὶ ψυχῆς.
 Οὐδὲ γὰρ ἄλλως δύναται γενέσθαι ἀναμάρτητος, οὐδὲ τὴν
 καρδίαν ἀγνός.

575 Εἰ δὲ μὴ χαμευνῆσαι καὶ ἀγρυπνῆσαι βουλευθῇ τις,
 ἀναλογιζόμενος τὸ πλῆθος τῶν ἀμαρτημάτων αὐτοῦ καὶ τὸ
 βάρος τῶν αὐτοῦ σφαλμάτων, καὶ διορθώσασθαι ἀνέξεται
 τοὺς προσοξέσαντας καὶ σπέντας ὑπὸ ἀμελείας καὶ καταφρο-
 νήσεως μώλωπας τῆς ἐμπαθοῦς ὀρέξεως καὶ τῶν προλήψεων
 580 αὐτοῦ, τῶν εἰς ἀναισθησίαν αὐτὸν ἀγρουσῶν — τοῦτο γὰρ
 ἢ ὄντως ἀφροσύνη ἐστὶ —, πῶς εἰς συναίσθησιν ἔλθῃ τῆς
 μελλούσης τῶν ἀμαρτωλῶν καταδίκης καὶ κατακρίσεως καὶ
 κλαύσει ἐν ὀδύνῃ τῆς καρδίας αὐτοῦ;

Εἰ οὐ βούλεται κακοπαθῆσαι τις ἐν τῷ ταλαιπωρηθῆναι
 585 καὶ κατακαμθῆναι ἕως τέλους καὶ ὅλην τὴν ἡμέραν
 σκυθρωπάζων πορεύεσθαι, ἐν τῷ κακωθῆναι τε καὶ ταπεινω-
 θῆναι ἕως σφόδρα καὶ ὠρύεσθαι ἀπὸ στεναγμοῦ τῆς καρδίας
 αὐτοῦ καὶ ὥς στρουθίον μονάζον γενέσθαι ἐπὶ δώματι
 καὶ πελεκᾶνι ἐρμηκῶ ὁμοιωθῆναι, ἐν τῷ διαθέσει ψυχῆς
 590 ξένον γενέσθαι ἀπὸ πάντων τῶν ἐν τῇ μονῇ καὶ τῶν ἐν τῷ
 κόσμῳ καὶ ἀπαρρησίαστον ἀπὸ μεγάλων τε καὶ μικρῶν, ἐν
 τῷ κοπιᾶν ἐν στεναγμῷ καὶ τὸν ἄρτον ὥσει σποδὸν ἐσθίειν
 καὶ τὸ κινᾶν τὸ πόμα αὐτοῦ μετὰ κλαυθμοῦ, πῶς ἰσχύσει
 ποτέ, ἀδελφοί, ἢ λούειν καθ' ἑκάστην νύκτα τὴν κλίνην
 595 αὐτοῦ ἢ ἐν δάκρυσι τὴν στρωμνὴν αὐτοῦ βρέχειν; Ὅντως
 οὐδέποτε οὐδαμῶς, οὐ μόνον ταῦτα ἐν ἑαυτῷ γεγονότα οὐ
 μὴ θεάσεται, ἀλλ' οὐδὲ ἐν εὐχῇ αὐτοῦ εὐρήσει αὐτά, οὐδὲ
 τόπον ἐτοιμάσαι ἰσχύσει τῷ Κυρίῳ, οὐδὲ σκῆνωμα ἄξιον
 τῷ Θεῷ Ἰακώβ, ὅς ἐστι Χριστὸς Κύριος, ὁ Σωτὴρ καὶ
 600 Θεὸς ἡμῶν. Εἰ δὲ μὴ ταῦτα προετοιμάσει καλῶς, οὐδὲ μετὰ
 θακρύων, δηλονότι, οὐδὲ ἀξίως καὶ ὥς δεῖ κοινωνῶν, τὸν
 Βασιλέα καὶ Θεὸν ἐν ἑαυτῷ ὑποδέχεται, καὶ ἀπαξ τοῦ
 ἐναντιοῦ τοῦτο ποιήσει;

« Τὰ γὰρ ἄγια τοῖς ἁγίοις » καθ' ἑκάστην οἱ μὲν λέγουσι
 605 καὶ τοῖς ἄλλοις κηρύττουσι, μέγα ἐκβοῶντες αὐτοῖς — εἶθε
 δὲ καὶ ἑαυτοῖς —, οἱ δὲ λεγόντων ἐκείνων ἀκούετε. Τί οὖν;

Ὁ μὴ ἅγιος καὶ ἀνάξιος ; Οὐ, ἀλλ' ὁ μὴ καθ' ἐκάστην τὰ
 κρυπτὰ τῆς καρδίας αὐτοῦ ἐξαγγέλλων, ὁ μὴ μετάνοιαν
 ἀξίαν ὑπὲρ τούτων καὶ ὑπὲρ τῶν ἐν ἀγνοίᾳ ἐπιδεικνύμενος,
 610 ὁ μὴ πενθῶν αἰεὶ καὶ σκυθρωπάζων πορευόμενος καὶ τὰ
 προειρημένα μὴ μετερχόμενος ἐν σπουδῇ, οὗτος οὐκ ἄξιος.
 Ὁ δὲ ταῦτα πάντα ποιῶν καὶ ἐν στεναγμοῖς καὶ δάκρυσι
 τὸν ἑαυτοῦ βίον διανύων, καὶ σφόδρα ἐστὶν ἄξιος οὐκ ἐν
 ἑορτῇ μόνον, ἀλλὰ καθ' ἐκάστην ἡμέραν ἐξ αὐτῆς, εἰ τοληρὸν
 615 εἰπεῖν, τῆς ἀρχῆς τῆς μετανοίας καὶ ἐπιστροφῆς αὐτοῦ τῶν
 θείων τούτων ἐν μετοχῇ γίνεσθαι μυστηρίων. Συγγνωστός
 γάρ ἐστιν ὁ τοιοῦτος, ὡς ἐν τούτοις καὶ τοῖς τοιοῦτοις ἔργοις
 μέλλων ἐγκατερεῖν μέχρι τέλους, ὁδεύων ἐν ταπεινώσει καὶ
 συντετριμμένη καρδίᾳ. Οὕτω γὰρ ποιῶν καὶ οὕτως ἔχων,
 620 φωτίζεται τὴν ψυχὴν ὁσημέραι, βοηθούμενος ἐκ τῆς μεταλή-
 ψεως τῶν ἁγίων, καὶ εἰς τελείαν κάθαρσιν καὶ ἀγιότητα
 συντόμως μᾶλλον ἀνάγεται.

Ἄλλως δὲ πῶς ἀποπλυθῆναι ἢ καθαρθῆναι τὸ ρερωπώμενον
 ἡμῶν σκεῦος καὶ τὴν μολυνθεῖσαν οἰκίαν ἡμῶν οὐκ ἐνι. Ἐγὼ
 625 γὰρ οὐδὲν πλέον οὔτε ἀπὸ τῶν θείων Γραφῶν μεμάθηκα,
 οὔτε ἐξ ἑμαυτοῦ γινῶναι ἰσχυσαί. Λέγοντος γὰρ ἀκούομεν
 καθ' ἐκάστην τοῦ ἀποστόλου · « Δοκιμαζέτω γάρ, φησὶν,
 ἕκαστος ἑαυτὸν καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἁγίου ἐσθιέτω καὶ ἐκ τοῦ
 ποτηρίου πινέτω. Ὁ γὰρ ἀναξίως ἐσθίων καὶ πίνων τὸ
 630 σῶμα τοῦ Κυρίου, κρίμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει » καὶ
 πάλιν · « Ὁ δὲ ἀναξίως ἐσθίων τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ
 Κυρίου, ἐνοχος ἐσται τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου,
 μὴ διακρίνων τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου. » Εἰ δὲ ὁ μὴ ἀξιόους
 τοὺς καρποὺς τῆς μετανοίας ἐπιδειξάμενος, ἀνάξιος εἶναι
 635 ὑπὸ πάσης θεοπνεύστου Γραφῆς ἀπελέγχεται, πῶς, εἰπέ
 μοι σύ, δίχα δακρύων ποτὲ καθάρθῃναι τις δυνηθῇ καὶ
 ἀξίως, ὅσον τὸ ἐπ' αὐτῷ, τῶν μυστηρίων μεταλαβεῖν ;
 καρπὸς γὰρ τῆς μετανοίας · πρῶτος ταῦτά εἰσι καὶ, ὥσπερ
 ἡ βδελυρὰ τοῦ σώματος ῥύσις καὶ ἡ τῆς καρδίας πρὸς πᾶν
 640 πάθος οἰονεὶ ἐνήδονος μίξις τῇ διαβόλῃ οἷα τις θυσία
 προσάγεται παρ' ἡμῶν, οὕτω τὰ ἐξ αὐτῆς χεόμενα πάλιν
 δάκρυα θυσία εὐπρόσδεκτος τῷ Δεσπότῃ προσφέρονται
 καὶ τῆς ἐμπαθοῦς ἐκείνης ἡδονῆς τὸ αἶσχος ἀποκαθαίρουσι,
 καὶ τοῦτο δηλῶν ὁ Δαυὶδ ἔλεγε · « Θυσία τῷ Θεῷ πνεῦμα
 645 συντετριμμένον, καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην
 ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουθενώσει. » Καὶ εἰκότως · ἐν ἔξει γὰρ
 τοιαύτῃ γενομένη ἡμῶν ἡ ψυχὴ καὶ οὕτω καθ' ἐκάστην
 ταπεινούμενη, ἡμέραν μίαν οὐ διέρχεται ποτε ἀνευ δακρύων

κατὰ τὸν εἰρηκότα Δαυὶδ · « Λούσω καθ' ἐκάστην νύκτα τὴν
850 κλίνην μου, ἐν δάκρυσί μου τὴν στρωμνὴν μου βρέξω . »

Διὰ τοῦτο οὖν παρακαλῶ καὶ ὑμᾶς, πατέρες καὶ ἀδελφοί
μου, ἐν σπουδῇ ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἐν τοῦτοις καὶ
τοῖς τοιοῦτοις ἐγγυμνασάτω ἐργοῖς, ἥτις καταφυγεῖσα καὶ
μεταποικηθεῖσα κατὰ μικρὸν, πηγὴ γίνεται ποταμούς δακρύων
855 καὶ κατανύξεως ἀναδύζουσα. Εἰ δὲ μὴ οὕτω καθαροὶ
γεγονέναι σπουδάσομεν, ἀλλ' ἐν ἀμελείᾳ καὶ ῥαθυμίᾳ καὶ
χαυνότητι πορεύεσθαι θελήσομεν, ἐγὼ μὲν οὐδὲν ἐρῶ φορτι-
κὸν φειδοῖ τῆς ἀγάπης ὑμῶν, πλὴν τοῦτο, ὅτι κἂν συμβῇ
ποτέ τινα μετὰ δακρύων ἴσως κοινωνῆσαι, ἤγουν ἢ πρὸ τῆς
860 λειτουργίας ἢ ἐν τῇ θεῇ λειτουργίᾳ ἢ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ
τῆς τῶν θείων μεταλήψεως κλαῦσαι, τὰς δὲ λοιπὰς ἡμέρας
τε καὶ νύκτας οὐ προθυμεῖται τοῦτο ποιεῖν, οὐδὲν αὐτῷ ἐκ
τοῦ πρὸς ἅπαξ κλαῦσαι τὸ ὄφελος ἔσται. Οὐ γὰρ τοῦτο μόνον
ἀξιόους ἡμᾶς εὐθὺς ἀποκαθαῖρον ποιεῖ, ἀλλὰ τὸ καθ' ἐκάστην
865 καὶ ἀδιαλείπτως μέχρι θανάτου πενθεῖν, ὡς αὐτὸς ἡμῖν ὁ
Δεσπότης ποιεῖν προσέταξε « Μετανοεῖτε , λέγων, αἰτεῖτε
καὶ ζητεῖτε καὶ κρούετε . ». « Ἔως πότε ; « Ἔως οὐ λήψετε,
φησί, καὶ εὐρήσετε καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν . » Τίς ; Ἡ
βασιλεία τῶν οὐρανῶν, δηλονότι.

870 Αὕτη γὰρ ἡ μετάνοια καὶ ἡ οὕτως ἀπαραλείπτως, ὡς
εἴπομεν, μέχρι θανάτου μετὰ πόνου καὶ θλίψεως ἐπιτελουμένη,
κατὰ μικρὸν μικρὸν δάκρυα προχέειν ἡμῶς ποιεῖ πικρά,
δι' ὧν ἀποσμήχει καὶ ἀποκαθαίρει τὸν τῆς ψυχῆς ῥύπον καὶ
μολυσμόν· μετὰ ταῦτα δὲ μετάνοιαν ἡμῖν ἐμποιεῖ καθαράν
875 καὶ εἰς γλυκέα τὰ πικρά δάκρυα μεταβάλλει καὶ χαρὰν ἀν-
ναον ἀπογεννᾷ ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν καὶ τὸ ἄδυτον φέγγος
ἰδεῖν προξενεῖ, ὃ εἰ μὴ πάσῃ σπουδῇ καταλαβεῖν ἀγωνισόμεθα,
πνευματικοὶ πατέρες καὶ ἀδελφοί, οὐκ ἂν τῶν παθῶν ἀπάντων
τελείως ἀπαλλαγώμεν, οὐκ ἂν τὰς ἀρετὰς κτησώμεθα πάσας,
880 οὐκ ἂν ἀξίως ἢ μετὰ δακρύων τῶν κατὰ Θεὸν ἰσχύσωμέν
ποτε τῶν θείων μυστηρίων καθ' ἐκάστην μεταλαμβάνειν ἢ
τὸ συνὸν αὐτοῖς θεάσασθαι θεῖον φῶς. Ἄλλ' οὐδὲ τὴν καρ-
δίαν ἔξομέν ποτε καθαράν , οὐδὲ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐνοικήσει
γνωστῶς ἐν ἡμῖν, οὐδὲ ἰδεῖν ἀξιοθησόμεθα, ὡς οἱ ἅγιοι,
885 τὸν Θεὸν οὔτε ἐνταῦθα ὄντες, οὔτε ἐκεῖ, μοι δοκεῖ, τυφλοὶ
ἀπελθόντες, ἀλλ' ὡς ὁ Θεολόγος λέγει Γρηγόριος, τοσοῦτον
τῆς ἐκείνου θεᾶς ἐκπέσομεν « κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς ἐκάστου
ἡμῶν ἀπεντεῦθεν ἀμβλυωπίας », καθ' ὅσον τοῦ φωτὸς αὐτοῦ
ἐκουσίως ἑαυτοὺς ὑστερήσαμεν ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ.

890 Ἄλλὰ γένοιτο πάντας ἡμᾶς, καθαιρομένους τε καὶ

- καθαρθέντας, τοῦτον ἀξιοθήσεσθαι κατιδεῖν. Οἱ γὰρ ἐκτὸς
 τῶν δύο τούτων τοῦ βίου ὑπεξερχόμενοι, ἄδηλον ἔχουσι τὸ
 πέρας τῆς περὶ αὐτοὺς ἀποφάσεως. Τὸ δὲ ἄδηλον καὶ
 ἀδέσβαιον, ἀνέλπιστον καὶ ἀπληροφόρητον· ὁ γὰρ μὴ χάριτι
 695 τὴν καρδίαν βεβαιούμενος ἐξ οὐδενὸς ἐτέρου τὴν ἀκαταίσχυν-
 τον ἐλπίδα ἀδίστακτόν ποτε, οἶμαι, κτήσεται· ὁ δὲ ταύτην
 μὴ ἔχων, διὰ τίνος ἄλλου εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου εἰς
 αέρα συναρπαγῆσεται τοῖς ἁγίοις ; Διὰ τίνος δὲ καὶ ἡ
 λαμπὰς ἡμῶν τότε ἐξαναφθῆσεται, ἐσβεσμένη ἀπὸ τῶν
 700 ὧδε τυγχάνουσα ; ποῦ τοῦ ἐλαίου καὶ πόθεν εὐρισκομένου
 καὶ ποίου τοῦ πυρός, εἶπέ μοι, τοῦ ταύτην ἀνάψαι μέλλοντος,
 ἢ πόθεν ἢ πῶς, ἵνα τότε ἐτοιμασθέντες παιδροὶ παιδραῖς ταῖς
 λαμπάσι τῷ νυμφίῳ προσυπαντήσωμεν ; Ἐξαναστάντων γὰρ
 ἡμῶν ὡς ἐξ ὕπνου, εὐθὺς πρὸς τὴν ἀπάντησιν, ὡς ἀκούετε,
 705 τρέχειν μέλλομεν. Εἰ οὖν καθεζομένων καὶ ἐν τοῖς μνήμασιν
 οἰκούντων ἡμῶν, ἐκδοήσασα ἡ σάλπιγξ ἐξυπνήσει ἡμᾶς,
 ἐὰν μὴ ἀπὸ τῶν ὧδε, ὡς λαμπάδας προαναφθείσας, ἔχωμεν
 τὰς ψυχὰς, ἀλλ' εὐρεθῶσιν ἢ μηδόλως ἢ ὀλίγον τι καὶ
 μικρόν φαίνουσαι καὶ ὅσον οὐπω σβεσθῆναι, κατὰ τὴν
 710 εὐαγγελικὴν φωνήν, μέλλουσαι ; ποῦ τότε εὐρήσομεν ἢ τὰς
 παντελῶς ἐσβεσμένας ἀνάψαι ἢ ταῖς σβεννυμέναις ἀπὸ τῆς
 ἐνδείας τοῦ ἐλαίου προσθεῖναι τι μικρόν ; Ὅντως οὐδὲν
 οὐδαμοῦ εὐρήσομεν. Διὰ τοῦτο σπουδάσωμεν ἀπεντεῦθεν
 ἤδη ταύτας ἀνάψαι διὰ μετανοίας ὁμοῦ καὶ δακρύων παιδρῶς,
 715 ἵνα ἐν τῇ ἀναστάσει λαμπροὶ λαμπρῶς τῷ νυμφίῳ προσ-
 υπαντήσωμεν καὶ συνεισελευσώμεθα αὐτῷ ἐν τῇ βασιλείᾳ
 τῶν οὐρανῶν καὶ τῶν αἰωνίων καταπολαύσωμεν ἀγαθῶν,
 ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν ἐν αὐτῷ Χριστῷ τῷ Θεῷ
 ἡμῶν, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις εἰς τοὺς
 720 αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

V

- 1 Περὶ μετανοίας. Καὶ ὅτι οὐκ ἄρκει ἡμῖν ἡ τῶν ἐνόντων
μόνον διάδοσις καὶ ἡ ἀπογύμνωσις αὐτῇ τῶν πραγμάτων
εἰς κάθαρσιν ψυχῆς, ἐὰν μὴ καὶ τὸ πένθος κτησώμεθα. Καὶ
περὶ τῆς τοῦ Ἀδάμ ἐξορίας. Καὶ ὅτι εἰ μετενόησε παραβάς,
5 οὐκ ἂν τοῦ παραδείσου ἐξέπεσε. Καὶ οἷον ἀγαθὸν εἰργάσατο
αὐτοῦ ἡ μετὰ τὴν ἔκπτωσιν μετάνοια. Καὶ περὶ τῆς δευτέρας
τοῦ Κυρίου παρουσίας καὶ τῆς τῶν ἁμαρτωλῶν κατακρίσεως.
Καὶ πρὸς τὸ τέλος, ἔλεγχος τῶν ἐν κακίᾳ καὶ ὑποκρίσει
ζώντων.
10 Λόγος Ε'.

- Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, καλὸν ἡ μετάνοια καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς
γινόμενη ὠφέλεια. Τοῦτο γὰρ εἰδὼς καὶ ὁ τὰ πάντα προειδὼς
Κύριος Ἰησοῦς Χριστός, ὁ Θεὸς ἡμῶν, « Μετανοεῖτε,
ἔφη, ἡγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν » . Θέλετε δὲ
15 μαθεῖν πῶς διχα μετανοίας, καὶ μετανοίας ἀπὸ ψυχῆς καὶ
οἷαν ὁ λόγος ἐπιζητεῖ παρ' ἡμῶν, ἀδύνατον σωθῆναι ἡμᾶς ;
Αὐτοῦ τοῦ ἀποστόλου βοῶντος ἀκούσατε · « Πᾶσα ἁμαρτία
ἐκτὸς τοῦ σώματός ἐστιν · ὁ δὲ πορνεύων εἰς τὸ ἴδιον σῶμα
ἁμαρτάνει » , καὶ πάλιν · « Παραστῆναι δεῖ ἡμᾶς ἐμπροσθεν
20 τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα ἀπολήψῃται ἕκαστος τὰ διὰ
τοῦ σώματος πρὸς ὃ ἐπραξεν, εἴτε ἀγαθὸν εἴτε φαῦλον . »
Ἐχει οὖν πολλάκις ἐκ τούτου τις εἰπεῖν · « Εὐχαριστῶ
τῷ Θεῷ, ὅτι οὐκ ἐμίανα μέλος σώματός μου ἐν οὐδεμιᾷ
τινι πονηρᾷ πράξει » — ὅπερ εἰπεῖν οὐκ ἔχω τέως ἐγώ, ὁ
25 πάσης ἀνομίας ἐργάτης ! — καὶ ἔχει δῆθεν παραμυθίαν
ἐκ τούτου ὅτι ἐκτὸς ἐστὶν ἁμαρτίας σῶματος αὐτοῦ. Ἀλλ'
ἀντιφθέγγεται ὁ Δεσπότης καὶ λέγει τὴν περὶ τῶν δέκα
παρθένων παραβολὴν · καὶ δείκνυσιν πᾶσιν ἡμῖν καὶ ἀποφαίνε-
ται μηδὲν ὠφελεῖσθαι ἡμᾶς ἐκ τῆς τοῦ σώματος καθαρότητος
30 μὴ προσουσῶν ἡμῖν καὶ τῶν λοιπῶν ἀρετῶν. Οὐ μόνον δὲ
ἀλλὰ καὶ αὐτὸς πάλιν ὁ Παῦλος συνάδοντα τῷ Δεσπότηι βοᾷ
λέγων · « Εἰρήνην διώκετε μετὰ πάντων καὶ τὸν ἀγιασμόν,
οὐ χωρὶς οὐδεὶς ὀφεται τὸν Κύριον . » Διατί δὲ εἶπε
« Διώκετε » ; Διότι οὐ δυνατόν ἐστιν ἐν ὥρᾳ μιᾷ γενέσθαι
35 καὶ εἶναι ἀγίους ἡμᾶς, δεῖ γὰρ ἀπὸ μικρῶν ἀρξαμένους κατὰ
προκοπὴν ἀναχθῆναι εἰς ἀγιωσύνην καὶ καθαρότητα · καὶ
ὅτι κἂν χίλια ἔτη ἐν τῷ βίῳ τούτῳ ποιήσωμεν, οὐδέποτε τὸ

ταύτης τέλειον καταλαβεῖν δυνησόμεθα, ἀλλὰ πάντοτε καθ' ἐκαστην, ὡς ἀρχὴν βάλλοντες, ὀφείλομεν ἐν αὐτῇ ἀγωνίζεσθαι· καὶ τοῦτο αὐτὸς πάλιν ἐδήλωσεν οὕτως εἰπών· « Διώκω δὲ εἰ καὶ καταλάβω, ἐφ' ᾧ καὶ κατελήφθην. »

Διὰ τοῦτο, ἀδελφοί μου, προσέχετε, παρακαλῶ, καὶ ἀκούσατε λόγους ἀδελφοῦ ὑμῶν ἐλαχίστου καὶ ἁμαρτωλοῦ, καὶ δεῦτε προσκυνήσωμεν καὶ προσπέσωμεν τῷ ἀγαθῷ καὶ φιλανθρώπῳ Θεῷ ἡμῶν. Προφθάσωμεν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐν ἐξομολογήσει· καὶ κλαύσωμεν ἐνώπιον αὐτοῦ τοῦ ποιήσαντος ἡμᾶς, ὅτι αὐτός ἐστι Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν· καὶ ἡμεῖς λαὸς αὐτοῦ καὶ πρόβατα νομῆς αὐτοῦ, καὶ οὐ μὴ ἀποστρέψῃ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἀφ' ἡμῶν. Μόνον μετανοήσωμεν ὁλοψύχως καὶ ἀποβαλόμεθα μὴ μόνον τὰς πράξεις ἡμῶν τὰς κακὰς, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς ἡμῶν τοὺς πονηροὺς καὶ ἀκαθάρτους λογισμοὺς τῆς καρδίας κατὰ τὸ γεγραμμένον ἐξαφανίσωμεν· « Διαρρήξατε, φησί, τὰς καρδίας ὑμῶν καὶ μὴ τὰ ἱμάτια ὑμῶν. » Τί γὰρ ὀφελος, εἴπε μοι, ἐὰν πάντα μὲν τὰ ὑπάρχοντα ἡμῶν πτωχοῖς διανείμωμεν, οὐ ποιησώμεθα δὲ τὴν ἀποχὴν τοῦ κακοῦ οὐδὲ τὴν ἁμαρτίαν μισήσωμεν; Τί δὲ ἐὰν πρακτικῶς μὲν σωματικὴν ἁμαρτίαν οὐ πράττωμεν, νοητικῶς δὲ αἰσχροῖς καὶ ἀκαθάρτοις συνδυάζωμεν λογισμοὺς καὶ ἀφανῶς τὴν ἁμαρτίαν πληρῶμεν καὶ ὑπὸ παθῶν ἀκαθάρτων ψυχῆς βασιλευόμεθα καὶ κρατῶμεθα; Ἀποβαλόμεθα, παρακαλῶ, μετὰ τῶν χρημάτων ἡμῶν καὶ τῶν εἰρημένων κακῶν τὴν συνήθη δουλείαν, καὶ μὴ στῶμεν μέχρι τούτου, ἀλλὰ καὶ δάκρυσι μετανοίας τὸν ρύπον αὐτῶν σπουδαίως ἀπονιψώμεθα.

Ὡσπερ γὰρ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς, ὁ τὸ διάδημα καὶ τὴν πορφύραν τῆς βασιλείας περικειμένος, ὁ θησαυροὺς ἔχων ἀμετρήτου χρυσοῦ καὶ ἀργυρίου καὶ ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ καὶ μετεώρου καθήμενος, ἐὰν βόρβορον καὶ ἀσβόλην ἔκουσίως λάβοι ποθὲν καὶ σὺν αὐταῖς ταῖς χερσὶ καὶ ὄλον αὐτοῦ τὸ πρόσωπον χρίσας ἐμφράξῃ πάσας αὐτοῦ τὰς αἰσθήσεις, ὡς μήτε ὁρᾶν αὐτὸν δύνασθαι μήτε ἀκούειν μήτε ὁσφραίνεσθαι, εἴτα μεταμεληθεὶς ἀπαλλαγὴν τοῦ κακοῦ τούτου ζητῶν, οὐκ εἰσέλθῃ ταχέως εἰς τὸν κοιτῶνα αὐτοῦ καὶ ὑδασι πολλοῖς ἀπονιψῇται τὸν βόρβορον ἐκεῖνον καὶ τὴν ἀσβόλην, καὶ οὕτω πάλιν ὡς τὸ πρότερον κεκαθαρμένος ἐπὶ τὸν θρόνον τῆς βασιλείας αὐτοῦ καθισθῇ, ἀλλ' ἀντὶ τούτου σκορπίσῃ μόνον πάντας αὐτοῦ τοὺς θησαυροὺς τοῖς πένησι καὶ πᾶσαν αὐτοῦ κινητὴν καὶ ἀκίνητον περιουσίαν ἀποδῶῃ αὐτοῖς, οὐδὲν ἐκ τούτου ὠφελήσῃ ἑαυτὸν μὴ ἀπονιψάμενος τὴν

- 80 ἀσβόλην καὶ τὸν βόρβορον ὕδατι, ἀλλὰ καὶ γέλως ἔσται τοῖς ὀρώσιν αὐτόν, ὥδε κάκεισε ὡς μορμολύκιον μέσον τῆς συγκλήτου ἀναστρεφόμενος, οὕτως οὐδὲ ἕτερός τις ἑαυτὸν ὠφελήσει πάντα μὲν τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ διανείμας τοῖς πένησι, πᾶσαν δὲ πτωχείαν καὶ ἀκτημοσύνην ἀναλα-
85 βόμενος, ἀποχὴν δὲ μὴ ποιησάμενος τοῦ κακοῦ, μηδὲ διὰ μετανοίας καὶ δακρύων ἀποκαθάρας αὐτοῦ τὴν ψυχὴν.

- Πᾶς γὰρ ἄνθρωπος, ὁ ἁμαρτήσας ὁμοίως ἐμοὶ τῷ κατα-
κεκριμένῳ καὶ βορβόρῳ τῶν ἡδονῶν τὰς αἰσθήσεις ἐμφράξας
αὐτοῦ τῆς ψυχῆς, εἰ καὶ πᾶσαν μὲν τὴν περιουσίαν αὐτοῦ
90 διένειμε τοῖς πτωχοῖς, πᾶσαν δὲ δόξαν ἀξιωμαίων περι-
φάνειάν τε οἰκῶν καὶ ἵππων, ποιμνίων καὶ βουκολίων καὶ
ἀνδραπόδων, αὐτοὺς τε πάντας τοὺς ἰδίους καὶ φίλους καὶ
συγγενεῖς κατέλιπε καὶ πτωχὸς καὶ ἀκτῆμων εἰς τὸ τῶν
μοναχῶν σχῆμα ἐλθὼν ἐγένετο, ἀλλ' οὖν ὡς ἀναγκαίων τῇ
95 ζωῇ αὐτοῦ δέσται τῶν δακρύων τῆς μετανοίας, ἵνα τὸν
βόρβορον τῶν ἁμαρτημάτων αὐτοῦ ἀπονίψηται, καὶ μᾶλλον
ἐὰν ἔτι καθάπερ ἐγὼ τὴν ἀσβόλην καὶ τὸν βόρβορον τῶν
πολλῶν αὐτοῦ κακῶν οὐκ ἐπὶ τοῦ προσώπου μόνον καὶ τῶν
χειρῶν, ἀλλὰ καὶ ὅλως ἐν ὅλῳ τῷ σώματι περιφέρηται. Οὐ
100 γὰρ ἀρκεῖ μόνον ἡμῖν ἢ τῶν ὑπαρχόντων διάδοσις εἰς
κάθαρσιν τῆς ψυχῆς, ἐὰν μὴ καὶ κλαύσωμεν καὶ θρηνησωμεν
ἀπὸ ψυχῆς, ἀδελφοί. Οἶμαι γὰρ ὅτι ἐὰν μὴ πάσῃ σπουδῇ
αὐτὸς ἑαυτὸν διὰ δακρύων τοῦ μολυσμοῦ τῶν ἁμαρτημάτων
μου ἐκκαθάρω, ἀλλὰ μεμολυσμένος τοῦ βίου ἐξέλθω,
105 δικαίως καὶ παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ παρὰ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ
καταγελασθήσομαι καὶ σὺν τοῖς δαίμοσιν εἰς τὸ πῦρ τὸ
αἰώνιον ἐκβληθήσομαι. Ναί, ὅντως οὕτως ἐστίν, ἀδελφοί!
Οὐδὲν γὰρ εἰσηνέγκαμεν εἰς τὸν κόσμον, ἵνα ἁμαρτήσαντες
δῶμεν αὐτὸ ἀντίλυτρον τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν τῷ Θεῷ.
110 « Τί γάρ, φησὶν ὁ ἀπόστολος, δώσει ἄνθρωπος τῷ Θεῷ,
ἵνα ἀνταποδοθῇ αὐτῷ ; » Αὕτη κρίσις ὀρθή, αὕτη ταπει-
νωσις δικαία καὶ ἀληθής. Φησὶ γὰρ καὶ ὁ Κύριος · « Μὴ
νομίσητε ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον ἢ τοὺς προφῆτας ·
οὐκ ἦλθον καταλῦσαι ἀλλὰ πληρῶσαι. » Τοῦτο δὲ ἐστι
115 πλήρωμα νόμου · τὸ μὴ δικαιολογεῖσθαι τίνα ἐν τινι, μηδὲ
ἑαυτὸν ἐκδικεῖν, ἀλλὰ προκεῖσθαι τοῖς πᾶσι τὰ πάντα ὥσει
νεκρόν, ἵνα εἴτι δ' ἂν ποιῶσιν εἰς αὐτόν μὴ κινῆται ὅλως
μηδὲ ταρασσόμενος ἀντιλέγῃ αὐτοῖς, ἀλλ' εἶναι ἐν μόναις
ταῖς ἐντολαῖς τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς τὸ τηρεῖν τὰ ἐκείνου προσ-
120 τάγματα, ὡς λέοντα ἢ γιγαντιαῖον ἄλλον Σαμφῶν ἢ εἰ τίνα
ἕτερον ἢ προγεγονότα ἢ ὄντα καὶ αὐτοῦ ἀνδρεῖότερον.

- Δυνατὸν οὖν ἐστίν, ἀδελφοί, τοῖς πᾶσιν οὐ μόνον τοῖς
μοναχοῖς ἀλλὰ καὶ τοῖς λαϊκοῖς τὸ ἀεὶ καὶ διηνεκῶς μετανοεῖν
καὶ κλαίειν καὶ δέεσθαι τοῦ Θεοῦ, καὶ διὰ τῶν τοιούτων
125 πράξεων καὶ τὰς λοιπὰς πάσας ἀρετὰς κτήσασθαι. Καὶ
ὅτι τοῦτο ἀληθές ἐστι συμμαρτυρεῖ μοι καὶ ὁ χρυσορρήμων
Ἰωάννης, ὁ μέγας στῦλος καὶ διδάσκαλος τῆς ἐκκλησίας,
ἐν τοῖς περὶ τοῦ Δαυὶδ λόγοις τὸν πεντηχοστὸν ψαλμὸν
ἐξηγουόμενος, λέγων δυνατὸν εἶναι γυναῖκα ἔχοντα καὶ
130 παῖδας καὶ παιδίσκας καὶ πλῆθος οἰκετῶν καὶ περιουσίαν
πολλήν καὶ βιωτικοῖς ἐμπρέποντα πράγμασι, μὴ τοῦτο
μόνον δύνασθαι, τὸ κλαίειν καθ' ἑκάστην καὶ εὐχεσθαι καὶ
μετανοεῖν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ τέλειον φθάσαι τῆς ἀρετῆς τὸν
βουλόμενον καὶ Πνεῦμα λαβεῖν Ἁγίον καὶ φίλον γενέσθαι
135 Θεοῦ καὶ ἐπαπολαύειν τῆς θεᾶς αὐτοῦ, οἷοι καὶ πρὸ τῆς
Χριστοῦ παρουσίας ἐγένοντο Ἀδραάμ, Ἰσαάκ, Ἰακώβ καὶ
ὁ ἐν Σοδόμοις Λώτ καὶ — ἵνα τοὺς ἄλλους παρήσω πολλοὺς
ὄντας — Μωσῆς καὶ Δαυὶδ, ἐν τῇ νέᾳ δὲ χάριτι καὶ ἐπιφανείᾳ
τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Πέτρος, ὁ ἀλιεὺς καὶ ἀγράμ-
140 ματος, μετὰ τῆς πενθερᾶς καὶ τῶν ἄλλων κηρύσσων τὸν
ἐπιφανέντα Θεόν. Τοὺς δ' ἄλλους τίς ἀριθμήσειεν, ὑπὲρ
σταγόνας ὄντας τῶν ὑετῶν καὶ ὑπὲρ τοὺς ἀστέρας τοῦ
οὐρανοῦ, βασιλεῖς, ἄρχοντας καὶ δυνάστας — μὴ εἰπω
πένητας καὶ τοὺς τῇ αὐταρκεῖᾳ συζήσαντας —, ὧν αἱ πόλεις
145 καὶ αἱ οἰκίαι καὶ τῶν ἐκκλησιῶν οἱ ναοί, οὓς ἐκεῖνοι φιλοτίμως
ἀνήγειραν, ὧν τὰ γηροκομεῖα καὶ τὰ ξενοδοχεῖα σώζονται
καὶ εἰσι, μέχρι τοῦ νῦν, ἅπερ καὶ περιόντες ἐκεῖνοι ἐκέκτηντο
καὶ ἐχρῶντο αὐτοῖς εὐσεβῶς, οὐχ ὥς οἰκείοις, ἀλλ' ὥς
δοῦλοι τοῦ δεσπότου τὰ παρὰ τοῦ δεσπότου δοθέντα αὐτοῖς
150 καὶ ὥς ἐκεῖνῳ ἐδόκει διέποντες, χρώμενοι μὲν τῷ κόσμῳ
κατὰ τὴν τοῦ Παύλου φωνήν, οὐ κατὰχρώμενοι δέ. Διὰ
γὰρ τοῦτο καὶ ἐν τῷ βίῳ τῷ παρόντι περιδοξοὶ γεγόνاسι
καὶ λαμπροὶ καὶ νῦν καὶ εἰς τοὺς ἀτελευτήτους αἰῶνας ἐν τῇ
βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ περιδοξότεροι καὶ λαμπρότεροι γενή-
155 σονται. Καὶ εἰ μὴ ὀκνηροὶ ἦμεν καὶ ῥάθυμοι καὶ καταφρονηταὶ
τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ σπουδαῖοι καὶ διεγυγερμένοι
καὶ νήφοντες, οὐδεμίαν εἶχομεν χρεῖαν ἀποταγῆς ἢ κουργᾶς
ἢ τῆς τοῦ κόσμου φυγῆς. Καὶ ἵνα τοῦτο πιστώσωμαι,
ἀκούσον!
- 160 Ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον βασιλεῖα ἐποίησεν ἐξ ἀρχῆς πάντων
τῶν ἐπὶ γῆς, ἀλλὰ μὴν καὶ αὐτῶν τῶν ὑπὸ τὸν ὄροφον
ὄντων τοῦ οὐρανοῦ· ἥλιος γὰρ καὶ σελήνη καὶ ἄστρα διὰ τὸν
ἄνθρωπον πάντως παρήχθησαν. Τί οὖν; Βασιλεὺς ὢν

- τούτων ἀπάντων τῶν ὁρωμένων, ἐδλάπτετο ἄρα ἐκ τούτων
 165 πρὸς ἀρετὴν ; Οὐμενοῦν οὐδαμῶς, ἀλλὰ καὶ μειζόνως, εἰ
 ἔμεινεν εὐχαριστῶν τῷ ποιήσαντι καὶ δεδοκῶτι αὐτῷ τὰ
 πάντα Θεῷ, ἔμελλεν εὐδοκιμεῖν. Εἰ μὴ γὰρ παρέβη τὴν
 ἐντολὴν τοῦ Δεσπότη, οὐκ ἂν τὴν βασιλείαν ταύτην
 ἀπώλεσεν, οὐκ ἂν τῆς τοῦ Θεοῦ δόξης ἑαυτὸν ἀπεστέρησεν .
 170 ἐπεὶ δὲ τοῦτο πεποίηκεν, εἰκότως ἐξεβλήθη, ἐξωρίσθη,
 ἐβίωσε καὶ ἀπέθανε. Καὶ λέγω σοι πρᾶγμα ὑπερ σαφῶς,
 οἶμαι, οὐδεὶς ἀπεκάλυψε, συνεσκιασμένως δὲ τοῦτο εἴρηται.
 Ποῖον ; Ἀκούε τῆς θείας λεγούσης Γραφῆς . « Καὶ εἶπεν ὁ
 Θεὸς τῷ Ἀδὰμ — μετὰ τὸ παραβῆναι λέγω — . » Ἀδὰμ,
 175 ποῦ εἶ ; » Τί τοῦτο λέγων, ὁ τοῦ παντὸς Ποιητῆς ; Πάντως
 εἰς συναίσθησιν αὐτὸν ἀγαγεῖν βουλόμενος καὶ τοῦτον
 πρὸς μετάνοιαν ἐκκαλοῦμενος, « Ἀδὰμ, ποῦ εἶ ; φησί.
 Κατανόησον σεαυτὸν, κατὰμαθέ σου τὴν γύμνωσιν ! Ἴδε
 οἶον ἐνδύματος, οἷας δόξης ἐστέρησαι. Ἀδὰμ, ποῦ εἶ ; »
 180 οἷονεὶ πως τοῦτον παρακαλῶν καὶ λέγων . « Ναί, φρόνησον,
 ταπεινέ, ναί, ἐξέλθε ὅθεν εἶ κεκρυμμένος. Ἐμὲ οἷε κρύ-
 πτεσθαι ; Εἰπέ . Ἡμαρτον ! » Ἀλλ' οὐ λέγει τοῦτο,
 μᾶλλον δὲ οὐκ ἐγὼ λέγω τοῦτο ὁ ἄθλιος — ἐμὸν γὰρ τὸ
 πάθος ἐστίν ! —, ἀλλὰ τί ; « Τῆς φωνῆς σου ἤκουσα περι-
 185 πατοῦντος ἐν τῷ παραδείσῳ καὶ ἔγνω ὅτι γυμνός εἰμι καὶ
 ἐκρύβην . » Τί οὖν ὁ Θεός ; « Καὶ τίς ἀνήγγειλέ σοι ὅτι
 γυμνός εἶ, εἰ μὴ ἀπὸ τοῦ ξύλου, οὗ ἐνετειλάμην σοι τούτου
 μόνου μὴ φαγεῖν, ἀπ' αὐτοῦ ἔφαγες ; »
 Ὁρᾷς, ἀγαπητέ, μακροθυμίαν Θεοῦ ; Εἰπόντος γὰρ
 190 αὐτοῦ . « Ἀδὰμ, ποῦ εἶ ; » καὶ μὴ ὁμολογήσαντος τὴν
 ἁμαρτίαν εὐθύς, ἀλλ' εἰπόντος . « Τῆς φωνῆς σου ἤκουσα,
 Κύριε, καὶ ἔγνω ὅτι γυμνός εἰμι καὶ ἐκρύβην », οὐκ
 ὠργίσθη ὁ Θεός, οὐκ ἀπεστράφη εὐθύς, ἀλλὰ καὶ δευτέρας
 ἀξιοῖ αὐτὸν ἀποκρίσεως καὶ φησι . « Τίς ἀνήγγειλέ σοι
 195 ὅτι γυμνός εἶ, εἰ μὴ ἀπὸ τοῦ ξύλου, οὗ ἐνετειλάμην σοι τούτου
 μόνου μὴ φαγεῖν, ἀπ' αὐτοῦ ἔφαγες ; » Νόει μοι βάθος
 λόγων σοφίας Θεοῦ . « Τί λέγεις, φησὶν, ὅτι Ἰγυμνός εἰμι, τὴν
 δὲ ἁμαρτίαν σου κρύβεις ; Μὴ νομίζεις με τὸ σῶμά σου
 μόνον ὁρᾶν, τὴν δὲ καρδίαν καὶ τὰς ἐνθυμήσεις σου μὴ
 200 ὁρᾶν ; » Ἠλιπίζε γὰρ ἀπατηθεὶς ὁ Ἀδὰμ ὅτι οὐκ ᾔδει ὁ Θεός
 τὴν ἁμαρτίαν αὐτοῦ καὶ ἔλεγεν οὕτω καθ' ἑαυτὸν, οἷονεὶ
 ὅτι . « Ἐάν εἴπω ὅτι γυμνός εἰμι, φησὶν, ἀγνοῶν ὁ Θεός εἰπεῖν
 ἔχει . Καὶ διατί εἰ γυμνός ; » Εἴτα ἀπαρνήσασθαι ἔχω ἐγὼ
 καὶ εἰπεῖν . Ὅτι οἶδα, καὶ λαθεῖν ἔχω αὐτὸν καὶ πάλιν
 205 ἀπολαβεῖν τὴν πρώτην μου στολὴν . Εἰ δὲ μή, τέως οὐ μὴ

ἐκβάλῃ με, τέως οὐ μὴ ἐξορίσῃ με ! » Ταῦτα ἐνθυμουμένου αὐτοῦ — ὡς καὶ νῦν ποιοῦσι πολλοὶ καὶ αὐτὸς ἐγὼ πρῶτος, τὰ ἐαυτῶν κακὰ κρύπτοντες —, ὁ Θεὸς μὴ θέλων πολυπλασιάζει αὐτῷ τὸ κρίμα λέγει · « Καὶ πόθεν ἔγνων ὅτι γυμνὸς
 210 εἶ, εἰ μὴ ἀπὸ τοῦ ξύλου, οὐ ἐνετειλάμην σοι μὴ φαγεῖν, ἀπ' αὐτοῦ ἔφαγες ; » οἶονεὶ λέγων · « Καὶ ὅλως ἐμὲ κρύπτειν οἶσαι ; Οὐ γινώσκω ἐγὼ τί πέπραχας ; Οὐ λέγεις τὸ 'Ἡμαρτον' ; Εἰπέ, ταπεινέ · 'Ναί, ἀλήθεια, Δέσποτα, παρέβην τὴν ἐντολὴν σου, ἔπαισα ἀκούσας τῆς συμβουλῆς
 215 τῆς γυναικός, ἐσφάλην μεγάλως ποιήσας τὸν ἐκείνης λόγον καὶ παρακούσας τὸν σόν, ἔλεθόν με ! ' » Ἄλλ' οὐ λέγει τοῦτο, οὐ ταπεινοῦται, οὐ κάμπτεται, νεῦρον σιδηροῦν ὁ τῆς καρδίας αὐτοῦ τράχηλος — οἷος δὴ καὶ ὁ ἐμός, τοῦ ἀθλίου, ἐστίν. Εἰ γὰρ εἶπε τοῦτο, ἔμεινε ἂν ἐν τῷ παραδείσῳ καὶ
 220 τὸν κύκλον ὅλον ἐκεῖνον τῶν μυρίων κακῶν, ὃν ὑπέστη ἔξορισθῆς καὶ εἰς τὸν ἄδην τοσοῦτους αἰῶνας ποιήσας κείμενος, κερδᾶναι ἂν εἶχε ἀπὸ μᾶς τῆς τότε φωνῆς.

Τοῦτο οὖν ἐστὶν ὃ ὑπεσχόμεν εἰπεῖν. Καὶ ἀκουσον τῶν ἐξῆς καὶ γινώθι ὅτι ἀληθὴς ἐστὶν ὁ λόγος καὶ οὐκ ἔστι ψεῦδος ·
 225 τὸ οἰοοῦν ἐν αὐτῷ. Εἶπεν ὁ Θεὸς τῷ Ἀδὰμ · « Ἦν ὥραν φάγεσθε ἀπὸ τοῦ ξύλου, οὐ ἐνετειλάμην ὑμῖν τούτου μόνου μὴ φαγεῖν, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε », δηλονότι τῷ ψυχικῷ, ὃ καὶ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐγένετο, δι' ὃ καὶ τῆς ἀθανάτου στολῆς ἐγυμνώθη · οὐδὲν δὲ πλέον προεἶπεν ὁ Θεὸς καὶ οὐδὲν πλέον
 230 ἐγένετο. Προγινώσκων γὰρ ὁ Θεὸς ὅτι ἁμαρτῆσαι ἔχει ὁ Ἀδὰμ καὶ βουλόμενος μετανοοῦντα συγχωρῆσαι αὐτόν, οὐδέν, ὡς εἴρηται, πλέον προαπεφάνετο κατ' αὐτοῦ · ἐπεὶ δὲ ἡρνήσατο τὴν ἁμαρτίαν αὐτοῦ καὶ οὐδὲ ἐλεγχόμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ μετενόησεν, (ἔφη γάρ · « Ἡ γυνή, ἣν δέδωκάς μοι,
 235 αὕτη με ἠπάτησεν ». — « Ἦν δέδωκάς μοι ! » ὦ ψυχῆς ἀπροσέκτου, οἶονεὶ τῷ Θεῷ λεγούσης · « Σὺ, φησὶν, ἔπαισας ἡ γυνή, ἣν δέδωκάς μοι, αὕτη με ἠπάτησεν » — οἶα καὶ νῦν ἐγὼ πάσχω, ὁ ταπεινὸς καὶ ταλαίπωρος, καὶ οὐ θέλω ταπεινωθῆναι ποτε καὶ εἰπεῖν ἀπὸ ψυχῆς ὅτι ἐγὼ εἰμι αἴτιος
 240 τῆς ἐμῆς ἀπωλείας, ἀλλ' « Ὁ δεῖνά με, λέγω, παρώτρυνε ποιῆσαι καὶ εἰπεῖν τὰ καὶ τά, ὃ δεῖνά μοι συνεβούλευσεν ἐργάσασθαι τὸ καὶ τό », ὦ ἀθλίας ψυχῆς προειλεμένης ῥήματα ἁμαρτίας μεσotά ! ὦ ψυχῆς ἀναιδοῦς καὶ μιαρᾶς ἀναιδέστεροι λόγοι καὶ μιαροὶ !) — τοῖνον καὶ οὕτω τοῦ Ἀδὰμ εἰπόντος,
 245 τότε λέγει αὐτῷ ὁ Θεός · « Ἐν κόπῳ καὶ ἰδρωτί φάγη τὸν ἄρτον σου, καὶ ἀκάνθιας καὶ τριβόλους ἀνατελεῖ σοι ἡ γῆ », καὶ τελευταῖον ὅτι · « Γῆ εἶ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ ». — « Ἐλεγον, φησί, μετανοῆσαι σε καὶ εἶναι πάλιν ἐν τῇ προτέρᾳ

σου διαγωγῇ. Ἐπειδὴ δὲ σκληρὸς οὕτως εἶ, ἀπελθε τοῦ
 250 λοιποῦ ἀπ' ἐμοῦ καὶ ἀρκέσει σοι εἰς παιδευσιν ἢ ἀποστασία
 σου, ὅτι γῇ εἶ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ . »

Ἦδη οὖν ἔγνωσεν ὅτι μετὰ τὴν παράδοσιν διὰ τὸ μὴ
 μετανοῆσαι καὶ εἰπεῖν « Ἥμαρτον », καὶ ἐξορίζεται καὶ ἐν
 κόπῳ καὶ ἰδρώτι διάγειν κελεύεται καὶ εἰς τὴν γῆν, ἐξ ἧς
 255 ἐλήφθη , διὰ τοῦτο κατεκρίθη ; Τοῦτο δὲ δῆλον ἐκ τῶν ἐξῆς.
 Τοιγαροῦν καὶ ἀφείκει αὐτὸν ἔρχεται πρὸς τὴν Εὐαν, θέλων
 δεῖξαι ὅτι δικαίως καὶ αὕτη συνεκκληθήσεται, μετανοῆσαι
 μὴ θέλουσα, καὶ φησι . « Τί τοῦτο ἐποίησας ; » ἵνα καὶ
 αὕτη εἴπῃ τὸ « Ἥμαρτον ». Ποίαν γάρ καὶ ἄλλην χρεῖαν
 260 εἶχεν, εἰπέ μοι, ὁ Θεὸς λαλεῖν πρὸς αὐτὴν ταῦτα τὰ ῥήματα,
 εἰ μὴ πάντως ἵνα εἴπῃ ὅτι . « Ἐν ἀφροσύνῃ μου, Δέσποτα,
 τοῦτο ἔπραξα, ἡ ταπεινὴ καὶ ἀθλία, σοῦ τοῦ Δεσπότη μου
 παρακούσασα. Ἐλέησόν με ! » Ἄλλ' οὐκ εἶπε τοῦτο. Τί δέ ;
 « Ὁ ὄφις ἐξηπάτησέ με . » Ὡς τῆς ἀναισθησίας ! Καὶ ὅπως

265 ὄφει, κατὰ τοῦ Δεσπότη λέγοντί σοι, συνέτυχες καὶ τοῦτον
 ἀντὶ τοῦ ποιήσαντός σε Θεοῦ προετίμησας, κάκεινου τὴν
 συμβουλὴν ὑπὲρ τὴν ἐντολὴν τοῦ Δεσπότη προτιμοτέραν
 καὶ ἀληθεστέραν πεποίηκας ; Ὡς δὲ οὐδὲ αὕτη εὗρεν εἰπεῖν
 « Ἥμαρτον », ἐκβάλλονται τῆς τρυφῆς, ἐξορίζονται τοῦ
 270 παραδείσου καὶ τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ σκόπει μοι τὸ βάθος τῶν
 μυστηρίων τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ καὶ μάθε καὶ διδάχῃτι
 ἐντεῦθεν ὅτι εἰ μετενόησαν, οὐκ ἂν ἐξεβλήθησαν, οὐκ ἂν
 κατεκρίθησαν, οὐκ ἂν εἰς τὴν γῆν, ἐξ ἧς ἐλήφθησαν ,
 ἀποστραφῆναι κατεδικάσθησαν. Πῶς ; Ἀκουσον !

275 Ἐπεὶ ἐξεβλήθησαν καὶ ἤδη ἐξαυτῆς ἐνέπεσον εἰς τοὺς
 ἰδρώτας καὶ εἰς τοὺς σωματικούς κόπους, πεινᾶν δὲ ἤρξαντο
 καὶ διψᾶν, ῥίγαν τε ὁμοῦ καὶ τρέμειν καὶ πάσχειν τοιαῦτα,
 οἷα καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ πάσχομεν σήμερον, πλείονα δηλονότι
 λαβόντες τῆς δυστυχίας ταύτης καὶ τῆς ἐκπτώσεως αἰσθησιν,
 280 οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ αὐτῆς ἑαυτῶν τῆς κακοφροσύνης καὶ
 τῆς ἀφάτου τοῦ Θεοῦ εὐσπλαγχνίας, ἔξω οὖν τοῦ παραδείσου
 περιπατοῦντες καὶ καθεζόμενοι, μετεμέλοντο, ἐκλαιον, ἐθρή-
 νουν, τὸ πρόσωπον ἐτυπτον, ἐτίλλον σύροντες ἑαυτῶν τὰς
 τρίχας, τὴν ἑαυτῶν σκληροκαρδίαν ἀποκλαιόμενοι, τοῦτο δὲ
 285 οὐ μίαν ἡμέραν οὐδὲ δύο ἢ δέκα, ἀλλ' ἐν πάσῃ, πιστεύσατε,
 τῇ ζωῇ αὐτῶν. Πῶς γὰρ καὶ μὴ εἶχον κλαίειν αἰεὶ καὶ
 διηνεκῶς τὸν Δεσπότην ἐκεῖνον τὸν ἡμερον ἐνθυμούμενοι,
 τὴν τρυφὴν ἐκείνην τὴν ἀφραστον, τὰ κάλλη τῶν ἀνθέων
 ἐκείνων τὰ ἄρρητα, τὸν ἀμέριμον βίον καὶ ἀμοχθον, τὰς
 290 τῶν ἀγγέλων ἀνόδους καὶ καθόδους , τὰς πρὸς αὐτοὺς ;

Καθάπερ γὰρ οἱ παρά τινος τῶν ἀρχόντων τοῦ παρόντος αἰῶνος ἐκλεχθέντες εἰς ὑπηρεσίαν αὐτοῦ δοῦλοι, τὴν κατὰ πρόσωπον, ἕως μὲν τὴν αἰδῶ καὶ τὴν τιμὴν καὶ τὴν δουλείαν ἀνόθευτον φυλάττουσι πρὸς τὸν ἑαυτῶν δεσπότην
 295 καὶ ἀγαπῶσιν αὐτὸν τε καὶ τοὺς ὁμοδούλους αὐτῶν, ἀπολαύουσι καὶ τῆς παρρησίας τῆς πρὸς αὐτὸν καὶ τῆς εὐνοίας καὶ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ ἐν ἀνέσει πολλῇ καὶ τρυφῇ καὶ σπατάλῃ, ἐπὶ δὲ εἰς ἀπόνοιαν τραπέντες κατὰ τοῦ οἰκείου δεσπότης τραχηλιάσωσι καὶ κατεπαρθῶσι τῶν συνδούλων αὐτῶν,
 300 ἐκκίπτουσι τῆς παρρησίας τῆς πρὸς αὐτὸν καὶ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εὐνοίας, ὑπ' ἐκείνου εἰς μακρὰν χώραν ἐξορισθέντες καὶ μυρίοις τῇ προστάξει αὐτοῦ καθυποβαλλόμενοι πειρασμοῖς, ἐν τῷ κοπιᾶν καὶ κατατρύχεσθαι ἐπὶ πλεῖον καὶ πλεῖον ἐπαισθάνονται τῆς ἀνέσεως ἧς ἀπέλαυνον καὶ τῶν
 305 ἀγαθῶν ὧν ἐξέπεσον τῆς ζημίας, τὸν αὐτὸν τρόπον πεπόνθασιν καὶ οἱ πρωτόπλαστοι ἐν τῷ παραδείσῳ ὄντες καὶ ἀπολαύοντες ἐκείνων τῶν ἀγαθῶν, εἰτα ἐκπεσόντες αὐτῶν καὶ ἐξορισθέντες. Ἐπεὶ ἦσθοντο τῆς ἐκπτώσεως, πάντοτε ἐθρήνουν, πάντοτε ἔκλαιον, τοῦ Δεσπότης αὐτῶν τὴν
 310 εὐσπλαγχνίαν ἐπικαλοῦμενοι.

Ἄλλὰ τί ὁ πολὺς ἐν ἑλέει καὶ βραδύς ἐν κολάσει; Ἐπειδὴ γὰρ εἶδε ταπεινωθέντας αὐτοὺς, τὴν μὲν ἐξενεχθεῖσαν ψῆφον οὐ λύει τέως — πρὸς σωφρονισμὸν ἡμῶν τοῦτο ποιήσας καὶ ἵνα μηδεὶς κατὰ τοῦ πάντων Ποιητοῦ κατεπαί-
 315 ρηται —, προειδὼς δὲ ὡς Θεὸς καὶ τὴν ἐκπτώσιν τοῦτου καὶ τὴν μετάνοιαν, προώρισε πάντως πρὸ τοῦ ποιῆσαι τὰ πάντα καὶ τὸν καιρὸν καὶ τὸν χρόνον καὶ ὅπως καὶ πότε ἀπὸ τῆς ἐξορίας τοῦτον ἀνακαλέσεται ἀπορρήτοις κρίμασι καὶ ἀνεξιχνιάστοις πάσῃ πνοῇ. Εἰ γὰρ καὶ ἀποκαλυφθῶσι
 320 τισι καὶ γράψαι ταῦτα θελήσουσιν, οὐ χρόνος οὐ χάρτης οὐ μέλαν ἀρκέσειεν, οὐ κόσμος βλος αὐτὰ τὰ βιβλία χωρήσειεν. Ὡς οὖν σπλαγχνισθεὶς προώρισε καὶ προεῖπεν, οὕτω δὴ καὶ ἐποίησε. Καὶ οὗς ἐκ τοῦ παραδείσου διὰ τὴν ἀναίδειαν καὶ ἀμεταμέλητον καρδίαν καὶ γνώμην ἐξέβαλε, πρεπόντως
 325 μετανοήσαντας καὶ ἀξίως ταπεινωθέντας καὶ κλαύσαντας καὶ θρηνησάντας, αὐτὸς ἐκεῖνος, ὁ μόνος ἐκ μόνου Μονογενὴς Υἱὸς καὶ Λόγος, τοῦ προανάρχου Πατρὸς αὐτοῦ κατελθὼν — ὡς ἴστε πάντες —, οὐ μόνον ὁμοίως ἐκείνοις ἄνθρωπος γέγονεν, ἀλλὰ καὶ ἀποθανεῖν, ὡς αὐτοί, κατεδέξατο, βιαστὸν ἐλόμενος
 330 καὶ ἐπονείδιστον θάνατον, καὶ κατελθὼν εἰς τὸν ᾄδην, κάκειθεν αὐτοὺς ἀνέστησεν. Ὁ οὖν τοσαῦτα, ὅσα καθ' ἐκάστην ἀκοῦεις, παθὼν δι' αὐτούς, ἵνα αὐτούς ἀπὸ τῆς

- μακρᾶς ἐκείνης ἐξορίας ἀνακαλέσεται, εἰ μετενόησαν ἐν τῷ
 παραδείσῳ, οὐκ ἂν αὐτοὺς συνεπάθησε ; Καὶ πῶς οὐχὶ ὁ
 335 φύσει φιλόανθρωπος καὶ διὰ τοῦτο ποιήσας αὐτόν, ἵνα τῶν
 ἀγαθῶν αὐτοῦ τῶν ἐν τῷ παραδείσῳ ἀπολαύῃ καὶ δοξάζει
 τὸν εὐεργέτην αὐτοῦ ; Ναί, ὄντως, ἀδελφοί, τοῦτο ἂν, ὡς
 οἶμαι, ἐγένετο. "Ἴνα δὲ μάθης καὶ τὰ λοιπὰ καὶ ἐπὶ πλεῖον
 τῷ λόγῳ πιστεύῃς, ἀκουσον τῶν ἐξῆς ! ▯
- 340 Εἰ μετενόησαν ἔνδον ὄντες τοῦ παραδείσου, αὐτὸν ἐκείνον
 ἀπελάμβανον τὸν παράδεισον καὶ πλεον οὐδέν. Ἐπεὶ δὲ
 ἐξεβλήθησαν διὰ τὸ ἀμετανόητον αὐτῶν, μετὰ δὲ ταῦτα
 πολλὰ μετανοήσαντες ἐκλαυσαν, ἐθλίβησαν — ἅπερ, ὡς
 εἶπον, οὐ μὴ ἐπαθον, εἰ ἐν τῷ παραδείσῳ μετενόησαν —,
 345 ὑπὲρ τῶν πόνων τούτων καὶ ἰδρώτων καὶ κόπων καὶ τῆς
 καλῆς μετανόιας αὐτῶν θέλων ὁ Δεσπότης Θεὸς τιμῆσαι
 καὶ δοξάσαι αὐτούς, οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ ποιῆσαι αὐτοὺς
 ἅπαντα ἐκεῖνα τὰ δεινὰ ἐπιλαθέσθαι, τί ποιεῖ ; Καὶ σκόπει
 μοι τῆς φιλανθρωπίας τὸ μέγεθος ! Κατελθὼν εἰς τὸν ἄδην
 350 καὶ ἀναστήσας αὐτούς, οὐχὶ εἰς τὸν παράδεισον, ὅθεν
 ἐξέπεσον, ἀποκατέστησε πάλιν αὐτούς, ἀλλ' εἰς ἐκεῖνον
 αὐτὸν ἀνήγαγε τὸν οὐρανὸν τοῦ οὐρανοῦ καὶ καθίσας ὁ
 Δεσπότης ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ καὶ προανάρχου Πατρὸς
 αὐτοῦ, τί λέγεις ποιῆσαι αὐτόν, τὸν δοῦλον μὲν αὐτοῦ κατὰ
 355 φύσιν, πατέρα δὲ αὐτοῦ χρηματίσαντα κατὰ χάριν ; Εἶδες
 εἰς οἷον ὕψος αὐτὸν διὰ τὴν μετάνοιαν αὐτοῦ καὶ ταπεινώσειν
 καὶ τοὺς θρῆνους αὐτοῦ καὶ τὰ δάκρυα ὁ Δεσπότης ἀνήγαγεν ;
 "Ὡ μετανόιας ἰσχύς καὶ δακρύων ! "Ὡ φιλανθρωπίας
 ἀφάτου καὶ ἀνεξιχνιάστου ἔλεους πέλαγος, ἀδελφοί ! "Ὅτι
 360 οὐ μόνον ἐκείνον, ἀλλὰ καὶ ἅπαν τὸ σπέρμα αὐτοῦ, ἡμᾶς
 δηλονότι τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, τοὺς μιμουμένους ἐκείνου τὴν
 ἐξομολόγησιν, τὴν μετάνοιαν, τὸν ἄδην, τὰ δάκρυα καὶ
 τὰ ἄλλα ἅπερ προείπομεν, οὕτως ὡς ἐκείνον καὶ ἐτίμησε
 καὶ ἐδόξασε, καὶ τοὺς οὕτω ποιοῦντας ἕως τοῦ νῦν καὶ ἀπὸ
 365 τοῦ νῦν ποιήσοντας, εἴτε κοσμικοὶ εἴτε μονάζοντες ·
 « Ἀμήν, εἶπεν ὁ ἀληθὴς Θεός , οὐκ ἐγκαταλείψω αὐτούς
 ποτε, ἀλλ' ὡς ἀδελφούς μου καὶ φίλους, πατέρας τε καὶ
 μητέρας καὶ συγγενεῖς καὶ συγκληρονόμους μου ἀναδείξω
 αὐτούς, καὶ ἐδόξασα καὶ δοξάσω καὶ ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω
 370 καὶ ἐπὶ τῆς γῆς κάτω , καὶ τῆς ζωῆς αὐτῶν καὶ εὐφροσύνης
 καὶ δόξης οὐκ ἔσται τέλος ποτέ. »

Τί οὖν, εἶπέ μοι, τοὺς πρωτοπλάστους ὠφέλησεν ἢ ἐν τῷ
 παραδείσῳ ἄπονος διαγωγή καὶ ἀμέριμνος, ἀδελφέ, βαθυμή-
 σαντας καὶ τῇ πρὸς Θεὸν ἀπιστίᾳ καταφρονήσαντας καὶ τὴν

- 375 ἐντολὴν παραβάνας αὐτοῦ ; Εἰ γὰρ ἐπίστευσαν αὐτῷ, οὐκ
 ἂν τὸν ὄφιν ἡ Εὐὰ πιστότερον, τὴν δὲ Εὐὰν ὁ Ἀδὰμ πιστο-
 τέραν ἐκείνου ἡγήσατο, ἀλλὰ φυλάξαι εἶχον τοῦ μὴ φαγεῖν
 τοῦ φυτοῦ · φαγόντες δὲ καὶ μὴ μετανοήσαντες, ἐξεβλήθησαν.
 Οὐδὲν δὲ πάλιν ἐκ τῆς ἐξορίας ἐδλάθησαν, ἀλλὰ καὶ τὰ
 380 μέγιστα ὠφελήθησαν καὶ εἰς σωτηρίαν ἡμῶν πάντων τοῦτο
 ἐγένετο. Κατελθὼν γὰρ ἄνωθεν ὁ Δεσπότης ἡμῶν τῷ ἰδίῳ
 θανάτῳ τὸν καθ' ἡμῶν ἔλυσε θάνατον ; τὸ ἐκ τῆς τοῦ
 προπάτορος παραβάσεως κατὰκριμα παντελῶς ἀνελών καὶ
 διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ἀναγεννῶν καὶ ἀναπλάττων καὶ
 385 ἀπαλλάττων ταύτης τελείως ἡμᾶς, τίθησιν ἐν τῷδε τῷ
 κόσμῳ ἐλευθέρους πάντῃ καὶ μὴ ἐνεργουμένους τυραννικῶς
 ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ, ἀλλὰ τῷ ἐξ ἀρχῆς αὐτεξουσίῳ τιμῶν ἡμᾶς,
 ἰσχύν μᾶλλον δίδωσι κατ' αὐτοῦ, ἵνα οἱ βουλόμενοι νικῶσιν
 αὐτὸν εὐχερῶς ὑπὲρ πάντας τοὺς πρὸ τῆς Χριστοῦ παρουσίας
 390 ἁγίους, ἀποθνήσκοντες δὲ μὴ καθάπερ ἐκεῖνοι καὶ οὗτοι
 εἰς τὸν ᾄδην καταβιβάζονται, ἀλλ' εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εἰς
 τὴν ἐκεῖσε τρυφὴν καὶ ἀπόλαυσιν, νῦν μὲν μετρίως, μετὰ δὲ
 τὴν ἐκ νεκρῶν ἐξανάστασιν ὅλης ὅλως ἐπαπολαύειν κατ-
 αξιῶνται τῆς αἰωνίου χαρᾶς.
- 395 Οἱ οὖν βουλόμενοι προφάσεις μὴ προφασίζονται ; μὴδὲ
 λεγέτωσαν ἐκ τῆς τοῦ Ἀδὰμ ἡμᾶς παραβάσεως ὅλως
 ἐνεργεῖσθαι καὶ πρὸς τὴν ἁμαρτίαν καθέλεσθαι. Οἱ γὰρ
 τοῦτο ἐννοοῦντες καὶ λέγοντες τὴν τοῦ Δεσπότου ἡμῶν καὶ
 Θεοῦ παρουσίαν ἀνωφελῶς γεγενῆσθαι καὶ διακένως νομί-
 400 ζουσιν, ὅπερ αἰρετικῶν καὶ οὐ πιστῶν ἐστὶ τὸ λεγόμενον.
 Διὰ τί γὰρ κατῆλθεν ἡ τίνος ἕνεκα θανάτου ἐγεύσατο, εἰ
 μὴ ὅτι πάντως διὰ τὸ λύσαι τὸ ἐκ τῆς ἁμαρτίας κατὰκριμα
 καὶ ἐλευθερῶσαι τὸ γένος ἡμῶν ἀπὸ τῆς δουλείας καὶ
 ἐνεργείας τοῦ ἀντικειμένου ἐχθροῦ ; Τοῦτο γὰρ ἡ ὄντως
 405 αὐτεξουσιότης, τὸ μὴ ὑφ' ἑτέρου τινὸς τῷ οἰωδῆποτε τρόπῳ
 δεσπόζεσθαι. Ἡμεῖς μὲν γὰρ ἀπὸ τοῦ ἁμαρτήσαντος ἡμεν
 ἁμαρτωλοί, ἀπὸ τοῦ παραβάτος παραβάται, ἀπὸ τοῦ
 δούλου τῆς ἁμαρτίας δούλοι καὶ αὐτοὶ γενόμενοι ἁμαρτίας,
 ἀπὸ τοῦ κεκατηραμένου καὶ νεκροῦ κατάρατοι καὶ νεκροί,
 410 ἀπὸ τοῦ τῇ συμβουλίᾳ ἐνεργηθέντος τοῦ πονηροῦ καὶ
 δουλωθέντος αὐτῷ καὶ τὸ αὐτεξουσίον ἀπολέσαντος, ὥς
 τέκνα αὐτοῦ ἐνεργούμενοι καὶ καταδυναστευόμενοι τυραννικῶς
 ἐδεσποζόμεθα. Ὁ δὲ Θεὸς κατελθὼν ἐσαρκώθη καὶ ἐγεννήθη
 καθὼς καὶ ἡμεῖς ἄνθρωπος, χωρὶς ἁμαρτίας, καὶ ἔλυσε τὴν
 415 ἁμαρτίαν, σύλληψιν τε καὶ γέννησιν ἁγιάσας καὶ ἀνατραφεῖς
 κατὰ μικρὸν πᾶσαν ἡλικίαν εὐλόγησε· τέλειος δὲ ἄνθρωπος

- γεγονώς, τότε ἤρξατο τοῦ κηρύγματος, διδάσκων ἡμᾶς μὴ ἐν τινι προπηδᾶν καὶ προλαμβάνειν τοὺς πολιοὺς ἐν συνέσει καὶ ἀρετῇ, οἱ νέοι μάλιστα καὶ οὐκ ἄνδρες τὴν φρόνησιν.
- 420 Ἀνεδέξατο τὰ ὑπὲρ ἡμῶν καὶ φυλάξας πάσας τὰς ἐντολάς τοῦ Ἰδίου Θεοῦ καὶ Πατρός, τὴν παράβασιν ἔλυσε καὶ τοὺς παραβάτας τοῦ κατακριμματος ἠλευθέρωσε. Δούλος ἐγένετο, μορφὴν ἀναλαβόμενος δούλου, καὶ τοὺς δούλους ἡμᾶς εἰς τὸ δεσποτικὸν ἀξίωμα ἐπανήγαγε, τοῦ πρώην τυράννου
- 425 δεσπότης ἀποκαταστήσας ἡμᾶς — καὶ μαρτυροῦσιν οἱ ἅγιοι οἱ καὶ μετὰ θάνατον ὡς ἀσθενῇ αὐτὸν καὶ τοὺς αὐτοῦ ὑπουργοὺς ἀπελευθύνοντες. Κατάρρα ἐγένετο σταυρωθεὶς — « Ἐπικατάρρατος γάρ, φησί, πᾶς ὁ ἐπὶ ξύλου κρεμάμενος » —, καὶ ὅλην τὴν κατάραν ἔλυσε τοῦ Ἀδάμ. Ἀπέθανε
- 430 καὶ τῷ ἑαυτοῦ θανάτῳ ἀνείλε τὸν θάνατον. Ἀνέστη καὶ τὴν δύναμιν καὶ ἐνέργειαν ἠφάνισε τοῦ ἐχθροῦ, τοῦ διὰ θανάτου καὶ τῆς ἁμαρτίας τὴν ἐξουσίαν ἔχοντος καθ' ἡμῶν. Ἐμβαλὼν γάρ ἐν τῷ θανατηφόρῳ ἰῶ καὶ φαρμάκῳ τῆς ἁμαρτίας τὴν ἄρρητον τῆς Θεότητος αὐτοῦ καὶ τῆς σαρκὸς ζωοποιὸν
- 435 ἐνέργειαν, ὅλως ὅλον τὸ γένος ἡμῶν τῆς ἐνεργείας τοῦ ἐχθροῦ ἔλυτρώσατο, διὰ δὲ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος καὶ τῆς κοινωνίας τῶν ἀχράντων αὐτοῦ μυστηρίων, τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος αὐτοῦ τοῦ τιμίου, ἀποκαθαίρων ἡμᾶς καὶ ζωοποιῶν, ἁγίους καὶ ἀναμαρτήτους ἀποκαθίστησιν, ἀλλὰ
- 440 καὶ αὐθὺς τῷ αὐτεξουσίῳ τιμᾶσθαι ἀφίησιν, ἵνα μὴ βία ἀλλὰ προαιρέσει φανῶμεν τῷ Δεσπότη δουλεύοντες. Καὶ ὥσπερ ἐξ ἀρχῆς ἦν ὁ Ἀδὰμ ἐν τῷ παραδείσῳ ἐλεύθερος καὶ ἁμαρτίας καὶ βίας ἐκτός, τῷ αὐτεξουσίῳ δὲ θελήματι ὑπήκουσε τῷ ἐχθρῷ καὶ ἀπατηθεὶς παρέβη τὴν ἐντολὴν τοῦ
- 445 Θεοῦ, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐκ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ἀναγεννώμενοι τῆς δουλείας ἀπολυόμεθα καὶ γινόμεθα αὐτεξούσιοι, καὶ εἰ μὴ τῷ οἰκείῳ θελήματι τῷ ἐχθρῷ ὑπακούσομεν, ἄλλως πῶς οὐ δύναται καθ' ἡμῶν ἐνεργεῖν τι. Εἰ γὰρ πρὸ τοῦ νόμου καὶ τῆς Χριστοῦ παρουσίας, τῶν βοηθημάτων
- 450 τούτων ἀπάντων χωρὶς, πολλοὶ καὶ ἀναρίθμητοι τῷ Θεῷ εὐηρέστησαν καὶ ἁμεμπτοὶ ἀπεδείχθησαν, ἐξ ὧν τὸν δίκαιον μὲν Ἐνώχ μετέθετο καὶ τῇ μεταθέσει τοῦτον τετίμηκεν, Ἥλιον δὲ πυρίνῳ ἄρματι εἰς οὐρανὸν ἀνελάβετο, τί ἀπολογησόμεθα ἡμεῖς, οἱ μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν τοσαύτην καὶ
- 455 τηλικαύτην εὐεργεσίαν, μετὰ τὴν τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἁμαρτίας ἀναίρεσιν, μετὰ τὴν τοῦ βαπτίσματος ἀναγέννησιν καὶ τὴν τῶν ἁγίων ἀγγέλων παραφυλακὴν καὶ αὐτὴν τὴν ἐπισκίασιν καὶ ἐπέλευσιν τοῦ Ἀγίου Πνεύματος, μὴδὲ ἴσοι

τοῖς πρὸ τῆς χάριτος εὐρισκόμενοι, ἀλλὰ ῥαθυμοῦντες καὶ
 460 τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ καταφρονοῦντες καὶ αὐτὰς παραβαί-
 νοντες ; *Οτι δὲ μεῖζόνως ὑπὲρ τοὺς ἐν τῷ νόμῳ ἁμαρτήσαντας
 κολασθησόμεθα τοῖς κακοῖς ἐπιμένοντες, ὁ ἅγιος Παῦλος
 ἐδήλωσεν εἰπὼν · « Εἰ γὰρ ὁ δι' ἀγγέλων λαληθείς λόγος
 ἐγένετο βέβαιος καὶ πᾶσα παράβασις καὶ παρακοή ἔλαβεν
 465 ἐνδικὸν μισθοποδοσίαν, πῶς ἡμεῖς ἐκφευξόμεθα τηλικαύτης
 ἀμελήσαντες σωτηρίας ; »

Μὴ οὖν τὸν Ἀδὰμ ἄλλ' ἐαυτὸν αἰτιάτω καὶ μεμφέσθω
 ἡμῶν ἕκαστος, τῶν ἐν οὐαδηποτοῦν περιπιπτόντων ἁμαρτίᾳ,
 καὶ μετάνοιαν ἀξίαν ἕκαστος ἡμῶν ὡς ἐκεῖνος ἐπιδεικνύσθω,
 470 εἰ ἄρα καὶ βούλεται τῆς αἰωνίου ζωῆς ἐν Κυρίῳ ἐπιτυχεῖν.
 Εἰ δὲ μὴ θελήσετε μὴδὲ παντὶ τρόπῳ σπουδάσετε, ἡ ἀναμαρ-
 τήτους ἑαυτοὺς ἐν τῷ τὰς ἐντολὰς τηρεῖν πάσας φυλάξαι,
 ἢ παραβαίνοντες ἐν τινι μέχρι θανάτου μετανοεῖν καὶ τὴν
 ἑαυτοῦ ἕκαστος ἁμαρτίαν σφοδρῶς ἀποκλαίεσθαι, ἄλλ'
 475 ἐμμένετε ἐπὶ τῇ σκληρότητι καὶ ἀμετανοήτῳ γνώμῃ ὁμῶν,
 τάδε λέγει Κύριος · « Συντρομάξει ἡ γῆ ἐπὶ τοὺς μετὰ τὸσαῦτα
 καὶ τηλικαῦτα θαύματα, μετὰ τὴν ἐν τῷ κόσμῳ φανέρωσιν,
 μετὰ τὴν τοσαύτην διδασκαλίαν ἣν ἐν τῷ κόσμῳ ἐφήπλωσα,
 ἔτι ἀναβαλλομένους καὶ δυσπιστοῦντας καὶ ἀπειθοῦντας
 480 τοῖς λόγοις μου · καὶ διαπραγήσεται εἰς πολλά, μὴ φέρουσα
 τοὺς ἀγνώμονας καὶ σκληροτραχήλους καὶ παρηκόους μου
 φέρειν ἐπὶ τοῦ νώτου αὐτῆς, καὶ ἴδωσι τὴν πτώσιν αὐτῶν
 ἐγγίσασαν πρὸ τῶν ποδῶν αὐτῶν καὶ τρομάξουσιν. Τῆς γὰρ
 γῆς τρεμούσης, τοῦ οὐρανοῦ κλονουμένου καὶ ῥοιζηδόν·
 485 ὡς βιβλίου ἐλίσσομένου, ἐκ τῶν φοβερῶν δειμάτων ἐκείνων
 πτοηθῶσιν αἱ ἀκαμπεῖς καὶ ἀμελικτοὶ καρδιαὶ αὐτῶν,
 ὡς λαγωῦ ἐν ὥρᾳ σφαγῆς. Καὶ συσκοτάσει τὸ φῶς,
 πεσοῦνται τὰ ἄστρα, ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη σθεοθήσονται
 ἐπ' αὐτοὺς, ἀπὸ δὲ τῶν σχισμάτων τῆς γῆς ἀναθήσεται πῦρ
 490 ὑπερεκβλύζον ὡς τὰ πελάγη τῶν θαλασσῶν. Καὶ ὥσπερ ἐπὶ
 τοῦ κατακλυσμοῦ ἀνέφχθησαν οἱ καταρράκται τοῦ οὐρανοῦ
 καὶ κατήλθε τὸ ὕδωρ καὶ κατ' ὀλίγον ἐκάλυψε τοὺς λαοὺς,
 οὕτω καὶ τότε ἀνοιχθήσεται ἀπὸ τῶν θεμελίων αὐτῆς ἡ γῆ,
 καὶ ἀναδοθήσεται οὐ κατὰ μικρὸν ἀλλὰ ἄθρόον τὸ πῦρ καὶ
 495 ἐπικαλύψει πᾶσαν τὴν γῆν, καὶ γενήσεται ἅπανα ποταμὸς
 πυρός . »

Τί οὖν ποιήσουσι τότε οἱ λέγοντες ὅτι · « Εἴθε με ἠφίεσαν
 ὧδε καὶ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἐγὼ οὐκ ἤθελον » ; Τί
 γενήσονται οἱ νῦν γελῶντες καὶ οὕτω λέγοντες · « Τί οὖν
 500 κελεύεις κλαίειν ἡμᾶς καθ' ἑκάστην ; » Οἱ δὲ καὶ ἀντιλογίας

- ἢ γογγυσμοὺς ἢ καὶ τὰ χεῖρω τούτων ἀπεργαζόμενοι, τί τότε
 ἀπολογήσονται; Μὴ ἐροῦσιν ὅτι· «Οὐκ ἤκούσαμεν»; μὴ ὅτι·
 «Οὐδεὶς ἡμᾶς ἐνουθέτησε»; μὴ ὅτι· «Ἐγνοήσαμεν σου τοῦ
 Δεσπότου τὸ ὄνομα, τὸ κράτος, τὴν ἰσχύν, τὴν δύναμιν»;
 505 — «Πόσα γὰρ ὑμᾶς, ὦ ἄθλιοι, εἰκότως πρὸς ἡμᾶς εἶπη,
 διὰ προφητῶν, δι' ἀποστόλων, διὰ πάντων ὁμοῦ τῶν δού-
 λων καὶ δι' ἐμοῦ αὐτοῦ προεῖπον καὶ παρήγγειλα; Οὐκ
 ἤκούετε τῶν εὐαγγελίων μου λεγόντων· «Μετανοεῖτε»;
 Οὐκ ἤκούετε λεγόντων· «Μακάριοι οἱ κλαίοντες νῦν, ὅτι
 510 γελάσονται»; Οὐκ ἤκούετε βοῶντός μου· «Μακάριοι οἱ
 πενθοῦντες»; Ὑμεῖς δὲ ἐγελάτε ἀνακαγχάζοντες, ἀλλήλοις
 ὁμιλοῦντες καὶ καταμακρύνοντες ὑμῶν τὰς ἀργολογίας,
 ἀλλήλους πρὸς τὰ ἄριστα προσκαλοῦμενοι καὶ θεραπεύοντες
 ὑμῶν τὰς γαστέρας. Οὐκ ἐμοῦ λέγοντος· «Τί στενὴ ἡ
 515 πύλη καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν»
 καὶ ὅτι «Βιασὴ ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν καὶ βιασται
 ἀρπάξουσιν αὐτήν», ὑμεῖς ἀνέκεισθε ἐπὶ στρωμνῶν
 ἀπαλῶν καὶ διὰ πάντων τὴν ἄνεσιν ἐδιώκετε; Οὐκ ἐμοῦ
 λέγοντος· «Ὁ θέλων εἶναι πρῶτος, ἔστω πάντων ἔσχατος
 520 καὶ πάντων δούλος καὶ πάντων διάκονος», ὑμεῖς τὰς
 πρωτοκλισίας καὶ πρωτοκαθεδρίας, ἀρχάς τε καὶ ἡγεμονίας
 καὶ διακονίας καὶ μεγέθη ἀξιομάτων προετιμήσασθε, καὶ
 ὑποταγῆναι ἢ δουλεῦσαι ἐν ταπεινώσει ψυχῆς· εὐτελεῖ καὶ
 πτωχῶ καὶ ἀπερριμμένῳ οὐκ ἠβελήσατε; Οὐχὶ ἐμοῦ
 525 λέγοντος· «Ὅσα θέλετε, ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι,
 καὶ ὑμεῖς ὁμοίως ποιεῖτε αὐτοῖς», ὑμεῖς τὰς ἑαυτῶν
 θεραπειὰς μόνας καὶ τὰ θελήματα καὶ τὰς ἐπιθυμίας
 ἐξεπληρώσατε, πλεονεκτοῦντες, ἀρπάζοντες, ἀδικοῦντες·
 καὶ ἑαυτοὺς μόνους ἐθεραπεύσατε; Οὐχὶ ἐμοῦ λέγοντος·
 530 «Ἐάν τις σε ῥαπίσῃ εἰς τὴν δεξιάν σου σιαγόνα, στρέψον
 αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην», οἱ μὲν ἐγελάτε, οἱ δὲ οὐδὲ ἀκοῦσαι
 τοῦτο ἠνείχεσθε, ἀλλὰ κακῶς με τοῦτο καὶ ἀδίκως προστάξει
 ἐλέγετε; Οὐχὶ δὲ ἐμοῦ λέγοντος· «Ἐάν τις σε ἀγγαρεύσῃ
 μίλιον ἓν, ὑπάγε μετ' αὐτοῦ δύο», οὐ μόνον οὐδεὶς ἐξ
 535 ὑμῶν τοῦτο πεποιθήκεν, ἀλλ' οἱ πλείονες καὶ τοὺς ἀδελφοὺς
 ἡγγαρεύσατε; Οὐκ ἐμοῦ λέγοντος· «Μακάριοι ἐστε ὅταν
 ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσι καὶ εἰπωσι πᾶν πονηρὸν
 ῥῆμα καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι ἕνεκεν ἐμοῦ», ὑμεῖς οὐδὲ
 λόγον σκληρὸν ἀκοῦσαι ἠνείχεσθε οὐ μόνον ἐκ τῶν ὁμοίων
 540 ὑμῶν, ἀλλ' οὐδὲ ὑπὸ τῶν προεχόντων; Οὐκ ἐμοῦ λέγοντος·
 «Χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε ἐπὶ τοῖς διωγμοῖς καὶ ταῖς

θλίψεσιν », ὑμεῖς τοὺς ἐπαίνους μᾶλλον καὶ τὴν τιμὴν
καὶ τὴν δόξαν ἡσπάσασθε, ἐπὶ δὲ τοῖς τοιοῦτοις ἀπελέγεσθε
καὶ αὐτὴν ὑμῶν τὴν ζωὴν ; Οὐχὶ ἐμοῦ μακαρίζοντος τοὺς
545 πτωχοὺς ; Ὑμεῖς οὐκ ἐποθήσατέ ποτε ἀπὸ ψυχῆς γενέσθαι
πτωχοί ; Οὐκ ἐμοῦ τοὺς πρᾶεῖς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν
κληρονομεῖν λέγοντος, ὑμεῖς ὡς θῆρες ἄγριοι διέκεισθε εἰς
τοὺς μὴ τάχιον ποιοῦντας ὑμῶν τὰ θελήματα ; Οὐχ ὀρῶντες
πάλιν αὐτοὺς παραβαίνοντάς μου τὰς ἐντολάς, συμπαθεῖς
550 ἐγίνεσθε τότε καὶ μέτριοι καὶ « Ἄφες, ἐλέγετε, εἶπεν ὁ
Κύριος· Μὴ ὀργίζου κατὰ τινος ; » Οὐχὶ ὑμεῖς ἐλέγετε, ὅπο-
ταν ἔλεγον· « Εὐχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεάζοντων ὑμᾶς, ἀγα-
πᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν καὶ καλῶς ποιεῖτε τοὺς μισοῦντας
ὑμᾶς », — « Αὐτὸ τῶν ἀποστόλων ἐστίν, αὐτὸ τῶν μεγάλων
555 ἁγίων ! Ἐπεὶ τίς τοῦτο ἄλλος ποιῆσαι δύναται ; » — Ἄθλιοι,
καὶ ὑμεῖς διατὶ οὐκ ἐγίνεσθε ἅγιοι ; Οὐκ ἤκούετε λέγοντός
μου· « Γίνεσθε ἅγιοι, ὅτι ἐγὼ ἅγιός εἰμι », ὑμεῖς δὲ ἐν
τῇ ἀκαθαρσίᾳ τῶν μολυσμῶν ὑμῶν καὶ ἀνομιῶν ἐμείνατε. »

Καὶ πρὸς μὲν τὰς γυναῖκας ἐρεῖ· « Οὐκ ἤκούετε ἐν ταῖς
560 ἐκκλησίαις ἀναγινωσκόντων καὶ λεγόντων· « Βίος τῆς
ἁγίας Πελαγίας, τῆς ποτε πόρνης », « Βίος τῆς ὁσίας
Μαρίας τῆς Αἰγυπτίας, τῆς ἀσώτου ποτέ », « Θεοδώρας
τῆς μοιχαλίδος καὶ μετὰ ταῦτα θαυματουργοῦ », καὶ
πάλιν· « Εὐφροσύνης τῆς παρθένου καὶ μετονομασθείσης
565 Σμαράγδου », καὶ· « Ξένης, τῆς ὄντως ξένης καὶ
θαυμαστῆς » ; Οὐκ ἤκούσατε ὅπως καὶ γονεῖς καὶ
πλοῦτον καὶ μνηστῆρας αὐτοὺς κατέλιπον καὶ ἐν εὐτελείᾳ
καὶ ταπεινώσει ἐδούλευσάν μοι καὶ ἐγένοντο ἅγιοι ; Διὰ τί
οὖν καὶ ὑμεῖς ταύτας καὶ τὰς τοιαύτας, αἱ μὲν πόρναι τὰς
570 πόρναις, αἱ δὲ ἄσωτοι τὰς ἀσώτας, αἱ δὲ ὑπανδροὶ τὰς
ἀμαρτησάσας ὑπάνδρους, αἱ δὲ παρθένοι τὰς παρθένας
καὶ ὁμοίας ὑμῶν οὐκ ἐμμήσασθε ; »

Πρὸς δὲ τοὺς ἄνδρας βασιλεῖς τε καὶ ἄρχοντας ὁμοίως
ἐρεῖ· « Οὐκ ἤκούετε πῶς ὁ Δαυὶδ ἀμαρτήσας, καὶ εἰσελθόν-
575 τος πρὸς αὐτὸν τοῦ προφήτου Ναθάν καὶ ἐλέγξαντος αὐτὸν
περὶ τῆς ἀμαρτίας αὐτοῦ, οὐκ ἀντεῖπεν, οὐκ ὠργίσθη, οὐκ
ἐκρυψε τὸ ἀμάρτημα αὐτοῦ, ἀλλὰ τοῦ θρόνου ἐξαναστὰς
προσέπεσεν ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ ἐπὶ τὴν γῆν καὶ
εἶπεν· « Ἡμάρτηκα τῷ Κυρίῳ μου ! » καὶ οὐκ ἐπαύσατο
580 ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς κλαίων ὁμοῦ καὶ θρηνῶν ; Οὐκ
ἤκούετε τούτου λέγοντος· « Ὅτι σποδὸν ὥσει ἄρτον
ἐφαγον καὶ τὸ πόμα μου μετὰ κλαυθμοῦ ἐκίρων, ἀπὸ
φωνῆς τοῦ στεναγμοῦ μου ἐκολλήθη τὸ ὄστούν μου τῇ

- σαρχί μου, ὁμοιώθην πελεκᾶνι ἐρημικῷ· », καὶ πάλιν·
 585 « Ἐκοπίασα ἐν τῷ στεναγμῷ μου, λούσω καθ' ἐκάστην
 νύκτα τὴν κλίνην μου, ἐν δάκρυσί μου τὴν στρωμνὴν μου
 βρέξω » ; Οὐκ ἤκούετε λέγοντος αὐτοῦ· « Κύριε ὁ Θεός
 μου, εἰ ἐποίησα τοῦτο, εἰ ἐστὶν ἀδικία ἐν χερσὶ μου, εἰ
 590 ἄρα ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν μου κενός, καταδιώξαι ἄρα ὁ ἐχθρὸς
 τὴν ψυχὴν μου καὶ καταλάβοι καὶ καταπατήσαι εἰς γῆν
 τὴν ζωὴν μου καὶ τὴν δόξαν μου εἰς χοῦν κατασκηνώσαι » ;
 Διὰ τί οὖν καὶ ὑμεῖς τοῦτον καὶ τοὺς ὁμοίους αὐτοῦ μὴ
 ἐμιμήσασθε ; Μὴ τούτου ὑμεῖς περιδοξότεροι εἶναι ἐδοκεῖτε
 595 ἢ πλουσιώτεροι, καὶ διὰ τοῦτο ταπεινωθῆναι μοι οὐκ
 ἠδουλήθητε ; Ἀθλοὶ καὶ ταλαίπωροι, ὑμεῖς φθαρτοὶ καὶ
 θνητοὶ ὄντες, μονοκράτορες καὶ κοσμοκράτορες εἶναι
 ἐβούλεσθε καί, εἶπου ἦν τις ἐν ἐτέρᾳ χώρᾳ μὴ θέλων ὑμῖν
 ὑποτάσσεσθαι, ὡς κατὰ εὐτελοῦς ὑμῶν δούλου κατεπαίρεσθε
 600 αὐτοῦ καὶ οὐκ ἐφέρετε ὑπομεῖναι τὴν ἀνυποταξίαν αὐτοῦ,
 καὶ τοὶ συνδούλου ὑμῶν ὄντος καὶ μηδὲν πλέον ἐκείνου
 ἐχόντων ὑμῶν· ἐμοὶ δὲ τῷ Ποιητῇ καὶ Δεσπότην ὑμῶν πῶς
 ὑμεῖς οὐκ ἠθελήσατε ὑποταγῆναι καὶ δουλεῦσαι ἐν φόβῳ
 καὶ τρόμῳ ; Ἀνταποδιδόντες δὲ τοῖς ἀμαρτάνουσιν εἰς
 605 ὑμᾶς, τί ἐν ἑαυτοῖς ἄρα διελογίζεσθε περὶ ὧν ὑμεῖς εἰς ἐμὲ
 ἠμαρτάνετε ; ὅτι οὐκ ἐστὶν ὁ ἐκζητῶν τῶν ἀδικουμένων
 τὰ αἵματα ; ὅτι οὐκ ἐστὶν ὁ βλέπων τὰ παρ' ὑμῶν κρυφίως
 πραττόμενα ; ἢ ὅτι ἐπελάβησθέ μοι καὶ μὴ ἔχειν ὑπελαμ-
 βάνατε τὸν ἐπάνω ὑμῶν ὄντα, οὐδὲ ἠλπίσατέ ποτε γυμνοὶ με
 610 καὶ τετραχλησμένοι παρασταθῆσθαι ; Οὐκ ἤκούετε
 μου αἰὲ λέγοντος· « Ὁ θέλων εἶναι πάντων πρῶτος,
 ἔστω πάντων ἔσχατος καὶ πάντων δοῦλος καὶ πάντων
 διάκονος » ; Πῶς οὐκ ἐφρίσσετε καὶ ἐν ἑαυτοῖς ὑμῖν
 ἐθρηνεῖτε καὶ συνετρίβεσθε, φοβούμενοι μὴ εἰς ἐπάρσιν ὑπὸ
 615 τῆς ματαίας δόξης ἐκείνης καὶ διοικένου ἐλθόντες, παραβάται
 ταύτης μου τῆς ἐντολῆς γενόμενοι, τῷ πυρὶ τούτῳ παρα-
 δοθήσεσθε ; Οὐκ ἤκούετε πῶς ὁ Δαυὶδ ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ
 αὐτοῦ Σεμεὶ ὑβρίζομενος καὶ ἀνὴρ αἱμάτων καλούμενος,
 εὐτελέστερον ἑαυτὸν ἐκείνου ἔχων ἀπὸ ψυχῆς, οὐκ ὥργιζετο,
 620 ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐκεῖνον ἀνελεῖν βουλομένους ἐκώλυεν ;
 Ἰδοὺ οὖν καὶ Μωυσῆς καὶ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ καὶ Δαυὶδ καὶ
 ἄλλοι πλεῖστοι πρὸ τῆς ἐπιφανείας μου καὶ νυνὶ μετὰ τὴν
 παρουσίαν μου πλείονες, οὓς βλέπετε συνοξαζομένους μοι,
 καὶ βασιλεῖς γεγονάσιν, ὡς ὑμεῖς, καὶ ἄρχοντες καὶ στρα-
 625 τηγοί, καὶ διὰ τὸν ἐμὸν φόβον ἐν ταπεινώσει καὶ δικαιοσύνῃ

βιώσαντες, κακὸν ἀντὶ κακοῦ τινι οὐκ ἀνταπέδωκαν, ἀλλὰ καὶ παρὰ τῶν ὁμοίων καὶ ὑπὸ χεῖρα πολλάκις ἀτιμασθέντες, ἐμοὶ ἀνέθεντο τὴν περὶ τούτου ἐκδίκησιν καὶ ὑπὲρ ὧν εἰς ἐμὲ ἡμαρτον ἐν πάσῃ τῇ ζωῇ αὐτῶν, ἀπὸ ψυχῆς ἐν φόβῳ
 630 καὶ πόθῳ μετενόουν καὶ ἔκλαιον, ταύτην τὴν ἡμέραν τῆς ἐμῆς ἐλευσεως καὶ παρουσίας καὶ κρίσεως ἀκούοντες καὶ πιστεύοντες, ὑμεῖς δὲ κατεφρονήσατέ μου τῶν ἐντολῶν, ὥς τινος ἐνὸς τῶν ἀπερριμμένων καὶ ἀσθενῶν. Λοιπὸν οὖν μεθ' οὗ συνεῖναι ἡροτίσασθε καὶ ὧν τοὺς λόγους
 635 καὶ τὰς πράξεις ποιοῦντες, αὐτοὺς ἐμμήσασθε, μετὰ τούτων αὐτῶν, καὶ τῶν ἐκείνοις ἡτοιμασμένων ἐπαπολαύσατε ! »

Οὕτω καὶ τοῖς πατριάρχεις τοὺς ἁγίους ἀντιπαραστῇ πατριάρχας, Ἰωάννην τὸν Χρυσορρήμονα, Ἰωάννην τὸν Ἐλεήμονα, Γρηγόριον τὸν Θεολόγον, Ἰγνάτιον, Ταράσιον,
 640 Μεθόδιον καὶ τοὺς λοιποὺς οἵτινες οὐ λόγῳ μόνῳ ἀλλὰ καὶ ἔργῳ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ γεγονάσιν ἀπεικόνισμα· τοῖς μητροπολίταις τοὺς ἁγίους μητροπολίτας, Βασίλειον, Γρηγόριον, τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ τὸν τούτου ὁμώνυμον καὶ θαυματουργόν, Ἀμβρόσιον καὶ Νικόλαον. Καὶ ἀπλῶς
 645 εἰπεῖν, ἕκαστον πατριάρχην καὶ ἕκαστον μητροπολίτην καὶ ἕκαστον ἐπίσκοπον μετὰ τῶν πρὸ αὐτοῦ διαπρεψάντων ἀποστόλων τε καὶ πατέρων ἁγίων ἐν ἐκάστη μητροπόλει καὶ ἐπισκοπῇ κρινεῖ ὁ Θεός, καὶ ἐξ ἐναντίας ἀλλήλων στήσας πάντας αὐτοὺς — καθὼς ἀκούεις αὐτοῦ λέγοντος·
 650 « Τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν, τὰ δὲ ἐρίφια ἐξ εὐωνύμων » —, ἔρεῖ· « Οὐχὶ ἐνθα οὗτοι ἐθεράπευσαν καὶ ἐδόουλεύσαν μοι, ἐκεῖ καὶ ὑμεῖς ἐδιώσατε καὶ εἰς τοὺς θρόνους αὐτῶν ἐκαθίσατε ; Διὰ τί μὴ καὶ τὸν βίον καὶ τὴν πολιτείαν αὐτῶν ἐμμήσασθε ; Διὰ τί ἀκαθάρτοις χερσὶ καὶ ἀκαθαρτοτέραις
 655 ψυχαῖς τὸν ἄχραντον ἐμὲ καὶ ἀμόλυντον κρατεῖν καὶ ἐσθίειν οὐκ ἐφοβήθητε ; Οὐκ ἐφρίξατε ὅλως, οὐκ ἐτρομάξατε ; Διὰ τί τὰ τῶν πενήτων εἰς τὰς ὑμετέρας ἡδονὰς καὶ εἰς τοὺς ἰδίους καὶ συγγενεῖς ὑμῶν ἀναλώσατε ; Διὰ τί με χρυσίῳ καὶ ἀργυρίῳ, ὥς ὁ Ἰούδας, ἀπεμπολήσατε ; Διὰ τί
 660 με καὶ ὥς δοῦλον ἀχρεῖον· ἐξαγοράσαντες, εἰς τὰ τῆς σαρκός με θελήματα διακονεῖν ἀπεχρήσασθε ; Ὡς οὖν ὑμεῖς με οὐκ ἐτιμήσατε, οὐδὲ ἐγὼ φείσομαι ὑμῶν. Ἀπέλθατε ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἐργάται τῆς ἀνομίας, ἀπέλθατε ! »

Οὕτω τοίνυν πατέρες παρὰ πατέρων, φίλοι καὶ συγγενεῖς
 665 παρὰ φίλων καὶ συγγενῶν, ἀδελφοὶ παρὰ ἀδελφῶν, δοῦλοι καὶ ἐλεύθεροι παρὰ δούλων καὶ ἐλευθέρων, πλούσιοι καὶ πένητες ὑπὸ πλουσίων καὶ πενήτων, οἱ ἐν γάμῳ παρὰ τῶν

- ἐν γάμῳ διαπρεφάντων, οἱ ἐν ἐλευθερίᾳ παρὰ τῶν ἐν
 ἐλευθερίᾳ βιωσάντων, καὶ ἀπλῶς πᾶς ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς
 670 ἐν τῇ φοβερᾷ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως ἀπεναντίας αὐτοῦ εἰς τὴν
 αἰωνίαν ζωὴν καὶ εἰς τὸ ἀνεκλάλητον ἐκεῖνο πῶς ὀφείτῃ
 τὸν ὅμοιον αὐτοῦ καὶ κριθήσεται παρ' αὐτοῦ. Οἶδόν τι λέγω ;
 Ἀπιδὼν ἕκαστος τῶν ἁμαρτωλῶν πρὸς τὸν ὅμοιον αὐτοῦ,
 βασιλεὺς πρὸς βασιλέα, ἄρχων πρὸς ἄρχοντα καὶ πόρνος
 675 μὴ μετανοήσας πρὸς πόρνον μετανοήσαντα, πτωχὸς πρὸς
 πτωχὸν καὶ δοῦλος πρὸς δοῦλον, καὶ μνησθεὶς ὅτι καὶ αὐτὸς
 ἐκεῖνος ἄνθρωπος ἦν, τὴν αὐτὴν ψυχὴν ἔχων, τὰς αὐτὰς
 χεῖρας, τοὺς αὐτοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἀπλῶς τὰλλα πάντα ἐξ
 ἑσθῆς καὶ συνῆν αὐτῷ ἐν τῷ βίῳ καὶ ὅμοιον εἶχε τὸ ἀξίωμα,
 680 τὴν τέχνην, τὸ ἐπιτήδευμα, μιμήσασθαι δὲ αὐτὸν οὐκ
 ἠθέλησεν, εὐθύς ἐμφράσσεται τὸ στόμα αὐτοῦ καὶ μένει
 ἀναπολόγητος, μὴ ἔχων ὅλως τι φθέγγασθαι. "Ὅταν οὖν
 οἱ κοσμικοὶ κοσμικοὺς ἴδωσι καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ βασιλεῖς
 βασιλεῖς ἁγίους ἐκ δεξιῶν, πλουσίους τε καὶ ὑπὸ ζυγὸν
 685 ἁγίους οἱ ὑπὸ ζυγὸν βίου, καὶ οἱ ἐν βασάνοις πάντες ὁμοίους
 αὐτῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, καὶ τηνικαῦτα αἰσχυνθῶσι
 καὶ ἀναπολόγητοι εὐρεθῶσιν, ὥσπερ ὁ πλούσιος ἐκεῖνος
 ἐν τοῖς κόλποις τοῦ Ἀβραάμ τὸν Λάζαρον, ἐκεῖνος ἀπο-
 τηγανίζομενος ἐν τῷ πυρὶ .
 690 Τί ποιήσωμεν ἡμεῖς ἄρα οἱ μοναχοί, οἱ κατ' ἐμέ, λέγω,
 ῥάθυμοι καὶ ἁμαρτωλοὶ, ποῖα ἄρα αἰσχύνῃ ἡμᾶς καὶ βάσανος
 λήψεται, ὅταν τοὺς ἐν βίῳ καὶ γυναῖκας καὶ οἰκέτιδας
 ἔχοντας καὶ οἰκέτας, μετὰ γυναικῶν ὁμοῦ καὶ τέκνων
 θεασώμεθα ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν ὁμοθυμαδὸν
 695 συγχορεύοντας ; ὅταν τοὺς ἐν ἀξιώμασι καὶ πλούτῳ
 εὐαρεστήσαντας, ὅταν ἀπλῶς ἐκ πάντων ἴδωμεν τῶν ἐν
 τῷ βίῳ πᾶσαν καταρθωκότιν ἀρετὴν καὶ ἐν μετανοίᾳ καὶ
 δάκρυσι πολιτευσασμένων διὰ τὸν φόβον τοῦ Κυρίου καὶ
 ἱσταμένους ἐν τῇ χαρᾷ καὶ φαιδρότητι τῶν δικαίων ; "Ὅταν
 700 γὰρ ἐννοήσωμεν ὅτι πατέρας καὶ μητέρας καὶ ἀδελφούς καὶ
 ἀδελφάς καὶ κόσμον ὅλον διὰ τὸ σῶσαι ἡμῶν τὰς ψυχὰς
 κατελείψαμεν, οἱ δὲ καὶ γυναῖκας καὶ τέκνα, ἄλλοι σὺν τού-
 τοις καὶ πλοῦτον καὶ ἀξιώματα καὶ ἄλλα ὅσα ὁ βίος ἔχει
 τερπνά, καὶ ἀναχωρήσαντες ἐπτωχεύσαμεν καὶ ἀποκειρά-
 705 μενοι γεγόναμεν μοναχοὶ διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν,
 διὰ δὲ μικρὰν ῥαθυμίαν καὶ πονηρίαν καὶ διὰ τὰς πονηρὰς
 ἡμῶν ἐπιθυμίας κατετάξαμεν ἡμᾶς ἑαυτοὺς μετὰ κοσμικῶν
 καὶ πόρνων καὶ μοιχῶν καὶ βιωσάντων ἀσώτως κατὰ τὸν
 κόσμον, ὅποιος τότε φόβος καὶ τρόμος καὶ αἰσχύνῃ καλύψει.

- 710 ἡμᾶς ! Πιστεύσατέ μοι λέγοντι, ἀδελφοί, ὅτι χεῖρων
 βᾶσανος ἢ ἐντροπῇ ἡμῶν ἔσται ὑπὲρ τὴν τῶν κοσμικῶν
 αἰωνίαν κόλασιν. Ὅταν γὰρ ἐμὲ τὸν ἀποταξάμενον πάσῃ
 ψυχῇ, μετὰ κοσμικῶν, φέρε εἰπεῖν, νῦν τέκνα ἐχόντων, καὶ
 δημοσίοις πράγμασιν ἐμπεπλεγμένων ἢ καὶ στρατιᾷ
 715 ἐκδουλεύοντων, ἵστασθαι καὶ τὴν ἴσῃν ἐκείνοις κόλασιν
 λήψεσθαι μέλλοντα, στραφέντες οὗτοι καὶ ἰδόντες με, εἰπωσι
 πρὸς με · « Καὶ σύ, μοναχέ, ὁ τὸν κόσμον ἀφείς, ὥδε μεθ'
 ἡμῶν τῶν κοσμικῶν ἵστασαι ; Κἂν σὺ διὰ τί ; » τί ἄρα
 ἀπολογήσομαι ; τί ἐρῶ πρὸς αὐτούς ; Τίς γάρ, ἀδελφοί, τὸ
 720 μέγεθος τῆς τότε μελλούσης μοι γενέσθαι θλίψεως δυνή-
 σεται ἀξίως διὰ λόγου ἐκδιηγῆσασθαι ; Πάντως οὐδεὶς !
 Τί γάρ καὶ ἐροῦμεν ἢ τί ὅλως δυνηθῶμεν ἀπολογῆσασθαι ;
 ὅτι τὸν κόσμον καὶ τὰ ἐν κόσμῳ κατελίπομεν ; ἀλλὰ ταῦτα
 οὐκ ἐβδελυξάμεθα ἀπὸ ψυχῆς · τοῦτο γάρ ἐστίν ἡ ἀληθῆς
 725 τοῦ κόσμου καὶ τῶν ἐν κόσμῳ ἀναχωρήσις, τὸ μετὰ τὸ
 φυγεῖν τὸν κόσμον μισῆσαι τὰ αὐτοῦ καὶ βδελύξασθαι.
 Τί δὲ ὁ κόσμος καὶ τί τὰ ἐν τῷ κόσμῳ εἰσίν ; Ἀκουσον !
 Οὐ χρυσὸν ἐστίν, οὐκ ἄργυρος, οὐχ ἵπποι, ἀλλ' οὐδὲ
 ἡμίονοι · ταῦτα γὰρ πάντα, ὅσα καὶ ἡμῖν λειτουργοῦσιν
 730 εἰς χρεῖαν τοῦ σώματος, καὶ ἡμεῖς κεκτήμεθα. Οὐ κρέας,
 οὐκ ἄρτος, οὐκ οἶνος · μεταλαμβάνομεν γὰρ καὶ ἡμεῖς ἐκ
 τούτων καὶ ἐσθίομεν αὐτάρκως. Οὐκ οἴκοι, οὐ λουτρά, οὐ
 χωρία ἢ ἀμπελῶνες καὶ προάστεια · αἱ λαῦραι γὰρ καὶ τὰ
 μοναστήρια ἐκ τῶν τοιούτων συνίστανται. Ἀλλὰ τίς ὁ κόσ-
 735 μος ; Ἡ ἁμαρτία καὶ ἡ πρὸς τὰ πράγματα σχέσις ἐστίν,
 ἀδελφοί, καὶ τὰ πάθη. Τὰ δὲ ἐν τῷ κόσμῳ Ἰωάννης ὁ
 Θεολόγος εἰπάτω, ὁ ἡγαπημένος τοῦ Χριστοῦ μαθητῆς ·
 « Μὴ ἀγαπᾶτε γάρ, φησί, τὸν κόσμον μηδὲ τὰ ἐν τῷ
 κόσμῳ · ὅτι πᾶν τὸ ἐν τῷ κόσμῳ, ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρκὸς
 740 καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν καὶ ἡ ἀλαζονεία τοῦ βίου,
 οὐκ ἐστὶν ἐκ τοῦ Πατρὸς, ἀλλ' ἐκ τοῦ κόσμου ἐστίν. »
 Εἰ οὖν ἡμεῖς τὸν κόσμον ὅλον καταλιπόντες καὶ ἀποφυγόντες
 καὶ γεγονότες γυμνοί, ταῦτα οὐκ ἐφυλαξάμεθα, τί ἡμῖν τὸ
 ὄφελος ἐκ μόνης τῆς ἀναχωρήσεως γένοιτ' ἂν ; Καὶ γὰρ
 745 ὅθεν ἂν ἐξέλθωμεν καὶ ἐν οἷς ἂν κατανηγήσωμεν, τὰ αὐτὰ
 πράγματα πάλιν εὐρήσομεν · πανταχοῦ γὰρ ἄνθρωποι μένου-
 ζῆν οὐ δυνάμεθα, πανταχοῦ τὰ πρὸς τὴν σύστασιν τοῦ
 σώματος χρῆζομεν ἐπιτήδεια, πανταχοῦ καὶ γυναῖκες καὶ
 παῖδες καὶ οἶνος καὶ παντοίων ἐστὶν εἶδος καρπῶν · ἐκ
 750 τούτων γὰρ καὶ τῶν τοιούτων ἐστὶν ἡ τῆς ζωῆς ἡμῶν
 σύστασις. Ἐὰν τὴν ἐπιθυμίαν ἔχωμεν τῆς σαρκὸς καὶ τὴν

- ἐπιθυμίαν τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τὴν ἀλαζονείαν τῶν λογισμῶν, πῶς δυνησόμεθα ἐν μέσῳ αὐτῶν τῆς καθόλου ἁμαρτίας ἀποσχέσθαι καὶ μηδὲν τῷ ταύτης κέντρῳ πληγῆναι ;
- 755 "Ὅπερ πολλοὶ τῶν πάλαι καὶ τῶν νῦν ἀγίων, εὖ οἶδα, ἐφυλάξαντο καὶ φυλάττουσι, μέσον τῶν τοῦ βίου πραγμάτων καὶ φροντίδων καὶ μεριμνῶν διατρίβοντες καὶ ἐν ἀγιότητι τελεία τὸν βίον αὐτῶν διανύοντες, καθὼς ὁ Παῦλος μαρτυρεῖ περὶ τούτων καὶ τῶν τοιούτων λέγων . « Παράγει γὰρ τὸ
- 760 σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου , ἵνα καὶ οἱ ἔχοντες γυναῖκας ὡς μὴ ἔχοντες ὦσι καὶ οἱ ἀγοράζοντες ὡς μὴ κατέχοντες καὶ οἱ χρώμενοι τῷ κόσμῳ ὡς μὴ καταχρώμενοι. » *Ἐξεστὶν οὖν καὶ τὰ λοιπὰ ἐκ τούτων καταμαθεῖν . ὁλον, τὸν θυμούμενον μὴ ὀργίζεσθαι, τὸν δικαιολογούμενον μηδὲν τῇ
- 765 καρδίᾳ τοῖς λαλουμένοις προστίθεσθαι, τὸν ἑαυτὸν ἐκδικοῦντα ὡς νεκρὸν εἶναι τῷ κόσμῳ τῇ τῆς ψυχῆς διαθέσει, τὸν ἀπαξ τοιοῦτον γενόμενον ζητεῖν τε καὶ προθυμεῖσθαι μηδὲ τοῦ ἰδίου φείδεσθαι σώματος. Τοιοῦτοι γὰρ καὶ ἐγένοντο καὶ καθ' ἑκάστην γενεάν οἱ ἀγωνιζόμενοι γίνονται.
- 770 Εἰ δὲ μὴ τοιοῦτοι γενέσθαι σπουδάσομεν καὶ οὕτω τὸν βίον ἡμῶν ἀνόμεν, τί ἐροῦμεν ; ὅτι « Δόξης καὶ πλούτου κατεφρονήσαμεν » ; Ἀλλὰ πάντως ἐρεῖ ἡμῖν ὅτι . « Φθόνον καὶ ἔριν καὶ ζῆλον οὐ κατελείψατε. » *Ὅτι δὲ ταῦτα ἄλλοτριούσιν ἡμᾶς καὶ χωρίζουσιν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ , λέγει ὁ
- 775 θεὸς Ἰακώβος, ὁ ἀπόστολος τοῦ Χριστοῦ . « Εἰ δὲ ζῆλον πικρὸν ἔχετε — ἔστι γὰρ καὶ ἐπὶ καλῷ ζηλωσάι τινα ! — καὶ ἐρίθειαν ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν, μὴ κατακαυχᾶσθε καὶ ψεύδεσθε κατὰ τῆς ἀληθείας, οὐκ ἔστιν αὕτη ἡ σοφία ἄνωθεν κατερχομένη, ἀλλὰ ἐπίγειος, ψυχικὴ, δαιμονιώδης .
- 780 ὅπου γὰρ ζῆλος καὶ ἐρίθεια, ἐκεῖ καὶ ἀκαταστασία καὶ πᾶν φαῦλον πρᾶγμα » , καὶ μετ' ὀλίγα . « Αἰτεῖτε καὶ οὐ λαμβάνετε, διότι κακῶς αἰτεῖσθε, ἵνα ἐν ταῖς ἡδοναῖς ὑμῶν δαπανήσητε » , καὶ ἐπιφέρει . « Μοιχοὶ καὶ μοιχαλίδες, οὐκ οἴδατε ὅτι ἡ φιλία τοῦ κόσμου ἐχθρὰ τοῦ Θεοῦ ἔστιν ;
- 785 ὃς ἂν οὖν βουληθῇ φίλος εἶναι τοῦ κόσμου, ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ καθίσταται . » Σκόπει δὲ ὅτι οὐκ εἶπε μόνον . « Ὁ κόσμος ἐχθρὸς ἐστὶ τοῦ Θεοῦ » , ἀλλὰ καὶ ἡ πρὸς τὸν κόσμον φιλία . δι' αὐτῆς γὰρ μοιχοὶ καὶ μοιχαλίδες γινόμεθα. Καὶ ὅτι ἀληθὲς ἐστὶ τοῦτο, ἀκουσον αὐτοῦ τοῦ Κυρίου λέγοντος .
- 790 « Πᾶς ὁ ἐμδλέψας πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι ἤδη ἐμοίχευσεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ » καὶ πάλιν . « Οὐκ ἐπιθυμήσεις τι τοῦ πλησίον σου . » Δείκνυσι δὲ διὰ τούτων ἡμῖν τῶν ῥημάτων, ὅτι οὐχ ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν αὐτὸς μόνος χωρίζεται τοῦ

- Θεοῦ καὶ ἐχθρὸς αὐτοῦ γίνεται, ἀλλὰ καὶ ὁ αὐτὴν ἀγαπῶν
 795 καὶ ὁ ἐπιθυμῶν τινος, ἦτοι σχετικῶς τῇ καρδίᾳ πρὸς τι
 τῶν ἐπὶ γῆς διακείμενος, τοῦτο γὰρ ἡ φιλία τοῦ κόσμου
 ἐστίν· ὥστε φανερώς ἀποδεδεικται ὅτι, εἰ καὶ γυμνὸς πάντων
 ὑπάρχει τις καὶ μὴ πράττει ἔργῳ τὴν οἰανοῦν ἁμαρτίαν,
 μόνον δὲ ἀγαπῶν καὶ φιλῶν αὐτὴν καὶ οἶονεῖ σχετικῶς
 800 πρὸς αὐτὴν διακείμενος, ἐχθρὸς ἐστὶ τοῦ Θεοῦ, καθὼς καὶ
 Ἰωάννης φησὶν· « Ἐάν τις ἀγαπᾷ τὸν κόσμον, οὐκ ἐστὶν
 ἡ ἀγάπη τοῦ Πατρὸς ἐν αὐτῷ », ἀλλὰ καὶ ὁ Κύριος·
 « Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου
 καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου »,
 805 ὥστε ὁ πρὸς ἑτερόν τι ἐπιθυμητικῶς ἢ σχετικῶς διακείμενος
 τῆς ἐντολῆς ταύτης ἐκτός ἐστιν. Ἡμεῖς δέ, οἱ ἄθλιοι καὶ
 ταλαίπωροι, τὰ μεγάλα καὶ περιδοξα καὶ ὑψηλὰ τοῦ κόσμου
 καταλιπόντες καὶ εἰς τὸ μοναστήριον ἑλθόντες, ἀγαπῶμεν
 οἱ μὲν παλλία ἐκστίλλοντα, οἱ δὲ ἱμάτια καλόχρυσα, οἱ δὲ
 810 λώρους καὶ ἀναλάβους, ἄλλοι σανδάλια καὶ ὑποδήματα, ἄλλοι
 βρώματα ἡδέα καὶ πόματα, ἕτεροι σμίλας καὶ ραφίδας καὶ
 μαχαίρας ἢ καὶ τὰ τούτων εὐτελέστερα, δι' ὧν τῆς ἀγάπης
 ἐκπίπτοντες τοῦ ἐπὶ πάντων βασιλέως Χριστοῦ καὶ ἐχθροὶ
 αὐτοῦ γινόμενοι, οὐκ αἰσθανόμεθα, ὦ ἀδελφοί! δι' αὐτὴν καὶ
 815 μέλλομεν ἄρα, εἰ μὴ προλαβόντες μετανοήσομεν καὶ πᾶσαν
 ἐπιθυμίαν κακὴν καὶ πονηρίαν καὶ ἔριν καὶ ζῆλον καὶ
 ἀλαζονείαν ἐκ τῆς ψυχῆς ἡμῶν ἑκαστος ἐξορίσομεν, εἰς τὸ
 πῦρ τὸ αἰώνιον μετὰ τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν καὶ πλουσίων,
 τῶν ἐν ἀσωτίᾳ βιωσάντων, κατακριθῆσεσθαι.
 820 Διὰ τοῦτο οὖν σπουδάζωμεν, ἀδελφοί, πᾶσαν ἀρετὴν
 ἐπιδειξασθαι, πᾶσαν δὲ κακίαν καὶ πᾶν πάθος βδελύξασθαι
 ἀπὸ ψυχῆς καὶ μισῆσαι πᾶν πρᾶγμα μικρὸν ἢ μέγα, ὃ φέρει
 ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν κίνδυνον· μόνοις δὲ τούτοις χρῆσόμεθα
 ἐν οἷς ὁ μὲν νοῦς οὐ τέρπεται, ἡ καρδιά δὲ ἡμῶν οὐχ ἡθύνεται,
 825 ἵνα μὴ εἰς τὰ ἀριστερὰ διὰ τῶν δοκούντων εὐτελῶν μετὰ τῶν
 κοσμικῶν, ὡς εἴρηται, ἡμᾶς αὐτοὺς κατατάξαντες, βλέψωμεν
 εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ Θεοῦ παρισταμένους τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν
 καὶ πατέρας καὶ κατακρίνοντας ἡμᾶς, — οἱ ἡγοῦμενοι ἐκά-
 στον, λέγω, μοναστηρίου τοὺς ἐν τοῖς αὐτοῖς μοναστη-
 830 ρίοις εὐαρεσθήσαντας τῷ Κυρίῳ, οἱ ἐν διακονίαις τοὺς ἐν ταῖς
 αὐταῖς διακονίαις λάμψαντας ὡς φωστῆρας, οἱ ἐν ὑποταγῇ
 καὶ ἐργοχείροις τοὺς ἐν τοῖς ὁμοίοις διαπρέψαντας ἔργοις
 καὶ ἐν ταῖς αὐταῖς ἐλαχίσταις ἢ καὶ προτιμωτέραις δουλείαις,
 835 νεότερα μολύναντες τοὺς τὴν νεότητα χαλιναγωγήσαντας,

οἱ ἐν τελειότητι ἡλικίας ἐκ βαθυμίας πεσόντες τοὺς ἀπὸ νεότητος μέχοι γήρως ἐγκαρτερήσαντας τῷ τῆς σαρκὸς πολέμῳ καὶ φυλάξαντας τὴν ἑαυτῶν σωφροσύνην, οἱ ἐν γήρᾳ καὶ μέχρι τέλους τὰ τῶν παιδῶν τῶν ἀναισθητῶν
 840 διαπραττόμενοι τοὺς ἐν γήρᾳ ἀποκειραμένους καὶ πᾶσαν κακὴν συνήθειαν ἦν ἀπὸ νεότητος προσελάβοντο διὰ τὸν τοῦ Θεοῦ φρόδον ἐν μικρῷ χρόνῳ ἐγκόψαντας, οἱ γελῶντες τοὺς νυνὶ κλαίοντας, οἱ τρυφῶντες καὶ πρὸ τῆς τετυπωμένης ὥρας ἐσθίωντες τοὺς μὴδὲ ἐν τῷ καίρῳ τοῦ ἀρίστου κορευ-
 845 νυμένους, οἱ παίζοντες τοὺς ἐν στυγνότητι καὶ ὠχρότητι ὄντας διηνεκεῖ ἀπὸ τῆς μνήμης τῆς φοβερᾶς ὥρας ἐκείνης καὶ τῶν ἰδίων ἀμαρτημάτων αὐτῶν, οἱ ἀπὸ πλούτου καὶ δόξης ἐλθόντες εἰς τὸ μοναχικὸν καὶ ταπεινωθῆναι μικρὸν μὴ θελήσαντες τοὺς ἀπὸ πτωχείας ἐσχάτης ἐλθόντας καὶ
 850 σὺν ἡμῖν βιοτεύσαντας, διὰ δὲ τὴν ταπείνωσιν αὐτῶν ὑπὲρ πολλοὺς τῶν μετ' αὐτῶν ἱσταμένων εἰς τὰ δεξιὰ — βασιλέων, λέγω, καὶ πατριαρχῶν — ἐνδοξότερους ὑπάρχοντας, τῇ ταπεινώσει αὐτῶν ὄντως κεκοσμημένους.

Ἄρα οὖν, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, ἐγνώτε τί εἶπον;
 855 Ἄρα οἴδατε ὅποια αἰσχύνῃ τότε ἡμῖν ἔσται; Ἄρα ἐλάθετε εἰς νοῦν; Ἦλθετε εἰς αἰσθησιν τῆς ὥρας ἐκείνης, ἥ ἵνα τὰ αὐτὰ καὶ πάλιν ἐρῶ εἰς ὠφέλειαν ἐμοῦ καὶ τῶν ὁμοίων μου ἀμελῶν; Τοιγαροῦν καὶ ἐν ἡμῖν αὐτοῖς οὕτως ἔσται ἐν τῇ φοβερᾷ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ καὶ πολλοὶ τῶν ἡμετέρων ἀδελφῶν
 860 εὐρεθῶσιν ἐν δεξιᾷ ἱστάμενοι τοῦ Θεοῦ μετὰ δόξης, πολλοὶ δὲ ἐξ εὐωνύμων κατακρινόμενοι ὑπ' αὐτῶν. Καὶ πῶς οὐχί, ὀπηνίκα δύο ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἀποταζάμενοι, ὁμότεχνοι, λιθοβόοι τυχόν ἢ τέκτονες, οἱ δύο νέοι καὶ καθαροὶ ἀπὸ πάσης σωματικῆς ἀμαρτίας καὶ ἐκ πενήτων ὄντες, ὁ μὲν εἰς γένηται
 865 ἐκ προαιρέσεως πάσης ἀρετῆς ἐργάτης, ὁ δὲ ἕτερος πάσης κακίας καὶ πονηρίας; Ἡ οὐχὶ τοῦτο καθ' ἑκάστην ὁρῶμεν γινόμενον μέσον ἡμῶν; Καὶ τὸν μὲν ὁρῶμεν τῶν δύο τούτων ταπεινόν, εὐπειθῆ, ὑπήκοον, ὡς δοῦλον Θεοῦ καὶ οὐκ ἀνθρώπων συναναστρεφόμενον ἡμῖν καὶ διακονοῦντα μετὰ
 870 πίστεως πάσης τοῖς ἀδελφοῖς, τὸ φρόνημα ταπεινὸν ἔχοντα καὶ συντετριμμένον, καὶ οὕτω πῶς καθ' ἑαυτὸν λογιζόμενον καὶ λέγοντα — τοῦτο μεμαθηκότες ἀπὸ τῆς ἐξομολογήσεως αὐτοῦ τῆς καθ' ἡμέραν καὶ ἀπὸ τῶν πολλάκις διερωτῶντων αὐτὸν καὶ οὕτως ἀποκρινόμενου αὐτοῖς — «Ἐγώ, φησί,
 875 τίμιε πάτερ, καὶ ἐν τῷ κόσμῳ ὢν, μόλις ἐν στενότητι ἡδυνάμην πορίζεσθαι μετὰ κόπου πολλοῦ τὴν ἑμαυτοῦ τροφήν. Καὶ ὧδε ἐλθὼν, πῶς ἀμελήσω τοῦ ἔργου καὶ φάγω

- ἄρτον τῆς μονῆς δωρεάν καὶ ἀπαιτηθήσομαι αὐτὸν ἐν τῇ
 ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως ; Ἄλλ' ἐπεὶ τῷ Θεῷ ἤλθον δουλεύειν,
 880 ἀγωνίσομαι καὶ ὑπερπερισεῦσαι τὸ ἔργον τῆς τροφῆς μου,
 ὅσον εἰς δύναμιν, καὶ ὑποταγῶ τῷ προεστῶτι καὶ πᾶσι τοῖς
 ἀδελφοῖς μου μέχρι θανάτου ἀγογγύστως, ὡς αὐτῷ τῷ
 Χριστῷ, εἰς μηδὲν τὸ σύνολον παρακούων αὐτῶν », τὸν
 δὲ κενόδοξον, ἀνυπότακτον, ἀπειθῆ, καὶ οὕτω καὶ
 885 αὐτὸν ἐξ ἐναντίας ἐκείνου λογιζόμενον καθ' ἑαυτὸν καὶ
 λέγοντα · « Ἰδοὺ δὴ ἐπεμψέ μοι ὁ Θεὸς οἶκον, ἄρτον καὶ
 οἶνον καὶ ἀφθόλους τροφάς. Ἐγενόμην συναριθμῖος τοῖς
 πρώτοις, καὶ πρῶτος τοῖς μετ' ἐμὲ ἐρχομένοις, καὶ ἀδελφός
 εἰμι τούτων πάντων, θελόντων καὶ μὴ θελόντων αὐτῶν.
 890 Τοῦ λοιποῦ φάγομαι καὶ πίομαι καὶ ὑπνώσω εἰς κόρον.
 Τί γάρ μοι καὶ χρεῖα τοῦ ἐργάζεσθαι ἀπὸ τοῦ νῦν, ἵνα ἐγὼ
 κοπιῶ καὶ τὸν κόπον μου ἀποκερδαίνωσιν ἄλλοι ; Ἐάν γάρ
 καὶ εἰς δουλείας τινάς μοι ἐπιτάξωσι, προβαλοῦμαι πρῶτον
 ἀδυναμίαν · ἐάν δὲ καὶ ἀναγκάσωσί με, εἴπω πρὸς αὐτούς ·
 895 « Καὶ ἐάν μὴ δύνωμαι τοῦτο ποιῆσαι, ἵνα με ἀποπνίξητε, ἵνα
 με διώξητε, ἐάν μὴ ἰσχύω ! » Καὶ οὕτω προσποιήσομαι
 κλαίειν, κραυγάζω, ἔκλυσιν προβαλοῦμαι γονάτων, σκοτοῦ-
 σθαι προφασίσομαι, τὴν κεφαλὴν μου ὑπὸ χολῆς ὀχλεῖσθαι εἴ-
 πω, καὶ τούτου γε ἕνεκα δυνήσομαι εὐλόγως δῆθεν καὶ ἀπὸ
 900 πτωχίας ἐσθίειν, ἀναθεματίζειν ἄρξομαι καὶ βλασφημεῖν καὶ
 ἐπὶ πᾶσι τοῖς ἐπιταττομένοις μοι ἀντιλογηθήσομαι ὁμοῦ καὶ
 γογγύσω · καὶ πάντως περικακήσαντες ἐάσουσί με καὶ μὴ
 βουλόμενοι. Εἰ δὲ καὶ δώσουσί μοι ἔργα τινὰ εὐτελεῆ καὶ
 διακονίαν ὡσαύτως ποτέ, καταφρονήσω αὐτῆς. Οἷον, εἰ μὲν
 905 τοῖς ἡμιόνους προστάξουσί μοι δουλεύειν, προφασίσομαι μὴ
 εἰδέναι τὴν δουλείαν αὐτῶν καὶ ἐάσω αὐτὰ ἀφιλοκάλητα καὶ
 ἀνεπιμέλητα μετὰ πάντων τῶν στρωμάτων αὐτῶν · καὶ ἡ
 ἐάσουσί με ἀναγκασθέντες ἢ ἕτερον δώσουσιν εἰς βοήθειάν
 μου, κἀκείνου πάσας ἐπιτελοῦντος τὰς χρεῖας, ὀλίγον ἐγὼ
 910 τι ποιῶν, ἀναπαύομαι. Εἰ δὲ ἀρτοποιὸν προστάξουσί με
 γενέσθαι, προμαρτύρομαι μεθ' ὑποκρίσεως, ὡς ἂν μὴ
 καταγνωσθῶ ὡς παρήκοος, λέγων αὐτοῖς · « Ἐγώ, πατέρες,
 οὐδέποτε ἐθεασάμην ἄρτον πῶς γίνεται », καὶ οὕτως
 ἀπελθὼν ποιήσω αὐτοῖς τὸν ἄρτον πηλόν, αὐτοὶ δὲ μὴ
 915 ὑποφέροντες τοῦτον φαγεῖν, οὐκ ἔτι με εἰς τὴν τοιαύτην
 καταναγκάσουσι διακονίαν. » Εἰ δὲ καὶ εἰς τὸ μαγειρεῖον
 διακονεῖν τάξουσιν αὐτόν, οὐκ οἶδε ταπεινωθῆναι τῷ
 προεστῶτι αὐτοῦ καὶ βαλεῖν μετάνοιαν, ἀλλὰ λέγει αὐθαδῶς

πρὸς αὐτόν · « Κύριε ἐλέησον! Πάτερ, ἐκ πάντων μόνον ἐμὲ
 920 ἐξελέξω εἰς τὰς ἀτίμους δουλείας; Οὐκ εἰσὶ καὶ ἄλλοι ἐν
 τῇ μονῇ ἀδελφοί; » καὶ ταῦτα μὲν λέγει, ὥστε παρακρού-
 σασθαι τὴν προστασθῆναι αὐτῷ διακονίαν· ἐὰν δὲ ἴδῃ τὴν
 ἔνστασιν τοῦ ἡγουμένου, τέως ἀπέρχεται οὐ διὰ τὸν Θεὸν
 925 ἀλλὰ φοβούμενος τὴν παιδείαν καὶ τὰς μάστιγας, ἀπερχό-
 μενος δὲ καὶ γογγύζων λέγει ἐν ἑαυτῷ · « Τέλεια καὶ καλὰ
 ἔχουσι φαγεῖν ἐξ ὧν μαγειρεύσω ἐγώ! Ἐὰν μὴ ποιήσω
 αὐτοὺς ἢ νήστευσαι ἐκ τῆς τραπέζης ἐξαναστῆναι ἢ ἐξεμέσαι
 ὅσα ἂν καὶ φάγωσιν, οὐκ εἰμὶ ἐγώ! » καὶ ἀπλῶς οὕτω πάντα
 930 ποιεῖ μετὰ μανίας πολλῆς ὁ ἄθλιος. Καὶ τὴν μὲν μαγειρείαν
 τῶν ἀδελφῶν ὡσαύτως καὶ τὸ δοκίμιον αὐτῶν καπνίζει καὶ
 παρακαίει αὐτά, ἐμβάλλων πάντα ἀπλута καὶ ἀκαθάριστα
 εἰς τὰς χύτρας, καὶ ἄλλας ἐν αὐτοῖς ὑπὲρ τὸ μέτρον βάλλει
 ποιῶν ἄλμην αὐτά, τὸ δὲ θερμὸν αὐτῶν χλιαρὸν εἶναι ἐξ
 ἵνα ἀηδεσθέντες ἐκταραχθῶσιν ἐμέσαι τὰ βρώματα· ἐὰν
 935 δὲ εἴπῃ αὐτῷ ἀδελφὸς ἢ καὶ ἀποστείλῃ τι πρὸς τὸ ἐψῆσαι
 καὶ εὐτρεπίσαι αὐτό, λέγει ἀναισχύντως · « Οὐ φείδεται;
 Ἐκέλευσε τίνα κύριον τὸν δοῦλον αὐτοῦ! Οὐδ᾽, ἕως τότε μὴ
 φάγῃ, ἕως οὗ ἐγὼ ἐγγίσω ἢ εὐτρεπίσω αὐτά! » Καὶ οὕτως
 ἐπὶ πᾶσι ποιῶντος αὐτοῦ, εἰς μόνους ἐκεῖνας εὐρίσκεται
 940 προπηδῶν καὶ ἐπιτρέχων διακονίας ὁμοῦ καὶ δουλείας,
 ἔνθα γινώσκει ἔδῶν ἔχειν αὐτὸν κλέψαι τι ἢ νοσφίσασθαι·
 καὶ ἐὰν μὴ μᾶλλον παρὰ πάντας προτιμηθῇ, φανερώς
 λυπεῖται καὶ κρυπτῶς πρὸς τοὺς ὁμοίους αὐτοῦ καταγογγύζει
 945 θλιβόμενος· ὅταν δὲ ἐπὶ τοῖς τοιοῦτοις ἐπιταγῇ, ὥς ἀπὸ
 νεκρῶν καὶ ὡς ἀπὸ τοῦ ἄδου ἐγείρεται καὶ εὐθύς γάνυται τῷ
 προσώπῳ καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ χαροποιοὶ γίνονται. Κἂν
 ἀπὸ πολλῆς πονηρίας ὑποκρίνεσθαι βουληθῇ διὰ τὸ μὴ
 καταγνωσθῆναι, ἀλλ' οὐδ' οὕτω λαθεῖν τοὺς ὁρῶντας
 950 δυναται· ὅταν γὰρ ἄλλοθεν οὐδαμῶθεν ἀλλ' ἐκ τοῦ μὴ
 γογγύσαι ἢ ἀναβαλέσθαι μικρὸν, ὥς ἐν πάσαις διακονίαις
 ποιεῖν ἔθος ἦν αὐτῷ, διαγινώσκεται. Φοβεῖται γὰρ ὅλως ἐν
 ταύτῃ εἰπεῖν τι, ἵνα μὴ ἄλλος ἀντ' ἐκείνου ἀπολυθῇ καὶ
 καταλειφθῇ οὗτος ἄπρακτος.

Τούτων οὖν οὕτως ἐχόντων τῶν ἀμφοτέρων καὶ τοῦ
 955 μὲν ὑποτασσομένου ἐν ὑπακοῇ ψυχῆς ἀγαθῆς καὶ τεταπει-
 νωμένη καρδίᾳ· ἀόκνως, ἀγογγύστως, ἀδόλως, ἀκλόπως,
 ἀσκανδαλίστως, τοῦ δὲ τὰ ἐναντία τούτων ποιῶντος, ὡς
 γέγραπται, ἐὰν ἐλθὼν ὁ θάνατος ἀρπάσῃ ἀμφοτέροισι
 αὐτοὺς, καὶ ἐν τῇ φοβερᾷ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ γυμνὸς καὶ κατησ-
 960 χυμένος ἐξ ἀριστέρων ἰστάμενος — ὁ πονηρὸς ἐκεῖνος

λέγω —, ἀποβλεψάμενος ἴδῃ ἐν τοῖς δεξιοῖς τὸν ποτε μετ' αὐτοῦ συναποκαρέντα καὶ συνεσθίοντα καὶ συμπίνοντα, τὸν ὁμοήλικα, τὸν ὁμότεχνον, ὅλον ὡς ἐκείνον αὐτὸν τὸν Χριστὸν ἐν μεγάλῃ δόξῃ ὑπάρχοντα, τί τότε ὁλως ἰσχύσει εἰπεῖν ἢ
 965 φθέγγεσθαι ; "Οὕτως, ἀδελφοί μου, οὐδέν ! Ἀλλὰ στένων καὶ τρέμων καὶ τοὺς ὀδόντας βρύχων ἀπελευσεται εἰς τὸ αἰώνιον πῦρ . Οὕτως οὖν ἕκαστος ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν ὑπὸ ἑκάστου τῶν ἁγίων κατακριθήσεται, ὥσπερ οἱ ἄπιστοι ὑπὸ τῶν πιστῶν καὶ οἱ ἁμαρτήσαντες μὲν, μὴ μετανοήσαντες
 970 δέ, ὑπὸ τῶν πλείονα ἰσως ἁμαρτησάντων καὶ θερμῶς μετανοησάντων κατακριθήσονται.

Διὰ τοῦτο παρακαλῶ καὶ δέομαι ὑμῶν πάντων, ἵνα εἰ ἐπίστασθε ἑαυτοὺς πονηρὸν τι ποιεῖν καὶ ἐξαμαρτάνειν καὶ τὰς ἰδίας ὑμῶν τιτρώσκειν καὶ ἀπολλύειν ψυχάς, κἂν ἀπὸ
 975 τοῦ νῦν διορθώσησθε καὶ μετάνοιαν ἀξίαν τῶν ἁμαρτημάτων αὐτοῦ ἕκαστος ὑμῶν ἐπιδείξησθε καὶ παντὶ τρόπῳ σπουδάσητε ἐκ δεξιῶν στήναι τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν καὶ Θεοῦ. "Οσοι δὲ μικρά τινα σφάλ्लεσθαι ἑαυτοὺς συγγινώσκετε, μετὰ σφοδρῆς καὶ ταῦτα τῆς ταχύτητος ἀπορρίψατε ἀφ' ἑαυτῶν, ἵνα μὴ
 980 διὰ τὰ μικρὰ ταῦτα ἐξ ἀριστερῶν καὶ ὑμεῖς, ὡς πᾶσα Γραφή διαμαρτυρουμένη λέγει, σταθῇσησθε, καὶ μὴ ὡς μηδαμινὰ καὶ μικρά, ἀλλ' ὡς μεγάλα ταῦτα καὶ ἔχετε καὶ λογίζεσθε. Ὁ γὰρ εἰς τὰ μικρὰ σφάλλων ἐκουσίως, τῶν δὲ μεγάλων ἁμαρτημάτων ἀπεχόμενος, περισσοτέρως κατακριθήσεται,
 985 ὅτι τῶν μειζόνων κρατήσας ὑπὸ τῶν ἐλαττόνων ἐκυριεύθη. Ἀρκεῖ γὰρ εἰς ἀπώλειαν καὶ ἐν μόνον ἡμῖν πάθος, καθὼς ἀνωτέρω εἶπον καὶ αὐτοὺς ὑμῖν τοὺς ἁγίους ἀποστόλους, Ἰωάννην φημι καὶ Ἰάκωβον, εἰς μαρτυρίαν παρήγαγον. Ἵνα δὲ καὶ διὰ παραδείγματος ὑμῖν δείξω τὸ τοῦ λόγου
 990 πιστόν, τοῦτο ὑμᾶς ἐρωτήσω.

Ὁ πρὸς δέκα ἄνδρας ἔχων τὴν μάχην ἢ καὶ πρὸς δώδεκα, ἀδελφοί, ἐν τῷ συμβαλεῖν πόλεμον μετ' αὐτῶν, ἐὰν τοὺς προμάχους μὲν καὶ ἀνδρειότερους αὐτῶν ἀθρόως ἐκ πρώτης προσβολῆς ἅπαντας τρέψῃ καὶ τρώσας καταβάλῃ, ἕνα δὲ ἢ
 995 καὶ δύο ἐκ τούτων ταλαιπωροτέρους ἢ καὶ ἀσθενεστέρους ὕστερον καταλειφθέντας ἰδὼν καὶ μετὰ φόβου καὶ κολακείας ἐπερχομένους αὐτῷ ἀπὸ μακρόθεν, οὐ σπεύσας κρατήσει καὶ ἐξαγκωνίσας δεσμεύσει ἢ καὶ κατασφάξει αὐτούς, οὐ δεινῶς ἀναιρεθήσεται ὑπ' αὐτῶν ; Εἰ γὰρ ἐξ ὑπερηφανίας καὶ
 1000 ἀλαζονείας ῥίψας τὰ ὅπλα, ἀνακλιθεὶς καὶ ἀναπεσὼν ὑπνώσει καταφρονήσας αὐτῶν, οὐχὶ ἐκουσίως ἑαυτὸν εἰς δουλείαν τῶν ταλαιπωρῶν ἐκείνων ἐξέδωκεν ; Οὐχὶ ἐπελθόντες οἱ δύο ἢ

καὶ εἰς ἐξ αὐτῶν δεσμήσας αὐτόν, ὑπόσπονδον ἑαυτοῦ
 τοῦτον ἔξει καὶ δοῦλον ἄρας οἰχήσεται ἢ καὶ ἀνελών αὐτόν
 1005 μαχαίρᾳ, ποιήσει πᾶσιν ἀνθρώποις γενέσθαι τοῦτον εἰς
 καταγέλωτα ; Οὐχὶ δὲ πάντες ἐροῦσι δικαίαν γενέσθαι τοῦ
 ἀμελοῦς ἐκείνου καὶ ἀλαζόνος, μᾶλλον δὲ ἀφρονος καὶ
 ἀναισθητοῦ σφαγῆν ; Οὐ γὰρ τοσοῦτον πάντως ἐπαινετός
 ἔσται τῆς πρὸς τοὺς ἰσχυροτέρους πάλης καὶ νίκης ἕνεκα,
 1010 ὅσον ψεκτός καὶ βδελυκτός καὶ ἀπόδλητος, ἐν' εἰπῇ, καὶ
 δοῦλος ἢ νεκρός, διὰ τὴν ἐκ τοῦ ἐνὸς ἐκείνου γενομένην
 ἤτταν αὐτῷ.

Οὕτως οὖν, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, οὐδὲν ἡμᾶς οὐ μὴ
 ὠφελήσῃ τῶν μεγάλων παθῶν κρατήσαντας, ἐάν ὑπὸ τῶν
 1015 ἐλπίστων κυριευώμεθα. Οἶον τι λέγω ; Τὰ γὰρ αὐτὰ καὶ
 πάλιν ἐρῶ καὶ λέγων οὐ παύσομαι. Ἐάν τὸν τῆς σαρκὸς
 μολυσμὸν φυλαξώμεθα, ἐάν ἀπὸ φθόνου καὶ μεγάλης ὀργῆς
 καὶ κλοπῆς ἀποσχώμεθα, ἐάν ἀρσενοκοιτίας, παιδοφθορίας,
 μαλακίας καὶ πάσης ἀσελγείας κρατήσωμεν, γαστριμαργίᾳ
 1020 δὲ ἢ πολλῷ οἶνῳ ἢ ὑπνῷ ἢ ὀκνηρίᾳ ἢ ῥαθυμίᾳ, ἀντιλογίᾳ
 τε καὶ ἀνηχοίᾳ καὶ γογγυσμῷ, οἷα δὴ δοῦλοι καὶ μαστιγίαι
 δουλούμεθα, τί ἡμῖν ἔσται τὸ ὄφελος ἐκ τῆς τῶν πονηρῶν
 ἔργων καὶ μόνων ἀποχῆς ; Εἰ δὲ καὶ λάθρα ἄρτου τεμάχια
 αἰρομεν καὶ ἐσθίομεν ἢ ἄλλο τί ποθεν ἐπιλαβόμενοι καὶ
 1025 ταῦτα ἄνευ εὐχῆς τοῦ προεστῶτος ἡμῶν, τίς ἂν εἴπῃ
 ἐλευθέρους ἡμᾶς ἀμαρτίας ; Εἰ δὲ καὶ τῶν συνάξεων, δίχα
 μεγάλης ἀσθενείας ἢ ἀναγκαιᾶς χρείας τινός, ἐκουσίως
 ἀπολιμπανόμεθα, εἰ δὲ καὶ τοὺς καρποὺς φυλάσσοντες ἐξ
 αὐτῶν οὐκ ἐγκρατευόμεθα — καὶ γὰρ τί ἄλλο ἦν ὁ τὸν
 1030 Ἀδὰμ ἐκ τοῦ παραδείσου ἐξέβαλε καὶ τῷ θανάτῳ παρέ-
 δωκε ; — τί κερδανοῦμεν ἐκ τῆς τῶν εἰρημένων ἀποφυγῆς ;
 Οὐδὲ γὰρ εἰ ὀλόσωμόν τις πληγὴν ἔχων, εἴτα διὰ φαρμάκων
 πολλῶν ἱαθεὶς παρὰ μικρὸν τὴν πληγὴν, δύναται ὑγιὲς
 λέγεσθαι, εἰ μικρὰν ὀπὴν ἴσῃν βαφίδος ἐπιφέρεται τραύμα-
 1035 τος, ἄλλ' ὁ καὶ τοὺς μῶλωπας, εἰ δυνατόν, τοῦ τραύματος
 ἐξαφανίσας, ἐκεῖνος παρὰ πάντων εἰκότως λεχθήσεται
 ὑγιής. Μὴ οὖν ταῦτα μικρὰ λογιζώμεθα, ἀλλὰ διὰ ταῦτα
 τιμωρηθέντας ἄλλους ἀκούοντες καὶ καταδικασθέντας σφο-
 δρῶς, ἡμεῖς τὴν ἐξ αὐτῶν βλάβην πάσῃ δυνάμει ἐκφύγωμεν.
 1040 Καὶ μηδεὶς, ἀγαπητοί, ἐν τινι τούτων ἢ πάθει ἐτέρῳ τοῦ
 λοιποῦ ἐπιμείνῃ, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ νῦν ἀποσχόμενος μετανοησάτω
 βαλὼν ἀρχήν, καὶ μὴ ἀποστῇ ἐξαγγέλλων τὴν ἤτταν ἑαυτοῦ,
 ἕως ἂν αἰσχυνηθεὶς ὁ ὑποβάλλων αὐτῷ ἐχθρὸς παύσῃται τοῦ
 αὐτὸν πολεμεῖν. Μὴ φθόνος κυριεὺς ἡμῶν, μὴ ὀργὴ ἢ

- 1045 θυμὸς καὶ κραυγὴ, ἐξ ὧν αἰσχρολογίαὶ καὶ ὕβρεις εἰώθασιν
τίκτεσθαι, μὴ κενοδοξία καὶ ὑπερηφανία καὶ οἷσις κατα-
σχοῦσαι ἡμᾶς εἰς βυθὸν ἔξου καθέλξωσιν, ἀλλὰ ταῦτα πάντα
πόρρω ἔξορίσαντες ἑαυτῶν, κτησώμεθα τὰς ἀρετὰς αὐτῶν.
1050 Ἰσως δέ τις ἔρει ὅτι· «Τοσοῦτων ὄντων καὶ ἀναριθμήτων
παρὰ μικρὸν τῶν εἰρημένων παθῶν, τίς δύναται ταῦτα
ἐρευνᾶν πάντα καὶ ἐκ τούτων πάντων ἀπέχεσθαι, ἵνα μὴ
ὑπ' οὐδενὸς τούτων κυριευθῇ τις ; » Ἐγὼ χάριτι Χριστοῦ
διδάξω ὑμᾶς. Ὁ αἰεὶ ἐννοῶν τὰς ἑαυτοῦ ἀμαρτίας καὶ τὴν
1055 μέλλουσιν κρίσιν διηνεκῶς προσρῶν καὶ μετανοῶν καὶ
κλαίων θερμῶς, αὗτος ὑπεραίρει πάντα ὁμοῦ καὶ ὑπερνικᾷ
ὑπὸ τῆς μετανοίας ὑψούμενος, ὥς μὴ δύνασθαι ἐν καὶ μόνον
τῶν εἰρημένων φθᾶσαι καὶ καθάψασθαι αὐτοῦ τῆς ἀεροθα-
τούσης ψυχῆς. Εἰ δὲ μὴ ἡ διάκνοια ἡμῶν ὑπὸ τῆς μετανοίας
1060 καὶ τῶν θακρῶν καὶ ὑπὸ τῆς ἐγγινομένης ἐκ τούτων
πνευματικῆς ταπεινώσεως πτερωθεῖσα εἰς ὕψος ἀπαθείας
ἀρθῇ, οὐκ ἂν ἐλεύθεροι τῶν εἰρημένων ἀπάντων γενέσθαι
ισχύσωμεν, ἀλλὰ ποτὲ μὲν ὑπὸ τοῦδε τοῦ πάθους, ποτὲ δὲ
ὑπ' ἑτέρου κεντᾶσθαι καὶ ὥς ὑπὸ θηρίων ἀγρίων κατεσθίεσθαι
1065 οὐ παυσόμεθα, καὶ μετὰ θάνατον διὰ ταῦτα τῆς τῶν οὐρανῶν
βασιλείας ἐκπεσόντες, ὑπὸ τῶν τοιούτων πάλιν αἰωνίως
κολασθισόμεθα.
- Διὰ τοῦτο παρακαλῶ πάντας ὑμᾶς, πνευματικοί μου
πατέρες καὶ ἀδελφοί, καὶ παρακαλῶν οὐδέποτε παύσομαι
1070 τὴν ὑμετέραν ἀγάπην, μὴ ἀμελῆσαι ἕκαστον τῆς ἑαυτοῦ
σωτηρίας, ἀλλὰ παντὶ τρόπῳ σπουδᾶσαι ἀρθῆναι μικρὸν
ἀπὸ τῆς γῆς. Εἰ γὰρ τοῦτο γενήσεται τὸ θαῦμα καταπλήξαν
ὑμᾶς, τὸ ἀπὸ τῆς γῆς εἰς ἀέρα λέγω κρέμασθαι, οὐκ ἔτι
πρὸς τὴν γῆν κατελθεῖν καὶ στῆναι κἂν ὅλως θελήσετε·
1075 « γῆν » δὲ τὸ σαρκικὸν καὶ « ἀέρα » τὸ πνευματικὸν λέγω
φρόνημα. Εἰ γὰρ ὁ νοῦς τῶν πονηρῶν λογισμῶν καὶ παθῶν
ἐλευθερωθῇ καὶ θεασόμεθα δι' αὐτοῦ τὴν ἐλευθερίαν, ἣν
ἡμῖν ὁ Χριστὸς καὶ Θεὸς ἐχαρίσατο, οὐκ ἔτι καταδεξόμεθα
πρὸς τὴν προτέραν δουλείαν τῆς ἀμαρτίας καὶ τοῦ σαρκικοῦ
1080 φρονήματος κατελθεῖν, ἀλλὰ κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου φωνὴν
γρηγορεῖν καὶ προσεύχεσθαι οὐ παυσόμεθα, ἕως ἂν πρὸς τὴν
ἐκεῖθεν μεταβῶμεν μακαριότητα καὶ τῶν ἐπηγγελμένων
ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου
ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας
1085 τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

VI

1   Περὶ ἐργασίας πνευματικῆς. Καὶ τίς ἦν ἡ ἐργασία τῶν παλαιῶν ἁγίων. Καὶ πῶς ταύτην κατορθῶσαι δυνάμεθα, ἵνα καὶ μέτοχοι, ὥσπερ ἐκεῖνοι, τοῦ Παναγίου γενώμεθα Πνεύματος.

5   Λόγος 5'.

Ἄδελφοὶ καὶ πατέρες, ἐπειδήπερ μεγάλα τινὲς οἴμενοι περὶ ἑαυτῶν, ὥς οὐκ ὠφελεν, ἴσους ἑαυτοὺς ἡγοῦνται κατὰ τε πρᾶξιν καὶ γνῶσιν καὶ τελειότητα τῶν πάλαι ἁγίων καὶ θεοφόρων πατέρων ἡμῶν καὶ τοῦ αὐτοῦ πνεύματος, ᾧ ἔζων
10 καὶ ἐκινοῦντο· ἐκεῖνοι, συνιστάνοντες ἑαυτοὺς· ἐκ λόγων μόνων καὶ δίσχα τῶν ἔργων, πνεύματι ἀποπλανηθέντες οἰήσεως, φήθην διὰ βραχέων οὕτω πῶς ἐν ἀπλότητι καὶ ὑπτιότητι λόγου πρὸς αὐτοὺς εἰπεῖν ὥς πρὸς ἓνα, διὰ τε τὸν εἰρηκότα Θεόν· «Καὶ σὺ στραφεῖς, τοὺς ἀδελφούς σου
15 διόρθωσαι», καὶ διὰ τὴν κοινὴν ἀγάπην ἣν ἐντελλόμεθα ἔχειν πρὸς τοὺς πλησίον ἡμῶν. Ἀρξομαι δὲ ἐντεῦθεν τοῦ λέγειν ἐν ἀφελότητι καὶ παρακαλεῖν τὴν ἀγάπην ὑμῶν.

Βούλῃ τοιγαροῦν ἀκοῦσαι τί ἐποιοῦν οἱ πατέρες ἡμῶν οἱ ἅγιοι, ἐν τοῖς ἑαυτῶν κελλίοις καθήμενοι; Ἀνάγκωθι τοὺς
20 βίους αὐτῶν καὶ μάθε σὺ πρῶτον τὴν σωματικὴν τέως πρᾶξιν αὐτῶν, εἴτα ἐγὼ σοι ἀναγγελῶ τὴν πνευματικὴν ἐργασίαν ἣν ἐκεῖνοι εἰργάζοντο. Οἱ γὰρ τοὺς βίους συγγραψάμενοι τῶν ἁγίων, τὰς πράξεις αὐτῶν ἐδήλωσαν τὰς σωματικὰς, τὴν ἀκτημοσύνην, τὴν νηστείαν, τὴν ἀγρυπνίαν,
25 τὴν ἐγκράτειαν, τὴν ὑπομονὴν καὶ καθεξῆς τὰ λοιπὰ, ἵνα μὴ πάντα ἀπαριθμοῦντες τὸν λόγον μηκύνωμεν, τὴν δὲ πνευματικὴν αὐτῶν ἐργασίαν μικρόν τε καὶ ὥς ἐν ἐσόπτρῳ, διὰ τῶν τοιούτων ἐδήλωσαν, ἵνα οἱ τοὺς κόπους ἐκείνων καὶ τὴν πίστιν ἐκ τῶν ἔργων ἐπιδεικνύμενοι, ἔργοις αὐτοῖς καὶ
30 τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων αὐτῶν ἐν γνώσει καὶ μετοχῇ γένωνται, οἱ δὲ γε λοιποὶ μὴδὲ ἀκοῦσαι περὶ τῶν τοιούτων ἀξιωθήσωνται. Ἐπεὶ δὲ εἰς τοσοῦτον ἀνοίας βόθρον κατήχθημεν, ὥς καὶ δίσχα τῶν ἔργων, ὧν ἐκεῖνοι εἰργάσαντο, ἴσως ἐκείνοις τὴν χάριν ἔχειν καὶ ἡμᾶς οἴεσθαι, φέρε τὸν
35 περὶ ἐκείνων γυμνάσωμεν λόγον καὶ ἀπὸ τῶν μεμαρτυρημένων πραγμάτων τὴν πληροφορίαν λαβόντες, σπουδάσωμεν τέως κατὰ πόδας ἐκείνων βαδίσαι, εἰ καὶ μὴ φθάσαι δυνηθῶμεν

αυτούς. Ἀναθεν δὲ τὸν λόγον ἀρξάμενοι, κατ' ὀλίγον ἕως ἡμῶν καταβαίνοντες ἔλθωμεν.

- 40 Τί οὖν ὁ μέγας Ἀντώνιος ἐν τῷ μνήματι καθεζόμενος ἔπραττε, καὶ τοι μήπω πνευματικὴν ἐργασίαν ὅλως εἰδώς ; Οὐχὶ ὡς νεκρὸν ἑαυτὸν ἐν τῷ μνήματι ἔκλεισε, μὴδὲν τῶν τοῦ κόσμου ἐπιφερόμενος, μὴδὲ μέριμναν ἔχων τὴν οἰανοῦν ἐν αὐτῷ ; Οὐχὶ ὅλος ἦν νεκρὸς ἐκ τοῦ κόσμου, καὶ κείμενος
- 45 ἐν τῷ μνημείῳ τὸν ζῶσαι καὶ ἀναστῆσαι δυνάμενον ἐζήτει Θεόν ; Οὐχὶ ἄρτι μόνῳ ἤρκειτο καὶ ὕδατι ; Οὐχὶ πολλὰ παρὰ τῶν δαιμόνων ὑπέστη κακὰ καὶ ἡμιθνήσκειτο ἐκ τοῦ ἀφορήτου δαρμοῦ ; Οὐχὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὡς νεκροῦ ἀπενεχθέντος αὐτοῦ, ἡνίκα ἦλθεν εἰς ἑαυτὸν, πάλιν αὐθόρμητος
- 50 πρὸς τοὺς ἀντιπάλους ἀπῆλθεν ; Εἰ μὴ γὰρ πρὸς ἐκείνους ὑπέστρεψεν, ἀλλ' ἐνέμεινε τῷ κόσμῳ καὶ εἰ μὴ μέχρι τέλους ἐνεκαρτέρησεν, εἰς θάνατον ἐκδεδωκώς ἑαυτὸν τῇ προθυμίᾳ καὶ προαιρέσει, οὐκ ἂν τῆς πολυποθῆτου θεᾶς τοῦ Δεσπότης αὐτοῦ ἡξιώθη, οὐκ ἂν τῆς γλυκειᾶς ἐκείνου φωνῆς ἀκήκοεν.
- 55 Ἀλλὰ ἐζήτησεν ὁλοψύχως, ἔκρουσεν ἀόκνως, ὑπέμεινε εἰς τέλος καὶ ἔλαβεν ἐπάξιον τὸν μισθόν. Ἀποθανὼν γάρ, ὡς εἴρηται, τῇ προαιρέσει ὑπὲρ Χριστοῦ, ἐκειτο ὡσεὶ νεκρὸς, ἕως οὗ ἦλθεν ὁ ζωογονῶν τοὺς νεκρούς· καὶ ἀνέστησεν αὐτὸν ἐκ τοῦ ᾧδου, τοῦ σκότους φημί τοῦ ψυχικοῦ, καὶ
- 60 ἐξήγαγεν αὐτὸν εἰς τὸ θαυμαστὸν φῶς τοῦ προσώπου αὐτοῦ. Ὅπερ θεασάμενος καὶ τῶν λυπηρῶν ἐκείνων ἀπαλλαγείς καὶ περιχαρὴς γεγωνὼς ἔλεγε· « Κύριε, ποῦ ἦς ἕως ἄρτι ; » Τὸ μὲν οὖν εἰπεῖν « Ποῦ ἦς ; » ἀγνοοῦντος πάντως ἐστὶν ὅπου καὶ ἦν· τὸ δὲ εἰπεῖν « Ἔως ἄρτι » τὴν θεωρίαν καὶ
- 65 αἰσθησιν καὶ γνῶσιν τῆς τοῦ Δεσπότης παρουσίας ἐδήλωσεν. Εἰ τοίνυν οὕτως ἀποτάξασθαι ἡμεῖς οὐ βουλόμεθα καὶ καρτερῆσαι ὁμοίως ἐκείνῳ καὶ ὑπομεῖναι οὐ προαιρούμεθα, πῶς τὸν Θεὸν ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ὡς ἐκεῖνος ἰδεῖν ἀξιωθῶμεν καὶ πληρωθῆναι ἀγαλλιᾶσεως ; Οὐδαμῶς.
- 70 Ἀλλὰ γὰρ καὶ πρὸς ἕτερον, εἰ δοκεῖ, τὸν λόγον ἰθύνωμεν. Τί ὁ μέγας Ἀρσένιος διεπράξατο ἐξ αὐτῆς ἀρχῆς τῆς ἀποταγῆς αὐτοῦ ; Οὐχὶ τὰ βασίλεια καταλιπὼν καὶ τοὺς βασιλεῖς, τοὺς σπρικοφόρους οἰκέτας καὶ πάντα τὸν πλοῦτον αὐτοῦ, μόνος ὡς πτωχὸς καὶ πένης ἐν τῷ μοναστηρίῳ
- 75 ἀφίκετο, ὅστις ποτὲ ἦν σπουδᾶσας λαβεῖν, φεύγων τὴν δόξαν καὶ τὸν ἀνθρώπινον ἔπαινον, ἵνα παρὰ Θεοῦ δοξασθῇ ; Τί οὖν ἄρα τούτοις μόνοις ἔμεινε ἀρκεσθεις ; μὴ γένοιτο· ἀλλὰ τί ; Οὐδὲ ὡς εὐτελὴς μετὰ εὐτελῶν ἀνθρώπων ἑαυτὸν

κατατάξει ἡνέσχετο, ἀλλ' ὡς κύνα ἐλογίσατο ἑαυτὸν.
 80 Ῥιφέντος γὰρ αὐτῷ παρὰ τοῦ ἡγουμένου τοῦ ἄρτου καὶ
 πεσόντος τούτου ἐπὶ τῆς γῆς, αὐτὸς τετραποδίσας, οὐ τῇ
 χειρὶ ἀλλὰ τῷ στόματι, ὡς κύων ἄρας τὸν ἄρτον, οὕτως
 αὐτὸν ἔφαγεν. Ἐν δὲ τῷ κελλίῳ καθήμενος, οὐ μόνον
 85 εἰργάζετο, ἀλλὰ καὶ πολὺ ἐλαττον τοῦ ἐργοχειρίου αὐτοῦ εἰς
 τὴν ἑαυτοῦ χρεῖαν ἀνήλπισκεν, ὕδωρ πίνων βορβόρου ὄζοντος
 ὁμοιον. Διὰ τοῦτο καὶ ἐργαζόμενος καὶ εὐχόμενος διηνεκῶς
 ἐκλαίει καὶ τοῖς ἑαυτοῦ δάκρυσι κατεβρέχετο, ἀλλὰ καὶ ἀφ'
 ἐσπέρας εὐχόμενος ἴστατο μέχρι πρωίας καὶ τῇ πτωχείᾳ καὶ
 90 εὐτελείᾳ μέχρι τέλους ἐνεκαρτέρησε. Διὰ τί ; Διὰ τὸ παθεῖν
 πάντως καὶ ἰδεῖν καὶ αὐτόν, ὅπερ ὁ μέγας Ἀντώνιος ἰδεῖν
 καὶ παθεῖν ἠξιώθη. Πῶς οὖν οὐ γέγραπται καὶ ἐπὶ τούτου,
 ὅτι εἶδε τὸν Κύριον ; Μὴ τοὺς μὲν κόπους αὐτὸς κατεβάλετο,
 ἐκεῖνον δὲ ἰδεῖν οὐκ ἠξίωται ; Οὐχί, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς οὕτως
 95 οὕτως ἐδήλωσε φανερώς· καὶ εἰ βούλει τοῦτο μαθεῖν ἀκριθῶς,
 τὰ παρ' ἐκείνου αὐτοῦ, φημί τοῦ ἁγίου Ἀρσενίου, ἐκτεθέντα
 κεφάλαια διέλθε καὶ γνώσει ἐξ αὐτῶν ὅτι καὶ οὗτος θεόπτης
 ἐστὶν ἀληθῶς.

Ὁ οὖν αὐτοὺς ἐκμιμούμενος ἔργῳ καὶ πόνοις τῆς αὐτῆς
 100 ὄντως καταξιώθησεται χάριτος· εἰ δὲ μὴ βούλεται τις τὴν
 ταπείνωσιν τούτων καὶ τὴν ὑπομονὴν ἐκμιμήσασθαι, τί καὶ
 λέγει τὸ πρᾶγμα ἀδύνατον ; Εὐθυμίου δὲ καὶ Σάβα καὶ τῶν
 καθεξῆς ἁγίων τὰς πράξεις, τὰς ὑπὲρ ἀνθρώπων, τίς διηγῇ-
 σεται ; Εἴτε γὰρ πρὸ τοῦ τὴν χάριν λαβεῖν τοῦ Πνεύματος,
 105 εἴτε καὶ μετὰ τὸ ταύτην λαβεῖν, τέως ἄνευ κόπων καὶ πόνων
 πολλῶν καὶ ἰδρώτων βίας τε καὶ στενοχωρίας καὶ θλίψεως·
 οὐδεὶς διῆλθε τὸν σκοτασμὸν τῆς ψυχῆς, οὐδὲ τὸ φῶς τοῦ
 Παναγίου Πνεύματος ἐθεάσατο. Βιαστὴ γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία
 τῶν οὐρανῶν καὶ βιασται ἀρπάξουσιν αὐτήν, ἐπειδὴ καὶ
 110 διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν
 τῶν οὐρανῶν. Ἡ δὲ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἡ μετοχὴ ὑπάρχει
 τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου· τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ εἰρημένον
 ὅτι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἐντὸς ἡμῶν ἐστίν, ἵνα τὸ
 Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐντὸς ἡμῶν λαβεῖν καὶ ἔχειν σπουδάσωμεν.
 116 Μὴ οὖν λεγέτωσαν οἱ ἐκτὸς ὄντες τῆς διηνεκοῦς βίας καὶ
 στενοχωρίας καὶ εὐτελείας καὶ θλίψεως, ὅτι ἐντὸς ἡμῶν
 ἔχομεν τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον· ἄνευ γὰρ ἔργων καὶ ἰδρώτων
 καὶ πόνων τῆς ἀρετῆς ὁ μισθὸς οὗτος οὐ δίδοται τισι. Διό

μοι καλῶς ἔχειν δοκεῖ καὶ τὸ παρὰ πολλοῖς οὕτω λεγόμενον

120 « Δεῖξον, φησὶν, ἔργα καὶ ἀπαίτει μισθοῦς. »

Ἐγὼ γὰρ οἶδα ἄνθρωπον πρὸ τοῦ κόπους καταβαλέσθαι καὶ πρὸ τοῦ βιάσασθαι ἑαυτόν, εὐθύτητι διαλογισμῶν καὶ ψυχῆς ἀπλότητι ταῖς θείαις Γραφαῖς ἐγκύψαντα καὶ ὀλίγας ἡμέρας καὶ νύκτας ἀκόπως, ἢ εἶπω, ἀγρυπνήσαντα καὶ
125 εὐξάμενον καὶ ἐπὶ τοσοῦτον ἔλλαμφθέντα ὑπὸ τῆς ἁνωθεν χάριτος, ὥς ἔξω δόξαι αὐτὸν γενέσθαι τοῦ σώματος καὶ τοῦ οἰκήματος καὶ τοῦ κόσμου παντός — νῦν γὰρ ἦν καὶ ὥς ἡμέρα τελεία ἐγένετο —, ἀλλ' ἐπεὶ ἀπόνως πλοῦτον ἔλαβε, συντόμως αὐτοῦ καὶ κατεφρόνησε. Διὸ καὶ ἀμελήσας, ὅλον
130 ὁμοῦ τὸν πλοῦτον ἀπώλεσε καὶ ἐπὶ τοσοῦτον, ὥς μηδὲ μνημονεύειν ὅλως αὐτόν, ὅτι ποτὲ τοιαύτην δόξαν τεθέαται.

Πῶς οὖν οἱ μηδὲ λαβεῖν ἀξιοθέντες ποτὲ ἢ κατιδεῖν τὴν δόξαν ταύτην ποσῶς, λέγουσιν ἔχειν ταύτην ὅλην ἐν ἑαυτοῖς, ἀπορῶ. Ἄλλ' ὦ τῆς πωρώσεως, ὦ τοῦ σκοτασμοῦ, ὦ τῆς
135 ἀγνοίας καὶ τῆς ματαίας οἰήσεως, ποῦ ποτε τοῦτο ἢ διὰ ποίων γραφῶν μεμαθήκασιν; Ὅντως ἐματαιώθησαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν καὶ ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδία καὶ ἔμειναν ἐν Αἰγύπτῳ, τουτέστιν ἐν τῇ σκότει τῶν παθῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἡδονῶν.

140 Οἱ γὰρ τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας ἰδεῖν ποθήσαντες, ἦν πραέων ὀφθαλμοὶ καὶ ταπεινῶν καὶ πτωχῶν βλέπειν καταξιοῦνται, πᾶσαν στενοχωρίαν καὶ πᾶσαν θλίψιν καὶ εὐτέλειαν καταδέχονται καὶ ἀπὸ πάσης καὶ πάντοιας σωματικῆς ἡδονῆς καὶ τιμῆς καὶ ἀνέσεως σφοδρῶς ἀπέχονται.

145 Οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ ἀπὸ παντὸς ἀνθρώπου μικροῦ τε καὶ μεγάλου χωρίζονται, φεύγοντες αὐτοὺς ἀμίσως, ἵνα ταύτης καταξιωθῶσιν ἐπιβῆναι πρὸ τοῦ ἐκκοπῆναι τὸν δρόμον αὐτῶν ἀπὸ τῆς ὁδοῦ τῆς παρούσης ζωῆς. Ταπεινούμενοι γὰρ καὶ ὥς πονηροὶ καὶ προσκεκρουκότες πολλὰ ἐπ' ἄληθῶς

150 διακείμενοι, οὐ μὴν ἀλλὰ γὰρ καὶ ὥς ἐχθροὶ καὶ παραβάται τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ στυγνοὶ καὶ λελυπημένοι διάγουσιν, ἐπιποθοῦντες μαθεῖν τὸ τί ἂν θέοι αὐτοὺς διαπράξασθαι πρὸς τὸ καταλλαγῆναι τῷ Δεσπότη Χριστῷ. Διὰ τοῦτο τοῖνυν χαρίζεται αὐτοῖς ὁ Κύριος οὐ μόνον τὸ γινῶναι ὃ τι θέοι

155 ποιῆσαι, ἀλλὰ καὶ ἰσχύς δίδοται αὐτοῖς παρ' αὐτοῦ καὶ ὑπομονὴ εἰς τὸ ἐκπληρώσαντας πάντα τὰ δεῖ, αὐτὸν ἐκεῖνον ἰδέσθαι καὶ κτήσασθαι τὸν ἐπὶ πάντων καὶ ἐν πᾶσι Θεόν· καὶ τῆνικαῦτα ὥς ἐν οὐρανῷ διάγειν καὶ ἐκεῖσε τὸ πολίτευμα ἔχειν, καὶ ἐν σπηλαίοις καὶ ἐν ὄρεσι· καὶ ἐν κελλίοις διάγωσι,

- 160 καὶ ἐν μέσαις ἀναστρέφονται πόλεσι, καὶ οὕτως αἰεὶ ἐν χαρᾷ
καὶ εὐφροσύνῃ καὶ ἀγαλλιάσει ἀρρήτῳ δουλεύειν αὐτῷ.
- Αὕτη τοιγαροῦν ἡ ἐργασία τῶν ἁγίων ἐστίν, αὕτη ἡ πράξις
τῶν ἐν Πνεύματι ἀγομένων Θεοῦ. Οἷος γέγονε καὶ ἐν τῇ
καθ' ἡμᾶς γενεᾷ ὁ ἅγιος καὶ μακαριώτατος εὐλαβὴς Συμεών,
- 165 ὁ λάμπας δίκην ἡλίου μέσον τῆς περιωνύμου μονῆς τῶν
Στουδίου, ὁ ἐν μέσῳ τοῦ κόσμου ποτὲ ὢν καὶ τοῖς τοῦ
κόσμου πράγμασι καὶ φίλοις καὶ συγγενέσιν, οὐ μόνον δὲ
ἀλλὰ καὶ ταῖς φροντίσι καὶ μερίμναις καὶ ἡδοναῖς τοῦ βίου
ἐπὶ τοσοῦτον ἀποταξάμενος, ὥς μηδὲ τὴν μνήμην ὀλως
- 170 ἔχειν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ταύτην ἀφ' ἑαυτοῦ ἐξορίσαι μακράν,
ὁ ἀναστραφείς μέσον τοῦ πλήθους τῶν μοναχῶν καὶ τὴν
μακαρίαν ἐκείνην τότε λέξας φωνήν, « Ὁφείλει » λέγων « εἶναι
ὁ μοναχὸς ἐν τῷ μοναστηρίῳ ὥς ὢν καὶ μὴ ὢν καὶ μὴ
φαινόμενος, μᾶλλον δὲ μηδὲ γνωριζόμενος », ἦν καὶ ἐρμηνεύων
- 175 ἔλεγεν · « Ὡς ὢν μὲν τῷ σώματι, μὴ ὢν δὲ τῷ πνεύματι,
μὴ φαινόμενος δὲ εἰ μὴ μόνοις διὰ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος
τοῖς καθαροῖς τῇ καρδίᾳ ; μὴ γνωριζόμενος δὲ διὰ τὸ μὴ
ἔχειν μετὰ τινός τι. » Ὡς μακαρίων ῥημάτων, δι' ὧν ἡ ὑπὲρ
ἄνθρωπον ἀγγελικὴ πολιτεία αὐτοῦ κηρύττεται, δι' ὧν
- 180 κεκτῆσθαι ἐν οὐρανοῖς τὸ πολίτευμα αὐτὸς ἑαυτῷ διὰ τοῦ
Ἀγίου Πνεύματος μεμαρτύρηκεν, δι' ὧν τὴν μετὰ Θεοῦ
ἡμῶν διαγωγὴν ὑπέφηνε, μὴ ἔχειν εἰπὼν μετὰ τινός τι.
Ὅπερ οὐδεὶς κατορθῶσαι ἢ ἐπ' ἀληθῶς εἰπεῖν δύναται, εἰ
μὴ ὀλως ὀλῳ ἐνωθῇ τῷ Θεῷ · εἰ δὲ καὶ εἴπῃ, πλανᾷ ἑαυτόν.
- 185 Ὁ γὰρ λέγων μὴ ἁμαρτάνειν τυφλὸς ἐστὶ μυωπάζων,
τὸν Θεὸν δὲ ὁ ἔχων ἁμαρτάνειν οὐ δύναται, ὅτι σπέρμα
αὐτοῦ ἐν αὐτῷ μένει, καθὼς φησιν ὁ Ἰωάννης ἡ θεολογι-
κωτάτῃ τῶν ἀποστόλων βροντῇ. Ὅτι δὲ ἐκεῖνος τὸν Θεὸν
ὅλον εἶχεν ἐν ἑαυτῷ καὶ ζῶν ἔλεγε καὶ ἀποθανῶν διὰ τῆς
- 190 οἰκιοχείρου αὐτοῦ γραφῆς μεγάλη βοᾷ τῇ φωνῇ · « Θεὸν
κτῆσαι σεαυτῷ φίλον καὶ ἀνθρώπου βοηθείας οὐ δεηθῆσιν ».
καὶ πάλιν · « Θεὸν κτῆσαι καὶ οὐ δεηθῆσιν βιβλίου », καὶ
τοῦτο ἐδήλωσεν ἐξ ἔργων αὐτῶν, βιβλίον ἐκ τοῦ ἰδίου κόπου,
μᾶλλον δὲ ἐκ τοῦ ἐνοικήσαντος αὐτῷ Πνεύματος συγγρα-
ψάμενος, μαθήσεως γραμμάτων ὑπάρχων ἀμύητος, ὁμολο-
γοῦμεν δὲ καὶ ἡμεῖς, συμμαρτυροῦντες τῷ ἁγίῳ ἡμῶν πατρὶ
καὶ μὴ κρύπτοντες τὴν εὐεργεσίαν φειδοῖ τοῦ μὴ νομισθῆναι
- 200 ἀλαζόνας ἡμᾶς παρὰ τισιν, ὅτι ὥσπερ δεξαμενὴ τις ἀπορ-
ρέοντος ὕδατος, οὕτως ὁ ἅγιος πατὴρ ἡμῶν ἐκ τοῦ πληρώ-
ματος μετέλαβε τοῦ Δεσπότη τοῦ ἡμῶν Χριστοῦ καὶ ἐπλήσθη
τῆς χάριτος τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ, ὅπερ ἐστὶν ὕδωρ ζῶν ·

- ὥσπερ δὲ πάλιν ἀπὸ τῆς δεξαμενῆς τὸ ὑπερπλεονάσαν καὶ
 ἐξῶθεν ὑπερεκχυνόμενον ὕδωρ λαμβάνει τις εἰς κόρον, οὕτω
 καὶ ἡμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς ἡμῶν τοῦ ἁγίου τὴν ὑπερπλεονάσανσαν
 205 καὶ ὑπερεκχυνομένην αἰετὶ ἐξ αὐτοῦ χάριν εἰδομεν καὶ ἐλάβομεν
 καὶ ἐπίομεν καὶ τὰς ὕψεις ἐξ αὐτοῦ ἐνιψάμεθα, τὰς χεῖρας καὶ
 τοὺς πόδας αὐτούς, εἶτα καὶ ὅλοι ὅλῳ τῷ σώματι ἐλουσάμεθα
 καὶ αὐτὴν τὴν ψυχὴν μετὰ τοῦ ἀθανάτου ὕδατος ἐκείνου.
 Ὡς μυστηρίου ξένου καὶ θαυμαστοῦ, ἀδελφοί.
- 210 Καὶ μὴ ἀπιστήσητε τοῦτο· οὐ γὰρ ἐμοὶ μόνου ὁ λόγος
 ἢ ἐπ' ἐμοὶ μόνῳ γέγονε, ἀλλ' ἄκουε τοῦ εὐαγγελιστοῦ
 Ἰωάννου, τί περὶ τοῦ ὕδατος τούτου φησί, μᾶλλον δὲ αὐτοῦ
 τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ ζῶντος Θεοῦ, παρ' οὗ καὶ Ἰωάννης
 τὸν λόγον πεπλούτηκεν· «Ὁ πίνων γάρ, φησὶν, ἐκ τοῦ
 215 ὕδατος τούτου — τοῦ αἰσθητοῦ δηλονότι —, διψήσει πάλιν·
 ὅστις δὲ πῆρ ἐκ τοῦ ὕδατος οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ
 διψήσει πώποτε, ἀλλὰ γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγὴ ὕδατος
 ἀλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον.» Καὶ ἐρμηνεύων τοῦτο ὁ
 εὐαγγελιστὴς φησὶ· «Τοῦτο δὲ ἔλεγε περὶ τοῦ Πνεύματος,
 220 οὗ ἐμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτόν.» Διὰ τοῦ
 τοιοῦτου γὰρ ὕδατος ὥσπερ ῥύπος ἡ πονηρία ἐκπλύνεται
 ἀπὸ τῆς ψυχῆς· ἄνευ δὲ τούτου πολλὰ πονήσας ὠφελήσει
 οὐδέν. Διὰ δὲ τοῦτο καὶ μὴ δυνάμενοι ὅλως ἡμεῖς τὸ τάλαντον
 τοῦ Δεσπότου ἡμῶν κρύπτειν καὶ τὴν γινομένην εἰς ἡμᾶς
 225 τοῦ Θεοῦ δωρεάν μὴ ἀναγγέλλειν, φανερώς ὁμολογοῦμεν τὸ
 ἔλεος τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἐνεπλήσθημεν ἀπληστώως οἱ ἀνάξιοι ἐκ
 τοῦ ὕδατος οὗ ἐλάβομεν διὰ τοῦ πατρὸς ἡμῶν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ
 καὶ ἐκορέσθημεν ἀκορέστως εἰς δόξαν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ
 τοῦ ἁγίου, καὶ κατὰ τὸ ἐνὸν ἡμῖν τῆς δυνάμεως, ὡς ἔσχατοι
 230 καὶ ἀχρεῖοι, ἐδοξάσαμεν καὶ νῦν δοξάζομεν τὸν Θεόν, τὸν
 δοξάσαντα τὸν πατέρα ἡμῶν τὸν ἅγιον καὶ διὰ τοῦ πατρὸς
 ἡμῶν τοὺς ταπεινοὺς καὶ ἀναξίους ἡμᾶς. Μὴ οὖν οἰηθεῖν μέ-
 τις ψευδεσθαι καὶ κατὰ τῆς ἐμῆς ψυχῆς καὶ κατὰ τοῦ ἐμοῦ
 πατρὸς φθέγγεσθαι, κομπολόγον με καὶ τορνολόγον ἡγοῦ-
 235 μενος· εἰδὼς γάρ εἰμι ὅτι ἀπαλεῖ ὁ Θεὸς πάντας τοὺς
 λαλοῦντας τὸ ψεῦδος, καὶ τοῦτο ποιεῖν με Παῦλος ὁ θεῖος
 διδάσκει, «Εὐλογητὸς ὁ Θεός» λέγων, «καὶ Πατὴρ τοῦ
 Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ ὢν εὐλογητὸς εἰς τοὺς
 αἰῶνας, ἀλήθειαν λέγω καὶ οὐ ψεύδομαι. Οἶδα ἀνθρωπὸν
 240 πρὸ ἐτῶν δεκατεσσάρων» καὶ τὰ ἐξῆς, καὶ πάλιν·
 «Ἡμεῖς δὲ οὐ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου ἐλάβομεν, ἀλλὰ τὸ
 Πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἵνα ἴδωμεν τὰ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ

χαρισθέντα ἡμῖν, ἀ καὶ λαλοῦμεν. » Τί δὲ καὶ ἐμαυτὸν
 ὠφελῆσαιμι ἢ τὸν ἐμὸν πατέρα τὸν ἅγιον ἐκ τῶν ἐπαίνων
 245 κἂν ὅλως ; Πάντως οὐδέν. Ἀλλὰ καθάπερ περὶ τῶν λοιπῶν
 ἁγίων ἄνωθεν εἰρηκῶς, ἐκείνους μὲν ἐκ τῶν λόγων οὐδὲν
 ὠφέλιστα, τοὺς δὲ ἀκροατὰς πρὸς ζῆλον διηγεῖρα καὶ πρὸς
 τὴν ἐκείνων παρώτρυνα μίμησιν, οὕτω καὶ περὶ τοῦ ἁγίου
 εἶπον Συμεὼν καὶ λέγων οὐ παύσομαι, ἀνάγκης δέ μοι
 250 ἐπικειμένης μὴ βουλόμενος λέγω καὶ περὶ ἡμῶν αὐτῶν τῶν
 ἀναξίων. Ἡ γὰρ τῶν πολλῶν ἀπιστία τῶν λεγόντων εἰς
 βλάβην τῶν ἀκουόντων, μὴ δύνασθαι εἶναι τινα τοιοῦτον
 ἄρτι μήτε τοῖς ἔργοις εἰς τὰς τῶν μεγάλων πατέρων ἀφικνού-
 μενον πράξεις, μήτε τῶν ἐκείνους δοθέντων χαρισμάτων
 255 καταξιούμενον, ἀναγκάζει με καὶ ἄκοντα λέγειν ἀ λέγειν
 οὐκ ἐβουλόμην οὐδέποτε καὶ δημοσιεύειν ὅπως τοῦ Θεοῦ
 τὸ φιλόανθρωπον, ἵνα τῶν ταῦτα λεγόντων τὸ ὀκνηρὸν καὶ
 ῥάθυμον ἀπελέγχῃται.

Ἐκοπίασεν ὁ μακάριος πατὴρ ἡμῶν καὶ ἅγιος Συμεὼν,
 260 ὥς πολλοὺς τῶν πάλαι ἁγίων πατέρων ὑπερβαλέσθαι, θλίψεις
 δὲ καὶ πειρασμοὺς τοσοῦτους ὑπέμεινε, ὥς ἐξίσωθῆναι
 πολλοῖς τῶν περιφανεστέρων ἐν μάρτυσι. Διὰ ταῦτα οὖν
 ἐδοξάσθη ἀπὸ Θεοῦ καὶ ἐγένετο ἀπαθὴς καὶ ἅγιος, λαβὼν
 ἐν ἑαυτῷ ὅλον, ὥς εἰπεῖν, τὸν Παράκλητον· καὶ τότε, ὥσπερ
 265 προῖκα πατὴρ υἱῷ κληρὸν δίδωσι, οὕτω καὶ τὸν ἀνάξιον
 δοῦλον αὐτοῦ Πνεύματος Ἁγίου ἀκαματι καὶ δωρεὰν
 ἐπλησε. Ποῖος γάρ, εἰπέ μοι, ἐξ ὑμῶν, μὴ ὅτι γε εἶπω
 διεπράξατο, ἀλλ' ἔτι τὰ παρ' ἐκείνου πραχθέντα καὶ ὥς
 δυνατὸν ῥηθέντα, νοῆσαι καλῶς δύναται ;

270 Πρῶτον γὰρ πάντων τοῦτο ἔγραψεν, ὥς ἐν τάξει διδασ-
 καλίας οὕτως εἰπὼν· « Ἀδελφέ, ταύτην ἡγοῦ λέγεσθαι
 ἀναχώρησιν τελείαν τοῦ κόσμου, τὴν παντελῆ τοῦ ἰδίου
 θελήματος ἀπονέκρωσιν. » Ὡ μακαρίας φωνῆς, μᾶλλον δὲ
 ψυχῆς τῆς οὕτω γενέσθαι ἀξιοθείσης καὶ τοῦ κόσμου παντός
 275 χωρισθείσης. Πρὸς γοῦν τοὺτους καὶ τοὺς τοιοῦτους ὁ
 Δεσπότης λέγει Χριστός· « Ὑμεῖς οὐκ ἐστὲ ἐκ τοῦ κόσμου,
 ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου. Δεῦτε πρὸς με
 , καὶ γὰρ ἀναπαύσω ὑμᾶς ». Οἱ γὰρ ἄλλως πως ἐν τοῖς
 ἑαυτῶν θελήμασι κἂν ὅπως οὖν ἢ ἐν τισι καλοῖς τὸ δοκεῖν
 280 πορευόμενοι, οὐ μὴ ἴδωσι τὴν ζωὴν, ἣν οἱ ἀποτμηθέντες
 τοῦ κόσμου καὶ τῷ ἑαυτῶν ἀποθανόντες θελήματι βλέπουσιν.

Εἰ οὖν σὺ ταπεινωθῆναι καὶ ὑποταγῆναι, θλιβῆναι τε καὶ
 ἀτιμασθῆναι, ἐξουθενωθῆναι καὶ λοιδορηθῆναι καὶ ὥς εἰς

- τῶν ἀφανῶν καὶ ἀφρόνων καὶ εὐτελῶν καὶ παραπεσόντων,
 285 ἀδελφέ, οὐ καταδέχῃ γενέσθαι, ἀλλ' οὐδὲ καταφρονηθῆναι
 παρὰ παντός ἀνθρώπου καὶ ὡς εἰς τῶν ἐπιλήπτων καὶ
 προσαιτούντων εἰς τὰς πλατείας καὶ ῥύμας τῆς πόλεως
 λογισθῆναι, πῶς, εἰπέ, γένη ξένος τοῦ ἰδίου θελήματος ;
 Εἰ γὰρ ταῦτα πρὸς δοκιμὴν καὶ πείραν ἐπερχόμενα φέρειν
 290 ἐν ὑπομονῇ πᾶσιν ἡμῖν ὁ Θεὸς ἐνετείλατο, μᾶλλον δὲ οὐ
 πρὸς δοκιμὴν καὶ πείραν, ἀλλὰ πρὸς κάθαρσιν τῶν ψυχῶν
 ἡμῶν ἐπαγόμενα, ἡμεῖς ὑπομεῖναι ταῦτα οὐ θέλομεν, ἀλλὰ
 ζῇ ἐν ἡμῖν τὸ μὴ θέλειν ταῦτα παθεῖν, ὅπερ ἐστὶ τὸ γεῶδες
 φρόνημα τῆς σαρκός ; πῶς νεκροὶ γενησώμεθα ; Οὐδαμῶς.
 295 Εἰ δὲ μὴ νεκροὶ τῷ κόσμῳ καὶ τοῖς ἐν κόσμῳ γενοίμεθα,
 πῶς οἱ μὴ γεγονότες διὰ Θεὸν νεκροί, ζήσωμεν τὴν ἐν
 Χριστῷ κεκρυμμένην ζωὴν ; Πῶς, ὡς ὁ ἅγιος εἶπε
 Συμεῶν, θεασώμεθα τὸν Θεὸν ἐνουκῆσαντα ὡς φῶς ἐν ἡμῖν ;
 Οὐδαμῶς, ἀδελφοί, μηδεὶς πλανᾷτε ὑμᾶς .
 300 Ἀλλὰ μωρὸν ἡγῇ τὸν μακάριον Συμεῶν καὶ αἰσχύνῃ
 μιμήσασθαι τὰς πράξεις αὐτοῦ ; Μίμησαι Χριστὸν τὸν Θεόν.
 Πάθε καὶ αὐτὸς διὰ τὴν σεαυτοῦ σωτηρίαν, ὡς ἐκεῖνος
 ἐπάθε διὰ σέ. Ἐκάλουν γὰρ αὐτόν, ὡς ἀκούεις, δαιμονῶντα,
 πλάνον , φάγον καὶ οἰνοπότην. Ἔλεγον γάρ · « Δαιμόνιον
 305 ἔχεις », καὶ πάλιν · « Ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης,
 φίλος τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν . » Ταῦτα δὲ καὶ ὁ μακάριος
 πατὴρ ἡμῶν, ὁ ἅγιος λέγω Συμεῶν, ὑπὲρ ἡμῶν, μᾶλλον δὲ
 δι' ἡμᾶς ἤκουσε. Σὺν τούτοις ἀκούεις πάλιν ὡς φονέα καὶ
 κακοῦργον δεδεμένον συρόμενον τὸν Κύριον καὶ ὡς ἕνα
 310 τῶν εὐτελῶν παριστάμενον τῷ Πιλάτῳ, ῥάπισμα καταδε-
 χόμενον ὑπὸ δούλου , εἰς φυλακὴν ἐμβαλλόμενον καὶ ἀπὸ
 φυλακῆς ἐκβαλλόμενον, ὑπὸ στρατιωτῶν ῥαβδούχων ἀγό-
 μενόν, τῷ λαῷ ὑπὸ Πιλάτου παράδιδόμενον, « Λάβετε
 αὐτόν » φάσκοντος « ὑμεῖς καὶ σταυρώσατε » . Ἐνόησον
 315 οὖν πῶς ἦν ἀποδοθεὶς μέσον αὐτῶν, ὁ ὑπεράνω πάντων τῶν
 οὐρανῶν καὶ τὰ πάντα διακρατῶν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, ὠθούμενος,
 ἀντωθούμενος, πυγμαζόμενος, ῥαπιζόμενος , ἐγγελώμενος,
 φραγγελόμενος , εἰς τὸ πραιτώριον εἰσαγόμενος , ὁ πάση
 κτίσει καὶ αὐτοῖς τοῖς Σεραφεῖμ ἀθεώρητος, ἐκδυνόμενος,
 320 τῷ κλονί προσδεσμούμενος, τσσαράκοντα κλήρεις λαμβάνων
 πληγὰς, τὴν ἐπιθάνατον δηλοῦσας ἀπόφασιν. Εἶτα τί ;
 Πορφύραν κοκκίνην παικτικῶς ἐνδυνόμενον, κατὰ κεφαλῆς
 ῥαπιζόμενον καὶ « Τίς ἐστὶν ὁ παῖσας σε ; » ἐρωτώμενον,
 ἀκάνθαις στεφανούμενον, προσκυνούμενόν τε καὶ ἐμπαιζό-

- 325 μενον, ἐμπτυόμενον καὶ εἰρωνικῶς ἀκούοντα · « Ἴδε ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων », ἐνδυσόμενον πάλιν τὰ ἑαυτοῦ ἱμάτια, τὸν τράχηλον σχοινίῳ δεσμούμενον καὶ ἐπὶ τὸν θάνατον ἀπαγόμενον ; εἰθ' οὕτω τὸν ἑαυτοῦ σταυρὸν ἐπιφορτιζόμενον καὶ ἐπὶ τοῦ τόπου γινόμενον καὶ τοῦτον
 330 ὄρωντα πηγνύμενον καὶ μόνον ὑπὸ τῶν φίλων καὶ μαθητῶν ἐγκαταλειπόμενον, μετὰ ταῦτα πάλιν ἀποδυσόμενον, ἀναρτώμενον, τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν καθηλούμενον καὶ κρέμασθαι ἀφιέμενον, χολὴν ποτιζόμενον, λόγχῃ νυττόμενον, ὑπὸ ληστοῦ βλασφημούμενον, χλευα-
 335 ζόμενον καὶ ἀκούοντα · « Ὁ καταλύων τὸν ναὸν καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγείρων, σῶσον σεαυτὸν καὶ κατάρθῃ ἀπὸ τοῦ σταυροῦ », καὶ αὖθις · « Εἰ Υἱὸς ἐστὶ τοῦ Θεοῦ, καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ καὶ πιστεύσομεν εἰς αὐτόν », καὶ οὕτω μετὰ τὸ ταῦτα πάντα παθεῖν, εὐχαριστοῦντα καὶ
 340 εὐχόμενον ὑπὲρ τῶν φονευσάντων αὐτὸν καὶ τὴν ψυχὴν εἰς χεῖρας παρατιθέντα τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ ·

Οὐκ ἀρκοῦσι ταῦτά σοι πάντα εἰς μίμησιν, ἀδελφέ, ἀλλ' αἰσχύνῃ οὕτω ταῦτα παθεῖν ; Διὰ ποίων δὲ ἄλλων ἔργων ἢ πῶς συνδοξασθήσῃ αὐτῷ ; « Ὅστις γάρ, φησὶν, ἐπαισχυνθῇ
 345 με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους, ἐπαισχυνθήσομαι· καὶ γὰρ αὐτὸν ἐμπροσθεν τοῦ Πατρὸς μου, τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. » Διὰ καὶ ὁ Παῦλός φησιν · « Εἰ συμπάσχομεν καὶ συνδοξασθήσόμεθα. » Εἰ δὲ τὰ παθήματα αὐτοῦ, ἃ ὑπέστη ὑπὲρ ἡμῶν, αἰσχυνόμεθα μιμήσασθαι καὶ παθεῖν, ὡς ἐκεῖνος ἔπαθεν,
 350 εὐδηλον ὅτι οὐδὲ τῆς δόξης αὐτοῦ συμμετοχοὶ γενησόμεθα· οὐ γὰρ ἔργῳ ἀλλὰ λόγῳ μόνῳ ἐσμέν, οὕτως ἔχοντες, πιστοὶ ἔργων δὲ μὴ προσόντων, νεκρὰ ὑπάρχει ἡ πίστις ἡμῶν.

Διὰ τοῦτο τοιγαροῦν λέγω καὶ λέγων οὐ παύσομαι, ὅτι οἱ μὴ τὰ πάθη Χριστοῦ διὰ μετανοίας καὶ ὑπακοῆς μιμησά-
 355 μενοι καὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ μέτοχοι γεγονότες, καθὼς ἀνωτέρω λεπτομερῶς ἐδηλώσαμεν, οὔτε τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ ἀναστάσεως συμμετοχοὶ γενήσονται, οὔτε Πνεῦμα λάβωσιν Ἅγιον. Διὰ γὰρ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἡ ἀνάστασις πάντων γίνεται· καὶ οὐ λέγω τὴν ἐπὶ συντελείᾳ τῶν σωμά-
 360 των ἀνάστασιν — σαλπίζει γὰρ τότε ὁ ἄγγελος καὶ τὰ νεκρὰ σώματα ἀναστήσονται —, ἀλλὰ τὴν καθ' ἑκάστην γινομένην τῶν νεκρῶν ψυχῶν πνευματικῶς πνευματικὴν ἀναγέννησιν καὶ ἀνάστασιν, ἣν ὁ ἅπαξ ἀποθανὼν καὶ ἐγερθεὶς καὶ διὰ πάντων καὶ εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας βιούντας ἀνιστάμενος

- 365 καὶ τὰς συναποθανούσας αὐτῇ τῇ προθέσει καὶ τῇ πίστει
ψυχὰς συνεγείρων, δίδωσι διὰ τοῦ Παναγίου αὐτοῦ Πνεύ-
ματος, δωρούμενος αὐταῖς ἀπεντεῦθεν ἤδη τὴν βασιλείαν
τῶν οὐρανῶν, ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν χάριτι τοῦ
Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὃ πρέπει πᾶσα δόξα εἰς τοὺς
370 αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.